

Teori, ancak hayatın içinde olduğunda, ancak hayatın içinde yürüyeceğimiz yolu aydınlatıldığında, işlevseldir. Hayatın dışındaki teori, ancak lafazanların işidir. Mahir'in dediği gibi, biz teoriyi devrim yapmak için öğrenmeliyiz.

HAYATIN İÇİNDEKİ TEORİ, Bağımsızlık Demokrasi Sosyalizm İçin YÜRÜYÜŞ dergisinde üç yıl boyunca yayınlanan ve aynı adı taşıyan eğitim bölümündeki yazıların derlemesidir.

151 sayı boyunca dünyadaki ve ülkemizdeki gelişmelerin tartışılıp yorumlanmasıyla oluşan bu teorik birikim, 1960'ların sonundan bu yana, mücadelenin içinde yaratılmış olan güçlü ve berrak bir ideolojik zemine sahiptir.

Bu birikim, hayatın içinde 40 yıllık bir sınanmışlıktan geçmiştir.

Teori, içine girildiğinde sıkın, boğan bir derya değil, tam tersine, içine girildikçe insana yeni güzellikler, yeni dünyalar gösteren, bilinmezlikleri bilinene çeviren, insanın beynini ve yüreğini ışıtın bir ışıklı deryadır.

Hayatın içindeki Teori, bu ışıklı deryaya dalmaya bir davettir.

Hayatın İçindeki Teori I

Haziran
Yayınclık

Eğitim
Dizisi

4

Haziran
Yayınclık

HAYATIN
İÇİNDEKİ
TEORİ

1

Hayatın İçindeki Teori 1

(Bağımsızlık, Demokrasi, Sosyalizm İçin
Yürüyüş Dergisi eğitim yazıları)

(**haziran**)
yayıncılık

haziran yayıncılık

Eğitim Dizisi - 4
Hayatın İçindeki Teori -1

Eğitim Dizisi içinde bundan önce çıkan kitaplar

Eğitim Dizisi - 1

Halk Sınıfı - 1
Halk Sınıfı - 2

Eğitim Dizisi - 2

Amerikan İmparatorluğu,
Milliyetçilik ve Demokrasi

Eğitim Dizisi - 3

Kürt Sorunu Nasıl zlr?

Basım Tarihi : Aralık 2008

Baskı : Ezgi Matbaacılık Sanayi Cad. Altay Sokak
No: 10 Çobançeşme/Yenibosna - İstanbul
Tel: 0212 452 23 02

HAZİRAN YAYINCILIK

Katip Mustafa Çelebi Mah. Billurcu Sok. No: 20/2
Beyoğlu-İSTANBUL - Tel: 0212 251 94 21

ISBN: 978-975-92471-3-3

Yayınevinden

HAYATIN İÇİNDEKİ TEORİ, Yürüyüş dergisinde aynı adla yayınlanan teorik tartışma yazılarından derlenmiş bir kitaptır.

İçindekiler bölümünden de özet olarak görülebileceği üzere, bu çalışmada sınıflar mücadelesinin güncel ve stratejik bir çok sorunu ele alınmıştır. Yaklaşık üç yıllık bir zaman dilimi boyunca dünya ve ülkemiz pratiğinin önümüze getirdiği sorunlar, ideolojik, teorik boyutlarıyla yorumlanmıştır.

Dolayısıyla, herkes bu kitapta hayatın içinde karşı karşıya kalınan sorulara ideolojik ve pratik boyutlarıyla cevaplar bulacaktır.

TEORİ, sınıflar mücadelesinde karşımıza çıkan her olayı nasıl yorumlayacağımızı, olaylar karşısında hangi adımı atacağımızı gösteren bir kılavuzdur. Bu anlamda da sınıflar mücadelesinde yer alan herkes için vazgeçilmezdir.

Teori, dünyayı anlamak, kavramak ve değiştirmek için şarttır.

Fakat buna rağmen, düzenin kültürü teoriyi küçümseyen, gereksiz gösteren, dahası, okumayı eziyet olarak gören, araştırmak yerine ezberleyen bir şekillenme yaratmıştır.

Bu kültür, çok çeşitli biçimlerde sola da yansımaktadır.

Dünyayı anlamak ve değiştirmek için en başta bu çarpık kültür reddedilmelidir.

Teori, içine girildiğinde sıkın, boğın bir derya değil, tam tersine, içine girildikçe insana yeni güzellikler, yeni dünyalar gösteren, bilinmezlikleri bilinene eviren, insanın beynini ve yüreğini ışıtın bir ışıklı deryadır.

Hayatın İçindeki Teori, bu ışıklı deryaya dalmaya bir davettir.

HAYATIN İÇİNDEKİ TEORİ'nin ilk bölümü, Yürüyüş'n 22 Mayıs 2005 tarihli sayısında yayınlanmıştı. Çalışma, üç yıla yakın bir süre devam etti. 6 Temmuz 2008'de son bölümü yayınlanırken, tam 151 hafta, 151 sayı boyunca dünyadaki ve ülkemizdeki gelişmelerin yorumlandığı bir teorik birikim oluşmuştu. Bu alışmaları derleyerek, iki cilt halinde okurlarımıza sunuyoruz.

Bu birikim, 1960'ların sonundan bu yana, mücadelenin içinde yaratılmış olan güçlü ve berrak bir ideolojik zemine sahiptir.

Bu birikim, hayatın içinde 40 yıllık bir sınanmışlıktan geçmiştir.

Bilgi güçtür.

Aydınlanmak ve başkalarını aydınlatmak için bilgiye ulaşmak gerekir.

Bilgi, başka deyişle, teori, aydınlanmanızı ve aydınlatabilmenizi sağlar.

Teoriyi ışıklı bir deryaya benzettik bu nedenle.

"Hayatın İçindeki Teori" adıyla iki cilt olarak yayınladığımız bu kitaplar, insanlarımızı bu ışıklı deryaya ekebilirse, Yayınevi olarak bu kitapları yayınlamakla bir görevi yerine getirmiş olacağız.

İÇİNDEKİLER

– Milliyetçilik ve Bağımsızlık	
Milliyetçi dalga ve anti-emperyalist kavga	13
– MHP ve Faşist Terör	
MHP, faşist devlet aygıtının bir parçasıdır	21
– Faşizme Karşı Mücadele	
Faşist teröre karşı mücadelede iki çizgi	30
– Laiklik	
Laiklik'ten kim ne anlıyor biz ne anlamalıyız?	39
– Yeni-Sömürgecilik	
Demokratik emperyalizm, liberal sömürgecilik masalları	47
– Aydın Tavrı	
“Küçük-burjuva aydını değil, proletarya aydını olalım”	55

- **Aydın ve Devlet**
Devleti doğru tanımayan, demokrasinin... doğru yolunu bulamaz 63
- **Hukuk ve Adalet –1**
Faşizme örtü yapılan hukuk ve adalet yalanları 71
- **Hukuk ve Adalet –2**
“Adalet ekmeği”, devrimci halk iktidarının fırınında pişmeli 79
- **Eğitim –1**
Eğitim, neye hizmet etmeli nasıl yapılmalı? 87
- **Eğitim –2**
Devrimi ciddiye alan eğitimi de ciddiye alır 95
- **Kültür –1**
Düzenle devrimin “kültür” savaşı 105
- **Kültür –2**
Devrimci politika ve kültür politikası 113
- **Gecekondu –1**
Gecekonduları yaratan da yoketmek isteyen de oligarşi 121
- **Gecekondu –2**
Konut sorununu halkın iktidarı çözer 129
- **Kitle Çalışması**
Politikanın hedefi kitleleri kazanmaktır 138
- **Düzenin Kitle Çalışması**
Kitleleri faşizm değil, devrim kazanacak! 147
- **Birey, Bireycilik ve Kolektivizm –1**
Kolektivizm ideolojik bir tercihtir 157
- **Birey, Bireycilik ve Kolektivizm –2**
Kolektivizmi geliştirmek burjuva düşünceyi yere sermektir 163

- **Birey, Bireycilik ve Kolektivizm –3**
Örgütlölüğün can damarı kolektivizmdir 169
- **Yozlaşmanın Teorisi –1**
“Zevkler ve renkler tartışılmaz” Mı? 177
- **Yozlaşmanın Teorisi –2**
Soldaki yozlaşma ve halka güven 185
- **İşçi Sınıfı ve İdeolojisi**
Proletaryanın ideolojisini savunmak, devrim için savaşımdır 193
- **Üniversiteler ve Eğitimin Sınıfsal Niteliği**
Ülkede devrim olmadıkça “Eğitimde devrim” olmaz! 202
- **Sovyet Devrimi’nden Bugüne –1**
Kışlık Sarayları yıkmaya devam edeceğiz! 210
- **Sovyet Devrimi’nden Bugüne –2**
Sosyalizmin sorunlarını yine sosyalizmle çözeceğiz! 218
- **Devlet ve Derin Devlet**
Derin Devlet Yok; Aleni Faşist Devlet Var 225
- **Kürt Sorununun Çözümü –1**
Sistem içi “iyileştirmeler” olabilir, ÇÖZÜM OLAMAZ! 235
- **Kürt Sorununun Çözümü –2**
Devrim, çözümdü ertelemek değil, yakınlaştırmaktır 243
- **Sol İçi Şiddet**
Mülkiyetçilikle, siyaset yasaklılığıyla kimse bir şey kazanamaz! 251
- **19 Aralık’ın sonuçları**
19 Aralık’ta Direnmek De Muhasebesini Yapmak Da... Cesaret İster! . 259
- **Kin, Sevgi ve Sınıf**
İnsanı seviyoruz! Burjuvaziye karşı kin ve nefret doluyuz! 267

- **İşbirlikçi Burjuvazi ve Demokrasi**
TÜSİAD ilericiliği, DİSK solculuğu tarihin ve teorinin arpıtılmasıdır . 275
- **Örgütlenme –1 (Halk örgütlenmeleri)**
Örgütlenmeyi içselleştirmeliyiz! 283
- **Örgütlenme –2 (Halk örgütlenmeleri)**
Halkı seferber etmek için, örgütlenmeye seferber olmalıyız! 291
- **Kontrgerilla Üzerine Yanılgılar**
Kontrgerilla iç savaş örgütlenmesidir 299
- **Barışçıl Geçiş Teorileri ve Zor’un Zorunluluğu –1**
Sosyalizme giden iki yol yok 307
- **Barışçıl Geçiş Teorileri ve Zor’un Zorunluluğu –2**
Zorun reddi, devrimin ve sosyalizmin reddidir 315
- **İnanç Özgürlüğü ve İnançlara Saygı –1**
Ülke özgür değilse, inançlar da özgür olamaz. 323
- **İnanç Özgürlüğü ve İnançlara Saygı –2**
Öteki dünya cenneti ve bu dünyada bir cennet yaratmak 330
- **Hamas Sorununda Neye Karşı, Neyden Yanayız?**
Şeriat tehlikesi mi, emperyalizm tehlikesi mi? 338
- **Kadın Sorunu ve Feminizm –1**
Kadının kurtuluğu ve feminizm yanyana gelemmez. 346
- **Kadın Sorunu ve Feminizm –2**
Kadının özgürleşmesi ve Sabolar’ın Yolu 354
- **Savaş –1**
Haklı savaşlar yıpratmaz, ayağa kaldırır, çürütmez arındırır 362
- **Savaş –2**
Halkın savaşına, Haklı savaşlara Evet! 370
- **Şehitlik**
İdeallerimiz için ölürüz, Çünkü ideallerimiz için yaşıyoruz 378

- **Kürt Sorunu ve Aydınlar**
Halkların direnişinin meşruluğunu tanımayan aydın 385
- **1 Mayıs'ın Anlamı**
Bayram bizim bayramımız, kavga bizim kavgamız 393
- **Sendikal Mücadele ve Sendikacılık –1**
Proletaryanın mücadelesi üç cephededir! 401
- **Sendikal Mücadele ve Sendikacılık –2**
İşçi sınıfını bu sendikal anlayışa mahkum edemeyiz 409
- **Sosyal Demokrasi ve Sol**
Oligarşik sistemde 'sosyal demokrasi' diye bir alternatif yoktur 417
- **Türk–İslam Sentezi**
Emperyalizmin ve oligarşinin hizmetindeki bir ideoloji 424
- **Dezenformasyon ve Önlemi**
Burjuvazi hakikatleri yok ediyor, devrimciler hakikat için savaşıyor ... 432
- **Baş Çelişki, Baş Düşman:**
Devrim Yolundan Sapmadan Yürüebilmek... Hedefte Net Olmaktır ... 440
- **Tarih –1**
Gerçekten tarihsel olan ne varsa, tarih dışına itilmiştir! 449
- **Tarih –2**
Tarih bilinci, ideolojik mücadelenin bir parçasıdır 457
- **Halk Düşmanı**
Düşman ve savaş yaşadığımız toplumun gerçekleridir 465
- **İslamcılık–1**
Halkın değil, "hak" kın değil, şeyhlerin sömürü düzeni! 473
- **İslamcılık–2**
Kapitalizme teslim olduğunda 'türban'dan başka farklılık kalmaz! .. 481
- **Emperyalistler Arası İlişki ve Çelişkiler –1**
Emperyalistler üzerinden yaratılan her umut, aldatmacadır! 489

- **Emperyalistler Arası İlişki ve Çelişmeler –2**
Emperyalistlerin Entegrasyonu’na Karşı Halkların Enternasyonalizmi. 497
- **Türkiye Solu’nda Güç ve İttifak İlişkileri –1**
Başka güçlere bel bağlamak ... Siyasi İradesini Kaybetmektir! 506
- **Türkiye Solu’nda Güç ve İttifak İlişkileri –2**
İdeolojisine güvenenler ilkeli ittifaklardan kaçmazlar 516
- **Enternasyonalizmde çarpıklıklar**
“Kendi” Ülkesinde Mücadele ve Enternasyonalizm 526
- **Emperyalist ve Oligarşik Sistem İçinde ORDUNUN ROLÜ –1**
‘Milli çıkar’, ‘insani misyon’ demagogleriyle... emperyalizme hizmet . 532
- **Emperyalist ve Oligarşik Sistem İçinde ORDUNUN ROLÜ –2**
Pentagon’un ‘bizim çocuklar’ı Bu ülkenin ‘milli’ ordusu değildir! 540
- **Faşizmin Bir politikası olarak LİNÇ:**
“Vatandaş hassasiyeti” değil, kontrgerilla taktiği 548
- **Düzen ve Tarikatlar**
Tarikatlar düzeni, düzen tarikatları kullanıyor! 556
- **Uygarlıklar Çatışması**
Sınıflar Mücadelesinin Üstünü Örtten Bir ‘Teori’ 564
- **Gençliğin Örgütlenme ve Mücadele Sorunları –1**
Gençliği kazanmak, geleceği kazanmaktır 573
- **Gençliğin Örgütlenme ve Mücadele Sorunları – 2**
Gençliğin sorunları Dev–Genç geleneği ve çizgisiyle çözülür 581
- **Hapishanelerde Mücadele –1**
Tutsak düşmek başka, teslim olmak başkadır! 589
- **Hapishanelerde Mücadele –2**
Esas olan, kimin iradesinin kazanacağıdır! 597
- **Açlık ve Kapitalizm**
Dünyanın sorunu ‘açlık sorunu’ değil, ‘emperyalizm... sorunu’dur 605

-
- **Strateji ve Taktik**
Strateji ve taktik devrimin pusulasıdır 613
 - **Burjuva Politikacı**
Düzenin ‘Sağ’ının da ‘Sol’unun da Amacı Birdir 621

Konu: Milliyetçilik ve Bağımsızlık

Milliyetçi dalga ve anti-emperyalist kavga

Sevgili okurlarımız

Uzun bir sohbete başlıyoruz bugün sizinle. Gündemdeki gelişmelere bağlı olarak sık sık birlikte olacağız.

Bu köşede, üç Yürüyüş yazarı, güncel konuları yorumlayacağız. Ben Kemal, sohbetimizi şimdilik ben yöneteceğim. Sohbetimize katılacak diğer arkadaşlarımızı da tanıştırayım sizinle. Özlem ve Mazlum. Özlem, okulundan atılmış “eski” bir öğrenci. 26 yaşında. Mazlum, İstanbul’un gecekonduarında bir işçi olarak atıldı hayata. 34 yaşında, şimdi Yürüyüş’te. Zaman zaman ele aldığımız konulara bağlı olarak aramıza başka konuklar da katılacak. Sohbetimizde çıkış noktamız güncel gelişmeler olsa da, kendimizi güncelle ve “günlük politika”yla sınırlamayıp, o konuların tarihsel ve teorik arka planlarını da ortaya koymaya çalışacağız.

Teori, hepimiz biliriz ki pratikten çıkmıştır ve yine pratik tarafından denetlenebilir bir şeydir. Düşünme sürecinde pratikten tekrar teoriye dönülerek, yeni düşüncelere ulaşılır. Teoriyle pratiğin bu iççeliğine karşın, teorinin hayatı açıklayamayacağı, “çok teorik düşünmemek gerektiği” gibi söylemlerle, “reel politik” bahanesiyle teori küçümsenmiştir. Bunun sonucunda eğitimde, analizde, politikada, teori ve pratik neredeyse birbirinden iyice koparılmıştır. Bunun pratikte nasıl yansıdığını hepimiz kendi yaşamımızdan görebiliriz; güncel gelişmeleri, eylemleri konuşurken teoriden sözetmiyoruz, teoriyi ele aldığımız konuşmalarda ise, onu pratikle, hayatın içindeki gelişmelerle bütünleştiriyoruz.

Bu konu üzerinde ileride daha ayrıntılı olarak duracağız; ancak burada kısaca vurgulamaktan kastımız, bu köşedeki sohbetimizin çerçevesine dair bir fikir vermiş olmaktır. Kısacası, bundan da tahmin edileceği üzere, teoriyle hayatı birlikte harmanlamaya çalışacağız.

Bu ilk oturumumuza başlarken gündeme bir göz atalım; KESK kongresi var. Kongre, KESK yönetimi ve politikalarında değişiklik yaratmayan bir seçimle sonuçlandı. Önemli bir nokta “bayrak provokasyonu”nun kongreye de

taşınması oldu. İkinci olarak AİHM'in Öcalan Davası kararı ve bu karara gösterilen "milliyetçi tepkiler" var. Üçüncüsü, Trabzon'daki linç saldırısına dava açıldı; işkencecileri, infazcıları, Susurlukçuları kollayan oligarşi, provokatörlerine ve provokasyon politikasına da sahip çıktı... Her üç gelişmenin birleştiği nokta ise, "milliyetçilik". Düzenin "hassasiyetleri" üzerinde büyütülen bir "milliyetçilik dalgası" ile karşı karşıya olduğumuz yaygın bir görüş. Öyle mi? Ne diyoruz bu konuda?

Mazlum: Ben bunun "milliyetçi bir dalga" olarak değil, "şovenist bir dalga" olarak adlandırılması gerektiğini düşünüyorum. KESK kongresindeki, veya AİHM kararı konusundaki "tepki"ler, emperyalizme karşı bir tavır değil. KESK kongresinde "bayrak edebiyatı" yapıp *"Emperyalizme karşıyım derken, en büyük anti-emperyalist savaşı veren Mustafa Kemal gibi ortak değeri de anacağız, bayrağımızı unutmayacağız"* diyen Çalışma Bakanı, kongreye katılmadan bir kaç saat önce IMF anlaşmasını imzalamıştı. AİHM'in Öcalan kararı "içişlerimize müdahaledir", "ulusal egemenliğin gasbıdır" diyenler, başka konulardaki emperyalist müdahaleler karşısında kuzu gibiler. Dolayısıyla tavırlarının klasik anlamda bir milliyetçilikle ilgisi yok.

Aslında "bayrak provokasyonu"yla Trabzon'da saldırıya uğrayan Zeynep Erduğrul arkadaşımız, sorunun özünü çok açık biçimde ortaya koymuştu: Demişti ki, *"mesele bayrağın onuruysa, gelin bu onuru İncirlik'e Türk bayrağı dikerek kurtaralım. Veya gelin bu tepkileri askerlerin başına Irak'ta çuval geçirildiğinde gösterelim."*

Bu sağlam, tutarlı mantık karşısında kim durabilir? Ama sorunumuz şurada; Bunu kitlelere götüremiyoruz. Örgütsüzlük, kitle çalışmasından uzaklaşma, ve tabii oligarşinin terörü, tecriti, solu adeta sakat bıraktı; evet, buradayız, ortada duruyoruz, ama ellerimiz, adımlarımız uzanmıyor her yere, eli, ayağı sakat biri ne kadar yapabilirse, o kadar yapabiliyoruz. Tabii yine çaresiz değiliz; güçlerimizi birleştirerek bu durumu belli ölçülerde aşabiliriz.

Özlem: Konunun bu yanına geçmeden, şunu da netleştirsek; şimdi bunlar milliyetçi mi değil mi, milliyetçiyse nasıl bir milliyetçilik?

Kemal: Milliyetçilik bir burjuva ideolojisidir. Uluslaşma süreciyle şekillenmiş, sanayi devrimiyle kendi sınırlarına ulaşmıştır. Tarihsel olarak ortaya çıkan milliyetçiliğin asıl amacı burjuvazinin kendi pazarına sahip çıkma isteğidir. Burjuva milliyetçiliğinin önderliğinde ulus bilinci geliştirilmiş, feodal sömürgeciliklere karşı ulusal sınırlar içinde bağımsızlık için mücadele verilmiştir. Fakat artık bu şekliyle bir milliyetçiliğe rastlamak da fazla mümkün değil.

Bugünkü milliyetçiliğin klasik anlamdaki milliyetçilikle bir ilgisi kalmamıştır. Kendi pazar kavgası yoktur. Sömürgeciliğe karşı bir tavrı yoktur. Bu

anlamda “sahte milliyetçi”dir onlar. Peki “gerçek milliyetçilik” nedir diyecek olursanız, bazı akli evveller onlara “sahte milliyetçi” dememizden hareketle “gerçek milliyetçi biziz” dediğimiz sonucunu çıkarıyorlar. Hayır, biz milliyetçi değiliz. Çünkü birincisi, milliyetçilik bir burjuva ideolojisidir ve biz proletaryanın ideolojisini savunuyoruz. İkincisi, milliyetçilik tarihsel ve siyasal olarak ömrünü doldurmuştur. İstisna koşullar dışında tarihsel olarak şekillendiği anlamıyla bir milliyetçilik artık yoktur bugün; 1990’lardan itibaren onlarca ülkede yayılan, kısırtılan milliyetçi dalgadaki “milliyetçilik”, yapısı itibarıyla “sahte milliyetçi”dir. Yeni-sömürgeciliğe uydurulmuş bir milliyetçilik-tir. Görünürde ulusal bayrağı, marşı olan bir “bağımsızlık”, özde ise emperyalizme tam bağımlılık.

Biz milliyetçi değil, vatanseveriz. Ulusal çıkarları savunuyoruz. Ulusal çıkarları savunduğun an ise, emperyalizmle karşı karşıya gelirsün. Emperyalizme karşı çıkmadan ulusal çıkarlar savunulamaz. Ülkemizdeki “milliyetçiler” ise sırtını ABD’ye, oligarşiye yaslamışlar, ulusal çıkarları savunmakla bir ilgileri yok, onların milliyetçiliğinin şovenizme dönüştüğü nokta da burası işte. MHP Genel Başkanı Bahçeli, “bizim milliyetçiliğimiz ırkçılık değil” diyor. Tam da bu oysa. Çünkü ırkçılıktan başka “milli” hiçbir şey yok bu milliyetçilikte. Emperyalizme karşı ulusal çıkarları biz savunduğumuz için, bağımsızlığı savunduğumuz için vatanseveriz. Fakat kendimizi salt bu kavramla da ifade etmeyiz. Çünkü biz ülkemiz bağımsız olsun da isterse kapitalist olsun, isterse faşist olsun, isterse sömürü düzeni ve oligarşik yapı sürsün diye düşünmüyoruz. Bağımsızlığı, demokrasiyi ve sosyalizmi, üçünü birden savunuyoruz. Bunları ayırıştırmak zaten artık açık işgal gibi belli durumlar haricinde mümkün de değil. 20. Yüzyılın başlarında bu belli ölçülerde mümkündü. Örneğin, Kemalistler, sosyalizmi savunmuyordu, ama bağımsızlık için savaşıyorlardı, ulusal kurtuluşçuydular.

Kimi emperyalizme karşı bağımsızlıktan yanadır, ama faşizme karşı demokrasi sorunu yoktur, veya kimi faşizme karşıdır ama kapitalizme bir karşıtlığı yoktur. Bütün bunlar, ittifaklar politikasını da belirler. Alman Nazi işgallerine karşı ittifaklar bu konuda çarpıcı örnekler içerir. Bulgaristan’da bazı anti-faşist güçler, o gün Alman Nazizmiyle çatışma içindeki emperyalistlerden destek almayı normal görüyorlardı, ve bu komünist partisinin onlarla aynı Cephe içinde yeralmalarına engel değildi. Bu güçler o tarihi koşullar içinde anti-faşisttiler, ama bağımsızlıkçı bir politikaları yoktu. Veya Çin örneğini hatırlayabiliriz; Japon emperyalizmine karşı Çin Komünist Partisi’yle Sun Yat-Sen önderliğindeki burjuva hareket (Guomindang) ittifak yapabilmıştır; Guomindang kapitalizme karşı değildir, ama emperyalizme karşı bağımsızlıktan yanadır.

Bugünse bunlar artık iyice içiçe girmiştir. Bugün bağımsızlığı, demokrasiyi, sosyalizmi savunmak, tarihin hiçbir aşamasında olmadığı kadar içiçe geçmiş bir görevdir.

Sürecin bu özelliğine rağmen, solun bir çok kesimi tam tersine bunları birbirinden koparmış durumdadır. Ülkemizdeki demokrasi güçleri diye nitelendirdiğimiz bir çok grup, anti-emperyalist mücadeleden uzaktır. (Emperyalizme bağımlılığa karşı olduğunu söyleyen kimi kesimler ise, faşizmin savunucusu ve destekçisidir.) Yine solun bazı kesimlerinde, faşizme karşı demokrasi mücadelesini de, emperyalizme yaslanarak sürdürme anlayışı vardır. Zaten faşizmin ana destekçisi emperyalizm, ama siz emperyalizmle yaslanıp faşizmi yoketmeyi hayal ediyorsunuz, tam bir çelişki... Nazi işgali koşullarında anti-emperyalist olmadan anti-faşist olmak mümkün; ama yeni-sömürge Türkiye’de bu mümkün değil. Bunu anlamayanlar, anti-emperyalist olunmadan anti-faşist, demokrat olunamayacağını görmeyenler, bir ayakları halkın cephesinde, bir ayakları emperyalist cephede siyaset cambazlığı yapıyorlar. Nereye kadar sürdürebilirler, o da ayrı bir konu. Bizim zorluğumuz da işte buradadır. Solun bu durumu, gerçek anlamda bir cephe anlayışıyla bir araya gelmeyi, tüm anti-emperyalistleri, anti-faşistleri birleştirmeyi güçleştirmektedir.

Özlem: Demek ki, solda bir netleşme olmak zorunda. Veya, solun çeşitli kesimleriyle bizim farklılıklarımız çok daha kalın çizgilerle halka gösterilmeli. Neden böyle diyorum?

Çünkü, bugün gerçekten de çok çarpık bir tabloyla karşı karşıyayız. Kendine “milliyetçi” diyen faşistler, oligarşik düzenin savunucuları, aslında emperyalizme falan karşı değiller, ulusal onur, gurur, ulusal değerler diye bir dertleri yok. Ama yine de bunları kullanarak belli kesimleri solun üzerine saldırtabiliyorlar. Açıkçası bu beni şaşırtan bir tablo olmuştu. Daha önce, örneğin 80’lerde, veya 80 öncesi böyle şeyler yaşandı mı bilmiyorum, ama bizim devrimcileşmemizdeki etkenlerden biri devrimciliğin emperyalizme -sömürüsüne, kültürüne, her şeyine- karşılığıydı. Kahrolsun Amerikan Emperyalizmi sloganını ben devrimcilerden duydum ve başka da kimseden duymadım. Peki her şey nasıl bu kadar çarpıtılabiliyor, nasıl oluyor da emperyalizmin uşakları, en tutarlı, gerçek anti-emperyalistlere “emperyalistlerin maşaları” diye saldırıyor?

Kemal: Oligarşi olsun, faşistler olsun, her dönem vatan, millet, bayrak üzerine demagoji yapmışlardır. Bu demagojilerin niteliğini uzun uzadıya konuşabiliriz de. Fakat, dün, gericileri, faşistleri “*bunlar 6. Filo’ya-ABD’ye karşı eylem yapıyorlar*” diye devrimcilerin üzerine salanlar, bugün bunlar “*AB’nin kuklaları*” diye saldırtabiliyorlarsa, tabii ki bu noktada düşünmek durumundayız.

Bakın bir olay anlatayım; Yıl 1959; Irak’ta 1958’de Kürdistan Demokrat Partisi’nin faaliyetlerinin serbest hale getirilmesi, arkasından Diyarbakır’da bir dergi yayınlanmaya başlanması ve ilk Kürtçe şiirin yayınlanması gibi gelişmeler üzerine Kürt aydınlarına karşı bir operasyon düzenlenir ve 49 aydın

tutuklanır. Devletin en üst kademesi aslında hukuki hiçbir gerekçe olmadan tutuklanan bu aydınları ne yapacağını tartışır. MİT'in raporu "asılmaları" yönündedir. Cumhurbaşkanı Celal Bayar da bu yönde görüş belirtir. Başbakan Adnan Menderes de onaylar bunu. **"Yalnız -der Menderes- bunu bir komünist hareket olarak gösterelim. Türkiye'de komünistler son zamanlarda azdılar, Komünistlerle mücadele için ABD'nin daha etkin ve geniş bir yardımı gerekir diyelim."**

Bu düşündürücü değil midir? Dün, "bölücülükle" suçladığını "komünist" olarak gösterirken, bugün komünistleri, devrimcileri "bölücü", "emperyalistlerin maşası" olarak gösterip milliyetçilik temelindeki saldırıların hedefi haline getiriyor.

Şimdi soralım; AB için Brüksel'de kulis yapan DİSK'in, buna hiç eleştiri getirmeyen sol kesimlerin, AB'yi "*yan cebime koy*" anlayışıyla benimseyenlerin, "AB'ye evet!" diye sokağa çıkmalıyız diye yazan "sosyalistler"in, "*AIHM'e gideriz ha*" demeyi muhalefet yapmanın asli biçimine dönüştürenlerin, AB'ye, NATO'ya, BM'ye "müdahale edin Kürt sorununu çözün" davetiyesi çıkarınların, "Oligarşi çözmezse ABD müdahale eder" deyip ABD sopasını sallayarak muhalefet yapma anlayışının... hiç mi payı yok bu durumda?

Sola bakın! Oligarşiye karşı kimi AB sopasını, kimi ABD sopasını sallıyor. AB'nin Türkiye'ye, ABD'nin Ortadoğu'ya demokrasi, özgürlük, insan haklarını getireceğini söylüyor... Böyle solculuk, böyle yurtseverlik, böyle muhaliflik mi olur? AB'ye evet diyor, ABD'ye de karşı değil, sadece "Bush'a" karşı; böyle sol mu olur?

Solu sol yapan ana eksenlerden biri, anti-emperyalistliğidir. Solun önemli bir kısmı kendi eksenini kaybetmiştir. Ve tabii hal böyle olunca, vatan, millet, bayrak demagojisini oligarşi daha çok kullanmakta, ve bu demagoji daha etkili olabilmekte, az çok milli duygular taşıyan halk kesimlerini soldan uzaklaştırabilmektedir.

Mazlum: Burada güncel bir ek yapmak istiyorum. Kemal arkadaşın anlattıklarının devamında gelecek soru, bu demagojiyi etkisizleştirmek için ne yapılacaktır?

Konuşmamıza başlarken değinildi, "bayrak provokasyonu" KESK kongresinde de sergilendi. Peki ne yaptı KESK yönetimi? Kongrenin ikinci gününde salona Türk bayrağı asıldı. Bir burjuva politikacı geliyor, onlara ne yapıp yapmayacağını öğretiyor. Bu kadar mı aciz, iradesizsiniz? Bayrak dayatmasına boyun eğmek, şovenizme güç verir. Yarın başka şeyler dayatır oligarşi. "*Teröre karşı yürü*" der, "*devlete bağlılık yemini*" ister, bunun sonu yok.

Trabzon'daki linç saldırısı ardından KESK'lilerin geliştirdiği tavrı hatırlayın şimdi? Bırakın provokatörlerin karşısına açıkça dikilmeyi, binalarını kapatıp

saldırıya karşı direnenleri yalnız bıraktılar. “Sağduyulu” davranırlarsa sorun çözülecekti! Ama çözümedi işte. Provokasyon, bugün de onları hedef aldı. O zaman mesele provokasyonun karşısına dikilmektir. Peki bundan ne anlıyoruz; provokasyonun karşısına, **hem pratik** olarak, hem **İDEOLOJİK** olarak dikileceğiz. Güncel olarak gösteriler, açıklamalar yapılabilir. Fakat milliyetçilik temelinde geliştirilen bir provokasyonu bozmanın asıl yolu anti-emperyalist mücadeleyi yükseltmektir. Bayrak üzerinden, milliyetçilik üzerinden faşizme kitle tabanı kazanmalarını ancak böyle önleyebiliriz. Ama KESK Kongresi’nde AB ve ABD’ye karşı mücadele önerisi reddediliyor...

Özlem: Reddetmeler şaşırtıcı olurdu. Bakın, birkaç gün önce okuduğum bir yazıda ne diyor KESK yönetimine hakim olan ÖDP anlayışı: **“AB’ye karşı ya da taraf değiliz...”** Sonra da “emeğin Avrupası” deyişleri falan. Kimse yutmaz bunları; bu açıkça biz AB’ye girmekten yanayız demektir. Kürt milliyetçileri de aynı konumda, hatta onlar daha açık; *“AB çerçevesi bizim için yeterlidir”* diyerek, *“AB’yi en çok Kürtlerin savunduğuyla”* övünüyorlar. Sol adına böyle bir övünme de insanın zoruna gidiyor. Dediğiniz gibi, tarihsel rotasından şaşmış, tarihsel ideolojisinden kopmuş bir sol. İdeolojik olarak emperyalizmin ne olup olmadığını unutmuşsun, emperyalizme yedeklenmişsin, bu durumda salona bayrak asarak, asker cenazelerine katılarak, milliyetçilik temelindeki provokasyonu bozamazsın.

Sadece bu da değil; anti-emperyalist cephede olmadıkları gibi, anti-faşist demokratik bir cephede bile yerleri tartışılır. Biz diyorlar demokrasi mücadelesine öncelik veriyoruz, faşizmi altetmek için AB’yi uygun bir araç görüyoruz. Hayır, demokrasi mücadelesi de veremezsiniz. Bu ülkede faşizmi kuran, kurumsallaştıran da emperyalizmdir, halen sürdüren de emperyalizmden başkası değildir.

Kemal: Biz anti-emperyalizmi işte bunun için ta başından beri mücadelelemizin odağına oturttuk. Emperyalizme karşı olmayan milliyetçilik de, emperyalizme karşı olmayan solculuk da, bir noktadan sonra riyakarlaşmak, kendini inkar etmek zorundadır. Emperyalizme karşı olmayan milliyetçilik, milliyetçiliğin inkarı olduğu gibi, emperyalizme karşı olmayan solculuk da, solculuğun inkarıdır.

Emperyalizme “demokratik emperyalizm” mi dediniz; orada sizin yurtseverliğiniz de, demokratlığınız da, sosyalistliğiniz de biter... *“Küreselleşmeye karşı durulamaz, o zaman onu insanileştirmeye çalışmak gerekir”* mi dediniz? O zaman emperyalizme ideolojik ve politik olarak teslim olmuşsunuz demektir.

Bağımlılık, bağımsızlık ilişkilerinin, kavramlarının değiştiği tezi, burjuvazinin tekelinin egemenliğini “küreselleşme” adı altında meşrulaştırmak için ileri sürdükleri bir tezdır. Gerçekte bağımlılık ilişkileri tarihinin en güçlü dönemini yaşıyor. Ba-

ğımlılık, hiçbir dönemde bu kadar pekiştirilmemiştir. Emperyalizm, artık yeni-sömürgelerin her türlü **“zerk”liğine** de son vermektedir.

Emperyalistler, başka hiçbir dönemde sömürge ve yeni-sömürgelerini bu kadar kaba ve aleni biçimde ynetmediler. Küreselleşme teorisyenlerinin ri-yakarlığı ve iğrençliği de işte buradadır. Emperyalizmin karakteristik özellik-lerinin en bariz biçimde ne çıktığı bir zamanda “emperyalizmin değiştiğini” söylüyorlar.

Mahir ayan, *yeni-sömürgeciliği tarif ederken, “Yeni-sömürgeci metodların temelinde, emperyalist tekellerin a gözlü sömürü politikasına cevap verecek şekilde, **sömürge ülkelerde meta pazarının genişletilmesinin**, ‘yukardan aşağıya kapitalizmin’ bu ülkelerde hakim üretim biçimi haline getirilmesinin, merkezi güçlü otoritenin egemen kılınmasının” olduğunu söylüyor.*

Meselenin z aynı duruyor; Türkiye’yi ve benzer lkeleri AB’ye ye ya-parken de, Irak’ı işgal ederken de emperyalizmin amacı aynı: meta pazarını genişletmek. Bunu IMF aracılığıyla, ikili anlaşmalarla veya işgalle yapmak, sorunun biçimine ilişkindir. Emperyalizm, sosyalist sistemin yıkılışıyla daha pervasızlaştığı için, emperyalist tekellerin meta pazarının genişletilmesine direnen ülkelere karşı askeri zora başvuruluyor.

Emperyalizm değişti diyenlere sormak gerek; ABD ile Türkiye arasında imzalanan ilk ikili anlaşmanın tarihi, şubat 1945’tir, o günden bu yana, ABD’yle, AB’yle yüzlerce anlaşma yapıldı, bunların hepsinin emperyalist te-kellerin çıkarlarını esas alan bağımlılık anlaşmaları olduğu açık. Bu anlaşma-lar yürürlükteyken, kim, neye göre emperyalizmin değiştiğini iddia ediyor?

Mazlum: Aslında bence herkes emperyalizmin değişmediğini, aksine dünden daha açık bir biçimde sömürgeci olduğunu görüyor. Türkiye’yi ve benzer ülkeleri, artık emperyalistlerin yönettiği sıradan halkın görebileceği açıklıkta cereyan ediyor. Mesele, emperyalizme ve kapitalizme karşı çıkıp çıkmama meselesidir. Sosyalizmin yıkılışıyla kapitalizmin alternatif olmadı-đına inananlar, emperyalizmin yenilebileceği konusunda inansızlaşanlar, emperyalizme ve oligarşıye karşı savaşın bugün daha da büyüttüğü bedelle-ri göze alamayan yılđınlar yapıyor bu teorileri. Kullandıkları kavramlar fark-lı da olsa, söylediklerinin esası aynı.

Bağımsızlık, bir ülkenin ve halkın, siyasi, ekonomik, askeri, kültürel her alanda kendi kaderine hkmedebilmesidir. Bağımsızlık, günümüz dünyasın-da hem mümkündür hem de zorunludur. Halkın açlıktan sefaletten kurtul-ması için de, demokrasi için de bağımsızlık n koşuldur. Bugün “bağımsızlı-đın söz konusu olamayacağına” en büyük kanıt olarak “*IMF kredileri olma-sa, ekonomi iki günde ker*” diyorlar. Ve bu gerekçe, geniş bir kesime de makul geliyor. Söylenen doğrudur, ama bu oligarşinin ekonomisi için böyle-dir. Ekonominin gücünü belirleyen çarkların kimin için dndğdr. Kredi-

lerle, dış borçlarla sürdürülebilen bir ekonomik düzende, çarklar emperyalist tekeller için döner ve onlar çarkları istedikleri zaman durdurabilirler. Ama halk için, halkın ihtiyaçları temelinde örgütlenmiş, sömürüyü, borsaları, spe-klasyonları ortadan kaldırmış bir ekonomi, dünyanın neresinde olursa olsun, kendi ayakları üstünde durabilir. Bugün IMF'yi ülkemizden kovmak yerine, IMF borçlarının ertelenmesi, takvime bağlanması gibi öneriler yapan DP gibi partiler, yukarıda sözü edildiği gibi, anti-emperyalist eksenden çıktıkları için, ekonomik çözümleri de ancak bu kadar olabiliyor.

Kemal: Arkadaşlar, bu konuda benim son olarak ekleyeceğim de şudur; bağımsızlık bayrağı 35 yıldır bizim elimizde. Ama bunu 70 milyona göstermemiz lazım. O bayrağın estireceği rüzgarın herkesi etkileyecek güce ulaşması lazım. O zaman milliyetçilik, vatan, bayrak demagojilerini böyle yapamazlar, yapsalar da etkili olamazlar.

Sol nezdinde ise, bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinin birbirinden ayrı dşnlemeyeceği artık tartışılmaz bir gerçektir. Bunları birbirinden ayrı ele alanların burjuvazi cephesine savrulması kaçınılmazdır. Bu birliktelik neden zorunludur? Mahir'in dediği gibi, **lkemizdeki tekelci kapitalizm kendi iç dinamiği ile gelişmediğinden ve de yerli tekelci burjuvazi, baştan emperyalizmle bütünleşmiş olarak doğduğundan, stratejik hedefimiz anti-emperyalist ve anti-oligarşik devrimdir.** Ne lkemizdeki burjuvazinin niteliği, ne emperyalizmin ülkemizdeki konumu değişmemişse, sadece anti-emperyalist olmak da, sadece anti-oligarşik olmak da bir şey ifade etmez.

Anti-emperyalist, anti-oligarşik devrim stratejisi, aslında bu ülkede halkın cephesinin siyasi çerçevesini de çizmiş oluyor. Sosyalist olmayabilirsın, ama demokrasi istiyorsan, hem emperyalizme, hem oligarşiye karşı olmak durumundasın; çünkü demokrasiyi yokedenler onlar. nceliğin bağımsızlıksa, yine hem emperyalizme, hem işbirlikçi oligarşiye karşı çıkmak durumundasın.

Anti-emperyalist, anti-oligarşik devrimin muhtevasında şunlar vardır: 1) Emperyalizmi kovmak ve tüm bağımlılık ilişkilerini tasfiye etmek, 2) Faşizmi yok etmek, 3) Toprak sorununu çözmek, 4) Ulusal sorunu çözmek.

Peki bunlar olmadan bağımsızlıktan veya demokrasiden sözedilebilir mi? Bu anlamda, anti-emperyalist, anti-oligarşik devrim stratejisi, sadece devrimcilerin değil, **tüm vatansesverlerin, tüm demokratların da stratejisidir.**

Bu haftalık sohbetimizi burada bitiriyoruz. Milliyetçilik ve bağımsızlık konusuna, üzerinde çok konuşmamız, çok okumamız ve ideolojik mücadelede daha çok üzerine gitmemiz gereken bir konu olarak, çeşitli vesilelerle yine döneceğiz.

Konu: MHP ve Faşist Terör

MHP, faşist devlet aygıtının bir parçasıdır

Arkadaşlar merhaba! Okurlarımızı selamlayarak sohbetimize başlıyoruz. “Hayatın İçindeki TEORİ” bu hafta, faşist saldırıları ele alacak. Bu hafta aramızda Gençlik Federasyonu’ndan bir arkadaşımız da var. Günay’a da hoşgeldin diyoruz. Günay bugün aramızda, çünkü tartışacağımız konu, bugün özellikle üniversitelerde kendini gösteriyor. Konunun farklı yönlerini ortaya koyarken, Günay arkadaşımızdan da üniversitelerdeki gelişmelere, izlenen politikalara ilişkin bilgi alacağız. Tabii hemen şunu belirteyim ki, sorun üniversitelerle sınırlı değildir. Saldırıların şu an için üniversitelerde yoğunlaşmış olması, faşist terörün taktığının bir sonucudur. Birazdan daha ayrıntılı konuşacağımız gibi, faşist terör şu veya bu biçimde diğer alanlara da taşacaktır, ki bu süreç de bir yandan başlamıştır.

Gelişmelerin nasıl bir seyir alacağını bilebilmek, o süreç boyunca da doğru politikalar geliştirebilmek için saldırılarda “koçbaşı” rolünü üstlenen sivil faşist hareketi iyi tanımak gerek. MHP nedir, nasıl örgütlenmiş, nasıl bir rol üstlenmiştir? Bunları açmaya çalışacağız. Şimdi ilk sözü Günay arkadaşımıza veriyorum. Faşist terörün üniversitelerde ulaştığı boyut nedir, gençlik örgütleri bu saldırılar karşısında ne diyor, ne yapıyor? Konuya buradan girelim.

Günay: Faşist terör denilince, biz aslında şu anda ikili bir saldırıyla karşı karşıyayız. Birincisi Ülkü Ocaklı, MHP’li faşistlerin saldırıları, ikincisi, soruşturmalar, okuldan atılmalar. Her iki saldırıda da polis, hem sivil faşistlerle, hem idareyle birlikte hareket ediyor. Bizim yıllardır sloganlarımızda dile getirdiğimiz “**polis-idare-sivil faşist işbirliği**” şu an en üst boyuta tırmanmış durumda.

Faşistler, her yerde **saldırıyı sindirmeyi** temel politikaları olarak benimsemiş durumdadır. Diyebilirim ki üniversitelerin çoğunda faşist saldırılar yapıldı ve yapılıyor. Kime yerlerde okuldaki güçleriyle, birçok yerde de dışarıdan adam getirerek saldırıyorlar. Okula sopa, bıçak, silah sokma konusunda oldukça “özgürler”, polisle işbirliği bu noktada da kendini gösteriyor.

Faşistler, saldırı hedeflerini belirlerken şu gruptan, bu gruptan diye ayırdetmiyorlar. Kimi gözlerine kestirirlerse saldırıyorlar; daha önce mücadele-

nin içinde yeralmiş ama şu anda mücadele içinde olmayan demokrat öğrenciler dahi onların hedefi oluyor. Hatta onlar daha “kolay hedef” durumunda.

Kemal: Hemen burada eklemek istiyorum; bizim özellikle 12 Eylül öncesinde çok sık kullandığımız bir söz vardı: **Faşizm kendinden olmayan herkese düşmandır.** Bu anlamda her kesime saldırmaları normaldir, beklenmesi gerekendir. Keza faşistler için asıl amaç tüm halkı sindirmek, faşist terörle teslim almaktır. Hedeflerinin solcu, demokrat olması yeterlidir bunun için. Bu nedenle rneğin 12 Eylül öncesinde devrimcilere ulaşamadıkları hemen her yerde CHP’lilere, CHP binalarına saldırmışlardır. Keza o zaman bizim faşist teröre karşı mücadelemizi eleştirip bu mücadeleye uzak duran reformist legal partiler de en fazla saldırıya maruz kalan kesimlerden biri oldular. Bu vesileyle faşist saldırılar karşısında tavırsız kalmanın, “hayırhah” tutumlar almanın kimseyi faşist saldırıların hedefi olmaktan kurtaramayacağını bir kez daha hatırlatmış olalım. Tecrübemiz bunu gösteriyor... Buyrun siz devam edin Günay arkadaş.

Günay: Biz de Kemal arkadaşın belirttiği gibi, tüm gençliğe özellikle bunu, faşist terörün hepimize düşman olduğunu anlatmaya çalışıyoruz. İlk başlarda kimi gruplar, faşist saldırılar karşısında tavırsız kaldılar. “Provokasyona gelmeyelim” diyerek örgütlü bir cevap vermeyi yanlış buldular, ama şimdi yavaş yavaş durum değişiyor gibi. Can güvenliğini, öğrenim hakkını ortadan kaldırdığı noktada, biz can güvenliğini sağlamak, öğrenim hakkını savunmak için mücadele etmek durumundayız. Bu artık “provokasyon teorileri” içinde ifade edilemeyecek bir şeydir. rgtl bir şekilde karşı koymak durumundayız. Başka bir seçeneğimiz de, düşüncemiz de yoktur. şu an bazı okullarda, okullara toplu giriş çıkış yapmaya başladık.

Kemal: Günay “okullara toplu giriş çıkış yaptıklarını” söyleyince, tabii benim gözümün önünde hemen 12 Eylül ncesi canlandı. Birçok okulda öyleydi o zaman. Hatırlarsanız, 16 Mart 1978’deki katliam da, okuldan topluca çıkan devrimci demokrat öğrencilere karşı gerçekleştirilmişti. Faşist terör maddi bir güçtür ve o maddi gücün karşısına maddi bir güçle çıkmak gerekir. O maddi gücün içinde kitlesellik de, militanlık da olmak durumundadır. İstanbul niversitesi ğrencilerinin geçen hafta faşist saldırılarını protesto eyleminde yaptıkları açıklama önemliydi; o açıklamada **“Bugünkü olay göstermiştir ki, artık kendi can güvenliğimizi kendimiz sağlayacağız. ıkacak olaylardan hiçbir sorumluluğumuz yoktur”** diyorlardı. Gerçekten de can güvenliği için kime güvenecek ğrenciler? Polise mi, idareye mi? İkisinin de sivil faşistlerin ortağı, hamisi olduğu ortada olduğuna göre...

Sivil faşistler böyle sistemli, planlı bir şekilde saldırmaya başlamışsa, bu, devletten, oligarşinin sürece özgü politikalarından bağımsız değildir. Sivil faşistler devletten bağımsız hiçbir şey yapmazlar. Hal böyle olunca, oligarşinin

YÖK'ü de, polisi de, sivil faşistlere engel olmak bir yana, oligarşinin amacı her neyse, o amacın gerçekleşmesi için faşist saldırganlara destek olacaklardır. Burada kilit nokta, MHP'nin saldırılarının “kendi başına” olmadığıdır. Şimdi bu çerçevede MHP'nin, sivil faşist hareketin yapısına biraz daha yakından bakalım.

Mazlum: Arkadaşlar, şimdi ben bu konuya hazırlanırken, kaynakları taradığımda gördüm ki, sivil faşist hareketin şu anki politikalarında, saldırılarında, sivil faşist hareketle devletin ilişkilerinde dünden bugüne pek bir değişiklik yoktur. Kemal arkadaşımızın konuyu açarken söylediği gibi, bu tarihi öğrenmek, bugünü anlamak için yeterlidir. Ama bu tarih fazla bilinmiyor. Kimi kesimler unuttu, gençliğin ise, fazla öğrenme şansı olmadı. Bunu bir şekilde anlatmak, göstermek lazım. Ben bu noktada yer yer soyut olaylardan hatırlatmalar yapacağım. Arkadaşlar da eksik bıraktıklarımı eklerlerse, olayı daha bir somutlamış oluruz.

MHP'ye gelince; ben önce şunu sorarak başlamak istiyorum: **MHP neden var?** Her siyasi parti niye varsa, MHP de onun için var denilebilir. Ama bu MHP'yi açıklamaya yetmez. MHP, belli bir oligarşik kesimin, belli bir halk kesiminin siyasi arenadaki temsilcisi olarak değil, emperyalizmin ve oligarşinin iradesiyle varedilmiş bir partidir.

Bilindiği gibi, ülkemizin yeni-sömürgeleşmesi, emperyalizme bağımlı hale getirilip yukarıdan aşağıya faşizmin örgütlenmesi, 1945'lerden 50'ye uzanan bir süreçte gerçekleştirilmiştir.

Ancak, işbirlikçi faşist sistemin uzun vadede istikrar ve güvenliği açısından bu sistem de kendine bir kitle tabanı oluşturmak zorundaydı. Bütün faşist rejimler, birincisi, belli bir kitle tabanına; ikincisi, devletin faşist yüzünü gizleyecek örgütlenmelere ihtiyaç duyarlar.

İşte bu nedenle, sivil faşist hareketler, faşizmin yukarıdan aşağıya kurulduğu, başlangıçta bir kitle tabanına sahip olmadığı tüm yeni-sömürgelerde örgütlendirilmiştir. Yani MHP'nin “kardeş partileri” çoktur, hepsinin babası da CIA'dır. Sistemin omurgasında tekelci patronlar, toprak ağaları, işbirlikçi hükümet yetkilileri, bürokratlar, generaller vardır ama bunlar yetmez; çünkü aslında hepsi çok küçük bir azınlıktır. Faşizmin ihtiyacı olan daha geniş bir tabandır.

MHP, **yarı-askeri, yarı siyasi** bir teşkilat olarak kurulmuştur. Bu teşkilat, bir yandan siyasi olarak örgütlenir ve faşizme kitle tabanı yaratmaya çalışırken, öte yandan da bizzat terör uygular.

CIA'nın kontrgerilla teorisyenlerinden David Galula'nın kitabında şöyle bir bölüm geçer: “... *ayaklanmaları bastırmakla görevli olan kuvvetler, halk arasında muharip kimseleri bulmalıdır. Bulunacak muharipleri birarada tutabilmek için bu liderlerin yardımı, desteğe ve siyasi partinin rehberliğine ihti-*

yaları vardır. Ayaklanmaları bastırmakla gevvli olan tarafın siyasi partisi kendi mensuplarını çok daha dikkatli seçmelidir. Üyelerin çokluğundan ziyade kalitesine dikkat edilmelidir.”

Burada tarif edilen tamı tamına MHP'dir.

Faşizm var mı yok mu tartışmalarında zaman zaman dile getirilen “Zaten faşist olan bir devlette neden bir de yarı-askeri olarak teşkilatlanmış bir faşist partiye ihtiyaç duyulsun?” sorusunun cevabı da budur.

Devlet halkın her türlü hak arama eylemine, direnişine kendisi müdahale etmek; provokasyonları, katliamları çıplak olarak kendisi yapmak istemez. Çünkü o zaman teşhir olacak ve halk kitleleriyle arasındaki bütün köprüler atılacaktır. İşte burada sivil faşist hareketler devreye sokulur.

Özlem: Yani MHP'yi esas olarak bir “yardımcı kuvvet” olarak mı görmek gerekir?

Mazlum: Tabii sivil faşist hareket de iktidar olmayı, hükümete gelip daha fazla kurumu ele geçirmeyi, daha çok saldırmayı, ırkçı düşüncelerini daha geniş hayata geçirmeyi ister. Ancak, tek başlarına iktidar olacak kadar kitle tabanını genişletmeleri de zordur, emperyalizmin ve oligarşinin onları tek başına iktidara getirmeleri ihtimali de. Bu, öncelikli tercihleri olmaz genellikle. İktidar ortağı yapabilirler, ama tek başına iktidara getirmeyi ancak mücadelenin daha ileriki safhalarında düşünebilirler.

MHP'nin bu konumunu görmeyenler, faşizmin gelmesini MHP'nin tek başına iktidara gelmesiyle özdeşleştirmekte, dolayısıyla mevcut sistemi de faşizm olarak görmemektedirler. Bu düşünce, faşizme karşı mücadele anlayışında da çarpıklıklara ve yanlışlıklara yolaçmakta, MHP'yle devleti birbirinden ayrı görmeyi getirmektedir. Oysa 12 Eylül öncesi de, bugün yaşadığımız tek tek saldırılar da böyle olmadığını gösteriyor. MHP faşist devletin tamamlayıcı bir parçasıdır. Onun için her dönem el altında bulundurulmuş, onun için her dönem devlet yönetimine şu veya bu biçimde katılımları sağlanmış ve onun için her dönem askeri saldırgan örgütlenmelerini muhafaza etmişlerdir. O örgütlenmeyi kullanıp kullanmamalarını belirleyen yine oligarşidir.

MHP bu niteliğiyle esas olarak 1960'ların sonunda örgütlenmiştir. Bu örgütlenmenin gelişimini ve karakteristik özelliklerini de kısaca anlatayım.

1960'ın ikinci yarısında Türkeş, “Dokuz Işık” adını verdiği doktrinini yayınladı. MHP'nin öncesi olan CKMP'nin (Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi) 1967'deki kongresinde, “Dokuz Işık” partinin doktrini olarak kabul edildi, yine bu kongrede Türkeş'in tartışmasız liderliği (“başbuğluğu”) onaylandı, yarı-askeri bir tüzük kabul edildi, partinin adı da Milliyetçi Hareket Partisi oldu... Kongreden çıkan kararlardan biri de, MHP'nin “**milliyetçi toplumcu**” bir

parti olduğuydu; yani Hitler'in partisinin adında olduğu gibi **“nasyonal sosyalist”**. Türkeş'in ünlü **“davaya ihanet eden herkesi vurun”** sözleri de ilk olarak bu kongrede ifade edildi. MHP, artık tam bir halk düşmanı, karşı-devrimci militer bir parti olarak örgütlenmişti.

Bu kongrenin ardından faşist katilleri yetiştirmek üzere, 1968'in yazında lk Ocakları kuruldu ve **komando kampları** açıldı. Kamplar basına yansıdağında MHP yönetimi ilk önce kampların kendileri tarafından kurulduğunu açıkladı, ancak tepkiler üzerine daha sonra bunu reddettiler.

Günay: Aynı şimdi üniversitelerdeki saldırılarda olduğu gibi yani. MHP yönetimi de, lk Ocakları Genel Merkezi de *“niversitelerdeki lkcler olayların içinde olmayacak!”* diyorlar. Trabzon'daki, Sakarya'daki linç saldırılarından sonra da benzer açıklamalar yapıldı.

Mazlum: Evet, 1970'lerin sonunda MHP'li katiller kitlesel katliamlar gerçekleştirirken de Türkeş “MHP terörün dışında” açıklamaları yapıyordu. Bahçeli de şimdi “bilgisayarlı lkcler” masalını anlatıyor. Ama MHP örgütlenmesinin askeri niteliğini gizlemek yine de kolay değildir; Bahçeli “bilgisayarlı lkcler”den sözederken, Konya'da basılan lk Ocakları'nda bir yığın silah çıkıyor, üniversitelerde faşistler silah çekiyor. Oligarşinin MHP'yi kullanma biçimindeki ihtiyaçlarına göre, “MHP değişti” demagojisi yapanların, bu demagojiye inananların görmedikleri noktalardan biri de budur. MHP'nin sivil faşist milis örgütlenmesi hiçbir dönemde lağvedilmemiştir. Çünkü oligarşi ona hep ihtiyaç duyacaktır ve duymuştur.

Özlem: Bu sürekliliğe dikkat çekmeniz iyi oldu. Faşist saldırılarla ilgili tartışmalarda sanırım bu yan biraz eksik bırakılan bir yandır.

Biliyorsunuz, atılıncaya kadar ben de bir niversite öğrencisiydim. 90'lı yıllar boyunca da gerçekte sivil faşist saldırılar eksik olmadı. Ayrıca farklı alanlarda da yine saldırmışlardır. Yani mesele sadece gençliğe saldırı da değil.

Benim hemen aklıma gelenler şunlar mesela; 1998'de Malatya'da mit Cihan Tarho adlı niversite ğrencisi faşistler tarafından öldürüldü. Saldırıları 10 kişiydi ama 2 faşist tutuklandı, onlar da birkaç ay sonra serbest bırakıldı. Yine aynı yıl Bolu İzzet Baysal niversitesi'nde Kenan Mak ldrld. Emniyet Müdürü ğur Gr'n talimatıyla faşist katiller hakkında işlem bile yapılmadı... Aynı dönemde, Aras Kargo, Yurtiçi Kargo alışanlarına, Ambarlı ve AşTİ direnişçilerine, İstanbul Büyükşehir ve ile belediyeleri işçilerine sivil faşistler saldırdı. Ankara'da Keçiören'in faşist Belediye Başkanı Turgut Altıok'un MHP'li faşistlerden oluşturduğu çetelerin saldırıları, Erdal Yıldırım'ın katledilmesi keza...

Kemal: Özlem doğru bir hatırlatma yaptı. Fakat bugün saldırının daha bir sistemli ve planlı hale geldiğini, sivil faşistlerin devreye sokulmasının daha iradi bir politikayla olduğunu da eklemek gerekir.

Evet, sivil faşist terörün devreye sokulması genel olarak ülkemizde hep böyle bir gelişim seyri göstermiştir. Önce tek tek saldırılar; daha çok taşlı, sopalı... Sonra silahlı saldırılar, tek tek cinayetler...

12 Mart sonrası, devrimcilerin çok kısa sürede toparlanması üzerine hemen MHP devreye sokuldu. Sivil faşist saldırıların 12 Mart sonrası başladığı tarih, 1974 sonlarıdır, ki bu dönem aynı zamanda büyük devrimci potansiyelin de ortaya çıktığı dönemdir. O zaman MHP'li faşistlerin ilk cinayetlerden biri, Temmuz 1974'te İzmir'de Ümit Tok'un katledilmesi oldu. Kasımda OD-TÜ ve Hacettepe Üniversitesi'ni bastılar. Aynı günlerde Ege Üniversitesi İktisat Fakültesi'ne, Bornova'da devrimci gençlere saldırdılar. 1975 Ocak'ında İTÜ'ye saldırılar düzenlediler. Yoğunluk ve sistematik bugünle benzerdir. 1975 Şubat'ında Elazığ'da "Faşizmi Protesto" yürüyüşüne saldırıp 39 kişiyi yaraladılar... Trabzon'daki saldırı gibi...

Gerek 1968-70'te, gerekse de 70'lerin ortalarından itibaren saldırıların bir başka karakteristik özelliği de şudur: Bir yandan polis gençlik örgütlerinin önderlerine, yöneticilerine karşı yaygın bir tutuklama kampanyası başlatırken, faşistler de saldırıya geçiyordu. Okulları, semtleri ele geçirmek için taşıma güçler yığılıyor, tüm bu saldırılar polis operasyonlarıyla besleniyordu. Ve iktidarın ve sivil faşist hareketin saldırıları, **gençlik örgütleri ile öğrenci kitlesi arasındaki** organik ve gönül bağıını koparmaya yönelikti. Bugün bu plana okul idarelerinin açtığı soruşturma terörü de dahil edilmiştir, ama plan aynıdır.

Bu paralellikler, sivil faşist saldırıların devletin politikalarından, planlarından bağımsız olmadığını da gösteriyor zaten. Bu planın hedefi, resmi, sivil faşist terörle devrimcileri sindirip okul okul, semt semt, şehir şehir halkı faşist terörle teslim almaktır.

Nitekim kısaca anlattığım bu sürecin akabinde 1976'da faşist terör büyük kentlerden Anadolu'ya, üniversitelerden diğer alanlara yayılmaya başladı. Sonrasında 16 Mart İstanbul Üniversitesi katliamı, Malatya, Sivas, Yıldız ve Yükseliş, Bahçelievler, Piyangotepe, Balgat katliamlarını gerçekleştirdi faşistler. Oluk oluk halkın kanını akıttılar. Orhan Yavuz, Bedri Karafakioğlu, Bedrettin Cömert, Doğan Öz, Ümit Kaftancıoğlu gibi onlarca aydını katlettiler. Katiller emirleri MHP Genel Merkezi'nden, Ülkü Ocakları'ndan aldılar; "merkeze" emri de devlet ve Amerika vermişti.

Mazlum: Bu kadar çok kan döken, açıkça katliamcı bir örgüt olan MHP'nin buna rağmen 1990'larda iktidar ortağı yapılması, ilginç değil mi? Burada MHP'nin düzenin tüm güçleri tarafından her dönem siyasi, askeri, pa-

rasal, hukuki açıdan desteklendiğine dikkat çekmek lazım. Çünkü tüm düzen güçleri, “düzenin MHP’ye ihtiyacı olduğunda” hemfikirdirler. Burjuva medyanın en “liberal, demokrat” görünen yazarlarından tutun da, siyasi olarak MHP’ye “rakip” durumundaki diğer düzen partilerine kadar hepsi, “MHP’nin gerekli olduğunu” söyler ve oligarşinin politikalarını uygulayan MHP’yi eleştirmekten kaçınırlar. Trabzon’daki saldırıdan sonra da bunu gördük bir kez daha. CHP dahil, hepsi MHP’yi aklayan açıklamalar yaptılar.

MHP’nin düzenin “asli unsurlarından biri” olarak kabul edildiğinin en bariz göstergelerinden biri de, tekelci burjuvazinin değişmeyen desteğidir. Tekelci burjuvazi, MHP’nin örgütlenişinde hem politik, hem maddi destek vermiştir. **Sakıp Sabancı**’nın Türkiye’ye bizzat kendi eliyle çanta dolusu paralar götürdüğü belgelenmiştir. Bugün daha çok “islami holding” diye bilinen Ülker Şirketi de MHP’nin en önemli finansörlerinden biridir. Bu destek nedeniyle 12 Eylül öncesi, halk arasında “*Ülker rejim bisküvileri*” deyimi üretilmişti. Büyük tekellerden Halis Toprak, Eczacıbaşı, Halit Narin, Türker İnanoğlu, Murat Bayrak gibileri de MHP’yi finanse etmişlerdir. Bunlar açığa çıkmış isimlerdir. Ama mesela Koçlar’ın, Enkalat’ın da bunun dışında kaldığını sanmıyorum.

Türkiye’ye sunulan bir raporda şöyle yazar: “*İş adamlarında ve sermaye çevrelerinde büyük ilgi vardır, ‘bizi koruyan Türkiye’in adamlarıdır’ demektedirler. İstanbul’a gelince bazı önemli kişilerle özel toplantılar yapmak çok faydalı ve zaruridir...*”

Sabancı, Özal’la birlikte Türkiye’ye para götürdüğü bir gün, Türkiye’ye şu iltifatlarda bulunur: “*Siz Türkiye’nin en büyük liderisiniz, **komünizme karşı dalgalanan bir bayraksınız***”.

Aslında MHP konusunda sorunun sınıfsal özü budur. MHP’nin bu niteliği başından itibaren böyledir elbette. Ancak sivil faşist hareketlerin birçoğunda olduğu gibi, tekellerin bekçisi olan bu hareket de “**anti-kapitalist**”, “**anti-empyralist**” demagojiler yapmaktan geri kalmamıştır.

MHP’nin ilk dönemlerinde “**nasyonal toplumcu**”luk gibi söylemlere, anti-kapitalist sloganlara kanan bir grup, bunun böyle olmadığını görüp Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği’nin 1968 Haziranı’ndaki kongresinde şöyle bir bildiri okumuşlardı:

“*Komünizmle mücadele derneği, **para babalarının kasalarını bekleme derneği** durumuna düştü. ... Biz, Komünizmle mücadele edelim derken, imansız kapitalistlere rahat sağladık... Komünistleri ezelim derken, bizi kendileri ezdiler...*” (Milli Hareket, Temmuz 1968)

Bu gerçeği görenler, tabii tahmin edileceği gibi, tez zamanda tasfiye edildi ve sivil faşist hareket, tekelci para babalarının, toprak ağalarının bekçi köpeği olmaya devam etti. Tabii bunun karşılığında da tekelci burjuvazi tarafından beslenmeye devam edildi. Gerektiğinde holding medyası eliyle

MHP'yi aklama kampanyaları açıldı.

Devrimci, anti-emperyalist çizgilerini inkar edenler, hafızalarında kayıtlı gerçekleri de inkar ediyor. Bunun sonucunda işbirlikçi tekelci burjuvazinin örgütü TÜSİAD'ı "ilerici" ilan edenler bile çıkmıştı. Hala onlara böyle roller yükleyenler var. MHP'nin gelişimindeki rollerini hatırlatmakla, onlara da, bu ülkede akan her damla kanda tekelci burjuvazinin sorumluluğu olduğu gerçeğini yeniden hatırlatmış oluyoruz. Tekelci burjuvazi dönemsel olarak bazı politikalarına uyum sağlayamadığında MHP'ye yönelik eleştiriler yapmışsa da, onu sistemin temel taşlarından biri olarak muhafaza etmiştir.

Kemal: Dönem dönem farklı roller üstlenebilir, kızağa çekilebilir, ama sivil faşist hareketin varlık şartı, halka saldırıdır.

"Bilgisayarlı, kravatlı ülkücüler" imajı çekilirken bile, sloganları onları ele verir: **"Ya tam susturacağız, ya kan kusturacağız!"**... **"Ya sev, ya terket!"** sloganları onların varlıklarının, rollerinin, zihniyetlerinin özetidir. Türkeş 17 Mayıs 1975'teki MHP Genel Kurulu'nda şöyle diyordu: **"Türkiye halkları sloganını kullanan hainlerle birlikte onları kışkırtanların da kafası ezilecektir."**

MHP, 1990'lı yıllar boyunca da, halkın her türlü mücadelesine karşı **"hepsini temizlemek lazım"** politikasını savunan partidir. Bu partinin son Genel Başkanı Devlet Bahçeli, geçmişe ilişkin sorulara **"1980 öncesi gerekenler yapılmıştır"** cevabını verirken, Hüseyin Feyzullah'ın yolundan gittiğini, aynı yöntemlere, politikalara başvuracağını da söylüyor zaten.....

Evet, öyle baktığınıza göre şimdi kim bu Hüseyin Feyzullah diyorsunuz anlaşılan. Önümüzdeki hafta **faşizme karşı mücadele** başlığıyla devam etmek üzere, sohbetimizi bitirirken ek bir not düşeyim dedim. Hüseyin Feyzullah, Türkeş'in asıl adıdır. Adını ne zaman değiştirdiği pek belli değildir ama adından belli ki, ırkçı düşünceleri benimsemesine paralel bir ad koymuş kendisine. Türkeş Kıbrıs'ta doğmuş ve Türkiye'ye İngiliz pasaportuyla gelmiş; ama işte CIA'nın ve oligarşinin inayetiyle "milliyetçiliğin" başbuğu rolünü üstlenip bu halk düşmanı örgütlenmeyi kuruyor... Demek istediğim şu ki, sivil faşist hareket, yalan ve demagoji üzerine inşa edilmiştir. Gerçek diye sunduğu hiçbir şey gerçek değildir. Ve işte bu demagojiler üzerinde, bu ülkenin en işbirlikçi, en uşak örgütü MHP, halkın "milliyetçilik" temelindeki tepkilerini örgütleyebiliyor. Bunu her ne olursa olsun deşifre etmek durumundayız.

80'li, 90'lı yıllar boyunca daha çok özel timler ve polis teşkilatı içinde istihdam edilip "resmi üniformalı" olarak katliamcılığını sürdüren faşist hareket, şimdi yine "sivil" üniformasıyla ortaya çıkarılmıştır. Saldırıları küçümsemek, saldırıların oligarşinin politikası olduğunu görmemek, MHP'yle devlet arasında eskiden bazılarının yaptığı gibi "ayrımalar" aramak, faşist terör karşısında devrimcileri ve halkı zayıf düşürecektir. Bu nedenle önümüzdeki hafta faşist teröre karşı mücadeleye devam etmek istedik.

Şimdi bizim Günay arkadaşı ve tabii onun nezdinde devrimci gençliğe önerimiz şudur ki; hiçbir süreç, her anlamda birbirinin tekrarı değildir. Ama sınıflar mücadelesinin gelişimini öngörebilmek için yine de bunları gözönünde bulundurmak şarttır. MHP'nin ne olduğu gençlik kitlesine anlatılmalıdır. Nasıl olsa biliniyor diye düşünülmemelidir. Sıkça sözü edilen "12 Eylül öncesi" nasıl şekillendi, neden halk faşistlere karşı silahlanmak zorunda kaldı, sivil faşist terör nasıl etkisizleştirildi, bunlar bilinirse, kafalar daha açık olur. Yine başta üniversitelerde olmak üzere, her kesim örgütlü bir biçimde faşist terörün karşısına çıkmalıdır.

80 öncesi, okulda boykot yapan öğrenci, grev yapan işçi, direnen gecekondu, karşısında polisten önce sivil faşist çeteleri görüyordu. Öyle bir aşamaya gelir veya gelmez, ama her koşulda sivil ve resmi faşist güçler birlikte hareket ettiğine, aynı şeyi, devrimcileri sindirmeyi, halkı teslim almayı amaçladıklarına göre, karşımıza ister sivil, ister resmi çıksınlar, faşizme karşı mücadelede kararlı ve örgütlü olacağız. Sohbetimizin son noktası olarak söyleyeyim, biz halkımızın ve devrimcilerin bu konudaki tecrübesine güveniyoruz... Haftaya kadar hoşçakalın.

Konu: Faşizme Karşı Mücadele

Faşist teröre karşı mücadelede iki çizgi

Sevgili Yürüyüş okurları merhaba! Sohbetimizin devamlı katılımcıları Özlem ve Mazlum ve konuğumuz Günay adına hepinizi sevgiyle selamlıyoruz.

Bu haftaki sohbet konumuzu geçen sohbetimizi kapatırken belirtmiştik; faşizme karşı mücadele hep gündemimizde, her zaman önemli, fakat geçen haftaki gelişmeler, aynı zamanda ne kadar güncel olduğunu da yeniden göstermiş oldu.

Mazlum arkadaşın önünde iki kitap görüyorum. Dimitrov'un Faşizme Karşı Birleşik Cephe'si ve Togliatti'nin Faşizm Üzerine Dersleri... İkisi de önemli kitaplar gerçekten. Yazılı çok zaman geçmiş olmasına rağmen, faşizm ve faşizme karşı mücadele konusunda birçok sorumuza cevap verebilir, ufkumuzu açabilir.

Mazlum: Sanırım daha çok kendi somutumuzu tartışacağız, ama yine de çalışma öncesinde bunlara bir göz atmam istedim. Özlem, daha çok 12 Eylül öncesi ülkemizdeki anti-faşist mücadeleye ilişkin kaynaklara bakıyordu, ben de bu cepheden zenginleştirebiliriz diye düşündüm.

Kemal: Evet iyi düşünmüştünüz. Mümkün olduğunca o örneklerle de bakarız. Ben ilk sözü yine Gençlik Federasyonu'ndan arkadaşımıza vereceğim. Geçen hafta, varolan durumu anlatmıştı bize. Şimdi esas olarak faşist teröre karşı mücadele üzerinde duracağımıza göre, bu açıdan saldırının en yoğunlaştığı yer olan üniversite gençliği ne yapıyor, hangi anlayışlar savunuluyor, ona bakalım.

Günay: Geçen haftaki saldırıları saymayacağım. Şu an bilebildiğimiz kadarıyla, en az beş yerde sivil faşistler saldırdı ve bir o kadar yerde de polis gözaltıları oldu. İkisini birlikte belirtiyorum; çünkü polis terörünün ve sivil faşist saldırıların "aynı merkezden" planlanıp organize edildiği o kadar aşikar ki... Resmi faşist terör ve sivil faşist terör aynı kesitte, organize biçimde saldırıyor diye değerlendiriyoruz durumu. Daha önce sizler aktarmıştınız; 1974 sonrası gençliğin devrimci mücadelesi ve örgütlenmesinin karşısına önce si-

vil faşist terör çıkartılmış, arada tabii resmi faşist terörün saldırıları olsa da 78'lere kadar ağır basan sivil faşist saldırılar olmuş. Ancak sivil faşist terörle sonuç alamadıklarında, 78'de sıkıyönetimle birlikte üniformalı faşist terör daha yoğun bir biçimde gündeme gelmiş. Şimdi biz boyutları itibarıyla olmasa da, içeriği açısından o ikinci dönemi yaşıyor gibiyiz.

Peki, bunun karşısında biz ne yapıyoruz, gençliğin durumu ne? Öncelikle şunu söyleyeyim; “12 Eylül öncesine dönmek” fobisi, ta ortaokuldan beri hemen tüm gençliğin kafasına yerleştirilmiş, apolitikleşme çok yaygınlaştırılmış olsa da bizim de düşündüğümüzden daha geniş bir anti-faşist potansiyel var. Bugüne kadar şu veya bu nedenle mücadelenin içinde olmayan demokrat arkadaşlarımız faşist saldırılara karşı bir tepki içindeler. Ama öte yandan tüm arkadaşlar üzerinde idarenin soruşturma terörü ve polis gözaltıları ağır bir baskı oluşturuyor.

Buna rağmen, saldırı karşısında tavırsız kalmamak, kendi güvenliğimizi sağlamak düşüncesi en azından devrimci demokrat kitlede daha hakim. Çünkü herkes, ne polisin, ne idarenin faşist saldırılar karşısında gençliğin güvenliğini sağlamayacağını görmüş durumda. Kendi çapında sağa sola sopa demir saklamaktan, bunlara karşı başka dilden konuşmak lazım düşüncesi ne kadar uzanan tepkiler var. Devrimci demokrat kitlenin en genelde tepkisi, düşüncesi bu.

Çeşitli gençlik örgütlerinin tavırlarına gelince; orada daha bir çeşitlilik var. Bir kısmı saldırı olursa kendimizi savunalım ama biz saldırmayalım diyor. Bir kısmı, “provokasyona gelmeyelim” düşüncesiyle ne olursa olsun çatışma olmasın düşüncesinde, ki reformistlerin büyük çoğunluğu bu durumda... Hem kendi içimizde, hem diğer gruplarla tartışıyoruz.

Kemal: Biraz önce Günay'ın dediği gibi, saldırının boyutları elbette 1977-78'lerle karşılaştırılmaz. Ama Günay'ın sıraladığı anlayışlar, neredeyse kelimesi kelimesine dün de varolan anlayışlardı. Bunlara geçmeden faşizme karşı mücadeleden en genelde ne anlamalıyız, isterseniz önce onu biraz açalım, o zaman bu farklı anlayışların neye tekabül ettiği de daha anlaşılır olacaktır. Buyur Mazlum, seninle başlayalım.

Mazlum: Ben önce şunu belirteceğim; faşizme karşı mücadele denilince, sık düşülen yanlışlardan biri, bunu MHP'ye, sivil faşist teröre karşı mücadele olarak anlamaktır. Böyle bir algılamanın oluşmasında, geçmişten beri, faşizmi MHP'ye indirgeyen yaklaşımların önemli bir payı vardır. Biz faşizme karşı mücadele deyince, bundan mevcut siyasi yönetim biçimine karşı mücadeleyi anlıyoruz. Sivil faşist teröre karşı mücadele de onun içindedir.

Faşizm, ülkemizde “olası bir tehlike” değil, somut bir gerçektir. Faşizm, mevcut devlet biçimidir. Dolayısıyla, faşizme karşı mücadele, iktidar perspektifiyle ele alınması gereken bir mücadeledir. Yani faşizme karşı demokra-

siyi savunuyorsak, bu sadece MHP'ye karşı çıkıp, MHP'ye karşı diğer düzen partilerinin iktidarını savunmak değildir. Ülkemizde demokrasi, ancak mevcut faşist devlet cihazının parçalanıp, bir halk iktidarının kurulmasıyla mm-kndr; faşizme karşı mücadelelenin, bir iktidar mücadelesi olduğu gerçeği buradan kaynaklanır.

Faşizmin bir devlet biçimi olduğunu tespit eden bir siyasi hareket, mücadelesini sivil faşist teröre karşı mücadeleyle sınırlamaz. Sivil faşist teröre karşı mücadelesini de iktidar perspektifli mücadelesinin bir parçası olarak ele alır.

Demek ki, faşizme karşı mücadelede, ilk ve temel farklılık, devlet biçimini tahlil edişteki farklılıktan doğuyor. Mevcut sistemi, devleti faşist olarak görmeyenler, faşizmi sadece MHP'yle zdeşleştiriyorlar ve faşizme karşı mücadele denilince de bundan MHP'ye karşı mücadeleyi anlıyorlar. Tabii buna bağlı olarak da sivil faşist hareketi, devletten ayrı, bağımsız bir hareket gibi ele alıyorlar.

Özlem: Burada bir ek yapabilir miyim? Sivil faşist hareketle devleti birbirinden ayrı görmek, sadece siyasi tespit olarak değil, günlük gelişmeleri değerlendirirken de sık sık düşülen bir yanlış. Mesela falan üniversitede olay oluyor, saldıran faşistler olduğu halde, polis tarafından faşistlerin değil bizim gözaltına alınmamız, oradaki emniyet müdürünün faşistliğine bağlanabiliyor. nceki sohbetimizde belirtilmişti; sivil faşist hareket bizzat emperyalizm ve devlet tarafından faşizme kitle tabanı yaratmak ve halkın mücadelesine karşı vurucu güç olarak kullanmak üzere örgütlendirilmiş; bu anlamda devletin sivil bir uzantısı durumunda. Partileşen, az çok kitle tabanına oturan her hareketin kendi iç dinamikleri de ortaya çıkar elbette, bu dinamikler nedeniyle zaman zaman devletle veya tekelci burjuvazinin belli politikalarıyla eşiştiği de olabilir, fakat bu onun devletin bir uzantısı olduğu gerçeğini değiştirmez. Sözlerimin başına dönersem; devletin sivil faşist ter karşısındaki tavrı, ne bir polis şefinin, ne bir yargıın kişisel düşüncesi ve takdirine bağlı değildir, faşist terörün himayesi, bir devlet politikasıdır.

Kemal: Bu noktada Mazlum'un ve zlem'in anlattıklarını birleştirsek şu sonuç çıkıyor; faşizme karşı mücadeledeki farklı politikalar, birincisi devlet biçiminin, ikincisi devlet ve MHP arasındaki ilişkinin farklı biçimde tahlil edilmelerinden kaynaklanıyor.

Buna bağlı olarak; anti-faşist mücadelede sol güçlerin izlediği taktikler de en genelde iki çizgi oluşturur.

Birincisi; lkemizde faşizm değil burjuva anlamda bir demokrasinin var olduğu anlayışından hareket edenlerin faşizme karşı mücadele izgisi. Bu anlayış, sivil faşist hareketle ve devletin biçimi arasında nitelik farkı olduğunu söyler.

İkincisi, sivil faşist hareket, devletin niteliği ve egemen sınıfların merkezi politikaları arasında bir çelişki görmeyenler, dolayısıyla buna göre bir politika izleyenler.

Birinci anlayıştakiler, geçmişte **“Faşizme Geçit Yok”** sloganını kullanıyorlardı, bugün bu sloganı pek kullanmasalar da mantıkları aynıdır; faşizme, yani MHP’ye geçit yoktur bunun tam açılımı.

Faşist teröre karşı mücadeleyi *“provokasyona gelmek”* olarak değerlendiren de bu anlayıştır. Bu anlayış faşist terörün karşısına halkın örgütlü gücünü dikmek yerine, faşizme karşı mücadeleyi sadece barışçıl yöntemlerle *“MHP kapatılsın”* talebi çerçevesine hapseder. Faşistleri iktidara şikayet eder ve MHP’ye karşı mesela CHP gibi güçlerle ittifakı esas alır.

Bu anlayışa göre sivil faşist terörle çatışmaya girmek, saldırılarına karşılık vermek, provokasyona gelmektir, anarşizmdir. Bugün bu anlayış kendisini *“her türlü şiddete hayır”* diyerek ifade etmektedir. Dolayısıyla bu anlayışta resmi faşist teröre karşılık vermek zaten hiç yoktur.

“Provokasyona gelmemek” anlayışının pratikteki tezahürü, faşistlerin hedef seçtiği alanları boşaltmak, *“sivil faşistlerle resmi güçleri karşı karşıya bırakmak”*tır. Oysa bu anti-faşist mücadeleden kaçıştır ve sivil-resmi faşist terörün amacına ulaşmasıdır.

Bazıları geçmişte bu kaçışı *“işçi sınıfına gitmek lazım”* diyerek perdeliyordu. (Ki bu birçok durumda reformizmin başvurduğu bir perdeleme taktiğidir, o kadar ki, F Tiplerine karşı mücadele görevlerini üstlenmeyenler bile aynı teoriye sığındılar...)

Sivil faşist terörün niteliğine ilişkin bu yanlış anlayış, yanlış mücadele taktiklerine yolaçtığı gibi, halkı da faşist demagojiye açık hale getirir. Sivil faşist hareketle, devletin iççeliğinin, faşist terörün resmisinin ve sivilinin amacının aynılığının halka yeterince kavratılmaması, ‘80’li yıllarda oligarşinin *“sağ sol çatışması”* demagojisinin ve 12 Eylül’ün *“sağa da sola da karşıyız, can güvlenliğini sağlıyoruz”* taktiğinin etkili olmasına neden olmuştur.

Mazlum: Sanırım 12 Eylül öncesinde mücadelenin **anti-oligarşik** değil, **anti-MHP** yanının ağır basması, daha doğrusu halka anti-oligarşik bilinç yerine anti-MHP bilinci verilmiş olması da bunun sonucudur.

Özlem: Evet, bu açıdan Devrimci Yol tipik bir örnektir. Devrimci Sol Dergileri’ndeki anti-faşist mücadeleyle ilgili yazılara bakarken dikkatimi çekti. Üstelik DY o dönem, yukarıda saydığımız reformist cephe içinde de değildir. Üstelik ülkemizdeki siyasi sistemi faşizm olarak tahlil etmektedir. Bu tespitlerinin pek de içselleşmiş olmadığı daha sonra görülecekti zaten. O zaman da anti-faşist mücadeleyi ele alışlarında görülmüştü.

1978’den itibaren resmi faşist terörün daha fazla devreye sokulduğu dö-

nemde, DY, buna karşı mücadeleyi yükseltmek yerine, aynı TKP anlayışı gibi, *“faşistler AP hükümetiyle beraber saldırıyı terkettiler... Bu ortamda devlet güçlerine saldırı şeklinde bir politika yanlıştır... sivil faşistlere saldırıp onları arenaya çekmek gerek!”* anlayışını savunuyorlar.

Bakin o dönem Devrimci Sol Dergisi'nde enteresan bir benzetme yapıyor.

“(DY'nin yaptığı gibi) bu tahlili yapmak için sürekli faşizm görüşlerine değil de, TİP, TKP'nin Türkiye'de faşizm yoktur, “faşizme geçit yok” tahliline sahip olmak gerekir. İşte DY'nin faşist devlet terörünü görmezlikten gelen ve bu terörün amacını anlamayan bu mantığı, TKP'nin mantığının tıpa tıpa aynıdır...” (Devrimci Sol Sayı: 2, Mayıs 1980)

Mazlum: Gerçekten de mantık buydu. Nitekim oligarşinin mahkemelelerinde DY önderleri, “bizim devrim, iktidar, devlete karşı mücadele diye bir sorunumuz yoktu, biz MHP'liler bize saldırdığı için kendimizi savunduk” dediler. Sonra... DY de eskiden Mahir'in tespitleri paralelinde *“faşizm bir devrim ve iktidar sorunudur”* diyordu. Ama ne devrim olmamasına, ne oligarşinin iktidarı yıkılmamış olmasına rağmen, 90'ların başında bu anlayış siyaset sahnesine “faşizm olmadığı” tespitine uygun politikalarla çıktı. Bugün ÖDP faşizm vardır-yoktur dememeyi tercih eden bir oportünizme sığınsa da, tüm teori ve politikaları gösteriyor ki, ülkemizdeki devlet biçimini faşizm olarak değil, burjuva demokrasisi olarak değerlendiriyorlar.

Faşizmi MHP'ye indirgeyen anlayış ise, faşist teröre karşı mücadeleyi, yasal, barışçıl mücadeleyle sınırlandıracak ve ittifaklarını da düzen içi güçlerden seçecektir.

Kemal: Bunu bugün de az çok görüyoruz zaten. Artan faşist teröre karşı devrimcilerin birlikte mücadele çağrısı, bu güçler tarafından cevapsız bırakılıyor. Kimisi sivil faşist terörün provokasyonlarla, linç saldırılarıyla, üniversitelerdeki yaygın saldırılarla devreye sokulmuş olmasının önemini görmekten de uzak.

Faşizme karşı mücadelede ittifaklar sorunu son derece önemli bir yer tutar. Almanya'dan İtalya'ya, İspanya'ya kadar birçok ülkede faşizmin iktidara geldiği, birçok ülkenin de faşistler tarafından işgal edildiği 1930-40'larda Marksist-Leninistler tarafından geliştirilen Faşizme Karşı Birleşik Cephe anlayışı bu konudaki anlayışımızın özünü ortaya koyar. Ancak tabii ki bu anlayışın nasıl uygulanacağı, kendi pratiğimizde nasıl somutlanacağı, yine de birçok ayırım noktasını ortaya çıkarır.

Örneğin, TKP'nin 1980 öncesinde önerdiği “Ulusal Demokratik Cephe” (UDC) diye bir oluşum vardı. Faşizmi MHP'yle sınırlandıran anlayışın uzantısı olan bu “cephe”, çıkış noktasında faşizme karşı birlikte mücadeleyi savunsa

da, gerçekte “CHP + reformistler ve revizyonistler” blokunu savunan, sol güçleri CHP’nin yedeğine takan bir anlayışın ifadesiydi.

Faşizme Karşı Birleşik Cephe anlayışının temel iki özelliği vardır: Birincisi, faşizmle çelişkisi olan, faşizmin baskılarına maruz kalan tüm kesimleri birleştirmek; ikincisi, birleşik cephenin mücadelesini bir iktidar mücadelesi olarak ele almak.

Faşist teröre karşı birlikte mücadele konusunda bir soruya cevap veren ÖDP Genel Başkanı diyor ki, *“birlikte olmak gerekir tabii ama bu geçmişteki gibi faşizme karşı birleşik cephe anlayışıyla olmaz!”*

Peki neden olmaz? Neden öyle olmaması gerekir?

Çünkü faşizme karşı mücadeleyi bir iktidar mücadelesi olarak görmüyor. Bununla da sınırlı değil; MHP’yle özdeşleştirdiği faşist teröre karşı mücadeleyi de aslında kendi görevi olarak görmüyor; burjuva demokrasisinin polisi-ne, devletine havale ediyor. Bu anlayışın sonucu da tabii aynı TKP’nin ÜDC’sinde olduğu gibi “CHP + reformistler, revizyonistler”dir.

Reformizmin uzun süredir izlediği ittifaklar politikası, işte bu anlayışa uygundur. Bu anlayış, faşist terör karşısında direnme, mücadele, birleşme çağrısı yapmak yerine, “sağduyu” çağrısı yapıyor. Kimileri, saldıran faşistleri de, saldırıya karşı kendini savunanları da kastedip *“iki tarafı da onaylamıyorum”* diyorlar.

Mazlum: Gerçek şu ki, bugün ölkemizdeki reformistlerin tavrı, insanın aklına tavırlarıyla adeta faşizmin önünü açan **2. Enternasyonal Partileri**’ni getiriyor. Dimitrov’un kitabını okurken sık sık bu tür paralellikler kurmak durumunda kaldım. Bakın mesela, o zamanki bazı “sosyal-demokrat”lar, faşizme karşı silahlı mücadeleye ve bu temelde ittifaka çağırان devrimcilere ne cevap veriyorlar:

“Biz ne sağdan ne de soldan gelen gericiliğin müttefikleri olacağız. Şu anda biz, ölkemizin mutluluğunu ne sermayenin emeğe karşı, ne de emeğin sermayeye karşı saldırısında arıyoruz... Tersine, bugün biz, sermaye ile emek arasında, her iki tarafa da yararlı bir uzlaşma peşindeyiz.”

DİSK’in “sermaye kazanacak ki, işçi de kazansın” deyişinde, Öcalan’ın “ne yüzde yüz emeğin, ne yüzde yüz burjuvazinin çıkarları doğru değil” teorisinde, KESK Başkanı’nın “AB’ye ilişkin tutumumuz evet ya da hayır değildir” açıklamasında, yukarıdaki anlayış yansımıyor mu? Bu anlayış, tabii ki ittifaklarını da buna göre biçimlendiriyor.

Dimitrov onlara şöyle diyor:

“Komünist Partisi’nin bayrağı altında yürüyen 200 bin işçi, köylü ve diğer çalışanlarla bir birleşik cephe imkansızdır... ama tabii kapitalistlerle, bankerler ve vurguncularla, emekçi halkın özgürlüklerini ve gücünü gasbeden-

lerle, kitleleri ezenlerle... bu pekala mümkündür!

Emekçi halkın çoğunluğunun partisiyle bir ittifak olamaz ama 'iç savaş girdabından kurtulmak, yeni toplumsal servet yaratmak, genel refahı artırmak...' için kapitalist azınlığın partisiyle olabilir..."

Çok çarpıcı değil mi? Bir bakıyorsunuz, cümle DİSK, KESK ve benzerlerini anlatıyor, bir bakıyorsunuz, DEHAP'ı, ÖDP'yi anlatıyor... Devrimcilerle ittifak gereksiz, ama düzen partileriyle, CHP artığı sosyal demokratlarla, hatıta CHP'yle olabilir. Devrimcilerle ittifak olmaz, ama Türk-İş'le, Kamu-Sen'le, Hak-İş'le ittifak daha tercih edilebilir. Tabii böyle bir anlayış faşizme karşı birlikte tavır alabilir mi?

Günay: Mazlum'a katılıyorum; faşizme karşı mücadele bugün her kesim için önemli bir gündem. Zaman zaman çeşitli vesilelerle bu saldırılar üzerine konuştuğumuz işçi, memur sendikalarının kimileri, *"başımızı kaşıyacak zamanımız yok"* havasındalar; ilk anda doğru gibi görünüyor. Fakat anti-faşist mücadele öyle "ikincil" bir sorun olarak ele alınabilecek bir şey değildir. Geçen hafta da söylemiştik; saldırı ne TAYAD'lılarla, ne gençlikle sınırlı. Faşist terör kendi içinde hep yaygınlaşma eğilimini taşır, diğer alanlara taşması da gündeme gelecektir. 12 Eylül öncesi sendikalarda nöbet tutuluyordu, başka türlü önlemler almıyordu, yukarıda anlattığımız kafa yapısı bunları nasıl yapacak?

1 Mayıs'ın faşist saldırılara bir cevap olduğunu söyleyenler, kendilerini aldatıyorlar. 1 Mayıs'ın nesnel olarak bir cevap oluşturması farklı bir şeydir. Ama ne konfederasyonlar, ne legal partiler, ne de solun diğer bazı kesimleri, 1 Mayıs'ta faşist saldırı ve provokasyona karşı bir tavır geliştirmemişlerdir.

Cevap verme değil, fakat iradi olarak CEVAP VERMEME söz konusudur. Bu saldırıları biz gündemimize almıyoruz diye ilan edilmiştir. Şimdi bize, gençliğe karşı saldırıları da gündeme almıyorlar.

Mazlum: Faşizme karşı mücadele açısından tehlikeli olan da budur. Faşizme karşı mücadele, her cepheden sürdürülen bir mücadeledir. Faşizm diye bir sorunu yoksa, o, yapacağı her şeye yansır. Emekçilerin birliğini sağlamak da faşizme karşı mücadeledir. Bakın yine Dimitrov'dan okuyorum; *"Faşizmin sendika hareketine karşı politikası şu sloganla ifade edilebilir: 'Böl ve yönet!'.* Faşizm, proletaryayı çeşitli kategorilere bölmeye, hepsini birbirine, işsizi çalışana, yerli işçiyi yabancı işçiye düşürmeye ve sendikal sınıf hareketinin yıkıntılarını üzerinde faşist örgütlerini kurmak için, bu bölünmüşlüğü sendikalara yaymaya çalışır."

Yıllardır ülkemizde emekçiler böyle bölünüyor, birbirine karşı kışkırtılıyor, örgütsüzleştiriliyor. Ama buna karşın, KESK ve DİSK bile gerçek manada yan yana gelmiyor, bırakın onların yan yana gelmesini, konfederasyonlar

kendi içinde birlik olmuyor. Emekçilerin birleŖik gücünü ve mücadelesini sağlamaktan ısrarla kaçmak da, faŖizme karŖı mücadeleden kaçmaktır. DŖnldėnde böyle birçok konunun bu çerçevede ele alınması gerektiği görülür.

FaŖist terör kendilerini ilgilendirmiyormuŖ konumunda kalmak da kaıŖtır. FaŖizme karŖı mücadele herkesin devrimci, demokrat kavgasının doğal bir parçası olmak durumundadır aslında. Sendikaların, odaların, legal partilerin, aydınların... Mesela, lkemiz aydınlarının, sosyalist olduğunu söyleyenler dahil, çoğunun böyle bir sorunu yok. Tekelci burjuvazinin bankalarının sponsorluğunda yazıp çizenlerin nasıl böyle bir sorunu olsun? Aydınlarımızın çoğu da faŖizmin olmadığını dŖnyor. FaŖizmi MHP'yle sınırlı görüyor. Ama bu grŖlerinde de tutarlı ve kararlı değiller. MHP'li faŖistler saldırdığında da reformizme paralel olarak, militanca bir karŖı koyuŖ dŖncesinden ve ruhundan uzaklar. Yaptıkları "sağduyu" ağırısından ibaret. **FaŖizm ve sağduyu!** Halbuki bu ikisinin yan yana gelmeyeceğini herkesin okuduğu kitaplardan da, ülkemiz pratiğinden de iyi bilmeleri gerekir.

Kemal: Birkaç noktayı netleŖtirmiŖ olduk sanırım; ilk olarak sivil faŖist terörün devletin politikalarından ayrı ele alınamayacağı, ikinci olarak faŖizme karŖı mücadelenin iktidar mücadelesi olarak ele alınması gerektiği, ncs, faŖizme karŖı mücadelede "provokasyona gelmeyelim", "sadece saldırdığında savunalım" mantığının faŖizmin ekmeğine yağ sürdüğü. Bu anlamda pratik olarak Ŗunları ekleyerek bitirelim:

FaŖist teröre karŖı mücadele, kararlılığıyla, kiteselliğiyle, militanlığıyla **caydırıcı** ve **kitleleri etki altına almasını engelleyici** bir muhtevaya ve biçime sahip olmalıdır.

FaŖist terör karŖısında atıŖmadan kaçmak, "provokasyona gelmemek" değildir. Çünkü sivil faŖist terör halkın ve devrimcilerin üzerine salınmıŖsa, orada "provokasyondan" te bir amaç ve hedef vardır; bu amaç halkın sindirilmesi, devrimcilerin halktan tecrit edilmesidir. FaŖist saldırlara karŖı mücadele etmemek, **kitleleri faŖizme teslim etmektir** ve tabii kitleleri faŖizme teslim etmek de, aynı zamanda kitlelerden tecrit olmaktır. Resmi, sivil faŖist terörün amaçladığı da budur. Dolayısıyla bu durumda "provokasyona gelmekten" kurtulunmuŖ olmaz, faŖist teröre teslim olunmuŖ olur.

Sadece "*saldırılınca kendini savun*" anlayıŖı da aynı Ŗekilde sakattır. Bu anlayıŖ kitlelerin giderek faŖist terörün etkisi altına girmesini engelleyemez.

FaŖist teröre karŖı mücadele elbette çok yönlü bir mücadeledir. Bu konuda Haklıyız Kazanacağız'dan zl bir bölüm aktarmak istiyorum, Ŗyle diyor: "*FaŖizme karŖı mücadele, yalnızca silahlı devrimci eylemler değildir. FaŖizme karŖı mücadele, silahlı mücadeleyle btnleŖmiŖ kitlelesel mücadeledir; okullardaki, mahallelerdeki, fabrikalardaki faŖist iŖgallerin kırılmasıdır; anti-faŖist*

kitlesel gösterilerdir; okul işgalleridir; sokak çatışmalarıdır; bildiri dağıtmadır; sokaklara afiş asma, yazı yazmadır. Faşizme karşı mücadele, devrimcilerin emekçi halkımızın yüreğinde, bilincinde haklı bir yer edinmesidir.”

Görüldüğü gibi, faşist teröre karşı mücadele, hem çok yönlü ele almayı, hem kararlı, cüretli olmayı gerektiriyor. lkemizin tüm devrimcileri, demokratları bu bakış açısı zenginliğini ve bu cüreti göstermek durumunda. Değilse, ortada cirit atan faşistler olur... Yürüyüş okurlarına gelecek sayıda buluşmak üzere hoşçakalın diyerek sohbetimizi sonluyoruz.

Konu: Laiklik

‘Laiklik’ten kim ne anlıyor biz ne anlamalıyız?’

“Hayatın İçindeki TEORİ”mizin dördüncü haftasında siz Yürüyüş okurlarıyla yine birlikteyiz.

Bu hafta da bir konuğumuz olacaktı. İmam Hatip Lisesi’nde okuduktan sonra devrimcilerle tanışarak, asıl çelişkinin ezenle-ezilen arasında olduğunu, kendilerine öğretildiği gibi “inan-ananmayan” ya da “Müslüman-Müslüman olmayan” gibi “çelişkilerin”, gerçeği çarpıtarak, sınıflar mücadelesinde egemenlerin işine yaradığını anlayıp devrimci olmuş bir arkadaşımızdı. İslamcı örgütlenmelerin laiklik konusunda tabana ne tür propagandalar yaptığını, “yaşayan biri” olarak ondan dinleyecektik. Bir basın açıklaması eyleminde gözaltına alındığı için gelemedi. Malum. Rejimin, demokrasibilik oyununda tahammülsüzlük son süreçte iyice arttı. Geçen haftaki dosya konumuzu hazırlayan arkadaşlar, bu oyunun nasıl oynandığını güzel anlatmışlardı, bu nedenle girmeyeceğim.

Mazlum: Ben araya girmek istiyorum. Benim de, mahalleden kısmen tanık olduğum şeyler bunlar. En fazla bu alanda örgütlenmeye çalıştıklarını, halkın yoksulluğunu devrimcilerden çalınmış sloganlarla kullandıklarını biliyoruz. Hani bir burjuva yazar, devrimcilerin özellikle Alevi inançtan yoksullar arasında nasıl örgütlendiklerini anlatarak diyordu ya; “*ya tarikatlar olmasa, rejim gecekonduvardaki Sünni yoksulları nasıl tutar*” diye. Bu işlevlerine ben de tanık oldum.

Kemal: Elbette söylediğin önemli bir nokta, ama biz bu hafta sadece laiklik boyutuyla yetineceğiz. Belki ileriki haftalarda, islamcı tarikatlar ve örgütlenmelerin nasıl çalıştıklarını ele alabiliriz.

Evet arkadaşlar; ‘laik-şeriatçı’ çatışmasının suni olarak yükseltildiğini, oligarşi içi kesimlerin iktidar kavgasının aracı olduğunu biliyoruz. Ama, bu çatışmanın toplumun bir kesimini saflaştırdığı, faşist rejimin “laikliği koruma” adına, küçük-burjuva aydından Alevi inançtan halkımıza kadar bir kesimi yedeklediği bir gerçek. Faşist rejim kendini demokrasi diye pazarlarken, bunun

temel niteliklerinden birinin ‐laiklik‐ olduğunu işler s¼rekli. Yani, demokrasiyle alakası olmayan bir rejime kitle desteği sağlamanın aracı olarak kullanılır laiklik. İşte bu y¼zden laikliğin ne olup olmadığını, ¼lkemizdeki şekilleniişini ele almak yararlı olacaktır. ¼nce, laikliğin tanımı ile başlayalım. ¼zlem...

¼zlem: Laiklik için, en genelde, ‐din işlerinin devlet işlerinden ayrılması‐ denilir. Bir başka deyişle, feodal d¼nem ilişkileri içinde, devlet kurumlarında etkili bir yere sahip olan dini kurumların bu ilişkilerin dışına çıkarılmasıdır. Elbette bu tanım her şeyi anlatmıyor. Bu nedenle hangi koşullarda, nasıl ortaya çıktığına bakmak gerekiyor.

Laisizm, Fransızca bir kavramdır. Ortaya ıkışı da, 1789 Fransız Burjuva Devrimi'ne dayanır. Bu d¼nem Aydınlanma ağı olarak da anılır. Burjuvazinin feodalizme karşı savaşımında, **zorunlu** olarak karşı çıkmak durumunda kaldığı dini kurumlar, yani kilise karşısında aldığı tutumun adıdır laiklik.

Hemen burada bir soru akla gelebilir. Burjuvazi din d¼řmanı mıydı ki, kiliseye karşı savaş açtı? Elbette değildi, ‐zorunluluktan‐ s¼zederken de bunu kastediyorum. O zaman sınıfsal yapıya bakıldığında bu daha da anlaşılır olacaktır.

Feodal beyler ile din ilişkisi ¼lkeden ¼lkeye değişiyor olsa da, genel olarak iktidarı paylaşan g¼ler olduklarını g¼r¼yoruz. Din adamları, feodal beylerin zayıflamasına paralel olarak g¼lerini artırmış, feodal sınıflar adına devleti y¼netir duruma gelmişlerdir. Bunun sonucu olarak da, devlet yapısını dine dayalı d¼zenlemiřlerdir. Yani hukukta, eğitimde, toplumsal yaşamda din belirleyici bir unsur olarak ¼ne çıkmıştır. Zengin bir ruhban sınıfının ortaya çıkışı da bu s¼retir. Rahipler aynı zamanda b¼y¼k toprakların sahipleridir. Engels'in dediği gibi, ‐**Feodal kilise hiyerarşisi, aristokratik sınıfı oluşturuyordu**‐. Kendilerine ait ekonomik kaynakları olduğu gibi, kendilerine ait eğitim kurumlarını da elinde bulunduran kiliseler, feodal devletin içinde ayrı bir devlet gibidirdiler adeta.

Feodalizme karşı iktidar savaşı veren burjuvazinin, bu sınıfsal ilişkiler içinde dine karşı tutum almaması d¼ř¼n¼lemezdi. Bir anlamda, iktidarını kurmanın yolu, dini kurumların ¼st yapıdaki belirleyiciliğini yoketmesiyle, en azından sınırlandırmasıyla m¼mk¼nd¼. Kanlı bir savaşımla sağlandı bu tasfiye. Ama sanılmasın ki, bu savaş, sadece fiili plandaki bir savaştı. Aynı zamanda ideolojik de bir savaş olmalıydı. ¼nk¼, yine Engels'in deyişiyle, ‐**Varolan toplumsal koşullara dokunabilmek için onların kutsal niteliklerini kaldırmak gerekiyordu**‐. Kendisini tanrının yery¼z¼ndeki temsilcisi addeden kilisenin, din adamlarının bu kutsal zırhı paralanmalıydı. S¼recin b¼t¼n devrimci d¼ř¼ncelerini sapkınlık olarak niteleyen kilise, burjuvazinin ¼n¼ndeki bir engel olmaktan ancak b¼yle çıkarılabilirdi. Fransız Devrimi'nin aydınlarının dine cepheden saldıran eserleri bu anlayışın ¼r¼n¼ olarak ortaya ıktı. Hukukta, siyasette, bilimde, sanatta dogmalara savaş açan burjuvazi, bu anlamda ilericiiliği temsil ediyordu. Burjuva ideologların sorguladığı en

önemli noktalardan biri de, dini kurumların devlet yapısı içindeki konumuydu. **“Dinde reformlar”** bunun sonucu gelişirken, kiliselerin elinde bulunan toprakların yeni devletin, yani burjuva devletin mülkü haline getirilmesi de savaşın diğer cephesini oluşturdu. Dini kurumların devlet yönetimindeki belirleyicilikleri ortadan kaldırıldı.

Laiklik de, işte bu sürecin ideolojik ifadesi olarak şekillendi.

Mazlum: Ülkemizde “laiklik” denildiğinde akla ya “laik eğitim” gelir, ya da uydurulmuş “kamusal alan”da türban takılır-takılmaz tartışması. Oysa bunlar işin bir yanı demek ki. Sanırım sen de değinecektin ama sözü almışken, ekleyeyim. Örneğin laisizmin anavatanı Fransa’da kiliselerin malları burjuva devletin eline geçerken, tümünden topraksızlaştırılmadılar. Kendi alanlarında eğitim sürdürecektir olanaklar da bırakıldı.

Özlem: Evet... Bu yüzden de, bugüne de yansıyan “laik eğitim” ile “dini eğitim” arasındaki çatışma hiç bitmedi. Ama, burjuva demokratik devrimini tamamlayan ülkeler açısından bu çatışma, artık bir iktidar sorunu olmaktan çıktı. Örneğin, Fransa için dini kurumların iktidara yönelmesi, üst yapı kurumlarında belirleyici olması gibi bir durumdan bugün için sözedilemez.

Buradan çıkan ilk sonuç olarak şunu kaydetmeliyiz. Laiklik düşüncesi, burjuvaziye aittir ve demokratik devrimin bir parçasıdır. Tabii her ülkenin burjuva demokratik devrimi tek düze bir seyir izlemediği için, dine karşı alınacak tutum her zaman burjuvazinin görevi olmayabilir. Örneğin, Rusya’da böyle olmuştur. Lenin’in ‘Proletarya Partisinin Din Konusundaki Tutumu’nda ifade ettiği gibi, Rusya’nın burjuva demokratik devriminin **“kendine özgü koşulları nedeniyle, bu görev de hemen hemen tümüyle işçi sınıfının omuzlarına yüklenmiştir.”** Nedir bu özgün koşullar diye sorulacak olursa; burjuva demokratik devrimin görevlerinin de proletarya partisi tarafından üstlenilmesidir. Bu yüzden de ki, Rusya’da, proletarya partisi, feodal dönemin kalıntılarına ve elbette bunlardan biri olan resmi dine karşı ideolojik mücadele yürütmüştür.

Kemal: Burada şunu da eklemekte fayda olduğunu düşünüyorum arkadaşlar. Burjuvazinin devrimci niteliğini tümünden yitirmesiyle birlikte din karşıındaki tutumunda da değişme görüyoruz. İktidarını güçlendiren burjuvazi, belli bir sürecin sonunda, dini halkı pasifize etmekte kullanacağı bir araç olarak görmüş ve yeni bir politika belirlemiştir. Bugüne kadar da dini bu anlamda kullanmaya devam etmiştir. Marks’ın **“dinin kitlelerin afyonu olduğuna”** ilişkin tespiti de bu gerçeği tüm açıklığıyla ifade etmektedir zaten. Din, feodal dönemde, feodal beylerin iktidarını sürdürmekte kullandığı bir silahken, kapitalist dönemde burjuvazinin eline geçtiğini görüyoruz. Elbette bütün dogmaları ile birlikte. Aydınlanma çağının burjuva ideologlarının gericiliğinin

sözcüleri haline gelişleri, felsefi idealizmi körüklemeleri de bunun ürünüdür.

Özlem: Tam da burada bir alıntıyı okuyayım isterseniz.

Kemal: Politzer’i inceliyordun sanırım bu noktaya örnek vermek için. Seni dinliyoruz.

Özlem: Evet Politzer, Felsefenin Temel İlkeleri’nde burjuvazinin nasıl gericileştiğine ilişkin 19. yüzyılda burjuvazinin sözcülerinden, devlet adamı M. Thiers’den bir alıntı aktarır: Şöyle der burjuva devlet adamı:

“Ah! Eskisi gibi olsaydı. Okullara hep rahipler ya da onların yardımcıları baksaydı, şimdi okulların halk çocukları için gelişmesine karşı çıkmamış olacaktım. Pekçoğu insana tiksinti veren şu laik öğretmenler yerine başka bir şey istiyorum; kardeşleri istiyorum, her ne kadar eskiden onlara karşı güvensizlik duydumsa da artık din adamlarının etkisinin salt egemen olmasını istiyorum; papazın etkisinin, olduğundan da daha güçlü olmasını talep ediyorum...”

Burjuvazinin, halk kitleleri arasında kaderciliği öğreten düşüncelerin, idealist felsefenin yayılmasını istemesi kadar doğal bir şey olamaz bu süreçte. Çünkü, karşısında yeni bir devrimci sınıf vardır. Proletaryaya karşı iktidarını koruma savaşı vermektedir. Ve bu savaşta din, artık onun karşısında değil kullanılan bir araç durumuna gelirken, **laiklik de biçimselleştirilmiştir**.

Emperyalizmin, dinin halklar üzerindeki etkisini çıkarları doğrultusunda kullanması ve sosyalizmi karalamaya yönelik karşı-devrimci politikaların yürütülmesinde, örgütlenmesinde kiliselerin çoğu kez karargah faaliyeti yürütmesi bunun en somut örneğidir.

Kemal: Özlem arkadaşımızın özetlediği süreç, belirtildiği üzere batıya özgü bir gelişimdir. Müslüman ülkelerde nasıl gelişmiştir sorusunu ülkemiz temelinde ele alabiliriz şimdi. Öncelikle belirtilmesi gereken, İslamiyet’in Hıristiyanlık gibi reforma uğratılan bir din olmadığıdır. Batıda sekülerleşme (dünyevileşme) toplumsal, kültürel, bilimsel, sanatsal her alanda başlayarak devlet yönetimine laiklik olarak yansırken, bizde tam tersine devlet, yasalar ve yasaklarla dayattı laikliği. Aydınlanma Çağı dedikleri süreç, bütün özellikleriyle yaşanmamıştır ülkemizde.

Bunun temelinde de, bizim gibi ülkelerde burjuva demokratik devrimin tamamlanmamış olmasını görürüz. Bağımsızlık Savaşı sonrası Kemalist iktidarın bu konuda tepeden inme düzenlemelerinin bir “Aydınlanma”yı beraberinde getirdiği gibi bir yanılgı, özellikle Kemalist kesimde yaygındır. Ama güdük bir süreçtir bu. Bu yüzdendir ki, feodalizmin dogmatik düşünceleri hala geniş bir yaşam alanına sahiptir. Siyasette, ekonomide, toplumsal yaşamda kendisini örgütleyebilmektedir.

Bir başka ifadeyle, ülkemizde kapitalizm kendi iç dinamiği ile gelişmeyip, çarpık bir şekilde Kemalist devlet eliyle yukarıdan aşağıya geliştirilmeye çalışıldığı için; feodalizm ve feodal ideolojiler de burjuvaziyle ve burjuva ideolojisi ile içiçe yaşamaya devam etmiştir. Takiyeciliğin de etkisiyle, islamcı kesimlerde görülen burjuvalaşmada bu içiçeliğin belirleyici rolü de vardır, bu arada.

Mazlum: Batıda olduğu gibi, radikal bir tarzda tasfiyeye uğramayan bu kesimlerin, Osmanlı'nın halifelik dönemi hayallerini kurmaları, dinin toplumsal yaşama, hukuka, bilime hakim olacağı umudunu taşımaları da bu çarpıklığın bir yansıması olsa gerek. Yani bir "geriye dönüş" özlemi 1923'ten bu yana hiç bitmedi. Öte yandan da emperyalizme hizmet etmeye, kapitalizmin nimetlerinden yararlanmaya devam ettiler.

Kemal: Mazlum'un değindiği bir noktanın altı mutlaka çizilmelidir. Yani, kapitalizmin bütün çarpık gelişimine karşın, bu kesimlerin tasfiye edilememiş olmasında, burjuvazinin güçsüzlüğü kadar, emperyalizmle olan ilişkileri de belirleyicidir. Yeni-sömürgeleşme sürecinde, emperyalistlerle işbirliği yapanların başında, tekeli burjuvazi ile birlikte feodal unsurlar gelmektedir. Yine, sosyalizme, devrimci mücadeleye karşı dini temeldeki örgütlenmelere verilen destek, hem ülkemizden hem de başka Müslüman ülkelerden bilinmektedir. Dün 'yeşil kuşak projesi' çerçevesinde bu kesimler desteklenirken, bugün 'ılımlı islam' temelinde rol verilip desteklenmektedir. Geçen hafta ülkemize gelen, emperyalist burjuvazinin ideologlarından Huntigton'un, Türkiye'nin islam devleti olması gerektiği yönündeki sözlerine böyle bakılmalıdır.

Emperyalist burjuvazinin gericiliğini burada da açıkça görüyoruz değil mi? Zaten onlar için, sömürge bir ülkede çıkarlarını koruyacak olan gücün niteliği hiçbir zaman ön planda olmamıştır. Teokratik Arap rejimlerini destekleyenler de onlardır. Bu yanılla "çağdaşlık, özgürlük" gibi kavramları ikiyüzlüce kullanmaktadırlar. Din devleti, yani teokrasi ile özgürlükler bir araya getirilemezdir.

Bugün ülkemizde yaşanan çatışmayı bu süreci gözönünde bulundurarak değerlendirmek gerekmektedir. Feodalizm bütün kalıntıları ile tasfiye edilmeden, şekilsel olarak '*dinin devlet işlerinden ayrılmış olması*'nın hiçbir anlamı yoktur. Ne de laikliğin anayasanın değişmez maddesi olmasının. Ki, "devletin laik olduğu" 1921 ve 1924 Anayasaları'nda yoktur. Ancak 1931 değişikliği ile anayasaya girmiştir. 1924 Anayasası'nda "*Türkiye Devleti'nin dini islamdır*" ifadeleri dahi yer almıştır.

Bugün "laikçiliği" elden bırakmayan oligarşik devletin laik olduğu yalandır. Resmi din olarak Sünni İslamı benimseyen ve bunu pratik olarak her fırsatta ortaya koyan bir rejim laik olabilir mi? Farklı inançtan ve mezhepten halkların yok sayılması, inançlarının baskı altında tutulması, laik olmamasının bir başka kanıtı değilse nedir? Ya da Diyanet İşleri Başkanlığı gibi bir ku-

rumun varlığını neye yorumlamak gerekir?

Oligarşinin sözcüleri, **“laik demokratik hukuk devleti”** derken, kendinde olmayan özelliklerle tanımlamaktadırlar devleti. Laiklik, Avrupa’dan eklektik bir biçimde alınmış ve dayatılmıştır. Devlet hiçbir dönem dinden elini çekmemiştir. Diyanet İşleri Başkanlığı adeta Şeyhülislamlığın yerini doldürmüştür. Yani, oligarşinin laiklik anlayışı, dinin devlet işlerinden ayrılması şeklinde değil, devlet tarafından denetim altına alınması ve yönlendirilmesi şeklinde tezahür etmiştir. Bu politikayı MGK’da ve Genelkurmay’da çok açık bir şekilde görebiliriz. MGK toplantılarında, “şu şu tarikatlar denetimimizde” diye listeleri önlerine koyup çeteleler tutmuşlardır.

Keza, rejimin temel gücü olan ordunun generallerinin Diyanet İşleri ile içli dışlı olmaları, hatta örnekleri görüldüğü üzere, ihtiyaç duydukları konularda hutbeler hazırlatmaları laiklik söylemlerinin ne denli ikiyüzlüce olduğunu göstermektedir. Gericiliğin yükselişinde de yine karşımıza “laikliğin bekçileri” çıkar. 12 Eylül cuntasının din derslerini zorunlu hale getirmesi, İmam Hatipler’in sayılarını artırması, tarikatları kendi iktidarının kitle gücü olarak kullanmasının karşılığında onların gelişiminin önünü açması... hep bilinen örneklerdir.

Hizbullah örneği ise çok tazedir. Devlet tarafından nasıl desteklenip devrimcilere karşı kullanıldığı, dönemin orgenerallerinden olan Teoman Koman’ın, Hizbullah için *“onlar dindar insanlar, kendilerini koruyorlar”* sözleri, laik bir devletin politikası olabilir mi? Laikliği kurtardığı söylenen 28 Şubat da işte bunların eseridir.

Kısaca, bütün mesele, dini kimin kullanacağı meselesidir.

Mazlum: Belirttiğin gibi, oligarşi için din, tıpkı milliyetçilik gibi, sömürü düzeninin devamı, halkın birliğinin engellenmesi için kullandığı bir araçtır. Bu kesimlerin devrimcilere karşı kullanılmasının binlerce örneği vardır. Gerek fiili gerekse de ideolojik planda. Devrimci gelişmeyi engellemek için “eli tesbihlilerin sayısının artırılması gerektiğini” savunan bir anlayışın başka bir pratiği olamazdı elbette. Öte yandan farklı mezheplerden halkların kimi süreçlerde karşı karşıya getirilmesi de, bu politikanın sonucudur. Halk kitlelerinin gerçek hedefinden alıkonulması, mücadelesinin bastırılması için bu kışkırtmalarla katliamlar tertipleyen bir rejim laik olamaz elbette.

Özlem: Oligarşinin “laikçi” kesiminin gerçekte böyle olmadığı açık. Burada aldattığı kesimler arasında Alevi halkımız önemli bir yer tutuyor. “Laikliğin güvencesiyiz” diyor kimi Alevi kuruluşları. Oligarşinin iktidarını korumada, güçlendirmede kullandığı çarpık bir laikliğin “güvencesi”. Bir de bir kısım laik olduğunu söyleyip de Diyanet’ten pay ve temsil isteyen Alevi kuruluşları var. Bir çelişki söz konusu değil mi burada?

Kemal: Elbette öyledir. Bu talep laik değil, tersine anti-laik bir tutumun

ifadesidir. Çünkü bu kurumun kendisi laikliğin göstermelik olduğunun açık kanıtıdır. “Özerk... Bağımsız” gibi bir görüntü verilmek istenmiş olsa da, gerçekte devletin politikaları doğrultusunda dini denetleyen, egemen sınıfların hizmetine sunan, bu arada düzen muhalifi radikal islamcı akımların gelişmesini önleyen bir kurum niteliğindedir. Kemalistler Diyanet’i “laik demokratik bir devlet” inşaaı için oluşturmuş olsalar da, yeni-sömürgecilik süreci ile birlikte devletin bütün kurumları gibi, bu kuruluş da temelde işbirlikçi tekelci burjuvaziye ve emperyalizme hizmet eder duruma gelmiştir.

Bu arada orduyu belirttik ama, onyıllardır bu ülkeyi yöneten burjuva partilerini atlamamalıyız. Onlar da dini siyasi bir rant aracı olarak görürler. Hiçbir burjuva politikacı yoktur ki, bu kesimlere dayanmamış olsun. Menderes’ten bu yana değişmemiştir bu gerçek. Buna, “laiklik” histerisine tutulup TBMM çatısı altında türbanlı milletvekiline “ıkarın bu kadını” diye kükreyip kendinden geçen Ecevit de dahildir. Ecevit’in Fethullah Gülen’le ilişkileri herkesin malumudur.

İslamcıların laiklik konusuna bakışı ise ikiyüzlüdür. Bir yandan Amerika, Avrupa’daki emperyalist devletleri örnek göstererek, bizdeki laiklik de onlardaki gibi olsun derler, bir yandan da kendi içlerinde laiklik dinsizliktir propagandası yaparlar. Hükümette yeraldıklarında da “laikliğin teminatı” olduklarını söylerler.

Yeniden altını çizmek gerekirse; Türkiye egemen sınıfları, laik değil, resmi Sünni Müslümanlık dışındaki inançları baskı altında tutan laiklik düşmanıdır. Laiklikte devlet kurum olarak dinin dışında ve uzağında olması gerekirken, ülkemizde göbekten bağlıdırlar birbirlerine.

Mazlum: O zaman şunu net olarak söyleyebiliriz. Zaman zaman uç boyutlara vardırılan ‘laik-şeriatçı’ çatışması, Türkiye halkının temel sorunu olamaz.

28 Şubat örneği verilmişti, oradan devam edelim. 28 Şubat’ın ‘Şeriatı karşı mücadele... Laikliği koruma’ adına gerçekleştirildiği söylendi. Gerçek nedenine bakıldığında, oligarşinin laik-şeriatçı çatışmasını nasıl kullandığı da somutlanacaktır.

28 Şubat; Susurluk’ta yıpranan, halk nezdinde güven kaybeden oligarşik devletin kendini yeniden meşrulaştırma aracı olmuştur. Halk kamplaştırılmış, Susurluk devletine karşı mücadelenin yerine “şeriatı karşı mücadele” ön plana çıkarılmıştır. Gelişen islamcı sermayenin önüne set çekilerek, işbirlikçi tekelci sermayenin çıkarları korunmuştur. Tüm ülkede halk güçlerine yönelik baskılar yoğunlaştırılmıştır.

Başka süreçlerde, başka çıkarlar ön plana çıksa da, temelde bu tabloda görülen gerçek değişmez. Bu çatışmada halkın zerre kadar çıkarı yoktur. Oligarşi laiklik söylemini kullanarak baskının, sömürünün üzerini örtmeye çalışmaktadır. Laikçileri, gerçekten bağımsız, demokratik bir Türkiye asla ilgilendirmeye-

mektedir. En fazla laiklikten szedenlerin, aynı zamanda en işbirlikçiler olması ve onyıllardır halka baskı ve zulüm uygulamaları bilinen bir gerçektir.

Bu gerçekler gözardı edildiğinde, oligarşinin 'laik-şeriatçı' gündeminin arkasına takılabilmektedir bir çok kesim. Özellikle küçük-burjuva aydın ve sol kesimlere, Alevi halkımıza bu gerçekleri kavratmalıyız. Rejimin, kendisine kitle desteği sağlamak için, bir krizini aşma anlarında, toplumda laik olarak bilinen aydınlardan katledilmesinin arkasındaki asıl güç olduğunu göstermeliyiz. Halkla işbirlikçi tekelci burjuvazinin ve MGK'cılarının ortak bir noktasının olamayacağını, laikliğin bu hale getirilmek istendiğini kavratmalıyız.

Kemal: Evet arkadaşlar, bu haftaki tartışmamızı, devrimcilerin laikliği nasıl ele aldıkları, dine nasıl baktıkları konusuna değinerek bitirelim.

Devrimciler, sosyalistler, dinin toplumsal yaşamda, devlette, ekonomide, eğitimde, hukukta belirleyiciliğine karşı çıkarlar. Laikliğin bu tarz yorumuyla, oligarşinin, faşizmin laiklik anlayışı arasında hiçbir yakınlık ve bağ yoktur. Bu anlamda devrimciler, oligarşinin "laiklik" görünümü altındaki politik manevralarına yedeklenip faşizme g vermezler. Kimi sol kesimlerin icazetiliğin de etkisiyle bu yanlışa düştüğü bilinmektedir.

Sosyalistler dini, "*kişiysi ilgilendiren bir sorun*" olarak değerlendirir. Ama bu demek değildir ki, gerici, feodalizme ait düşüncelerin toplumsal yaşama hakim olmasına izin verirler. Gerçekten dinin "kişisel bir sorun" olmasını sağlayıncaya kadar, demokratik devrimin zorunlu bir görevi olarak, dinin devletle kesinkes ve göstermelik olmayan bir biçimde ayrılmasını savunurlar. Bu mücadele dinin kendisine karşı bir mücadele olmaktan çok, dogmatizme, dinin hukuku, siyaseti, eğitimi, toplumsal yaşamı kendi bilimdişi kuralları ile düzenleme girişimlerine karşı mücadeledir. Kurumsal düzeyde bu sağlandıktan sonra, devrimciler bunun devamı olarak, din sorununu sınıfsalığın önüne geçirmeden, inanan insanlarımıza gerçekleri anlatarak yoğun bir ideolojik mücadele de yürütürler. Kitleleri bu doğrultuda bilimsel olarak eğitir ve eğitim kurumlarında, Lenin'in belirttiği gibi, "**demokratik ve laik okul**"u hayata geçirirler.

Herkesin istediği dine inanma ya da hiçbir dine inanmama özgürlüğünü savunurlar. Çünkü, gerçekte laiklik, aynı zamanda devlete, din ve inanç özgürlüğünü güvence altına alma görevini de vermiştir. Kişinin inancıyla tanımlanmasına son verilir. Bu anlamda resmi belgelerde kişinin dininin belirtilmesi gibi, laiklikle ilgisi olmayan düzenlemelerin yeri yoktur. İbadet kurumları tamamen devletten bağımsız bir Şekilde güvence altına alınırken, halk kitlelerini birbirine dşmanlaştırma, kışkırtma, bilimi hurafelere kurban etme, halkın iktidarına karşı örgütleme gibi faaliyetlerine izin verilmez. Böylelikle din, gerçekten "kişinin özel bir sorunu" haline dönüşebilir.

Konu: Yeni Sömürgecilik

Demokratik emperyalizm, liberal sömürgecilik masalları

Yeni-sömürgecilik ilişkileri, yöntemleri hala geçerli mi? Açık işgaller, “küreselleşme” bu süreci ne kadar etkiledi... ne kadar değiştirdi? Emperyalizm değişti mi?..

Sevgili okurlarımız merhaba. İşte bu soruların cevabını tartışmak için bu hafta gündemimize yeni-sömürgecilik konusunu aldık. Tartışmamızı Mazlum sunacak, sözü hemen ona bırakıyorum.

Mazlum: Tayyip Erdoğan’ın ABD ziyareti, bize 1945’lerden bu yanaki 60 yıllık tarihi yeniden hatırlattı. 60 yıldır ABD’yle ilişkilerin ve ABD ziyaretlerinin değişmez karakteristik özellikleri var. ABD başkanlık koltuğunda kim oturursa otursun, TC. Başbakanı hangi partiden olursa olsun, görüşmelerin karakteri değişmiyor: ABD yeni ekonomik, askeri ayrıcalıklar istiyor, Türkiye bunları kabul ediyor, ABD gerektiğinde fırça atıyor, bizim gibi ülkelerin başbakanları Beyaz Saray’da kabul edilmek için yalvar yakar oluyorlar, sonra bu görüşmeler, halka olduğundan farklı aksettiriliyor... vesaire, vesaire. Peki neden böyle oluyor? Bu görüşmelerin böyle şekillenmesine yolaçan, ülkemizin bir yeni-sömürge olmasından başka bir şey değildir.

Biz, bu ilişkilerin ancak yeni-sömürgecilikle açıklanabileceğini söylüyoruz. Tabii farklı şeyler söyleyenler de var.

Konu esas olarak 1990’ların başından, yani “*emperyalizmin değiştiği*” düşüncesinin ileri sürülmeye başlandığı dönemden bu yana teorik olarak güncelliğini koruyor. Emperyalizm değiştiyse tabii ister “eski” ister “yeni” olsun sömürgecilik yöntemleri de değişmek durumundadır. Bu nedenle bugün yeni-sömürgecilik tartışması, aynı zamanda emperyalizm tartışmasıdır.

Bu tartışmayı doğuran görüşlere göre: Birincisi; küreselleşmeyle birlikte ülkeler arasındaki ilişkiler emperyalizm-sömürgecilik çerçevesinden çıkıp “karşılıklı bağımlılık” ilişkisi biçimine dönüşmüştür.

Bir başka görüşe göre, Afganistan’da, Irak’ta olduğu gibi, emperyalizm yeni-sömürgecilik öncesi açık işgal yöntemine ağırlık vermeye başlamıştır...

Üçüncüsü emperyalist müdahalelerin muhtevası değişmiştir; mesela AB projesi veya BOP, eleştirilecek yanları olmasına karşın “demokratikleşmeyi” sağlayan bir muhtevaya sahiptir...

Kemal: Araya gireyim. Mazlum’un belirttiği görüşler esas olarak son 15 yılın görüşleridir. Ama “emperyalizm değiştii” tezinin daha da öncesi var. Mesela Mahir’de şöyle bir cümle geçer. “*Uluslararası revizyonizm, buradan (yani “Bilimsel ve teknik devrim” olgusundan) hareket ederek emperyalizmin özünün değiştiiğini, bu yüzden de Leninizmin evrensel tezlerinden birisi olan ‘şiddete dayanan devrim’ tezinin geçersiz olduğunu iddia etmektedir. Oysa değişen öz değil, biçimdir. Emperyalizm bir sistem olarak çökene kadar da Leninizmin evrensel tezleri geçerliliğini muhafaza edecektir.*”

Biz bunu tekrar etmekten bıkmıyoruz, reformizm de her dönemeç noktasında “emperyalizmin değiştiiğini” ileri sürmekten. Belki başka zamanlarda da vurgulamışızdır, ama tekrar etmekte fayda var. Solda, emperyalizm değiştii için, yeni teori ve politikalar tespit edilmiyor; tersine, daha sağcı, düzen içileşmeye yönelik tercihler yapıldıktan sonra, bunları haklı, mazur göstermek için emperyalizmin değiştii teorileri yapılıyor.

Emperyalist cenahtaki her değişiklik, bazen tamamen spekülatif de olsa, bu tartışmaları gündeme getirmiştir. Mesela 1980 öncesi de bu noktada “orijinal” görüşler atılırdı ortaya. Bildiğiniz gibi, yeni-sömürgecilik emperyalizmin 3. Bunalım Dönemi kavramıyla birlikte kullanılan bir kavramdır. Bu orijinal görüşlerin sahipleri mesela, 3. Bunalım Dönemi’nin bittiğini, “4. Bunalım Dönemi”nin başladığını söylerlerdi.

Özlem: Acaba şu 3. Bunalım Dönemi’nden ne kastedildiğini de kısaca açıp öyle devam etsek...

Kemal: Evet, bu sık sık içine düştüğümüz bir yanlış sanırım; işte şimdi burada benim de yaptığım gibi, kimi kavramları biliniyor varsayıyoruz. Dolayısıyla konuşmalarımızı bazen “bilinmeyen” kavramlar üzerine oturtabiliyoruz. Tabii konuşurken mütemadiyen kavram açıklamak gibi bir şey de olmaz, o noktada okurlarımızın da okudukları, duydukları ama içeriğini tam olarak bilmedikleri kavramları araştırma gibi bir alışkanlığı da olmalı. Burada ise, evet, 3. Bunalım Dönemi kavramını açarak başlamalıydık yeni-sömürgeciliğe. Sanırım Mazlum bunu yapacaktır.

Mazlum: Madem öyle bundan başlayalım: Emperyalizm, tekelleşme, dünya pazarlarını paylaşma gibi özelliklerinin yanısıra aynı zamanda kapitalizmin bunalımının süreklileşmesidir. Başka deyişle, emperyalizm sürekli bir bunalım halidir. Bu bunalım, çok kısaca özetlemek gerekirse, sermayenin aşırı yoğunlaşması, aşırı üretim ve talep/pazar yetersizliği noktasında ortaya

çıklar.

Emperyalizm 1940'lara kadarki süreçte, iki kez bu bunalımını, emperyalist paylaşım savaşlarıyla çözmeye çalıştı. Kısmen çözdü de. İşte bu tarihsel gelişmenin ifadesi olarak, 1. Emperyalist Paylaşım Savaşı'na kadarki süreci 1. Bunalım Dönemi, 2. Emperyalist Paylaşım Savaşı'na kadarki dönemi de 2. Bunalım Dönemi diye adlandırıyoruz.

2. Emperyalist Paylaşım Savaşı sona erdiğinde, artık emperyalizm için yeni koşullar söz konusuydu. Ki bu döneme de 3. Bunalım Dönemi diyoruz. Bu koşulları şöyle sıralayabiliriz:

Bir; dünyanın üçte birlik bir bölümü, iki paylaşım savaşının sonunda, emperyalizmin pazar alanı olmaktan çıkmıştı.

İki; emperyalistler, bu pazar daralmasına karşılık, ne birbirleriyle savaşacak durumdaydılar, ne de ülkeleri açık olarak işgal etme yöntemine eskiden olduğu gibi kolay başvurabilirlerdi.

Özlem: Peki neden?

Mazlum: Birçok neden var; ama en önemlileri şunlardı:

Birincisi; nükleer vurucu güçlerin dünya çapında erişmiş olduğu seviye, ikincisi, dev bir sosyalist blokun varlığı, emperyalistler arası çelişkilerin ekonomik plandan, askeri plana sığmasına engel olmaktaydı.

İkincisi; açık işgaller, sosyalist sistemin varlığı koşullarında ulusal kurtuluş savaşlarını geliştiren bir rol oynuyor, bu da emperyalizmin pazar alanlarını daha da daraltıyordu.

3. Bunalım Dönemi'nin özellikleri de işte bu koşullar altında biçimlendi. Mahir'den kısa bir alıntıyla özetleyelim bu özellikleri:

"Bu dönemde... genel olarak emperyalizm, özel olarak da Yankee emperyalizmi içte ve dışta iki metoda başvurmuştur. İçte ekonomisini askerileştirmiş, dışta ise, eski sömürgecilik metoduna ilaveten yeni-sömürgeciliğe başlamıştır."

Kemal: Böylelikle yeni-sömürgeciliğe geldik. "Amerika, Afganistan'da, Irak'ta açık işgallere başvurdu, o zaman yeni-sömürgecilik yöntemlerinden geriye mi döndü?" tartışmasına cevaben Mazlum'un Mahir'den yaptığı alıntıda şu ifadeye dikkatinizi çekmek isterim; "eski sömürgecilik metoduna ilaveten yeni-sömürgecilik" ifadesinde açıkça görüleceği gibi, eski sömürgecilik metodunun tamamen terkedilmesi gibi bir şey söz konusu değil. Ki yine Mahir, yeni-sömürgeciliği açtığı bir yazısında da şöyle der: *"Bu, (emperyalizmin) eski metodlarını terkettiği anlamında yorumlanmamalıdır. Bugün, her iki biçim birlikte işlemektedir. Ancak ağırlık yeni biçimlerinde-*

dir.”

Mazlum: Şimdi, baştan beri söyleyip durduğumuz bu yeni biçimleri de somutlayarak, yeni-sömürgeciliğin karakteristik özelliklerini açmış olalım. Ve sözü burada ben Özlem arkadaşına bırakayım.

Özlem: Ben, maddeler halinde şöyle çıkardım bunları. Onları sıralayım, eksik kalan yanlarını tamamlarsınız.

1) Yeni-sömürgecilik, emperyalizmin çirkin -işgalci- yüzünün saklanmasıdır. Açık işgaller yerine, **gizli işgal yöntemi** geliştirilmiştir.

Bunun anlamı: Emperyalizmin ülkeleri artık tankıyla topuyla değil, sermayesiyle, markalarıyla, “uluslararası” kurumlarıyla, ikili anlaşmalarıyla işgal etmesidir. Ki bu, ülkemize baktığımızda açıkça görülür. Resmen işgal edilmemişiz, ama ekonomik, siyasi, askeri hiçbir anlamda bağımsızlığımız yok.

2) Yeni-sömürgecilik, emperyalist tekellerin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde, sömürge ülkelerde **meta pazarının genişletilmesi’dir**.

Bunun anlamı: Her şeyden önce “**yukardan aşağıya kapitalizmin**” geliştirilmesidir. Kapitalizm gelişecek ki, kapitalistlerin ürettikleri tüketilebilsin. Buna bağlı olarak yeni-sömürge ülkelerde hafif ve orta sanayi kurulur, yerli teknelci burjuvazi geliştirilir. Bu teknelci burjuvazi, baştan itibaren iç dinamikle değil, emperyalizmle bütünleşmiş olarak gelişir. Böylece I. ve II. genel bunalım dönemlerinde **dışsal** bir olgu olan emperyalizm bu dönemde aynı zamanda **içsel** bir olgu haline gelir. Yeni-sömürgecilikle birlikte, ekonomisiyle, ordusuyla, emperyalizme bağımlı bir yapı kurulmuştur ülkede. Artık o ülke emperyalizmin isteklerinin dışına çıkamaz. Çıkmaya kalktığında, bunu pahalıya öder.

3) Bu dönemde emperyalizm “**içte ekonomisini askerileştirmiştir**” demiş-tik hatırlarsanız.

Bunun anlamı: Emperyalist savaş mekanizmasının alabildiğine büyütülmesi, silah tekellerinin ekonomideki ağırlığının artması, politikanın savaş ve askeri harcamalar üzerine şekillenmesidir. ABD bu durumun en klasik örneğidir. Savaşmayan, silah satamayan bir ABD ölür.

Emperyalizmin içte ekonomisini askerileştirmesinin ikinci sonucu, dünya çapında saldırganlığını arttırması, ülkeleri, halkları birbirine düşürerek silah sanayiine kan vermesidir.

1950’li, 60’lı yıllarda bu saldırganlığı, mesela Latin Amerika ülkelerinde, bizim gibi ülkelerde temsili demokrasileri rafa kaldırtarak, militarist rejimlerin kurdurulması şeklinde gösterirken, 1990’larda bu saldırganlık sosyalist sistemin yıkılmasıyla ortaya çıkan yeni pazarları ele geçirmeye yönelik eko-

nomik-siyasi-askeri operasyonlara dönüşmüştür. Değişen “öz değil biçimdir” esprisi işte tam budur.

4) Yeni-sömürgecilik, sermaye ihracının bileşiminde değişikliktir. Emperyalist ülkelerin yaptığı sermaye ihracı, nakit sermaye, isim, patent hakkı, yedek parça, teknik bilgi, teknik eleman, vs. gibi elemanlardan oluşur. 1. ve 2. bunalım dönemlerinde esas olan nakit, yani doğrudan para şeklindeki sermaye ihracıdır. Yani emperyalizm, şu kadar milyar doları getirir bir ülkede yatırım yapar, o işletmeden kar elde eder. 3. Bunalım Dönemi’nde ise, nakit sermaye ihracının dışındaki elemanlar (isim, patent hakkı, yedek parça, teknik bilgi, teknik eleman vb.) daha ağırlıklı yer tutmaya başlamıştır. Yani, eskisi gibi, bir işletmeyi kuracak sermayenin hepsini kendi getirmez, ülkedeki bir teknelci burjuvaziyle ortaklık kurar, diyelim, şirketin yüzde 10, 20 gibi bir hissesine sahip olur, ama üretilecek ürünün markasını, teknik bilgisini verecek kârdan yine yatırdığı sermayenin çok üstünde bir pay alır. Mesela, ülkemizdeki en büyük sanayi yatırımları olan TOFAŞ, OYAK-Reno gibi yatırımlar böyledir. Sermayenin büyük çoğunluğu yabancı değil, “yerli”dir; ama gerçekte daha fazla kazanan o otomobillerin marka hakkını, teknik bilgisini veren emperyalistlerdir. Hatta buna daha küçük çaplı ama güncel bir örnek de verebiliriz; birçok şehirde pıtrak misali açılan McDonaldslar da bu espriyeye uygundur. Bu McDonalds şubelerinin açılması için McDonalds şirketi nakit sermaye yatırmaz veya yüzde 5-10 gibi bir oranda sermaye koyar; tüm nakit sermayeyi şubeyi açan yerli ortak karşılar. Ama McDonalds, sadece isim hakkı, teknik bilgi vb. karşılığında o işletmenin karından büyük bir pay alır. Bu yöntemin emperyalistler açısından karlılığı, az sermayeyle çok kar etmek, az sermayeyle çok daha fazla şirketi, işletmeyi denetim altına almaktır.

Kısacası, emperyalizm, yeni-sömürgecilikle, daha az masrafla, daha geniş pazar imkanı sağlayan, ulusal savaşımlara yolaçmayacak bir yöntem geliştirmiş oluyordu.

Mazlum: Yeni-sömürge ülkelerin başbakanlarının ABD ziyaretlerinin neden hep birbirine benzediğinin de açıklaması var sanırım bu belirlemelerde. Düşünün, bu ilişki, yeni-sömürgecilik ilişkisi 1946’larda başlıyor ve 60 yıldır sürekli pekiştiriliyor. Pekişmesi demek, ekonomik bağımlılığın, ordunun bağımlılığının daha fazla artması demek.

İşte bunun sonucudur ki; ABD “*şu isteğimi kabul etmezseniz borç vermem ha!*” dediği noktada, o istekler kabul ediliyor. ABD istemediği noktada, Türk Silahlı Kuvvetleri, uçaklarını kaldıramaz, tanklarını yürütemez duruma getirilmiştir.

Her ABD ziyaretinde, emperyalist tekeller için yeni ayrıcalıklar istenir. Mesela Tayyip’in son ziyaretinde Cargill adlı tekelin TC. hukukundan muaf tutulması istendi. Her ABD ziyaretinde yeni askeri ihaleler verilir emperya-

listlere; ekonomisini askerileştirmiş emperyalist ekonominin ihtiyaçları karşılanır.

Özellikle şuna da dikkat çekmek istiyorum; belki de kısaca özetleme, formüle etme ihtiyacından dolayı, yeni-sömürgecilik çoğu kez sermaye ihracında **isim, patent hakkı, lisans, teknik bilgi, teknik eleman, yedek parça** gibi unsurların ağır basmasına indirgenmektedir. Oysa bunun dışında Özlem'in de saydığı gibi birçok nokta var.

90'lardan itibaren emperyalist sömürgecilik isteklerinde daha pervasızlaşmıştır: Sosyalist sistemin olduğu dönemde, dünya dengeleri içinde kısmen özerk davranışlar sergileyebilen yeni-sömürgelerin bu "özerkliklerine" de son vermek istiyor emperyalizm. AKP iktidarının, ABD'ye yönelik birkaç eleştiri yaptı diye burnunun sürtülmesi bu politikanın tipik bir göstergesidir. ABD-AKP ilişkisine ve ABD ile Türkiye'nin ekonomik-askeri-siyasi ilişkilerine baktığımızda, keza ABD'nin "imparatorluk" hedefiyle birlikte geliştirdiği politikalara baktığımızda da, 3. Bunalım Dönemi'nin ve yeni-sömürgeciliğin karakteristik özelliklerinin sürdüğünü görebiliyoruz. Irak'ı işgal etmiştir mesela, ama ABD'nin orada oturtmak istediği sistem tam da yine yeni-sömürgeciliğe uygundur; kukla bir hükümet kurup "bağımsızlık görünümü" altında kendine tamamen bağımlı bir Irak yaratmak ve ondan sonra askerlerini çekmek. Direniş bu programını hızla uygulamasını engelliyor, ama programı bu.

Kemal: Şimdi ben burada konunun bir diğer boyutuna geçmek istiyorum. Tabii şöyle düşünülebilir; 3. Bunalım Dönemi olsa ne olacak, 4. Bunalım Dönemi dense ne olacak? Veya mevcut sömürgeciliğin adına yeni-sömürgecilik denilse ne olur, denilmese ne olur? Gizli işgal tespitini yapmak çok mu önemli?

Bazısı, teoriyle pratiğin birliğini küçümsediği için, bazısı, pragmatizm temelinde politika yaptığı için, bazısı da kendi siyasi konumunun açığa çıkmasını istemediği için teoriyi küçümser, rafa kaldırır. Nitekim ülkemizde solun büyük bölümü açısından durum budur. Teoriye yönelik bu küçümseme elbette yer yer bizim insanlarımızı da etkileyebilir. Halbuki, çok "teorik" gibi görünen yeni-sömürgecilik meselesi, sadece bir sosyo-ekonomik analizden ibaret değildir; bizim stratejimizden güncel politikalarımıza kadar çizgimizi belirleyen bir unsurdur.

Mesele, elbette sadece kavramlarda değil, o kavramların içeriğindedir.

Örnek olması bakımından; yeni-sömürgecilik ve 3. Bunalım Dönemi kavramlarının içerdiği çok önemli bir tespit vardır: Buna göre, bizim gibi ülkelerde emperyalizm "**içsel**" bir olgu haline gelmiştir. Oligarşiyle emperyalizm bütünleşmiştir. Hatta o kadar ki bunları kesin çizgilerle birbirinden ayıramasınız der Mahir.

Bundan şu sonuç çıkar: Emperyalizme karşı bağımsızlık savaşında oli-

garşinin hiçbir kesimi ittifakımız olamaz. Ama ülkemizdeki egemen sınıflarla emperyalizmi birbirinden tamamen ayrı güçler olarak görürseniz, o zaman farklı ittifak politikaları izlersiniz.

Böyle görenler mesela, Genelkurmay'ı emperyalizme karşı mücadelesinde bir ittifak olarak görebiliyorlar. Veya tersinden bazıları da oligarşiye karşı mücadelede emperyalizmi ittifak yapılacak bir güç olarak görüyorlar. Çünkü onlara göre emperyalizm “dışsal” bir olgudur. Ülkemizde emperyalist bir işgal yoktur...

Şu satırlar çok çarpıcıdır mesela;

“Burada Cumhurbaşkanı, başbakan, ana muhalefet lideri, generaller, bakanlar, birbirlerinin gırtlığına sarılacak gibi gözüküyorlar değil mi? ... hepsi aslında aynı adam. Onların aynılığı yasakçılıkta çıkar ortaya. Onlar bu ülkenin insanlarını susturmak konusunda hemfikirler.”

Bu sözler doğru değil mi? Bizim de zaman zaman vurguladığımız bir gerçektir. Ama bakın bunun devamında ne söyleniyor?

“İçinde bütün siyasi partilerin, Cumhurbaşkanı'nın, ordunun olduğu bir güce karşı içeride muhalif bir güç oluşturmak neredeyse imkansız.

Bu yasakçılığı ve büyük talanı ancak dünyayla birleşerek çözebiliriz. Avrupa bize bunun için lazım.

Avrupalılar onların muhalefetinden başka bir şey istemediğimizi anlasalar sanırım işler daha kolay yürüyecek. Onlar büyük bir enerjiye ve pazara, biz ise özgürlüğe ve zenginliğe kavuşacağız.”

Açıkça diyor ki, biz demokrasi mücadelesi veremiyoruz, Avrupa bizim adımıza versin! Bu düşüncede **“emperyalizm”** diye bir şey yoktur. Avrupa'dan, AB'den sanki ülkemizdeki devrimci, demokratik bir örgüt gibi söz etmektedir.

Bu sözler kime ait diyorsunuz şimdi. Alıntı Ahmet Altan'dan. Geçen haftaki Gazetem.Net'deki yazısından aldım.

Biraz daha irdeleyelim. Diyor ki, “İçinde bütün siyasi partilerin, Cumhurbaşkanı'nın, ordunun olduğu bir güç”... Ama o gücün içinde Avrupa emperyalizminin, Amerikan emperyalizminin de olduğunu reddediyor. Emperyalizmin içsel bir olgu olduğu tespiti, işte bize bunu gösteriyor ve anlatıyor. Yeni-sömürgecilik teorisi kabul edilmeden bu gerçeğe anlaşılabilir.

Kişi olarak Ahmet Altan veya alıntı yaptığımız bu satırlar, bizim muhatap alacağımız bir anlayış değil. Ama mesele Ahmet Altan meselesi değil. Öyle olsa, bunlar burjuva görüşlerdir der geçeriz. Ama sol siyasi hareketlerin, onların teorisyenlerinin bu ucube görüşlerden etkilendiği, bu etkilenmeyi kendi tabanlarına, sola taşıdıkları da açık. Eğer bu etkilenmeler olmasaydı, mesele PKK'nin yöneticilerinin çıkıp **“demokratik emperyalizm”**den, ÖDP teorisyenlerinin çıkıp **“AB aracılığıyla demokratik devrim”**den söz etmeleri müm-

kün olabilir miydi? Bazen insan, Ahmet Altan gibi, kime hizmet ettiği belli, siyasetteki çapı belli kişilerin dūřunceleri nasıl bunların beyinlerini etkileyip yönlendirebiliyor, diye şaşırıyor. Ama bu kişisel bir yeterlilik, yetersizlik meselesi değil, örgütlülük düzen içileşmeye, emperyalizmin icazetine yüzünü dönünce, beyinler de o düzenin ideolojisine, etkisine açık hale geliyor.

Ahmet Altan'ın AB'ye yüklediği rolle, DP'nin AB'ye yüklediği rolün ve ya Kürt milliyetçiliğinin “*ABD'nin Irak'a müdahalesinin Ortadoğu'daki sorunların çözümünde bir model olabileceğini*” söyleyerek ABD'ye yüklediği rol arasında özünde bir fark yoktur. Sadece ifade ediliş üslupları farklıdır.

Teori işte burada belirleyiciliğini gösteriyor. Emperyalizm değişmiştir de-yip, yeni-sömürgeciliğin bittiğini, bunun yerine “demokratik emperyalizm”in geldiğini, “liberal sömürgecilik” döneminin başladığını söylersen, rotanı da şaşırırısın.

Emperyalizmin 3. Bunalım Dönemi ve yeni-sömürgecilik tespitinin, kendine uygun bir sınıflar mevzilenmesi vardır. Bu sınıflar mevzilenmesine göre, bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinin temel gücü, işçilerden, köylülerden, küçük-burjuvaziden oluşan halktır. Bu mevzilenme içinde hiçbir emperyalist g yoktur ve olamaz. Oligarşinin, işbirlikçi tekelci burjuvazinin hiçbir kesimi de yoktur. Bu devrimci teoriyi reddedenler de kendilerince bir mevzilenme yapıyorlar; bu mevzilenmeye göre AB emperyalizmi, TÜSİAD “demokrasi güçleri” arasında sayılabilir... Demek ki doğru bir rota için, doğru bir emperyalizm tahlili şart.

Mazlum: Bu noktadan sohbetimizi sonulandırırısak; 3. Bunalım Dönemi'nin en önemli unsurlarından biri olan “sosyalist sistem” bugün yok; ama emperyalistler yine de emperyalizmin bunalımını bir paylaşım savaşıyla aşamazlar; geriye yeni-sömürgeciliğin daha pervasız şekilde uygulanması kalıyor. Balkanlar'da, eski SSCB sınırları içinde, Ortadoğu'da grdgmz de budur. Yugoslavya saldırıları, Ukrayna, Gürcistan gibi ülkelerdeki “naylon” devrimler hep yeni-sömürgeciliğe uygun yönetimler oluşturmak için geliştirilmektedir. Emperyalizmin bunalımı inişler, ıkışlar gösterse de, sömürü, işgal ve sermaye ihracının biçimlenişinde dönemsel olarak biri ne çıkarken, öteki geri plana düşse de, emperyalizmin özde değiştiğine dair, tek, ama tek bir olgu, kanıt yoktur. Bugünkü siyasi konjonktürün yakalanması gereken ana halkası da budur. Sevgili Yürüyüş okurları, sohbetimizi, Mahir ayan'ın bu konuya ilişkin yazılarını okumayanlara okumasını, okuyanlara tekrar gözetmelerini önererek bitirelim. şimdilik hoşçakalın.

Konu: Aydın Tavrı

“Küçük-burjuva aydını değil, proletarya aydını olalım”

Sevgili okurlarımız merhaba! Yeni bir sayıda, yeni bir konuyla birlikteyiz. Bir atasözü der ki, “*Herkesle dost olan kimsenin dostu olmaz.*” Halka “140 aydının bildirisi” olarak sunulan açıklamayı duyduğumuzda aklımıza bu söz geldi. Onlar, “*ne devletten, ne örgütten yana*” olmayan, “*tarafsız*” aydınlar olarak bir çağrı yaptılar. Çağrılarının muhtevası kadar, kendileri de tartışıldı. Hürriyet’ten demokrat, sol basına kadar birçok gazetede “aydınlar” üzerine, uzun süredir hiç olmadığı kadar çok yazı yazıldı.

Gerçekten de yaptıkları çağrı, aydınların konumunu tartışmayı gerekli kılıyor. Bu açıklama, aydınlar açısından ideolojik politik açıdan önemli bir tavrı ifade ediyor. Ve ne yazık ki, bu tavır, ileriye, aydın olma misyonunu üstlenmeye doğru atılmış bir adım olmadı. Yürüyüş’ün önceki sayısında da belirtildiği gibi, varolan durumlarından daha geri bir noktaya savrulmuş oldular.

İşte bu noktada biz de gündemimize “aydın sorunu”nu aldık. Sohbetimize, çok çeşitli vesilelerle aydınların belli kesimleriyle görüşen, tartışan İdil Kültür Merkezi’nden Erdoğan arkadaş da katılarak, gözlemleriyle katkıda bulunacak.

Konunun en başında belirtmeliyiz ki, yine önceki sayımızda vurgulandığı gibi, söz konusu bildiri bir “aydın inisiyatifi” değil, reformizmin bir organizasyonudur. Fakat bu sohbetimizin seyrini pek fazla değiştirmeyecektir; çünkü reformizm şahsında aydınları örgütleyen değil, “aydınlaşan” bir sol var karşımızda. Bu anlamda aydın sorununu tartışmak, birçok noktada reformizmi tartışmakla kesişecektir zaten. Reformizme ve aydınlaraya yön veren düşünceler, politikalar, birbirinden çok ayrı değildir.

Evet, sohbetimize şu soruyla başlayalım: **Ülkemizde bir “aydın sorunu” var mıdır, varsa, bu ne türden bir sorundur?**

Mazlum: Böyle bir sorun tartışmasız var elbette. Ülkemizin aydınları, bugün aydın olma misyonunu yerine getirmiyorlar, halkın oligarşik düzene karşı mücadelesinin önünü açmıyorlar. Kendilerini bu şekilde konumlandır-

mak yerine, halkın mücadelesinin dışında, esas olarak düzen içi bir noktaya hapsedmişler ve düzen içi politikaların sözcülüğünü yapıyorlar. Aydın kimdir, kime denir, birazdan tanım yaparız, ama benim anladığım, bildiğim şudur ki, aydın olmanın ilk koşulu **taraf** olmaktır. Bugün aydın kesim “tarafsızlığın” teorisini ve politikasını yapıyor. Sadece bu bile bir “aydın sorunu” olduğunu gösterir. Son bildiri de bu tarafsızlık politikasının bir sonucudur. Sen sömüren, zulmeden, katleden bir güç karşısında “tarafsızlık” ilan ettiğin noktada, zaten yaptığın iş, aydın misyonuna uymaz.

Kaldı ki, 140 imzayla yaptıkları açıklama, “tarafsızlık” veya “iki tarafa da eşit mesafede olma” noktasında da değildir. Bu açıklama oligarşik devletin şiddetinin meşruluğunun kabul edilip, halkın şiddetinin meşruluğunun reddedildiği bir bakış açısına denk düşmektedir. Yani tarafsız değil, düzenden taraftır. “Tarafsızlıktan” daha geri bir noktaya savrulmuş olmaları esprisi de budur. Savruldukları bu nokta, onların aydın tavrı içinde olup olmadıklarını sorgulatacaktır.

Özlem: Şimdi bu “aydın tavrı”, ya da daha sık kullanılan deyişle “aydın misyonu” nedir? Kemal arkadaş sordu, “*Aydın sorunu var mıdır?*” Evet vardır, bunu herkes bir şekilde görüyor. Ama bu sorunun çerçevesi nedir, “aydınlar” deyince kimi tartışıyoruz, neyi tartışıyoruz, bunu netleştirmek gerek en başta. Mesela, Ertuğrul Özkök’ün söylediği bir sözü “aydın tavrı” kapsamında mı tartışacağız? Veya şöyle diyeyim; okumuş yazmış herkesi veya her sanatçıyı bu kategori içinde mi değerlendireceğiz? Herkes sık sık “aydınlara, sanatçılara” sesleniyor, kim bunlar? Tek bir tür aydın mı var, yoksa bazı sıfatlar da mı eklemek lazım?..

Mazlum: Özlem’in peşpeşe sıraladığı bu sorular, bir tanım yapma ihtiyacını gösteriyor. Aslında biz “aydınlar” derken, “**küçük-burjuva aydını**” tartışıyoruz. Çünkü “aydınlar, sanatçılar” tanımını altında gördüklerimiz, muhatap olduklarımız ezici bir çoğunluğu itibarıyla küçük-burjuva aydınlardır.

Aydın kimdir diye birçok tanım yapılmıştır. Biz en sade şekilde şöyle tanımlayabiliriz: Belli bir bilgi birikimine ve kültürel donanımına sahip, ülkenin ve halkın sorunlarını, çelişkilerini, çözüm yollarını kavramış ve bu doğrultuda mücadele eden insandır aydın.

Aydın da, tarihsel bir kategoridir; tarih içinde döneme göre farklı şekillerde tanımlanmış, farklı misyonlar yüklenmiştir. Şimdi uzun uzadıya bu tarihi açamayız, ama şu kadarını belirtelim; kapitalizme kadar aydın, esas olarak egemen sınıflarla içiçe olmuş, çoğu kez bilimsel, sanatsal çalışmalarını onların himayesinde yapmıştır; ama aydın misyonu olma sınavını yine o egemen sınıflarla çeliştiği noktada vermiştir. Engizisyona direnen aydınlar örneğinde olduğu gibi. Kapitalizmle birlikte aydınlar ayrı bir toplumsal tabaka olarak ortaya çıkabildi. Aydın her dönem, gelişmekte, yükselmekte olan sı-

nının yanındadır. Köleciliğe karşı feodaliteyle, feodalizme karşı burjuvaziyle.... ve tabii burjuvaziye karşı proletaryanın yanında. Aydın olmanın tarihsel gelişime paralel olarak değişen ölçüsü de budur.

Günümüz açısından aydınları üç kategoride toplayabiliriz; burjuva aydınlar, küçük-burjuva aydınlar ve proletarya aydınları.

Burjuva aydın, burjuva devrimler çağında ilericiydi. Tarihsel anlamda aydın misyonunu üstlenmişti. Burjuva aydınının, aydın olma konumu aşılmıştır artık. Kendini gericileşmiş, emperyalistleşmiş burjuvaziyle ideolojik, politik, kültürel olarak bütünleştiren bir bilim adamı, sanatçı, doktor, avukat, gazeteci, artık aydın olmanın yakınından bile geçmez. Tarihsel gelişime hizmet etme, halkı aydınlatma gibi bir işlevi kalmamıştır.

İlerici, sol cenahtaki aydın, ya küçük-burjuva aydınıdır, ya proletaryanın aydını. Ve bugün “aydın sorunu” olarak tartıştığımız sorun, gerçekte küçük-burjuva aydınların tavır ve politikaları çerçevesindeki bir sorundur.

“Aydın misyonu”nu sanırım belli bir netliğe kavuşturduk. Kime aydın denildiğini de yine bu çerçevede netleştirelim. “Aydınlar” diye toplumsal bir tabaka vardır ama bu bizdeki pratikte şekillendiği gibi dar bir çevreyle sınırlı değildir. Yukarıdaki sade tanımımız itibarıyla ele aldığımızda, aydınlar hemen akla gelen bu kesimlerle sınırlı olmayıp, çok daha geniş bir kesimi ifade ederler.

Öğretim üyeleri, öğretmenler, doktorlar, avukatlar, mimarlar, mühendisler, belli ölçülerde yüksek okul öğrencileri, bunlar nesnel olarak toplumun aydın kesimini oluştururlar. İşte bu noktada “aydın konusu”nu ele alırken ufukumuz geniş olmalı. Aydınlar sesleniş, esasta tüm bu kesimlere sesleniştir. Sonuçta, nitelikleri, toplumsal konumları, bilgi birikimleri itibarıyla toplumsal havayı belirleyen, etkileyen, düzen içi ya da dışı siyasetin belirli noktalarını tutan bu kesimlerdir.

Bu kesimler, sınıfsal konumları itibarıyla küçük-burjuvazi içinde yer alırlar. Aydınların çoğunluğu da bu kesimlerin içinden çıktığı için küçük-burjuva aydınlar ağırlıklı bir kategori oluştururlar. Proletarya aydınları da çoğunlukla yine bu kesimin içinden çıkar. (İşçi sınıfının, emekçi halkın, düzenin onları mahkum ettiği koşullar nedeniyle kendi aydınlarını içinden çıkarma imkanları sınırlıdır.)

Tanımımızı netleştirmek için birkaç noktayı daha belirtelim: Elbette her öğretmeni, doktoru, avukatı otomatikman aydın saymak, aydın kavramını fazla şekilsizleştiren bir yaklaşım olur. Bu kesimler içinde yukarıdaki tanıma uygun tutum alan kesimler aydın olarak adlandırılabilir. İkincisi, bu kesimler içinden çıkan aydınların küçük burjuva aydını mı, yoksa proletarya aydını mı olduğunu belirleyen politik tavır alışlarıdır, sınıfsal kökenleri değil.

Sanırım bu tarihsel gelişim ve tanımlamayla birlikte, aydınlar denilince, çok dar bir çevreyi anlama yanılığısından, alışkanlığından çıkmak doğrultu-

sunda bir adım atmış olduk.

Mazlum: Evet, gerçekten iyi bir noktayı netleştirmiş olduk. Mesela üniversiteli devrimci gençlerimiz; yaptığımız aydın tanımının içeriğini doldurmuyorlar mı? Dolduruyorlar. 1969-70'lerdeki devrimcileri hatırlayın; aydın olma bilinci çok daha gelişkindir onlarda ve o ölçüde de proletaryanın aydınları olarak sorumlulukları, iddiaları daha büyük, halkı bilinçlendirme kültürleri daha gelişkindir. Biraz önce vurgulandığı gibi, aydın kavramı daraltıla daraltıla ne hale dönüşmüş şimdi. Ben bu noktadan hareketle devam ettirmek istiyorum. Genel bir tespit olarak sık sık aydınların örgütsüzlüğünden söz ediyoruz. Ancak bu tespit de daraltılmış bir aydın tanımına denk düşmektedir. Yani aydınları dar anlamda sanatçılar, gazeteciler, bir kısım öğretim üyesinden ibaret görürsek, evet örgütsüzdürler. Fakat geniş anlamıyla ele aldığımızda aslında oldukça da örgütlüdürler. Biraz önce sayılan öğretmenler, doktorlar, avukatlar, mimarlar, mühendisler, mesleki örgütlerinin çatısı altında örgütlüdürler. Bu örgütlenmeler, aynı zamanda aydın örgütlenmeleridir. Fakat bu örgütlülüklerin halkı aydınlatacak bir seferberlik içinde kullanılmadığı da açıktır. Bunların örgütlülükleri, ekonomist bir bakış açısıyla, salt **mesleki** bir ilişki ağı gibidir.

Bu kadar geniş bir kesimin aydın olma bilinciyle hareket ettiğini düşünün; ülkemizin de, halkımızın da, mücadelenin de çehresi değişmez mi? Mesela 12 Eylül öncesi devrimci mücadelenin gelişiminde öğretmenlerin, çeşitli halk kesimleriyle doğrudan ilişki içindeki mühendislerin devrim ve sosyalizm düşüncesini yayan tavırlarının önemli bir rolü olmuştur. Bugün ise bu kesimler, ideolojik, politik anlamda yaygın bir inançsızlık, moralsizlik, kendine güvensizlik içinde bu misyondan uzaklaşmışlardır. Aydın, yine o sade tanımımız çerçevesinde, elbette bulunduğu her ortamda sömürü düzenini, bu düzenin devletini teşhir eden, bu noktada halkı bilinçlendiren ve bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm için mücadeleye katılmaları doğrultusunda teşvik edip örgütleyendir. Aydın sorunu işte burada da karşımıza çıkıyor. Onbinlerce, yüzbinlerce doktorumuz, avukatımız, mühendisimiz, öğretim üyemiz, öğretmenimiz, kendini örgütlemiyor ki, halkı örgütlesin, örgütlülükten kaçıyor, kendisi halkın mücadelesine inanmıyor ki, bunu teşvik etsin. Onun yerine AB'ye girmenin propagandasını yapıyor. Çünkü küçük-burjuva aydını olarak kalmıştır çoğu.

Kemal: Konuya biraz ülkemizdeki aydınların tarihi açısından bakalım; ülkemiz aydını genel olarak zorlu dönemlerde iyi bir sınav verememiştir. 12 Mart ve 12 Eylül dönemleri bunun en bariz görüldüğü dönemler olmuştur. Asıl bozulma ve savrulma, 12 Eylül sonrasıdır. Sosyalist sistemin yıkılışı bu süreci daha da çürütücü hale getirmiştir. Hayatın her alanını, halkı, solu etkileyen "bozulma" aydınları da etkilemiştir. Hatta bozulma, onların cephesinde "düzenle aralarında zaten varolan bağlar nedeniyle" daha boyutlu olabilir.

miştir. nemli bir kesimi, bilim adamı olarak, sanatçı olarak burjuvazinin onlara sunduğu imkanlara karşı direnememiştir.

Başlangıçta, burjuvaziyle kurulan bu ekonomik bağlar kmsenmiş, bunlardan sosyalistliğimize halel gelmez diye düşünülmüş, ama elbette öyle olmamış, giderek burjuvazinin ideolojik kültürel egemenliğine girmişlerdir.

12 Eylül sonrası, Avrupa komünizmi savunuculuğundan başlayan ideolojik savrulma, anti-Stalinizmle, Gramsci hayranlığıyla devam etmiş, kimileri felsefi idealizme yönelmiş, örgütlülüğe, örgüt disiplinine karşı birey özgürlüğü kutsanmıştır. Hızını alamayanlar, devrimcileri kabalıkla, ilkellikle, ahlak bekiliğiyle, yasakılıkla, despotlukla suçlamışlardır. Bütün bu ideolojik tortular, sol saflara yılgın ve dönek küçük-burjuva aydınlar tarafından taşınmıştır. Bu “taşıma” içinde oligarşi de onlara gerekli kolaylığı doğrudan veya dolaylı yollardan göstermiştir. Devrime, sosyalizme küfretmeye başlayan, bu kadar olmasa da her sözüyle, tavrıyla inançsızlık, yılgınlık yayan, mcadeleinin boşuna olduğunu haykıran, Stalin’i eleştiri adına sosyalizmi, devrimci rgt mahkum eden “aydın”ların ürünlerinin reklamı yapılmış, onlara gazetelerde, televizyonlarda kürsüler verilmiş ve aydın olarak en yüksek onların seslerinin çıkması sağlanmıştır.

Küçük-burjuva aydınının en karakteristik özelliklerinden biri **kendi dışındaki güçlere bel bağlama** geleneğidir. Osmanlı dönemine, Tanzimat aydınlarına, daha sonra İttihat ve Terakki içinde ortaya çıkan aydınlara kadar uzatabileceğimiz bu gelenek, günümüze kadar da etkisini çeşitli biçimlerde sürdürmüştür. Aydınların 12 Mart ncesi cuntacılığı, 1970’li yıllardaki CHP’liliği, 1990’lardaki AB’ciliği bu olumsuz geleneğe eklenen halkalar olmuştur.

Bu gelenek, küçük-burjuva aydınının halkın mücadelesinden kopuşunun ve giderek gericileşmesinin de nesnel zeminidir. Güvendiği dağlara kar yağınca, hemen savunduklarını inkara yönelmiş, düzene, düzenin şu veya bu gücüne sarılmıştır. Bakın şimdiki tabloya; daha yakın zamana kadar ve hatta hala sosyalist olduğunu söyleyen bir kısım aydınlar Genelkurmay’a, bir kısmı da AB’ye sarılmıştır.

Oysa açık ki, Genelkurmaycılık da, AB’cilik de, siyasal olarak gerici bir konumdur. Biz, AB’yi destekleyenler, F tiplerindeki lmlerimizden de sorumludur derken, sadece nesnel gerçeği ortaya koymuş oluyoruz.

Erdoğan: Biz bildiğiniz gibi, özellikle bu F tipine karşı mücadele sürecinde onlarla çok sık görüştük, tartıştık. İlk gözlemim şudur ki; gösterdikleri “duyarlılık”, **kendi meseleleri olmayan** bir mesele karşısındaki duyarlılık olarak görülmektedir. Bu anlamıyla halkın devrimci mücadelesinden bir kopuş vardır. Belki de bunun sonucu, yapacakları her şeyi, genellikle “**destek**” kategorisine oturtuyor ve kimi zaman da “lütuf” olarak görüyorlar. Az sayıda da olsalar, gerçekten sorunu sahiplenen, kendi meselesi olarak gören ve halen

de görmeye devam eden aydınlarımız elbette bu değerlendirmelerin dışındadır.

Bu olgu yeni de değildir. Bu tutumların benzer örneklerini TAYAD kitabının, cunta yıllarında aydınlarla yapılan görüşmelere ilişkin bölümünü okuyanlar da hatırlayacaktır. Bu bölüm, aydınların tarihine düşülmüş çok önemli ve çarpıcı notlardır.

Örgüte, militan direnişlere konulan sınır, o günden bu yana uçurumlara dönüşmüştür. Faşizm altında “birey özgürlüğü” propagandasıyla örgütlülüğe karşı sabotörce davranılmıştır. Buna da “*örgütlülük, disiplin, kolektivizm, aydının rolünü oynamasına, sanatçının üretimine engeldir*” diye bir gerekçe uydurulmuştur. Aslında savunulan, burjuvazinin şemsiyesi altında sorumsuz yaşanacak bir özgürlüktür.

O zaman da, bugün de, tabii bugün daha ağırlaşmış olarak, bu kesimde umutsuzluk, inançsızlık, halka güvensizlik belirleyici bir olgudur. Aydınlarımızın önemli bir bölümü, “**halkı suçlama**” eğilimindedir. Aziz Nesin’in “*bu halkın yüzde 60’ı aptal*” sözünü sık sık hatırlatmayı çok severler bu yüzden. Ama kendi düşüncelerini Aziz Nesin’in bu sözünün arkasına sığınarak dile getiren aydınlarımız nedense, aynı Aziz Nesin’in aydınlarımız için de “**ödlek**” sıfatını kullandığını pek hatırlamazlar. Oysa bugün küçük-burjuva aydınları belki de en iyi anlatan kelime bu. Bunu kişisel olarak söylemiyorum. Korkaklık da cesaret de elbette sınıfsal bir olgudur. Ama açık olan şu ki militanlığın “m”sini bile duymak istemeyen, en küçük bir şey yapılacağında kırk türlü hesap yapan bir tablo var karşımızda.

Özlem: Evet, Erdoğan’ın gözlemleri doğrudur ve tespiti de doğrudur; “ödleklik”, sınıfsaldır, politiktir. Her iki tarafa da hoş görünen, her iki tarafı da doğrudan karşısına almayan ve her iki tarafın da yanında olmayan bir politik hatta durmak, adeta aydın olmanın “alameti farikası” haline getirilmiştir. Bu tavır, burjuva aydınının gericileşme döneminin teorisi olan “**sınıflar üstü aydın**” görüşünün günümüz koşullarında yeniden üretilmesinden başka bir şey değildir.

Kendini sınıflar üstü görünce, tabii hiçbir şeye sınıf perspektifinden bakmayacaktır. Bu noktada aydın misyonunu somutlamak için şunları net olarak koymalıyız:

Tutarlı bir aydın olmak, emperyalizme ve faşizme karşı olmayı gerektirir. Oligarşi tarafından “vatan haini” ilan edilmeyi göze almayan bir aydın, bırakın sosyalist olmayı, tutarlı bir demokrat bile olamaz. Sınıflar üstü aydın anlayışının uzantısı olan tarafsızlık politikası sonucudur ki, en güç dönemlerde, deyim yerindeyse, onlara en fazla ihtiyaç duyulan dönemlerde, onlar kendi rollerinden en uzak noktaya savrulmaktadırlar.

Erdoğan: Sanırım Şu rnek de, bu durumun bir ifadesidir. Aydınların birçoğu, F tiplerine karşı mücadele sürecinde hemen her açıklamalarında, yazılarında “devlete de örgüte de karşıyız”, “lm orucuna karşıyız” diye tekrarladılar. Dünya alem duydu onların öyle olduğunu, ama yine de F tiplerindeki uygulamaları geerirken eleştirirken bile, bunları tekrarlamadan edemediler.

Mazlum: Tabii burada açıkça düzene güven verme, “onlardan olmadığını” hergün yeniden tekrarlama ihtiyacı duyuluyor. Hiçbir riske girmemek, bedel ödememek, devletle arasını bozmamak için geliştirilmiş bir tavidir ve elbette bu tavır, aydın tavrı değildir. Aydın, kendini oligarşiye kanıtlamak ihtiyacı duymaz. Ben bunu ylersem hakkımda dava mı açılır, işten mi ıkarılırım, gazetedeki ksemi mi kaybederim, kitabımı mı basmazlar hesabı yapmaz. Bunu yaptığı noktada o artık düzenin bir aydını olma yoluna girmiş demektir. Türkiye halkı, hiç kuşku yok ki, birçok açıdan eleŐtirebileceđimiz Aziz Nesinler’i arar duruma gelmiştir.

Sınıflar mücadelesinin yükseliŐe geçtiği, çelişkilerin keskinleŐtiđi her dnemede, “aman dikkatli olalım” diyerek, doğası gereği ancak keskinleŐtikçe, boyutlandıka sonuca yaklaŐacak olan mücadeleyi yumuşatmaya soyunurlar. “Faşizmi rktmeme” veya “kızdırmama”, kk-burjuva aydınının karakteristik davranıŐlarından biri olmuştur. Aman eylemler yükselmesin cunta gelir, aman eylem olmasın yeni baskı yasaları ıkarar...

Statükonun bozulması, kk-burjuva aydını en çok ürküten Şeylerden biridir. Bu rkeklik onu, burjuva ideolojisini, politikalarını savunmaya iter. Statükoyu bozan devrimci mcadeleyse, burjuvaziyle birlikte devrimcilere karşı saldırıya bile geçer.

Bu tavır halkın cephesinden tümüyle uzaklaŐmakta olan aydınlarda “her türlü Şiddete hayır” anlayışına dönüşmüştür. Bir aydın silahlı mücadeleyi savunmayabilir ve yine tutarlı bir demokrat olabilir; ama silahlı mücadeleye, direnişe karşı çıkış, kk-burjuva aydınların birçoğu tarafından düpedüz “terörizm” demagojisine paralel olarak yapılmaktadır. Ki bu nokta, aydının aydın tanımından en uzaklaştığı noktalardan biridir. Çünkü halkların faşizme, emperyalizme direnme hakkının meşruluğunu tanımayan biri, aydın olamaz.

Kemal: O halde Şu açıktır. Aydınların tarih boyunca üstlendiği misyonu, bugün de esas olarak proletarya aydınları üstlenmiştir.

Kk-burjuvazi, gerçekten de her anlamda “arada” bir toplumsal katmandır. Düzene karşıdır ama düzenden de beklentilerini kesemez. Kk-burjuva aydını da bu karakteri büyük lde taşıyor. Devleti, düzeni eleştiriyor ama düzenin öfkesini üzerine çekmeyi göze alamayarak manevralar yapıyor. Bugün artık bu olgu iyice ifrata varmış ve ortaya Şöyle bir tablo ık-

mıştır: Küçük-burjuva aydını faşizme karşı, ama faşizme karşı mücadeleye de karşı... Emperyalizme karşı olmak ise, büyük bölümünün gündeminden ık mış veya halen sözde emperyalizme karşı, ama AB'den yana... Sınıflar mcadesinin örgütlenerek sürdürüleceğini biliyor ama örgüte de karşı...

1980'lerin sonunda, aydın sorununun yine yoğun tartışıldığı bir dönemde, devrimciler Yeni zm Dergisi'nde şu aęırđı yapmışlardı: "Küçük burjuva aydını değil, proletarya aydını olalım!". Biz de bugün başlığımızda bu tarihsel aęırđı hatırlatmayı uygun bulduk.

Sohbetimizi toparlarken, mevcut duruma bakalım tekrar: 140 imzalı, devletin bakış açısından yapılmış aęırđının ardından Ertuğrul zkk, "onların" kendisine ve devlete yakınlaştığını sevinerek tespit ediyor. Sosyalist düşünceleri savunan bir aydınımız Genelkurmay'ı, orduyu "sivil toplum rgt", demokrasi gücü ilan ediyor. DP'li bir aydın, devlet PKK'lileri katletmekte haklıdır diyor. Bir zamanlar sosyalistleri de etkilemiş olan biri, "demokratik emperyalizm" tespiti yapıyor, bir çok diğeri AB'ye girmeyi savunuyor... **Küçük-burjuva aydını olarak kalmakta ısrarın** varacağı, gideceği başka bir yer yok. Tüm olumsuz özellikleriyle bu tarz bir aydın olmakta ısrarın kişiyi götüreceği yer, emperyalizmle, faşizmle aynı saflarda yeralmaktır. İşte bu nedenle "küçük burjuva aydını değil, proletarya aydını olma" aęırđı, çok önemli ve tarihsel bir aęırđıdır; "aydın sorunu" da ancak böyle çözülür.

Konu: Aydın ve Devlet

Devleti doğru tanımayan, demokrasinin ve sosyalizmin doğru yolunu bulamaz

Sevgili Yürüyüş okurları, sohbetimize bir soruyla başlayalım isterseniz? Tabii sorumuz aynı zamanda burada bulunan arkadaşlara:

- Aydın devletten yana mıdır, değil midir?

.....

Şimdi tahmin ediyorum ki, birçoğunuz ve buradaki arkadaşlar, muhtemelen sorunun cevabını kendi içlerinden düşünürken, **“öyle de olabilir, böyle de olabilir!”** şikkını da akıllarından geçirmişlerdir.

“Öyle de olabilir, böyle de olabilir!” cevabı, çoğu durumda bir cevap değildir. Ama yukarıdaki soruya verilebilecek en makul cevaptır. Çünkü sorduğum soru, bilimsel bir soru değildir.

Peki niye sordun dersiniz; işte bu sohbetimizde bunun cevabını vermiş olacağız. “Aydın” tartışması devam ediyor. Biz de bu hafta aynı konu üzerinde tartışmayı sürdüreceğiz. Ancak sorunu sadece “aydın sorunu” ile sınırlamayıp, aydınların yanılmasının en temel noktalarından birini ele alacağız: Aydın ve devlete bakış açısı.

İdil Kültür Merkezi’nden Erdoğan arkadaş bu haftaki sohbetimizde de aramızda. Geçen hafta fazla söz verememiştik. Bu hafta onunla başlayalım. Evet Erdoğan arkadaş, istersen, yukarıda sorduğum “bilimsel olmayan” soruya ilişkin senin cevabını alarak girelim konuya.

Erdoğan: Özellikle aydınların bildirisiyle yoğunlaşan bu tartışmayı mümkün olduğunca izliyorum. Tartışma konularından biri Kemal arkadaşın sorduğu gibi, **“Aydın devletten yana mıdır, değil midir?”** diye sürüyor.

Benim bu soruya cevabım, **“bu, nasıl bir devletten sözedildiğine bağlıdır”** şeklinde olacak. Çünkü, devlet mutlak, hiç değişmez bir şey değildir ki, her durumda geçerli olacak şekilde aydın devletten yanadır ya da değildir diye-

lim. Aydınların devlet karşısındaki tavrı, devletin niteliğine göre değişir. Eğer faşist bir devletten sözediyorsak tavrı farklı olmalı, sosyalist bir devlet söz konusuysa tavrı daha farklı olmalıdır. Sorunu böyle tartışmak, hem devleti, hem de aydınları sınıflar üstü gören anlayışın bir devamıdır.

Aydın tartışmasındaki çarpıklık bununla da sınırlı değil. Mesela **“aydının muhalifliği”** klişesi de bunun bir örneğidir. Aydınlarla ilişkilerimizde de çok sık tanık olmuşuzdur buna; sanki değişmez bir hükümmüş gibi **“aydın muhaliftir”** denir. Hayır, niye her koşulda ve mutlaka muhalif olsun? Faşist bir devlete, sömürücü bir düzene, haksızlığa, adaletsizliğe muhalif olacak elbette aydın. Ama devrimci bir halk iktidarında, sosyalizmde, aydının görevi muhalif olmak değil, insanlığı nihai kurtuluşa götüren o iktidarı desteklemek, bilgisiyle, sanatıyla o yolda gidişi hızlandırmaktır. Şöyle söylenebilir: *“aydın eleştireldir, sorgulayıcıdır.”* Halkın iktidarında da eleştirel, sorgulayıcı olmalı ancak buradaki eleştirelilik, sorgulayıcılık, halkın iktidarını güçlendirmek, onu çeşitli noktalarda yanlışlıklardan korumak içindir. Bu eleştirelilik, halkın iktidarına muhaliflik değil, tam tersine halkın iktidarını savunmaktır ve devrimci bir halk iktidarında, sosyalist devlette aydın olma misyonu da bunu gerektirir.

Bunu böyle biraz uzun anlatmamın nedeni, aydınların önemli bir bölümü gibi, aydın tartışmasının da sınıflarüstü, mücadeleden, gerçeklerden kopuk soyut bir tartışma olarak sürdürülmesi nedeniyle. Geçen haftaki sohbetimizde bu tartışma sınıfsal zeminine oturtulmuştu. Bu sohbetimizde de devlet gerçeğiyle birlikte ele alarak bunu daha somutlamış olacağız.

Mazlum: Erdoğan'ın sözünü ettiği tartışmalardan birçok örnek alıntı aktarabiliriz buraya. Ama gereksiz. Tartışmalara bakıldığında görünen Marksizm-Leninizm'den ne kadar kopulduğudur. Ben sadece bir örnek vereceğim. Mesela Marksizm-Leninizm'i savunduğunu, komünist olduğunu söyleyen bir yazar diyor ki, **“Barış istemeyen aydın olur mu?”**

Aslında ne kadar da başta Kemal arkadaşın örnek verdiği soruya benziyor değil mi!

“Barış istemeyen aydın olur mu?”ymiş? Olur tabii, niye olmasın! Bu, sorunu tartıştığın konjonktüre, barışın ve savaşın o konjonktürde ne ifade ettiğine bağlıdır. Bu soruda tabii ince bir oportünizm var. En genel anlamda herkes, sadece aydınlar değil, tüm devrimciler, ilericiler, demokratlar, emekçiler, barıştan yanadır. Mesela, komünizm döneminin insanlık için gerçek anlamda barış dönemi olacağını da söyleyebiliriz. Ama soruyu soran elbette bunları kastetmiyor, o somut anlamda bugün barışı savunup savunmamaktan sözediyor. “Barış” dedikleri ise, gerçekte belli kısmi haklar karşılığında Kürt milliyetçi hareketinin silahlı mücadelesine son verilmesinden ibarettir. “Barış” politikasının özeti budur.

O halde aydın olmamak bu noktada tam da barışı istememektir. Söz konusu EMEP’li yazar, aslında soruyu yanlış soruyor; sorusu “**reformist politikayı savunmayan aydın olur mu?**” anlamına geliyor. Tabii bu bilimsel bir aydın tanımı değil, ancak subjektif bir tanımdır.

Aydının barıştan veya savaştan yana olması dediğimiz gibi, koşullara bağlıdır. Marksizm-Leninizm sorunu böyle koyar. Lenin’den aktaracağımız şu söz sanırım bu tartışmaya nokta koyacaktır.

Lenin devrim arifesinde Almanya’yla Rusya arasındaki savaşı sona erdirmek için barışı savunurken, bakın sorunu nasıl ortaya koyuyor:

“En sonu yalnız bizim partimiz, ayaklanmada zafer kazandıktan sonra, Petrograd’ı kurtarabilir, çünkü, eğer bizim barış önerimiz kabul edilmez ve bir silah bırakılması bile sağlayamazsak, o zaman ‘aşırıçılığın’ asıl yandaşları biz olacağız, savaş partilerinin başında biz olacağız, en iyi ‘savaş’ partisi biz olacağız ve savaşı gerçekten devrimci bir biçimde yürüteceğiz.

Kapitalistlerin bütün ekmeklerini ve bütün çizmelerini ellerinden alacağız. Onlara ekmek kırıntılarını bırakacak, onlara çarık giydireceğiz. Bütün ekmek ve bütün kunduraları cepheye vereceğiz.” (Marksizm ve Ayaklanma, 13-14)

Evet, Lenin’in barışı savunmaktaki kararlılığına ve tarzına bakın. İster emperyalistlere karşı ister iç savaşta burjuvaziye karşı “barış”, “ateşkes” de rica minnet elde edilmez. Eğer gerçekten barış, ateşkes imzalamanın o kesitte halkın mücadelesinin yararına olacağına inanılıyorsa, bu kararlılıkla savunulur, böyle dayatılır. Neyse, bu yanını daha fazla ayrıntılandırmamıza gerek yok, ancak baştaki tartışmaya dönersek, demek ki mutlak barış savunuculuğu diye bir şey yoktur. O savaşın, barışın hangi koşullarda, hangi nitelikte gündeme geldiğine, halkın mücadelesinin yararına mı, zararına mı olacağına bağlıdır.

Burada, örnek verdiğimiz çeşitli anlayışlarda mutlak bir ideolojik savrulma vardır. Bu savrulma;

Bir; aydınları sınıflarüstü görüyor. Ama bununla kalmıyor.

İki; “savaş” deyince haklı haksız savaş ayrımı yapmıyor; her türlü savaşta, her türlü şiddete karşı çıkıyor.

Üç; devleti de sanki bu savaşın bir tarafı değil de “sınıflarüstü” bir güç olarak görüyor.

Dolayısıyla bu düşünceler, çıkış noktası, söylemi ne olursa olsun, her noktadan burjuvazinin düşüncelerine yaklaşıyor.

Kemal: Bu noktada aydınların, daha genel olarak da reformizmin devlet değerlendirmesine geçerek devam edebiliriz.

Şimdi 140 imzalı “PKK’ye koşulsuz silah bırakma çağrısı” yapan bildiri-

nin altını imzalayanların birçoğu, Marksist-Leninist devlet teorisinden habersiz değillerdir. Bildiriyi imzalayan sosyalist aydınlar, ÖDP yöneticileri, Birgün'ün "PKK silahları sussun" diye adeta kampanya açan yazarları elbette bu teoriden habersiz değiller. Ama artık, savundukları görüş ve politikalarla, Marksist-Leninist devlet teorisinin değil, burjuva devlet teorisinin, burjuvazinin demagojilerle sarıp sarmaladığı devlet imajının esiri durumundadırlar. Aydınların, reformizmin konumunu şimdi bu devlet teorileri açısından inceleyelim.

Marksist-Leninist teori devlet konusunda ne diyor? **Devlet**, -en kısa haliyle söylersek- **bir sınıfın öteki sınıflar üzerinde egemenliğini sürdürmek için kullandığı baskı ve tahakkümün aracıdır.**

Pekala bu tanıma göre ülkemizdeki devlet nedir? Kimin devletidir, kimden yana, kime karşıdır?.. Bunu netleştirmek için yine Engels'in devletin niteliğini belirttiği bir sözüne başvuracağız. Şöyle diyor:

"Devlet, sınıf karşıtlıklarını frenlemek ihtiyacından doğduğuna, ama aynı zamanda, bu sınıfların çatışması ortasında doğduğuna göre, kural olarak en güçlü sınıfın, ekonomik bakımdan egemen olan ve bunun sayesinde, siyasi bakımdan da egemen sınıf durumuna gelen böylece ezilen sınıfı boyunduruk altında tutmak ve sömürmek için yeni araçlar kazanan sınıfın devletidir." (Ailenin Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni, Sol Yayınları, Syf. 237-238)

Ülkemizde ekonomik bakımdan egemen olan ve bu sayede siyasi bakımdan da egemen sınıf durumuna gelen kimdir: Oligarşi. Demek ki ülkemizdeki devlet oligarşinin (yani işbirlikçi tekelci burjuvazi, toprak ağaları ve tefeci-tüccarlar ittifakının) halk üzerindeki baskı aracıdır.

Burada aydınların, reformist kesimin mesela Susurluk dönemindeki yanılıgısına dikkat çekebiliriz. Hatırlanacağı gibi, Susurluk'a karşı mücadelenin öne çıktığı günlerde, kimileri TÜSİAD'ın, tekelci burjuvazinin medyasının "temiz toplum" söylemlerinden hareketle onları da Susurluk'a karşı mücadelenin ittifaklarından biri olarak gören politikalar üretmişlerdi.

Sen TÜSİAD'ı Susurluk'a karşı mücadele edebilecek bir güç olarak gördüğün noktada, sular seller gibi Marksist-Leninist devlet teorisini bilsen de bir şey ifade etmez.

Susurluk, üç beş çete değildi elbette. Ordunun, polis, MGK'nın içinde olduğu bir yapı ve oligarşi adına bunların uyguladığı infazlar, katliamlar, kaybetmeler, provokasyonlar, komplolar demektir. Sanki TÜSİAD infazlar, katliamlar politikasının tümüyle dışındaymış gibi, Susurluk pisliğini onlarla temizlemeyi düşünmek, devlet konusundaki vahim bir yanılıgı veya sapmaydı.

Devletin kimin devleti olduğu, niteliği doğru tespit edildiğinde, bundan **"Susurluk pisliğini devrim temizler"** sonucu çıkar; ama devleti doğru çözümlenememişseniz, bu kontrgerilla politikalarını işbirlikçi tekelci burjuvazi-

nin, hatta devletin dışında, “devletin içine yuvalanmış” ama devletin kendisi olmayan bazı güçlerin uyguladığını düşünürseniz, o zaman “iller-Ağar-Bucak yargılsın” dersiniz.

TÜSİAD’ın, Genelkurmay’ın Kürt sorununu zmek istediğini ileri sürmek de aynı yanlış, çarpık devlet anlayışının sonucudur.

Bu bakış açısının uç noktasındaki bir ifadesine de Abdullah calan’ın te-orilerinde tanık olduk. Hatırlanacağı gibi, calan da “*mücadele kesinlikle devleti hedeflememeli*” diyordu... Devlet, yani bugünkü devlet, yerinde, olduğu gibi duracak, siz onun varlığı koşullarında demokratik konfederalizmi kuracak, demokrasiyi işleteceksiniz... Bu, devleti sınıflarüstü gören-göstermeye çalışan burjuva ideolojisinin bile uç noktasıdır. Burjuvazi bile kolay kolay devlete bu kadar “sınıflarüstü” bir anlam yklemmez.

Oysa, demokrasiden (tabii halk için demokrasiden), sosyalizmden söze-diyorsanız, “**devrimin başlıca görevi, burjuva devlet mekanizmasını yıkmaktır.**” Marks da, Engels de, Lenin de dne dne bunu vurgularlar.

Küçük-burjuva aydınlardan, reformizmin dönüp dolaşıp düzen iileştiği nokta işte burasıdır. Bu devlet, yerle yeksan olmalıdır diyemediği, bunu demeyi göze alamadığı için devletle uzlaşmayı tercih etmektedir. Devletle uzlaşma politikası, düzen içi statkolarla birleşince, bir süre sonra “devlet aç-ıyla” konuşmaları hiç de şaşırtıcı olmamaktadır.

Erdoğan: İzninizle burada bir ek yapacağım. Geçen haftaki sohbetimizde vurgulandığı gibi, “PKK’ye koşulsuz silah bırakma” çağrısı yapan aydınlardan bildirisini, DP’lilerin çağrıları soruna devlet cephesinden, oligarşinin cephesinden bakışın tezahürüdür. Burada siyasi olarak halkın mücadelesinin meşruluğunun reddedilmesi, şiddet kullanma hakkının sadece egemen sınıf devletine tanınması söz konusudur. Hal böyleyken, bildiriye ilişkin sık sık “*aydınlardan iyi niyetinden kuşkumuz yok*” gibi sözler söyleniyor. Tek tek konuşulduğunda gençlerimizin ölmesinden duydukları rahatsızlığı vs. dile getireceklerdir. F tipleri meselesinde “oda”ları savunurken de “iyi niyet”liyidiler, tutsakların “birey” olarak rahatını düşünüyorlardı, hatta o kadar ki “*devlete de örgüte de karşıyım*” diyen herhangi bir aydının bile, tutsakları çok sevdiğini, onları düşündüğü için böyle dediğini ifade ettiğine tanık olmuşuzdur. Kuşkusuz bu “niyet”ler gerçek olabilir. Ama bu, onların bu söylem ve politikalarla üstlendikleri olumsuz misyonu değiştirmiyor. Söz konusu aydın bildirisinde dile gelen reformist DP’nin tasfiyecilik politikasıdır ve sınıflar mücadelesinde de niyetler değil, politika konuşur.

Silahlı mücadele karşısında “barış”ı savunmanın da hep “iyi niyetli” gerekçeleri vardır; aynı zora dayalı devrim yolu yerine barışil yolu savunmalarının gerekçeleri gibi. Ve bakın Engels, Almanya’da “sosyalizme doğru barışçı bir evrim”i savunanların niyetine dair ne söylüyor:

“Geçici günlük çıkarlar karşısında büyük temel düşüncelerin bu unutuluşu, bu geçici başarılar peşinde koşma ve daha sonraki sonuçlarını hesaba katmadan geçici başarılar yöresinde girifilen bu savaşım, hareketin yarısının bugüne feda edilerek bu yüzüstü bırakılışı, bütün bunların belki namuslu dürtüleri vardır. Ama bütün bunlar oportünizmdir ve oportünizm olarak kalır. Oysa, ‘namuslu’ oportünizm, belki de bütün oportnizmlerin en tehlikelidir...” (Aktaran Lenin, Devlet ve İhtilal, Syf. 81)

Tek başına “silahlar sussun!”, “gençlerimiz ölmesin” söylemleri, zulüm düzenine karşı bir politik tavır değil, yaşananlara burjuva hümanizmin söylemleriyle yaklaşmaktır. Ve oligarşinin devletiyle yurtsever, devrimci halk arasındaki çatışmada taraf olmayanların bu tür sözlerinin siyasi olarak da, ahlaki olarak da kıymeti yoktur; siyasi olarak olmadığı gibi, ahlaki açıdan da yoktur; çünkü aslında bu noktada ahlaki, namuslu olan tavır, zulmedenin, smrenin, ölümlere sebep olanın yakasına yapışmaktır. Onun yakasına yapışmak yerine, zulme karşı dvşene “dövüşmeyi bırak” diyorsanız, bunun anlamı, sömürü ve zulüm düzenine teslim olun demektir.

Kim ki bugün “koşulsuz silah bırakma” çağırısı yapıyorsa, oligarşik devleti gclendirecek bir tavır alıyor demektir. Ve kim ki bugün, halkın tüm mücadele biçimlerini kullanarak oligarşik devleti yıkma mücadelesine karşı çıkıp, “parlamentar” mücadeleyi, AB yeliğini çıkar yol olarak gösteriyorsa, o Engels’in deyimiyle oportnisttir, hem de tehlikeli bir oportünist.

Özlem: Fakat şunu da belirtmek gerekir; silahlı mücadele stratejisine karşı olarak bugün legal particiliği parlamentar yolu savunanlar, ülkemizdeki devletin biçimi konusunda da zaten farklı bir şey söylüyorlar. Bizim faşizm dediğimiz yönetim biçimine onlar, “eksik gedik de olsa” demokrasi diyorlar. Yani sorun yine geliyor, devletin nasıl tahlil edildiğine dayanıyor.

Aydınların ve kendilerini “zgrlk sol” diye tanımlayan reformistlerin devlet kavrayışındaki çarpıklığın bir diğer göstergesi, sosyalizm ve burjuva demokrasisi ve hatta bizim gibi ülkelerdeki sömürge tipi faşizm arasında yaptıkları yanlış kıyaslardır.

Oligarşi, doğal olarak gerçek yüzünü gizlemek için lkemizin demokrasiyle yönetildiğini iddia ediyor. Bunun kanıtları olarak neyi gösteriyor peki? Oligarşinin sözcülerine göre, birden fazla partinin olması, genel oy hakkı ve periyodik aralıklarla seçimlerin yapılması, parlamentonun varlığı, “parlamentar demokratik rejim”in varlığı için yeterli kanıttır.

Burjuvazi, demokrasiyi biçimsel kurumlara tanımlıyor ve bu tanım küçük burjuva aydınlarda, reformist solda bile öyle bir kabul görüyor ki, birden fazla partinin olmadığı sosyalist ülkeler **“totaliter rejim”**ler olarak tanımlanmaya başlanıyor. Bu anlayış sınıfsal ve tarihsel kavrayıştan yoksundur. Biçimsel kurumlara bakarak sosyalist ülkeleri “totaliter” ilan edip, yine biçimsel

kurumlara bakarak ülkemizde demokrasinin olduğunu söyleyen solcular, aslında oligarşinin halkı aldatmak için söylediklerini tekrar etmiş oluyorlar. Marksist-Leninist teoriden, tarihten haberdar aydınlar, reformistler, bir kere düzen iileşince bakın nasıl oligarşinin sıradan demagojilerinin esiri olabiliyorlar.

Demokrasinin ve bir düzenin demokratikliğinin kriterleri, birden çok partinin varlığı veya belli periyodlarla seçim yapılması gibi biçimsel özelliklerle açıklanamaz. Demokrasinin varlığı yokluğu, halk kitlelerinin, kendi öz örgütleriyle iktidara doğrudan katılımıyla, politikaların oluşturulması ve pratiğe geçirilmesinde söz ve karar sahibi olmalarıyla, seçme ve seçilme hakkı ve gerektiğinde seçtiğini görevden alma hakkının varlığıyla, gerçek bir örgütlenme özgürlüğüyle, politikanın “paraya” dayanmamasıyla vb. llr. Kim kalkıp da bunların ülkemizde olduğunu iddia edebilir?

Partilerin, seçimlerin, parlamentonun ülkemizde nasıl, hangi koşullarda varolduğunu önceki sohbetlerimizde konuştuğumuz için bunlara tekrar girmiyorum. Ama bu gerçeklere rağmen ülkemizde demokrasinin olduğunu iddia edenler veya oligarşik iktidar sürmesine rağmen AB’ye girip demokrasinin geleceğini iddia edenler, aynı emperyalizm ve oligarşi gibi faşizmi gizlemiş oluyorlar.

Mazlum: Faşizmi gizlemek... Evet, bu doğru bir tanım; biraz önce Engels’ten yaptığım alıntının biraz üstündeki paragraf tam da senin dediğini anlatıyor; araya girip onu okuyayım:

Engels’in sosyal-demokrasinin özellikle devlet örgütüyle ilgili sorunlardaki oportünist tutumunu eleştirmek için yazdığı Erfurt Program Tasarısı’nın Eleştirisinde şöyle denir:

“... hükümetin gücünün hemen her şeye yettiği, Reichstag ve bütün öteki temsili kurumların gerçek bir güçleri olmadığı Almanya’da, böyle şeyler (barışçı yol) ilan etmek ve üstelik bunu bir zorunluluk da olmadan yapmak mutlakiyetin [apış arasındaki -.] asma yaprağını kaldırmak ve onun çıplaklığını kendi vücuduyla örtmek demektir...” (Devlet ve İhtilal, Syf. 81)

Özlem: Ben de esas olarak söyleyeceklerimi bitirmiştim. Kısaca zetlersem, Marksist-Leninist teoriden, hangi gerekçeyle, hangi etkenler altında uzaklaşmış olurlarsa olsunlar, uzaklaştıkça, elbette devlet konusuna da, başka konulara da burjuvazinin gözüyle, ideolojisiyle, kültürüyle bakmaya başlayacaklar. Kk-burjuvazi, kendisinin bütünlüklü, tutarlı bir ideolojisi olmadığı için, döneme göre ideolojik, politik gıdasını ya proletaryadan ya burjuvaziden almış. Oligarşinin zulmn artırdığı 1980’lerden, emperyalizmin “dünyanın tek hakimi” görünmeye başladığı 1990’lardan itibaren esas olarak burjuvaziden besleniyor. 1990’ların başlarında infazlar karşısındaki tavrını, F tipleri karşısında AB paralelindeki tavrı, silahlı mücadele karşısındaki

“koşulsuz silah bırakma” çağrılarını da bu çerçevede değerlendirmek gerekir sanırım.

Kemal: Konumuzu artık toparlayalım. Aydın konusu da, devlet konusu da başlı başına konuşulacak birçok yönü olan konular. İkisini birleştirdince, kuşkusuz değinilecek noktalar daha da çoğalıyor. Ama hepsini bir-iki sayılık sohbete sığdırmamız mümkün değil.

Sohbetimizin buraya kadarki bölümünde açığa çıkan şu: Küçük-burjuva aydınlar ve reformizm, devleti tanımıyorlar veya yanlış tanımlıyorlar; birçok yanlış politika ve anlayışın kaynağında da bu var.

Devletin niteliğini elbette sosyo-ekonomik yapının tahlilinden çıkarınız esas olarak; ama devlet aynı zamanda yaşanılarak da tanınır. Oligarşik devlet, halka karşı bir baskı ve tahakküm aracı olduğu gibi, aydınlar üzerinde de bir baskı ve tahakküm aracıdır. Aydınlar da, reformistler de yaşadıklarından bilirler bunu. Mersin’deki bayrak provokasyonunun başlangıcında hatırlayacağınız gibi, Genelkurmay Başkanı saldırının işaretini **“sözde vatandaşlar”** sözüyle vermişti. 1998 yılının Genelkurmay Başkanı Hüseyin Kıvrıkoğlu da Cumhuriyet’in 75. Yılı nedeniyle yayınlanan mesajında **“sözde aydınlara dik-kat”** diyordu. Tüm tutarsızlıklarına, yetersizliklerine rağmen, aydınlar bu ülkede az baskıya, zulme maruz kalmadılar. Ama işte aynı aydınlar, mesela “demokratikleşme” şovları eşliğinde “düşünce suçu”ndan hapis yatırılan bir aydının salıverilmesiyle ya da yargılandığı davadan beraat ettirilmesiyle veya düzenin şu veya bu kesiminden itibar gösterilmesiyle, tüm o yaşadıklarını unutuveriyorlar. Veya reformizmin yaptığı gibi düzen içinde tutunmak için bunları unutmak, görmezden gelmek işlerine geliyor. Subjektif tercihlerle üretilen her teori ve politika, nesnel gerçeğe çarpar. Nesnel gerçek onları, oligarşik devlet ve halk arasında tercihe zorluyor. Aydınlar ve reformizm, 140 imzalı çağrıda olduğu gibi, **halktan yana gözükerek, ama oligarşik devletin gözünden bakarak** daha fazla idare edemeyeceklerdir. Tercih yapacaklar. Bizim ideolojik mücadelemiz, hem “sol” adına gündeme getirilen bu politika ve tavırların düzen cephesine ait olduğunu göstermek, hem de bu kesimleri tercih noktasında tercihlerini halktan yana kullanmaya çağırmaaktır. Şimdi yaptığımız da budur. Yürüyüş okurları, kendilerini eğiterek, gelişmeleri doğru kavrayarak bu ideolojik mücadelenin sürdürücüsü olacaklardır. Gelecek sayıya kadar okurlarımıza hoşçakalın diyoruz.

Faşizme örtü yapılan hukuk ve adalet yalanları

Konu: Hukuk ve Adalet -1

Sevgili Yürüyüş okurları, merhaba! Kaybettiklerimizin acısını kalbimize gömerek, asla vazgeçmeyen, asla teslim olmayanların direnme azminin coşkusuyla selamlıyoruz hepinizi. Unutmayın; kaybettiğimiz her devrimci, kendimizi daha iyi, daha hızlı yetiştirmek görevini yüklüyor bize.

Çok özet bir ifadeyle, ülkemiz açlık ve zulüm ülkesi. Zulümde herkes hemfikir olmasa da, açlık gerçeğini kimse reddedemiyor. Peki nasıl doyar aç bir halk?... Açlıktan sözettiğimize bakarak, konumuzun ekonomi üzerine olduğunu sanmayın, hayır, başka bir noktaya varmak istiyorum. Evet, nasıl doyar aç bir halk?

Mazlum: Tabii ki, yeterince ekmek, yeterince et, yeterince süt olursa...

Kemal: Evet haklısın, ama bunlar olsa da doymuş sayılmaz bir halk. Bakın *“Adalet...”* diyor Bertolt Brecht, *“adalet halkın ekmeğidir”*. Demek ki bugün ülkemizde iki türlü AÇLIK’tan söz etmemiz gerekiyor. İşte bugünkü sohbetimizin konusu da açlığın bu türü üzerine olacak. Bu “ekmek” nerede, hangi fırınlarda pişirilir, nasıl pişirilir, hangi fırıncı ustası, hangi tür ekmekleri yapar, bunları tartışacağız.

Klasik kadromuzun dışında konumuza uygun olarak avukat arkadaşımız Tayfun da katılacak sohbetimize. İlk sözü Mazlum’a veriyoruz.

Mazlum: Aslında konuyu birçok açıdan ele alabiliriz. Tabii sonuçta Kemal arkadaşın, daha doğrusu Brecht’in benzetmesiyle, adalet ekmeğini kimin, nasıl pişirdiğine geliriz yine. Fakat ben öncelikle hukuk ve adalet konusunda özellikle “nakarat” haline gelmiş, beyinlere klişe olarak yerleştirilmiş, doğruluğu tartışılmaz şeylermiş gibi kabul ettirilen kavram ve deyişleri ele alalım diyorum.

Bu klişeleri hepimiz binlerce kez duymuşuzdur. Mesela, denir ki devletimiz bir **“hukuk devleti”**dir. Gerçekten öyle mi? Öyle olması ne anlam ifade eder? Mesela denir ki, **“hukukun üstünlüğüne inanıyorum!”**. Bunu sadece düzen politikacılarının ağızından değil, sol, sosyalist aydınların, politikacı-

ların ağzından da duyabiliyoruz. Veya bir sendika yetkilisi, haklarında açılan kapatma davasına ilişkin **“adalete güveniyoruz”** diyor. Bir başka nakarat da şudur: **“Herkes yasalar karşısında eşittir.”**

Bunlar aslında biraz sonra açılacağı gibi, burjuvazinin kendi düzenini meşrulaştırmak, diktatörlüğünü gizlemek için geliştirdiği söylemlerdir. Bu anlamda burjuva politikacıların kullanmasında da şaşılacak bir şey yoktur. Burada bizim için esas sorun, **birincisi**, halkın bu kavramlarla aldatılması, **ikincisi**, bu kavramların solda da kullanılmaya başlanmasıdır.

Devrimciler, sosyalistler demokrasi deyince bundan esas olarak halk için demokrasiyi anlarlar. Demokrasi mücadelesi derken, bundan halkın iktidar olduğu bir demokrasi mücadelesini kastederler. Ancak, “demokrasi” kavramının içinin sinsice, gizlice “burjuva demokrasisi”yle doldurulmasından, solda burjuva demokrasisi hayranlığının gizli olmaktan çıkıp açıkça AB’ciliğe dönüşmesinden sonradır ki, bu kavramlar ve söylemler solun literatürüne de girmiştir. Girince, burjuva demokrasisi hedef olunca, “burjuvazinin hukukunun üstünlüğüne” de inanılır olmuştur.

Kemal: Elbette biz bu çalışmalarını fikir jimnastiği olsun diye yapmıyoruz. Mazlum’un ortaya koyduğu gibi; birincisi, halkın bu “hukukun üstünlüğü” ve benzeri kavramlarla aldatılmasına, ikincisi, solda burjuvazinin söylemlerinin kullanılmasına karşı mücadele edeceğiz.

Bir olgu üzerine yapılan çarpıtmaları açığa çıkarmanın en iyi yolu da kuşkusuz o olgunun, yani konumuz açısından söylersek, hukukun ne olup ne olmadığını netleştirmekten geçer. Sözü burada Tayfun arkadaşımıza bırakalım:

Tayfun: İsterseniz, kısaca “hukuk nedir?” sorusundan başlayayım.

Bir toplumun yaşamında, **kişilerle devlet arasındaki, devletle çeşitli örgütlenmeler ve kurumlar arasındaki, kişilerin kendi aralarındaki ilişkileri belirleyen kurallara** bir bütün olarak **hukuk** denir. Bu kurallar, devlet tarafından konulur ve bu kuralların uygulanması da, devletin “zor”uyla güvence altına alınır.

Bu tanımda göreceğiniz gibi, herhangi bir “sınıf” vurgusu yoktur. Hukukun bu tanımı, tüm devletler, toplumlar için geçerlidir. Fakat bunun ötesinde tüm devletler, toplumlar için geçerli bir hukuk olmamıştır hiçbir zaman. Tüm toplumlar ve tüm insanlar için geçerli “evrensel hukuk” da aslında çarpıtılmış bir kavramdır. Böyle bir hukuk da esasen yoktur; en azından bugün için.

Yani bu anlamda, tek başına, hiçbir sıfat eki almadan hukuktan sözetmek, mümkün değildir. Eğer bir hukuktan sözediyorsak, bu ya kölecilik hukukudur, ya burjuvazinin hukukudur, ya proletaryanın hukukudur. Hukukun gerçek anlamda **“adalet dağıtıcısı”** olup olamayacağını da zaten kimin hukuku olduğu belirler.

Yukarıdaki tanımında dedik ki, hukuku oluşturan kuralları devlet koyar ve devlet zoruyla uygular. Bu anlamda hukuk Marksist-Leninist literatürde, **“egemen sınıfın yasallaştırılmış iradesi”** olarak tanımlanır. Egemen sınıfın örgütlü gücü olan devlet, o egemen sınıfın iradesini geçerli hale getirmek için hukuk kuralları koymak gücüne ve tekeline sahiptir.

Her iktidar, elinde bulundurduğu devleti kullanarak kanunlar çıkarıp kendi hukukunu oluşturur. Doğal olarak her devletin niteliği kendi hukuk sistemine de yansır. Çünkü **hukuk dediğimiz şey, gerçekte, mevcut devletin ve o devleti elinde bulunduran egemen sınıfların varlığını güvence altına almak için** yapılmıştır. Başka bir deyişle, hukuk mevcut üretim ilişkilerini, mevcut ekonomik ve siyasi sistemi sürdürmenin bir aracıdır.

Mazlum: Bunu biraz somutlarsak; devlet konusunu tartıştığımız sohbetimizden hatırlayacaksınız; egemen sınıflar devleti sınıflar üstü göstermek istiyordu; oysa devlet, belli bir sınıfın diğer sınıflar üzerindeki tahakküm aracıydı. Hukuk da bir anlamda böyle demek ki. Sınıflar üstü bir hukuk yok; Hukukun da “sınıfsal” bir içeriği var. O sınıfsal içeriğine göre de, aslında hukuk (yani başka deyişle yasalar sistemi) adaleti sağlamanın bir aracı olmaktan önce, bir sınıfın çıkarlarını sağlama alma aracıdır.

Tayfun: Evet, bize okullarda öğretilen esas olarak soyut bir hukuktur. Soyutluğu şuradan gelir; bize öğretilen hukuka göre, onun üretim ilişkileriyle, hangi sınıfın iktidar olduğuyla falan bir ilgisi yoktur. Yasa, yasadır. Yasa iyi veya kötü olabilir, ama yasanın iyiliği veya kötülüğu, o toplumdaki hakim üretim ilişkilerine değil, yöneticilerin, yasaları yapanların iyiliği veya kötülüğüne bağlıdır... Tabii ki, bu sadece “hukuk felsefesi” denilen şey açısından böyledir; değilse, bizim ölkemizdeki Hukuk Fakülteleri’nde öğretilen hukuk, hiç de soyut bir hukuk değildir; çok somut olarak burjuvazinin hukukudur. Bizden uygulanmasını istedikleri yasalar, burjuvazinin yasalarıdır.

şimdi ben konunun daha da açılmasını sağlamak için bir soru sorarak sözlerimi bitireyim:

Sorum şu: Ölkemizdeki hukuksuzluğu, adaletsizliği anlatmak için sık sık Türk Ceza Kanunu’nun faşist İtalya’nın Ceza Kanunu’ndan alındığını belirtiriz. Peki, Ceza Kanunu, faşist İtalya’dan değil de, mesela burjuva demokrasinin olduğu Fransa’dan alınsaydı, ölkemizde hukuk farklı mı olacaktı?

Kemal: Güzel bir soru... Kim cevap verecek?

Özlem: Herhalde ölkemizde haklar ve özgürlükler daha geniş olurdu, demokratik bir ortam söz konusu olabilirdi...

Kemal: Evet kısmen doğru. Bir süre önce yenilenen TCK, faşizmle yö-

netilen İtalya Ceza Kanunu'ndan büyük ölçüde tercüme edilerek oluşturulmuştur. Eğer o zaman TCK'yı yapanlar ve onlarca yıldır uygulayan iktidarlar, faşizmle yönetilen bir ülkenin Ceza Yasası'nı değil de burjuva demokrasinin olduğu bir ülkenin Ceza Yasası'nı ülkemize uyarlamış olsalardı, Özlüm'in dediği gibi, en azından yasal düzeyde daha geniş haklar ve özgürlükler olacaktı.

Ama olmadı. Olamazdı da zaten.

Tayfun arkadaşın sorusunun özgünlüğü de burada. Herhangi bir ülkenin ceza yasaları ve hukuk sistemi, rastgele tercihlerle, tesadüflerle oluşmaz. Cumhuriyet döneminin ilk Ceza Kanunu 1926'da yapılmıştır. Egemen sınıflar, o zamanki küçük-burjuva diktatörlüğü, o ceza kanunu sistemini rastgele seçmiş değillerdi. Bir devletin hukuk sistemi, mesela, yasaları hazırlamak için görev verilmiş birkaç kişinin, şu ülkenin değil de bu ülkenin sistemini model almasına göre değişmez. Hangi hukuk sistemajitasinin uygulanacağını o ülkedeki üretim ilişkileri, sınıfsal dengeler belirler.

Daha teorik bir ifadeyle söylersek; hukuk bir üst yapı kurumudur. Bir toplumsal sistemi tanımlamak için kullandığımız alt yapı ve üst yapı nedir, kısaca değinip öyle devam edelim: Alt yapı, ekonomik ilişkileri, üretim, dağılım bölüşüm ilişkilerini; üst yapı ise, hukuk, kültür, ideoloji, din, devlet gibi kavram ve kurumları ifade eder. En genel anlamda, üst yapı kurumları, alt yapı tarafından belirlenir.

Marks hukuk eğitimi almıştır. Gerek bunun, gerekse de Hegel'in hukuka çok özel bir rol yüklemesinden dolayı, araştırmalarının başlangıcında hukuk üzerine bazı çalışmalar yapmıştır; ancak hukuk üzerindeki çalışmaları, onu başka bir noktaya götürmüştür. Şöyle diyor bu konuda:

*“Araştırmalarım, devlet biçimleri kadar hukuki ilişkilerin de ne kendilerinden, ne de iddia edildiği gibi insan zihninin genel evriminden anlaşılacak, tam tersine, bu ilişkilerin kökenlerinin Hegel'in 18. yüzyıl İngiliz ve Fransız düşünürlerinin örneğine uyarak ‘sivil toplum’ adı altında topladığı **maddi varlık koşullarında** buldukları... sonucuna ulaştı.”* (Marx, Ekonomi Politığın Eleştirisine Katkı)

Nitekim, Marks bu sonuca ulaştıktan sonra, hukuk üzerine araştırmalarına devam etmez, çünkü o bir sonuçtur, araştırmalarını o sonucu yaratan esas kaynağa, yani üretim ilişkileri üzerinde yoğunlaştırır. Ve toplumları böylece çözümler.

Marks, aktardığımız alıntıda şunu gösteriyor bize; herhangi bir toplumu, yasalarını değiştirerek değiştirmek, düzeltmek mümkün değildir. Veya başka bir şekilde ifade edersek; insanlığın, toplumun gelişimi, hukukun gelişimiyle sağlanmaz.

Bir grup insan otursun, en iyi, en mükemmel hukuk yasalarını hazırlasın, eğer o yasalara denk düşen bir toplumsal yapı yoksa, o hukukun değeri sı-

fırdır. Burjuva toplum, burjuva hukukuyla yaratılmış değildir. Tersine, burjuva toplumun şekillenmesine, burjuvazinin iktidarını pekiştirmesine paralel olarak burjuva hukuku oluşmuştur. Değişim, önce altyapıda gerçekleşir ve ona uygun üstyapı kurumları oluşur. Toplumların gelişme ve oluşma mantığı böyle bir seyir izler.

Tabii burada “altyapı” belirleyicidir derken, üstyapının da altyapı üzerinde belli koşullar içinde etkili olabildiğini eklemeliyiz. İktidardaki sınıfın oluşturduğu hukuk ve diğer üstyapı kurumları, sınıflar savaşının gelişimini etkiler. Fakat bu şu anki konumuz itibarıyla tali bir yandır.

Marks’tan Tayfun’un sorusuna dönersek; 1920 Kurtuluş Savaşı sonucunda küçük-burjuvazi iktidarı ele geçirmiş ve kendi diktatörlüğünü kurmuştur. Artık bu iktidarı sürdürecektir bir hukuk sistemi oluşturacaktır. Buna uygun olan hukuk sistemi modeli de, tabii ki burjuva demokrasisinin olduğu ülkeler değil, faşist diktatörlükle yönetilen bir ülkede bulunacaktı.

“Yasaların özü ve görünümü”

Tayfun: Buraya kadar arkadaşlar, hukukun nasıl şekillendiğini ve toplumsal sistem içindeki rolünü anlattılar. En özet şekliyle, hukuk, belli bir kesitteki sınıflar savaşının sonucunda iktidar savaşının galibi olan egemen sınıflar tarafından şekillendirilir, hukukun rolü de, o egemen sınıfın iktidarını sürdürmesini sağlamaktır. Meselenin sınıfsal özü budur. Çıplak sınıfsal gerçek diyelim buna. Fakat bizzat yasaların kendisine bakarak bu sınıfsal gerçeği aynı çıplaklığıyla görmek oldukça zordur.

İşte bu noktada “Yasaların özü ve görünümü”nü ele almalıyız. Yasaların özü ve görünümü her zaman aynı değildir. Örneğin ülkemizdeki hukuk sisteminin özü nedir: Oligarşinin çıkarlarını savunmak, oligarşinin düzenini sağlamlaştırmak. Fakat yasalara baktığımızda bunu açıkça göremeyiz. Tersine yasaların “tüm millet için” yapıldığı yazılıdır metinlerde. Hepimizin sık sık yolumuzun düştüğü mahkemelerde de tanık olduğumuz gibi, yargıçlar kararlarını “oligarşi adına” diye değil, “Türk milleti adına” diye alırlar.

Engels, yasaların “sınıf egemenliğinin kaba, uzlaşmaz ve gerçek ifadesi olması halinin çok seyrek görüldüğünü” belirtir. Burjuva hukuku bu niteliğiyle, aynı zamanda sömürü düzeni açısından bir **perde** vazifesi görür. Nasıl mı?

Bildiğimiz gibi, burjuva demokrasisi, özünde bir burjuva diktatörlüğüdür. İşte burjuva hukuk, bu diktatörlüğü gizler. Çünkü o hukukta, herkesin, yani burjuvanın da proleterin de **eşit** olduğu yazılıdır. Engels’in dediği gibi, kendi sınıf egemenliğini açıkça ve kabaca yazmaz yasalarına.

Sömürücü sınıfların, özel olarak da faşizmin hukuku aleni sahtekarlıklar içerir; mesela yasalarında “bir sınıfın öteki sınıflar üzerindeki tahakkümünü

savunmak suçtur” der. Oysa kendi sistemi bir sınıfın öteki sınıflar üzerindeki tahakkümünden başka bir şey değildir.

“Hukuk önünde herkesin eşit olduğu” şeklinde formüle edilmiştir bu gözboyama. Niye gözboyama; hukuk önünde herkes eşittir denilmektedir ama zaten o hukuku bir taraf yapmıştır. Engels, işçi sınıfının mevcut düzeni ve kendi konumunu gerçek manasıyla tanıyabilmesi için *“şeylere ancak kendi gerçekleri içinde, hukuksal renklere boyanmış* olmadan bakması” gerektiğini belirtmekteydi. Demek ki, hukuk, aynı zamanda emekçilerin gözlemini boyamaya yarıyor.

Öyle ya; yasada yazana bakıyor, eşitlik var, yasaya bakıyor, herkese - burjuva ya da işçi ayırdetmeden- seyahat özgürlüğü, sağlık, eğitim hakkı falan tanıyor.

Gerçi her emekçi, yasalarda geçen mesela *“seyahat özgürlüğü”*nün, *“tatil ve dinlenme hakkı”*nın, *“eğitim ve sağlık hakkı”*nın parası olan için geçerli olduğunu bizzat kendi pratiğiyle bilir. Fakat yine de o hukukun burjuvazinin hukuku olduğu sonucunu çıkarması fazladan bir şeyleri daha bilmesiyle mümkündür.

O halde hukukun nasıl şekillendiğini toparlamak açısından şöyle sıralayabiliriz:

a-) Yürürlükteki hukuk, iktidardaki egemen sınıfın hukukudur.

b-) Ancak bu egemenlik, hukukta çok açık ifade edilmez, tersine yasalar, kitlelerin gözünü boyayacak bir tarzda kaleme alınırlar.

c-) Hukuk, esas olarak mevcut üretim ilişkilerinin bir yansımasıdır; ancak bu ayna gibi bir yansıtma da değildir. Toplumsal mücadelelerin gelişimine bağlı olarak hukuk tekrar ve tekrar yeniden şekillenir. Sömürücü egemen sınıfın hukukuna emekçi sınıfların çıkarlarına yarayan yasalar da şu veya bu oranda **sızar**.

Özlem: Hukukun özüyle biçimi arasında neden böyle bir fark olduğuna ilişkin bir nokta da ben eklemek istiyorum. Sanırım sömürücü egemen sınıflar, eğer mümkün olsaydı, kendi sınıf çıkarlarını ve egemenliklerini yasalarına da en açık haliyle yazarlardı. Ama sömürücü sınıflar, hep bir **“azınlık iktidarı”** oldukları ve düzenlerini sürdürebilmek için kitleleri kendi düzenlerinin meşruluğuna ikna etmeleri gerektiği için, hukuku da buna hizmet edecek bir şekilde oluşturur ve kitlelere de öyle sunarlar. Yasaların özü ve görünümü arasındaki fark da buradan doğar.

Burjuvazinin kendi çıkarlarını **“milli çıkarlar”** diye halka kabul ettirmeye çalıştığıнын pekçok örneğini biliriz. Bu da öyledir; burjuvazi kendi hukukunu *“tüm milletin hukuku”* diye sunuyor. Sanki o hukuku burjuva, oligarşik devlet değil de, başkası oluşturmuştur, o hukuk sınıflarüstüdür, devlet de o hukukun sadece uygulayıcısı gibi gösteriliyor... Tabii bunu inandırıcı kılmak

için gerçekten de hukukun özellikle “kişisel hukuk”u ilgilendiren alanlarında bol bol “eşitlik” maddeleri yerleştirir, sadece burjuvazinin değil, emekçilerin de yararlanabileceği kimi özgürlüklere yer verir...

Kemal: Peki bu “özgürlük”lerin oranı nasıl belirlenir? Yani hukuk egemen sınıfın hukuku olmasına rağmen, halkın da işine yarayan, halkın da kullanabildiği hak ve özgürlükler nasıl, ne oranda girebiliyor bu hukuka?

Mazlum: Ben cevaplayım isterseniz. Ülkemizden örneklersek, 1950’li yıllardaki hukuk da, 1960’da 27 Mayıs darbecilerinin yaptığı hukuk da, 1980’de cuntanın düzenlediği hukuk da, 2000’lerdeki yasal düzenlemelerle oluşturulan hukuk sistemi de, özü itibarıyla **oligarşinin hukuku’dur**. Ceza kanunuyla, medeni kanunla, basın kanunuyla, oligarşinin düzenini güçlendirmeyi, devrimci gelişmeyi engellemeyi amaçlar. Ama açıktır ki, özü aynı olmasına rağmen, saydığımız bu dört dönemin hukuku arasında birçok farklılıklar da vardır. Dolayısıyla, özü, sınıfsal niteliği aynı olsa da, hukuk sistemi, donmuş, sabit bir sistem değildir. Sosyal ve ekonomik gelişmelere, egemen sınıflar arasındaki güç dengelerine, halkın mücadelesinin düzeyine, emperyalizmle bağımlılık ilişkilerinin derecesine, bunlar gibi birçok faktöre bağlı olarak hukuk sistemini oluşturan düzenlemeler değişiklikler gösterir.

Ekonomik, sosyal gelişmelerin baskısı altında, hukuk da değişime zorlanır ve bir noktadan sonra da hukuk sistemi o zorlanmaya tabi olmak zorunda kalır. Yani, egemen sınıfların hukuk düzenindeki hak ve özgürlüklerin bir bölümü, burjuvazinin, oligarşinin kendi diktatörlüğünü gizlemek için verdiklerinden, bir kısmı da emekçilerin mücadeleleri sonucu söke söke kazandıkları haklardan oluşur. Ve mücadelenin düzeyine göre de bunlar daralır, genişler.

Mesela, en genel anlamda burjuva hukukunda, sosyalist sistemin varlığı koşullarında hukuk alanında halkların lehine birçok gelişme olmuştur. Ama bu baskı unsuru ortadan kalktığında, hukukun bu yanı da törpülenmeye başlanmıştır. Ülkemizden örnek verirse, 12 Eylül öncesi hukukla, sonrası hukuk arasındaki fark da böylesi bir gelişmenin sonucudur.

Hukukun “**sınıfsal**” niteliğiyle, “**sınıflarüstü**” görünümü arasında sürekli bir çelişki vardır; bu çelişki nedeniyle de sık sık hukuk düzeninde değişikliklere gidilir. Değişikliğin niteliğini ise, sınıflar mücadelesinin o dönemki seyri belirler.

Oligarşi, sınıfsal çıkarlarını hukukta en açık biçimde ifade etmek ister; ama bunu yapamaz. Tersine, yasalar sisteminde “haklar ve özgürlüklere” de yer açmak zorunda kalır. Böylelikle faşizmin üstüne, burjuva demokrasininin bazı normları geçirilmiş olur. Bizim gibi ülkelerde hak ve özgürlüklerin “göstermelik”, “kağıt üzerinde” olmasının nesnel zemini de zaten budur. AB’ye uyum yasaları da bu niteliktedir. AB sözcüleri, ülkemizdeki AB’ciler sık sık

“uyum yasalarının çıkartıldığından ama pratiğe geirilmediğinden” Şikayet ediyorlar. Eğer lkemizdeki devletin ve hukuk sisteminin niteliğini doğru çözümlemiş olsalardı, çıkarılan yasaların pratiğe bir türlü geirilmemesine ŐaŐırmazlardı. FaŐızmlle yönetebilen bir oligarşik diktatörlüğün hukuk sistemiy-le, burjuva demokrasisinin hukuk sistemi elbette aynı olamaz; ancak böyle göstermelik yasalarla “aynılaŐtırılmıŐ” gibi yapılır.

Bir hukuk mevcut toplumsal koşullara uygun olmadığında, o hukuk sadece kağıt üzerinde kalır.

Öyle bir nokta gelir ki yönetenler, kendi yaptıkları hukuku kendileri için bir “**ayak bağı**” olarak görmeye başlarlar. Bu, özellikle faşist rejimlerde sık karŐılaŐılan bir durumdur. İŞte bu nokta, egemen sınıfların “kendi yasalarını çiğnemeye” başladıkları, dolayısıyla düzenin kendi hukuk sistemine göre bile meşruluğunu kaybetmeye başladığı noktadır.

Kemal: Buraya kadar anlatılanlardan Şunu anlamış bulunuyoruz; adalet ekmeğini, burjuvazi yapıyor, oligarşi yapıyor, onun için de bu ekmek bu kadar tatsız, bu kadar acı. Burjuvazi ve oligarşi, kendi sınıf çıkarlarını koruyan bir hukuk sistemi oluşturuyor, ama hukukun bu niteliğini gizleyecek “nlem”ler de alıyorlar. Fakat, mücadele kızıŐınca “ne hukuku ulan” diyerek, sınıf çıkarlarını, kendi hukuklarını da çiğneyerek savunuyorlar. Daha, mesela “kanun devleti, hukuk devleti” gibi ele almamız gereken kavramlar ve adaletin nasıl sağlanacağı sorunu var. Tartışmamızı, **nmzdeki hafta devam etmek üzere** burada noktalayalım... Hepinizin ağzına sağlık. Tüm okurlarımıza da sevgiler, selamlar.

“Adalet ekmeği”, devrimci halk iktidarının fırınında pişmeli

Konu: Hukuk ve Adalet -2

Sevgili Yürüyüş okurları merhaba! Sohbetimize geçen hafta kaldığımız konudan, aynı kadroyla devam ediyoruz.

Geçen haftaki sohbetimizde bir daha gördük ki, “hukuk ve adaleti” konuşmak, aslında bütün bir düzeni de konuşmak gibidir. Çünkü önceki bölümde gördüğümüz gibi, bir sistemin hukuku, bizi doğrudan hakim üretim ilişkilerine götürüyor.

Ancak, yine önceki bölümden hatırlatma anlamında söylüyorum, soyut bir hukuk olmadığını, her hukukun **sınıfsal** bir nitelik taşıdığını, dolayısıyla, sınıflı toplumlardaki hukukun “herkesin haklarının” savunucusu olmadığını, asla bir “**eşitlik**” içermeyeceğini, esas olarak iktidardaki sınıfın çıkarlarının koruyucusu olduğunu gördük. Dolayısıyla sömürücü sınıfların damgasını taşıyan hukuk, çoğunluğa karşı sömürücü azınlık iktidarını savunduğu için, daha baştan adalet değil, **adaletsizlik** üretecektir.

Eğer öyleyse, bu düzen içinde adalet ve hukuk mücadelesi vermek “boşuna” bir mücadele midir? Sohbetimizin bu bölümünü bunu konuşarak devam ettirelim.

Özlem: Evet, “Adalet istiyoruz!” pankartları açıp yürüyoruz, infazlarla, işkencelerle, komplolarla ilgili davaları aylarca, bazen yıllarca “Adalet istiyoruz” diye takip ediyoruz. Bu mücadele sırasında gerçekten de sık sık “*boşuna mı uğraşıyoruz?*” sorusu gündeme geliyor. Örneğin gençlikten, halkımızdan bu mahkemelere çağırdığımız bazı insanlarımız “*bu mahkemeden bir şey çıkmaz*” diyerek gelmeyi istemiyor.

Elbette bunlara söyleyecek tutarlı cevaplarımız olmalı. “Hukuk ve Adalet” konusunu bir yerde de bunun için tartışıyoruz;

Birincisi, düzeni teşhir edebilmek için, düzenin hukukunun, adaletinin özünü de, biçimini de kavramış olmamız gerekiyor. Örneğin bu anlamda geçen hafta ele alınan, avukat arkadaşımızın somut olarak gösterdiği “hukukun görünümüyle sınıfsal niteliği arasındaki fark” konusu, aydınlatıcıydı. Bize,

mesela şöyle diyebilir biri: “Siz Susurluk hukuku, faşizmin hukuku” diyor-sunuz ama, yine de o mahkemeler herkes için bir güvence.” Veya bir başkası “bakın mahkemeler önünde herkes eşit, bakan da oturuyor o sandalyeye, köylü de” diyebilir. Bunları örnekleriyle, kanıtlarıyla anlatabilmeliyiz.

İkincisi, bu düzen içinde hukuk ve adalet mücadelesi verirken sağ veya sol bir anlayışa savrulmamak için de bu konuda kafamızın açık olması gerekiyor.

İşte bu çerçevede ben bugünkü adalet, hukuk mücadelemizi şöyle değerlendiriyorum.

Madem ki her hukuk sistemi bir üretim ilişkisine denk düşüyor, madem ki kapitalizmin hukuku adaletsizlik üretiyor, öyleyse, “**Adalet istiyoruz!**” demek aslında, “*başka bir üretim ilişkisi, başka bir toplumsal yapı istiyorum*” demektir. O “başka”nın adı da sosyalizmdir.

Adalet isteğiyle mücadele eden halk, elbette başlangıçta bunu böyle görmez. Ancak, mücadelenin zaman içinde kitlelere öğreteceği ve göstereceği şey de budur.

Kimileri, bu mücadeleyi “reformizm” olarak görür, bu düzenden mi adalet istiyorsun diye eleştirirler. Kimileri ise bu mücadeleyi “devrim mücadelesinin”, halkın bilinçlendirilmesinin bir parçası olarak görmeyip, gerçekten de düzenin hukukuyla yetinen reformist bir tarzda ele alır. Birincisi sol, ikincisi sağ bir ele alıştır.

Birinci anlayış, ekonomik-demokratik mücadeleyi yadsımakta, halkın somut adalet talebini görmezden gelmektedir; ikinci anlayış ise bu düzen içinde adaletin gerçekleşebileceği umut ve beklentisini yaratarak, devrimci mücadeleyi değil düzeni güçlendirmektedir.

Evet, bu düzenden adalet istiyoruz, ama bu düzenin adaleti sağlayamayacağı da biliyoruz. Fakat... Fakat mesele şu; bunu biz biliyoruz, kitleler bilmiyor. İşte, haklar ve özgürlükler mücadelesinin bir parçası olarak adalet isteğiyle sürdürülen mücadele, bunu kitlelere **bizzat kendi pratikleri içinde** gösterme mücadelesidir. Başka bir deyişle; bu mücadele, burjuva hukuk ve adaletin kitlelerin gözüne çektiği “eşitlik” perdesinin yırtılacağı bir mücadeledir.

Mazlum: Özlem arkadaş esas olarak “düzen içinde sürdürülen hukuk ve adalet mücadelesi”nin anlamını, işlevini anlattı. Ben bu noktada kısa bir ek yapayım.

Düzen içinde hukuk, adalet temelinde bir mücadelenin gereksizliği düşüncesi, proletaryanın **üç cephe**deki mücadele anlayışına da uygun değildir. Hukuk, adalet, eşitlik mücadelesi, ekonomik-demokratik mücadelenin en önemli çıkış noktalarından biridir. Çünkü gerek hukuki alanda, gerekse de ekonomik, kültürel diğer alanlardaki adaletsizlik, kitlelerin memnuniyetsizliklerinin en temel kaynağıdır. Dolayısıyla adalet isteği, her devrim mücade-

lesinin temel taleplerinden biri olagelmıştır.

Bunun başlangıcını Marks şöyle anlatıyor: *“Nasıl ki eskiden burjuvazi, soyluluğa karşı savaşımında geleneğe uygun olarak tanrıbilimci dünya anlayışını belli bir süre daha beraberinde sürüklediyse, başlangıçta proletarya da hasmından hukuksal kavramları aldı ve oradan burjuvaziye karşı silahlar sağlamaya çalıştı.”*

Burjuva devrimleri sırasında, burjuvazinin üç temel sloganı vardı: “Adalet, eşitlik, özgürlük”... Proletarya da mücadelesinde, burjuvazinin karşısına *“hadi, adalet, eşitlik, özgürlük diyorsun, şunları yerine getir”* diyerek çıktı. Bu mücadele içinde burjuvazinin bu talepleri karşılayamayacağını, gericileştiğini, özgürlükten sadece *“sermayeye özgürlüğü”* anladığını gösterdi.

Kısacası, bugün de biz bu mücadeleyle, düzenin adaleti sağlayamayacağını teşhir ediyor ve adaletin sağlanması için, burjuva hukukunun değil, halkın hukukunun olması gerektiği bilincini taşıyoruz... Halkın hukukunu da tabii ancak halkın iktidarı yapar. Ve bu yanıyla da bizim hukuk ve adalet mücadelemiz “reformcu” bir mücadele değil, devrim için mücadeledir.

Tayfun: Biz bunu hedeflerken, elbette burjuvazi de boş durmuyor. Bu noktada bir hukukçu olarak şu örnekleri sıralayabilirim.

Burjuva hukuku, kağıt üzerinde “eşitlik”ten sözettği gibi, kitlelerdeki bu yanılısamaya sürdürmek yani başka deyişle Mazlum’un söylediği “bilinçlenmeyi” engellemek için göstermelik davalar açar, göstermelik kararlar verir. Mesela, çoğu beraatle sonuçlansa da işkenceciler, infazcılar hakkında yüzlerce dava açılması bu nedenledir. Yine aynı nedenle bu davalarda çeşitli cezalar da veriyorlar. Sistemin uzun vadeli çıkarları için üç beş işkenceciyi, infazcıyı kurban veriyorlar.

Bunun dışında, halkın burjuva hukukuna ve yasallığına karşı çıkmasını önlemenin bir diğer yolu olarak da, “hukuk”un ve “yargı”nın **mutlak itaat edilmesi** ve **mutlak güvenilmesi** gereken bir kurum olduğu düşüncesini yerleştirmektir. Tabii bu yüzyıllar içinde halkların bilincine yerleştirilen bir düşüncedir. Mesela, **“şeriatın kestiği parmak acımaz”** deyimi, tam da bunu ifade eder.

Veya daha güncel bir örnek verirse, burjuvazinin sözcülerinin sık sık kullandığı *“mesele bağımsız yargıya intikal etmiştir, yargı son sözü söyleyecektir”* türü ifadeler de kitlelerdeki bu düşüncüyü güçlendirmek için kullanılır.

Her sömürü düzeni, kendi hukuk sisteminin tartışmasız kabul edilmesini ister. Egemen sınıfların bu ihtiyacının ürünü olarak zaten hukuk ilk başta **“tanrısal hukuk”** olarak kendini gösterir. İktidarların kendilerini “tanrının vekili” olarak sunmalarına bağlı olarak yasalar da **“tanrı buyruğu”** olarak gösterilmiştir. Hıristiyanlıkta bu kilise aracılığıyla yapılırken, islamda uzun süre halifelik kurumu aracılığıyla yapılmıştır.

Hem köleci ve hem feodal toplumda hakim olan bu özellik, ancak kapitalizmle değişir. “Tanrısal hukuk” yerini “insan eliyle yapılmış hukuk”a, kilise veya halifelik de yerini devlete, devletin yasama organlarına bırakır.

Bu değişimle birlikte hukukun “yaptırım gücü”nde de bir değişiklik olmuştur. Zindanlar, kırbaçlama gibi cezalar, eski çağlarda kullanılmış da olsa, kölecilikte, feodalizmde, tanrı buyruğu olan yasalara uymamanın en büyük yaptırımını “*öbür dünyada bunun cezasını göreceği*” korkusudur. Bu korku halen kullanılıyor belki, ama kapitalizmde esas olarak bunun yerini idamlar, cezalar, hapishaneler ve diğer maddi yaptırımlar almıştır.

Düzenin yasallığının dışına çıkmak, düzenin hukukuna karşı çıkmak, CEZA’yla önlenmeye çalışılmaktadır. CEZA korkusu, geniş kitlelerin düzenin yasallığına karşı çıkmamasının ve düzenin hukukunu sorgulamamasının en önemli nedenlerinden biridir.

Kemal: Tayfun iyi bir noktaya geldi. Tartışmalarımızda hukukun sınıfsal niteliğiyle görünümünün farklılığına sık sık değinildi. Fakat, kapitalizmin hukukuyla birlikte yani yasaların “tanrı buyruğu” olmaktan çıkıp “insan eliyle yapılmış” bir şey haline dönüşmesiyle, hukukun sınıfsal niteliğine çekilen perdeyi parçalamak daha mümkün hale gelmiştir.

Çeşitli olgulardan hareket ederek burjuva hukukun sınıfsal niteliğini daha açık şekilde gösterebiliriz. Mesela siyasal açıdan; devlet organının ve hukuk sisteminin bir parçası olan hapishanelerde kimler yatıyor? Burjuvalar yoktur oralarda. **Cezalandırılanlar** hep halktır. Burjuvaların kendi aralarındaki sömürü pastasından pay kapma kavgalarında arada bir oralara düşen olsa da bu hapishanelerin esas niteliğini değiştirmiyor. Demek ki bu hukuk, burjuvaları değil, halkı cezalandırmak için yapılmış bir hukuktur.

Mesela, ekonomik açıdan da bu sınıfsal özü açığa çıkarabiliriz. En temel nokta, burjuva demokrasilerinde veya bizim ülkemizin hukukunda **sömürmek** suç değildir. “*Haksız kazanç elde etmek*” gibi suçlardan sözedilir ama yüzlerce, binlerce işçiyi çalıştırıp onların sırtından artı-değer sömürüsü yapmak, “haksız kazanç” olarak değerlendirilmez, dolayısıyla suç sayılmaz. Sömürüyle elde edilmiş “mülkiyet” kutsal sayılır bu hukukta. Özel mülkiyet böyle korunurken, özel mülkiyete yönelik suçlar, en büyük cezaları gerektiren suçlar olarak değerlendirilir..

Burjuva demokrasisi bir “hukuk devleti”dir ama hukuku da işte böyle bir hukuktur.

Bu noktada ben sözü yeniden Tayfun arkadaşına veriyorum.. Sohbetimizin en başında üzerinde durmamız gereken çarpıtılmış kavramlardan birinin de “hukuk devleti” olduğunu söylemiştik çünkü.

Tayfun: Hukuk fakültelerinin daha ilk sınıfında hukuk devletine ilişkin

özlü bir tanımlama yapılır. “*Hukuk devleti, kelime anlamıyla hukukun üstünlüğünün tanındığı, vatandaşlarının yasalardan ileri gelen haklarının güvence altına alındığı ve insan hak özgürlüklerinin tanındığı bir devlettir.*”

Eğer bir devlet, mesela oligarşik devlet gibi, kendi yasalarını çiğniyorsa, o bir “hukuk devleti” değildir. Eyüp Beyaz’ın kelepçeliyken, yani hukuki açıdan “gözaltı” konumundayken infaz edilmesi, bunun çarpıcı bir örneğidir.

Fakat herhangi bir devletin “hukuk devleti” olması da tek başına o devletin meşruluğunun, adaletli olduğunun göstergesi değildir.

Eğer mesele sadece yürürlükteki hukuka uymak ise, Hitler’in Nazi devleti de kendi yasalarına uyduğu sürece bir “hukuk devleti” olarak adlandırılabilir pekala.

Faşizm sık sık kendi hukukunu da çiğneyen bir rejimdir. Bu nedenle biz sık sık bunu hatırlatırız. Ama faşizm, kendi hukukuna uygun davrandığında da, bizim onu “hukuk devleti” diye meşrulaştırmamız söz konusu değildir. Çünkü biz zaten o hukukun kendisine karşı çıkıyoruz.

Demek ki “hukuk devleti” kavramının kendisinde bir aldatmaca, bir çarpıtma saklıdır. Biz “hukuk devleti” savunucusu değiliz. Bu kavram, esasen burjuvazinin kendi düzenini meşrulaştırmak için kullandığı **içi boş** bir kavramdır. Reformistler de burjuvaziden alıp kullanırlar bu kavramı. Yani “hukuk devleti” kavramı, bize o **devletin niteliği** hakkında hiçbir şey söylemez. “*A devleti bir hukuk devletidir*” denildiğinde biz o devletin nasıl bir devlet olduğunu, sınıfsal niteliğini anlayabilir miyiz? Hayır, sadece kendi hukukuna uyan bir devletmiş deriz ama o hukukun niteliğine ilişkin hiçbir bilgi içermez bu kavram.

Daha çarpıcı bir örnek;

Cunta şefi Evren, 12 Eylül 1980’deki ilk konuşmasında nasıl bir hukuk istediklerini de anlatıyordu: “*Kanun ve nizam hakimiyetini sağlamada tecrübeli ve yetenekli kişilerden oluşan mahkemelerin süratle ve doğru kararlar verebilmelerini ve bunları korkusuzca uygulayabilmelerini sağlayacak yasal ve idari tedbirler alınacak.*”

Yani, cunta yönetimi de “*kanun hakimiyetini*” savunuyordu. O zaman kanunun kendisini tartışmak, onun özüne bakmak zorunludur.

Kısacası, “hukuk devleti” veya oligarşinin daha sevdiği deyimle “kanun devleti” olmak, sadece halkı düzenin meşruluğuna ikna etmek için kullanılan bir argümandır. Burjuvazi, **hukuku kendi yaptığı için**, hukuka uygun olan her şey meşrudur diye savunur. Oysa, hukuka uygun olan her şey meşru değildir. Sömürü, hukuka uygundur ama meşru değildir. Oligarşinin infazlarının bir kısmı da kendi hukukuna uygundur ama meşru değildir. Halkı meydanlarda toplaması da kendi hukukuna uydurulmuş olabilir ama bu meşruluğunu getirmez. vb.

Sadece faşizmin olduğu ülkeler açısından değil, burjuva demokratik hu-

kukun geçerli olduğu ülkeler için de ‘‘hukuk devleti’’ olmak, haklılık ve meşuruluk değildir.

Hukukta sık verilen bir örnek vardır. ‘‘Fransız hukukunda düşünce suçu diye bir şey yoktur. Burada yargılayacağımız maddi olaylardır; yoksa bu olaylara ilham veren fikirler değildir...’’

İşte bu da ‘‘hukuk devleti’’ yalanının bir başka sahnesidir. Düzene karşı yapılan eylemleri yargılamak diyor ki, burada düşünceyi değil, maddi olayları yargılayacağız; peki o maddi olaylara ilham veren fikirlerden başka bir şey mi? İşte bu da burjuva demokrasisinin ‘‘bizde düşünce suçu’’ yok deyişinin hukuk kılıfına uydurulmuş halidir.

Mazlum: Buna lkemizden güncel bir örnek daha ekleyebiliriz:

Geçenlerde telefon dinleme meselesi tartişılırken kontrgerillacı Mehmet Ağar ‘‘telefon dinlemeleri hukuki olmalı’’ diye bir demeç verdi. Bence bu tartiştiğımız konunun özünü ortaya koyuyor. Hatırlarsanız, o günlerde MİT’in ve polisin Diyarbakır’da bir mahkemeden ıkarttırdıkları bir kararla ülkedeki telefonların yarısını zaten dinledikleri açığa çıkmıştı. Alın size ‘‘kanun devleti’’. İstediği herkesin telefonunu dinliyor ama ‘‘yasalara uygun’’, ‘‘bağımsız yargı’’nın kararı var; yani ‘‘hukuk devleti’’ olmayla çelişen bir şey yok.

İnfazlarda da öyle açıklamazlar mı zaten; ‘‘Polis yasalarda kendine tanınan hakkı kullanmıştır.’’ Doğru, bu ülkenin yasaları polise devrimcilere katletme yetkisi vermektedir.

Fakat buradaki arpıklık şundadır; burjuvazi, politikalarının doğruluğunu ve haklılığını kanıtlamak için, yine kendi yaptiğı hukuku kanıt olarak gösteriyor. O hukuku zaten kendin yapmışsın. Daha açık bir deyişle olay şöyle cereyan ediyor: Biri, önce ‘‘benim şunu öldürmem yasaldır’’ diye hukuk yapıyor. Sonra ldryor ve ortaya çıkıp sanki o hukuku başka biri yapmış, o hukuk tartişılmaz bir şeymiş gibi, ‘‘ldrmem hukuka uygun’’ diyor.

Kemal: Bu çarpıcı örnekler esasında ‘‘hukuk devleti’’, ‘‘hukukun üstünlüğü’’, ‘‘bağımsız yargı’’ gibi kavramların devrimcilerin, demokratların kullanacağı kavramlar olmadiğını gösteriyor. Ama görüyoruz ki, solda da bu kavramları kullananlar var. Kimler? Tabii ki düzen iileşenler.

Mesela, HADEP’li belediye başkanlarına bir dava açılıyor, beraat ediyorlar, onlar açıklama yapıyor: ‘‘Hukukun üstünlüğüne güvendik, hukuk galip geldi. Savaş rantını sahiplenenlerin oyunu boşa çıkmıştır.’’

Veya ilerici sendikalara dava açılıyor; diyorlar ki ‘‘hukukun üstünlüğüne, bağımsız yargıya güveniyoruz.’’ İlericiysen, devrimciysen, hukuk alanındaki mücadeleni, böyle bir ‘‘güven’’ ilanı yapmadan srdrrsn. Çünkü güveni ni ilan ettiğin, oligarşinin düzenidir.

Başka bir örnek; kendine ilerici, aydın diyenler, Sezer Cumhurbaşkanı olduğunda “*hukukçu bir cumhurbaşkanımız oldu... Çankaya’da hukuk ege-men olacak*” diye seviniyor. Tamamen sınıfsallıktan uzak. Hukukçu da, ki-min düzeninin hukukçusu?

Dönüp dolaşıp hukukun sınıfsal niteliğine geliyoruz. Bir hukukun adaleti sağlayıp sağlayamayacağını ölçüsü de o sınıfsal niteliktir.

Burjuvazinin kavramları, yüzyıllardır kullanılıyor. Dolayısıyla bu toplumsal koşullar içinde biçimlenen düşünce, bu kavramların dışına çıkmakta zorlanıyor. Bugün sıradan bir insan için “devletsiz” bir toplum düşünmek zor, hatta imkansızdır. Aynı şekilde bildiğimiz, anladığımız anlamda bir hukukun olmayacağı bir toplumu gözümüzün önünde canlandırmak da zordur. Ancak bizim hedeflediğimiz hukuk, zaten özel mülkiyetin yani **eşitsizliklerin kaynağını** ortadan kaldıracak bir hukuktur. Dolayısıyla, kendi sistemimizi, taleplerimizi, burjuva hukukun ve adaletin kavramlarıyla değil, kendi literatürümüzle ifade etmeliyiz.

Themis’in terazisi de o aldatıcı eşitliğe hizmet ediyor bugün. Bizim hukukumuzun ve adaletimizin temsilcisi olarak hiç kuşkusuz başka bir simge bulmamız gerekecek.

Hatırlarsanız, geçen hafta sohbetimize Bertolt Brecht’in iki dizesiyle başlamıştık. Ve o dizelerden hareketle “adalet ekmeğini kim pişirecek?” diye sormuştuk. Sohbetimizi yine Brecht’le bitirelim. Girişte sadece iki dizesini aktardığımız şiirin tamamını okuyunca, adalet üzerine gerçekten de güzel bir tasvir olduğunu göreceksiniz. Bu şiiri gayet güzel okuduğunu bildiğim Özlem’e veriyorum şiiri de, sözü de.

Özlem:

Bilin: Halkın ekmeğidir adalet.

Bakarsınız bol olur bu ekmek,

bakarsınız kıt,

bakarsınız doyum olmaz tadına,

bakarsınız berbat.

Azaldı mı ekmek, başlar açlık,

bozuldu mu tadı, başlar

hoşnutsuzluk boy atmaya.

Bozuk adalet yeter artık!

Acemi ellerde yoğrulan,

iyi pişirilmemiş adalet yeter!

Yeter katıksız kara kabuklu adalet!

Dura dura bayatlayan adalet yeter!
 Bolsa insanın önünde ekmek,
 lezzetliyse, gözler öbür yiyeceklere yumulsa da olur.
 Ama her şey bollaşmaz ki birdenbire.
 Bilirsiniz nasıl bolluk doğurur ekmek:
 Adaletin ekmeğiyle beslene beslene.
 Ekmek her gün gerekliyse nasıl,
 adalet de gerekli her gün,
 hem o, günde birçok kez gerekli.
 Sabahdan akşama dek, iş yerinde, eğlencede,
 hele çalışırken canla başla,
 kederliyken, sevinçliyken,
 halkın ihtiyacı var pışkin bol ekmeğe
 günlük, has ekmeğine adaletin.
 Madem adaletin ekmeği
 bu kadar önemli,
 onu kim pişirmeli, dostlar,
 söyleyin?
 Öteki ekmeği kim pişiren?
 Adaletin ekmeğini de
 kendisi pişirmeli halkın,
 gündelik ekmek gibi,
 Bol, pışkin, verimli...

Tayfun: Son sözü Brecht'in dizeleri söylüyor; Adalet ekmeğini halk pişirmeli. Devrimci halk iktidarının fırınında yapılmalı bu ekmek. Değilse pişirilen ekmeğin bozuk, bayat, kurtlu ve az olması kaçınılmaz. Sohbetimizin özü şuydu ki, bu bozuk, bayat, kurtlu ekmeği bize "hukukun üstünlüğü" diye yedirmek istiyorlar. O halde reddediyoruz bu ekmeği. Halkın fırınında pişirilecek adalet ekmeğini, halkın yapacağı hukuku savunuyoruz. Demek ki sorunumuz, en başta halkın fırınına kurmaktır, bunun için de halkın iktidarını... Kemal arkadaşın yerine ben noktalayım bugünkü sohbetimizi; Yürüyüş okurlarına halkın adaletini savunan hukukçuların selamlarını iletiyor, adalet ekmeğinin bol olduğu günler diliyorum.

Konu: Eğitim -1

Eğitim, neye hizmet etmeli nasıl yapılmalı?

Okurlarımıza merhaba. Bugünkü sohbetimizde eğitim konusunu ele alacağız. Tabii esas olarak kendi eğitimimizi. Yani “düzenin eğitim sistemi” değil konumuz, kendi eğitim sistemimiz.

Üçümüz de, hapisanede olsun, dışarıda olsun sayısız eğitim çalışmasına katıldık. Halen de bulunduğumuz yerde bu çalışmayı yapmaya devam ediyoruz. Bu anlamda bu sohbetimize ayrı bir konuk da davet etmedik.

Sohbetimizde eğitim çalışması **neye hizmet etmeli, nasıl yapılmalı** gibi en temel sorunları tartışacağız. Çok yeni, çok orijinal şeyler söylemeyeceğiz belki. Zaten bir açıdan bakıldığında kuşku yok ki, bunlar herkesin hemen cevaplayabileceği sorulardır. Ancak buna rağmen eğitim çalışmalarının her iki noktada da aksadığı bir gerçektir. Mesele şu ki; **niye yapmalıyız, nasıl yapmalıyız** sorularının cevabı açık olmasına karşın, bir noktadan sonra, eğitim çalışmalarında **amaç ve hedef** gözden kaybolabiliyor. Bazen bu cevapları bilmemize rağmen, eğitimde ısrarlı olunmuyor. Bazen ise, eğitim çalışmasını yapmış olmak “amaç” haline dönüşüyor; hazırlıksız, motivasyonsuz illaki yapmış olmak için yapılan çalışmalar gündeme geliyor ki bu da bizi ilerletmiyor.

Konuyu mümkün olduğunca maddeleştirerek ele alalım diyorum. Bu anlamda mesela, önce, “*eğitim çalışmalarımızdaki ana sorunlar nedir?*” diye başlayalım. Özlem alıyor ilk sözü:

Özlem: Ben öncelikle bu konudaki genel tablodan bazı örnekler vermek istiyorum. Hani, binalarda “*Yangında ilk kurtarılacak*” etiketleri asılıdır. Ne yazık ki bizde “*yangında ilk kurtarılacak*”lar arasında eğitimimiz yok. Tersine pratik biraz yoğunlaştığında, işler biraz aksadığında, eğitim, “*ilk terk edilecekler*” kategorisindedir. Bu anlayışın sonucunda eğitim çalışmaları sık sık aksar, ertelenir, iptal edilir, aylarca yapılmaz, sonra sil baştan yapılır ama anlayış değişmemişse zaten kısa sürede bir “engel” yine çıkar ve yine bir süre sonra sil baştan kısır döngüsü...

Başka bir deyişle, “*İki elimiz kanda da olsa*” sürdüreceğiz denmez. Oy-

sa hem mecazi anlamda, hem gerçek anlamda hep “iki elimiz kanda” olacaktır bu mücadelede.

Bir başka örnek; diyelim bir arkadaşımızın işi çıktı, o gün eğitim çalışmasına katılmıyor, “*hadi yine kurtardın*” sözünü duyarız mesela. Acı ama gerçek. O gün başka bir işimiz çıkmasına adeta seviniriz.

Bu örneklerden hareketle, ben temel olarak şu iki sorunu görüyorum:

- 1) Eğitim faaliyetinin sürekliliğini sağlayamamak,
- 2) Eğitim çalışmalarının sıkıcı veya verimsiz olması, dolayısıyla, birçok alanda insanlarımızın bu çalışmalara çok da istekli olmaması.
- 3) Eğitim çalışmalarında, gerekli mekanları, gerekli zamanı ve çalışmanın gerektirdiği disiplini sağlayamamak.

Kemal: Peki suç kimde?.. Eğitim çalışmasına katılmayacağı için seven arkadaşta mı sadece?

Mazlum: Sadece o arkadaşı suçlamak, sanırım kolaycı bir açıklama olur. Onun yerine şu soruyu tartışmak daha çözümlü olacak: Biz nasıl bir eğitim çalışması yapıyoruz ki, insanlar sıkılıyor, katılmak istemiyor? Oysa, yeni bir şeyler öğrenmek, herkes için bir mutluluktur, öğrendiği yeni şeyleri halka taşımak ek bir motivasyon verir herkese. Devrimci olmanın pratik anlamını, rolünü bunu yaparken daha somut anlar.

Buradan hareketle, Özlem’in saydığı üç maddeye de ben şunları eklemeliyiz diyorum:

- 4) Eğitim çalışmalarını klasik kalıplardan çıkaramamak, öğrenme zevkini hissettirecek bir tarz geliştirememek.
- 5) Öğrendiklerimizi halka taşıyamamak da bir başka sorun. Her ne hikmetse, bu çalışmalardan halka aktarabileceğimiz çok fazla şey çıkmıyor. Yani bizim çalışmalarımıza doğrudan katkısı zayıf kalıyor.

Kemal: Evet, ikinizin saydıkları da bugün eğitim çalışmalarında karşımıza çıkan sorunlardır. Ancak şuna dikkat çekmek isterim, bunlar biraz da sonuçlardır. Biz “sebepler” üzerine yoğunlaşalım. Hangi sebeplerden dolayı bu sonuçlar ortaya çıkıyor? Bu anlamda ben derim ki, işin temelindeki soruyu ele alarak devam edelim tartışmamıza: **Bir eğitim çalışmasının amacı nedir?**

Kısaca, bir tanım ortaya koymak açısından şöyle özetleyebiliriz bunu: Eğitim çalışmasının amacı, dünyayı ve ülkesini anlayabilen, gelişmeleri açıklayabilen, bulunduğu alanda asgari düzeyde örgütlenme ve propaganda çalışması yapabilen, pratiği örgütleyebilen, devrimci kültürü kavramış ve benimsemiş, devrimci yaşam tarzına sahip insanlar yaratmaktır.

Eğitim faaliyetinin ideolojik, örgütsel, kurumsal boyutları ayrı ayrı da ele alınabilir; ancak her halükarda **devrimci kültüre ve yaşam tarzına sahip insanları yaratmak**, eğitim faaliyetinin **ilk ve esas** amacıdır. Başka bir deyişle, eğitim kazandırdığı teorik ve pratik bilgiyle, birikimle, kültürle, alışkanlıklarla, yaşam tarzıyla insanlara **yeni bir kimlik** kazandırmaktır. Evet, gerçekte eğitim çalışmasıyla biz **kendimizi, beynimizi, yüreğimizi, her şeyimizi** değiştirmiş oluyoruz.

En başta konuyu açarken işaret etmiştim; niye eğitim yapmalıyız sorusunun cevabı çok açık olmasına rağmen, bazen, bu amacı gözden kaçırabiliyoruz. İşte işaret ettiğim bu noktada en sık gözden kaçırılan noktaların başında gelir.

Bu anlamda biz bir eğitim faaliyetinin başarılı olup olmadığını, o faaliyetin bir parçası olan insanların ekonomi politiği ne kadar öğrendikleriyle, pratiğe ilişkin ne kadar bilgi edindikleriyle ölçemeyiz. Bu başarının en küçük ölçülerinden biri olabilir. Eğitim çalışmaları yapılmasına rağmen çalışmaya katılan insanlarda hiçbir değişiklik görülüyorsa, o eğitim çalışmasının “başarısız” sayılması gerektiğine dair ayrıca bir göstergeye ihtiyacımız yoktur.

Küba'nın Ulusal Eğitim ve Kültür Kongresi Bildirisi'nde şu sözler yer alır. *“Eğitimin başta gelen görevi, **öyle bir insan, öyle bir halk yaratmak olmalıdır ki, bu yeni insan, bu yeni halk, bir yandan geçmişin kalıntılarını üstünden silkip atarken, bir yandan da yüksek bireysel ve toplumsal yaşam koşullarını bilinçli bir şekilde yaratma yetisine sahip olsun.**”*

Evet, özeti bu; o eğitime başladığı noktadan itibaren bambaşka bir insan yaratmak. Eğitim faaliyetimizin amacı budur. Bir sürü teorik konuyu, bir sürü de pratik bilgiyi öğrenmişiz ama kendimizde, yaşam tarzımızda, alışkanlıklarımızda, ilişkilerimizde, inancımızda, coşkumuzda hiçbir değişiklik meydana gelmemişse, hayır, o bizim istediğimiz türde bir eğitim çalışması olmamıştır. O faaliyet boyunca her ne öğrenmişsek, onlar kuru, soyut, teorik bilgi olarak kalmış demektir.

Özlem: Peki o zaman eğitim çalışmalarının konularını nasıl şekillendirmeliyiz?

Kemal: Elbette sohbetimizin ileriki bölümlerinde ona da ayrıca geleceğiz. Ama şimdilik şunu söyleyelim; eğitim çalışmasının konularını belirlemek elbette önemlidir ama sözünü ettiğim amaç açısından tek başına belirleyici olan konular değildir.

Klasik bir eğitim çalışması programı vardır; toplumlardan başlar, ekonomi politik, felsefe, diyalektik, tarihsel materyalizm, sosyalizm, ülkemizin sosyo-ekonomik yapısı, devrim modelleri ve strateji... vb. diye devam eder. Böyle klasik bir programı tercih etmeyeceğiz. Çok daha canlı, güncel konu

başlıkları altında bunları da içeren bir programımız olmalı. Ama burada konular meselesini ayrıntılandırmadan tartışmamız gereken bir başka yan var. O da “eğitim faaliyeti”nden ne anladığımızdır. Özlem’in sorduğu soru, bende sanki bu faaliyeti “dar” bir kalıp içinde aldığı kanısını uyandırdı. Bu noktada **“eğitim nasıl yapılmalıdır?”** sorusuna geçmeliyiz.

Eğitim faaliyeti, “periyodik eğitim toplantılarından” ibaret değildir. Eğitimi haftada, on günde bir yapılan bu çalışmalara indirgemek, baştan en büyük yanlış yapmak demektir. “Eğitimi nasıl yapmalıyız?” sorusuna ilişkin belirtmemiz gereken en önemli nokta budur. Eğitim faaliyetini haftada bir yapılan çalışmayla sınırlamak, “eğitimi nasıl yapmalıyız?”ın değil, **“eğitimi nasıl yapmamalıyız?”**ın cevabıdır. O periyodik çalışmayı disiplinli, istikrarlı bir biçimde sürdürsek bile, eğitim asla onunla sınırlanamaz.

Özlem’in *“eğitimin amacı, yeni bir insan yaratmaktır”* sözlerim üzerine hemen “konu başlıklarını” sorması da aslında eğitimi böyle haftalık toplantılar şeklinde algılayanın bir sonucudur.

Meseleye sadece haftalık eğitim çalışmaları gibi bir kalıbın içinden bakarsak, tabii ki, *“eğitimin amacı yeni bir insan yaratmaktır”* dediğimizde, o zaman akla şu gelir: Demek ki eğitim çalışmalarımızın konuları da, ücret, artıdeğer, sömürü, diyalektik gibi “teorik” konular değil, mesela, devrimci kültür, devrimci ahlak, yoldaşlık ilişkileri, eleştiri-özeleştiri gibi konular olmalıdır.

Hayır, bu mekanik ele alıştır. Birincisi, bu konu başlıkları birbirinin alternatifi değildirler. Bizim eğitim faaliyetimiz bu konu başlıklarının tümünü içermelidir.

Dediğim gibi tek başına belirleyici olan konular değildir; hangi konuyu işliyor olursak olalım, eğitim faaliyetini bir bütün olarak nasıl ve hangi hedefle yürüttüğümüzdür belirleyici olan.

Mazlum: Sanırım eğitime ilişkin birçok yazı ve konuşmada üzerinde durulan şu noktaya geliyoruz: **Eğitim, günün her saatine, hayatın her alanına ve tüm faaliyetlerimizin içine yayılması gereken bir faaliyettir.**

Zaten eğitim faaliyetinin amacını başta koyduğumuz şekilde ele aldığımızda, onun haftada onbeş günde iki saat oturup bir konuyu okuyup tartışmakla sınırlanmayacağı kendiliğinden ortaya çıkar. Devrimci bir faaliyetin ve yaşamın içinde olduğumuz her anı, aynı zamanda eğitim çalışması içindemişiz gibi ele almak durumundayız.

Bu bizim açımızdan hem politik, hem pratik bir zorunluluktur. Politik açıdan zorunludur: Çünkü biz eğitim faaliyetinden kuru teoriyi öğrenmeyi değil, insanı yeniden yaratmayı anlıyoruz. Pratik açıdan zorunluluktur; çünkü oligarşinin baskıları, birçok pratik işe yetişmek durumunda olduğumuz koşullarda, eğitim için ideal zaman ve mekan koşulları bulamayacağımızı baştan

bilmeli, eğitimin biçimini, içeriğini, programını buna göre yapmalıyız.

Şu veya bu nedenle birden fazla insanımızın birlikte olduğu her ortam, her iş, her eylem, bizim birbirimizi eğitmemiz, çeşitli konuları ele almamız için bir zemin yaratır.

O alanın yöneticileri yani eğitmekle en başta sorumlu olanlar, o alandaki insanlarla işin, toplantıların dışında birlikte olma imkanları yaratmak ve eğitim faaliyetini o ortamlarda da sürdürmek durumundadırlar. Bu, bir işçi, me-mur arkadaşın evine ziyarete gitmek, öğrencilerin evinde yaşamı birlikte paylaşmak, bir çay bahçesinde, bir piknikte bir- araya gelmek gibi çok çeşitli Şekillerde olabilir. Bir yönetici, alanındaki insanları sadece “eğitim çalışmaları”nda eğitiyor ve onun dışındaki ilişkilerinde kuru bir Şekilde sadece “iş” konuşuyor veya tersine eğitim çalışması dışında birlikte oldukları zamanlar havadan sudan sohbetlerle doluyorsa, orada sadece eğitim faaliyeti değil, yasak savmak için yapılan haftalık bir eğitim toplantısı vardır.

Kısacası, yapmamız gereken **eğitimi yer ve zamana bağlı olmaktan** ı-karmaktır. (Bu periyodik eğitim faaliyetlerinin yapılmaması gerektiği Şeklinde anlaŐılmamalıdır elbette. Bu da bir başka kendiliğindenciliği getirir ki, bir yandan ileri adım atarken, öte yandan geri bir adım atmış oluruz.)

Diyelim bir mitingteyiz; o anda cereyan eden birçok Şey, bir eğitim konu-sudur. Bir miting nasıl örgütlenmeli, nasıl yönetilmeli, kitlemel bir eylemin di-siplini nasıl sağlanır, provokasyonlara karşı nasıl önlemler alınmalı gibi bir eğitim konusu olacak her Şey, orada fiilen yaŐanmaktadır. Her yönetici, alan, birim sorumlusu, elbette tüm kitleye yönelik olarak değil ama en azından ko-miteler düzeyindeki insanlara bunların eğitimini o fiili durumlar içinde verebilir. Belki o anda buna elverişli bir ortam, zaman olmayabilir de. Fakat bu-nu bir tarz haline getirirsek, düŐüncemiz böyle Őekillenirse, o zamanı bulu-ruz, bulamadığımızda dahi, o mitingi izleyen günlerde, o somut örneklerden hareketle birçok Şeyi eğitim çalışmalarımıza taŐırız. Ama böyle bir düşünüş tarzı geliŐtirmemiŐsek, o an dikkatimizi çeken birçok Şey akılda bile kalmaz.

Bu anlamda diyebiliriz ki, **her eylem bir eğitim çalıŐmasıdır.**

Kemal: Evet, Mazlum güzel bir noktaya değindi. Şunu da ekleyim: Bi-zim birçok eğitim konumuz, bizzat pratiğin içinde veya aŐamalı bir tarzda pratikle bütünleŐtirilerek ele alınmak zorundadır. Mesela, rgtlenme, propa-ganda ve ajitasyon, veya çok daha basit, pankart, bildiri nasıl yazılır gibi ko-nularda, yöneticiler eğitimi mutlaka pratikle birleştirmek durumundadırlar.

Evet, önce oturulup bunlar teorik olarak konuşulur. İster teorik, ister pra-tik konularda eğitim soyut olamaz, ilk adımı böyle atılsa da orada bırakıla-maz. Pankart yapmak ve asmak mı mesela; birimdeki sorumlu, bildiri Şöyle yazılır, ajitasyon böyle yapılır, pankart Şöyle asılır diye öğretmekle yetine-mez. Bizzat pratiğin içinde öğretmek durumundadır.

Bu çalışmaya katılan insanlarla propaganda, ajitasyon faaliyetleri gerçekleştirilmelidir örneğin. Bu bir kahve konuşması, ev toplantısı, her şekilde olabilir. Pankart, duvar yazısı deyip, kahvehane konuşması, ev toplantısı deyip geçmeyin. Eğer her işi ciddiye alacaksak, bunlar ilk adımda eğitim çalışmalarımızın konu başlıkları olmalıdır. Oturup konuşmalıyız; kahvehane konuşması veya bir evde, sendikada kitle toplantısı yapılırken nelere dikkat edilir, hangi vurgular öne çıkarılır, sorunlar nasıl ortaya konulur... Sonra konuşulanlar mutlaka pratik olarak gerçekleştirilmeli ve sonra yine o pratiğin değerlendirmesi bir başka eğitim çalışmasının konusu olmalıdır. Eğer bugün birçok birimde etkili ajitatörler, etkili propagandistlerimiz yoksa, bunları eğitim faaliyetimizin bir parçası olarak sistemli bir şekilde ele almayışımızdandır.

Demek ki eğitim faaliyetimiz, pratikle bütünleştirilmeli ve Mazlum'un belirttiği gibi günün her saatinde, her yerde sürmelidir.

Yolda yürürken gördüğümüz herhangi bir şey, ilişkilerimizde, iş yapma tarzımızda dikkat çeken bir olgu, ülkemizdeki gelişmelerdeki herhangi bir olay, o anda teorik bir konuyu açmanın vesilesi olabilir. Tabii burada esas görev, kadrolara, yöneticilere düşmektedir.

Eğitim çalışmaları üzerine eski bir yazıda kullanılan şu kavram, konuştuğumuz bu konuyu formüle ediyor: **“Her kadro yürüyen bir okuldur.”**

Eğitim düzeyini yükseltmek için ne yapılır? İlk akla gelen cevap elbette okulları çoğaltmaktır. Bizim için her kadro bir okul olduğuna göre, demek ki eğitimi geliştirmek için kadrolarımızı çoğaltmak durumundayız.

Buradan da eğitim çalışmalarının bir başka yanına geçmek istiyorum. Biz, eğitim faaliyetlerimizde kimi eğitiyoruz, kimi eğitmeliyiz? Dolayısıyla kimleri kadrolaştıracağız?

Mazlum: Bu soruya benim daha önce çalıştığım alandan, mahallelerden bir cevap verebilirim. Her arkadaşın eğitim grupları oluştururken öncelikli tercihi gençler olur. Mahallelerdeki eğitim gruplarının birçoğu böyledir. Zaman zaman ev kadınlarından, esnaflardan, çocuklardan da gruplar oluşturmuşuzdur ama çok da uzun süreli olmamıştır.

Doğal olarak gençler, özellikle işte ortayı, liseyi okumuş veya okumakta olan gençler, anlatılanları daha kolay kavlıyor, gelişmeye daha açık oluyorlar.

Keza işçilerde, memurlarda da benzer eğilimler vardır sanırım. Mesela onlarda da bildiğim kadarıyla işçi, memur ailelerini içeren eğitim grupları düşünülmüş ama pek kalıcı olmamıştır.

Kemal: Bunun elbette pratik olarak “haklı” görülebilecek bazı gerekçeleri olabilir. Ama bu gerekçeler ve pratik zorunluluklar, bizim bu konudaki anlayışımızı sapmaya uğratacak bir boyuta ulaşmamalıdır.

Burada eğitim faaliyetinin kesinlikle gözden kaçırmaması gereken bir diğer noktasına gelmiş oluyoruz; grupsal, bireysel, günlük kısacası, eğitimin her biçiminde, kadrolaştırma gözetilmelidir. Bir eğitim faaliyeti kadrolaştırılmıyorsa, o eğitimde bir zayıflık var demektir.

Biçimsel olarak, eğitim çalışması içine dahil ettiğimiz insanlar içinde en gelişmeye açık unsurları belirlemek ve emeğimizi, zamanımızı onlar üzerinde yoğunlaştırmak, pratik açıdan da bir zorunluluğumuzdur. Bunun gerekliliğini yadsıyamayız. Çeşitli alanlarda komiteler oluşturmak, bu komitelere özel eğitim programları uygulamak falan da bunun bir parçasıdır. Ancak...

Ancak, bu aynı zamanda işin biraz kolayıdır. Kendi kendimizi belli kesimlerle sınırlandırmış olmaktadır. Herkes öğrenebilir, herkes değişiş gelişebilir, herkes kadrolaşabilir. En başta meseleye böyle bakmalıyız. Böyle bakmazsak, insanlardan çabuk umut keseriz, eğitim çalışmalarında çabuk şevkimiz kırılır, insan yetiştirmekte kendimize güvenimizi kaybederiz.

Mesela, Gülsüman, şenay halk hareketinin birer kadrosu değil midir sizce? Ölüm orucu öncesinde ve sırasında kendileriyle yapılan röportajları şöyle bir hatırlayın, hatta fırsat bulup tekrar okuyun. Görürsünüz ki, ülkemizde ve dünyada yaşanan gelişmeleri oldukça isabetli şekilde değerlendirmekte, bu gelişmelerden bir devrimcinin kendisi için çıkarması gereken görevleri doğru tahlil etmekte, bunları çevrelerindeki insanlara anlatmakta, bizzat bunun pratiğini de gerçekleştirmekte, insan ve eylem rgtlemektedirler.

Bir kadro bu değil midir zaten.

Dolayısıyla bu örnekten anlatmak istediğim şudur; şu kadrolaşamaz, bu gelişmeye açık değil gibi daha çok “nyargılarla”, çeşitli pratikler içinde oluşmuş “kalıplarla” bakılmamalı eğitim faaliyetine.

Mao'nun, Çin Komünist Partisi'nin pratiği bu noktada çok etkileyici bir örnektir. Düşünün, devrimin temel kitle kuvveti olan köylülük içinde o dönemde “okuma-yazma oranı” diye bir orandan sözetmek bile zor. Çünkü okuma yazma bilen matematiksel bir orana vurulamayacak kadar kktr. Ama Mao iyi bir öğretmendir. En geri kitlelere bile devrimciliği, savaşcılığı, Marksizm-Leninizm'i öğretmenin yolunu, yöntemlerini geliştirmiştir.

Hemen burada sorayım mesela; biz dergi yazılarımızda, dar eğitim çalışmalarımızda şu veya bu biçimde sık sık Marksizm-Leninizm'den sözediyoruz. Peki işçi, memur alanında, gençlikte, mahallelerdeki kitle alışmamızda Marksizm-Leninizm'den sözediyor muyuz hiç? Buna olumlu cevap verileceğini sanmıyorum. Varsa da istisnadır.

Diyeceksiniz ki, “kitle anlamaz” veya denilebilir ki işte oportünistler sık sık “sınıf”tan, Marksizm-Leninizm'den sözediyorlar, ama ne anlatabiliyorlar, hiç! Elbette haklısınız bu noktada. Ama ben zaten Marksizm-Leninizm'den bu şekilde kitabı, hayattan kopuk bir şekilde szetmeyi kastetmiyorum. Mao'nun Marksizm-Leninizm'i kitlelere gtrmesindeki metodtan sözediyorum.

Mao, devrimci ilkeleri gerektiğinde maddeler halinde bir listeye donüşüyor, devrimin hedeflerini herkesin bir çırpıda anlayabileceği formüllerle ifade ediyor ama en önemlisi, her örgütlenmenin kendisini bir okula donüştürüyor. Mesela Kızıl Ordu, aynı zamanda kızıl bir okul oluyor. Çok öğreticidir; Kızıl Ordu'nun ünlü bir "Uzun Yürüyüş"ü vardır bilirsiniz. Devrim güçleri ve Kızıl Ordu büyük bir darbe yemiştir, yeniden toparlanmak, partiyi, orduyu yeniden örgütlemek için Çin'in bir ucundan öteki ucuna uzun bir yürüyüşe çıkarlar. Kızıl ordunun ekmeğini bulmak sorundur, karşı-devrimin güçleriyle karşılaşmamak için mecburen yöneldikleri güzergahlar bataklıklardan, azgın nehirlerden geçmektedir. İşte bu koşullarda yapılan uzun yürüyüş sırasında bile, Mao'nun önderliğinde onbinlerce Çin köylüsünün eğitim faaliyetleri hiç aksatılmamaya çalışılır.

Ve Çin Komünist Partisi, burjuvazinin, feodal ağaların adam yerine koymadığı, aşağıladığı o cahil, okumamış köylülerden onbinlerce parti kadrosu çıkarır.

Mesele, nasıl eğiteceğini bilmekte demek ki. İşte burada bunu tartışmaya çalıştık. Eğitim faaliyetimizin farklı yönleri üzerinde gelecek haftaki sohbetimizde de durmaya devam edeceğiz. Haftaya, mesela teorinin güncellikle birleştirilmesi, bireysel eğitimimiz gibi başlıkları veya mesela bir kitabın bir gecekondu semtinin meydanında bir buçuk saatte 94 adet satılmasının eğitim açısından anlamını tartışacağız... Şimdilik hoşçakalın.

Devrimi ciddiye alan, eğitimi de ciddiye alır

Konu: Eğitim -2

Sevgili Yürüyüş okurları, merhaba! Geçen haftaki eğitim konulu sohbetimiz üzerine umarız siz de bulunduğunuz yerlerde sohbet etmiş, üzerinde tartışmışsınızdır.

Eğitim sohbetimizin ikinci bölümü için çıkardığım notların çoğu, eğitim çalışmalarımızın nasıl biçimleneceği noktasındaydı. Ele alınacak konular, okunacak kitaplar vb. Yani deyim yerindeyse işin biraz daha “teknik” yanına ilişkindi. Yani geçen sohbetimizdeki kavramla söylersem “niye yapmalıyız, nasıl yapmalıyız” sorusunun daha çok nasıl yapmalıyız bölümüne ilişkindi. Yine onlara da değineceğiz, ancak gerek benim, gerekse de Mazlum ve Özlem’in hafta içinde değişik birimlerde arkadaşlarla yaptığımız sohbetlerde elbette söylenenlerin doğru olduğu ama pratiğin bunları hayata geçirmeyi engellediği yaklaşımlarıyla karşılaştık. Bu nedenle “*eğitimi niye yapmalıyız?*” üzerinde biraz daha durmakta yarar var diye düşünüyoruz.

Biz inanıyoruz ki, bu noktada netleştirdiğimizde, bunu içselleştirdiğimizde, her arkadaş kendisi için, her birim kendisi için eğitimin çok çeşitli, yaratıcı, üretken yöntemlerini geliştirecektir. Bu nedenle yöntemler üzerine reçeteler sunmak yerine, şu anda asıl olarak dikkatimizi yoğunlaştırmamız gereken nokta, eğitim faaliyetini süreklileştirecek, içini dolduracak bir coşkuyu yaratmaktır. Sohbetimizin başında Özlem arkadaşımızın yaptığı benzetmeden hareketle söylersek, eğitim faaliyetini “ilk terk edilecek” olmaktan, sıkıcılıktan, zorakılıktan, yasak savma kabilinde yapılıyor olmaktan çıkarmaktır.

Mazlum: Böyle olmaktan çıkarmak için de işin temel esprisini doğru yakalamalıyız. Hemen burada şunu belirtmeliyiz. Biz aslında eğitimi tartışırken, kadroları, taraftarları ve kitleleri eğitmekten sözediyoruz. Yani aslında eğitim faaliyeti dediğimiz şey, kitleleri örgütlemenin, bilinçlendirmenin ta kendisinden başka bir şey değildir.

Devrimi ciddiye alan eğitimi de ciddiye alır. Devrim iddiası olan eğitmekte de iddialıdır. Olmak zorundadır. Çünkü, kitleleri dönüştürme iddiası olmayanın devrim iddiasının altı boş kalır. Şimdi eğitim faaliyetlerine ilişkin bizde rastlanan şikayetlere bakalım; “toplantıları yapamıyoruz, öğretmiyoruz, an-

lamıyorlar, kendilerini vermiyorlar, okumayı sevmiyorlar..” Üstelik de bu şikayetler, çoğunlukla az çok örgütlülük içinde olan insanların katıldığı eğitim çalışmalarında yapılıyor. Oysa biz eğitim faaliyeti deyince dalga dalga yayılan, giderek daha geniş kitleleri kucaklayacak bir faaliyetten söz ediyoruz. Gecekondu semtlerindeki ev kadınlarını, işsizleri, esnafları, çocukları, ilkokuldan terk gençlerimizi eğitmekten söz ediyoruz. Biz daha az çok “eğitilmiş” insanların yer aldığı bir faaliyette bu sorunları aşamazsak, daha geniş kesimlere yönelik bir eğitimi nasıl yapacağız?

Bence de temeldeki sorun, eğitim faaliyetlerini, bir eyleme gider gibi coşkuyla yapılan bir faaliyete dönüştürememektir. Bu kararlılıkla, ısrarla, coşkuyla ele almamaktır.

Evet, pek çok arkadaş, pek çok birim, insanların isteksizliğinden veya zamansızlıktan söz edebilir. Bu enerjyi, bu zamanı, başka bir yerde değil, öncelikle **beynimizde** bulacağız. Beynimizde bunu çözdüğümüzde, o zaman “her anını eğitim saatine, her yeri eğitim alanına” dönüştürebileceğimiz bir eğitim faaliyetini gerçekleştirebiliriz.

Özlem: Her yeri eğitim alanına çevirme meselesinde bir örnek vermek istiyorum. Geçen haftaki sohbetimizde Kemal arkadaş Çin’deki o zorlu Uzun Yürüyüş sırasında bile eğitimin nasıl sürdürüldüğü örneğini vermişti. Bir de Küba örneğinden bir noktayı eklemek istiyorum buna.

Küba’nın eğitimde nasıl büyük ilerlemeler kaydettiği genel olarak bilinir, biz özellikle üniversitelerdeki çalışmalarımızda sıkça kullanıyorduk bu örneği. Bu büyük ilerlemenin kaynağını sadece okul, öğrenci sayısındaki artış oluşturmaz. Bu sadece sonuçtur. Kaynağında Küba’yı, “**dev bir okula**” dönüştürmeleri yatar. Evet, bu deyim kendilerine aittir. Küba’da daha devrimin ertesinden başlayarak eğitim ve öğretim, okul sınırlarını aşmıştır. Tüm ülkede yaygın bir “kitle eğitimi hareketi” başlatılmıştır ki bu tanım da onlara aittir ve devrimin önderleri işte yukarıda belirttiğim kavramı kullanarak “Küba’dan **dev bir okuldan** söz eder gibi” söz etmekteydiler.

Biz de, onların eğitimi “*okul sınırlarının dışına çıkarması*” anlayışında olduğu gibi, eğitimi “*haftalık eğitim çalışmalarının*” dışına çıkaracağız. İkinci olarak, biz de her bir kurumumuzu, örgütlendiğimiz her bir alanı “bir okul” gibi düşüneceğiz.

Evet, herhangi bir dernek, bir sendika, bir kültür merkezi, kendisini aynı zamanda bir okul olarak görmeli veya faaliyet yürüttüğümüz bir semti büyük bir “okul” olarak hayal etmeliyiz. Yani şöyle bir formül: Her kadro yürüyen bir okul, her dernek, sendika, sokak, sürekli çalışan bir dershane... Bu bakış açısını hakim kıldığımızda, daha doğrusu bu enerjiyle, coşkuyla, eğitim faaliyetini ele aldığımızda, “eğitim faaliyeti” dediğimiz şeyden hem herkes daha fazla zevk alacak, öğrenmenin ve öğretmenin şevkini duyacak, hem bu

çalışma örgütsel, politik ve ideolojik boyutlarda çok daha verimli bir çalışmaya dönüşecektir.

Mazlum: Bu anlayışı yani bulunduğu her yeri “okula” dönüştürmeyi sanırım en iyi başaranlardan biri özgür tutsaklardır. Daha önce koğuş sisteminde de böyleydi, şimdi oligarşi bunu engellemek için hücreleri yaptı, ama yine böyle. Bu da benim biraz önceki konuşmamda belirttiğim devrim ciddiyeti ve iddiasıyla ilgili bir durumdur.

Peru’yu anlatan bir kitapta, Aydınlık Yol Hareketi’nin tutsaklarını anlatan biri, biraz da hayranlıkla şöyle diyor: “*Kendi grupları hergün düzenli teorik eğitim ve spor çalışmaları yapar, harita okuma, çizme, ajitasyon teknikleri, dil, askeri bilgiler üzerine çalışırlardı. Sanki bir askeri kurmay okulu gibi hazırlanırdı taraftarları. Peru’nun sosyo-ekonomik yapısı onları çok ilgilendiriyordu. Tüm taraftarlarına ülke geleneklerini kavrattırıyordu.*

Çin’den Cezayir’e, Küba’ya.. Vietnam’a Latin Amerika’daki gerilla hareketlerine kadar tüm silahlı hareketleri inceliyorlardı.

Bir tek günleri bile boş geçmedi...” (Peru Aydınlık Yol Gerillaları, Nicholas Shakespeare, syf. 47)

Devrimi ciddiye alan herkes bunu yapar. Özgür tutsakların bu yoğun eğitim faaliyetleri kimileri tarafından zaman zaman eleştirilirdi de, “içeride askeri eğitim mi olur?”, “*hapishane içinde hapishane yaratılıyor*” vb.

Revizyonist, reformist gruplar da “eğitim çalışmaları” yaparlar zaman zaman. Ama akademiktir, teoriyi her şey gören bir bakış açısı egemendir. Ve amaç “teoriyi öğrenmek”tir. Oysa bu eğitimin eğittiği kadro da akademiktir, Marksizm-Leninizm’i çok iyi bilebilir, ama bir eylemde ne yapacağını şaşırıp kalır, bir semtte çalışma yapabilecek politikayı üretmez, kitlelere seslenmenin doğru kavramlarını bulamaz... Dahası, o teoriyle kendi yaşamını özdeşleştiremez. İşte biz bunun için eğitim faaliyetinin amacı, yeni bir kimlik yaratmaktır, devrimci yaşam ve düşünüş tarzını hakim kılmaktır diyoruz. Devrim iddiası olanın eğitim faaliyeti de, akademik kaygılarla değil, bu iddiayı gerçekleştirme kaygısıyla şekillenir.

Mesela Lenin, burjuva, küçük-burjuva eğitim anlayışının yarattığı şartlanmışlıkları da eleştirerek bu bağı şöyle dile getiriyor: “... *Bütün eski yalanlara rağmen, eğitimi siyasete bağlamaktan başka bir şey düşünülemez. Bizden çok daha güçlü olan dünya burjuvazisine karşı kavganın... bu aşamada, devrimin gelişmesini korumak ve burjuvaziyle askeri anlamda çarpışmak, daha da önemlisi eğitim yoluyla ideolojimizle çarpışmak zorundayız.*” (Lenin, Toplumda Siyasi Eğitim, syf. 18, Bu kitabı arayacak arkadaşlar için baştan söyleyeyim, benim yararlandığım kitap, 1976’ta Tan Yayınları tarafından basılmış bir kitaptır. Şu anda bu isimde bir kitap olduğunu sanmıyorum. Ama söz konusu kitaptaki bölümler, Lenin’in toplu yayınlanmış çeşitli

eserleri arasında bulunabilir.)

Kemal: Evet sevgili Yürüyüş okurları, umarım meramımızı anlatabilmişizdir. Buradan çıkardığımız sonuç şu olmalıdır; eğer bir yerde eğitim faaliyeti olması gerektiği gibi değilse, orada işin sadece tekniğiyle değil, oradaki devrim iddiasını büyütmekle işe başlamalıdır. Eğitim faaliyetini devrimci bir tarzda yürütmek, devrim iddiamızı büyütmektir. Veya bunu tersinden de ifade edebilirsiniz... Meselenin bu yanına nokta koyarak “nasıl yapmalıyız”ın geçen haftadan kalan bazı başlıklarına geçelim. Bunlar, bir, teorinin güncellelikle birleştirilmesi, iki, öğrenmekle öğretmenin birleştirilmesi, üç, periyodik eğitim çalışmalarının biçimi ve muhtevasıdır. Birinci bölümü kim açıyor?

Mazlum: Ben bir giriş yapayım. Teorinin güncellelikle ve somutla birleştirilmesinden ben, klasik “eğitim programları”nın aşılmasını anlıyorum. Bazı konular ilginçtir, çekicidir, bazıları ise, en azından başlığı itibarıyla sıkıcı, soyut görünebilir. Mesela, halk arasında burjuva eğitim sisteminin eleştirisi yapılırken “*kurbağanın iç organlarını bilmek kimin işine yarayacak?*” örneği verilir. Ama benzer örnekler bizim soyut çalışmalar için de söylenebilir, belki de söyleniyordur; mesela toplumlar çalışmasında “çakıl taşının nasıl yontulduğu kimin ne işine yarayacak?” denilebilir.

Sorun aslında kurbağanın iç organlarının veya çakıl taşının nasıl yontulduğu bilgisinin “gereksizliğinde” değildir. Bunların nasıl öğretildiğinde, nereye bağlandığında. Doğrudur, düzenin eğitim sisteminin öğrettiği birçok bilgi işe yaramazdır; çünkü ezberci bir tarzda öğretilmiştir. O bilgiyi hayata uyarlamak, o bilgiden yararlanıp başka şeyleri açıklamak, yorumlamak mümkün değildir. Soyut bir toplumlar çalışmasının, soyut bir ekonomi politik çalışmasının da akıbeti çok farklı olmaz.

Bu birinci yanı; biz geçmişini öğrenmeyi bugünü anlamak için gerekli görüyoruz. O halde teori, bu nedenle güncellelikle, somutlukla birleştiren bir tarzda ele alınmalıdır.

İkincisi, bizim eğitimdeki amacımızı hatırlayalım. Kadro yetiştirirken bu amaç **devrimin sorunlarını çözebilecek bir insan yaratmak**, kitleleri eğitirken, **devrimin zorunluluğunu ve olabilirliğini** kavratmaktır. Dolayısıyla buna hizmet etmeyen hiçbir konu, “eğitim” işlevini görmez. İşte bu nedenle de teori, güncellelikle, somutla birleştirilmek durumundadır.

Eğitim faaliyetinin kazandıracığı düşünce şu iki noktada özetlenebilir; ülkemizin, halkımızın sorunlarının ancak devrim ve sosyalizmle çözülebileceğini ve devrimin olabilirliğini göstermek. Hangi konuyu, nasıl işlersek işleyelim, mesele bu iki noktayı kavratmaktır. Devrimin olabilirliğine dair inancsızlığın ve sosyalizme güvensizliğin alabildiğine yaygın biçimde karşımıza çıktığı, devrime inanamamanın ve sosyalizme güvenmemenin hem burjuvazi, hem de çeşitli görünümdeki “sol” kesimler tarafından empoze edildiği bir

dönemde, eğitim faaliyeti bu inanç ve güveni yaratmayı başaramazsa, başka hiçbir şeyi başaramaz.

Bu anlamda; eğitim konularının başlıklarını mesela, toplumlar, diyalektik, emperyalizm, faşizm gibi klasik başlıklarla ele almak yerine, devrim niçin zorunludur, sosyalizm niçin gereklidir, bizim gibi ülkelerde neden adalet olmaz, kitleleri bilinçlendirmek ne demektir?, AB'ye girmek iyi midir, kötü müdür?, Kürt sorunu nasıl çözülür?, Millî Güvenlik Konseyi nasıl bir kurumdur?... gibi konuları eğitim başlığı yapabiliriz. Ki bunlara onlarca, yüzlerce başlık eklenebilir.

Toplumlar tarihi, diyalektik, tarihsel materyalizm, sınıflar, temel çelişki-baş çelişki, ulusal sorun, emperyalizm gibi tüm konular, bu başlıklar altındaki eğitim çalışmalarının içine yedirilebilir. Faşizmi MGK'yı işlerken ortaya koyabilirsiniz mesela. Ulusal sorun gibi soyut bir başlık tespiti yerine "Kürt sorunu nasıl çözülür?" daha cezbedici ve somut, güncel bir başlık değil midir? Veya emperyalizmi AB'ye girmek iyi mi kötü mü sorusu çerçevesinde ortaya koymak daha anlaşılır olmaz mı?

Bu konu başlıklarının şekillenışı, eğitimin yapıldığı alana, birime, kişiye göre değişebilir; ama esas olan şudur: Mesele, eğitimin insanların **kafasındaki sorulara cevap vermesi, hayatın içinde ihtiyaç duyacağı bilgi ve beceriyi kazandırmasıdır.**

Kemal: Mazlum'un belirttiği son noktayı maddeleştirmekte yarar var: Demek ki eğitim, bir, insanların kafalarındaki sorulara cevap verecek, iki, hayatın içinde ihtiyaç duyacağı bilgi ve beceriyi kazandıracak. Bunu tutturduğumuzda, en azından eğitimin "soyutluğu" ve insanların eğitim çalışmalarını konusundaki "isteksizliği" aşılmış olacaktır. Bir örnek vereyim.

Halkımız da okulu pek sevmez. Adeta okul bir "zorunluluk"tur. Feodalizmde veya burjuvazinin yönettiği başka yerlerde de böyleydi bu. Çin ve Rusya'da da böyleydi. Devrimden sonra hem Çin'de, hem Rusya'da büyük bir eğitim isteği açığa çıkıyor. O güne kadar kendilerinin okumamış olması bir yana, çocuklarını okullara göndermekte istekli olmayan işçiler, köylüler, kendi inisiyatifleriyle okullara açmaya başlıyorlar. Hem bildiğimiz anlamda okuma-yazma öğrenilen okullar, hem de siyasi eğitim yapılan okullar.

Mao, devrimden epey önce köylülerin mevcut okullara karşı çıkmasını yanlış buluyor. Ama sonra... *"Benim yanıldığımı, köylülerin ise haklı olduklarını ancak komünist olduktan ve Marksist görüşü benimsedikten sonra, köylük bölgelerde yaşadığım zaman anladım"* diyor. (Mao, Kültür Sanat ve Edebiyat Üzerine, syf 9).

Peki Mao'yu yanıltan neydi... Köylüler okula karşı çıkıyordu, çünkü *"köylülerdeki okullarda okutulan ders kitapları yalnızca şehirlerle ilgili sorunları işliyordu, köylük bölgelerin ihtiyaçlarına uygun bir biçimde düzenlenmemiş-*

lerdi.”

Kemal: Yani ihtiyaç ve ihtiyaçlara cevap verme meselesi.

Bu somutluğu yakalayabilirsek insanların “eğitim”den kaçması için bir neden kalmaz. Hele bir devrimcinin devrimi nasıl yapacağız, halkı nasıl örgütleyeceğiz, şu mesele nedir, bu mesele nasıl çözülür diye zaten kafasının ve hayatının içinde varolan sorunların tartışılacağı bir eğitimden kaçması hiç de mantıklı değildir. Aslında en sıradan insanın bile kendince bir düşüncesi vardır pek çok konuda. “*Ne olacak bu memleketin hali?*” sorusu belki en fazla bizim ülkemizde sorulur. Bu çoğu kez mizah konusudur. Ama bundan farklı bir şey de çıkmaz mı? Bu, insanlarımızın ülkenin sorunlarına şu veya bu biçimde kafa yorduğunun da göstergesidir. O halde bu kafa yormayı, yankınma, sızlanma olmaktan çıkarıp devrimci çözümlere kanalize edebiliriz. Bunu yaparken “öğretme-öğrenme” esprisi içinde onlardan çok şey de alırsınız. “Kürt sorunu nasıl çözülür?” kitabının meydanlardaki satışlarda beklenenin çok üzerinde bir ilgiyle karşılanmasını da bununla açıklayabiliriz. Bu herkesin kafasındaki bir sorudur çünkü. Ve herkesin bu konuda tartışabileceği, söyleyebileceği bir görüşü vardır az çok. Eğer klasik bir dağıtım olsaydı, birçok insana ulaşmamış olacaktı bu kitap. Sonra da “insanlarımız okumayı sevmiyor” denilecekti.

Bu örnekten hareketle belirtebiliriz ki, elimizdeki basın yayın araçlarını etkili bir şekilde kullanmak da eğitimin bir parçasıdır. Tavsiye edebileceğimiz bir radyo, televizyon, internet sitesi varsa, bir dergi varsa, onları, emekçilerin hayatına esaslı biçimde sokabilmeli, onlarda çıkan yazıları, konuşmaları, sohbetlerimizin -dolayısıyla eğitim faaliyetimizin- bir parçası haline getirebilmeliyiz.

Şimdi eğitim faaliyetinin ister grup halinde, ister ikili yürütülen tüm biçimlerinde neden soyut teoriyle güncelliği birleştirmemiz gerektiği sanırım az çok somutlaşmıştır. Şimdi “*öğrenme ve öğretme*”nin neden bir bütün olması gerektiğine değinelim:

Mazlum: Devrimciliği bir bütün olarak öğrenme ve öğretme süreci olarak da tanımlayabiliriz. Bir olumsuzluk örneğinden giriş yapmak istiyorum ben de. Çeşitli birimlerin yayınladığı bildirilerde, açıklamalarda bizim kullandığımız, kullanılmasını da eleştirdiğimiz çeşitli kavramlara rastlayabiliyoruz. Bu kendimizi eğitime yanımızın zayıflığını, yayınlarımızın gerektiği gibi okunup tartışılmadığını da gösterir. Veya okunmuş, ama öylesine geçilmiştir. Bir eğitim konusu haline getirilip o konu kafalarda pekiştirilmemiştir. O açıklamaları yazarların genellikle o birimdeki yöneticiler olduğu düşünülürse, demek ki “eğitime, öğretme” durumunda olanlar, yeterince öğrenmemektedir.

Yayınlarımızı iyi takip etmeyen, okuyan ama içselleştirmeyen bir yöneti-

cinin, böyle bir eğitimcinin yürüteceği eğitim çalışmasının çok verimli olması beklenemez. **Öğrenmeden öğretmek, dinlemeden dinletmek, yazmadan yazdırmak, yapmadan yaptırmak, çalışmadan çalıştırmak** ancak bir yere kadar mümkün olur ve mümkün olduğu kadarı da aslında “öylesine”dir.

Kendini geliştirmeyen bir eğitici, sadece bu tür hatalar yapmakla kalmaz, bir süre sonra inandırıcılığını kaybeder, bildiğini de öğretemez hale gelir... Şöyle ki; hiç kimse her şeyi bilemez. Hiç kimsenin mutlaka her soruyu cevaplaması söz konusu değildir. Ama hiç kimse de bildikleriyle yetinemez. Onlarla idare etmeye kalkışır, bir süre sonra eksiklikleri daha çok su üstüne çıkacak, o da bu eksikliklerinin üstünü örtmek için soruları genel-geçer cevaplarla geçiştirme yolunu seçecek ve o eğitici bir süre sonra inanırlılığını, ikna ediciliğini kaybedecektir.

Eğitmek durumunda olanlar, en çok çalışmak durumunda olanlardır. Onların mevcutlar içinde en çok bilen olmaları, en çok çalışmaları gereğini ortadan kaldırmıyor.

Yöneticinin, eğitmenin hazırlıksız geldiği bir eğitim toplantısı, diğer katılanlar ne kadar hazırlıklı gelmiş olurlarsa olsunlar, baştan kısır geçmeye mahkumdur. Çünkü eğitmen, o konuda okunulup gelinen birkaç yazıya, yani hiçbir şey katamayacaktır.

Öğreten aynı zamanda öğrenmeye açık olmalıdır. Bu noktada halktan, bulunduğumuz alandaki kitleden öğrenmek son derece önemli ve gereklidir. Halk eğitimi çalışmaları yapan biri, eğer halktan öğrenmesini de bilmişse, bir süre sonra A konusunu başta anlattığı şekilde anlatmayacaktır artık. Halkın verdiği örneklerle, benzetmeleriyle, kurduğu çağrışımlarla, formüllerle o konu artık yeni bir kalıba dökülmüş olacaktır... Bizim önemsemediğimiz bir olgu, kitleler nezdinde onları çok derinden etkileyen bir olgu da olabilir. İktidara vuruş noktalarımız neresi olacak ve o vuruşları hangi kelimelerle, kavramlarla, deyişlerle yapacağız? Bir konuyu nasıl anlatacağız. Bu, **öğretirken öğrenmek** ve **öğrettiklerimizle öğrendiklerimizi** harmanlayarak **yeni bir eğitim dili** oluşturmaktır.

Fakat bunun için eğitim çalışmaları en başta, katılan **herkesin konuşmasına, tartışmasına, sorular sorup görüşlerini belirtmesine** uygun olarak şekillendirilmelidir.

Klasik biçim şudur; biri anlatır, diğerleri dinler, anlatımın sonunda, “*sorusu olan var mı?*” diye sorulur, bazen soru soran çıkmaz, bazen usülden bir iki soru sorulur ve konuyu herkesin anlamış olduğu kabulüyle çalışma bitirilir.

Bir yönetici, bir eğitmen, o konunun bilinmediği, anlaşılmadığı, kavranmadığı daha sonra ortaya çıktığında “*ben anlatmışım, ben öğretmişim, hatırlanmayan var mı, anlaşılmayan bir nokta var mı diye de sormuştum*” diye kendini savunamaz. Savunursa, bu geçerli bir savunma olarak kabul edilemez. Hiç kimsenin “soracağı bir şey olmaması”, konuyu herkesin anladı-

ğının kanıtı değildir.

Öğreten, soruna “*anlattım, anlamamış*” diye değil, “**demek ki anlatamadım**” diye bakmak durumundadır.

Neden anlatamadığının çeşitli cevapları vardır: Kendisi o konuyu yeterince araştırıp incelememiştir. Veya kitlelerden öğrenmeyi başaramamış, dolaşısıyla onların anlayabileceği bir dil geliştirememiş ve aslında bildiği bir konuyu anlatamamıştır. Bir başka neden, eğittiği insanların kafalarındaki muhtemel soruları ve onların ihtiyaçlarını doğru tespit edememiştir.

Ancak öğretirken öğrenebilen, kendini teorik, örgütsel düzeyi ne olursa olsun hep bir öğrenci olarak görebilen biri iyi bir eğitici olabilir. Öğrenme-öğretme ilişkisi konusunu Mao'nun şu sözleriyle noktalayayım: “*Düşmanımız, bildiklerimizle yetinme anlayışıdır. Gerçekten bir şeyler öğrenmek istiyorsak, bu anlayışa son vermek zorundayız. Kendimize karşı tutumumuz 'doymak bilmeden öğrenmek', başkalarına karşı tutumumuz ise 'bıkıp usanmadan öğretmek' olmalıdır.*” (Kültür Sanat ve Edebiyat Üzerine, Syf. 16)

Kemal: Mazlum güzel noktalandı. Aslında söyleyecek fazla söz de bırakmadı. Ama yine de tartışacağımız bir alt başlık olarak tespit ettiğimiz periyodik eğitim çalışmalarına da değinelim son olarak. Konuştuklarımızdan periyodik eğitim çalışmalarını önemsemediğimiz, küçümsediğimiz, gibi bir anlam çıkarılmamalıdır. Tersine, her birimde, alanda böyle bir çalışma mutlaka olmalıdır. Bu noktada da en baştaki sorunlara dönüp, periyodik eğitim çalışmalarının daha verimli, bizim hedefimize uygun hale dönüştürülmesi için neler yapılmalı sorununu tartışalım.

Özlem: İsterseniz önce, geçen sohbetimizde olduğu gibi, “eğitim çalışması” deyince bundan hemen belli periyotlarda yapılan eğitim toplantılarını anlama yanlısına yeniden düşmemek için bir belirtme yapayım. Eğitim çalışması deyince, baştan beri konuştuğumuz o daha geniş kapsamlı faaliyeti kastediyoruz. Bu ayrımı koymak için belli günlerde, belirlenmiş konularda yapılan bu çalışmalara “**periyodik eğitim çalışması**” diyeyim.

Bu çerçevede mesela “**eğitim programı çıkarın**” denildiğinde, bundan anlaşılması gereken, her hafta şu saatte toplanacağız, şu konuları işleyeceğiz ibaret olmamalıdır. Eğitim programı, periyodik çalışmanın yanında, o birimdeki herkes için bir kişisel okuma programını, birimde genel olarak üzerinde durulması gereken konuları, tek tek herkes için ikili ilişkilerde, günlük pratiğin içinde nelerin konuşulup tartışılacağına, komitenin eğitim programından tüm birim üyelerinin katılacağı eğitim çalışmasına, halk toplantılarına kadar birçok yanı içermelidir.

Herhangi bir alandaki yöneticinin, eğitmenin genel programın dışında tek tek tüm insanlara ilişkin kafasında bir eğitim programı da olmalıdır. Çünkü

aynı birimde de insanların teorik düzeyleri, diğzer özellikleri, ilgi alanları, birikim ve tecrübeleri aynı değıldir. Bu farklılıklara sahip insanları, tek bir periyodik eğitim programı içinde eğitip geliştirmek mümkün değıldir zaten.

Periyodik eğitim çalışmasına gelince; eğitim yaptığımız insanların düzeyine, koşullarına göre çok çeşitli yöntemler geliştirebilir, bilinen çeşitli yöntemleri kendimize uyarlayabiliriz.

Tabii bu çalışmanın programı, o alanın, o alandaki insanların ayrıntılı, somut tahlilinden çıkacaktır. Mesela, yozlaşmanın çok yakıcı bir sorun haline geldiği bir semttteki eğitim programının öncelikli konularıyla, başka bir alanın öncelikli konuları aynı olmayacaktır. Mesela yozlaştırma saldırılarının gündemde olduğu bir semtte, “ahlakımızı nasıl bozuyorlar”, “kültürel çürüme nedir?”, “sosyalist kültür nasıl bir insan yaratır?”, “mafyalık ve kapitalizm” gibi başlıklar tercih edilebilir ve yukarıda belirttiğimiz gibi, kapitalizm, emperyalizm, toplumlar tarihi gibi birçok teorik başlık da bunların içinde işlenir.

Konularımızı bu şekilde gncellekle, somutlukla içiçe tespit ettikten sonra, mesele onu nasıl işleyeceğimizdir. Sohbetimizin biraz önceki bölümlerinde vurgulandığı gibi, birincisi, bir kişinin anlatıp ötekilerinin dinlediği bir tarzda olmamalıdır. Anlatıcının da, dinleyicilerin de sorularıyla zenginleştirilmelidir. Konuyu hazırlama ve toplantıyı yönetme görevi, mümkün olduğunca her hafta başka bir arkadaşa verilmelidir. Çalışmaya hazırlıklı gelinmeli, hazırlık da uygun biçimlerde denetlenmelidir. Gerek hazırlık, gerek çalışma sırasında not tutma alışkanlığı geliştirilmelidir.

ğrenilenleri pekiştirmek, ne kadar iyi anlatılabildiğinin ve ne kadar anlaşıldığının sağlamasını yapmak için işlenen konularda toplu veya tek tek sınav yapma yöntemine başvurulabilir. (Devrimcilerin eğitim çalışmalarında da “sınav” olur muymuş diyen arkadaşlar varsa, onlara, Halk Sınıfı adlı kitabın 1. cildinin 278. sayfasında yer alan “Sınav, Eğitim ve Politika üretmek” başlıklı yazıyı okumalarını öneririm.) Anlatılanın tekrar ettirilmesi, ne anlaşıldığının yazılı olarak istenmesi, gibi bir çok yöntem de kullanılabilir. Veya tartışılan konuya bağlı, ama o çalışmada ele alınmamış sorular üretilip çalışmayı bunlar üzerinden geliştirmek bir başka yöntemdir. Diyelim ki, çalışma konumuz, bu sohbetteki gibi “eğitim”di. Konunun ana hatlarını ortaya koyduktan sonra, şöyle bir soru sorulabilir: “*Gülsuyu semtinde (veya İzmir’de me-mur alanında veya X yerinde) şu koşullar, şu kadar insan var, siz olsaydınız nasıl bir eğitim faaliyeti programı ıkarırdınız?*” Bu (veya benzeri başka soruların) cevabının tartışılmasında hem konunun ne kadar anlaşılıp anlaşılmadığı ortaya çıkar, hem ezberci tarzdan çıkılıp politika üretme, yorumlayabilme ynmz gelişir.

Kısacası, periyodik eğitim çalışmasında da aslolan amaç ve hedeften şaşmayan bir yaratıcılıktır. Çalışmayı çekici, katılımcı, düşüncelerimizi ve mevcut bilgilerimizi zorlayıcı yeni yöntemlerle zenginleştirmeliyiz sık sık. Mono-

ton bir kalıp içinde srmemeli.

Daha gelişkin, yetkin insanları, daha yeni insanları eğitme üzere görevlendirmek, onlara bu eğitimi nasıl sürdürecekleri konusunda perspektif sunmalıdır.

Kemal: İki haftadır sürdürdüğümüz eğitim sohbetimizi burada noktalamalıyız artık. Tartışılabilecek daha farklı yönler de var mutlaka, mesela “kişisel eğitim” üzerinde fazla durmadık, kalanlara da daha farklı vesilelerle yeniden döneriz belki ileride. Ben son olarak şunu vurgulamak istiyorum; eğitim faaliyetini yuvarlandıka büyüyen bir kartopu gibi düşünün. Bir eğitim grubu oluşturduk, orada belli bir noktaya gelen beş kişi, başkalarını eğitmeye başlayacak, bu böyle giderek artacaktır. Artmalıdır. Öğrenen öğretmeye başlayacak. Eğitim faaliyetiyle kitle çalışması ve kadrolaşma böylelikle birbirini besleyerek bütünleşecektir. ğrenmek ve öğretmek, insanoğlunun yaşayabileceği en güzel duygulardan ikisidir ve bu ikisi, aynı zamanda bir devrimcinin görevlerinin en önemlilerindedir. Yürüyüş okurlarının bu görevi en iyi ve en yaratıcı biçimde omuzlayacaklarından hiç kuşkumuz yok. Haftaya kadar hoşçakalın.

Düzenle devrimin “kültür” savaşı

Konu: Kültür -1

Okurlarımızı sevgiyle, saygıyla selamlayarak başlayalım sözümüze. Bu haftaki sohbetimizin konusu kültür. Eğitim üzerine sohbetimizde eğitimin temelindeki amacının “yeni bir yaşam tarzı”, “yeni bir kimlik” yaratmak olduğunu söylemiştik. Buna bağlı olarak kültür konusunu tartışmamızın önceki sohbet konumuzu da pekiştirici bir işlev taşıyacağını düşündük.

Kültür nedir? Sanırım bu soruya “ansiklopedik” veya “teorik” olarak genel anlamda doğru bir cevap alabiliriz. Ki bunlara da birazdan geliriz. Ama pratik olarak kültürü nasıl ele aldığımızı bakarsak, tanımımızla pratiğimiz arasında bir farklılık olduğunu görürüz.

Mesela, çeşitli birimlerde oluşturulan “kültür komisyonları”, “kültür komiteleri” neyle uğraşır; çoğunlukla tiyatro, şiir, öykü, sinema, halk oyunları gibi faaliyetleri organize ederler.

Oysa bu kültürün çok daraltılmış bir tanımıdır. Hatırlarsanız, eğitim konusunda da “eğitimden ne anlaşılması gerektiği” üzerinde ısrarla durmuş ve eğitimin periyodik toplantılara indirgenemeyeceğini vurgulamıştık. Kültür konusunda da benzer bir sorun var karşımızda.

Öncelikle kendimizi kavramların daraltılmış veya yüzeyselleştirilmiş anlamlarından kurtarmamız gerekir. Kültüre ilişkin bu sığ kavrayış, ta ortaokul, ilkokul eğitimine kadar uzanır. Hepiniz bilirsiniz, okullarda “kültür kolu” vardır. Bir kültür kolu olması elbette iyi bir şeydir, fakat o “kültür kolu”nun kapsamının tiyatroyla, halk oyunları ile sınırlanması, işte tam da belirttiğimiz o sığlaştırmayla ilgilidir. Belki biraz da bu eğitimin yarattığı şekillenmeyle derneklerimizde biz de kültür komisyonları oluşturduğumuzda onların faaliyet alanı da işte buna benzer bir sınırlılığı içinde taşıyor.

Fakat “kültür”, bizim faaliyetlerimizin tümünde vardır zaten. Herhangi bir birimdeki, alandaki eğitim komitelerimiz, kültür komitelerimiz esasında o alanların can damarıdır desek yeridir. Çünkü mücadelenin en can alıcı boyutları onların çalışma alanını oluşturmaktadır. Peki neden böyledir? Bunu cevaplamak için şimdi kültürü tanımlamaya girişmek üzere sözü Özlem’e bırakıyorum.

Özlem: Ben bu sohbetimize hazırlanırken çeşitli sözlük ve ansiklopedilerdeki tanımları not etmiştim. Onları aktarayım isterseniz.

Bir çalışmada şöyle tanımlanıyor: “*Kültür, bir toplumun duyuş ve düşünüş birliğini sağlayan bütün değerlerinin tümü olarak tanımlanır. Bu anlam gelenek, görenek, düşün ve sanat değerleri gibi bir toplumun bütün değerlerini kapsar.*”

Politika sözlüğündeki tanım şu:

“*Kültür, insan topluluklarının bilim, teknik, sanat, devlet ve toplumsal hayata ilişkin örgütlenmiş, bütün alanlardaki başarılarının, kazanımlarının tümü'dür.*”

Türk Dil Kurumu'nca yayımlanan budunbilim terimleri sözlüğünde de şöyle bir tanım yeralıyor: “*Kültür, bir halkın ya da toplumun özdeksel ve tinsel alanlarda oluşturduğu ürünlerin tümü: Yiyecek, giyecek, barınak, korunak gibi temel gereksemelerin elde edilmesi için kullanılan her türlü araç gereç; uygulanan teknikler; düşünceler, beceriler, inançlar, geleneksel, dinsel, toplumsal, politik düzen ve kurumlar; düşünce, duyuş, tutum, davranış ve yaşama biçimlerinin topu*”.

Materyalist Felsefe Sözlüğü'ndeki tanım ise şöyle: “*Kültür, tarihin akışı içinde toplum tarafından yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ve onların yaratılması, kullanılması ve aktarılmasına ilişkin araçları kapsar.*”

Burada tanım açısından daha sonra şöyle bir ayrıma gidiliyor: “*Daha sarih olarak, maddi kültür (yani, makineler, üretim alanındaki tecrübe ve diğer maddi servetleri) ve manevi kültür (yani, bilim, sanat, edebiyat felsefe, etik, eğitim, vs. alanındaki başarıları) ayrımı yapılmaktadır.*”

Göreceğiniz gibi, tek bir tanım bulmak ve yapmak oldukça zor. Kültür de tarihsel bir kategoridir. Tarih boyunca içeriği değişmiştir. Kültürü dar bir alana sıkıştırmamak açısından bu tanımları bilmekte yarar var. Ancak Materyalist Felsefe Sözlüğü'nden aldığımız tanım daha özet ve somuttur; ayrıca tanımın ikinci bölümünde yapılan maddi kültür, manevi kültür ayrımında manevi kültür olarak belirtilen kapsam, kültür kavramının yaygın kullanımına daha uygun bir tanımdır.

Bu anlamda kültürü şöyle tanımlayabiliriz; **bir toplumun veya belli bir topluluğun bilim, sanat, ahlak, eğitim alanındaki ürün ve birikimleriyle, duyuş, düşünce, kurallar ve değerlerinin toplamı kültür olarak adlandırılır.**

Bu tanım ise bizi, Kemal arkadaşın biraz önce belirttiği noktaya yani kültürün bizim faaliyetimizin, yaşamımızın her anında varolan bir olgu olduğuna götürüyor. Zaten bu anlamda da, daha dar bir alandaki **duyuş, düşünüş, değerler ve kuralları** tanımlamak üzere, **iş yapma kültürü, birlik kültürü, siyaset kültürü, Cephe kültürü** gibi çok çeşitli kavramlar kullanılır. Günlük yaşamımızda tek bir an, tek bir eylem, tek bir faaliyet yoktur ki, orada şu ve-

ya bu kültürün değerleri, ilkeleri, kuralları, duygu ve düşünüş tarzı olmasın... Her davranışımız, her sözümüz, her eylemimiz illa ki bir kültürü içinde taşır.

Kemal: O zaman bu şu demektir; kültür konusunu ele almak demek, bir savaş cephelerini ele almak demektir. Devrimci iktidar savaşı, üç cephede yürütülür bildiğimiz gibi; ekonomik/demokratik mücadele, siyasi mücadele ve ideolojik mücadele. Bu savaşın cephelerinden biri olarak sayılan ideoloji de kültürün bir parçasıdır. Dolayısıyla, gerçekte bu üçüncü cephedeki savaşı kültür alanındaki savaş olarak da tanımlayabiliriz.

Bu “savaş” üzerinde durmalıyız önce. Çünkü bu savaşın önemi, gereği anlaşılmazsa, kültür üzerine öğreneceğimiz şeylerin hiçbiri işe yaramaz.

Halkın kültürel yozlaştırılmasının bir politika olarak her alanda uygulandığı, kültürel yozlaşmanın şu veya bu biçimde sol içinde yansımalarını bulduğu bir dönemde, bu savaş, her zamankinden hayati hale gelmiş bir savaştır. Çürümüş bir düzen, ancak halkı da çürüterek ömrünü uzatabilir. Böyle bir düzenin üreteceği politikalar, ekonomik alanda sömürü, askeri alanda terör, kültürel alanda yozlaştırma, siyasal alanda gericilikten başka bir şey olamaz ve bunlar birbirini tamamlar. İşte bunun için kültürel anlamda böylesine yoğun bir saldırı vardır ve işte bu nedenle kültürel alandaki savaş belirleyici bir öneme sahiptir.

Kültür denilince yaşadığımız toplumda üç temel kategoriden sözedebiliriz; burjuva kültür, halkın kültürü, devrimci kültür.

Buna bağlı olarak bizim kültürel alandaki mücadelemiz de esas olarak üç ana noktada toplanabilir: **Birincisi**, burjuva kültürüne karşı ideolojik mücadele, **ikincisi**, halkın kültürünü koruma ve geliştirme, **ncs**, devrimci kültürü bizzat yaratma mücadelesi. Ki, bu görevler çoğu zaman içiçe geçer.

Mazlum: Tabii bu üç kültürün, mevcut sosyo-ekonomik yapı içinde ne şekilde bulunduğunu ve bulunabileceğini de açmak gerekir sanırım. Bir toplumda hem sömürücü sınıfların, hem de ezilen sınıfların kültürü yan yana bulunur; ancak egemen olan kültür o toplumdaki egemen sınıfların kültürüdür. Dolayısıyla, bugün içinde yaşadığımız toplumda egemen olan kültür de burjuvazinin kültürüdür. Burjuvazi, işbirlikçi bir burjuvazi olduğu, baştan itibaren emperyalizme bağlı olarak geliştiği için egemen kültür emperyalizmin kültürüdür demek de yanlış olmaz.

Sınıflardan bağımsız bir kültür yoktur. Her kültür veya kültürün bir parçası olarak tanımladığımız her düşünce, her duygu, her bilimsel, edebi eser, her ahlaki kural, belli bir sınıfın kültürünün parçasıdır. Bir duygu, düşünüş biçimi, davranış tarzı, bir sanat ürünü, ya burjuvazinin ya halkın kültürünün ifadesidir. Bunların dışında olamaz. Mesela, “*kültürlü insanlar yetiştirmek lazım*” lafı, boş, içeriksiz bir laftır. Hangi kültürle donanmış insanlar yetiştirile-

cek noktası belirtilmelidir.

Henüz insanlığın sınıflara ayrılmadığı ilkel toplumun da bir kültürü vardı ve bu kültür doğal olarak tüm toplumun çıkarlarını gözeten, tüm toplumun ortak değerlerini dile getiren bir kültürdü. Ama sınıfların ortaya çıkmasıyla birlikte, sınıfsal çıkar farklılıklarının yarattığı çelişki ve çatışma, doğal olarak birbirine karşıt ve birbiriyle çelişen sınıf kültürlerini de ortaya çıkardı. Ve doğal olarak kültürel alandaki mücadele de, sınıflar mücadelesinin bir parçası haline geldi.

Biz işte tarihsel olarak oluşmuş bu tabloda, tüm topluma egemen olan burjuva kültüre karşı savaşıp, onu etkisizleştirirken, bir yandan da devrimci bir kültürü yaratma mücadelesi veriyoruz.

Burjuva, emperyalist kültür, “egemen kültür” olmakla yetinmez hiçbir zaman. Bu egemenliğini her beynin tüm hücrelerine yaymak için durmaksızın saldırır. Bu mücadele, biz farkında olalım veya olmayalım, kıran kırana bir mücadeledir. Yeterince özen göstermediğimiz, cephaneliğimizi dolu tutmadığımız takdirde, çok kolaylıkla darbeler yediğimiz bir savaştır bu.

Kemal: Biraz güncele getirmek istiyorum buradan sözü. Emperyalist şirketler, peşpeşe fabrikaları, büyük hizmet kuruluşlarını satın alıyorlar. Ama emperyalizm için, mesela sinema sektörünü ele geçirmek de en az demir-çelik sektörünü ele geçirmek kadar önemlidir. Hatta denilebilir ki daha önemlidir.

Çünkü bir ülkenin yeraltı-yerüstü kaynaklarına el koymak için, halkını köleleştirmek; halkı köleleştirmek için de kültür alanını ele geçirmek gerekir.

Kültürün sadece bir parçası, ama etkili bir parçası olan filmler, romanlar deyip geçmeyin. CIA'nın “Psikolojik Savaş” üzerine bir yayınında geçen şu cümle her şeyi kestirmeden anlatıyor zaten: *“İnsanın en kritik noktası zihnidir. Zihnine bir kez ulaşıldı mı, ‘siyasal hayvan’ mermilere bile gerek kalmadan yenilgiye uğratılabilir. Hedef bütün halkın zihnidir.”*

Filmleriyle, romanlarıyla, dizileriyle, medyasıyla, konuşma, giyim tarzıyla, ahlaka getirdiği bakış açısıyla, yaşamaktan anladığıyla, bilimi kullanışıyla, yani kısacası kültürü oluşturan her parçadaki saldırısıyla halkın beynine kendi kültürünü şırınga etmeye çalışıyor.

Bizim mesela bir kitap, dergi tanıtımı üzerinde, okuyacağımız kitapları, seyredeceğimiz filmleri burjuva medyanın yönlendirmeleriyle seçmek üzerinde bu kadar önemle durmamızın nedeni budur.

Bir yanda istediğimiz kadar devrimci eylemler, çalışmalar yapıyor olalım, eğer burjuva kültürene karşı kendi beynimizde barikatlar örmüyorsak, geniş kitlelerin bu barikatlarını örmesinin çalışmasını yapmıyorsak, savaşı bir yandan da kaybediyoruz demektir.

Çünkü bu filmler, diziler, kitaplar, bizim önerdiğimiz tersini öneriyor kitlelere. Mesela, bilmem kaçıncısı çevrilen “Yıldız Savaşları” sadece bir film değil. Bu filmler, büyük bir sektör. Büyük karlar elde ediyorlar bunların üzerinden. Filmlerin oyuncularları, tişörtleri, kitapları çıkıyor, bir de oradan kar ediyorlar. Ancak sorun bu kar ve sömürünün de ötesindedir; bu filmler, bilgisayar oyunları aracılığıyla genç beyinlerin dumura uğratılmasıdır. Bu tür filmlerde, romanlarda iyiler, kötüler, onların üniformaları, konuşmaları, renkleri hep belli şartlanmalar yaratacak şekilde dizayn edilir. Amerikalılar iyidir. Kötüler genellikle sosyalist ülkelerin insanlarını, yaşamlarını çağırıştırır. “Bi-reycilik”, “kendini kurtarmak”; “hayatını yaşamak” doğrudan ideolojik söylemler değil, bu ve benzeri kültürel ürünler aracılığıyla empoze edilir. Şimdi burada, biz bu tür filmleri, kitapları, başka sanat ürünlerini, başka tüketim ürünlerini “ne olacak” diye karşılıyorsak, kendimiz bunlardan uzak durmuyorsak, halkın, gençliğin uzak durmasını sağlamak için özel bir çaba yürütmüyorsak, birkaç yerde düzenlediğimiz halk oyunları kursuyla, bu büyük kültür savaşını yürütemeyiz.

Konuşmada kullanılan kelimeler, giyim tarzımız, oturup kalkma biçimimiz, yiye içtiklerimiz, büyüğe, küçüğe karşı davranışımız, loto, toto, piyango, televizyon yarışmaları, dizileri karşısındaki tavrımız, her şey bu savaşın bir parçasıdır. Bunlardaki düşüncelerimiz, davranış biçimlerimizle, ya bir savaşçıyızdır ya da savaşın kapsamından habersizizdir.

Şu ya da bu filmi seyretmek, şu ya da bu davranış biçimini benimsemek, şu ya da bu giysiyi seçmek, konuşurken şu ya da bu kelimeyi tercih etmek, “o kadar da önemli değil” değildir. Mesela göbeği açık bırakan bir giyim tarzı, nasıl moda yapılmıştır? Tek başına bu olguyu tartıştığımızda, emperyalizmin “moda”yla kitleleri nasıl yönlendirdiğini, nasıl bir ahlaka sahip olduğunu, kadına bakış açısını görebiliriz. Bunları bile bile bu modayı benimsemek, buna özenmek, çevremizdeki özentiye karşı duyarsız kalmak, bunları eğitim konusu yapmamak, kültürel mücadelenin parçası olarak görmemek, kabul edilemez. Dildeki bozulma, sığılaşma ve yabancılaşma da kültürel dejenerasyonun en dolaysız göstergelerinden biridir, ki dil konusu aslında başlı başına ayrı bir konu olarak işlenebilecek önemdedir. Dil, düşüncenin dışı vurumdur. Dil-düşünce arasındaki diyalektik bağ hatırlandığında, emperyalizmin dile yönelik saldırılarının amacı ve önemi de daha iyi anlaşılır. Bu anlaşıldığında da kullanılan her kavram veya iradi olarak şu veya bu kavramı kullanmamak kültür alanındaki mücadelenin bir parçası haline gelir.

Öyle değil mi Özlem? Kullandığımız kelimeleri, izleyeceğimiz filmleri, okuyacağımız kitapları, giyim tarzımızı, davranışlarımızı yeterince seçebiliyor muyuz sence?

Özlem: Her durumda bir seçim yapmış oluyoruz aslında. Bilinçli veya bilinçsiz. Çünkü hemen tüm kültürel normlar, toplumda alternatifleriyle birlikte

bulunuyor. Ve biz şu veya bu şekilde davrandığımızda, onlardan birini seçmiş oluyoruz. Biraz önceki anlatımlara göre söylersek, aslında konuşmamız da, giyimimiz de, oturup kalkmamız da, “zevk”lerimiz de, ürünlerimiz de sınıfsal bir nitelik taşıyor. Giyim kuşam, davranış, konuşma tarzı, bunlar bizim gençlikte çok tartıştığımız konulardı.

Devrimci olma yolundaki insanlarda bu iki kültür birden varoluyor doğallıkla. Belli bir bilinç düzeyine gelinceye kadar ise daha çok “önemsememe”, bunu giymekten, bunu izlemekten, böyle konuşmaktan ne çıkar ki yaklaşımı egemen oluyor. Bizim bu konuya verdiğimiz öneme göre de tabii bu süreçler uzuyor veya kısalıyor. Bu alandaki savaşı ciddi, sistemli olarak yürütmediğimizde, tabii bunlar, birçok insanın daha tam devrimcileşmeden düzen tarafından yeniden esir alınmasını da beraberinde getiriyor.

Hep söylenir; özellikle 12 Eylül’den sonra bireycilik hem ideolojik olarak, hem de davranış tarzı olarak körüklendi. En fazla etkisini gösterdiği yerlerden biri de öğrenci gençlik oluyor. Biz “bireyci” ideoloji ve davranışın, kültürel alandaki savaşın bir unsuru olduğunu kavradığımız ve kavratığımız ölçüde bu noktada bir şeyler yapabiliriz.

Halkın kültüründe tarihsel olarak dayanışma mı var? Egemenler halkı bölüp parçalayarak, aralarındaki birliği, dayanışmayı yok ederek ömürlerini uzatıyorlar. Dayanışmacı, paylaşımcı düşünceleri çözmek için birbirinin sırtına basarak yükselmeyi, “her koyun kendi bacağından asılır” mantığını, “köşeyi dönme” kültürünü yerleştirmeye çalışıyorlar. Halk tarihsel ve geleceksel olarak erdemi, ahlaklı olmayı, özü sözü bir olmayı, eline, beline, diline sahip olmayı öğütler. Egemenler bu kültürü çözmek, dağıtmak için her araçla ahlaksızlığı, yozluğu körükler. “El emeği, göz nuru” halk nezdinde değerlidir; egemenler emeği ucuzlaştırıp değersizleştirir, emeğin yerine “uyanıklığı”, “kariyeri” geçirir. “Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırını sayan” halk değerinin karşısında, vefayı küçümseyen, tüm ilişkileri çıkara dayandıran bir kültür konulur. Mütevazi bir yaşam, mütevazi bir giyim aşığlanır, küçümsebilir, alaya alınır ve giderek herkes belli kalıpların içine girmeye zorlanır. Belli konuşma tarzları aşığlanır, onun yerine başka bir konuşma tarzı dayatılır...

Kıscacası, gördüğümüz gibi, savaş; her an, her yerde sürer. Ve biz benimsediğimiz her davranışla, her düşünceyle, her duyguyla, her yaşam tarzıyla, bunlardan birini seçmiş oluruz. Burjuva toplumun içinde devrimci olmanın zorluğu da buradadır. Bize düzenin dayattığı hakim olandır, etkili olandır. Biz devrimci olduğumuz, en azından devrimci düşünceleri benimsediğimiz halde, bazen farkında olarak, bazen olmayarak, burjuvazinin kültürel alanda dayattıklarını seçeriz.

Kemal: Oysa biz, en başta dediğimiz gibi, hem burjuva kültüre karşı ideolojik mücadele vereceğiz, hem de bunun alternatifi olan bir kültürü, dev-

rimci kültürü yaratacağız.

Bir bütün olarak sosyalist kültürün hakim kılınması, devrim meselesidir. Kültür bir ‘st yapı’ kurumudur. Birebir olmasa da, alt yapı tarafından belirlenir. Dolayısıyla tüm toplumda sosyalist kültürü hakim kılmak, alt yapıda, ekonomide sosyalist üretim ilişkilerini hakim kılmayı gerektirir. Ama biz devrimci kültürün yaratılmasını devrim sonrasına ertelemek durumunda değiliz. Çünkü bugün bu kültürün yaratılmasını sağlayacak koşullara, ortama asgari düzeyde sahibiz. Bu ortam, devrim mücadelesinin kendisidir. Devrim mücadelesi, içerdiği halk kesimlerinin kültürünü alıp geliştirir, bu mücadele içinde yeni duygu, düşünüş biçimleri, yeni yaşam tarzları yaratır, yeni bilimsel, edebi ürünler ortaya çıkarır ve işte bunlar da devrimci kültürü oluşturur. Devrimciler, lkemizde bu kültürü yaratmaya ‘sıfırdan’ başlamamışlardır. Bu kültür ezilen halkların ve proletaryanın yüzlerce yıldır yürüttüğü mücadelede yaratılmış büyük bir birikime sahiptir. Bizim yaptığımız bu büyük birikimi, lkemizin kültürüyle harmanlayıp sol ve geniş kitleler içinde yaygınlaştırmak, onlara yeni ürünler, yeni değerler katarak daha ileri bir aşamaya taşırmaktır.

Halkın kültürünün esas olarak kendini koruduğu yer de bu mücadele ortamıdır. Kitlelerin bir bölümü emperyalist kültürün ağır saldırısı altında burjuva kültürün etkisi altına girerken, halkın tarihsel kültürel mirası, devrimciler tarafından mücadele içinde yaşatılmakta ve yeniden üretilmektedir.

Halkın kültürü nedir, buna sohbetimizin ancak ikinci bölümünde daha ayrıntılı olarak girebileceğiz. Çünkü bu konu üzerinde en çok spekülasyon yapılan konulardan biridir. Halkın kültürünü korumak, savunmak, küçük-burjuva aydınlar tarafından ya anlaşılmaz, ya genellikle çarpıtılır. Buna tekrar döneceğiz, ancak başladığımız noktayı bitirelim. Halkın kültürü devrim mücadelesinin içinde yeniden üretiliyor dedik.

Mesela, halkın paylaşım, yardımlaşma, dayanışma gibi değerleri devrimci değerlerin de temelini oluşturur. Halkın bu değerleri, devrim mücadelesi içinde devrimci çalışma tarzının temeli olan **kolektivizm ve komün anlayışı** olarak daha ileri düzeylere taşınmıştır. Halkın yiğitlik, kahramanlık gibi değerleri, devrimci kültürde halk için, vatan için ölümü gülerek, tilili çekerek karşılamaya dönüşmüştür. Halkın ‘gavura alerjisi’, devrimci kültürde anti-emperyalist bilince dönüşerek sürmektedir. Halkın dostluk, kardeşlik, özveri ve fedakarlık değerleri, devrimci kültürde yoldaşlıkta somutlanmıştır. rnekleri oğaltabiliriz.

Burjuvazinin kültürüne karşı sürekli ve militanca savaşmadan bu savaşı kazanamayız. Bu savaş, baştan beri konuştuğumuz gibi, değerlerimizde, kullarlarımızda, yaşam tarzımızda somutlanır öncelikle. Burjuva kültürün bireyciliğinin karşısına kolektivizmi, paylaşımcılığı koyarak, bencilliğinin karşısına fedakarlığı koyarak, kariyerizmin karşısına mteveziliği, sıra neferliğini, onun edebi, sanatsal ürünlerinin karşısına kendi edebi, sanatsal ürünlerimizi çıkararak, onun empoze ettiği davranışların karşısına devrimci ilke ve değer-

lerin belirlediği davranışları, őrkekligin, her zorlukta sıvışıp kendini kurtarmanın yerine cüreti, dayattığı dilin karşısına kendi devrimci dilimizi koyarak, bu alandaki savaşın savaşçıları olabiliriz.

Neden bu savaşı önce kendi kişiliğimizde vermemiz gerekiyor? Somutla-
yalım. Çünkü bu alandaki savaş, sadece teori düzeyinde yürütülemeyecek
bir savaştır. Bir mahallede, fabrikada, okulda, eğer burjuvazinin kültürüne
karşı konuşuyorsak, burjuvazinin yozlaştırma politikasının karşısında dur-
mak gerektiğini söylüyorsak, halkın kültürünü, sosyalist kültürü öneriyor-
sak, kitleler, bunu önce bu sözlerin sahiplerinde görmek isteyeceklerdir. Bur-
juva kültüre karşı savaşı kendi **kişiliğimizde**, kendi **kurumlarımızda**, kendi
ürünlerimizde ve kendi yaşamımızda vermeden, halkı kültürel yozlaşmanın
karşısına çıkaramayız.

Sevgili yürüyüş okurları, eğitimde, kültürde, hep savaşmayı öneriyoruz.
Ne yapalım, bu düzeni değiştirmek, devrim yapmak, devrimci olmak, her
alanda ve her an savaşmak demektir. Haftaya kadar sağlıcakla kalın.

Konu: Kültür -2

Devrimci politika ve kültür politikası

Sevgili Yürüyüş okurlarına merhaba! Sohbetimize kültür konusunda geçen haftadan bıraktığımız yerden devam edeceğiz.

Yaşadıklarımız gösteriyor ki, son derece önemli bir konuyu tartışıyoruz. Düzenle devrim arasındaki “kültür” savaşının nasıl çok yönlü olarak sürdüğünün örnekleriyle dolu gelişmeler. Mesela, özellikle yoksul halkın oturduğu semtlerde kültür alanında çok şiddetli bir savaş sürüyor. Aydınlar üzerinde aynı şiddette bir savaş var; karşı-devrim kültürel alanda önemli etkileri olan bu kesimi kendi cephesine kazanmak için her yöntemi kullanıyor. Festivaler, şenlikler gibi kısaca “kültürel etkinlikler” diye adlandırılan her faaliyet, bu savaşın bir biçimine sahne oluyor. Güçlü bir ideolojik donanım ve buna denk düşecek bir kültür politikasına sahip olmayanların bu savaştan galip çıkması mümkün olmadığı gibi, yoğun burjuva, küçük-burjuva kuşatması altında sağa, düzenin kültürüne savrulması da büyük ihtimaldir. Bu anlamda bu sohbetimize “nasıl bir kültür politikasına sahip olmalıyız?” sorusuyla girebiliriz.

Mazlum: Ben özellikle geçen hafta bu konuya girmeyi düşünüyordum, ama denk düşmedi. Munzur Festivali ve bizzat Dersim’in kendisi, keza bazı eylem biçimleri bu açıdan çarpıcı örneklerdir. Siyasal anlamda iddiası olan her siyasi hareketin elbette bir de kültür politikası olmak durumundadır.

“Kültür politikası”, hayatın her alanında sınıflar mücadelesinde izlenen politikaya bağlıdır. Herkes eylemine, başka etkinliklerine kendi politikasına denk düşen bir kültürü taşır. Munzur Festivali’ne, benzeri birçok festivale nasıl yaklaşıldığı da tartıştığımız bu konudan bağımsız değildir.

Bu alanda dikkat çekmemiz ve dikkat etmemiz gereken ilk noktalardan biri, etkinliklerin giderek burjuva kültürün temsilcisi durumundaki sanatçılara, aydınlara açılması, buna karşın devrimci muhtevadan giderek uzaklaşmasıdır. Kimilerinin “barış” politikası, kimilerinin “legal particilik” çerçevesindeki çalışma tarzı, karşımıza böyle bir olgu çıkarıyor. Festivalere, şenliklere ilerici, demokrat tek bir tavrı görülmemiş, yaptığı müzikte ilerici, demok-

rat bir içerik olmayan burjuva “sanat” dünyasının popüler isimlerini çağırarak, panellerde o konuda özgün bir yeri veya uzmanlığı bulunmayan ama düzenin itibarlı, popüler isimlerine yer vermek, esas olarak “düzenle barışma” veya o etkinliği düzenin icazetine dayanarak sürdürme politikasının ürünüdür.

Bir başka örnek; eylem, toplantı çağrılarında mesela şu tür ifadeler görebiliyoruz artık: *“Şenlik gibi eylem”... “hem siyaset yapacak, hem eğleneceğiz”... Veya mücadeleye, örgütlenmeye ilişkin iddialı bir davetiyenin altında “bira fiyatı şu kadardır”... diye bir not!*

Bunlar sivil toplumcu, Avrupa’dan alınma tarzın ta kendisidir. Böyle yaparak “kiteselleşeceklerini” sanıyor kimi akıllı evveler. Birincisi, bu yoldan kiteselleşsen ne olur, düzenin kültürünü bir de sen başka bir üslupla yeniden üretmiş olursun. İkincisi, bu yolla da kiteselleşemezsin zaten, çünkü sen düzenin etkisi altındaki kesimler için bir alternatif oluşturmuş olmuyorsun. Muhaliflik, “protesto”yla sınırlandığında, bir alternatif iddiasıyla bütünleşmediğinde, bir noktada düzene muhalif gibi görünen, bir bakmışsınız ki, başka bir noktada düzenin bir parçası haline gelmiş. Devrimcilerle demokratları, kendini sadece **“anti-.....”** bilmem ne diye ifade edenleri ayırdeden noktalardan biri de budur.

Devrimci politika, hayatın her alanında alternatif bir görüşe, alternatif programlara ve bunların birbirini tamamladığı bütünlüklü bir hedefe sahip olmak demektir. Kültür politikası da işte bu bütünün parçasıdır.

Yukarıda örnek verdiğimiz türdeki eylem çağrılarında reformistlerde veya kendilerini anarşist, Troçkist, otonom olarak tarif eden gruplarda rastlanıyor çoğunlukla. Bunlar teoride düzenin her şeyine, herkesten fazla karşı görünürler. Ama işte pratikte yaptıkları, düzenin kültürünü yeniden üretmek, bir ucuna karşı çıkarken, başka bir ucundan ona tabi olmaktır. **“Eğlence”** ve **“eylem”** anlayışları tamamen burjuvazinin empoze ettiği bir eğlence ve eylem anlayışıdır.

Bunlar kültürel alandaki savaşı, ideolojik mücadeleyi küçümser, yok sayarlar. Bu nedenle de bir alternatif oluşturamazlar.

Öte yandan bu alandaki mücadeleyi abartanlar, hatta buna belirleyici bir rol yükleyenler de vardır. Toplumun sadece eğitim alanındaki mücadeleye değiştirilebileceğini söyleyenler olduğu gibi kültürel alandaki mücadeleye de bu işlevi yükleyenler vardır. Bu, tarihsel materyalist bakış açısından yoksun, eğitimin, kültürün tüm “özerkliğine” rağmen sonuçta belli bir alt yapı tarafından belirlendiği gerçeğini gözardı eden ve bu anlamda da sonuçta “düzen içi” kalan bir anlayıştır. Kültürel alandaki mücadele, sistemi kökten değiştirmek mücadelesine bağımlı kılınmalıdır. Bizim yozlaşmaya karşı mücadelemiz, burjuva kültürüne karşı bu alanda ürünlerimizle, eğitimimizle sürdürdüğümüz mücadele, devrim mücadelesini geliştirme hedefiyle bağlantılıdır.

Kültür politikasının ana noktasını belirleyen bu hedeftir.

Yazdığımız romanlar, yaptığımız müzikler, resimler, kültürel etkinliklerimiz, hep bu çerçevede şekillenmelidir. Bu alandaki küçük-burjuva damganın etkisi altında, zaman zaman devrimcilerde de bu hedeften sapmalar görülebiliyor. Yapılan bir işte küçük-burjuvazinin beğenileri esas alınıyor. Onlara seslenmek hedefleniyor. Oysa bizim sorunumuz, hedefimiz farklı. Bu noktada Mao'nun şu sözlerini hatırlatmak istiyorum, tartıştığımız konuya denk geliyor:

“Bugünkü aşamada Çin’in kültür hareketinin ana sorunu köylülüktür. Eğer 360 milyon köylü gözönüne alınmazsa, ‘cehaletin yokedilmesi’, ‘eğitimin halka indirilmesi’, ‘kitleler için sanat ve edebiyat’... gibi şeyler büyük ölçüde boş laf olmaz mı?... Bunu söylerken, hiç kuşkusuz, halkın geri kalan doksan milyonunun... özellikle de işçi sınıfının siyasi, iktisadi ve kültürel önemini küçümsemiyorum. Bu konuda en küçük bir yanlış anlamaya yer yoktur.” (Mao, Kültür Sanat ve Edebiyat Üzerine, syf. 94)

Bizim sorunumuz ne? İşçi, köylü, gecekondu, öğrenci, küçük-burjuva, halkın her kesimine seslenmeye çalışırız; ama bunlar içinde bugün belirleyici olan cahil bırakılmış, düzenin propagandif etkisi altında tutulan geniş yoksul kitlelere seslenmektir. Kültür politikamızın odağında bu olacak, dolayısıyla, her türlü kültürel ürün ve etkinliğimizde, öncelikle bunu esas alacağız. Bu noktada küçük-burjuva aydınının bizim kültürel ürünlerimizi, faaliyetlerimizi ve giyimden kuşama konuşmaya kadar uzanan kültürel değerlerimizi “kaba”, “ilkel”, “sloganımsı”, “şematik” vb. bulmasının önemi yoktur. Kendimizi onlara beğendirmek derdimiz yoktur, bizim derdimiz devrimci kültürü yaratmak, halka seslenip onun kültürünü geliştirmek, bilinçlendirmek ve devrime kazanmaktır.

Özlem: Gerçekten de dediğiniz gibi, müzikten sinemaya, romandan resime kadar küçük-burjuvazi ve bizzat burjuvazi kültürel alanda bir hegemonyaya sahipler. Bazen açıktan, bazen sinsi sinsi yönlendiriyorlar. Biraz önce Mazlum eylem çağrılarında örnek verdi. Bu tarzın başka konularda da yansımaları var doğallıkla. Bunların ürettiği her türlü kültürel, sanatsal üründe de bunun izlerini görebiliriz. Mesela son zamanlarda bazı afişler dikkatimi çekti; ya mizahi, üstelik de içindeki mizah aydınlara hitap eden düzeyde, ya da kullandıkları kavramlar ancak belli kesimlerin anlayacağı türden... Üzerlerindeki şekiller, resimler de keza... Bakınca hemen Avrupa’daki sivil toplumlara özenen birinin elinden çıktığını anlıyorsunuz.

Marksizm-Leninizm’in ustalarının bu konuda örnek çalışmaları vardır. Bazen bir tek söz, bazen bir tiyatro oyunu veya bir şiirden yola çıkarak geniş kapsamlı incelemeler yapmışlardır. Mesela Yılmaz Erdoğan’ın Vizontele filmi veya televizyondaki Çemberimde Gül Oya dizisi... Bazı noktalarda muhalif, eleştirel yaklaşıyorlar, eksik gedik de olsa 12 Eylül’ü gündeme getiriyorlar

diye onları masumlaştırıramayız. Vizontele’de devrimcilerin karikatürize edilmesi, Çemberimde Gül Oya’da devrimciliğin sadece “nostaljik” bir unsura dönüştürülmesi, umutsuzluk aşılması, dönemliğin meşrulaştırılması masum görülemez. Bazen bu tür ürünler, burjuvazinin açık saldırılarından daha fazla zarar verir sola.

Onları halkın cephesine veya başka bir deyişle halkın kültür sanat cephesine kazanmaya çalışmalıyız, bu anlamda her yaptıklarına burun kıvrıma veya dışlayan bir eleştiri tarzını benimsemeyiz, ama bu onların ürünlerindeki gerici, burjuva yanları görmezden gelmemize ve eleştirmememize neden olamaz.

Şimdi solcu olarak bilinen birçok yazarda, şairde, yönetimde de rastlıyoruz; “*kendim için yazıyorum*” diyorlar. Bunlara sorsanız “sanat sanat içindir” anlayışını mı yoksa, “sanat halk içindir” anlayışını mı savunuyorsunuz diye, “toplumcu gerçekçi” olduklarını falan söylerler. Ama yaptıkları tam da “*sanat sanat içindir*”e denk düşüyor. Tabii “*sanat sanat içindir*” anlayışı da, “kendim için yazıyorum” anlayışı da ideolojiktir. “Sürrealist” tablolar yapan bir ressamın resmi de, “*ben sadece kendim için yazıyorum*” diyen yazarın romanı da, ideolojik eserlerdir. Tarafsızlık, ideolojik olmama, slogancı olma görünümü altında sınıfsal çelişkileri perdeleyen bir rol oynadıkları için ideolojiktirler.

Mazlum: “Avrupa’dan alınma” dedin ya, hemen burada bir ek yapayım. Aslında konumuzu biraz dağıtır ama en azından kısaca belirtmiş olalım. Edebiyat sanat alanında da yıllardır tartışılan ulusallık-evrensellik meselesi vardır. Ülkemizin bazı aydınları dışında, çoğunluğunda bir “batı tarzı” egemendir. Reformistler de onların yolunda gidiyor. Onlar bunu “evrensellik” olarak sunuyorlar çoğu kez. Kültürel her eser, ürün, ulusal ve evrensel boyutlar taşıyabilmeli. Sadece ulusal veya sadece evrensel olmak, kültürel faaliyetin ufkunu daraltır, onu kısırlaştırır. Ama küçük-burjuva aydınların, reformistlerin evrensellik dedikleri çoğu kez batıcılıktır, taklitçiliktir. Oysa, biz bu ülkede devrim yapacaksak, ulusal bir kültüre yaslanmak durumundayız. Yine Mao’dan bir tahlil aktaracağım:

“Yeryüzündeki çeşitli milletlerin sanatları kendilerine özgü milli biçim ve üsluplar taşır. Bazıları bunu kavrayamıyor. Kendi milli özelliklerini inkar ediyor. Batının her alanda daha üstün olduğuna inanıyor ve Batıya kul köle oluyorlar. Dahası, ‘toptan batılılaşma’yı savunacak kadar ileri gidiyorlar. Bu hiç de doğru değildir. ‘Toptan batılılaşma’nın uygulanması mümkün değildir, Çin halkı tarafından benimsenmeyecektir. Bu açıdan bakıldığında, sanat ile doğa bilimleri bir değildir. Örneğin, apandist ameliyatının ya da aspirin almanın milli bir biçimi yoktur. Oysa sanat için durum farklıdır. Sanatta ortaya milli biçim sorunu çıkar. Çünkü sanat halkın hayatının, düşüncelerinin ve duygularının bir yansımasıdır ve bir milletin gelenekleri ve diliyle sıkı sı-

kıya bağıntılıdır. Tarihi olarak sanat mirası, millet çerçevesinde oluşmuştur.” (Mao, Kültür Sanat ve Edebiyat Üzerine, syf. 102)

Çıkaracağımız ilk sonuç, halkın tarihsel ürünü olan bir kültüre dayanmaktır. Tersine, suni kalacak, bizi kültürel anlamda yaşadığımız toprağa halka yabancılaştıracaktır.

Böyle bir yabancılaşma Cumhuriyet tarihi açısından oldukça köklüdür. Ülkemizde hakim kültür “Türk milliyetçiliği” temelinde geliştirilmiştir. Ama bunun zararı sadece diğer ulus ve milliyetlerin kültürünün asimile edilmesiyle sınırlı değildir. Bir bütün olarak Anadolu kültürüne ve Türk ulusal kültürüne de saldırılmış, o kültür güdükleştirilmiştir. Çünkü “Türk milliyetçiliği” geçerli ideolojiden de aslında Batı taklitçiliği ağır basmıştır. Giyimden müziğe, eğitime kadar Cumhuriyet tarihi boyunca Batı taklitçiliği dayatılmıştır. Bir zamanlar şehir hatları vapurlarında sürekli klasik müzik dinletilmesi bunun enteresan örneklerinden biridir. Aynı zihniyetin devamı olarak bir klasik müzik konserinden sonra Demirel’in “işte Cumhuriyet bu” demesi gibi. Bu ülkenin tarihinde bağlamanın hor görüldüğü hatta yasaklanmaya çalışıldığı dönemler bile vardır. Bu uç örnekler zaman içinde dengelenmiştir ama, batıcılık çok çeşitli biçimlerde sürdürülmüştür. Emperyalizm, yeni-sömürgelerde hegemonyasını pekiştirmek için öncelikle o ülkenin halk kültürünü oluşturan bütün değer ve birikimlere saldırır. Bu saldırıya her konuda “Batı”yı model alan, “gelişmiş ülkeler” dedikleri emperyalist ülkelerin her şeyini “doğru”, örnek olarak sunan küçük-burjuva aydın kesim de ortak olmuş, bilerek-bilmeyerek emperyalist kültürün yolunu açmışlardır.

Kemal: Bir eksik anlama olmaması açısından ulusal kültür, halk kültürü nedir, bunları da açmamız lazım. Çünkü “*bizim tarihsel olarak yaşlanacağımız kültür bu toprakların kültürüdür*” derken, “ulusal kültür” noktasında belli bir seçmecilik de yapmak durumundayız.

Biz “halkın kültürü”nü savunduğumuzda, halka inançsız küçük-burjuvazi, karşımıza “*bu halkın kültürünün nesini savunuyorsunuz?*” diye çıkar. Aynı şekilde “halkın kültürü”ndeki asli ve geçici unsurları ayırdetmeyi bilmediğimizde, “halk” konusunda birçok insanın kafasının karışması doğaldır. Nitekim, “*bu halk için mi öleceğim?*”, “*bu halkla bir şey olmaz*” türünden düşünceler de buradan doğar.

Bu konudaki yanlışların veya spekülâtif tartışmaların bir kısmı kavramların yerli yerinde kullanılmamasından kaynaklanıyor.

Birincisi, “ulusal kültür”le “halkın kültürü” aynı şeyler değildir. Keza “toplumun kültürü” de “halkın kültürü”yle aynı değildir, zaman zaman yanlış olarak aynı anlamda kullanılır.

Bir toplumun kültürü veya “ulusal kültür”, esas olarak iki öğeden oluşur. Bunlardan birincisi, egemen sınıfın kültürü, diğeri ezilen sınıfların kültürüdür.

Burjuva toplumun kültürü iki unsurdan oluşur: Burjuvazinin kültürü ve halkın ilerici, demokratik bir muhteva taşıyan kültürü. Bunlar içinde belirleyici olan, o toplumda egemen olan sınıfın kültürüdür. Dolayısıyla ulusal kültür, hem egemen sınıfların, hem halkın kültürünü birlikte dile getiren bir kavramdır. Biz bu kültürün içinde halkın kültürünü esas alırız.

Tarihsel bir kategori olarak halk kültürü en genelde ilerici demokratik bir niteliğe sahip olmakla birlikte, somut olarak halkın davranış ve düşünüşünde birçok gerici, bireyci yanlar da vardır. Mesela, kadını ikinci sınıf gören, eve kapatan, dayak atmaya meşru gören kültür halkımız içinde oldukça yaygındır. Peki bu “halkın kültürü” müdür? Hayır. Erkek egemen toplum anlayışı, tarihsel olarak sömürücü egemen sınıflar tarafından geliştirilmiş ve yüzyıllar içinde halka da empoze edilmiştir. Egemen sınıflardaki keskin erkek-kadın ayırımına karşın, halkın içinde eşitlik düşüncesi ve pratiği yüzyıllarca direnmiş, devam etmiştir. Buradan şunu söylemek istiyorum; halkın tüm alışkanlıkları, davranışları, duyguları “halkın kültürü” değildir. Bunların bir kısmı sistem tarafından empoze edilen ve sınıfsal olarak burjuvazinin damgasını taşıyan kültürdür. Burjuva kültürüne karşı mücadele, halka burjuvaziden sirayet eden, empoze edilen bu alışkanlıklara, değerlere karşı da mücadeledir.

Özlem: Mesela öğrenci gençlikten arkadaşlar, gecekondu semtlerinde çalışmaya gittiklerinde, ilk karşılaştıkları gerçek bu oluyor. Bazı arkadaşlar şaşırıyor. “Kitaptaki” halkla “pratikteki” halk arasındaki farklılık diye adlandırıyor kimi bunu. En yoksul kesimlerde bile karşılaştıkları bireycilik, kurnazlık şaşırtıyor insanları. Meseleye bu bütün içinde bakıldığında hem şaşkınlığa yer kalmaz, hem de neye karşı nasıl mücadele ettiğimizi daha iyi biliriz.

Kemal: Esasında mesele, toplumsal planda kültürün köklü bir değişiminin sonuçta niçin bir devrimi gerektirdiğini de gösteriyor. Elbette sohbetimizin ilk bölümünde ele almıştık, burjuva kültürüne karşı mücadeleyi, devrimci kültürü yaratma mücadelesini devrim sonrasına ertelemeyeceğiz. Ancak tüm toplumun kültürünü değiştirmek söz konusuysa, bunun tek yolu devrimdir. Sosyalist kültür devrimi dediğimiz de budur zaten. Sohbetimizin bu son bölümünde de biraz sosyalist kültür üzerinde duralım isterseniz.

Mazlum: Biz mesela “barış” söz konusu olduğunda “hangi barış” deriz. “İnsan hakları” dendiğinde “kimin insan hakları” deriz. “Demokrasi” denildiğinde “kimin demokrasisi” diye sorarız. Kültür konusunda da aynı sorumuz geçerlidir. Kimin kültürü? Diyelim ki, sinemalar, tiyatro binaları çoğalıyor, “kültür geliyor” demeyiz biz otomatik olarak. Kimin sinemaları, kimin tiyatroları, kime hizmet ediyor diye bakarız. Mesela sinema ve tiyatro salonları halkın kültürel gelişmişliğinin kanıtı sayılıyorsa, dünyanın “en kültürlü” toplumu Amerikan toplumu olurdu.

Sosyalizm kültürün kelimenin gerçek anlamıyla kitleselleştirilmesidir. Eğitimin, sanatın her alanının halkın tümünü içerecek şekilde geliştirilmesidir. Ama tüm bunların ötesinde, esas olarak değerleriyle, ürünleriyle, kurumlarıyla tüm halkı kucaklayan yeni bir kültürün yaratılması ve bu yeni kültür aracılığıyla yeni bir insan ve toplum biçiminin inşasıdır. Sosyalist inşanın en temel boyutlarından biri budur.

Bu arada şunu da belirteyim, sosyalizmde “**kültür devrimi**” denilince akla genellikle Çin’deki kültür devrimi gelir. Bu yanlış bir özdeşleştirmedir. Gerçekte kültür devrimi, sosyalizmi inşa sürecinin bütününe yayılmış bir süreçtir. Öyle ki, kültür devrimi, sosyalist devrimin üretim araçlarının kamulaştırılmasıyla birlikte esas unsurdur.

Lenin, 1922’de “Tam sosyalist toplumun inşası için gerekli koşullar”ı şöyle sayıyordu:

*“Proletaryanın önder rolünün korunması, küçük köylü ekonomisinin sosyalist dönüşümü için en önemli manivela olarak kooperatifçiliğin geliştirilmesi, büyük makineli endüstrinin geliştirilmesi, elektrifikasyon, devlet aygıtının yenilenmesi ve bürokratiye karşı mücadele, **kültür devriminin gerçekleştirilmesi.**”* (Toplu Eserler, C-I, syf. 109)

Görüldüğü gibi, kültür devrimi sosyalist inşa için en temel koşullardan biridir. Çin’de 1966’da Mao tarafından yönetilen Proleter Kültür Devrimi, kültür devriminin özel bir süreçte yoğunlaştırılmış, bir kampanya haline dönüştürülmüş bir biçimdir. Kültür devrimi esas olarak kesintisiz bir süreçtir. Ve sosyalist inşa boyunca sürer.

Sosyalist kültür, kendinden önce yaratılmış tüm kültürlerin en ileri yönlerini de içererek tarihsel olarak büyük bir güce sahip olur. Yani başka bir deyişle, geçmiş kültürün tümünün inkarı üzerine değil, ondaki değerli tüm ürünleri, değerleri, kurumları devralır. Çeşitli uluslar arasında onların kültürleri arasında maddi ve manevi yoğun bir etkileşimin yolu açılır. Kültür üzerinden şovenist, milliyetçi sınırlar kalkar. Bu yanı sıra da sosyalist kültür enternasyonal bir kültürün oluşmasının koşullarını hazırlar. Halk yığınlarını edebiyattan, müzikten, resimden, tiyatrodan uzaklaştıran veya onları sadece “tüketici” konumunda tutan kapitalist kültürün aksine, halkı kültürden ayıran tüm engelleri ortadan kaldırmayı amaçlar.

Sosyalist kültürde, o güne kadar insanları etkileyen, yönlendiren çok çeşitli kavram ve değerlerin muhtevası yeni baştan şekillenir; mesela, hümanizm, kolektivizm, sevgi, aşk, fedakarlık, sosyal güvenlik, aile, çocuk eğitimi ve daha birçok şey, artık sosyalist alt yapıdan güç alan, ekonomik sosyal her alanı kapsayan, kapitalizmin yarattığı zorunluluklardan, çıkar ilişkilerinden koparak yeni bir biçime bürünür.

Kemal: İki bölümdür sürdürdüğümüz kültür sohbetimizi burada bitire-

lim. İzinizle son olarak birkaç noktayı vurgulamak istiyorum. Bu konunun bizim açımızdan en temel yanı, burjuva kültürün karşısında devrimci kültürü yaratma mücadelesini, kültürel alandaki savaşımızın odağı olarak ele alabilmektir. Sosyalist kültürün bugün kendini kısmen de olsa üreteceği zemin, bizzat devrimci mücadele ortamıdır. Keza halkın kültürünün en dinamik, ilerici, demokratik yanlarının kendini ortaya koyabileceği yer de aynıdır.

12 Eylül'den bugüne sürdürülen halkı teslim alma politikasının önemli bir ayağını kültürel dejenerasyon ve halkı kendi kültüründen uzaklaştırma oluşturuyorsa, bu konuda önce güçlü bir barikat oluşturma, ardından da o barikatın ardında, devrimci kültürü yaratma görevinin önemi yadsınamaz. Böyle bir barikatımız olmalı mutlaka. Çünkü burjuva kültürü hayatın her alanında karşımıza çıkıyor, yediğimizde, giydiğimizde, okuduğumuzda, seyrettiğimizde... gözlerimiz, kulaklarımız bu kültürden kaçamıyor. Ama beynimizi bu kültürden korumak zorundayız. Bir Şeyden korunmak, onun alternatifine sahip olmakla mümkündür. Devrimci kültür bizim alternatifimizdir. Onu bir, kendi kişiliğimizde pekiştirmek, iki, rgtllklerimizde hakim kılmak, , tüm alanlarda halka yaymak, mücadeleyi geliştirmenin olmazsından biridir.

Konu: Gecekondu -1

Gecekonduları yaratan da yoketmek isteyen de oligarşi

Ne diyordu Grup Yorum'un o eski güzel türküsünde; *"kondulardan gelmi-
şiz, açlık yoksulluk çekmişiz"*... Sevgili Yürüyüş okurları, bugünkü sohbeti-
mizin konusu, kondulular. Oligarşiye sürekli kabuslar gördüren, epey bir sü-
redir yine en çok tartışılan konulardan biri olan gecekondu semtleri.

Son dönemde gecekondu yıkımlarına karşı direnişlerin, gecekondu semt-
lerindeki yozlaşmaya karşı mücadelelerin hep içinde gördüğümüz Temel
Haklar'dan Birsen arkadaş da katılıyor bu sohbetimize. Sohbetimizde hem
gecekonducularda mücadele ve örgütlenme sorununu ve hem de konut soru-
nuna bağlı olarak gecekonduculuşmanın nasıl ortaya çıktığını ve çözümünü
konuşacağız.

Gecekondu semtleri hiçbirimizin yabancıları değil. Mazlum oralarda doğup
büyümüş zaten. Mücadeleye orada başlamış, o alana özgü örgütlenmede ye-
ralmış. Birsen arkadaş da öyle keza. Özlem gecekonduculardan değil. Çünkü
gecekonduculuşmanın pek olmadığı bir Anadolu şehrinde. O da burada tanı-
dı gecekonducuları... Kısacası, yabancılarımız değil gecekonduculular ama bu kadar-
la kalan bir tanışıklıkla da, gecekonducularda mücadele ve örgütlenme konu-
suna doğru bir bakış açısı getirmek için elbette yeterli değil.

Gecekondu semtleri bugün üç türlü saldırıyla karşı karşıya: Bir, yıkım sal-
dırıları. İki, yozlaştırma saldırısı. Üç, doğrudan bu semtlerdeki devrimci, de-
mokratik kurumlara, halka saldırı. Peki neden? Konuya buradan girelim.

Birsen: Hatırlarız, oligarşinin sözcüleri dönem dönem **"sosyal patla-
ma"**dan sözedirler. Eminim ki, "sosyal patlama" deyince, herkesin gözleri-
nin önüne, ayaklanan, şehrin merkezine yürüyen gecekonduculular geliyor.
Oligarşinin devrim korkusu, yoksul gecekondu semtlerinde somutlaşmakta-
dır. Korkularını başka bir şekilde değil de *"gecekonduculardan gelip gırtlakımı-
zı kesecekler"* diye ifade etmeleri de bunu gösteriyor zaten. Mesela *"fabrika-
lardan çıkıp gırtlaklarımızı kesecekler"* demiyor da, böyle diyor. Çünkü çe-
lişkinin pratikteki görünümü budur. Gecekondu semtleri, çelişkinin en kes-
kin biçimde ortaya çıktığı yerdir. Başka bir ifadeyle, işçi, memur, esnaf, iş-

siz, hatta köylü, kitlelerin çelişkileri gecekondu semtlerinde yoğunlaşmıştır.

Dolayısıyla korkunun ve korkunun sonucu olan saldırının gecekondu semtlerinde somutlaşmasının sosyo-ekonomik bir temeli vardır.

Kemal: Gecekonduların bu şekilde öne çıkmasının “sosyo-ekonomik” temelini sohbetimizin ileriki bölümlerinde açarız. Ancak ondan önce şu kadarını belirteyim; gecekondular meselesinde pek çok çarpık teoriler olsa da şu arpıtılamayacak kadar açıktır; eğer çelişkiler orada yoğunlaşıyorsa, devrimciler de oraya yoğunlaşmak zorundadır. Devrimciler açısından bu tartışılamaz bile. Türkiye gerçeğine en kaba bir bakışla bile görülecek olan şudur: Bu ülkede devrim iddiasına sahip olmak için gecekondularda olmak, örgütlenmek zorunludur. Oligarşinin de, ülkemizi devrime gebe bir ülke olmaktan çıkarmak için saldırdığı hedeflerden biri gecekondulardır. Oligarşi gecekondulara saldırırken şehrin manzarasını bozan bu “kötü manzarayı” ortadan kaldırmak için değil, devrim dinamiklerini yoketmek için saldırıyor. Oligarşi kendi sınıfsal tecrübeleriyle oradaki patlama potansiyelini, devrim dinamiklerini görüyor. Devrimciler de görmek zorunda. Oligarşi o dinamiği fiziki, siyasi ve kültürel olarak yoketmeye çalışırken, bizim görevimiz de doğal olarak o dinamiği açığa çıkarmak, örgütlemektir. Bu konuda devrimcilerin kafasında pürüz olmamalıdır. Bu zorunluluğu “tartışılır” hale getirenler, birazdan değineceğimiz gibi, şabloncular veya halka yabancılaşanlardır.

Bazen işçici revizyonistler, bazen de burjuvazi, “radikal sol”u küçümsemek, eleştirmek için onların “gecekondu hareketleri” olduğunu söylerler. Eğer eleştirileceksek, gecekondularda örgütlenmekle değil, buralarda yeterince örgütlenememiş olmakla eleştirilmeliyiz. Çelişkilerin bu ölçüde yoğunlaşmış ve keskinleşmiş olduğu bir alanda, devrim daha güçlü ve örgütlü olmalı.

Biz devrim iddiamızı gecekondu semtlerinde ne kadar somutlayabiliyoruz? Devrim, karşı-devrim arasındaki mücadeleye açısından gecekondular sorununun can alıcı noktası budur bizim için.

Mazlum: şu bir gerçek ki, eğer bugün ülkemizde yoksul gecekondu semtlerinde bir örgütlenme ve direniş geleneği varsa, bu geleneğin oluşması esas olarak devrimci hareketin iradi müdahaleleriyle mümkün olmuştur. Ha, yeterli mi, hayır! Biraz önce Kemal arkadaşın dediği gibi, devrim bu alanda daha güçlü ve örgütlü olabilmeliydi ve olabilmeli de.

Gecekonduların öneminin herkes, hem oligarşi, hem sol açısından çok daha net olarak görülmesi açısından Gazi ayaklanması önemli dönüm noktalarından biridir. Fakat bu “dönüm noktası” bir yerde olgunun hiç kimsenin reddedemeyeceği bir açıklıkta ortaya çıkması açısından böyledir. Değilse, oligarşi için de, bizim için de gecekondular odağındaki mücadelenin tarihi eskiye uzanır.

Mesela, Gazi'ye en yakın dönem olarak 90'ların başları da birçok açıdan bu özellikleri gösterir. 90'ların başları, gecekonduların yoksul halkının kendi ekonomik talepleri için mücadelesinin yükseldiği, devrimci mücadelenin gelişiminin en somut yankısını yine gecekondularda bulduğu bir dönemdir. Tablo şuydu; su, yol, elektrik gibi alt yapı sorunları için gecekondularda peş-peşe eylemler yapılıyor, gecekondular emekçileri binler halinde birleşip yerel iktidarlara karşı eylemler yapıyor, halk düşmanlarına yönelik eylemler gecekondular semtlerinde büyük şenliklerle kutlanıyor... Oligarşi bu dönemde gecekondular halkının en örgütlü olduğu yeri saldırı hedefi yaptı: Kkarmutlu'yu. O günkü hesap, Kkarmutlu'daki halk örgütlülüğünü dağıtır, direnişi kırar ve yıkımı başarırsa, diğer semtlerde bu sonucu daha kolay alacağı hesabıydı. Bu hesap tutmamıştır. Bugünse daha farklı bir taktik izleniyor; nisbeten daha az örgütlü yerler öncelikli hedef yapıldı, ve bütüne saldırmak yerine 10-20-40 evle sınırlı parçalı saldırılar yapılıyor.

Dediğim gibi, gecekonduların taşıdığı potansiyel, '80 öncesinden ortaya çıkan bir olgudur. 12 Eylül cuntasının hem gecekondular semtlerinde estirdiği terör, hem de yol, park gibi şeyler yaparak bu alandaki çelişkileri yumuşatmak politikası, oligarşinin yöneliminin de oldukça eski olduğunu gösterir. Gecekondular Gazi'yle keşfedenler esas olarak oportünist, reformist soldur.

Özlem: Hatırladığım kadarıyla bize karşı "reformistlik, küçük-burjuvuluk" nakaratlarını kullandıkları çeşitli yazılarında da, bu eleştirilerinin kanıtlanmasından biri olarak gecekondularda örgütlenmemizi gösteriyorlardı. Veya meseleyi *kabaca "biz işçi sınıfını temel alıyoruz, onlar gecekondular"* şeklinde koyanlar vardı. Ki, bu görüş farklı bir açıdan burjuva medyada da oldukça revaçta. Devrimcilere yönelik karalamanın bir parçası olarak, devrimcileri gecekonduların lümpen kültürünün bir parçası olarak gösteriyorlar rneğin.

Kemal: Yok sadece burjuva medyada değil bu görüş. Sol siyasetler içinde de bu görüşten hareketle kendilerinin ne kadar komünist, bizim ise lümpen proleter kültürden etkilenmiş küçük burjuvalar olduğumuzu söyleyenler de var.

Özlem: Sormak istediğim de bu zaten. Gecekondulardaki çalışmanın temel alınmasıyla sınıfların hangisinin temel-tali ele alındığı arasında nasıl bir ilişki var? Daha somut olarak, gecekondular temel alınınca işçi sınıfı temel alınmamış mı olur veya işçi sınıfını temel alan gecekonduları temel alamaz mı?

Kemal: Bizi bazen "gençlik hareketi" olarak, bazen de "varoş hareketi" olarak adlandırdılar. İki de yanlıştı. Biz bir halk hareketiyiz. Bir halk hareketi, kendi temel stratejik tercihleriyle birlikte, çelişkiler ve mücadele dinamikleri nerede yoğunlaşıyorsa, orada olur. Kadro istihdamını buna göre ya-

par.

Bizim bu yoğunlaşmamızla, gençliği veya gecekondu konjonktürel gelişmelere bağlı olarak yeniden “keşfeden”lerin okullara veya semtlere yönelişi farklıdır. Devrimci hareket bu çalışma alanlarının hepsinde her dönem varolmuştur. Bu temel alanlarda asgari mevziler tutmuştur. Bu temel alanlar, bizim literatürümüzde “**çalışma alanları**” veya “**iş esasları**” olarak adlandırılmıştır. Bunlardan herhangi biri temeldir denilmemiştir, çünkü bu alanların ağırlığı süreçlere göre değişebilir zaten. Dördü de çalışma alanı olarak temeldir. Örgütlenmenin iskeleti, dört temel çalışma alanı -işçi, gençlik, mahalleler ve kırsal alan- üzerine oturur. ‘80 öncesi, gençlik içindeki kadrolaşma ve örgütlenmenin yoğun olduğu dönemde, gençlikten mahallelere kadro aktarımı yapılmıştır. Bir başka dönemde bu kadro akışı, aktarımı, tersinden de cereyan edebilir.

Çalışma alanlarının bu şekildeki belirlenişi, sınıflar mevzilenmesini değiştiren bir olgu değil, sınıflar mevzilenmesinin kendisini şehirlerde ve kırlarda ortaya koyuş biçimine bağlı olarak ortaya çıkmıştır. Daha somut söylersem; biz gecekondu şehirlerdeki temel çalışma alanlarından biridir derken, ne devrimin temel kitle gücünün işçi-köylü ittifakından oluşacağı, ne de şehirlerin ve kırların birleşik devrimci savaş esprisi içinde ele alınacağından farklı bir şey söylemiş olmuyoruz.

Devrimin kitle tabanı olarak tanımladığımız kesimlerin ezici çoğunluğu bu bölgelerde oturuyor. Mesele bu kadar nettir. Devrimin temel kitle kuvvetini ister işçi sınıfı, ister işçi-köylü ittifakı, istersen yoksul halk diye ifade et, gecekondu olmak zorundasın.

Fakat “işçiciler” açısından bu netlik yoktur. Olamaz da. Çünkü teoriyle pratik arasında sürekli bir çelişki yaşarlar. Mesela bakın, işçici oportünist siyasetlerin birçoğu “işçi sınıfının, fabrikalarda çalışmanın temel olduğunu” söylerler ama az çok varolabildikleri yerler, yıllardır fabrikalar değil, yine gecekondu semtleridir. Gazi ayaklanması, Nurtepe, Okmeydanı direnişlerinden, 1 Mayıslar’da gecekondu giden yoksul halkın yarattığı görkemli tablolardan sonra ise gözleri kamaşmış, bu kez “varoşlar” edebiyatıyla eski çizgilerinin tam tersi bir söyleme savrulmuşlardır. Bu savrulmayla “gecekondu hücüm” etmişler, ancak bunda da işin kolayını seçerek, yeni gecekondu semtlere gitmek yerine, devrimcilerin onyılların mücadelesiyle az çok belli bir devrimci etkinliğin kurulduğu semtlere yönelmişlerdir.

Reformizm, teori bir yana, pratik olarak, yaşam tarzları ve statükoları açısından gecekondu semtlere uzaktır. Ancak onlar bile gecekondu uzak duramamaktadırlar. Hayat, onları da gecekondu getiriyor kaçınılmaz olarak... Kürt milliyetçi hareket ise doğal olarak yöneldi gecekondu. Örgütleneceği kitle oradaydı. Fakat Kürt milliyetçiliğinin gecekondu halkının çelişkileri temelinde bir mücadele ve örgütlenmesi olmadı; onun tek gündemi vardı; Kürt sorunu.

Solun gecekondulara yönelişi, böyle bir çarpıklığı içinde taşıdığı için, gecekondular halkının örgütlenmesini, direniş ve mücadele geleneğini geliştiren bir sonuç da yaratamamışlardır doğal olarak. Gecekondular semtlerinin özgünlüğüne denk düşen örgütlenmeler oluşturamamış, hatta bu tür örgütlenmeleri rekabetçilikle, grupçuluk duygularıyla sabote bile etmişlerdir. Solun pratiği gecekondulardaki örgütlenme ve mücadele açısından daha çok “nasıl olmalı”ya denk düşer. Tabii bizim asıl sorunumuz nasıl olmalıya cevap vermektir. Sohbetimize bu noktadan devam edelim.

Birsen: Gecekondular semtlerinde çalışma, başlangıçta, mesela ‘80 öncesinde 4-5 büyük şehirle sınırlı bir konuydu. (Bu anlamda biz iş esaslarını ifade ederken zaten gecekondular semtleri değil, mahalleler diyoruz.) Bugün gecekondular sorunu onlarca ilde ve hatta kimi ilçelerde gündeme girmiştir. Trabzon’dan Kayseri’ye, Antalya’dan Edirne’ye, Van’a kadar her yerde böyle bir sorun var. Gecekondular mücadelesi, ilk adımda konut hakkının savunulmasıdır.

Gecekondular yıktırmamak da en temelde bir “insan hakları” mücadelesidir; çünkü bir konut sahibi olmak, en temel insan haklarından biridir. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nden tutun da Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne kadar birçok belge, bu hakkın hiçbir şekilde insanların elinden alınmayacak bir hak olduğunu söyler. Beslenme, giyim, sağlık, eğitim gibi en temel hakların yanında sayılır.

Fakat ülkemizde bu hak, en yaygın hak gasbının yaşandığı haklardan biridir. Bu nedenle yoksul halkımız, kendi sorununu kendi çözmüştür. Gecekondular semtleri böyle ortaya çıkmıştır. Aslında dünyanın her yerinde yoksullar böyle yapıyor. Başka türlü de olamaz zaten. Rio de Janeiro’da Fovella’dır bu derme çatma evlerin adları, Santiago’da Callampa, Meksika’da Jacale, Carracas’da Barrio, Lima’da Barriada, Buenos Aires’te Villa maseria... Bizde ise **gecekondular**. Kimileri sonradan “varoş”u uydurdu ama bu daha çok burjuvazinin ağızıdır, halkımızın kendi yaptığı evlere verdiği ad, gecekondudur.

Dediğim gibi, gecekondular mücadelesinin başlangıcı “barınma hakkı” mücadelesidir. Bu zaman içinde su, yol, elektrik gibi buraları daha yaşanır hale getirmeye yönelik ekonomik taleplerle devam etti. Siyasallaşmaya paralel olarak da başka konuları da kapsamaya başladı. Ancak gecekondulardaki asıl dayanışma, direniş ve örgütlenme geleneğini oluşturan yıkım saldırıları ve yıkımlara karşı direnişlerdir.

Geniş kitleler düzenin ve devletin o güne kadar bildiklerinden daha farklı olan yüzüyle işte bu mücadele içinde tanışmışlardır. Yine bu mücadele içinde örgütlenmenin zorunluluğunu öğrenmişlerdir. Görmüşlerdir ki, köylerinden farklı olarak suyun, elektriğin, asfalt yolların, neon ışıklarının olduğu bu “uygar şehirler”, aslında orman kanununun geçerli olduğu yerlerdir. Arazi mafyası da, belediyeler de, bizzat iktidarlar da gecekondular karşısında

açıkça “orman kanunu” uygulamışlardır. Güçleri yettiği ölçüde, yoksulların varlığına el koymuş, kondularını yıkmışlardır. Güçleri yetmeyince geri çekilmişlerdir. Dozerlerin, panzerlerin püskürtüldüğü her direniş, onlara bir şey öğretmiştir. Gecekondu yoksulları, “orman kanunu”nun geçerli olduğu bu şehirlerde “güç” olmak gerektiğinin bilincine böyle varmışlar ve yine bu mücadelede içinde devrimcilerle tanışmışlardır.

Yoksul halkın memnuniyetsizliğinin düzene karşı yönelmesiyle birlikte, oligarşi de bu semtlere karşı daha çok yönlü politikalar geliştirmeye başlamıştır. Bu anlamda gecekondu semtlerindeki mücadele ve örgütlenme, her şeyden önce “çok yönlü” olmak durumundadır.

Kemal: Eski bir mahalli örgütlenme elemanı olarak örgütlenmenin çok yönlülüğü meselesine Mazlum devam etsin isterseniz.

Mazlum: Sanırım mahallelerdeki örgütlenmenin en kritik noktası budur. Bir semtteki kitle, mesela işçi alanındaki, öğrenci alanındaki gibi homojen değildir. En genel anlamda bir alandaki örgütlenmenin çerçevesini, biçimini, o alandaki insanların toplumsal üretim içindeki yeri belirler. Ama söz konusu olan bir gecekondu semtiyse, böyle homojen bir özellik yoktur.

Bir mahalli bölge, işçisi, memuru, işsizi, esnafı, gençleri, tinercileri, öğrencileri, ev kadınlarıyla “toplumsal sistem içindeki yeri” birbirinden oldukça farklı kesimleri içinde barındırır. Mücadele alanı olarak bir gecekondu semtini belirlemiş olan bir Temel Haklar Derneği, kendi içinde işçi komisyonu, öğrenci komisyonu, ev kadınları komisyonu, esnaf komisyonu, çocuk komisyonu gibi birçok kesime seslenen alt örgütlenmelere gitmek zorundadır. Hatta semtteki tinerci çocuklardan tutun da genel bir işçi kategorisinin dışında mesela konfeksiyon işçileri veya daha başka özgün kategorilere seslenmek zorundadır. Bunları tek bir eğitim çalışması içinde ele alamazsınız. Bunlara tek bir propaganda ve ajitasyon diliyle seslenemezsiniz. Sorunlarıyla, talepleriyle, sunacağınız çözümlerle her kesime yönelik farklı program ve faaliyetler olmak zorundadır.

Bu anlamda, klasik bir dernek faaliyetinin de gecekonducularda fazla başarısı yoktur. Birsen arkadaş şu anda somut olarak bu çalışmanın içinde, nasıl şekillendiriyorlar bilmiyorum fakat örgütlenmede böyle birçok yönlülük şart semtlerde.

Birsen: Özellikle semtlerde kurulan Temel Haklar dernekleri yeni sayılır. Ama tabii biz sıfırdan başlıyor değiliz, Temel Haklar belli bir mirasın üzerinde yükseliyor. Bu anlamda yenilik pek mazeret de sayılmaz. Bu konuda bizim önümüzde son derece başarılı, yaratıcı örnekler de var, mesela Halk Meclisi çalışmaları. Bu çerçevede de belirttiğin şekilde farklı kesimlere yönelik belli çalışmalarımız var. Yeterli olduğunu ise söyleyemem. Daha çok kla-

sik bir **“dernek çalışması”** tarzı one çıkıyor, bunu aşmak durumundayız. Klasik dernek tarzından kastettiğimi şöyle ifade edeyim; **derneğin kitlelere gitmesi değil, kitlelerin derneğe gelmesini bekleyen** bir tarz bu. Dergi, bildiri dağıtmak için dernekten çıkmak veya bir eylem çağırısı için insanlara gitmek, bu tarzı ortadan kaldırmış olmuyor. Kitlelere gitmek, çok daha farklı bir şey. Çok daha yoğun bir emek, daha bilinçli bir çaba ve planlılık gerektiriyor.

Kemal: Bu dediğin önemli bir nokta. Aslında **“kitlelere gitmeme”** diye adlandırdığın sorun, sadece mahallelerin, Temel Haklar’ın değil, genel olarak her alanın sorunu. Hatta şöyle de diyebiliriz; şu anda tüm solun da temel sorunu. Ancak sorun mahallelerin yukarıda belirtilen özgün niteliği nedeniyle, burada çok daha önemli hale geliyor, daha olumsuz sonuçlar yaratıyor. Bir okulda, bir fabrikada “kitlelere gitmeme” zaafınız olsa da bir şekliyle yine de o kitleyle görece anlamda olsa da iiesinizdir. Ama mahalleler öyle değildir. Her sokak, her ev, her kahvahane kapalı bir kutudur ve siz gidip o kutuları amazsanız, hiçbiri nabzını size vermez. O kutuları tek tek amazsanız, hiçbirine sesinizi duyuramazsınız. Astığınız afişler, pankartlar sesinizi o dünyaların içine ulaştırmaya yetmez.

“Kitlelere gitmeme” diye adlandırdığımız bu sorun nasıl ortaya çıktı, nasıl yayıldı, bu konuya çeşitli yazılarımızda değinmişizdir, şimdi asıl konumuza dağıtmamak için bunları tekrar etmeyelim; ama devrimci mücadeleyi kısırlaştıran, daha büyük bir g olunmasını engelleyen, oligarşinin sansür ve tecrit politikalarının daha etkili hale gelmesine neden olan ciddi bir sorundur. Sivil toplumculuğun etkilerinden bireyciliğin, devrimciliğin kavranışının çarpıklığına kadar birçok etken var bu konuda.

Mesela insanlar fedakar mı değiller? Emekçi mi değiller? Hayır, tek başına neden bunlar da değil; çünkü her türlü fedakarlığı yapan, emeğini sakınmayan insanlarımız da aynı tarzın içindeler. Demek ki sorun biraz daha köklü. O köklere inmek içinse, çalışma tarzımızı, kitlelere bakış açımızı, devrim iddiamızın büyüklüğünü ve somutluğunu gözden geçirmeliyiz.

Diyoruz ki, yoksul gecekondu semtleri, çelişkilerin en yoğunlaştığı yerlerdir. Eğer bu doğruysa, oligarşinin tüm engelleyici baskılarını hesaba kattığımızda bile, bu semtlerde daha yaygın bir mücadele, örgütlenme olmalıdır. Ya da bizim bu tespitimiz doğru değildir. Tüm ekonomik, siyasal, sosyal olgular, tespitimizin doğruluğunu gösteriyor. O zaman sorun bizde.

Bir yerdeki çalışmanın *“derneğe kapanmış sınırlı sayıda insanın faaliyeti”* olarak kalması bunun sonucunda ortaya çıkan bir tablodur. “Klasik dernek tarzı”nda, o semtin çelişkilerini tespit etmek bile mümkün olmaz.

Bir gecekondu semtinde yaşayan insanların çelişkileri nelerdir? Bu soruya cevap olarak akla hemen ya yıkım geliyor, ya kültürel yozlaşma mesele-

si. Bu ülkenin en düşük ücretli çalışan insanları, en yoğun sömürüye maruz kalanları gecekondulu semtlerinde oturuyor. Oysa bu soruya daha geniş cevaplarımız olmalı. Mesela, büyük kentin gecekondulu insanlarını aşağılaması nasıl bir duygu yaratıyor, nasıl bir çelişkiyi açığa çıkartıyor? Bizim hangi sy-lemimiz, hangi propagandamız onların bu ruh haline sesleniyor? Onların z-lemeleri neler? Biz o özlemleri “küçük-burjuva özlemler” deyip geçiyor mu- yuz, yoksa, o özlemleri birer eğitim konusu haline getirip o özlemlerin nasıl gerçekleştirileceğini gösterebiliyor muyuz? Tabii, bunu yapabilmek için en başta “kitlelere gitmek” gerek. Bunu yapmadığımızda, çelişkisini, ruh halini, özlemlerini tespit edemez ve bu çelişkilere, ruh hallerine, özlemlere göre de bir propaganda, eğitim, örgütlenme biçimi geliştiremeyiz.

Mesela, yozlaşmaya karşı mücadele, hem olumlu, hem de eksik yanlarıyla bu konuda üzerinde durabileceğimiz bir örnek oluşturuyor. Haftaya konuya buradan devam edip, daha sonra da gecekondulu ve konut sorununun öz- zm meselesine geçeriz. Tekrar da olsa belirtirim, gecekondulu semtlerinde örgütlenme ve mücadele sorununu tartışırken, “gecekonduların devrimdeki yeri”ni mutlaka ele almalıyız ama ondan daha öncelikli olan şu değindiğimiz “kitlelere gitmeme” meselesidir. Bunu zdedğmzde, gecekondular da dev- rimdeki yerini bulur... Başta gecekondulu semtlerindeki okurlarımız olmak üzere, tüm Yürüyüş okurlarına sevgi ve selamlarımızı sunarak bitiriyoruz bu- günkü sohbetimizi de.

Konut sorununu halkın iktidarı çözer

Konu: Gecekondu -2

Sevgili okurlar merhaba. Gecekondu tartışmamızın ikinci bölümüne, geçen hafta sözümüzü sonlandırırken belirttiğimiz gibi, gecekondu semtlerindeki yozlaşmaya karşı mücadeleyi ele alarak başlayacağız.

Mazlum: Öncelikle şunu belirtmeliyiz ki, gecekondu semtlerinde yozlaşmaya karşı mücadelenin başta Temel Haklar olmak üzere, semtlerdeki örgütlülüklerin, kısmen solun diğer kesimlerinin gündemine girmiş olması olumludur. Ancak bu konuda yapılanlara baktığımızda, görünen bu çalışmanın, tabiri caizse biraz amatör, biraz yüzeysel yürütülmekte olduğudur.

Geçen haftaki sohbetimizde de vurgulandı. Gecekondu halkına saldırı, çok yönlü bir saldırıdır; bunun karşısında biz de çok yönlü bir mücadele yürütmek zorundayız. Nedir bunlar? Bir yandan yıkımlara karşı direnişi örgütlerken, bir yandan mafyaya, faşist örgütlenmelere, yozlaşmaya karşı mücadeleyi örgütleyeceğiz ve bir yandan da o alandaki mücadeleyi, ülke genelindeki mücadelenin bir parçası haline getireceğiz. Bunların da her biri kendi içinde birçok yönü barındırır. Ele aldığımız yozlaştırma saldırısına karşı mücadele olduğuna göre, bu da sabırlı, ısrarlı bir çalışmayı gerektiriyor. **“Kitlelere gitme”** sorunu bu noktadaki mücadeleyi de zayıflatıcı bir unsur olarak karşımıza çıkıyor. Bu konuda açılan kampanyaların kimisi, klasik eylemlerle yürütülüyor. Böyle bir mücadele gösterilerle, meşaleli yürüyüşlerle, klasik bildiri dağıtımıyla sınırlı ele alınamaz. Bunlar, bu konudaki çalışmamızı, varsa bir kampanyamızı halka duyurmak, soruna dikkat çekmek veya semtteki çetelere karşı bir güç gösterisi için ilk adımlar olabilir. Ama o kadar.

Yozlaştırmaya karşı mücadele ciddi, yaygın, planlı bir **kitle çalışması** olmadan hiçbir sonuç yaratmaz. Çalışmaların içine ev kadınlarını, semtin yaşlılarını, çocuklarını, gençlerini çekmek, onları bu mücadelenin yürütücüleri haline getirmek gerekir. Tabii bu da klasik bir **“dernek işleyişi”** ile olmaz. Halk Meclisi elbette farklı bir örgütlenme biçimidir. Fakat kitle çalışması içinde bu anlayışı belli ölçüler içinde sürdürmeliyiz. İster Temel Haklar gibi bir dernek bünyesinde, isterse de daha geniş mahalle örgütlenmeleri içinde, halkın kendisinin tartıştığı, karar aldığı, kendi kararlarını uyguladıkları bir iş-

leyiş oluşturulmalıdır. Yıkımlara karşı mücadele, yozlaştırmaya karşı mücadele, özellikle böyle bir işleyişe son derece elverişli bir zemin sunar.

Öte yandan, yozlaştırmaya karşı kampanya, sorunun niteliğinden dolayı, herhangi bir kampanya konusu gibi ele alınamaz zaten. Aylarca, yıllarca o semtteki çalışmanın hiç değişmeyen bir parçası olmak durumundadır.

Birsen: Mazlum arkadaşın belirttiğiyi gibi, mesele bir kampanyalık mesele değil. Kampanyalar, esas olarak soruna dikkat çekmek, o konudaki mücadelede bir atılım yaratmak amaıdır. Ben Mazlum arkadaşın söylediklerine ek olarak biraz daha somuta yönelik konuşmak istiyorum. Özellikle bu konuda yürüttüğümüz çalışmalardan çıkardığımız sonuçlar var.

Yozlaşmaya karşı alışma.

Bir; en geniş kitleye ulaşacak tarzda yürütülmeli. Ne dağıtığımız bildiri sayısı, ne kapısını aldığımız ev sayısı hiçbir aşamada bize yeterli gelmemeli.

İki; bu konuda bir çalışma başlattığımızda mutlaka bir “hedef kitle” belirlemeliyiz. Bu “**hedef kitle**”, yozlaşmadan en çok etkilenen veya etkilenmenin yakınında olan kesimleri içeren kitledir. Doğrudan bu “hedef kitle”ye ulaşmayan bir çalışma orada somut bir sonuç yaratmış olmaz.

; mümkün olduğunca geniş bir kesimi kültür, ahlak, ideoloji, namus konusunda ideolojik eğitim faaliyetlerinin içine çekmeliyiz. Bunlar grup çalışmaları, paneller, ev, kahvehane toplantıları gibi çok çeşitli biçimlerde olabilir ama bir biçimde mutlaka yapmalıyız. Çünkü şöyle bir tehlike var; savaş açtığımız uyulurucu, fuhuş gibi şeyleri giderek meşulaştıran, kanıksatan, normal görülmesine yolaçan bir anlayış da gelişmektedir.

Dört; uyulurucuların etkileri, sonucu, mafyanın çalışma tarzı, fuhuşun ortaya çıkış biçimi gibi konularda, bu konulardaki bilim adamlarının, uzmanların da katkısını sağlayarak “**teknik**” bir aydınlatma çalışması da yürütmeliyiz.

Beş; alternatif kültürel, sportif, ekonomik, sosyal faaliyetler örgütlemeli ve bu faaliyetlere en geniş kesimleri çekmenin yöntemlerini geliştirmeliyiz. Bunda da ilk akla gelen, folklor kursu ve futbol turnuvası oluyor. Bu konuda da ufkumuzu genişletmeliyiz. Daha yaygın, kitlesel, semtte ilgi ve çekim merkezi olabilecek sosyal, kültürel faaliyetlerden, ekonomik anlamda dayanışmayı sağlayacak aşevi, kooperatif gibi organizasyonlar oluştırmaya, yaşlılar-çocuklar için ayrı etkinlikler düzenlemeye, semt halkının geleneğinde varolan olumlu sosyal-kültürel adetleri canlandırmaya kadar birçok yöntem düşünülebilir.

Biraz önce belirttiğim gibi, bunlar bir yanıyla g, imkan sorunudur. Ama baştan bu gücümüz, imkanımız yok denilip vazgeçilirse, bu g ve imkanlara hiçbir zaman sahip olamayız. Tersine, mesele, bunları yapabilmeyi hedef-

leyen bir bakış açısına sahip olmaktır. Çalışmayı bu bakış açısıyla yürüttüğümüzde, hiç hesapta olmayan güçlerin, imkanların açığa çıktığını görürüz. Semt içinden, dışından çok daha farklı kesimleri bu çalışmalarımızın içine katabiliriz.

Özlem: Esasında bu tür faaliyetler örgütlemek, sadece gecekondü semtlerindeki çalışmalar için değil, tüm alanlar için geçerli. Ve önemli olan klasik birkaç faaliyet biçimine takılıp kalmamaktır, değerlendirebileceğimiz birçok faaliyet biçimi olabilir. Biraz önce Birsen yaşlılar, çocuklar için özel etkinlikler düzenlemekten sözetti. Bana göre, çocukları parka götürmek de bir şekilde hayatı örgütlemektir. Örneklerine rastlamışsınızdır, on-yirmi yıldır İstanbul'da olup da, denizi sadece İstanbul'a göçettiğinde gören insanlar var. Oligarşi gencini, yaşlısını, çocuğunu her şeyden mahrum bırakıyor. Ve sonra onları bireycileştirip yozluğun, bireyciliğin bataklığına atmaya çalışıyor. Bunun karşısında geliştireceğimiz çok şey olmalı.

Kemal: “Alternatif yaratmak” derken mesele şudur: Biz halkı örgütlülüklerde biraraya getiremezsek, dayanışmayı örgütleyemezsek, hayatın her alanını dolduramazsak, oligarşi böl-yönet politikalarını, yozlaştırma yöntemlerini uygulamak için önünde boş bir alan bulacaktır. **Doğumundan düşününe, cenazesine kadar** acısında, sevincinde birlikte olmak, örgütlülüklerimizle o hayatın içinde olmak gerekiyor. Değilse, çalışmalarımız “dışarıdan” bir faaliyet olarak algılanır ki o zaman istenilen sonuçları yaratmak zordur. Bilinçlendirme, örgütlenme, meclisler yaratma, devrime kanalize etme, bunlar, halkla devrimcilerin içiçe olduğu, kaynaştığı koşullarda mümkün olabilir. Eğer bugün bazı semtlerin mücadele açısından ayrı bir yeri varsa, bu kaynaşma sağlanmış olduğu içindir. Bu anlamda hangi konuda kampanya yürütüyor olursak olalım, işin özünde bu bütünleşmenin yattığını hiç akıldan çıkarmamalıyız.

Gecekondü semtleri olgusu, bu ülkede devrime kadar sürecek bir olgudur. Önceki sohbetimizde belirtildiği gibi, gecekondularda olan, gerçekte hayatın her alanında olmak için de bir zemine sahiptir. Hep söylediğimiz gibi “gecekondular bizimdir”. Bu siyasal olarak böyledir. Ama bütünüyle fiili bir gerçek değildir. Bunu fiilen gerçekleştirmek devrimi büyütmektir. Yoksul semtlerdeki çalışmaya böyle baktığımızda, işte ancak o zaman yukarıda Birsen'in, Özlem'in anlattığı yaratıcılığı, sabrı ve kararlılığı gösterebiliriz.

Evet, biraz önce belirttiğim gibi, gecekondü olgusu, devrime kadar sürecek. Niye? Şöyle ki, gecekondular oligarşinin bir açmazıdır. Oligarşi gecekondulardan rahatsız ama gecekonduları yaratan da kendisi. Bir yandan tasfiye etmek istiyor ama öte yandan uyguladığı politikalarla yeni gecekondü semtlerinin oluşmasına yolaçıyor. Oligarşiyi böyle bir açmazın içine iten kapitalizmin ülkemizdeki gelişme şeklidir. Oligarşi bu açmaz içinde ne yapıyor;

yıkabildiği kadarını yıkıp tasfiye etmek, yıkamayacağını da yozlaştırıp etkisizleştirmek... Gecekonduları neden yokemediği ve edemeyeceği, konut sorununun neden özölmediği ve nasıl özölüneceği konusuna getiriyor bizi. İster seniz sohbete buradan devam edelim.

Mazlum: Kentlerin kendisi bir “açmaz” zaten ya da başka bir deyişle “elişkililer yumağı”. Köleci dönemin, feodal dönemin uygarlıkları yaptırdıkları büyük, görkemli kentlerle anılıyordu. Ancak kentleşme esas olarak sanayileşmeyle büyük bir ivme kazandı ve yaygınlaştı. Yani kentleşme hemen her zaman **uygarlaşmayla** birlikte anılan bir kavramdı. Ama paradoksal olarak, kentler aynı zamanda yoksulluğun, sefaletin en uç boyutlarının ortaya çıktığı yerler oldu. İlginçtir gerçekten. Kentler belli dönemlerde hem sunduğu refahla elişkilileri törpüleyici bir rol oynamış ama aynı zamanda elişkililerin en keskin biçimde ortaya çıktığı bir zemin olmuşlardır.

Konut sorunu tabii ki sömürünün sonucunda ortaya çıkan bir sorundur. Bu nedenle de dünya çapında bir sorundur. Daha önce de örnek verildiği gibi, dünyanın hemen tüm büyük şehirlerinde İstanbul’un, Ankara’nın, İzmir’in gecekondu semtleri gibi yerler vardır. Birleşmiş Milletler, 1982 yılında aldığı bir kararla 1987 yılını konut yılı ilan etmişti. Bu çerçevede aralarında Türkiye’nin de bulunduğu birçok ülkeye konut yapımı için kredi sağlandı. Ne var ki arpıklık ve yağma düzeni burada da kendisini gösterdi. Konut yapımı için oluşturulan fondan ülkemizde 3 trilyon harcanarak 9500 konut üretildi. İşin garibi, bu konutlar, gelir düzeyi yüksek kesimlere hitabeden konutlardı ve onlara satıldı.

UNESCO’nun hesaplarına göre, bütün dünyada, yılda, her bin kişi için 8-10 oranında konut yapılması gerekiyor. Ancak sömürge ülkelerin çoğunda bu oran yani yıllık konut yapım oranı bin kişi için 2-4’tür. Birçok ülkede ise 1’in altındadır. Tüm yeni-sömürgelerin en büyük şehirlerinin büyük gecekondu kuşaklarıyla çevrilmiş olması işte bunun sonucudur. **Gökdelenler ve gecekondu**ların, günümüzde sınıfsal çelişkinin, zengin-yoksul, sömüren-sömürülen ayrımının simgesi olması tesadüfi değildir. Kapitalist uygarlığın, teknolojik gelişmenin ortasında tenekeden, kartonlardan, briketlerden, naylonlardan bir elişkililer anıtı yükseliyor.

Bu sorunu çözmek, yani insanları asgari ölçüde sağlıklı birer “barınağa” kavuşturmak gerçekte **kapitalist sömürü mekanizmasının işleyişiyle çelişmez**. Herkese bir konut imkanı yaratmak, kapitalist sömürüyü ortadan kaldırmaz. Hatta sermaye, kitlelerin bu alandaki ihtiyaçlarından kar elde etmeye elverişli bir sektör de yaratmıştır.

Nasıl ki fabrika gidiş-gelişlerine servis koyma uygulaması aslında işçiyeye hizmetten çok, patronları daha pahalı ulaşım masrafından kurtarıyor ve ücretleri, dolayısıyla maliyetleri daha düşük tutma imkanı veriyorsa, emekçileri ister lojman, ister sosyal konut adı verilsin birer konuta kavuşturmak da

aslında sermayeye daha karlı sömürü olanağı verebilir. Nitekim Hollanda ve İngiltere’de emekçi sınıfların uzun mücadeleleriyle elde edilmiş bir hak olarak (ki bunda sosyalizmle rekabetin sonucu olan “sosyal devlet” politikalarının da rolü vardır), konutların ucuz kira karşılığı kullanılan kamu malı sayılması, böylesi bir ‘toplumsal hizmet’in kapitalist sömürünün ortasında da uygulanabilir olduğunu gösteriyor. Ne var ki, burjuva açgözlülüğü, ekonomiyeye “kr, daha fazla kr” amacının hakim olması, aslında teorik olarak mümkün olanı uygulanabilir olmaktan çıkarmıştır.

Burjuvazi İngiltere, Hollanda gibi ülkelerde de konut sorununa ilişkin önceki çözümlerden bugün artık vazgeçiyor, konut edinmeyi bir sosyal uygulama olmaktan çıkarıp tekrar ticari faaliyetin ortasına atıyor.

Yeni sömürgelerde ise, kapitalist gelişmenin çarpıklığı, baştan itibaren böyle bir şeye zaten imkan vermemiştir. Dışa bağımlı yapı, sermaye birikiminin kendine özgü koşulları, işbirlikçi egemen sınıflar için burjuva reformist çözümleri baştan imkansızlaştırmıştır. Emperyalizme bağımlılık ve kapitalizmin gelişme biçimi, kentleşme biçimini de doğrudan etkilemiştir.

Ulaşım ağı, halkın ülke çapındaki ihtiyaçlarına göre değil, tüm ülkeyi, belli başlı birkaç kente bağlamak üzerine inşa edilmiş ve bu kentler, ucuza kapatılmış emeğin ve ürünlerinin toplandığı merkezler durumuna getirilmiştir. Bu yapı içinde ülkenin kaynakları ve emek gücü belli merkezlerde toplanırken, buna uygun kent alt yapılarına masraf edilmemesi, çarpık kentleri doğurmuştur. Başka bir ifadeyle, sanayileşmenin hızıyla kentleşmenin hızını olmamıştır.

Montaj ve hizmet sektörüne dayalı çarpık sanayi, ihtiyaçtan fazla insanı kentlere çekerken, kırdaki ekmek kapılarının kapanmasıyla köyden şehirlere g de artmıştır. Kentsel nüfus artışındaki patlama, özellikle, 1950’lerden sonraki döneme tekabül eder. “Küçük Amerika” hayalleri, kentlerde büyük gecekondular bölgeleri yaratır. Tarımda ABD kredileriyle gerçekleşen makineleşme (başta traktör olmak üzere tarım araçlarının yaygınlaşması), kırsal alanda büyük bir işgücü fazlalığını ortaya çıkarır, işsiz kalan köylüler iş-güç sahibi olmak umuduyla büyük kentlere doğru yollara düşer. Özellikle ilk dönemlerde Karadeniz ve Doğu Anadolu, bu g dalgasının başını çeken bölgelerdir.

Kentlerde altüst edilen eski toplumsal yapıların yerine, daha iyisi kurulamadığından ve yerinden oynatılan nüfus hareketini karşılayacak çözümler üretilemediğinden, kentleşme sanayileşmeden nde gitmiş, kırsal kesimden gelen insanlar, zlemeyen sorunlarıyla birlikte kentleri doldurmuşlardır. Gecekondular bu tablonun kaçınılmaz sonucudur. Sistemin çözemediği sorununu halkın kendisinin çözmesidir.

1950’de % 18.5 olan kentli nüfus 1960’larda % 25.2’ye, 1970’lerde % 35.7’ye, 1980’de ise % 45.4’e yükselmiştir. şimdilerde % 50’yi geçmiştir...

1980'li yıllarda biri ekonomik, diğeri siyasal iki olgu, köyden kente göçü normal oranların da üzerine çıkardı. 24 Ocak ekonomisiyle birlikte, 12 Eylül döneminin getirdiği hızlı yoksullaşma ve sosyal çöküntünün etkisi kendisini göç istatistiklerinde göstermekte gecikmedi. 1980-85 yılları arasında kırsal nüfus mutlak olarak % 5.2 azaldı. Bunu hemen 1980 sonu, '90 başındaki doğrudan baskı ve terörden kaynaklı büyük göç izledi, ki bu göç dalgası da 3 milyonu aşkın insanı kent nüfusuna dahil etmiştir.

Bu gelişimi, gecekondunun temelini yeni-sömürgecilikle atıldığını göstermek için anlattım. Bu temel üzerinde sorun büyümeye devam ediyor. Dolayısıyla sorunun çözülmesi, bu temel ortadan kalkmadıkça mümkün değildir; çarpık kapitalist yapı devam ettiği ve buna paralel oligarşinin çıkarlarını esas alan politikalar yürürlükte olduğu müddetçe gecekondunun çözümü mümkün olmayacaktır.

Kemal: Dikkat edilirse, bugüne kadar hiçbir düzen partisi, seçim vaadi olarak bile, gecekondularda yaşayan milyonlarca **insanımıza “sizi gecekondulardan kurtaracağız”** demedi. Gecekondulara tek vaadedebildikleri “*yasadışı evlerinin tapusunu vermek*” oldu. Neden? Çünkü gecekondunun çapı, çoktan çözüm noktasını aşmıştır.

Ülkemizdeki konut açığı rakamı bile kesin bilinmemekte, çeşitli kurumların verdiği rakamlar birbirini tutmamaktadır. Ama verilen en düşük rakamları bile esas alsak, 2-3 milyon konut açığı vardır ve her yıl ortalama 200-300 bin konut ihtiyacı eklenmektedir bu rakama. Keza, on yıl içinde IMF politikalarına paralel olarak tarımda büyük bir tasfiyenin yaşanacağı da hesaba katılırsa, konut sorununu çözmenin burjuvazinin boyunu iyice aşacağı daha iyi görülür.

Çarpık kapitalist gelişme ve büyüme planlarıyla, konut sorununu kendisi yaratan oligarşi, inşaat ve yerleşim konusundaki plansız, programsız, anarşik ve talancı yapısıyla konut sorununu iyice çözümsüzleştirmektedir. Kentlerin “arsa”ları, inşaat ve emlak sektörü, arsa spekülörlerinin, inşaat tekelcilerinin ellerine teslim edilmiştir. Ki onlardan ne “halkçı” ne de “ulusal” bir çözüm planı beklenemeyeceği açıktır.

Özlem: Burada şunu da ekleyelim isterseniz. Konut sorunu deyince elbette bundan esas olarak gecekondular anlaşılıyor ama sorun gecekondularla da sınırlı değildir. Benim çalışmaya hazırlanırken baktığım bir kaynakta şu rakamlar var:

1975 nüfus sayım rakamlarına göre Türkiye’de toplam hane halkının % 55.8’i 1-2 odalı konutlarda yaşıyor. Varolan toplam konutların % 44’ü de çürük veya onarıma muhtaç konut olarak nitelendiriliyor. Yine aynı istatistiğe göre, konutların % 37.9’unun mutfağı, % 26.6’sının tuvaleti, % 45’inin banyosu, % 49’unun elektriği, % 58’inin kent suyu bulunmuyor.

Bu rakamlar bugün değişmiş olabilir, ancak gecekondu semtlerinde olmayıp da 1-2 odalı ve bir standart evin gerekli bölümlerinden yoksun konutlarda yaşayanların da konut sorunu var ve bu da ülkemizde önemli bir oran oluşturmaktadır.

Kemal: Evet tabii konut sorunu deyince, belirttiğin kesimin sorununu da eklemek gerekir. Ben kaldığım yerden devam edeyim.

Kentlerdeki bu yığılma, elbette sadece “konut” sorununu yaratmadı. Gecekondu olgusu, başlı başına **toplumsal-siyasi boyutlar** içeren bir olguya dönüşmüştür. Eski İstanbul Valileri’nden Hayri Kozakçıoğlu’nun **“güvenlik sorununun başında gecekondu sorunu geliyor”** şeklindeki tespiti, bunun bir ifadesiydi. Daha sonra burjuvazinin çeşitli sözcüleri tarafından bu olgu değişik biçimlerde dile getirildi. Konut açığının ve yoksulluğun yarattığı öfke, kentleri çepeçevre kuşatmış ve bu kendi siyasal bilincini, kültürünü yaratmıştır. Yani artık burjuvazi açısından gecekondu sorununun çözümü salt “konut sorunu”nun çözümü olmaktan da çıkmıştır.

Her şeye **özel mülkiyet** ölçüsüyle yasallık tanıyan sistem, halkın kamuya yani tüm topluma ait hazine topraklarında hakkına el koyup konutunu yapmasına tahammül edemiyor. Bu anlamda gecekondu yıkımlarında da sorun, bu konutların sağlığa ve yaşam şartlarına, kentsel yerleşim planlarına uygun olup olmaması değildir. Gecekondu saldıran bu gerekçeleri göstermeleri, hapishaneleri yakıp yıkarken **“koşular sağlığa uygun değil”** gerekçesinin gösterilmesi gibidir. İktidarların gecekondulaşmaya bakışlarında temel sorun, halkın gecekondu yapımı ile kendi sorununu çözmeye yönelerek egemen sınıfların çıkarlarına göre işleyen kar ve özel mülkiyet çarklarını bozması, otoriteyi zaafa uğratması ve egemen sınıfları tehdit eden siyasi bir potansiyeli içlerinde sürekli büyütmeledir. Devrimcilerle siyasi iktidarları konut sorununda karşı karşıya getiren nokta da burasıdır.

Birsen: Bu nokta da oldukça önemli. Çünkü bu karşı karşıya geliştire, devrimciler sanki halkın gecekonduya yaşamasını savunuyormuş gibi bir tablo ortaya çıkıyor. İsterseniz buna da değinelim.

Kemal: Devrimciler elbette halkın sağlıksız, çevre koşulları hiçbir insani ve doğal ihtiyaca cevap vermeyen, alt yapı hizmetlerinden, bütün sosyal standartlardan yoksun yerlerde yaşamasını istemiyorlar. Halk, gecekonduya layık değildir, **“madem düzen sağlıklı bir konut veremiyor, o halde biz de gecekonduya razı olalım”** politikasını devrimciler hiçbir zaman savunmadılar. Bunu savunmak, halkın sağlıksız konutlarda yaşamasını “çözüm” olarak göstermek, düzenin karşısında çaresizliği onaylamaktır. Ancak yağmurda kalan bir insanın bir dam altına sığınması ne kadar doğalsa, ailesi ve çocukla sokakta kalan insanların kendi yaptıkları bir damın altına sığın-

maları da o kadar doğal bir haktır. Devrimciler bu hakkı savundular ve daima savunacaklardır. Düzen, başını sokacak bir odadan bile mahrum olan insanlara eğer daha iyi yaşayacakları birer konut veremiyorsa, o zaman devrimciler iktidara karşı duracaklardır. Öte yandan devrimciler halkın çaresizliğinden vurgun vuran gecekondulu mafyalarını, spekülatörleri değil, bu insanları savundular. Devrimciler bu vurguna karşı mücadele derken, arazi mafyalarını iktidarlar korudular.

Sistem halka karşıdır ve devrimciler de sistemle çelişkileri olan, fabrikasında, işyerinde, evinde çıkarları sistemle çelişen emekçi halkı savunmaktadır. Sorunun z budur. Gecekondulaşma, halka konut hizmeti ulaştıramayan bugünkü düzene özgü bir sorundur. Sistem bu sorunun üzümünü gecekonduları yıkmakta buluyor. Devrimcilerin politikası ise, tam tersine halkın konut edinme mücadelesini desteklemek, bugünkü sağlıksız konutlaşmadan kurtularak her türlü sosyal hizmeti içeren sağlıklı konutlar inşaa edilmesi için mücadele etmektir.

Burjuvazinin iktidarı tehlikeye girdiğinde yapmayacağı “fedakarlık” yoktur. Polise, orduya, koruculara, silah ve teçhizata, olağanüstü “güvenlik” önlemlerine trilyonlar akıtabilirler ama halkın sorununu zmeye sıra gelince, btçeleri kurur. Birkaç onbinlik, birkaç yzbinlik konut açığından sözetmiyoruz. Milyonlardan söz ediyoruz. Milyonlarca konutsuz konut yetiştirmeyi ve her yıl yüzbinlerce insanı sağlıklı konutlara yerleştirmeyi ancak temel sorunu halkın sorunlarını zmek olan bir **halk iktidarı** başarabilir. Bu ne vaat ne de ekonomik durum gerekçe gösterilerek halktan istenecek sabır sorundur. Aksine halkın yaşam koşullarını bir an önce insani yaşam koşullarına çevirmeyi gerektiren temel bir ihtiyaç söz konusudur. Dolayısıyla konut sorunu, halkın iktidarının **ncelikleri** arasında yer alır. Her şey kapsamlı, kararlı bir planlama, uygulama ve bu konuda halkın denetimini sağlama sorundur. Gerisini halkın seferberliği halledecektir. Bir halk iktidarının görevi, ilk aşamada herkese sağlıklı toplumsal standartlara uygun bir ev verebilmek olmalıdır. Bunu tarihte sosyalizmden başka hiçbir sistem başaramamıştır. Burada uzun uzun rakamlar, istatistikler aktarmaya gerek yok ama herkes sosyalist ülkelerde konut sorununun üzüldüğünü teslim etmektedir. Sosyalist ülkelerde bir kişinin dahi sokakta ya da parkta yatmak zorunda kalmayacağı koşullar oluşturulmuştur. Halkın devrimci iktidarı da en öncelikli ve temel işlelerinden biri olarak bunu sağlayacaktır.

Mazlum: Yani bazen burjuvazinin, bazen reformizmin çarpıttığı gibi, bizim bu düzen içinde konut sorununu zme gibi bir politikamız da, beklentimiz de yoktur. Biz gecekondulu halkının evlerini savunurken, sadece en doğal hak olarak, halkın barınma ve direnme hakkını savunuyoruz. Halka bugün konut sorununda yapılabilecek en yerinde müdahale, onların kendi güçleriyle mücadele etmelerine ve örgütlenmelerine önderlik etmektir. Devrimciler

böyle bir “yardımın” en önünde olmaktan hiçbir zaman kaçınmadılar. AKP’nin gecekondulara karşı “kentsel dönüşüm projesi” adıyla başlattığı yıkım saldırısı, işte bu “yardım”ın her zamankinden daha geniş çapta yapılması görevini önümüze koymuştur. Bu noktaya ilişkin son olarak yine pratiğimize dair birkaç noktayı belirtmekte yarar var. Yıkımlara karşı mücadeleyi, dozerler sokağın başına dayanınca barikat kurup direnmenin öncesini ve sonrasını içeren bir tarzda ele almalıyız.

Dozerler gelip dayanmadan örgütlenme yapmak, yıkımın hedefi olan kesimlerle semtin diğer kesimlerini birleştirmek, farklı gecekondulu semtlerinin mücadelesini birleştirmek, bugünün görevleri olarak görülmelidir. Mahallelerde çalıştığım döneme dair bir eylemi anlatayım yeri gelmişken. **“Gecekondulardan Geliyor Halk” sözü**, özellikle Gazi ayaklanması sonrası hemen herkesin diline yerleşen bir sözdür. Ama ilk o zaman kullanılmadı. 1980 sonunda gecekondular GEYAD’da örgütlenmişlerdi. GEYAD’ın ‘89 sonunda yaptığı ve bugün için de örnek teşkil eden bir eylemde taşınmıştı bu pankart. İstanbul’un onlarca gecekondulu semtinden binlerce gecekondulu taleplerini haykırmak için Büyükşehir Belediyesi önünde toplanmışlardı. Gerçekten kitlenin en önünde taşınan pankartta yazdığı gibi **“Gecekondulardan Geliyor Halk”** sözüne uygun bir tabloydu.

Tüm gecekondulu semtlerinde aynı sorunlar yaşanıyordu ve tüm gecekondular güçlerini birleştirip çıkmışlardı iktidarın karşısına. Bu, bugünkü görevlerimizden birine de örnek teşkil ediyor.

Gecekondulu halkının mücadelesinde bir diğer nokta, bu mücadeleyi halkın diğer kesimlerine, diğer demokratik kurumlara maletme konusundaki yetersizliktir. Mesela, bir öğrencilerde, memurlarda, işçilerde durum böyle değildir. Onlar yaptıkları her eylemde, etkili-etkisiz de olsa, sorundan diğer kesimleri haberdar ederler, çağrılar yaparlar. Ama gecekondulu yıkımlarına karşı mücadelede tersine bir **“içe kapanıklık”** ortaya çıkmıştır. Bunun aşılması da önümüzde duran görevlerden biridir. Mesela mimarlar, mühendisler yıkıma karşı direnişimizde niye yanımızda olmasınlar? Barikatlarda çatışmasalar da, dozerlerin karşısında “konut sorununun çözümü yıkım değildir” yazılı bir pankartla tavırlarını dile getiremezler mi? Veya işçi, memur sendikaları; o semtlerde oturmuyor mu onların üyeleri, niye onları gecekondulu direnişlerinde bir biçimde yeralmaya çağırmayalım, ortak demokratik protestolar örgütlemeyelim... Gecekondulu emekçileri, sendikaların, odaların, gençlik derneklerinin katılımıyla, belediyelerin önünde niye birlikte eylem yapmasınlar? Demek istediğimiz şu ki, haklı ve meşru bir direniş, halkın tüm kesimlerine maledilmelidir.

Kemal: Evet arkadaşlar, gecekondular üzerine sohbetimizi burada noktalayalım artık. Gelecek sayımızda bir başka konudaki sohbetimizde buluşmak üzere hoşçakalın.

Politikanın hedefi kitleleri kazanmaktır

Konu: Kitle Çalışması

Gecekonular konusunu tartışırken, sık sık kitle çalışmasına atıf yaptık. Ve Özlem o sohbetimizden sonra dedi ki *“madem o kadar kitle çalışmasından sözettik, o halde tartışmamızı bu konu üzerinden devam ettirelim!”*

Biz de peki dedik. Böylelikle önceki konuyu da pekiştirmiş, gerek daha önceki konuda, gerekse de başka konularda sık sık sözünü ettiğimiz bir kavramı biraz açmış olacağız. İlk sözü önerinin sahibi olarak Özlem’e veriyorum; sanıyorum konuya hazırlanmış olmalı.

Özlem: Önerim üzerine bu konuyu ele alacağımızın belli olmasıyla tabii ki bir hazırlığım oldu. Fakat şöyle söyleyelim; mesela konumuz bir “ulusal sorun” olsa veya “faşizm” olsa, araştırmak, hazırlanmak nisbeten daha kolaydır. Bu konuda ise hem kaynak yok, hem kaynak çok. Kitle çalışması yapmak ne demek? Benim çıkardığım sonuç şu oldu: En kısa ve özlü tanımla **“kitle çalışması, kitleleri örgütlemektir”**.

Kitle çalışması konusuna böyle bakınca pek çok kitap, birçok yazımız bu konuya ilişkindir aslında. Fakat bu şekildeki bir ele almanın da oldukça genel, dolayısıyla bizim açımızdan yeterince somut olmadığını farkındayım. Bu noktada neleri bu başlık altında değerlendireceğimizi belirlemek için önce bir çerçeve çizmek gerek sanırım.

Komünist Enternasyonal (ki sözünü ettiğim 3. Enternasyonal’dır) Örgütlenme Şubesi tarafından hazırlanan bir model tüzükte, bir **“HÜCRE”** şöyle tanımlanıyor -bu tanımın biraz önce değindiğim çerçeveyi ortaya koyduğunu düşünüyorum- evet, tanım şu:

“Hücre, partinin işçi ve yoksul köylülerle **bağ kurmasını** sağlayan organdır. Hücrenin fonksiyonu, **partili olmayan** çalışan emekçi kitleler arasında, sistemli komünist **ajitasyon ve propaganda** yoluyla, **parti işlerini yürürlüğe koymak, yeni üyeler kazanmak**, parti siyasetini yaymak, fabrika [veya mahalle, okul, şehir] gazetesi yayınlamak, fabrikadaki parti üyeleri ve işçiler arasında **kültürel ve eğitim çalışmalarını** yönetmek, hiçbir engel tanımadan, yılmadan sürekli olarak fabrikadaki tüm **resmî pozisyonları kazanmak**, işçi-

lerin [veya çalışma yapılan diğer alanlardaki kitlenin] talepleriyle ilgilenmek, onlara devrimci sınıf mücadelesinin esaslarını açıklamak, inatçı ve kararlı çalışma yoluyla işçilerin **bütün mücadelelerinde önderliği** ele geçirmektir.” (Örgütlenme Üzerine, syf. 199)

Burada “kitle çalışması”nın kapsaması gereken hemen tüm unsurlar, sayılmıştır. Bu “hücre” nin yapacağı hemen tüm işler, kitle çalışmasının kapsamına giriyor. Kitle çalışması nedir dediğimizde, bunları alt alta sıralayarak sematik bir açıklama elde etmiş oluruz.

Bu çerçeveyi aktarırken, şuna da dikkat çekmek istiyorum; bunlar, kendi içinde bir **bütün** oluşturuyorlar. Ve ancak bu bütünlük içinde yürütülürlerse, yapılan, bir “kitle çalışması”na tekabül eder. Daha somut söylersem, mesela bir yerde ajitasyon propaganda faaliyeti yapıyor ama orada üye kazanma, örgütlenme oluşturma, eğitim gibi faaliyetleri yürütmüyorsak veya üye kazanıyor ama ötekileri yapmıyorsa, o bütünlüklü bir kitle çalışmasına denk düşmez. Komünist Enternasyonal’in bu “hücre” tanımı aslında bize şunu da gösteriyor; bir alandaki **kitle çalışması, devrim iddiasının o birimdeki yansımasıdır**. Kitle çalışması devrim iddiasını gerçekleştirebilmek, kitle mücadelesini geliştirebilmek için neler gerekiyorsa, çok yönlülüğü ve bütünlüğü içinde onları yapmaktır.

Benim giriş olarak söyleyeceklerim şimdilik bunlar.

Kemal: Tanım yapmak ve bir çerçeve çizmekle konuya sistematik bir giriş yapmış olduk. Kitle çalışmasını politik, örgütsel faaliyetimiz içinde bu çerçeveden hareketle biraz daha açmaya çalışalım.

Kitle çalışmasının ne olup ne olmadığının tüm insanlarımızın kafasında somutlaşması önemli gerçekten. Kitle çalışması, kitlelere gitmek, kitleleri örgütlemek, bütün bunlar, defalarca yazılarımızda da konuşmalarımızda da geçmiştir. Geçmeye devam edecektir. Demek ki sorunun farkında olmamak söz konusu değil ancak demek ki bir yanını eksik bırakıyoruz. Ben bu konudaki sorunumuzu şöyle özetliyorum: **Bir**; yeterince kitle çalışması yapmıyoruz, **iki**; yaptığımız kadarının da içeriğini doldurmuyoruz, yani Özlem’in belirttiği bütünlük içinde yapmıyoruz.

Eğer “kitle çalışması” dediğimiz olay kafamızda tam somutlaşmazsa, kitle çalışmasının **hangi araçlarla, hangi yöntemlerle, hangi hedeflerle yürütüleceği kafamızda somut olmazsa**, yüzlerce, binlerce kez “kitle çalışması yapmalıyız” diye tekrarlasak da bundan sonuç alamayız. Mao’nun güzel bir deyişi var; *“Eğer görevimiz bir ırmağı geçmek ise, bunu köprü ya da sandal olmadan yapamayız. Köprü ya da sandal sorununu çözmeden ırmağı geçmekten söz etmek boştur. Yöntem (ve araç) sorununu çözmeden, görev hakkında konuşmak yararsızdır.”*

Peki bir kitle çalışmasının araçları, yöntemleri, hedefleri nelerdir?

Mazlum: Ben “hedefleri”nden başlayayım söze. Özlem’in yaptığı “*kitle çalışması kitleleri örgütlemektir*” tanımında, aslında aynı anlama gelen bir kelime değiştireceğim hedefi tarif etmek için; “**kitle çalışması, kitleleri kazanmaktır.**”

Politika, güçtür. Güçle yapılır, Politikada güç, ideolojidir, örgüttür ama en önemlisi bunları da ete kemiğe büründürecek olan kitlelerdir. Bazen “oy sayısı”dır politikada güç, bazen “gerilla sayısı”, bazen hayatın çeşitli alanlarında varedebildiğin örgütlülükler.. Ama hepsi neticede “kitleler” demektir. Bu yüzden politika, somut görünümüyle kitleleri kazanma hedefiyle yapılır. Çünkü politik hedefleri gerçekleştirmek için kitleleri kazanmak şarttır. Hedefleri, yöntemleri farklı olsa da, burjuva örgütler açısından da, devrimci örgütler açısından da böyledir bu. Düzeni korumak isteyenler de, değiştirmek isteyenler de kitleleri kazanma mücadelesi verirler. Kitle çalışması, bu mücadelenin sistemli, planlı, çok yönlü yürütülmesidir.

Kitle çalışmasında kararlılık, ısrar, sabır ve başarı, iddialı olmanın veya iddiasızlığın da göstergesidir.

Bir mahallede, şehirde bir örgütlülük düşünün; kendi içine kapanmış. “Kitle çalışması” arada bir bildiri, dergi dağıtmakla, arada onlardan getirebildiğini birkaç gösteriye getirmekle sınırlı -yani yaptığı aslında kitle çalışması değil-. Bir mücadele düşünün, belli bir çevrenin döngüsü içine hapsedilmiş. Örgütlenmelerde, eylemlerde “*sen ben bizim oğlan*” esprisi işte böyle çıkmıştır.

Özlem’in kitle çalışmasının çerçevesini çizmek için aktardığı “hücre”nin yapacağı işler alıntısında, hemen ikinci sırada belirtilen noktaya dikkatinizi çekmek istiyorum; orada diyor ki “*Hücrenin fonksiyonu, **partili olmayan çalışan emekçi kitleler arasında...***” ajitasyon propaganda yapmak, yeni üye kazanmak vs. Şimdi bir semtteki dernek üyelerinin sürekli birbirleriyle, örgütlü çevre ilişkileriyle birlikte olması, bir okuldaki devrimci öğrencilerin aynı şekilde “içe kapanık” bir çalışma yürütmeleri, kitle çalışması yapmamanın ta kendisidir. Oysa kitle çalışmasında mesele, tam da partili olmayan, dernek, sendika üyesi olmayan kesimlere ulaşmaktır. Bu konuda Lenin’den şu tespiti aktarmak istiyorum:

“*Parti, işçi sınıfının öncüsünün milyonlarca işçiyle olan birliğinin bir ifadesidir. Parti ne kadar sağlam bir öncü olursa olsun, ne kadar iyi örgütlenirse örgütlenirse, **partili olmayan kitlelerle** bağ kurmaksızın ve bu bağları arttırıp kuvvetlendirmeksizin ne varlığını sürdürebilir, ne de gelişebilir. **Kendi kabuğuna çekilen, kendini kitlelerden tecrit eden, kendi sınıfıyla olan bağlarını koparan, hatta gevşeten bir parti, kitlelerin güven ve desteğini kaybetmeye... mahkumdur.***” (Lenin, Stalin, Örgütlenme Üzerine, syf. 146)

Oligarşinin bizi kitlelerden tecrit etmek için her türlü yöntemi kullandığı bir ortamda, kitle çalışması yapmamak, oligarşinin işini kolaylaştırmak,

kendimizi kitlelerden tecrit etmektir.

Evet, zetlersem, kitle çalışmasının hedefi, büyük bir hırsla, iddiayla, sınırsız bir emekle kitleleri kazanmaya çalışmaktır. Her devrimci, her örgütlenme, bunun planını yapmak, araçlarını yaratmak, bunun için gerekli emek ve sabrı ve kararlılığı göstermek zorundadır.

Burada ayrıca bir çelişkiye işaret etmek istiyorum; bizde kitle çalışması yapmamanın gerekçesi çoğu kez zamansızlıktır, zamansızlığın gerekçesi de “pratik işlerin, eylemlerin yoğunluğu”dur. Oysa böyle yaparak kendimizi tam bir kısır döngüye hapsetmiş oluyoruz, bu kısır döngü de bizi giderek tecrit eder. Kısır döngü şudur; kitle çalışması yapsak, pratik işleri omuzlayacak kadrolar, sempatizanlar çıkaracağız, kitle çalışması yapsak, daha gcl eylemler örgütleyeceğiz ama eylem gerekçesiyle kitle çalışması yapmayınca, aslında giderek eylem yapamaz veya gcsz eylemler yapar hale gelinir. Buradan şunu söylemek istiyorum; burada çerçevesini çizdiğimiz, neleri içerdiğini az çok ortaya koyduğumuz “kitle çalışması”, çeşitli faaliyetlerin yanısıra yapılacak bir iş değil, **devrimci faaliyetin temelidir**. Buna böyle bakmayan, çarpık bakıyor demektir.

Özlem: “Kitle çalışmasının yöntemi” konusuna ben devam edeyim isterseniz.

Çalışma yaptığımız alanı ve alandaki kitleyi ekonomik, sosyal, kültürel açıdan tanımak, kitle çalışmasının yöntemi sorununu açığa kavuşturmanın ilk adımlarından biridir.

İlişkilerimizin yoğunlaştığı mahalleler, işyerleri, okullar dışında kalan yerlere ilişkin bilgilerimiz çoğunlukla “izlenim”lerle sınırlıdır, veyahut yıllar içinde oluşmuş bazı önyargıların sürüp gitmesi söz konusudur; o mahalleden bir şey çıkmaz, oradakiler gericedir gibi... Oysa belki oluşan sayısız yeni sokakta, mahallede, semtte, okulda çok daha uygun gelişme imkanları da yakalanabilir. Fakat böyle bir imkanı açığa çıkarabilmemiz için “alışma alanının tahlili” işini çok ciddi ve kapsamlı biçimde yerine getirmemiz gerekir. Falan okulda, falan sokakta, falan işyerinde halkın hangi kesimleri var, çelişkileri neler, düzenle, siyasi kurumlarla ilişkileri nasıl, tepkileri, hoşnutsuzlukları, sorunları, talepleri... Bunları renmenin kendisi kitle çalışmasına başlamış olmak demektir zaten. Çünkü bunları uzaktan bakarak renemeyiz, bir alanı kapsamlı tanımayı doğrudan veya dolaylı ilişkiler aracılığıyla onların içine girerek sağlayabiliriz zaten.

Onların düzen partilerine oy vermesi, din-tarikat ilişkileri içinde olmasına, günlük yaşamdaki bireycilikleri, kurnazlıkları, apolitiklikleri, duyarsızlıkları, tek l olarak alınmamalıdır. Bunlar l alındığında bunun doğal sonucu “*bu kitleyi harekete geçirmek zor*”, “*burada örgütlenme olmaz*” gibi düşüncelere varmaktır; ki nitekim zaman zaman da olan budur. Oysa kitle hare-

ketleri, düzen içi ilişkilerde oluşan bu saflaşmaların çok büyük bir hızla değişebildiğini de gösterir. Her düşünceden, partiden, milliyetten yüzbin işçinin yürüdüğü Zonguldak direnişinden Gazi Ayaklanması'na kadar bütün büyük kitle eylemleri, hareketleri, bunun kanıtıdır aslında. Haldeki durumları ne olursa olsun, kitle çalışması içinde onlara bir şekilde ulaşmak, uzak, gevşek, zayıf da olsa bağlar kurmak, işte böylesi dönemlere de hazırlanmış olmaktır. Ki kitle çalışmasının en önemli noktalarından biri budur.

Kemal: Buna ilişkin bir ek yapayım; kitle çalışmasının kısa vadeli sonuçlarıyla uzun vadeli sonuçlarını da birbirinden ayırdetmek gerekir. Kitle çalışması, sadece “tarafdar kazanma” çalışması değildir. Kitle çalışması, mevcut örgütlülüğümüzle, kadro ve sempatanlarımızla, **içinde yer aldığımız kitlenin harekete geçirilebilmesi, spontane olarak harekete geçtiğinde yönlendirilebilmesini** hedefleyen çalışmadır. Kitle hareketleri, hep iradi oluşmaz; tersine çoğu zaman en azından başlangıçtaki niteliği kendiliğindedir. Kitle çalışmasının sonuçları Özlem'in de işaret ettiği gibi, işte tam bu noktada gösterir kendini... Evet Özlem, sen kaldığın yerden devam et.

Özlem: İlk maddeyi tekrar edeyim; kitle çalışmasını doğru bir yöntemle sürdürmek için birinci nokta, kitleyi, alanı tanımak, bu tanımaya paralel de yaygın bağlar, ilişkiler kurmaktır. İkinci ana nokta, çalışmamızın **halkın hayatının her yönünü kucaklayacak şekilde** olmasıdır. Başta sözünü ettiğimiz çok yönlülük işte bu açıdan önemlidir. Bu konuda izninizle Mao'dan bir alıntı aktarmak istiyorum:

*“Bugün merkezi görevimiz, geniş kitleleri devrimci savaşa katılmaya seferber etmek...tir. Eğer yoldaşlarımız bu görevi gerçekten kavlıyor ve devrimin ne pahasına olursa olsun bütün ülkeye yayılması gerektiğini anlıyorlarsa, o zaman **geniş kitlelerin acil çıkarları ve refahı sorununu** hiçbir şekilde gözardı etmemeli ya da küçümsememelidirler. Çünkü devrimci savaşın kitlelerin savaşıdır; ancak kitleler seferber edilerek ve onlara dayanılarak yürütülebilir.”*

Bu okuduğum bölümde çok orijinal bir şey yok gibi ama öyle değil; kitleleri devrimci savaşa katmakla, kitlelerin acil çıkarları için uğraşmak arasında bir bağ kuruyor Mao. Alıntının devamında sözlerini şöyle sürdürüyor:

*“Eğer halkı, sadece savaşı yürütmek için seferber eder ve başka hiçbir şey yapmazsak, düşmanı yenmeyi başarabilir miyiz? Elbette ki hayır. Eğer kazanmak istiyorsak, daha pek çok şey yapmamız gerekir. Köylülerin toprak mücadelesine önderlik etmeli... işçilerin çıkarlarını korumalı; kooperatifler kurmalı... ve kitlelerin karşılaştıkları sorunları, yani **yiyecek, giyecek, konut, yakacak, pirinç, yemeklik yağ ve tuz, hastalık ve sağlık, evlenme gibi sorunları** çözmeliyiz. Kısacası kitlelerin günlük hayatındaki bütün pratik sorunlara önem vermeliyiz...”*

Oysa kadrolarımızdan bazılarında görülen eğilim şudur: Onlar sadece Kızıl Ordu'nun genişletilmesinden... söz etmektedirler; diğer sorunlara gelince, bunları ne tartışmakta, ne de bunlara ilgi duymaktadırlar.” (Seçme Eserler 1. syf.189, 190)

Mao, bunların bir kısmını, kurtarılmış bölge esprisini de gözönünde bulundurarak söylüyor. Bu anlamda söyledikleri bire bir ele alınamaz ama buradaki mantığı kavramak ve almak önemlidir.

Şimdi bunu kendi pratiğimizden, solun pratiğinden değerlendirebiliriz. Eğer bir yerdeki kitle çalışmamız, sadece onları eylemlere çağırmaktan ibaretse, eğer bir yerde sadece ve sadece militan kazanmaya çalışıyor ama başka hiçbir şeye kafa yormuyorsak, eğer bulunduğumuz alandaki kitleyle ilişkimiz arada bir bağış istemek, gece, piknik bileti satmak, dergi vermekten öteye geçmiyorsa, orada elbette bir kitle çalışmasından sözedilemez.

Mesela, üniversiteli olduğum için Kürt milliyetçilerinin üniversite pratiğinden de çarpıcı bir örnek verebilirim; onların üniversitelerdeki çalışmaları uzun yıllar sadece gerillaya savaşçı kazandırma çalışması olmuş, onun dışında gençliğin akademik, demokratik talepleri, kültürel sorunları onları fazla ilgilendirmemiştir. Tabii bunun sonucunda da oradaki kitesellikleri birçok yerin gerisinde kalmıştır.

Mao da bu sorunu anlattığı yerde bir örnek veriyor. İki şehri ele alıyor bu örnekte. Birinci şehirdeki örgütlenme, şehirde sadece “Kızıl Ordu'nun genişletilmesi”, başka deyişle Kızıl Ordu'ya savaşçı kazanılması çalışması yapıyor; başka bir şehirde ise kitlelerin bu tür sorunlarına ilişkin de yoğun faaliyetler yürüten bir parti örgütünü anlatıyor.

İlk planda, düz mantıkla bakıldığında tüm gücünü, zamanını, emeğini Kızıl Ordu'nun genişletilmesine yönelten örgütlenme, daha fazla sayıda savaşçı çıkarmıştır diye düşünülür. Ama öyle olmuyor, tersine ikinci şehirdeki örgütlülük, Kızıl Ordu'ya daha fazla asker çıkarıyor.

Tekrar aktardığım anlayışa dönersek, kitle çalışmasını insanların eylemlere katılmasını sağlamaya çalışmak, daha fazla dergi dağıtmak **gibi tek yönlü, tek boyutlu** ele aldığımızda, onların özgün taleplerini kucaklayamadığımızda, kitle çalışması çarpık, sakat bir çalışma olarak şekillenmiş demektir. Bu tek yönlü, tek boyutlu ele alışlarda, mesela bir yerde yaygın ilişkiler vardır ama onlar “üye kazanma”ya dönüşmez veya bir yerde örgütlü önemli sayıda insanımız vardır, ama orada “örgütsüz” kesimlerle ilişkiler yaygınlaştırılmaz. Kimi yerde yaygın ilişkiler vardır ama kadrolaşma yoktur, kimi yerde kadrolar, militanlar vardır ama bir türlü kiteselleşme olmaz... Bu ve benzeri durumlar işte, kitle çalışmasını bu bütünlük içinde ele almamaktan kaynaklanıyor sanırım. Kitle çalışmasını sadece halkı eyleme çağırarak gören, mevcut ilişkileri içinde bile kitlelerin ekonomik, sosyal taleplerine, sorunlarına, ihtiyaçlarına eşilmeyen bir örgütlülük, bir süre sonra o çağ-

larının giderek cevapsız kaldığını görür. Bizim önceki çalışmamızda belirtilen “doğumdan düğüne, cenazeye...” kadar hayatın ve halkın her anının içinde olmak, o hayatın her yönünü örgütlenmenin ve mücadelenin bir unsuru olarak görmek, Mao’nun belirttiği bu kapsayıcılığı da ifade etmiş oluyor aslında.

Kemal: Kitle çalışmasının araçları konusuna da sen devam et istersen Mazlum.

Mazlum: Aslında her şey bir araç. Çok açıklayıcı oldu değil mi! Fakat gerçekten böyle. Derneklerimiz kitle çalışmasının bir aracıdır, dergiler öyle, pankartlar, paneller, bildiriler, komiteler, eğitim çalışmaları, hepsi bunun bir parçası. Bu anlamda araçları sayıp dökmekten çok, burada önemli olan, üzerinde durmamız gereken, kitle çalışmasında kullandığımız tüm araçları “**hakkını vererek kullanmak**” olmalıdır. Kanımca, eksik yanımız da burasıdır. Birçok yerde dernekler, sendikalar var fakat onları kitle çalışmasının etkin bir aracı olarak kullanıyor muyuz? Siyasal, kültürel yayın organları var; onları etkin bir şekilde kitle çalışmasında kullanıyor muyuz? Konuşmamız, üslubumuz da kitle çalışmasının bir “aracı”dır ve olumlu da, olumsuz da rol oynayabilir. Dahası, kendimiz de kitle çalışmasının en önemli aracımız.

Dolayısıyla, kitle çalışmasının araçlarını hazırlamak, aslında kendimizi hazırlamaktır. Mesela, doğru bir kitle çalışması için, bizi halka yabancılaştıracak her şeyden kaçınmalıyız; bu giyim de olabilir, konuşma üslubu da. Giyimiyle, konuşmasıyla, oturup kalkmasıyla aslında zaafı olan birinin kitle çalışması yapması demek, o kitle çalışmasını uygun araçlarla yapmamak demektir. Böyle bir çalışma bizi kitleleri kazanma hedefine ulaştırmaz.

Kitlelerle, onların ulusal, dini, kültürel geleneklerine saygı gösteren bir ilişki kurmak, samimi bir yakınlık oluşturmak gibi daha dikkat edilmesi gereken birçok yan vardır. Bizimle düşündüklerini paylaşabilmeli, eleştirebilmeli, sorabilmeliler. İyi konuşmacılar kadar, iyi dinleyiciler olabilmeliyiz. Sözü dinlemediğimiz, düşüncelerini dikkate almadığımız insanların bize güvenmesini bekleyemeyiz. Karşımızdakileri küçümseyen bir yaklaşım asla olmaması gerektir. Bir konuyu anlatırken de bilgiççe, ukalaca değil, alçakgönüllülük içinde anlatabilmeliyiz. Bunlar küçük, ayrıntı gibi görünen ama kitle çalışmasında son derece belirleyici hale gelebilen davranışlardır.

Başka mesela, ajitasyon, propaganda kitle çalışmasının bir parçası mıdır? Evet! Öyleyse kitle çalışmasının bu biçiminin gerekli aracı da propagandayı, ajitasyonu, eğitimi, anlaşılır ve etkili şekilde yapabilecek insanlardır. Demek ki Mao’nun benzetmesiyle söyleyim ben de, ırmağı geçmek için köprü veya sandal lazımsa, kitle çalışması yapmak için propaganda ve ajitasyonu yetkin bir şekilde yapacak insanlar lazımdır. Bu da “allah vergisi” değildir, eğitim, çalışma, deneyim, hazırlık işidir. Mesela, dergi kitle çalışmasının

bir aracı değil mi? Evet! Ama dergiyi sadece bırakıp parasını almakla yetiniyorsak, üzerinde tartışmıyorsak, yeni insanlara ulaştırmıyorsak, kendimiz okumuyor ve dolayısıyla çevremizde tartıştırmıyorsak, ona bölgemizden, alanlarımızdan canlı haber akışı sağlamıyorsak, bu aracı doğru kullandığımız söylenebilir mi?

Kemal: Mazlum iyi bir noktaya değindi, kitle çalışmasının en başta gelen aracı insanlarımız ve kurumlarımızdır. Ve bu noktada da elbette öncelikle bizim kitle çalışması yapacak donanımda olmamız şarttır. *“Parti... -diyor Stalin- örgütsüz işçi kitesinin milyonlarına **disiplin ruhunu ve sistemli mücadeleyi, örgüt ruhunu ve metaneti** kazandırmalıdır. [ki, kitle çalışması de-diğimiz da zaten bu] Ama parti, ancak kendisi de disiplinin ve örgüt ruhunun somut rneği ise... bu görevleri başarabilir. Bu koşullar olmadan, partinin, önderlik etmesi söz konusu bile olamaz.”* (Leninizmin Temelleri, akt. rgtlenme zerine, syf. 151)

Kitle alışması için, başka deyişle kitleleri kazanmak için, başta kendimiz, rgtllklerimiz, yayınlarımız olmak üzere, azımsanmayacak araca sahibiz, bu noktada Mazlum’a katılıyorum, bunları kitle çalışmasında hakkını vererek, donatarak kullanmamaktır eksiğimiz.

Ben son olarak kitle çalışmasının yöntemi açısından bir nokta daha eklemek istiyorum. Kitleler, kimsenin “emireri” değildir. Talimatlarla, salt çağrılarla iş yaptırılmaz, mücadeleye kanalize edemezsiniz. Çağrımız ancak onun talepleriyle uyuştuğu zaman harekete geçebilir. Fakat talepleriyle uyuşması da yetmez. Başka korkularından, kaygılarından da bir şekilde kurtulması gerekir. Harekete geçtiğinde de zorluklar ve zorbalık karşısında geri eğilimler içine girebilir. Kitle alışması, sürecin her aşamasında bunları öngörmek, bunlara müdahil olabilmektir.

Gündemde olan bir sorun temelinde veya gündeme sokmak istediğimiz konuyu gündeme getiren toplantılar, tartışmalar içinde, kitle **başından itibaren** sürecin içine katılmaya çalışılmalıdır. Biz esas olarak ilk adımı atan, konuyu gündeme getiren olmalı, ondan sonraki her adımı **kitleyle birlikte atmak** hedeflenmelidir. O konuda nasıl bir çalışma yürütülecek, hangi eylemler yapılacak, hangi araçlar kullanılacak... Bütün bunların kararlaştırılması sürecine kitleyi kattığımız zaman, işte o zaman kitlenin kendi kararına, eylemine daha büyük bir kararlılıkla sahip çıkacağından emin olunabilir.

Elbette şunlar da ihtimal dahilindedir; bizim nerdiğimizden, düşündüğümüzden daha geri kararlar çıkabilir. Olsun. Bu “kitle çalışması”ndan, bu yöntemden vazgeilme gerekçesi değildir. (Elbette anlık gelişen, anında tavır alınması gereken olaylar bu söylediğimizin dışındadır. Böylesi anlarda yukarıdaki şemaya uygun bir örgütlenme yapmaya çalışmak, kitle çalışması değil, bürokratizm, kitle kuyrukçuluğu olur.) **Kitlelere güvenmek ve kitlelerin güvenini kazanmak**, kitle çalışmasının ana halkasıdır. Bu güven, olmazsa ol-

mazdır.

Kısacası, görüleceği gibi, kitle çalışmasında ana noktalar, dikkat edilecek yönler bu bakış açısının ışığında daha da açılıp geliştirilebilir, çalışmanın her bir biçimi, aşaması ayrıntılandırılabilir. Ama esas olan kitle çalışmasının aralarındaki, yöntemlerindeki, hedeflerindeki bakış açısını kavramış olmaktadır. Bugünkü sohbetimizde bunu ortaya koymaya çalıştık. Gelecek sayıya kadar hoşcakalın.

Konu: Düzenin Kitle Çalışması

Kitleleri faşizm değil, devrim kazanacak!

Merhaba arkadaşlar, sevgili Yürüyüş okurları, sizlere de merhaba. Biraz önce televizyonun karşısındaydım. Bu alet tehlikeli bir alet gerçekten. Hele böylesi günlerde, böylesi olaylarda, insanın sinir sistemini bozucu bir etkisi var... Linç girişimlerine -ki artık girişim aşamasını da geçiyor- provokasyonlara ilişkin haberlerde her şey ters yüz ediliyor. Herkesin gözünün içine baka baka yalan söyleniyor.

Oligarşinin demagojilerinin bu kadar kabalaşması, bu kadar pervasızlaşması nasıl mümkün oluyor dersiniz? Bu sorunun tek cevabı değil belki ama önemli cevaplarından biri şu; **oligarşi, solun, kitlelere ulaşmaktaki zayıflığının farkında**. Durum böyle olduğu için oligarşinin yalanlarının, demagojilerinin kitleler üzerindeki etki gücü fazla. Mücadelenin geliştiği, geniş kitlelere seslenebilir durumda olduğu koşullarda, egemen sınıflar kitleleri aldatmak için ister istemez daha ince yöntemlere başvururlar. Fakat şimdi tersi bir durum yaşıyoruz.

İşte bu nedenle, bu hafta sohbetimize, “kitle çalışması”nın değişik bir boyutuyla devam edeceğiz. Hatırlayacağınız gibi, geçen hafta, esas olarak devrimcilerin kitle çalışmasından ne anlaması, nasıl yapması gerektiği üzerinde durmuştuk. Tabii, kitle çalışması yapan sadece biz değiliz. Bir siyasal iddiası olan her gücün bir biçimde “kitle çalışması” vardır. Bu hafta da faşizmin, burjuvazinin, karşı-devrimci düzen güçlerinin nasıl bir kitle çalışması yaptıklarını ele alalım dedik.

Bu yanıla geçen hafta ele aldığımız konuyu devam ettirip başka bir açıdan tamamlamış olacağız.

Karşı-devrimin kitleleri nasıl etkilediği, kendine çektiği konusunda cevaplamamız gereken birçok soru var. Düzen kitleleri nasıl etkiliyor, nasıl yönlendiriyor, nasıl kendi kurumlarına ve örgütlerine çekiyor?.. Medyadan polise, tüm güçlerini bu doğrultuda nasıl kullanıyor?.. Faşizmin kitle tabanı en geniş anlamda nasıl yaratılıyor? **“Halkı, halka karşı saldırılara”** hangi yöntemlerle kanalize ediyor, linç, katliam gibi saldırılar için zemin nasıl olgunlaştırıyor?.. Buna benzer onlarca sorunun cevabı, faşizmin “kitle çalışması”nın

anlaşılmasıyla verilebilir. Düzen güçlerinin kitleler üzerindeki etkisini sınırlayıp tersine çevirmek için, bunları çözümleyip karşı yöntemler geliştirebilmeliyiz... Dedikten sonra, sorumuzu özet hale getirip sohbetimize devam edelim: **Faşizm nasıl kitle çalışması yapar?**

Özlem: Benim her zaman dikkatimi çeker; apolitik, cahil görünen insanlar da dahil, halkın geniş bir kesiminin birçok konuda düşünceleri, yargıları vardır. Kıbrıs'tan AB'ye, futboldan teröre, kısacası “*ne olacak bu memleketin hali?*” sorusuna, doğru-yanlış, eksik-fazla herkes bir şeyler söyler. Hatta bazen bizi bile şaşırtan ayrıntılar, veriler ortaya koyabilirler konuştukları konuda. Bu tablodan da, düzenin, doğrudan veya dolaylı yollardan nasıl yoğun bir kitle çalışması yaptığını görüyoruz.

Nereden ediniyorlar bu düşünceleri? Öyle ya, halkın önemli bir bölümü mesela kitap okumuyor, gazetenin bile ne kadar okunduğu ortada. Paneller, seminerler, zaten halkın bu kesimlerine uzak. Öyleyse? Cevabı basit aslında. Televizyonlardan, semtindeki eşraftan, kahvehanedeki emekli memurdan, şehrindeki düzen partilerinin üye ve yöneticilerinden... Yani, düzen günün 24 saati okulda, işyerinde, kahvehanede, televizyon ekranlarında “kitle” çalışması yapıyor..

Düzenin kitle çalışması kesinlikle küçümsenmemelidir; burjuvazinin “kitle çalışması” anlamında geniş imkanlarının yanısıra, yüzlerce yıllık tecrübesi de var. Bu tecrübe sayesinde düzenin tüm kurumları ve kadroları, farkında olsun veya olmasınlar, burjuvazi adına “kitle çalışması” yapmak için seferber edilmiş durumdadırlar. Kimisi belki kitleleri düzene kazandırdığının farkında bile olmaksızın yapar bunları.

Şöyle bir düşünelim; bu düzenin sürmesini savunan ve halk üzerinde de kariyeri, konumu nedeniyle belli bir etki gücü bulunan ne kadar çok kurum, kişi var. Bunlar karşı-devrim için kitle çalışması yapan yüzbinlerce kadro demektir. Karşımızdaki güç, yüzbinlerce kadroyla yapıyor bu işi. Aslında kitle çalışmasında ne kadar büyük bir emek ve enerjile çalışmamız gerektiğini de gösteriyor bu durum.

Mazlum: Evet, Özlem meselenin bir yanını ifade etmiş oldu: düzen tüm kurum ve kadroları aracılığıyla, kitleleri düzene çekmenin çalışmasını yürütür.

Faşizm elbette esas olarak baskı ve zora dayanır, kitleleri asıl denetleme aracı budur ancak faşizmin halk desteğini almak için harcadığı çaba, kullandığı yöntemler hiç de önemsiz görülmez. Faşizmin (ve genel olarak burjuvazinin) bu noktada çok yoğun, sistemli faaliyetleri vardır. Burjuva demokrasisi içinde, keza faşizmin aşağıdan yukarıya iktidara geldiği ülkelerde, siyasi yönetimin belli bir kitle tabanı vardır. Fakat ülkemiz faşizmi açısından durum tam böyle değildir; bu anlamda bizim gibi ülkelerde faşizm, kendine

kitle tabanı yaratmaya ve geniş kitleleri de faşizm karşısında tarafsızlaştırmaya daha büyük bir önem verir.

Faşizmin kitleleri etkilemesini burjuva politikacıların günlük konuşmaları ve onların kalemşörlерinin yazıp çizdiklerinin ürünü olarak görmek, sorunu küçümsemektir. Kitleleri belli bir konuda nasıl yönlendirecek, nasıl kendi yanına çekecek, bunlar son derece uzun vadeli ve kapsamlı olarak planlanır.

Mesela “andıç”ları veya “psikolojik savaş” konusunda açığa çıkan bazı belgeleri hatırlayın. Onlarda bir meselenin halka nasıl yansıtılacağı, karalanacak kesimlerin hangi yöntem ve söylemlerle karalanacağı, “toplumsal destek” yaratmak için hangi kurumların devreye sokulacağı, sırasıyla, madde madde televizyonların, gazetelerin, sendikaların, belediyelerin, valiliklerin ve şu an aklıma gelmeyen birçok düzen kurumunun nasıl devreye sokulacağı birer birer yazılıdır. Düzen partileri, burjuva medya organları, polis ve ordu teşkilatı, yargı kurumları, üniversiteler, farklı işlevleriyle birlikte aynı zamanda düzenin kitle çalışmasının sürekli organları olarak da iş görürler... Yani, oligarşi “kitle çalışması”nda önce kapsamlı bir karargah faaliyeti yürütür ve sonra malum deyişle “döğmeye basılır”. Ve bir kampanya halinde bu faaliyet, evlerin, kahvehanelerin, işyerlerinin, kısacası tüm halkın beyinlerine ulaşıncaya kadar sürdürülür.

Ayrıca, oligarşinin aynı anda birçok kampanyayı sürdürdüğü, belli konularda adeta sürekli bir kampanya halinde olduğu da gözönünde bulundurulursa, devasa bir “etkileme, yönlendirme” mekanizmasının hep devrede olduğu anlaşılır.

Kemal: Yani, düzen sürekli bir biçimde güncel bir yönlendirme veya genel olarak düzenin saflarına kazandırma amacıyla kitlelere hitabediyor. Ki, kitle çalışması da bir yanıla kitlelere seslenmektir. Özlem’in ve Mazlum’un konuşmalarında bu mekanizmayı tarif etmiş olduk. Peki faşizm, kitlelere seslenirken ne diyor, neleri araç olarak kullanıyor? Dimitrov da **“faşizmin kitleler üzerindeki etkisinin kaynağı nerededir?”** diye sormuş ve cevap olarak işte şunları sayıyor. Bunlara madde madde baktığımızda, faşizmin kitle çalışmasında neleri kullandığını da görmüş olacağız. Dimitrov’dan okuyorum:

- *“Faşizm, en acil ihtiyaçlarını ve taleplerini demagoji yoluyla istismar ettiği için kitleleri kazanmayı başarmaktadır.”*

Evet, “kitlelerin sorunları ve talepleri” ne kadar düzenin umurunda olmasa da, düzen partileri o taleplere, acil ihtiyaçlara ilişkin mutlaka demagoji yapar, onları sahiplenir görünürler.

- *“Faşizm, kitleler içinde derin kökleri olan önyargıları körüklemele kalmamakta, aynı zamanda kitlelerin en iyi duygularını, adalet duygularını ve hatta bunların yanısıra devrimci geleneklerini istismar etmektedir. ... Büyük burjuvazinin uşağı ve sosyalizmin can düşmanı olan Alman faşistleri, kendi-*

lerini niçin ‘sosyalist’ olarak tanıtmakta ve iktidara gelişlerini ‘devrim’ olarak göstermektedir?”

Ülkemizdeki en Amerikancı faşist örgütün “milliyetçi hareket” adını kullanması da benzer bir örnektir. Keza, solun sloganlarının islamcı, faşist partiler tarafından kullanılması da benzer örneklerdir... Neyse bundan sonraki maddeleri okurken tek tek ülkemiz somutuna değinmeyeceğim ama hepiniz her madde okunduğunda, aklınızdan o maddenin ülkemizdeki karşılığını geçirebilirsiniz:

- “Faşizm, emperyalistlerin aşırı çıkarlarını temsil eder ancak kitlelerin karşısına hor görülen bir milletin savunucusu maskesiyle çıkar ve örneğin ‘Versailles’a hayır’ sloganıyla küçük burjuva kitleleri peşinden sürükleyen Alman faşizminin yaptığı gibi, yaralanmış milli duyguları kullanır.” (Ülkemizdeki faşizm de böyle yapıyor mu, aklınıza hemen örnekler geldi mi?)

- Faşizm, kitlelerin en azgın şekilde sömürülmesi hedefini güder, ama ustaca bir kapitalizm karşıtı demagojiyle kitlelere yaklaşır.

- Emekçilerin soyguncu burjuvaziyle, bankalara, tröstlere ve para babalarına karşı duyduğu derin nefretten faydalanır ve uygun anlarda siyasi bakımdan olgunlaşmamış kitleler için en çekici sloganları atar.

- Faşizm, halkı en rüşvetçi ve en satılık unsurların merhametine terk eder. Ancak halkın karşısına ‘dürüst ve satın alınmaz bir hükümet’ görünümüyle çıkar.” (Faşizme Karşı Birleşik Cephe, syf. 61)

Evet, her bir maddenin ülkemiz faşizminde karşılığı vardır. Çünkü bunlar faşizmin hemen her yerde başvurduğu yöntem ve demagojilerdir.

Kendilerinin “burjuvazinin çıkarlarının savunucusu” olduğunu bir biçimde gizlemek, muğlaklaştırmak isterler. Bunun belki de bir **istisnası** “**ben zenginleri severim**” diyen Özal’dır ama onun dışında düzen partileri genel olarak bu çerçeveye uygun davranır, “parababalarına” karşı söylemler kullanırlar. AKP mesela diğer düzen partilerinden daha fazla bu faşist propaganda yöntemini kullanmaktadır.

Bunun ülkemizde çok değişik versiyonları vardır. Ecevit mesela, yıllarca “dürüst, yemeyen lider” imajıyla, Tayyip Erdoğan da mesela, hala “halk tipi” bir evde oturarak sürdürür bu oyunu... Görüleceği gibi, faşizm her şeyi ama her şeyi değerlendirir, kullanır, istismar eder.

Mazlum: Burada şunu da eklersek iyi olacak sanırım. Faşizmin kitleleri etkilemekte, yönlendirmekte böyle karakteristik özellikleri olduğu gibi, birbirinden farklı yönleri de vardır. “Faşizmin kitle çalışması” konusunda aslında çok keskin sınırlar ve biçimler ortaya koymak zor. Çünkü faşizmi tahlil eden herkesin ortak kanısı, faşizmin ülkeden ülkeye büyük bir çeşitlilik gösterdiğidir. Mesela “Faşizm Üzerine Dersler”in yazarı Togliatti şöyle diyor bu konuda:

“... faşizme tam ve kesin bir biçimde belirlenmiş bir şey olarak bakılmamalıdır; faşizm hiçbir zaman oturmuş bir şey, bir şema ya da model olarak değil, tam tersine ekonomik durum ve yığınların savaşı gibi gerçek etkenlerden doğan bir dizi gerçek ekonomik ve politik ilişkiler dizisinin bir sonucu olarak görülmelidir.” (syf. 36)

Faşizm gerek örgütlenişi, gerek icraatları itibarıyla ülkeden ülkeye farklılık gösterdiği gibi, tek bir ülke içindeki faşizm de dönemsel olarak çok büyük farklılıklar gösterebilir.

Dolayısıyla, bu farklı koşullara bağlı olarak mesela faşizm kitleleri etkilemek için dini kullanabileceği gibi, “dine karşı” bir hava vererek “laikliği” de kullanabilir; bazen zoru öne çıkarır, bazen parlak gelecek vaatlerini.

Mesela, klasik faşist partiler, “birey değil toplum esastır” ideolojisiyle, Almanya ve İtalya’da, toplumu son zerresine kadar “örgütlü” hale getirmek istemişler, yasalarla, zorla herkesi belli örgütlülüklerde yeralmaya zorlamışlardır.

Bugün ülkemiz faşizmde ise toplumu atomize etmek, örgütsüzleştirmek, “birey”i öne çıkarmak temel politikadır.

Klasik faşist sistemler de son tahlilde burjuvazinin bir yönetim biçimi değil miydi? Evet! Burjuvazinin asıl ideolojisi “bireycilik” değil miydi? Evet! Öyleyse, klasik faşizmde burjuvazinin ideolojisiyle çelişen bir durum mu var?

İşte burada, burjuvazinin, faşist veya oligarşik diktatörlüklerin “kitle çalışması”nın en önemli özelliklerinden birine geliriz. Esas olan halkı düzenin yanına çekmek veya en azından etkisizleştirmek ve toplumu denetlemektir.

Faşizmin üç kişinin bir araya gelmesini yasakladığı sistemlerde de, faşizmin tüm toplumu “örgütlediği” **korporatif** sisteminde de amaç aynıdır. Eğer toplum faşist örgütler içinde örgütlenmişse, burjuvazi halkı denetleyebiliyor, yönlendirebiliyor demektir. Veya eğer toplum örgütsüzleştirilmiş, atomize edilmiş ve bireycileştirilmişse, burjuvazi aynı amaca bu kez farklı yoldan ulaşmış demektir. Burjuvazi için amaca nasıl ulaşılacağına önemi yoktur.

Bir başka örnek; faşizmin kadına bakış açısı nedir? Esas olarak kadını çocuk doğuran, evde hizmet eden bir varlık olarak aşağılar. Ama İtalyan faşizmde, kadınlardan askeri güçler bile oluşturmuştur Mussolini. İktidar olduktan sonra ise kadınlara oy hakkı verilmesine bile karşı çıkmış, açıkça da “kadınlar doğru karar verebilecek yaratılıştadır” demiştir.

Ülkemizde de oligarşi bir zaman düzen partilerinin gençlik, kadın, köylü kolları aracılığıyla halkı örgütlemeye çalışmış ama daha sonra adeta her türlü örgütlülükten korku içinde “örgütsüzleştirme” genel bir politika olarak benimsenmiş ve düzen partilerinin bu kolları bile kaldırılmıştır.

Zaman zaman kullanılan “faşizmin ideolojisi yoktur” sözü aslında faşizmin

bu pragmatizminden doğar. Tekelci burjuvazinin, kapitalizmin ihtiyaçlarına göre, bu konudaki ideolojik yaklaşımlar, propagandalar da değişebilmektedir.

Bu anlamda düzenin kitle çalışmasındaki değişen yöntemlere karşı yeni yöntemler, propaganda biçimleri geliştirmek de önemlidir. “Faşizm şöyle yapar, böyle yapar” şeklindeki genellemeci, çeşitli düzen güçlerinin o kesitteki politikalarını, faaliyetlerini gözönüne almayan bir propaganda, kitleler nezdinde etkisiz kalacaktır.

Özlem: Evet, anlaşılan o ki dönemlere göre de, partilerin niteliğine göre de farklı yöntemlere, araçlara başvurabiliyor düzen partileri. Bunları birleştiren, ayrıştıran noktalar üzerinde biraz daha durursak iyi olur. Yani düzen partilerinin tüm faaliyetleri aynı zamanda “faşizmin kitle çalışması” mıdır, yoksa bunu rneğin MHP’yle falan mı sınırlamak gerekir?

Kemal: Aslında dikkat ederseniz, konumuzun başlığını “düzenin kitle çalışması” olarak tanımladık. Bu anlamda düzen partileri de içinde olmak üzere, düzenin tüm kurumlarının çalışmaları, kitleyle kurdukları ilişkiler, propaganda faaliyetleri bu kapsama girer. MHP, BBP gibi sivil faşist örgütlenmelerin faaliyetleri de bu kapsamdadır. Ancak lkemizdeki faşizm, bir partinin değil, sistemin adıdır. Dolayısıyla faşizmin kitle çalışması dediğimizde bundan tüm sistemin çalışması anlaşılmalıdır. Faşizm zaten onların hepsini tek bir noktada birleştirir.

Birbirinden “sağcı-solcu, liberal, islamcı” gibi sıfatlarla ayrılan partilerin, ülkemizde “**devlet politikası**” denilen noktada nasıl birleştiklerini hepimiz biliriz; işte bu esas olarak faşizme özgü bir durumdur. Bir burjuva demokrasisinde düzen partileri, kendi özgünlüklerini bir noktaya kadar muhafaza edebilirler. Ama faşizmde “devlet politikası” denilen noktada, tüm farklılıklar silinir. Faşizmin en önemli özelliklerinden biri de budur zaten:

“Faşist ideoloji bir dizi heterojen ögeleri içerir. ... Emekçi yığınlar üzerinde diktatörlük kurma savaşındaki çeşitli hizipleri biraraya getirmeye ve bu amaca yönelik geniş bir hareket yaratmaya hizmet eder. Faşist ideoloji bu ögeleri birleştirmek için yaratılmış bir araçtır.” (Togliatti, Agk, Syf: 36)

Düzen partileri, birbirinden farklı Şeylerin propagandasını yapıyor gibi görünür, programları farklıdır, seslendikleri kesimlerin ağırlığı da farklıdır, biri ağırlıklı olarak köylülüğe, bir diğeri işçilere, gecekondululara, kk-burjuva kesimlere vs. sesleniyor olabilir. Elbette bu iradi olarak Şekillendirilmiş bir tablo değildir her zaman; toplumdaki sınıfsal farklılıkların ve oligarşi içi eilişkilerin bir sonucu olarak farklı partiler oluşur. Ama sonuçta, oligarşinin elinde toplumun her kesimine seslenen partiler olmuş olur.

Halkın zlemleri, talepleri, inançları, etnik özellikleri, devrimcilerin hata-

ları, geçmiş iktidarların başarısızlıkları, her şey faşizm için kitle çalışmasında kullanacağı bir malzemeye dönüştürülür.

Mesela düzenin kendi yarattığı bir dönem olan 12 Eylül'den halkın hoşnutsuzluğu bile bir noktadan itibaren düzenin malzemesi olur. Düzen partilerinin bazıları onu savunurken, bazıları da karşı çıkıyor görünür. Böylece 12 Eylül'e karşı olan da, 12 Eylül'ü savunan da düzenin safına kazanılmış olur. Burjuva diktatörlüğünün "çok partililiği" işte bir de bu işe yarar.

Dolayısıyla düzen bu yapısıyla, kitle çalışmasında önemli bir "boşluk" bırakmamış olur.

Egemen sınıflar, ideal bir biçim olarak, halkın her kesiminin taleplerine denk düşecek partiler olmasını, kitleler birinden bıkınca, başka birini "umut olarak" sahneye çıkarmayı tercih eder. Fakat bunu her zaman başaramaz.

Mesela, ülkemizde bugün oligarşi bunu başaramamaktadır. Kitleler nezdinde "umut" olabilecek, halkın taleplerini öne çıkaracak, radikal sloganlar kullanabilecek bir partiyi siyaset arenasına sürememektedir. Çünkü bunu az çok güçlü sistemler yapabilir. Oligarşinin bunu yapamaması, onun şu anda ne kadar zayıf durumda olduğunun da bir göstergesidir. Ve işte, düzenin kitle çalışmasındaki bu gedik, devrimcilerin değerlendirmesi gereken bir gediktir.

Özlem: Oligarşinin kitleleri etkilemesinde, yönlendirmesinde büyük gedikler olduğu bence de açık. Mesela, seçimlerde önemli bir kesimin oy kullanmaması, halkın genel hoşnutsuzluğu, düzen partilerine "bunların hepsi hırsız" gibi deyişlerle ağız dolusu küfretmeleri veya diğer bir açıdan devrimcilerin halk içindeki köklerini kurutamamaları, bunlar hep bu gediklerin ifadesi olsa gerek. Fakat yine de bu "gedik"i de biraz daha açsak diyorum.

Mazlum: İsterseniz ben devam edeyim. Dedik ki düzenin şu kadar kadrosu var, şöyle muazzam imkanları, araçları var. Ama öyle bir de zayıflığı var ki o noktada, o kadar kadro, araç, imkan, o muazzam devlet gücü, bir işe yaramaz hale gelir. Nedir o nokta?

Dimitrov'dan aktarıyorum:

"Faşist diktatörlüğün en zayıf yeri neresidir? Olağanüstü çeşitlilik gösteren sosyal temelidir. Bu temel, toplumun çeşitli sınıflarını ve çeşitli tabakalarını kapsamaktadır. Faşizm kendisini, fabrikatör ve işçinin, milyoner ve işsiz, toprak aristokratı ve küçük köylünün, büyük kapitalist ve zanaatkarların, halkın bütün sınıf ve tabakalarının tek temsilcisi ilan etmiştir. Bütün bu tabakaların çıkarlarını, milletin çıkarlarını savunuyormuş gibi görünmektedir. Ama faşizm büyük burjuvazinin diktatörlüğü olduğundan ve daha da önemlisi, mali kodamanlar takımı ile halkın ezici çoğunluğu arasında ki sınıf çelişmeleri faşist diktatörlük altında en açık biçimiyle ortaya çık-

tığından faşizm, sosyal kitle temeliyle kaçınılmaz olarak çatışmak zorundadır.” (Dimitrov, syf. 96)

Faşizmin ve tüm burjuva sömürücü rejimlerin, tüm terör güçlerine, devasa devlet gücü ve imkanlarına rağmen neden “mutlak bir güç” olmadıklarının açıklaması işte buradadır. Bizim sınırlı olanaklarımızla, onların yalanlarını bazen paramparça edebilmemizin izahı buradadır. Düzen güçleri, kitle çalışması yaparken, kendilerini olduklarından farklı göstermek, savundukları gerçek sınıfları gizlemek, demagoji yapmak, yalan söylemek zorundadırlar. Ve o demagojik mekanizma da bir yerde çökecektir.

Faşizmin kitle çalışmasını tersine çevirip, tabanını zayıflatmakta en temel silahlarımızdan biri “**gerçek**”tir. Ki düzen partilerinin kitleleri yanına çekebilmek için her yolu mübah gören “kitle çalışması” anlayışıyla, devrimcilerin kitleleri kazanmak için sadece gerçeği söyleyen kitle çalışması arasındaki fark, nitelik bir farklılıktır.

Biz her noktada gerçekleri söyleyerek bu farkı pekiştirmek durumundayız. Düzene dair gerçekleri söylerken, yeni bir düzenin kurulmasındaki gerçekleri de söylemeliyiz. Başka bir deyişle, kitlelere ölkemizin ve mücadelesinin gerçeklerini göstermeliyiz. Her aşamada karşımıza çıkabilecek engelleri anlatmalıyız. Gerçeğin ifadesi olmayan abartılı propaganda ve ajitasyonlar, kolay yoldan zafer vaatetmeler, o an için etkili oluyor gibi görünse de, uzun vadede kaybettirir. Kitleler sözlerimizdeki abartıların, hayalciliklerin farkına mutlaka varır. Bu ise, tüm çağrılarımızın etkisizleşmesini getirir. Bizim kitle çalışmamızla, burjuvazinin kitle çalışmasını farksızlaştırır. Kitlelerin gözünde “boş konuşan” kişiler oluruz. Elbette kazanacağımıza olan inancımızı vurgularız, zaferden sözederiz ama mücadelenin her aşamasındaki zorlukları dile getirmekten de kaçınmamalıyız. Zorluklardan sözedildiğinde kitleleri ikna etmek zorlaşacaktır ama bir kez ikna ettiğimizde bu kez, her türlü zorluğun farkında, bilincinde olarak mücadele içinde yeralacak olan insanlar, daha kararlı olacaklardır.

Kemal: Özlem’in sorusuna cevap olarak devam edeyim. O “gedik”, faşizmin veya düzen partileri iktidarının kendi sosyal kitle temelleriyle kaçınılmaz olarak çatışmak zorunda oluşudur. Faşist propaganda, demagoji mekanizmasının çöktüğü yer, faşizmin halkla karşı karşıya geldiği yerdir.

Demek ki, faşizmin temel zayıflığını ortaya çıkarmak için, halkın kendi ekonomik, demokratik çıkarları uğruna mücadeleye katılmalarını sağlamak son derece önemlidir. Halk haklarını talep ettiği, kendi çıkarlarını savunduğu ölçüde, düzenle kaçınılmaz olarak çatışacaktır.

Buradan hareketle de şunu belirtelim: Kitlelerin en sıradan talepleri için mücadele bile önemlidir. Kitlelerin iktidara karşı eylemleri, pasif de olsa, ekonomik temelde de olsa, içinde yeralarak, devrimci sloganları kitlelere ta-

şımalı, her çelişkiyi, her çatışmayı devrimci mücadele ve örgütlenme açısından bir zemin olarak değerlendirmeliyiz. Bu tür kitle hareketleri, açıktan düzene, faşizme karşı çıkmasalar bile, nesnel olarak düzene karşıdır ve o mücadele geliştikçe, çatışma ve karşıtlık keskinleşir. Elbette bugün muhalefetin etkili olabilmesinin yolunun radikal kitle mücadelelerinden geçeceği açıktır; ama kitleleri en meşru temeldeki talepleri doğrultusunda bir mücadele içine katamadığımızda, daha ilerisinin gerçekleştirilemeyeceği de açıktır. Kitlelerin en sıradan ihtiyaçlarından hareket eden, mücadele, örgütlenme biçimlerini, sloganlarını gelişmelere göre dinamik bir şekilde yenileyen bir tarzımız olmalıdır. Kitle mücadelesi geliştikçe faşizmin kitle temeli daralır ve faşizmin kitle çalışmasının tüm araçları, yöntemleri, demagojileri, istismar konuları boşluğa düşer.

Özlem: Faşizmin kitleleri etkilemek için başvurduğu araçlardan söz ederken, ayrıntı gibi görünen ama bence önemli olan değinmediğimiz birkaç yön daha var. Biraz önce belirttiniz, faşizm halkın milli duygularını, soygunculara karşı tepkisini, özelemlerini kullanır. Bunları kullanırken diline, üslubuna da dikkat eder. Benim ilk aklıma gelen Demirel'in şivesidir. Seçimlerde kullanacakları sloganları tespit ederken kılı kırk yararlar, uzmanlardan, sosyologlardan, psikologlardan yararlanırlar. Kim kasket giyer, kimi kalpak, kimi şortla gezer; hepsinde amaç "halk adamı", "halktan biri" imajı vermektir. Bu yöntemin etkisiz olduğu da söylenemez.

Kemal: Evet, bunlar da önemsiz değildir. Verdiğiniz örnekler de faşizmin "kitle çalışması"nı kurmayca ele aldığıının göstergesidir. Kitleleri etkilemek, kendi gerçeklerinin görülmesini engellemek için kullanmayacakları bir değer, girmeyecekleri bir kılık yoktur.

Kitle çalışmasında dil, üslup konusunun önemine değinmiştik önceki sohbetimizde. Bazen burjuva politikacılar da öyle konuşur ki, insanlar "*hah, benim sorunumdan söz ediyor*" diye dönüp bakar; öyle sözler edilir ki, dinleyen o partiyi desteklemiyorsa bile "*yahu gerçekten de öyle*" der, "*adam doğru söylüyor*" diye düşünür. Kitle çalışmasında bunu söyletebilmek şarttır.

Burjuvazi bunu suni olarak yapıyor. Bizim doğal halimiz bu sonucu vermesi lazım. Ama her zaman öyle olmuyor. Kitlelere yabancılaşırsak, kendi alanımıza yabancılaşırsak bunu sağlayamayız. Ve ne yazık ki, çeşitli alanlarımızda bu tür kitle çalışmasının örnekleri az değildir. Gençlikle ilgili bir açıklama yapılmıştır, ama gençliğin nabzı, temel çelişkileri yoktur o bildiride, mahalleye ilişkin bir bildiri çıkarılmıştır ama mahalleli o bildiride kendini bulamaz...

Seslendiğimiz insanların bize inanması, bize güvenmesi, bizim çağrılarımızı izlemesi için yazdığımızın, yaptığımızın "**kendinden birinin**" eseri olduğunu görmelidir.

Mao'nun bu konuda hoşuma giden bir deyişi vardır; kitle çalışmasında şu yanlışlardan uzak durmalıyız der: **Dogmacılık, deneycilik, kuyrukçuluk, buyrukuluk, sekterlik, bürokrasi, kibirlilik...**

Bunlara dikkat eden bir çalışma yrttmzde, burjuva politikacılarla, devrimcilerin farkı da kitlelerin gözünde daha bir netleşecektir.

Devrim iddiası, halkı devrimcileştirerek düzeni değiştirme iddiasıdır. Devrimci bu iddiayı taşıyandır. Ve kitle çalışması, bu iddianın kendini göstereceği yerdir. Devrimci; semtinde, sokağında, okulunda, işyerinde, evinde, hiç ara vermeksizin kitle çalışması yapan, yakınındaki herkesi orgtleyendir.

Hemen sonuç bekleyen, beklediği olmayınca da umutsuzluğa sürüklenen, bıkan, yılan bir "kitle çalışması" tarzı, bırakın yeni kitleleri orgtlemeyi, kendini çürüten bir tarzıdır. Karşı-devrim bu kadar devasa araçlarla, yaygın ve sürekli bir çalışma yürütüyorsa, bizim bunun karşısına sabır, emek ve fedakarlığı çıkarmamız şarttır. İşyerinde, mahallede iki toplantı yaptık, gelen geldi, gelmeyen gelmedi, tabii böyle bir kitle çalışması olmaz. Biz de kitle çalışmasını burjuvazi gibi, planlı, kapsamlı, sabırlı, yıllara yayılan bir ısrarla ele alacağız. Araçların, baskıların getirdiği sınırlılıkları, emeğimiz, sabrımız, kararlılığımız ve fedakarlığımızla aşacağız.

Sevgili okurlarımız, sohbetimizi burada bitiriyoruz. Umarız, bu sohbetimizde gstermişsizdir ki, kitlelerin bugün şu veya bu kısmı faşizmin etkisi altındaysa da, er geç düzenle çelişkileri açığa çıkacak, kitleleri devrim kazacaktır. Her devrimcinin görevi sadece bu süreci hızlandırmaktır.

Kolektivizm, ideolojik bir tercihtir

Konu: Birey, Bireycilik, Kolektivizm -1

Sevgili Yürüyüş okurları merhaba! Ben, arkadaşlarım Özlem ve Mazlum hepimizi sevgiyle selamlıyor. Bu hafta bireyciliği ve kolektivizmi tartışacağımız bir sohbet başlıyoruz. Sohbetimizin birkaç hafta süreceğini sanıyorum.

Çıkış noktamız esas olarak kolektivizm; çeşitli örgütlülüklerimizde yeterince hayata geçiremediğimiz kolektivizm!.. Fakat sorunu sadece örgütsel işleyişin bir sorunu olarak ele almanın eksik kalacağını düşünerek tartışma konumuzun başlığını “bireycilik ve kolektivizm” olarak belirledik. Sorun, sohbetimizin ilerleyen bölümlerinde daha somut olarak görüleceği gibi, sadece pratik bir sorun olmanın ötesinde, ideolojik bir sorundur da.

Çerçeveyi böyle çizdikten sonra kolektivizm açısından pratik durumumuzu ortaya koyarak başlayalım konuya. Evet Mazlum arkadaş, gözlemlerine, izlenimlerine göre nedir durum?

Mazlum: Keşke şu anda, tüm alanlarda, birimlerde kolektif bir işleyişin hayata geçirildiğini, kolektivizme hayat veren mekanizmaların tıkr tıkr işlediğini söyleyebilseydim. Ama inanıyorum ki eninde sonunda söyleyeceğiz. Bunu söyleyebilecek duruma geleceğiz.

Kolektivizm, neredeyse her dönem Türkiye solunun gündeminde olmuştur. Bunda solun kadro yapısı içinde küçük-burjuva kökenin ağır basmasının ve işçisine, memuruna, öğrencisine kadar hemen her kesimde küçük-burjuva kültürün yaygınlığının büyük payı vardır. Küçük-burjuvazi, kolektivizmi pek sevmez. Kolektif mekanizmaları bazen bile isteye, bazen farkında bile olmayarak sabote eder. Birey olarak kendi başına iş görmeyi, mekanizmalarla, komitelerle değil tek tek kişilerle iş yapmayı daha çok sever. Ki bireycilikle kolektivizmi birlikte ele alma gereği de buradan doğuyor zaten.

Evet, şu anda da aynı sorundan sözedebiliriz. Durum nedir? Birçok yerde komiteler işlememektedir. Kurulur ama bir süre sonra işlemez hale gelir. Yukarıdan aşağıya bir işlerlik sorunu vardır. “Yukarıdaki”, kendisi gerekenleri yapmıyor ama altındakine “yap!” diyor. Eğitilmeyen, pratik olarak yol gösterilmeyen alttakiler doğal olarak yapamıyor.

Bu kez yıpratıcı eleştiriler, kendine güvensizlikler birbirini izliyor. Kendine güvenin sarsıldığı yerde bu kez “olmaz”lar, “yapamayız”lar, “adam yok” gerekçeleri öne çıkıyor.

Oysa çok açıktır; kolektivizm işletildiğinde, her insanı değerlendirme imkanı çıkar. Varolan adamlar görülür hale gelir. İşlemediğinde ise o birimde canlılık kalmaz, coşku kalmaz, heyecan kalmaz. Arada bir yapılan toplantılarda, işlerin örgütlenmesinde yöneticilerin karşısına suskunluk, bıkkınlık tablosu çıkar. Bunlar yaşadıklarımızdır.

Özlem: Mazlum arkadaş -elbette haklı olarak- olumsuz bir tablo çizdi. Fakat ben başka türden bir örnek aktarmak istiyorum. Bu arada bu konuyu hangi vesileyle tespit ettiğimizi de okurlarımızla paylaşmış olacağız. Biz, Tavrı'nın eylül sayısındaki bir röportajı okurken gelecek haftaya bu konuyu işleyelim dedik. Kısa süre önce F tipi hapisneden tahliye olan Grup Yorum Elemanı Ali Aracı'yla yapılmış bir röportajdı bu. Bize oldukça çarpıcı gelen bölümü şöyleydi:

Röportajda “İçeride ses kayıt cihazı bulundurmamak yasak, sen bestelerini nasıl kalıcı hale getiriyordun, nasıl paylaşıyordun?” diye soruluyor. Ali Aracı anlatıyor:

“Doğru, kayıt aleti yok içeride, hatta kasetçalar da yok... Ben bestelerimi notaya döküyordum, Ankara Sincan F Tipi'nde Yorum'dan İhsan Abi'ye yolluyordum, Muharrem'e, dışarıdaki Yorumcular'a yolluyordum. Ama hiç nota bilmeyip müzik çalışması yapanlar da var F tipinde, bunların çalışmalarını da kalıcı hale getiriliyor.

... F tipinde A-B-C Blokları var ve aralarındaki mesafe çok uzak ama oraya beste göndermek lazım. Ama herkes nota bilmediği için şöyle yapıyordu, yandaki hücreye bağıra bağıra şarkıyı öğretiyor, sonra o hücre diğerine aynı şekilde öğretiyor, bu şekilde bir uçtan diğer uca beste gönderiliyor, kulak misafiri oyunu misali doğru yanlış ulaşıyor, arada ezgi değişikliği de oluyor haliyle. Tabii bir de bunun dönüşü oluyor, besteler için düşünceler de aynı yolla geliyor. Bir ürüne son halini verip bitirince, özellikle F tipinde olunca da, mücadele alanında küçük de olsa yeni bir zafer kazandığını hissediyor insan, bu da insana mutluluk veriyor...”

Kemal: İşte bunun için hücreler onları teslim alamıyor ya. Tabii, o koşullarda kolektivizmi hayata geçirmekteki bu ısrar, kararlılık, yaratıcılık bizler için de bir örnek oluşturuyor. Onlar o imkansızlıklar içinde kolektivizmi hayata geçirirken, bizim dışarıda komiteleri, ortak düşünce üretimini gerçekleştirmemekte nasıl bir mazeretimiz olabilir?

Burada isterseniz bu örneğin bir başka noktası üzerinden devam edelim. Peki anlatılan bu örnekteki kolektivizmde ısrarın **kaynağı** nedir? Sadece da-

ha iyi **türkü** yapabilmek mi? Bütün mesele bu mu?

Mazlum: Elbette hayır, böyle düşünmek, kolektivizm meselesini “pratik bir yarar” meselesine indirgemek olur.

Kolektivizm meselesini, başta koyduğumuz çerçeveye de uygun olarak hem örgütsel işleyişe dair bir sorun olarak, hem de ideolojik bir sorun olarak ele almalıyız.

Sözümüzün başında somut durumu özetlerken komiteleri bile çalıştırmadığımızı söyledik. Peki neden? Bunun pratik nedenleri, kişisel nedenleri ve ideolojik kültürel nedenleri vardır.

Ancak sonuçta esas olan ve önemli olan, **ideolojik kültürel** boyuttur. Pratik açıdan baktığımızda, kolektivizmi hayata geçirmek mesela, bir birimde iş yükünün belli insanların omzuna binmesini önler, yeni insanlar çıkarılmasını sağlar, kadrolaşmayı sağlar... Kısacası, kolektivizmi hayata geçirmek, bizim örgütsel başarılarımızı artırır, eylemlerimizi daha etkili hale getirir; ama bizim kolektivizmdeki ısrarımız, salt bunlardan dolayı değildir; **kolektivizmdeki ısrarımız, temelde ideolojik bir tercihtir**. Biz sosyalist olduğumuz için böyle olmalıdır. Sosyalist bir toplum kurmayı hedeflediğimiz için böyle olmalıdır. Ve eğer kolektivizmi tüm zorlamalara rağmen hayata geçiremiyorsak, kurulan mekanizmaları işletmiyorsak, pratik etkenlerin ötesinde, esas olarak burjuva, kapitalist düşünce ve kültürü tümüyle bünyemizden çıkarıp atamadığımız içindir.

Elbette burada sadece işleyişte kolektivizmden sözlemiyoruz. Örgütsel çalışmada kolektivizm, yaşamda kolektivizm, politika üretiminde kolektivizm, imkanların paylaşımında kolektivizm, sorunlarımızın paylaşımında ve çözümünde kolektivizm, eylemde kolektivizm... diye uzar gider. Yani yaşamımızın bütününe belirleyen bir anlayıştan sözediyoruz.

Bu anlamda da bir devrimci, sosyalist için, kolektivizm, eşyanın tabiatının gereği olandır. Kolektivizm devrimciliğin doğasında varolandır. Bunun karşıtı olan bireycilik ise devrimcilikle karşıttır. Buna rağmen biz devrimci çalışmamız, mücadelemiz içinde kolektif olanı değil, bireyci olanı tercih ediyorsak, devrimcileşmenin, proleterleşmenin yetersizliği söz konusu demektir. Burjuva, küçük-burjuva birey kültürü, bir şekilde bizim içimizde yer buluyor demektir.

Kemal: Konuşmamın başında kolektivizmi birey ve bireycilik meselesiyle birlikte ele almamız gerektiğini söylerken, işte bundan hareket ediyordum. Burjuva görüşün en temel tezinden başlamak gerekiyor. Burjuva görüş bu konuda diyor ki; **“bencillik, bireycilik insanın doğasında vardır”**.

Biz de diyoruz ki bireycilik insanın değil, sömürünün doğasındadır. Öyle değil mi Özlem?

Özlem: Öyle olmasına öyle ama bunu somutlamak için tarihte kısa bir gezinti yapmamız gerekecek... Bundan 3-4 bin yıl öncesine kadar henüz özel mülkiyet diye bir şey yoktu. Mülkiyet toplumsaldı ve “**senin**”, “**benim**” diye bir kavram da yoktu.

İnsanlar doğa karşısında donanımsız, deneyimsiz, güçsüzdü. Hayatlarını devam ettirebilmeleri için tek çareleri birlikte çalışmak, ortaklaşa tüketmekti. Birlikte avlanıyor, birlikte bitki topluyor, birlikte barınak yapıyor ve hepsini ortaklaşa kullanıyorlardı. Her anına birlikteliğin hakim olduğu bu yaşam biçimi içinde insanoğlu henüz “bencil duygular” diye bir şeyi tanııyordu bile.

Kısa, özet geçiyorum; ama bir dönem geldi ki üretim araçlarının gelişmesiyle insanın hayatı eskiye oranla kolaylaştı, belli oranlarda ihtiyaçtan fazlası bile üretilir oldu. Avcılık, tarım, çanak-çömlekçilik gibi değişik işler yapan insan toplulukları arasında ürün değişimi yapılmaya başlandı. Takas denen en ilkel biçimiyle gerçekleşen bu ürün değişiminde, bazılarının elinde ürün fazlası birikmeye başladı. Daha da önemlisi, bu ürün fazlası ve üretim araçlarına sahip olmaya başlayan yeni bir kesim oluşuyordu. Fazla ürün, üretim aracı sahibi olmak ise o kişilere toplumda bir üstünlük ve ayrıcalık sağlıyordu.

Özel mülkiyetin ve hemen ardından sömürünün ortaya çıkışının ilk adımlarıydı bunlar. Zengin olmak, kendisi için çalışmak, başkalarından üstün ve ayrıcalıklı olmak bir kesimin amacı haline geldi. Ve böylece bireyciliğin, bencilliğin tohumları da atılmış oldu yeryüzüne.

Kemal: Demek ki bencilliğin ve bireyciliğin kaynağı, özel mülkiyet ve sömürü sistemi olduğu halde, burjuvazi, tam bir ikiyüzlülükle, kendinden önceki sömürücü sınıfların da yaptığı gibi, “*kötülüğün insanın doğasında olduğunu*” iddia eder. Dinciler bunu insanın ruhunda “**iyilikle kötülüğün savaş halinde olduğu**” veya insanın bir omuzunda meleklerin diğer omuzunda şeytanın olduğunu, her ikisinin de kendi söylediğini yaptırmaya çalıştığı şeklinde izah ederler.

Oysa iyilikle kötülüğün, melekle şeytanın savaşı dedikleri, gerçek yaşamdaki toplumsal savaşın insan bilincindeki yansımasından başka bir şey değildir.

Başka bir deyişle, bireycilik ve kolektivizm arasındaki savaş, burjuva ideolojisiyle, proletaryanın ideolojisi arasındadır. Demek ki, bizim beynimizde ve pratiğimizde süren bencillikle paylaşımcılık, bireycilikle kolektivizm arasındaki gelgitler, gerçekte beynimizde kapitalizmle sosyalizmin savaşıdır.

Hepimizin bildiği gibi, Özlem’in anlattığı o tarihsel sürecin kapitalizm evresinde, burjuvazi bireyciliği teorileştirdi, sistemleştirdi ve tüm kitlelere empoze etmeye yöneldi.

Özlem: Burjuvazinin bireyciliği nasıl sistemleştirip, kurumsallaştırdığını,

Özellikle ğrenci gençlik içinde çok rastlanan boyutlarıyla rnekleyerek, kaldığım yerden devam ettireyim. Burjuvazi, bireyci anlayışı kabul ettirmeye **ai-le**'den ve neredeyse doğar doğmaz başlar. Hangi ocuk vardır ki annesinden, babasından, büyüklerinden **“oğlum, kızım, sen hele önce kendini kurtar”** sözünü duymayan?

Eşitliğin, adaletin, ekonomik refahın ve gelecek garantisinin olmadığı bir ülkede, geleceğe dair tüm umutlar, hayaller, kaçınılmaz olarak “bireysel” kurtuluşa yönlendirilir. Ailede empoze edilen bireyci düşünce, ilkokuldan başlayarak tüm eğitim süreci boyunca pekiştirilir.

“Zenginler ve fakirler hep olmuştur ve hep olacaktır” düşüncesi, adeta tartışılmaz bir doğru olarak beyinlere kazınmıştır. “Beş parmağın beşi bir olmaz”dan başlayıp “gemisini kurtaran kaptan”a uzayan bir düşünceyi üretir bu koşullar.

Kendini kurtarmayan başkasını nasıl kurtaracak, kendine hayrı dokunmayanın başkasına hayrı dokunur mu denir. İlk başta mantıklı gibi görünen bu sözlerin çürük bir temeli vardır; o da “kurtulmak”, “hayır” kelimelerinde sadece **“bireysel” kurtuluşun, bireysel yararın** anlatılmasıdır.

Yoksulların, orta gelirliilerin dünyası, durmadan su alan gemiler gibidir ve bu gemide “ocuklar mutlaka kurtarılmalıdır”. Ki ancak onlar kurtulursa, onlar da geride kalanları kurtaracaktır... Çocukların okuması için çok sıkıntı çekilir, yenilmez yedirilir... Yeter ki okusunlar denir... “Bireysel kurtuluş” düşüncesi, yaşamın içinde böyle üretilir. İnsanlar, paranın bencil hesaplarına dayalı, ruhsuz bir yaşam savaşına mahkum edilir. Ve tabii, bireysel kurtuluş düşüncesi, bireyciliğin maddi kaynağı haline gelir.

Aslında o “birey olma” teorisini yapan ünlü teorisyenlerin bu noktada sıradan cahil anne babalarla aynılaştığı noktadır burası.

Bizim, düzenin bireyi olmayı, bireysel kurtuluş peşinde koşmayı reddetmekle ne büyük bir zgr irade ortaya koyduğumuz işte bu tablodan da görülür.

rgtl olarak birey özgürlüklerinden vazgeçmiş değil, tersine, düzenin bizi mahkum ettiği yaşamın tutsağı olmayı reddedip, düzenin bizi aç gibi saran iplerini koparıp düzene karşı özgürlüğümüzü kazanmış oluyoruz.

Mazlum: Gerçekte zlem'in sözünü ettiği ideolojik-ekonomik kuşatma, sadece ğrenci gençlik değil, hemen tüm kesimler için geçerlidir. Halkın tüm kesimleri bu kuşatmayla bireyciliğe zorlanmaktadır. Okulu bitirip iyi kötü bir kariyer edindiniz veya bir işyeri sahibi oldunuz, düzenin haksızlıklarını düşünmek sizin işiniz değildir artık, zaten siz de varolanı tehlikeye atmak istemezsiniz. Fabrikadaki işçiyi, dairesindeki memuru, gazetede ki yazarı, hastanedeki doktoru, devlet kurumundaki veya bir zel Őirketteki mühendisi, hep aynı Şekilde kuşatmıştır düzen. Sosyalist geçinip gazetede ki köşesini, yaşam

statülerini kaybetmemek için kırk takla atanların bencilliği de bu kuşatmaya teslim olmanın sonucudur.

O zaman burada görölmesi gereken şudur: Tüm bu bireycileştirme çarkının dişlileri arasında tek başınıza bir takım değerleri korumaya çalışabilirsiniz elbette; ama tek başınıza ancak bir yere kadar ve belli oranlarda direnebilirsiniz bunlara. Nihayetinde böylesi bir düzen içinde yaşıyorsanız, ne kendinizi, ne çocuklarınızı, ne sevdiklerinizi sonuna dek koruyamazsınız, bu bataklığın içinde saf ve temiz tutamazsınız. Bunu ancak devrimci bir örgütlülük içinde yeralarak sağlayabilirsiniz. Ancak o zaman kişilikli, onurlu, kendi iradesine hakim bireyler olabilirsiniz.

Yani, başka bir ifadeyle, örgütlü olmak, “birey olmaktan” vazgeçmek değil; tersine, düzenin köleleştirilmiş, iradesi yokedilmiş, tektipleştirilmiş bireyleri olmak yerine, onurlu, kendi iradesi, kendi düşünceleri olan bireyler olmak demektir.

Kemal: Biliyoruz ki “birey olmak” konusunda solda da çarpık bakış açıları bir hayli yaygındır. Özellikle 12 Eylül sonrası süreçte “birey olma” meselesi üzerine çok şey yazılıp çizildi. Hatta “birey”in bu şekilde çarpık bir şekilde ele alınıp adeta kutsallaştırılmasına, örgütle bireyin karşı karşıya getirilmesine **devrimciliğin dejenerasyonunun başladığı noktadır** diyebiliriz.

Devrimciliği bırakmış, kapitalizmin nimetlerini keşfetmeye girişmiş eski tüfekler geçmişlerinden nedamet getirirken sık sık şöyle derler; **“biz birey olmayı unuttuk!”**

İddia odur ki geçmişte mücadele ve örgüt içinde yerilirken kendilerini birey olarak ifade edememiş, birey oluşlarını sosyalist ideallerine feda etmişlerdi.

Biliyoruz ki hayatını bir ideale, inanca bağlamanın, bir örgütün hiyerarşik yapısı içine girmenin “birey özgürlüğüne” aykırı olduğunu söyler burjuvazi - hiçbir düşünce uğruna ölünecek kadar değerli değildir meselesi-... **Örgüt içinde birey özgürlüğü, örgüte karşı bireyin hakları** gibi ucube formüllerle düzen içi yaşamlarının, statükolarının teorisini yapmaya çalışanların söyledikleri de sonunda burjuvaziyle aynı kapıya çıkar. Çünkü bu teorilerle vardıkları yer, örgütsüzlüğü savunmak, örgüt olmayan örgütler yaratmak oldu. Örgüt ve devrim için **kendini** feda etmek düşüncesi tasfiye edildi.

Peki onların olmak istedikleri nasıl bir bireydir? Bireyin evrensel, değişmez bir tanımı mı vardır? Veya şunu da sorabiliriz; bir inanca, ideale sahip olup bir örgütlülükte yer alanlar birey olmaktan çıkar mı?

Sevgili okurlar, bu soruların cevabını haftaya bırakarak sohbetimizi bitiriyoruz. Hoşçakalın.

Konu: Birey, Bireycilik, Kolektivizm -2

Kolektivizmi geliştirmek burjuva düşünceyi yere sermektir

Merhaba! Sohbetimize kaldığımız yerden devam ediyoruz.

Geçen hafta sözü, *“Peki onların olmak istedikleri nasıl bir bireydir? Birey’in evrensel, değişmez bir tanımı mı vardır? Veya şunu da sorabiliriz; bir inanca, ideale sahip olup bir örgütlülükte yer alanlar birey olmaktan çıkar mı?”* sorusunu sorarak bırakmıştık.

Evet Mazlum, sorularımız bunlardı, ne diyorsun?

Mazlum: Birey ve toplum, tarihsel ve sosyolojik kategorilerdir. Toplum bireylerden oluşur, bireylerden sözedilmeksizin bir toplum tanımlanamaz. Ve aynı şekilde, toplumdaki bağımsız bir birey tanımı da yapılamaz. Bunu söylemiş olarak, bu konudaki bir kavram kargaşasını da düzeltmekte yarar var.

Birey ve **bireycilik** farklı iki kategoridir. Biz bireyciliğe karşıyız. “Birey”e karşı olup olmama gibi bir şey aslında zaten olamaz; o, dediğimiz gibi toplumsal, sosyolojik bir olgudur. Bireye karşı olup olmama, topluma veya insana karşı olup olmamayı tartışmak gibidir. Bireyden yana veya bireye karşı olmak şeklinde ortaya konulan kavramlar bu anlamda çarpıtılmış kavramlardır. Sohbetimizin önceki bölümünde mesela dönemlerin bir sözü hatırlatılmıştı; *“biz birey olmayı unuttuk”* diyorlardı. Aslında burada kavramı yanlış, daha doğrusu çarpıtılarak kullanıyorlar. Herkes, bir bireydir. O “unutsa” da, toplumsal bir kategori olarak birey olma özelliği ortadan kalkmaz zaten. Onların sancısı nasıl bir “birey” olduklarıyla ilgilidir aslında. Burjuva ideolojisinin empoze ettiği kalıplar içinde bir birey olmamışlardır eski dönemlerinde, sosyalist bir birey olmuşlardır. Yani cümleyi doğru olarak *“biz burjuva birey olmayı unuttuk”* veya *“biz bireyci olmayı unuttuk”* diye kurmalıydılar. Ama tabii cümleyi böyle kursalardı, dönemliklerini açık eden bir cümle olurdu, bu nedenle, “örgüt-birey” tartışmasını baştan kavram çarpıtması yaparak yürüttüler.

Kemal: Bu ayrımı belirttiğin iyi oldu. Gerçek şu ki, **“birey olmak”** derken, bireyci olmayı kastedip, **bireyciliği** savunmaktadırlar. Bir daha tekrar-

larsak, toplumsal, sosyolojik bir kategori olarak **birey** farklı bir şeydir, bir davranış, düşünce biçimi, ideoloji ve kültür olarak **bireycilik** farklı bir şeydir.

Birey olmak, “birey olma” konusunda sayfalarca teori oluşturan bu aklı evvellere özgü değildir. Herkes sosyolojik bir kategori olarak bireydir. Mesele **nasıl bir birey** olduğundadır.

Bireyin temel özelliği, hep toplumla ifade ediliyor oluşudur. Gerek sosyolojik, gerek hukuksal, siyasal, psikolojik, hatta biyolojik olarak ait olduğu toplumdan veya türden bağımsız olarak tanımlanabilen bir birey yoktur.

Birey, hangi zamanda, hangi toplumsal sistem içinde bulunuyorsa, o sistemin kurallarına tabidir ve o sistemin sosyal, psikolojik, hukuksal, siyasal, kültürel koşullarıyla biçimlenir, kimse temel olarak bundan muaf değildir. Başka bir deyişle herhangi bir zamanda, herhangi bir toplumu oluşturan herkes bir bireydir ve özellikleri, bir parçası oldukları toplum düzeni tarafından belirlenir.

O halde açıktır ki, bireyi doğru tanımlayabilmek için öncelikle parçası olduğu toplumsal düzeni tarif edebilmemiz gerekir. Halkın bir deyişle ifade edersek, **“dünya bir yana ben bir yana”** formülüne uyabilecek bir birey yoktur, **“dünya bir yana ben bir yana”** formülüne uyan davranış ve düşünce, “birey olma” değil, bireyciliktir.

Mazlum: Bu ayrımı koyduktan sonra, “bir inanca, ideale sahip olup, bir örgütlülükte yer alanlar birey olmaktan çıkar mı?” sorusunu daha somut cevaplayabiliriz.

Fakat ben soruyu önce şu şekle sokacağım: Emperyalist sistem içinde ne kadar ve nasıl “birey” olunur? Emperyalizmde her şey alınıp satılabilen bir metaya dönüşmüştür. Bireyin tüm kaderi, işi, işsizliği, eğitimi, eğitimsizliği, sosyal çevresi, zevkleri ve aşkları bile hakim kapitalist ilişkiler ve burjuva kültür tarafından belirlenmektedir. Ve üstelik korkunç bir ikiye bölmeyle. Bireyler, bu şekilde “özgür” olduklarına, ancak bu şekilde “bireysel özgürlüklerini” kullanabildiklerine, bu şekilde “bireyin iradesi”nin geçerli olduğuna ikna edilerek.

Düzenin bireyi şekillendirmesi, aldatma ve ekonomik, ideolojik, kültürel, sosyal kuşatma içinde gerçekleşir. Bu kuşatma içinde birey, **“parası kadar”** özgürdür. Ve tabii bu da yanılgılı bir özgürlüktür; çünkü parasıyla da gerçekte ancak düzenin sunduğu köleliği satın alma hakkı vardır.

Böyle bir düzen içinde, bireyin gerçekten özgür, kendi kaderini çizebilecek kadar bağımsız olabileceği iddia edilebilir mi?

Örgüte karşı “birey”i kutsallaştıranların yanılgısı ve trajedisi de buradadır. Burjuva düzenin “bireyi” olmakla, gerçekte sahip oldukları özgürlüklerden vazgeçip, düzenin dayattığı, empoze ettiği statülere, kalıplara teslim olmaktadır. “Birey olmak” adına çıktıkları yol aslında onları özgür olmaktan,

kendi kaderine hükmedebilen bireyler olmaktan çıkarıp **“tektipleştirmiş”** tir. Birey, **“özgürlüğümü”** kullanıyorum sanmaktadır ama tüm özgürlükleri elinden alınmış, burjuvazinin istediği yaşam kalıplarına girmiştir.

Şu sözümüzün altını kalın çizgilerle çizebilirsiniz: **O, kendini en özgür hissettiği anda, aslında düzenin en zavallı tutsağıdır.**

Bireyin bu tutsaklıktan kurtulmasının yolu ne öyleyse? Engels’in sözüyle söylersek; **özgürlük, zorunluluğun kavranmasıdır.**

Özlem: Geçen haftaki sohbetimize de elbette konuya hazırlanarak gelmiştim. Ancak sohbetimizde benim hazırlığının eksik, daha doğrusu biraz tek yönlü olduğunu gördüm; çünkü ben konuya hazırlanırken kolektivizm konusunu daha çok örgütsel boyutuyla düşünmüştüm. Bu nedenle, birinci sohbetimizden sonra birey, bireycilik, özgürlük, birey özgürlüğü gibi noktalarda biraz daha araştırma yapma ihtiyacı hissettim. Öncelikle şunu söyleyim ki, konu görüldüğünden çok daha geniş gerçekten de. Bireyciliği ve kolektivizmi tartışmak, neredeyse burjuva ideolojisini, kapitalist sistemi, tüketim kültürünü ve tabii karşılığında bizim yaratmayı hedeflediğimiz sosyalist toplumu tartışmaktır. Elbette şimdi bu kadar geniş kapsamlı olmasa da, kapitalizmin bireyi nasıl tutsak ettiği ve bireyin nasıl özgürleşebileceği noktasından devam ederek, araştırmamda dikkatimi çeken bazı noktaları aktarmak istiyorum.

Marks, sömürünün olduğu toplumsal sistemler için **“aldatıcı toplum”** tabirini kullanıyor. Bence tam yerinde ve bugün için özellikle açıklayıcı bir kavram. Şöyle diyor:

“Bireylerin oluşturdukları aldatıcı toplum şimdiye kadar hep onlardan bağımsız bir varlık sürdürmüştü ve yapı olarak da bir sınıfın bir başka sınıfı karşı oluşturduğu bir birlik olması nedeniyle baskı altında tutulan sınıflar için sadece tümüyle aldatıcı bir toplum değil, fakat aynı zamanda yeni bir ayak bağı idi. Gerçek toplum içerisinde bireyler kendi birlikleri içerisinde ve kendi birlikleri sayesinde özgürlüklerini elde ederler.” (Marks, Engels, Alman İdeolojisi, syf. 78)

Buradan bireyin özgürleşmesinin kriterlerinden birisinin “kendi birlikleri içerisinde yer alması” olduğunu çıkarıyoruz. Yani özgürlük, bireyin, hangi sınıfa ait olduğunu bilmesi ve bu aldatıcı toplumun belirleyiciliğinden kurtulmak için yaşam pratiğini kendi sınıf bilinci doğrultusunda geliştirmesidir. Aldatılmış birey olmaktan kurtulmak için bu zorunludur.

Aldatıcı toplum kavramını Marks, tüm sömürücü toplumlar için kullanıyor ama “en aldatıcı toplum” da herhalde kapitalist toplumdur. Çünkü orada, bireyin, kölelikten, serflikten kurtarılıp özgürleştirilmiş olduğu söylenmektedir.

Ama nasıl bir “özgürleştirme”?

Yine Marks ve Engels’ten devam edeyim, Komünist Manifesto’da şöyle

bir bölüm var:

“Burjuvazi, üstünlüğü ele geçirdiği her yerde, bütün feodal, ataerkil, romantik ilişkilere son verdi. İnsanı “doğal efendiler”ine bağlayan çok çeşitli feodal bağları acımasızca kopardı ve insan ile insan arasında, çıplak öz-çı-kardan, katı “nakit ödeme”den başka hiçbir bağ bırakmadı. Dinsel tutkuların, şövalyece coşkunun, darkafalı duygusallığın en ilahi vecde gelmelerini, bencil hesapların buzlu sularında boğdu.” (Komünist Manifesto)

Burjuvazi devrimci olduğu bir dönemde, gerçekten de *feodal, ataerkil, ilişkilere, dinsel tutkulara, darkafalı duygusallıklara son veriyor* ama işte gelin görün ki, yerine koyduğu “bencil hesaplar”, insanlığın gelişimine sonraki dönemlerde çok daha büyük zararlar verecektir.

Bu bencil hesapların esiri olan bir bireyin ne özgürlüğünden ne iradesinden söz edilemez.

Mazlum: Bu noktada şunu ekleyim: Burjuva toplumun bireyi, eğer burjuva düzene, ideolojiye baş kaldırmıyorsa, onun bir parçasıysa, o birey, kaçınılmaz olarak da bireycidir. Birey olmayı bireycilikle özdeşleştiren burjuva düzen ve kültürdür.

Bu kaçınılmazdır. Çünkü:

Bilindiği gibi, kapitalizmle birlikte üretim **toplumsallaşmıştır**. Ki, kapitalizmin en önemli çelişkilerinden biri de zaten üretimin alabildiğine **toplumsallaşmasına** karşın mülkiyetin alabildiğine özelleşmesi, az sayıda elde toplanmasıdır. Üretimdeki toplumsallaşma, sosyalizme geçişin maddi koşullarını hazırlar. Burjuvazi üretimdeki toplumsallaşmanın bilinçlerde **toplumculuğa** dönüşmemesi için, önceki tüm düzenlerden daha fazla ideolojik ve kültürel bir savaş vermek zorundaydı. Bu ideolojik, kültürel savaşının odağına da toplumsallaşmanın tam zıddı olan mülkiyetçiliği ve bireycileştirmeyi koymuştur.

Bireyciliğin üretim ilişkilerinden doğan ideolojik kaynaklarını kavramak çok önemli bence. Çünkü ancak bu ideolojik kaynak netleştiği oranda, kendine devrimci, sosyalist diyen insanlarımız, bireyciliği neden kesin ve mutlak biçimde mahkum etmeleri, beyinlerinden, pratiklerinden kovmaları gerektiğini de daha güçlü bir biçimde içselleştireceklerdir sanırım. Bazen günlük yaşamda, ilişkilerde “bireycilik” deyip geçtiğimiz veya küçük bir sorun saydığımız şey, esasında tarihsel bir kavganın, köklü bir ideolojik savaşın yansımalarıdır. Burjuva ideolojisini, düzenini kesin bir biçimde mahkum etmek, hem kendi kişiliğimizdeki, hem tüm çalışma alanlarında bireyciliği de kesin bir biçimde mahkum etmektir. Bunu böyle görmek lazım.

Özlem: Bu sadece bugünkü işleyiş ve işler açısından değil, kurmayı hedeflediğimiz toplum için de belirleyici bir konudur.

“Halk Anayasası Taslağı”nda ne diyordu? *“Devrimci Halk İktidarı, çalışan, üreten, yaratan, kolektif bilinçle donanmış, bilimsel düşünce ve yöntemleri benimsemiş sosyalist insanı yaratmayı hedefler.”*

Nasıl ki burjuva sistem, “bireyci” düşünceyle donanmış insana dayanıyorsa... Sosyalizm de kolektif bilinçle donanmış insana dayanacak yani. Demek ki, biz bireyciliği kafalardan ve halktan silip atmamakla, aslında düzenin dayandığı tuğlaları birer birer çekmiş oluyoruz.

Mazlum: Evet, güzel bir nokta. Bugün tek tek, grup grup uğraşarak yoketmeye çalışıyoruz bireyciliği. Alt yapı-üst yapı meselesinden bakarsak, bireyciliği köklü bir biçimde de sosyalist üretim ilişkilerini inşa ederek yokedeceğimiz görülür. Yeni-sömürgeciliğin mimarlarından Adnan Menderes’in ünlü bir sözü vardı: *“Her mahallede bir milyoner yaratacağız!”*

Açık ve çekici bir vaat. Bireysel kurtuluş vaadi. Tüm mahallenin değil de mahalledeki bir kişinin kurtuluşu. Kapitalizmin doğasına çok uygun bir tablo. Ve burada açık bir ideolojik, kültürel yönlendirme de var. Bu tablo içinde, mahallerin milyoneri olma hayaliyle bencilliğin esiri olan, her tür dayanışmayı, paylaşımı bir kenara bırakıp amansız bir rekabet içinde diğerinin üzerine basıp o hayale ulaşmaya çalışan insanlar...

Sosyalizm işte bu noktada alternatif olurken, bireyciliği, bencilliği körükleyen kültürü de yokeder; sosyalizm, her mahallede bir zengin yaratmayı değil, zenginliğin tüm mahallede paylaşılmasını sağlamaktır. Bu durumda, insanlar bireyci kurtuluş hayallerinden uzaklaşacak, “birbirinin sırtına basmak, kuyusunu kazmak” gibi güdüler anlamsızlaşacak, kolektif davranışlar gelişecektir.

Kuracağımız sosyalist toplumda her şeyin ortakça paylaşılması, eşitlik ve adaletin uygulanması ve en nihayetinde sınıfsız-sömürsüz bir toplum oluşturulması vardır. Bunun içindir ki, bugünden mevcut ekonomik, demokratik, siyasi örgütlenmeler veya halk örgütlenmeleri içinde ortak yaşamayı, ortak hareket etmeyi, paylaşmayı, eşitliği, adaleti, hakim kılmaya çalışmak durumundayız. Bu, düzene meydan okuyuşumuzun da, alternatif oluşumuzun da asgari göstergelerinden biri olacaktır.

Kemal: Buraya kadar ortaya koyduklarımızı artık biraz daha düzleştirerek şöyle ifade edebiliriz sanırım: **Emperyalizmin düzeninde köle bir birey olmanın tek alternatifi sosyalist birey olmaktır.**

Özgür birey, kendi sınıfının bilincine sahip, kendi sınıfının örgütünde yer alan bireydir. Örgüt işte bunun için bir güçtür ve tabii düzen de bunun için “örgüt” düşmanıdır; bu güç, düzenin bencilliğinin, bireyciliğinin koynunda esir edilmiş insanları, bu esaretten kurtarıp bilinçli, zorunlulukların ve özgürlüklerin ayırında bir birey dönüştürür.

Sosyalist birey, zorunlulukların bilincinde olan insandır. En başta, bireylerin kurtuluşunun toplumsal kurtuluştan geçtiğini bilir. Bunun için toplumsal yapıyı değiştirmek gerektiğinin ve tek tek bireylerin bunu asla başaramayacağının da farkındadır. Onun için sosyalisttir, ve onun için örgütlüdür. Tarihin bu kesitinde, dünyanın bu coğrafyasında sosyalist olmanın, sosyalizm için fiilen mücadele etmek anlamına geldiğini bilir. Ve bu yüzden kendini, sosyalizmi hedefleyen, sosyalist ilişkileri bünyesinde barındıran örgütlenmelerle tanımlar. (Parantez içinde belirteyim, bu açık tariflerden anlaşılacağı üzere, hem sosyalist olmak, hem örgütsüzlüğü savunmak, hem sosyalist olmak hem mücadeleyi reddetmek aslında mümkün değildir.)

Emperyalist sistem tarafından şekillendirilen bireyden farklı olarak sosyalist birey, sosyalist ideoloji tarafından şekillendirilir. Sosyalist bireyin, kapitalizmin bireyinden bir farkı daha vardır ki; o da bu şekillenmeye **gönüllü** ve **bilinçli** olmasıdır.

Sosyalist birey, tek başına, her şeyden bağımsız bir birey olabileceğini iddia etmeyecek kadar bilimsel ve kendini toplumun, ait olduğu sınıfın üzerinde görmeyecek kadar alakgönüllüdür. Ve bu yüzden toplumun bir “birey”i olarak kendini, halk için, vatan için, “biz” için feda edebilir.

Ve elbette tarihin bu kesitinde bu topraklar üzerinde sosyalist bir insanın yaşamı, 50 yıl, 100 yıl sonrasının sosyalist insanından daha acılı, daha zorludur. Sosyalist birey, özgürlüğün zorunlulukların bilincinde olmak olduğunu bildiği için bu yaşamı metanetle ve bilinçle kabul eder. (Bunu kabul edemeyenler, mecburen “burjuva birey” olup, bütün bu acılardan, zorluklardan kendilerini “özgürleştirecek” ama kendilerini acılardan, zorluklardan, bedellerden özgürleştirirken, insanlığa o acıları yaşatanların tutsağı olacaklardır.)

Sosyalist birey, kendini doğru tanımlayandır; o, bireyi yücelten, soyutlaştıran ve bu nedenle aslında bilimsel ve gerçekçi de olmayan düşünceleri reddedip, “*okyanusta bir damla*” olmanın ve tek bir damlada okyanusun görkemini taşımanın tadına vararak, kendini sosyalizmle ve sosyalist örgütle tanımlar.

Burjuva bireyin ağzından sürekli “**ben, ben, ben**” dökülür, “**benmerkezci**” düşünür, sosyalist birey tarihsel gerçekliğin diliyle “biz” diye konuşur, “biz” diye düşünür.

Mazlum: Kemal arkadaşın bu net vurgularından sonra, sanırım yeniden kendi **örgütlülüklerimiz içindeki bireycilik ve kolektivizm** meselesine dönebiliriz. Ve tabii bu da gelecek haftaki sohbetimizin konusu olacak. şimdilik Hoşçakalın.

Konu: Birey, Bireycilik, Kolektivizm -3

Örgütlülüğün can damarı kolektivizmdir

Sevgili Yürüyüş okurları, hepimize sevgi ve selamlarımızı sunarak başlıyoruz sohbetimize. Başlığımızın “birey” ve “bireycilik” bölümleri üzerinde önceki iki sohbetimizde durduk; artık kolektivizmin hayata geçirilmesi ve bu noktada ortaya çıkan sorunlara geçebiliriz.

Sohbetimize devam etmeden buradan okurlarımıza, özellikle İstanbul Ümraniye’deki okurlarımıza teşekkür etmek isterim. Hatırlayacağınız gibi, evvelki hafta orada dergimizin tanıtımını yapan okurlarımız polis ve sivil faşistlerin saldırısına maruz kaldılar. Geçen hafta 80’i aşkın okurumuz, ellerinde dergimizle, saldırıya uğradıkları yerdediler yine. Bu da kolektivizmin başka bir sahadaki ifadesiydi. Oradaki öğrenci, işçi, işsiz, esnaf okurlarımız kolektif bir sahiplenmenin örneğini verdiler. Yürüyüş’ün sesini duyurmaktaki bu kolektif ısrar ve kararlılıktan büyük bir onur duyduk.

Şuna inanıyorum; eğer bireycilik meselesini kafamızda ideolojik olarak mahkum ettiysek ve kolektivizmi hayata geçirmenin sadece pratik bir sorun değil, bizim için ideolojik bir tercih olduğunu da netleştirdiysek, artık pratik olarak da bu konuya yaklaşımımız farklılaşacaktır. Evet Mazlum, “örgütlenme ve kolektivizm” bölümünü açmak üzere sözü sana bırakıyorum.

Mazlum: Elbette bu konuda konuşacağımız birçok nokta var. Fakat en başta şunu belirtmek gerekir. Örgütlenmenin en basit ve en yalın anlamı, **birlikte** olmak, **birlikte** davranmaktır. Kolektivizmin hayata geçirilmesi, örgütlenmeyi anlamsızlaştırır. Bu anlamda örgütlenme ve kolektivizm, doğaları gereği içiçedirler.

Kolektivizm, bir örgütlenmenin temel taşlarından. Dolayısıyla kolektivizmin olmadığı bir örgütlenmeyi, temellerinden biri zaten göçük olduğu için şiddetli bir depremde yıkılacak bir binaya veya malzemesinden, harcıdan çalınmış bir yapıya benzetmek yanlış olmaz.

Peki kim çalıyor malzemedi, tuğlaların arasına konulması gereken miktardaki harcı koymayan kim, kim binamızı -yani örgütlenmemizi- böyle bir riske atıyor?

Tabii ki bizden başkası değil!

Kolektivizm neden bu kadar “temel”? Çünkü kolektivizm, bir örgütlenmeyi vareden, geliştiren hemen her konunun olmazsa olmazıdır.

Düşünce ve politika üretimi; kolektivizm olmazsa olmaz. Kadrolaşma; kolektivizm olmazsa olmaz. Pratik iş yapmak; kolektivizm olmazsa olmaz. Moral, coşku, dinamizm; kolektivizm olmazsa olmaz.

Kolektivizm, her koşulda ve her alanda, her birimde hayata geçirilmelidir. Hiçbir gerekçe, mesela, “*ya, burası küçük bir birim, o kadar da önemli değil*” türünden gerekçeler veya illegaliteyi, pratik yoğunluğu, zamansızlığı kolektivizmi işletmeme gerekçesi yapan tüm düşünceler, bir kaçıştır. Örgütün genelinde veya herhangi bir birimde kolektivizm işletilmediğinde, ne tür sonuçlarla karşılaşılacağı tecrübelerle sabittir. Bu tecrübeleri görmek için, **Yolun Neresindeyiz** adlı broşüre bakmak yeterlidir.

Kolektivizm, geri plana düşürüldüğü ölçüde, ağırlıkla **bireysel iş görme veya yaptırma** alışkanlığı gelişir. İdeoloji üretiminde, politika belirlenmesinde, taktik kararlar oluşturmada gerileme yaşanır.

Çünkü, kolektif tartışma ve paylaşmanın olmadığı yerde, ideoloji ve politika üretiminde kısırlaşma olması doğaldır. Bir örgüte veya herhangi bir birime hayatiyet veren en temel unsurlardan biri, canlı bir siyasi tartışma platformunun yaratılmasıdır; bunun yaratılmaması, sorunlar karşısında çözümsüz kalmak demektir. **Canlı bir siyasi tartışma ortamını** yaratmak ise, elbette sadece **istekle, niyetle** değil, ona uygun **mekanizmalar** sayesinde mümkün olur: “*Kolektif işleyişin olmadığı, düzenli rapor alma ve verme gibi bir alışkanlığın yaratılmadığı, aşağıdan yukarıya, yukarıdan aşağıya bilgi akışının sürekli kılınmadığı yerde, canlı bir siyasi tartışmadan söz etmek elbette güçtür.*” (Yolun Neresindeyiz, syf.18)

Kolektivizmi hakim kılamamanın başka bazı sonuçlarına da ilişkin bir alıntı daha aktararak bitirmek istiyorum konuşmamın bu bölümünü: “*İdeolojik ve politik sorunlara karşı ilgisizlik öyle bir noktaya ulaştı ki, hemen her kademedede okuma, öğrenme, tartışma ve üretme konusunda bırakalım bir çaba içine girmeyi, varolan alışkanlıklar bile kayboldu. Örgüt yayınlarını dikkatle izleme ve tartışma, örgütsel çalışmayı zenginleştirecek yeni fikirler üretme, politik gelişmelere karşı duyarlı olma, politik konuları tartışma, değerlendirme ve gerektiğinde yazma, örgüt içi tartışmaları zenginleştirme, tartışmalara ilgi gösterme ve aktif olarak katılma vb. gibi en temel konularda ciddi bir duyarsızlık oluştu.*” (Agk.)

Eğer bu tabloda resmedilen olumsuzluklar şu veya bu oranda çalıştığımız yerde de varsa, o zaman yine dönüp ilk bakacağımız olgulardan biri kolektivizmi ne kadar işlettiğimiz, ne kadar buna uygun mekanizmalar oluşturduğumuzdur.

Özlem: Elbette bu söylediklerin tartişılacak Şeyler değil. Kolektivizm, politika üretimi, kadrolaşma açısından olmazsa olmaz. Fakat Şöyle bir pratik durum var. Diyelim ki gündemde bir konu var; soruşturmalarla ilgili ne yapabiliriz diye bir toplantı yapıyorsunuz veya diyelim 1 Mayıs konusunda. Ama toplantılarda fazla bir öneri, zenginlik, farklı bir Şey çıkmıyor. O zaman da bu tür toplantıları sürekli yapmak biraz “zaman kaybı” gibi veya bürokrasi gibi geliyor insana. O durumda ne yapacağız?

Kemal: Özlem somut bir gerçeği dile getirdi. Evet, herhangi bir birimde, niye Şu konuda toplantı yapmadınız sorusuna bu Şekilde cevap verenler vardır. Şimdi bu cevabı inceleyelim ve Özlem’in sorusunu da öyle cevaplamış olalım.

Birincisi; eğer herhangi bir yerde, insanlarda kayıtsızlık, düşünce ve öneri üretiminde kısırlık görüyorsanız, ilk sorgulanması gereken orada kolektif bir işleyişin olup olmadığıdır.

Kimi zaman “bu konuda farklı pek bir Şey çıkmaz” düşüncesiyle komite toplantılarından veya o alanın tüm üyelerinin katılacağı genel toplantılardan vazgeçilir. Farklı bir düşünce, öneri, çıkar veya çıkmaz; ama o işleyiş hakim kılınmalıdır. Başlangıçta çıkmıyorsa da, işleyiş oturdukça çıkacaktır. Kaldı ki, birimdeki yöneticinin “bir Şey çıkmaz” diye düşünmesi, daha baştan kendisinin her Şeyi ve en iyisini düşündüğü, başkalarının düşüncelerinininkinin onunkinden daha iyi olamayacağı kabulüne dayanır.

Ve ikincisi, bir birimde, insanlar düşünmüyorsa, üretmiyorsa, bunun sorumlusu da, her Şeyden önce o alanın yöneticileridir. Yani, bu gerekçeler neresinden baksanız tutarsızdır.

O zaman o yönetici oturup düşünenecek; insanlarımız neden böyle? Bu yanlarını açmaları için ne yapılmalı?.. Eğer bir yerde kolektivizm dediğimiz Şey, kırk yılda bir toplantı yapıp “arkadaşlar bu konuda ne düşünüyorsunuz?”dan ibaret kalıyorsa, orada zaten kolektivizm biçimsel kavranmıştır ve düşünce kısırlığının, kayıtsızlığın temelinde yatan da bu biçimselleştirilmiş, içi boşaltılmış kolektivizm anlayışıdır.

Kolektivizmin bir tarifi veya başka bir deyişle bir işlevi de şudur: “Kolektif üretim tek tek bireylerin, alanların, birimlerin **sorunlarını bütünüñ sorunu** haline getirirken, aynı zamanda hareketin sorunlarını da tek tek bireylerin, kadro ve militanların sorunları haline dönüştürür.”

İşte meselenin özü budur. Kolektivizmin işlemesi, bireylerin, birimlerin sorunlarının hareketin sorunu, hareketin sorunlarının da her bireyin, birimin sorunu olarak ele alınmasıdır.

Birimin herhangi bir sorununun, bir kampanyasının, o birimdeki herkes tarafından kendi sorunu olarak kabul edilmesinin yolu, birimde kolektif bir işleyişi ve yaşamı hakim kılmaktır. Bu hakim kılınmadığında, “herkesin biri-

min sorununu kendi sorunu sayması” bir temenniden öteye geçmez.

Biz olgusu, ancak kolektivizmle somutlaşır. Kolektivizmin olmadığı yerde “biz” duygusu ya zayıftır ya da yoktur. Tekrar vurgulamak gerekirse, ancak kolektivizm, her bireyin kendini bu hareketin bir parçası olarak görmesini sağlayabilir. Kolektif yaşamın, kolektif faaliyetin bir parçası haline gelmemiş veya getirilememiş bir insan, harekete yamanmış bir parça gibi kalır.

Mazlum: Burada **kolektivizmi somutlayacak mekanizmalar** konusuna bir ek yapayım. Kemal’in dediğı gibi, kolektivizmi hayata geçirmek, ne bir niyet meselesidir, ne arada bir yapılan toplantılara indirgenebilir. İki de, yani hem niyet, istek, hem de toplantılar olmalıdır. Ama biz kolektif işleyiştan daha kurumsal, kendi içinde alt mekanizmaları kurulmuş bir işleyişi anlamalıyız.

Mesela, kolektivizm bilgiyi paylaşmaktır. Gelişmeleri ortak yorumlamaktır. Ve o yorumlar temelinde gelişmelere müdahale için politikalar, pratikler üretmektir. Bilgi paylaşımı bu mekanizmanın en önemli koşullarından biridir. O birimdeki durumumuz nedir, hedeflerimiz nelerdir, engellerimiz nelerdir, yarın ne yapacağız, öbürsüğün ne yapılacak, sonraki ay ne olacak?.. Bu düşünce zincirine herkesi katabildiğimiz ölçüde, hem sahiplenme, hem düşünce ve iş üretimi artacaktır.

Farzedin ki, ki aslında zaten rastlanan bir durumdur, herhangi bir gelişmeden alana bağılı alt birimlerin haberi olmaz. Yönetici gelişmeleri kendisi izlememiştir veya o konudaki bilgilenmelerini aktarmayı “gereksiz” görmüştür. Doğal olarak onun altındakiler de daha geniş bir kesime bir şey aktaramaz. Sonuçta, o olayı bir eğitim konusu yapmak da, o olaya ilişkin zamanında bir pratik geliştirmek de mümkün olmaz. Ve ortaya, dinamizmden, sorunları sahiplenmekten uzak, inisiyatifsiz bir yapı ve insanlar çıkar.

Bu örnekten de anlaşılacağı üzere, kolektivizmin en önemli mekanizmalarından biri de komitelerdir. Sohbetimizin en başında da vurguladığımız gibi, komiteler işletilmiyorsa, kolektivizm de işletilmiyordur. Çünkü bir birimde komite demek, işlerin **planlanması** demektir, işlerin **denetlenmesi** demektir. Yapılan ve yapılamayan işlere ilişkin **hesap sorulması, hesap verilmesi** demektir.

Kadrolaşma açısından da kolektif bir işleyişin zorunluluğunu belirtti Kemal arkadaş. Evet, söz konusu broşürde de belirtildiğı gibi, “*Kolektif örgütlenmeye gidilmediğı sürece, insanları daha yakından tanıma, yeteneklerini ve kapasitelerini gözleyebilme, eksikliklerini tespit ederek eğitim olayı mümkün değildir.*” (Yolun Neresindeyiz, syf. 14)

Kolektif organların yaratılmadığı yerde, tabii ki doğru insan seçimi ve doğru istihdam da olmaz. Olursa da şansa, tesadüflere kalmıştır.

Kemal: Ben, komitesiz bir birimi, direksiyonsuz bir arabaya benzetirim. Dikkatinizi çekmek isterim; şoförsüz bir arabaya değil de direksiyonsuz bir arabaya benzetiyorum. Çünkü, komitesiz bir birimin bir sorumlusu, yöneticisi vardır genellikle, dolayısıyla şoförü vardır, ama bu şoför, aracı, direksiyonsuz sürmeye çalışmakta, bunun için de sık sık araç sağa sola sapmaktadır.

Başta komite olmak üzere, kolektif organlar yoksa, bir yerdeki sapmaların, sorunların, eksikliklerin nereden, kimlerden, nelerden kaynaklandığını bile doğru biçimde tespit edemeyiz. Çünkü herkes, kendi kafasına göre, eği doğru bir şeyler yapıyordur.

Kolektivizmin olması demek, hesap sorabilmenin ve hesap vermenin de mümkün olması demektir. Kolektivizm yoksa ne hesap sorulur, ne hesap verilir.

Başka bir nokta; komitelerin olmaması ve işlememesi, politika üretilememesi, birimin önüne hedefler koymaması demektir; o zaman bunların yerini dedikodu, birbirini çekiştirme, mücadeleyle ilgisi olmayan, enerjimizi tüketen çok çeşitli ama çok da küçük ve basit sorunlar almaktadır.

Oysa dinamik, işleyen, politikalar üreten, toplantılarda ve toplantılar dışında düşüncelerini, önerileri, burjuvazinin ve bizim politikalarımızı tartışan, mevcut yetersizlikleri nasıl gidereceğine kafa yoran, onun için pratik bir şeyler yapan bir birimde o, basit günlük sorunların giderek yokolduğu görülecektir.

Özlem: Böyle sorunların hakim olduğu bir yerde, insanlarımızı kendi ellerimizle burjuvazinin ideolojik, kültürel saldırılarına da açık hale getiriyoruz demektir.

Bakın, kolektivizmin olmayışından nereye geldik.

Bireycilik propagandasının hedefi elbette sadece örgütsüz en geniş yığınlar değildir. Aynı zamanda devrimci, demokratik örgütlenmeler içinde yer alan ama düzenin ekonomik, sosyal, kültürel etki alanından tam anlamıyla kurtulamamış kişileri de koparıp almayı ve yeniden “düzenin bireyleri” ordusuna katmayı hedefler. Biz kolektivizmi hakim kılamadığımız, kolektivizmin güzelliğın, coşkusunu yaşatamadığımız ölçüde, burjuvazinin saldırılarına da uygun bir ortam var demektir.

Yeni, genç insanlar elbette hatalar yapacaklardır. Onları eğitecek ve desteğiyle kendine güven duymasını sağlayacak kolektif bir işleyiş yoksa, bu insanlar her hatada, başarısızlıkta karamsarlaşacak, bir süre sonra belki mücadeleyle terkedecektir.

Önü açık kalan bireycilik, bencillik, örgütsel yaşam içinde hepimizin bildiği gibi başka zaafaların da kaynağı olur. Popülizm, kariyerizm bunun en başlıcalarıdır. Bireyci, kendine değer verip, başkalarını küçümser. (Bu kafa ya-

pısındaki biri, tabii ki başkalarının görüş ve önerilerini almaya gerek duymayacaktır.) Başkasına disiplin uygular, kendi disiplinsizliğini meşrulaştıracak bir gerekçe bulur. Hep “kendi” vardır. Başarılar ona, başarısızlıklar başkalarına aittir. İnsan kazanmak, eğitmek, bireycinin işi değildir. Aksine o, ilk fırsatta asalım, keselim, atalım der (Böyle biri de tabii ki kadrolaşma yapmaz, kendi yerine, hatta kendisini geçecek insanlar yetiştirmez.)

Bireycilik, bir burjuva ideolojisidir. Bu tamam. Bunu önceki bölümlerde ortaya koyduk. Fakat burada ben bir ek yapmak istiyorum. Bireyciliğin “sol görünümlü” başka kaynakları da var, mesela anarşizm. Bizim gençlik içinde kolektivizmi sabote eden davranışların birçoğu, kaynağını “anarşistçe” davranış ve düşüncelerden alır. İlk zamanlar bu tür bireyci durumlar ortaya çıktığında arkadaşlar “bu anarşizmdir, anarşistçe düşünüşdür” dediğinde kafamda çok da somutlanmıyordu açıkçası. Fakat Stalin’in şu sözleri, sanırım bireyciliğin neden hep “anarşistçe” düşünce ve davranışlara da yolaçtığını, bende olduğu gibi, herkesin kafasında somutlayacaktır.

“Mesele şudur ki, Marksizm ve anarşizm, her ikisi de, mücadele arenasına sosyalizm bayrağı altında girmelerine rağmen, bütünüyle farklı ilkeler üzerine kurulmuşlardır. Anarşizmin temel taşı, bireydir. [Anarşizmin] öğretilerine göre, [bireyin] kurtuluşu, yığınların, [yani] kolektif vücudun kurtuluşunun baş koşuludur. Anarşizmin öğretilerine göre, birey kurtulmadıkça, yığınların kurtulması olanaksızdır. Buna uygun olarak, sloganı, “Her şey birey için”dir. Oysa Marksizmin temel taşı yığınlardır. [Marksizmin] öğretilerine göre, [yığınların] kurtuluşu, bireyin kurtuluşunun baş koşuludur. Yani, Marksizmin öğretilerine göre, yığınlar kurtulmadıkça, bireyin kurtulması olanaksızdır. Buna uygun olarak, sloganı, “Her şey yığınlar için”dir.

Açıktır ki, burada, sadece taktikler üzerine anlaşmazlık değil, biri diğerini reddeden iki ilke bulunmaktadır.” (Stalin)

Yani, söyleyeceğim şu ki, bireycilik bazen karşımıza açık bir burjuva düşüncesi olarak değil, anarşist düşüncelerden etkilenmiş, ondan çalıntı teorilerle desteklenerek çıkırsa da, demek ki özünde farklı değildir.

Kemal: 1980’lerin sonlarında yılgınlığı, dönemliği örgütlemek için siyasi arenaya çıkanlar da aslında “birey özgürlüğü” vb. derken, bunu çoğu kez anarşizmden, burjuvaziden alınmış eklektik düşüncelerle teorileştirdiler.

Böyle yaparak da, hem bir **yaşam biçimi tercihi** olarak, hem bir **örgütsel işleyiş ilkesi** olarak kolektivizmin canına okudular. Bu da aslında dönüp onları vurdu, iş yapamaz, afiş bile asamaz hale geldiler. Herkes kendi sorunlarıyla baş başa kaldı, bunalım geçirenler, intihar edenler... bu kolektivizmden uzak ruh ve işleyiş içinde çıktı ortaya. Birey ve örgütü karşı karşıya getirip bireyi kutsallaştıranlar, dönüp dolaşıp “*bizim de biraz örgüt olmamız lazım*” diyecek noktaya geldiler. Ama olamadılar, olamazlardı, çünkü örgüt olabil-

mek, biraz önce belirttiğimiz gibi, kolektivismi benimsemeden mümkün değildir. Burjuva, anarşist bireyciliği ideolojik, politik olarak mahkum etmeyenler, mücadeleci, ilerici, hayatın ihtiyaçlarına cevap veren bir örgüt olamazlar.

Bakın, buğn Milliyet'te bir haber dikkatimi çekmişti. şimdi konuştuğumuz konuya da denk düşüyor. TESEV tarafından üniversitelerde kız ve erkek öğrencilerin çeşitli konulara bakışı üzerine anket yapılmış. Birçok nokta var, ancak konumuz açısından dikkatimi çeken haberin spotu olarak da kullanılan şu cümle oldu: *"TESEV'in 27 üniversiteden 2000 öğrenciyle yaptığı araştırmanın sonuçları, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre **daha modern, bireyci** ve aile yapısında **daha demokratik** olduğunu ortaya koydu."*

Hem bireyci, hem modern, hem demokratik! Olabilir mi böyle bir şey? Aslında bu cümlede, burjuvazinin empoze ettiği, anarşizmin savunduğu, reformizmin teorisini yaptığı anlayışı görebilirsiniz. "Birey olmak", "modern" olmaktır aynı zamanda. İddia bu. Ve nasıl oluyorsa, hem daha bireyci ve hem daha demokratik olabileceği, bunların da birbiriyle "uyumlu" olduğu iddia ediliyor. Oysa mümkün değil. Çünkü "bireyci"nin demokrasiden anladığı "rabbena hep bana" demokrasisidir. Yani o, demokrasiyi, her zaman kendi isteklerine, kendi çıkarlarına göre davranmak olarak anlayacak ve öyle uygulayacaktır. Demokrasi onun isteklerinin tersine bir sonuç yarattığında ise, "bireyci" davranıp demokrasiye uymayacaktır. O zaman "tembellik hakkını" kullanacaktır mesela, veya *"herkes ortak kararlara uymak zorunda değildir"* diye gerçekte örgüt anlayışını tasfiye eden "tüzük" maddeleri yapacaktır. rgtszliğn kurumlaştırılması olan STK'ların "demokrasisi" ve "birey" anlayışı işte böyledir zaten.

Mazlum: Aktardığın alıntı gerçekten de çarpıcı ve çarpık. Çok net söyleyelim; bireycilik, modernlik değil, **gericiliktir**. Neden? Bilimsel ve tarihsel olarak böyledir de ondan. Sohbetimizin nceki bölümünü hatırlayın, üretim sürecinin gelişimi hep "toplumsallaşma" yönündedir. Burjuva bireyci düşünce ise, insan bilincini ve toplumsal kültürü, üretim ilişkilerinin geldiği aşamanın gerisine çekmeye çalışan bir ideolojidir; bu yaniyla da modern değil, gericidir.

Kemal: İsterseniz konumuzu yavaş yavaş toparlayalım. Bireycilik ve kolektivism meselesini anlayış olarak ortaya koyduk. Bu anlayış doğrultusunda kolektivismi hakim kılmak istiyorsak, bulunduğumuz her alanda, organlaşmaya, kurumlaşmaya özel bir önem vermeliyiz. Bireylere yönelme, bireylerle iş görmenin pratik çekiciliğine kapılma yerine, işleyen kolektif mekanizmalar oluşturduğumuz ölçüde, ve bireyciliği mahkum edip, yaşamımızın bütününde, yememizden giyim kuşama, hastalığımızdan acı ve sevinlerimize kadar her şeyi paylaşma anlayışıyla hareket ettiğimizde, bulunduğumuz birimler, değişecek, başka bir hava kazanacak, geliştirici, dönüştürücü

yerler haline gelecektir.

Sohbetimizi bitirmeden bir noktaya daha dikkat çekelim isterseniz. Kolektif çalışmanın da kendi içinde barındırdığı bazı “tehlikelere” dikkat çeke-
lim.

Diyeceksiniz ki, kolektif çalışmanın da “tehlikesi” mi olurmuş? Ona teh-
likesi demeyelim de, mekanizmanın daha verimli işlemesi için doğabilecek
sakıncalar diyelim.

şöyle ki, kolektif çalışma ve mekanizmalar içinde, sorumluluktan kaçma,
daha açık deyişle kaytarma pekala mümkündür. “Birileri yapar ben katılı-
rım” diyerek emek ve sorumluluk üstlenmekten, “nasıl olsa birileri müdahale
eder” diyerek inisiyatif kullanmaktan kaçınma, ortak düşünce üretimi adı-
na, hazırlanmadan, üzerinde düşünmeden dayanaksız görüş ve öneriler ileri
sürerek insanları lüzumsuz tartışmalar yapmak zorunda bırakma, kolektiviz-
min hayat bulacağı mekanizmalarda yasak savma anlayışıyla yeralma, baş-
kalarının emeğine, düşünce üretimine güvenip tembellik yapma... gibi dav-
ranışlar en sık rastlananlardır.

Peki bu tür durumlar karşısında ne yapmalıyız? Ne dersin Özlem?

Özlem: Ne demiştik, hiçbir koşulda, hiçbir alanda ve hiçbir gerekçeyle
kolektivizmden vazgeçmek yok. Cevabım bu. Örnek verdiğiniz durumların
aresi de yine **kolektivizmi daha fazla, daha üretken** biçimde işletmekten
başka bir şey değildir.

Kemal: Evet, bazen kolektivizm işleri biraz yavaşlatır gibi gözükebilir,
bazen yukarıda verdiğimiz örneklerdeki gibi durumlar çıkabilir, fakat Öz-
lem’in güzel söylediği gibi, hepsinin ilacı yine kolektivizm ve daha fazla ko-
lektif mekanizmalardır. Daha kolektif bir yaşam ve mücadeleyi paylaşmak
dileğimizle, şimdilik hoşçakalın diyorum okurlarımıza.

Konu: Yozlaşmanın Teorisi -1

“Zevkler ve renkler tartışılmaz” Mı?

Merhaba! Yürüyüş sadece bir dergi mi? Bizce hayır; hayatın her alanını kuşatan ve hayatın her alanını zehirlemeye, bataklığa dönüştürmeye çalışan burjuva basın yayın kurumlarına karşı, Yürüyüş gerçeğin sesi, kavganın sesi, sosyalizmin sesi olan bir direniş mevsisidir. Yürüyüş okurları da bu direnişin, bu mevsinin bir parçasıdır. Emperyalizmin yozlaştırma saldırısına karşı Türkiye halkının direnişinin ön saflarında yeralan Yürüyüş okurlarına selam ve sevgilerimizi sunuyoruz öncelikle.

Sohbetimize “Yürüyüş sadece bir dergi mi?” sorusuyla girmemizin sebebine ilerleyen bölümlerde geleceğiz. Bu haftaki sohbetimizin konusunu, **“yozlaşmanın teorisi ve yozlaşmaya karşı ideolojik mücadele”** olarak belirledik. Aslında bu haftaki sohbetimizi önceki konumuzun bir devamı olarak da görebiliriz.

Düzenle kavgamızın ideolojik-kültürel cephesine dair sorunları farklı boyutlarıyla tartışmaya devam ediyoruz. Çünkü yaşadığımız süreç itibariyle bu noktada çok çok güçlü olmalıyız. Bu gücü, hem pratiğimize, yaşamımıza yansıtmalı, hem de teorik planda daha donanımlı olmalıyız.

Biliyoruz ki, “yozlaşma” olarak tarif ettiğimiz birçok olguya, insanlar ekonomik ve siyasi bir kuşatma altında adeta sürükleniyor. Fakat mesele orada kalmıyor. Yozlaşmanın “teorisi” de oluşturuluyor. Bu, yozlaşmanın en tehlikeli boyutudur. Çünkü bu noktada insanlar, o teorilerle kendi gözlerinde kendilerini aklarlar. Vicdanlarının ve beyinlerinin onları rahat bırakması için böyle bir teorik ikna şarttır ve burjuvazi yozlaştırma politikasına paralel olarak bu malzemeyi bolca sunar insanlara. Yapılanlar, çok masum bir şekilde *“ne yapayım, önce kendimi kurtarmak zorundayım”* diye meşrulaştırılır veya *“hiçbir düşünce uğruna ölünecek kadar değerli değildir”, “insan önce kendisi için vardır”, “zevkler ve renkler tartışılmaz”, “önce birey olmak gerekir”* gibi söylemler, üzerinde tartışma götürmez gerçekler gibi sunulur. Bunların karşıtı olan düşünceler bazen “teorik” bir kisve altında, dogmatiklik, sekterlik, Stalincilik, Lenincilik diye, bazen de daha kaba ve düz bir şekilde Don Kişotluk, enayilik olarak adlandırılır.

İşte bu nedenlerle konuya devam etmekte yarar gördük. Yozlaşma dediğimiz şey, fuhuştan, uyuşturucudan ibaret değil, ki çoğunlukla böyle algılanıyor, bütün olarak halkçı değerlerin tahrifatıdır. Dolayısıyla da yozlaşmaya karşı mücadele daha kapsamlı bir mücadeledir. Önceki çeşitli sohbetlerimizde, mesela gecekondunun ele alınırken, bireycilik meselesini ele alınırken zaman zaman değindiğimiz yozlaşma konusunu şimdi biraz daha etraflı ele alalım. Sözü Mazlum arkadaşına bırakıyorum.

Özlem: Mazlum arkadaştan önce kısa bir ek yapayım. Geçen gün bir profesörle, tartıştığımız konu üzerine yani yozlaşma, halkın davranışlarının bozulması üzerine yapılmış bir röportaj okudum. Kısa bir bölümünü aktaracağım, olaya getirdiği açıklama şu:

“İnsanlar inanması kolay şeylere inanıyor. Kafa yormuyor, araştırmıyor. Adam zihinsel sorgulama yapmadan karısıyla ya da bir yakınıyla ilgili duyduğu bir olumsuzluk üzerine bu hareketleri sergiliyor.”

Röportajı yapan soruyor: *“Bunun adı cehalet değil mi?”*

Profesör cevap veriyor:

“Tamamen cehalet. Eğitimsizlikten kaynaklanıyor. Kişilik eğitimi almadığı için işin kolayına kaçıyor. Vuruyor, kırıyor, öldürüyor. Okullarda maalesef bilgi eğitimi veriliyor. Kişilik eğitimi yok. Düşünce yok, duygusallık ağır basıyor.”

Sanki bir “eleştiri” yapıyor gibi ama bence cevabı mizahi. İşi getirip **“eğitim şart”**a bağlıyor. Nedenler, niçinler, kaynaklar yok!

Kemal arkadaşın konunun teorik, ideolojik düzeyde ele alınması, çözümlenmesi gerektiği düşüncesini bu örnek de doğruluyor sanırım. Soruna kaba, klişe açıklamalar getirdiğimizde, bulunulacak çözüm de işte böyle klişelerden, yüzeysellikten ibaret oluyor. Buyur Mazlum arkadaş, söz sıranı aldım ama...

Mazlum: O zaman ben biraz daha genel boyutuyla açayım konuyu. Yozlaşma adını verdiğimiz olgu, sadece bugüne has bir durum değildir. Her sınıflı sömürücü toplum, bünyesinde kendisine has bir yozlaşmayı yaratmış, beslemiştir. Tarihin değişik dönemlerine, hatta mitoloji ve dinsel kaynaklara baktığımızda bunu görürüz. Mesela, Kuran, Tevrat ve İncil’deki çeşitli ayet ve surelere, hepsindeki değişik şekilde varolan “emir”lere baktığımızda, şu tür uyarılarla karşılaşırız: Hırsızlık yapma, zina etme, cinayet işleme, yalan söyleme, saygılı ol, başkasının hakkını koru vb.

Bu uyarılara neden gerek duyulmuştur; çünkü, mevcut toplumsal yapı, bu uyarıları gerektirecek bir bozulmayı üretmiştir.

Ne var ki, insanlık tarihinde dinin tüm etkisine rağmen, dinin bu uyarıla-

rının, başka deyişle “ilahi emirlerin” ve cehennem azabı korkusunun da bunları değiştiremediği ortada. Zira, bu ve benzeri davranışlar insanların bir kısmı “doğuştan” kötü olduğu için gündeme geliyor değil; ki bu noktada Stalin’in şu sözünü hatırlamak yerinde olacaktır:

“Tarih gösteriyor ki, eğer insanlar, farklı zamanlarda, farklı düşünceler ve isteklerle doluyorsa, bunun nedeni, insanların, gereksinmelerini karşılamak için doğayla, değişik zamanlarda, değişik yollarla savaşmaları ve buna uygun olarak da iktisadi ilişkilerinin farklı biçimlere bürünmesidir.” (J. Stalin, Anarşizm mi, Sosyalizm mi, syf. 28)

Bu zeminde diyebiliriz ki, yozlaşma, sömürüye dayalı her toplumun tabiatı gereğidir. İnsanın insanı sömürdüğü bir toplumsal sistemde, haksızlıklar, eşitsizlikler, yoksulluk, açlık, sefalet hep olmuştur ve bunlar da kaçınılmaz olarak sözü edilen davranış biçimlerini yaratmıştır. Bu bir sonuçtur ve sömürünün artmasına paralel olarak, yozlaşma da o ölçüde derinleşmektedir.

Bu anlamda, emperyalist sömürünün derinlemesine ve genişlemesine arttığı günümüzde, yozlaşmanın da aynı şekilde derinleşerek ve genişleyerek büyüdüğünü söyleyebiliriz. Fakat şunu da eklemeliyiz ki, yalnızca sömürünün “doğal, kendiliğinden” sonucu olan bir yozlaşma değildir bugün karşımızdaki; emperyalizm, tarihte eşi görülmedik bir biçimde, değişik araç ve yöntemlerle yozlaştırmayı **bir politikaya** dönüştürmüştür.

Yani nesnel koşulların belirleyiciliğinde, kendiliğinden bir şekilde bir yozlaşma değil karşımızdaki. Eğer öyle olsaydı, yozlaşma, sadece işsizliğin, yoksulluğun kendiliğinden sonucu olmakla sınırlı olsaydı, gelişmiş bir kapitalizme sahip, işsizliğin, yoksulluğun bizim ülkemizdeki düzeylerde olmadığı emperyalist ülkelerdeki yozlaşmayı nasıl açıklayacağız? Demek ki, bu nesnel temellerinin ötesinde, bilinçli, iradi, planlı ve sistemli bir **yozaştırma** söz konusudur. Bu anlamda bir durum tespitinden değil, bir politikadan söz ederken yozlaşma değil, **yozaştırma** politikası diye ifade etmeliyiz. Yozlaşma bir sonuçtur.

Kemal: İsterseniz bu noktada, yozlaşma fuhuş, uyuşturucu ve benzerinden ibaret değilse ve sadece nesnel/kendiliğinden bir sonuç değilse, neleri kapsadığını netleştirmek için kısaca yozlaşmanın tanımına da bakalım.

Bazı kaynaklara bakarken, Türk Dil Kurumu’nun sözlüğündeki tanım dikkatimi çekmişti, onu aktarayım: *“Yozlaşmak: özündeki iyi nitelikleri bir takım dış etkenlerle zamanla yitirmek... bozulmak... soysuzlaşmak... doğasındaki olumlu özellikleri sonradan kaybetmek... dejenere olmak... özünden uzaklaşmak... manevi anlamda değer yargılarını kaybetmek.”*

Aslında oldukça güzel tanımlamış. Konunun sözlük tanımı bile, yozlaşmanın çerçevesini çiziyor. Bu tanımda özellikle bir noktaya dikkatinizi çekmek istiyorum:

Tanımın iki yerinde Şöyle geçiyor: “**Özündeki iyi nitelikleri kaybetmek...**” *Başka bir yerde “doğasındaki olumlu özellikleri sonradan kaybetme...”* Yani yozlaşmadan sözettığımızde, **varolan birŐeylerin kaybolmasından** söz ediyoruz demektir. Bu anlamda mesela, Rusya’daki, kapitalizmin gelişme döneminde Avrupa’daki yozlaşmayı tanımlamak için kullanılan “**soysuzlaşma**”, daha uygun düşen bir deyim sanki. Soysuzlaşma, yani kökünden, geçmişinden kopma.

O halde Şöyle diyebiliriz: Yozlaşma, halkın geçmişten bu yana yarattığı, gelenekselleştirdiği olumlu gelenek, kültür, ahlaki özelliklerinin toplamı olan manevi değerlerinin bozulması, içinin boşaltılması ve bunların yerine emperyalist yoz kültürün geçmesidir.

Yozlaştırma politikası, bir yandan halkın asırlardan bu güne taşıdığı olumlu değerlerin içi boşaltılırken, diğer yandan da bunların yerine burjuvazinin kültürünün ve lümpen bir kültürün empoze edilmesinden oluşuyor.

Halkın, yozlaştırılmak istenen değerlerinin içinde neler var? Haksızlığa, adaletsizliğe karşı olma, emeği en yüce değer olarak görme, hakkaniyet, adalet, eşitlik duygusu, dayanışma ve paylaşımcılık, küçüğe sevgi ve himaye, büyüğe saygı, vefa, sadakat, eline, beline, diline sahip olma, israftan kaçınma, dürüstlük...

Fuhuş, uyuşturucu, kumar, kapkaççılık, tecavüz, hırsızlık ve benzerleri, yozlaşmanın en dibe vurmuş halidir ama yukarıda sıraladığımız değerlerdeki her geçileme de yozlaşmanın öteki boyutlarını oluşturur.

Marks’ın bir sözü var; der ki, “*burjuvazi, gölgesini satamadığı ağacı keser.*” Halkların bağrında büyüyen bu manevi değerler ağacı, burjuvazi için kârlı olmak bir yana, “kâr, hep daha fazla kâr” düzenine bir engel oluşturur. Haliyle de yokedilmelidir.

Yokedilmeli ve mesela yerlerine Şunlar geçirilmelidir: Bananecilik, adam sendecilik, bencilik, bireycilik, köşe dönmeçilik, hiçbir Şey için ölmeye değmezçilik, gemisini kurtaran kaptancılık, her koyun kendi bacağından asılırcılık, giyim kuşamda teşhircilik, ahlaksız ve hayvani cinsellik, kendi sorunlarına bile duyarsızlık, boşvercilik...

Yozlaştırma politikası bu sonuçları yaratmaya yönelik saldırının adıdır. Görüleceği gibi, yozlaştırma saldırısının kapsamı, toplumu yeni bir kalıba dökmek isteyen genişliktedir. Emperyalizm bilimsel-teknik gelişmelerden yararlanarak bu politikayı oldukça geliştirmiştir. Yozlaştırma politikası bugün emperyalizmin elinde kılıçtan keskin bir silah olarak kullanılmaktadır.

Bu silah, deyim yerindeyse, kitleleri “**canlı ele geçirme**”nin en etkili aracıdır.

Elbette, emperyalizmin bu politikada ileri adımlar atabilmesi, önünün boş olmasına da bağlı. Yani devrimci hareketin geliştiği, kitleleri sardığı, oligarşi-

nin hakimiyetini sarstığı dönemlerde yozlaştırma politikasının etki sahası daralır. Çünkü karşılarında kitleleri kucaklayan devrimci bir alternatif ve onun kültürü vardır. Keza, kitlelerin mücadeleye yönelmesi, doğal olarak yozlaşmanın ve genel olarak burjuvazinin ideolojik-kültürel etki alanından çıkma-ya başlaması demektir. Ancak mücadelenin gerilediği veya yetersiz olduğu dönemlerde doğal olarak yozlaştırma politikasının etki sahası da genişler.

Mazlum: Bu olgu, sınıflar mücadelesi açısından hemen hemen karakteristik bir özellik taşır. Rusya’da 1905 Devrimi’nin yenilgisinin ardından yaşanan dönem, böyle bir dönemdir mesela. Ve bizim 12 Eylül sonrası özelliklerine benzer yanlar taşır. Bu dönem, bir kitapta şöyle tasvir ediliyor:

*“1905 sonrası soysuzlaşma döneminde ortaya çıkan üç paralel yıkıntı olayı görülmüştür: İşçiler arasında kumar ve ayyaşlığın yayılması; öğrenciler arasında ‘Saninism’ denilen düşün akımının tutulması; saray ve devlet işlerinde Rasputin’in ortaya çıkışı. O yıllarda, Bolşevikler’in silahlı birlikleri dağılmaya ve haydut çeteleri haline dönüşmeye başlamış, yeraltı örgütleri ise ağızına kadar ispiyoncu ile dolup taşmaya başlamış; öğrenciler derslerine, tavernalara, ve yurt ve pansiyonlardaki eğlencelere dönmüşler; Saray ise, Rasputin’in arkasında gizli bir çete kuran soyguncu ve rüşvetçi sürülerinin eline düşmüştür. Toplum, bu üç oluşum içinde, **kendi kuyusunu kendi kazmaya başlamıştı artık...**” (Devrimi Yapan Üç Adam-2, Bertram D. Wolfe, syf. 203-204)*

Öğrenciler arasında yayıldığı belirtilen ‘**Saninism**’ akımı, adını Artsybashev’in Sanin adlı kitabından alıyor; kitap esas olarak iki konuyu işliyor: Cinsellik tutkusu ve intihar. Ki, 1907’lerden itibaren bu iki şey, özellikle öğrenci gençliği sarıp sarmalıyor, cinsel aşk tutkusu ve intiharlar kitlesel olaylar haline geliyor.

Sözü edilen kitapta, *“siyasal sorunlarla, bilimsel konularla uğraşanlarla alay edilmekte; hayatın ilkelere ve planlara göre yaşanması yerine duygu ve tutkulara göre ‘hayvanca’ yaşanması gerektiği savunulmakta: akıl, sadece kural, gelenek ve ahlak ilkelerinden insanı kurtarmak için şeytansı işler için kullanılmalıdır”* denilmektedir.

Biçimi, söylemleri kısmi farklılıklar içerse de, bu öğütler, bugün de gençlere yapılan öğütlerin aynısıdır. “Popüler” hale getirilen kitaplarda, yazarlarda, filmlerde, dizilerde, “sanatçı”larda empoze edilen bunlardır.

Mesela, TV’lerde “Gelinim olur musun?”, “Biri bizi gözetliyor” türünden programların, sadece reyting kaygısı ve kazanç için yapıldığını düşünmek, bunları hafife almaktır; sözü edilen programlar ideolojik saldırının, yozlaştırma politikasının bir parçasıdır ve yıkıcı bir etkiye sahiptirler. Halkın kültüründe olmayan, reddedilen, ayıplanan şeyler, bu tür programlarla kanıksatılmakta, sıradanlaştırılmakta ve genel kabul görür hale getirilmektedir.

Magazin programları, falanca Őöhretle filancanın “aşk yaŐadığını” söylerken, aslında “aşk” kavramının iini boŐaltıyor, onu hayvani, gnbirlilik cinselliğe indirgiyor, ahlaksızlığın, orospuluğun adını aşk olarak koyuyor ve insanları da bu türden ilişkilere zendiriyor.

TV’ler, gazeteler, filmler, moda, müzik, edebiyat, hepsi bu politikaların “halkla buluŐturulduĐu” alanlardır. Bu araçlarla beyinlere olta atılır ve gide rek yoz kültür yerleŐtirilir.

Özlem: Yani, bizim gençlikte sık kullandığımız kavramla, tam bir “**tektipleŐtirme**” politikası. Yine nceki sohbetimizde değindiğimiz gibi, aslında birey iradesini ve özgürlüğünü tamamen yokeden bir yönlendirme söz konusu.

Gençlikte çok daha çarpıcı görünür; bir bakmışsınız aynı Şeyleri giyiyorlar, ilgi alanlarında aynı filmler, kitaplar, konuşmaları güya kendilerine özgü... Kendilerinin apolitikliğini savunurken kullandıkları kavramlar aynı.... ve tabii hepsi burjuvazinin empoze ettiği Şeyler.

Mazlum: Temel çarpıtma oradadır zaten. Yani “köle” olduğunun farkında bile olmayan kölelerin yaratılmasıdır amaç. Bunun yolu da “kölelerin” zgr olduklarını sanmalarıdır.

Yoksulluk nedeniyle ne piŐireceĐini bilmeyen ev kadınının bir TV dizisinin kahramanının bahtsızlığını dert etmesinin... Aldığı maaŐla evini geindiremeyen bir babanın tuttuğu takımın milyon dolarlara yaptığı transfere sevinmesinin... iş bulamayan delikanlının saçını hayran olduğu “sanatçı” gibi kestirmesinin... Tekstilde sigortasız  kuruŐa çalışan genç kızın Şu veya bu Çarkının içinde beyaz atlı prensine kavuŐacaĐı günün hayallerine dalmasının... Belediye otobüsünde tıkıŐ tıkıŐ yolculuk yaparken Formula yarışlarının sonuçlarını merak etmenin.... Kendisi doğru dürüst tatil yapamazken, TV’den Bodrum plajlarındaki kepazeliği izlemenin, “birey özgürlüğü” diyerek srleŐmenin... zgrlĞdr bu.

Ki bu “zgrlk” yanılması yaygınlaŐtırıldıĐı oranda sömürü düzeni ayakta kalıyor. Emperyalizmin yozlaştırma politikasını tüm kurumlarının kattığı bir seferberlik hali içinde sürdürmesinin nedeni de budur zaten.

Kemal: Tam burada Şu sık sözü edilen, bizim de başta andığımız “zevkler ve renkler tartışılmaz” teorisine gelebiliriz.

Enteresandır değil mi; burjuva ideologlar ve dönek solcular, onyıllardır devrimcileri, insanların “zel” hayatına müdahalede bulunmakla, “toplum mühendisliği”, “ahlak bekçiliği” vb. yapmakla suçlar. Sularken de tabii ki, kendi ideolojisinin “zgrlk”, “bireylerin tercihlerine saygılı”, “kültürel yönlendirmeden uzak” olduğunu iddia eder. Kitlelere verilmek istenen imaj

şudur: Bakın devrimciler, sosyalistler ne kadar baskıcı ve despotik, biz ise ne kadar özgürlükçüyüz. (Aynı argümanları kullanan düzen içi sol kesimler de, devrimcilere karşı sonuçta aynı suçlamada bulunurlar.)

Tarihsel bir olgudur; tarihteki tüm iktidarlar egemenliklerini sürdürürebilmek, meşrulaştırılabilmek için kendi ideolojilerini, yaşam tarzlarını hayatın tüm alanlarına yaymak, en geniş kitlelere benimsetmek isterler. Hiçbir sömürücü iktidar sadece devletin “zor” araçlarıyla toplumu yönetemeyeceğine göre, bu kaçınılmazdır.

Köleci toplumdan feodal topluma kadar hepsi bu politikaya başvurmuştur. Fakat denilebilir ki, tarihteki hiçbir iktidar, burjuvazi kadar insanların yaşamına, alışkanlıklarına, kültürel beğenilerine, tartışma konumuz itibariyle söylersek, zevklerine ve renklerine bu kadar müdahalede bulunmamış, onları kendi ideolojik bakış açısına göre yönlendirmemiştir.

Burjuva ideologların sözünü ettiği “özgürlükçülük” büyük bir yanılsamadan ibarettir. Fakat yanılsamayı örtecek bir yöntem de söz konusudur. Burjuvazi yaşam tarzını kitlelere taşıırken elinde sopa ile “şunu giyeceksin, şu müziği dinleyecek, şu kitabı okuyacak, şu filmi izleyeceksin” demez. Fakat elinde sopa olmaması “dayatma” olmadığını göstermez. Dayatma, esas olarak kültürel alan ve iletişim araçları aracılığıyla yapılır. Burjuvazi kendi kültürünü ve yozlaştırma politikasını kitlelere bu araçlar üzerinden taşır. Geniş kitleler, bu kültürü ne kadar çok benimser ve ona uygun düşünürse, burjuvazi iktidarını o oranda sağlamlaştırmış olur.

Mazlum: ABD Başkanı Truman, 1947’de yaptığı bir konuşmada “*ABD sistemi, bir dünya sistemi olmadan yaşayamaz*” diyordu. ABD Başkan yardımcılarının Brzenski bunu daha açık şöyle ifade ediyordu: “*Amerikan gücünün temeli, geniş ölçüde iletişimde dünya pazarına egemen olmasına dayanır. Bu güç, kitle kültürü yaratır. Bu da siyasi anlamda etkili olur.*” Nitekim çeşitli istatistiklerde dünyadaki iletişim ağının yüzde 65’inin Amerikan denetimi altında olduğu belirtilmektedir.

Bunun anlamı şuydu: Ekonomik ve politik hegemonyayı sürdürmek için, kültürel hegemonya da şarttır; ABD sisteminin bir dünya sistemi olması demek, Amerikan yaşam tarzının ve Amerikan kültürünün ve dolayısıyla Amerikan mallarının dünyaya taşınması demektir. Truman’ın bu sözleri söylemesinden bu yana, ABD’nin bu yolda önemli bir mesafe katettiği gerçektir.

Amerikan emperyalizmi açısından bir sinema sektörü olmanın ötesinde roller üstlenen Hollywood, o dönemden itibaren durmaksızın “rüyalar, fırsatlar ülkesi Amerika” propagandasını sürdürmüş, yine aynı dönemden itibaren CIA, kültür-sanat alanına büyük kaynaklar aktarmaya başlamıştır. CIA’nın organizasyonu ile dünya genelinde 1000’den fazla “kültür-sanat” dergisi yayınlanmış, 60 ülkede kültür merkezleri açılmıştır. CIA ve Hollywood, içiçe

alışmıştır. CIA'nın kültür-sanat dergilerine, sinemaya bu özel ilgisi, elbette "sanatseverliği"nden değildi. CIA'nın kültür-sanata bu ilgisi, dünyaya Amerikan mallarıyla birlikte Amerikan yaşam tarzını da ihraç etme stratejisinin gereğiydi. Çünkü Amerikan yaşam tarzını ihraç edebildikleri ölçüde, ihraç ettikleri malların miktarı ve siyasi etkinlikleri de artacaktı.

80'li yıllardan itibaren iletişim teknolojisindeki olağanüstü gelişmeler, bu kültürel hegemonya ve bunun bir parçası olan yozlaştırma saldırısını daha kapsamlı ve etkili hale getirdi. 1980'lerin sonundan itibaren emperyalizmin pervasızlaşan ve daha kapsamlı, bütünlüklü bir hal alan saldırgan politikası, IMF aracılığıyla tüm dünya ülkelerine **aynı ekonomik politikaları** dayattığı gibi, kitlelere de tek tip düşünmeyi, tek tip yaşamayı, kısacası "tek tip" ve tabii **emperyalizmin istediği tipte** olmayı dayatıyor. Bu dayatmayla böyle bir kesim de yaratıyor. İzleyeceğimiz filmde, dinleyeceğimiz müziğe, ne yiyip ieceğimizden ne giyeceğimize, okuyacağımız kitaplardan nasıl konuşacağımıza kadar hayatın tüm alanlarına giren, müdahale eden ve tek tiplere bir kültürel kuşatma o kadar yaygınlaşmıştır ki, günlük hayatın içinde onlardan adeta kaçılamaz hale gelinmiştir. Zaman zaman "popüler kültür" olarak da adlandırılan olgu, zevklere yön veren "toplum mühendisliği"nin ta kendisidir.

Kemal: Bir belirlemeyle bitirelim bu haftaki sohbetimizi. İngiliz yazar Si-man Koper'in "**Futbol asla sadece futbol değildir**" adlı bir kitabı var. Buna paralel olarak şöyle diyebiliriz: Emperyalizmin kültürünü hayatın her alanında dayattığı günümüzde, kitap sadece kitap değildir, müzik sadece müzik değildir, film sadece film değildir, elbise sadece bir örtünme aracı değildir, markalar, sadece bir marka değildir, Cola-hamburger sadece bir yiyecek içecek türü değildir... ve sınıflı bir dünyada zevkler ve beğeniler asla sınıflarüstü değildir... Sohbetimizi bitiriyoruz, şimdilik hoşçakalın.

Soldaki yozlaşma ve halka güven

Konu: Yozlaşmanın Teorisi -2

Hepinize merhaba! Sohbetimize geçen haftaki konumuzla, “yozlaşmanın teorisi ve yozlaşmaya karşı ideolojik mücadele”yi tartışarak devam ediyoruz. Biz çok şanslı insanlar, şanslı devrimcileriz. çünkü, devrime, devrimciliğe dair tartıştığımız her konuda, olması gerekenin somut, görkemli örnekleri var önümüzde. Birkaç sohbettir tartışmamızın odağını oluşturan kültür, bireycilik, yozlaşma, kolektivizm gibi konuları düşünün; bunları tartışıyor, konuşuyor, kendimize, faaliyetlerimize, mücadelemize dair sonuçlar çıkarmaya çalışıyoruz ve biz bu sohbeti yaparken 6. yılına girmek üzere olan direniş, bütün bu konulara en somut cevapları oluşturuyor. Büyük Direniş ve onun şehitleri, teorinin ve pratiğin birliğinin cisimleşmiş hali olarak duruyor önümüzde. Direnişin 6. yılına girişi nedeniyle yapılacak her eylemde, toplantıda özellikle bu yanını da hep aklımızda bulundurmalıyız.

Kimler yok ki Büyük Direnişin şehitleri içinde; okulunda, semtinde yozlaşmış bir ortam tarafından kuşatılmışken devrim tarafından oradan çıkarılanlar, hayatının 15-20-25 yılını “biz” olarak yaşayanlar, halk kültürünün en saf temsilcisi olan Hülyalar, Gülsüman ve Şenaylar... Aslında, özellikle özgeçmişlerini okuduğumuzda daha iyi görüyoruz ki, her biri, bizim için bir ders niteliğindedir.

Evet, buradan hareketle, sohbetimizi, yozlaşmanın soldaki yansımaları ve solun yozlaşmaya karşı politikasını tartışarak sürdürelim.

Mazlum: Şurası çok açık ki, bu politikadan sadece sıradan insanlar nasibini almıyor. Yozlaştırma politikası, “sol” kesimlere de şu veya bu ölçüde nüfuz etmiş ve etmeye devam etmektedir. İşte burada da her bir sol kesimin yozlaşma olgusu karşısındaki ideolojik-kültürel politikası önem kazanıyor. Bunu bir saldırı olarak görenler, asgari ölçülerde bir duvar örebiliyorlar bu etkinin önüne; bu duvardan yoksun olanların durumu ise vahim; geniş anlamıyla yozlaşma, oluk oluk akıyor bu yapıların içine.

Kemal arkadaşın geçen hafta TDK’dan aktardığı “yozlaşma” tanımını “**solda yozlaşma**”ya uyarlayabiliriz sanırım. Şöyle ki; yozlaşmayı “iyi ve

*olumlu özelliklerini bir takım dış etkenlerle ve zamanla kaybetmek”... diye tanımlamıştık. Burada iyi ve olumlu özellikler yerine, “devrimci, sol, nitelikler” diyelim. “Bir takım dış etkenler” yerine de “12 Eylül’ün baskı ve terörü, sosyalist sistemin dağılması” dersek, soldaki yozlaşmayı da tanımlamış oluruz. Kısacası, **soldaki yozlaşma, faşizmin zoru ve burjuvazinin ideolojik saldırıları karşısında kendilerini sol, devrimci yapan niteliklerini kaybetmektedir.***

Yozlaşmanın değişik unsurlarının sol saflara sızmaya başlamasının başlangıç noktası, 12 Eylül hapishanelerindeki teslimiyettir. O teslimiyete paralel olarak, bireyciliğin, cinsel özgürlüğün teorisi yapılmış, solun kültürel geçmişi “ahlak bekcılığı” olarak mahkum edilmiş, **örgüt-yoldaşlar-idealler** öncelikli olmaktan çıkartılıp **eş-çocuk-iş-ev** önceliği hakim kılınmış, fedakarlık, militanlık küçümsenmiştir. Böylelikle aslında bizi biz yapan ideolojik, kültürel barikatlar yıkılarak, sol kitle burjuvazinin saldırılarına açık hale getirilmiştir.

Dolayısıyla, bırakın halka yönelik yozlaştırma politikasının karşısında barikat olmayı, bu kesimlerin kendileri de yozlaşmadan kaçınamamışlardır. İdeolojik savrulmaya paralel olarak, yaşam biçimlerinde, ilişki tarzlarında, ahlak anlayışlarında giderek derinleşen bir dejenerasyon yaşamışlardır.

Devrim mücadelesi ne kadar gelişirse, yozlaştırma saldırısı karşısındaki barikat da o kadar yüksek olur. Mesela ülkemizde ‘60’lı, ‘70’li yıllar böyledir, 1980 faşist cunta sonrası ise tersi bir özellik gösterir. 12 Eylül sonrası geçen sohbetimizde Rusya’dan aktardığımız **“soysuzlaşma”** dönemine benzer. Bugün birçok konuda olduğu gibi, toplumsal yozlaşmanın miladı olarak da 1980’in gösterilmesi bundan dolayıdır.

Fakat şunu da belirtmek gerekir; sadece mücadelenin ileri düzeyde olması barikat oluşturmaz bu tür durumlarda. Yaygın olmasa bile, güçlü bir direniş de aynı işlevi görebilir. Nitekim, burjuvazinin ideolojik, kültürel saldırılarından kimin ne kadar etkilendiğine bakıldığında, bu dönemde direnenlerin devrimci saflığını büyük ölçüde koruduğunu, direnmeyenlerin ise, her geçen gün eski değerlerinden uzaklaşıp yozlaştığını görürsünüz. Daha sonra reformizm, legal çevreler olarak kendini ifade eden bu kesimler, 12 Eylül’ün üzerinden yıllar geçtikten sonra da, örgütsel, siyasal, ideolojik olarak toparlanma yerine, mevcut durumlarının teorisini yapmışlardır. Çünkü zaten, kendi deyimleriyle bir **“inanç bunalımına”** sürüklenmişler; halka, devrime, sosyalizme güvenlerini kaybetmişlerdir. Güvenmedikleri bir halka, inanmadıkları bir sosyalizme ait değerleri taşıyacak iradeyi elbette gösteremezlerdi.

Kemal: Solda yozlaşma deyince tabii fuhuştan, uyuşturucudan sözetmiyoruz; devrimci değerlerin dejenerasyonundan, ideolojik kriterlerin kaybolmasından sözediyoruz. Halka bakış açısı, işte bu açıdan önemli noktalardan biridir. *“Bu halk adam olmaz”* düşüncesi, aslında hemen her dönem küçük-burjuva aydınının ağzından duyulabilen bir düşüncedir. Bugün yozlaşma-

nın yaygınlaşmasına bakıp bundan **“bu halk adam olmaz”** sonucu çıkararak solcular da olabiliyor. Oysa bu yaklaşımın kendisi bir yozlaşmadır. Burjuvazinin kültürel hegemonyasının, yozlaştırma saldırısının aydınlar ve soldaki en önemli yansıması *“halka inançsızlık”* veya bir adım ötesi, *“halkı küçük görme”* olarak ortaya çıkmaktadır.

Evet, bir istatistiğe göre, ABD’den sonra en çok TV izlenen ülke Türkiye’ymiş. Evet; bireycilik, ahlaksızlık, fuhuş alıp başını gidiyor. Evet, yüzbinlerce çocuğumuz gencimiz uyuşturucunun pençesine düşmüş bile. Evet, halkımız geçmişte ayıpladığı, reddettiği kimi davranış kalıplarını bugün normal görmeye başlamıştır vs. vs. Bunlar doğru.

Ama bunların hiçbiri **“bu halk adam olmaz”** sözünün kanıtları değildir, yarın da olamaz. Halk açısından bakıldığında yozlaşma, mevcut ekonomik, siyasi koşulların ortaya çıkardığı bir nesnelliktir.

Emperyalizm ve oligarşi, halkı yozlaştırmaya çalışmaktan hiç vazgeçmeyecek. Ama biz de halka gerçekleri anlatmaktan, örgütlemekten, halkın ve devrimin değerlerini yaygınlaştırmaya çalışmaktan vazgeçmeyeceğiz. İşte bu noktada bizi güçlü ve sonuç alıcı yapacak olan halk sevgisi, halka ve kendine güvendir. Castro’nun Che’yle ilgili şu sözleri bu noktada öğreticidir:

*“Che, insana inanırdı -diyor Castro-. İnsana inanmayan, insanı ancak önüne ot ya da havuç konulduğunda veya sopayla cezalandırıldığında ilerleme yeteneğine sahip, yola getirilemez küçük bir hayvan olarak gören, böyle düşünen, buna inanan biri **devrimci olamaz**. Böyle düşünen, buna inanan biri asla sosyalist olamaz.”*

Hatırlayalım, devrim öncesi Küba’ya verilen bir başka isim de **“Amerika’nın kumarhanesi ve kerhanesi”** idi. Böyle tanımlanan bir ülkenin halkına dayatılan yozlaşmanın boyutları tahmin edilebilir. Ama işte o halk, devrimini gerçekleştirdi. Savaşın içinde önce belli bir kesim o bataklıktan çıktı, sonra sosyalizmle o bataklık tümünden kurutuldu. Dün **“Amerika’nın kumarhanesi ve kerhanesi”** durumunda olan bir ada, bugün üzerinde yaşayanların emperyalizme teslim etmektense okyanusa batırmayı tercih edecek kararlılığı gösterdiği bir adadır.

Halka güveneceğiz. Emperyalizmin ideolojik, kültürel saldırıları karşısında dik durabilmek için yaslanabileceğimiz en önemli dayanak noktalarından biri budur: Halk sevgisi, halka güven. Ve tabii bilmeliyiz ki, halka güven aslında kendine güvendir.

Özlem: Buradan öncelikle şu sonucu çıkarıyorum ben: Yozlaşma karşısındaki mücadelede en az ideolojik barikatlarımızın sağlam olması kadar iki önemli nokta daha var: İnsana güven, kendine güven.

Bunlar özellikle kitle çalışmamızın pratiği açısından önemli.

Elbette yozlaşmayı meşulaştıran hiçbir teorinin, düşüncenin, davranışın

saflarımıza sızmasına izin vermemek görevimizdir. Peki yozlaşmayı kendi üzerinde taşıyan insanlara karşı ne yapacağız? Onlara karşı da “*aman içimize girmesinler*” diye barikat mı öreceğiz?

Bilmiyorum belki kiminiz garip bulacak sorumu veya “*elbette onları içimize sokmayacağız*” diyecek ilk anda. Ama bu doğru değil. Tam tersini yapmalıyız. Onları yanımıza, içimize çekerek değiştirme ortamı yaratmalıyız. Değilse, üniversitelerde, mahallelerde büyük bir kitleyi baştan gözden çıkarmış oluruz.

Esas olan insanlarımızın beynini bu kuşatmadan ve bataklıktan çıkarmaktır. Beyin bir kez oradan çıktığında, sonrası gelir. Mesela kimi insanlar, yozlaşmış ilişkilerin belirlediği o çevrelerden çıktıklarında, bir süre dar, dekolte giyinme veya erkek arkadaşlarda küpe takma, bireyci yaşama gibi alışkanlıklarını sürdürebiliyor da. Ama doğru yaklaşıldığında bir süre sonra dış bir müdahale olmaksızın kendiliğinden terkedebiliyorlar da o davranışları.

Bu ayrımı koymanın son derece önemli olduğunu düşünüyorum;

İnsanları sadece görünür halleriyle değerlendirmek, aslında emperyalizmin kültürel kuşatmasının büyüklüğünü, yaygınlığını görememektir. Birçok insan bu kuşatma içinde, adeta sürüklenerek, başka türlü olamayacağı düşündürüldüğü, “**normalin**” öyle olduğu kabul ettirildiği için öyledir; ama dış görünümüne karşın, gerçekte henüz beyni kirlenmemiştir, yüreğini kapitalizmin pazarına çıkarmamıştır. Böyle çok insan tanıdım üniversitede. Giyimine kuşamına baksan başka türlü düşünürsün ama düşüncelerinde, davranışlarında Anadolu kültürünü, halk değerlerini hala korumaktadır. Kaldı ki öyle olmasa da yine önemli değil; beyni kirlenmiş olanı, değerlerini kaybetmiş olanı bile kazanmak bizim görevimizdir zaten. Fakat sanki yozlaşmaya karşı mücadele çerçevesinde kapitalizmin bataklığının içine çekilmiş insanları oradan çekip çıkarmak bizim görevimiz değilmişçesine, o kesimlere karşı dışlayıcı, aşağılayıcı davranışlar sergilenebiliyor.

Mazlum: Bir ek yapayım, mahallelerde de aynı yaklaşım bazen kendini şöyle gösterebiliyor; diyelim uyuşturucuya, kumara yönelen gençler var, kimi arkadaşlar hemen dövelim, mahalleden atalım diye “kestirme” çözümler önerebiliyorlar. Elbette bu tür yöntemler de gerekli olabilir ama bu en son noktada ve uyuşturucunun, kumarın karşımıza çeteleşme şeklinde çıktığı durumlarda düşünülebilir. Değilse, meselemiz onları düzenin ittiği bataklıktan çekip çıkarma meselesidir.

İnsanlarımızın böylesine yozlaştırılması, elbette düzenin suçudur. Ama ben bu noktada kendimizi de en azından bu durumun “sorumlularından” biri olarak görmemiz gerektiğini düşünüyorum. Üniversitedeki arkadaşımız, gecekondu semtindeki insanımız, o gençlere baktığında şöyle düşünmeli:

“Eğer biz daha örgütlü olsaydık, daha çok çalışsaydık, kitlelere daha çok ulaşıydık, onların önemli bir kesimi şimdi bu durumda olmayacaktı.”

“Nesnel koşullar” diye bir şey var, tamam; ama bu bizim kendimize dair özeleştiri yapmamıza, bütün bunlardan sorumluluk duymamıza engel değil. İddialı olmaktan, büyük düşünmekten, ülkemizin, halkımızın bütününe dair sorumluluk duymaktan, iktidar hedefinden ben bunu anlıyorum.

İnsanlarımızın uyuşturucu, fuhuş batağına sürüklenmesi, sanki oraya sürüklenen bir “yakınımızmış” gibi, bizim içimizi sızlatmalı. Ancak o zaman benzeri her konuda daha büyük bir sorumluluk duyabiliriz.

Kemal: Özlem ve Mazlum arkadaşların değindiğı bu noktalar da gösteriyor ki; yozlaşmada herkesin gördüğü farklıdır. Aydın onda “bu halk adam olmaz”ı görür. Reformizm bu durumu kendi pasifizmine ve statükocu yaşam tarzına gerekçe yapar. Biz ise, yozlaşmanın yaygınlaşmasında *“halkı daha fazla nasıl bilinçlendirir, nasıl örgütleyebiliriz”* sorusunu sorarız kendimize.

Özlem’in söylediğı çok önemli. Esas olan insanlarımızın beyinlerini kurtarmak. McDonalds’ta hamburger yiyip Cola içmek, Levis kotun altına Nike marka ayakkabı giymek, ve Star Wars’ın ya da Herry Potter’in bilmem kaçınıcı kitabını, filmini beklemek, kültürel saldırı ve kuşatmanın en gözle görünür ve aynı zamanda biçimsel sonuçlarıdır, ama mesele bunlarla sınırlı değildir.

Esas savaş beyinlerle ilgili. Tekeller, bu alanı bütünüyle ellerine geçirmeye yönelik bir strateji uyguluyorlar. Mesela bugün ülkemizde kültür sanat dergisi çıkarmayan, kitabevi kurmayan holding kalmamış gibi, müzik alanına, müzeciliğe, kütüphaneciliğe el atmışlar, tam denetim kurmaya çalışmaktadırlar. Doğan Holding bu gelişimin tepe noktalarından biridir.

Onların pazarlamadığı kitap satmaz, film izlenmez, müzik dinlenmez olmuştur. Neyin iyi, neyin kötü, neyin gerekli, neyin gereksiz veya kendilerinin sevdiği deyimlerle, neyin “in”, neyin “out” olduğuna onlar karar vermektedir. Ne giyilir, ne yenilir, ne okunur, ne dinlenir, nerede, nasıl eğlenilir... gazetele- rin hafta sonu ekleri, hergün birkaç sayfaları bunlara ayrılmış, televizyonlar- da bunlara yönelik sayısız programlar yapılmaktadır.

Daha bu hafta basında yeralan Birleşmiş Milletler 2005 Dünya Gençlik Raporu’ndaki bir sonuç da bu açıdan ilginçti: 15-24 yaş arasındaki **1,2 milyar gencin** durumunu inceleyen raporda, *“bu gençlerin kentlerin parlak ışıklarını arayarak... ve artan bir biçimde aileleri ve kendi toplumlarından daha fazla olarak küresel medyanın etkisi altında kaldıkları”* belirtiliyor.

Bu durum da gösteriyor ki, yozlaşmaya karşı halk değerleri ve devrimci ideoloji temelinde güçlü bir ideolojik mücadele verirken, fiilen de “küresel medyanın etkisi altındaki” kesimlere ulaşip, onlara kendi basınıımızı ulaştır- mak, onları mahkum edildikleri yoz ilişkilerin ve düşüncelerin içinden çıkar-

mak, yozlaşmaya karşı mücadelemizin birbirini tamamlayan iki yönüdür.

Hiç kuşku yok ki, sözü edilen medya, bizim de şu veya bu biçimde muhatap olduğumuz bir medyadır. Son derece sıradan görünen bir haberin, yorumun, sıradan görünen bir televizyon dizisinin, filmin kültürel saldırınının, başka deyişle yozlaştırma politikasının bir mızrağı olduğu farkedilmeyebilir bile. Ama biz farketmek zorundayız. Bu nedenle ince eleyip sık dokumak zorundayız.

Mazlum: Gerçekten BM raporu ilginç. Ne okul, ne aile, dünya gençliğini “küresel medya” eğitip yönlendiriyor. “Küreselleşmenin farklı kültürlere görünürlük kazandıracağı, kimse tarafından denetlenemez, yönlendirilemez olduğu için özgürlüklerin önünü açacağı” iddiası, bizzat hayatın bu şekillenmesiyle yalanlanmaktadır. Tersine dayatılan çok renklilik, çok seçeneklilik görünümü altında bir tek tipleşmedir. Şimdi sohbetimizin en başındaki zevkler ve renkler meselesine dönmenin sırası. Bu gerçekliğin içinde, burjuvazi çürümüş, yoz kültürünü hayatın her alanına yayıp zevkleri ve renkleri pazarlarken, zevkleri ve renkleri tartışmayacağız da neyi tartışacağız? En genel anlamda da, kendi özelimizde de bunları daha çok ve daha açıktan tartışmak gerekmez mi?

Burada ben esas olarak bizleri, devrimcileri ilgilendiren boyutuna ilişkin birkaç şey belirteceğim. Renkler ve zevkler tartışılmaz diyen eğer apolitik biriyse, burjuvazinin klasik söylemini kapmış, onun etkisi altında konuşuyor diye düşünebiliriz. Fakat bunu söyleyen bir devrimciyse, devrimci olma iddiası ve amacındaki biriyse, o zaman öyle deyiş geçemeyiz. Zevkler ve renkler tartışılmaz mantığının ardında, geri, düzenin kültürünü yaşatan bir tavır vardır. Bu mantıkta aynı zamanda kişinin kendisini “ben böyleyim, böyle kabul edin” diyen bir dayatması da vardır. Bu sözün kullanıldığı yerde, değişmenin, gelişmenin önü tıkanmış olur.

Bu düşünce tarzı, en genel anlamda yanlış olmakla birlikte, devrimciler açısından daha da sorunlu bir durum demektir. Burjuvaziye karşı mücadele yalnız politik alanda değil, her boyutta, kültürel boyutta da süren bir mücadeleyse, hem bu mücadele içinde yeralıp hem de burjuvazinin yaşam tarzını, söylemini sürdürmek, çelişkili bir durumdur. Çelişkiyi çözmez, devrimci kültürü içselleştirmesek, geriye yani devrimcilikten düzene dönüş, hep kapıdaki tehlike olarak durur. Burjuvazinin kültürel hegemonyası altındaki birinin, burjuvazinin politik hegemonyasına karşı mücadele vermesi mümkün olmaz.

Yozlaşmaya karşı mücadele yürütürken, burjuva kültüre karşı sosyalist kültürü savunurken, elbette insanlara “şunu okuma, bunu izleme” diyebilmesi ve “şunu oku, bunu izle” diye de alternatifler sunabilmeliyiz. Bu anlamda, “renkler ve zevkler tartışılmaz” gibi kalıpları, “özel hayat” gibi söylemleri yıkmak için bunu elbette önce kendimizde yıkılmış olmalıyız.

Bu doğrultuda attığımız her adım, yürüttüğümüz ideolojik, kültürel mücadele, elbette aynı zamanda kendi kişisel mücadelemizi de güçlendirecektir. İçinden çıkıp geldiğimiz düzenin kirine karşı mücadelemiz de sonuçta bu mücadelenin bir parçasıdır. Fakat en genelde “devrimci olmayı” yeterli saymak, devrimci olmakla kendimizi arınmış görmek gibi bir yanılgıya, “savaşıyorum, mücadele ediyorum ya işte” deyip ideolojik, kültürel yanlarımızı önemsememek gibi bir hataya düşmemeliyiz.

Kemal: Yazar Maksim Gorki, Lenin’den ilginç bir anı aktarır bu konuda.

“Bir gece Beethoven’den bir sonat dinliyordu Lenin... ve şöyle dedi: ‘Ap-passionata’dan daha büyük bildiğim hiçbir şey yok... Her defasında, insanoğlunun ne olağanüstü şeyler yapabileceğini düşünerek gurur duyarım. Fakat ben fazla müzik dinleyemiyorum. Sinirlerinizi etkiliyor; budalaca, hafif, tatlı şeylerden söz etmek istiyorsunuz; bu pis cehennemde yaşadığı halde böyle güzel şeyler yaratabilen insanoğlunun aklını başından alıyor. Oysa kimsenin aklını başından almamak zorundasınız -hayale değil gerçeğe yönelmek zorundasınız insanları. Bizim idealimiz hiç şiddet kullanılmaksa da, hiç merhamet etmeden kafalarına vura vura uyandırmalısınız insanları. Ya, böyle işte: bizim işimiz cehennem işinden bile güç”... (Aktaran Devrimi Yapan Üç Adam-2, syf. 207)

Hangi müzik türünün, hangi sanatçıların dinlenip dinlenmeyeceği çeşitli yerlerde sık sık tartışma konusu olmuştur. Bu konuyu tartışan arkadaşlara Lenin’in sözlerinin çok yardımcı olacağını düşünüyorum.

Lenin’in *“Bizim ahlakımız, tamamıyla sınıf mücadelesinin ve proletaryanın menfaatlerinin emri altındadır”* sözlerinde olduğu gibi, aynı şey zevklerimiz için de geçerli.

Özlem: Kemal arkadaş sohbetimizi açarken söylemişti ya; Büyük Direnişin şehitleri bu konuda da bize öğretiyorlar. Şimdi bir örnek geldi aklıma; adını şu an hatırlayamadım, ama kadın şehit yoldaşlarımızdan biriydi. Direnişinin 100’lü günlerinde, o güne kadar pek ilgi duymadığı bir şeyler o aralar hoşuna gitmiş; bunun üzerine kendi günlüğüne şöyle yazmıştı: *“Acaba bu bir zaaf mı, bir zayıflık belirtisi mi?”* diyor ve onun çözümlenmesini yapıyordu. Gayet kararlılıkla ölüme gidiyor ve hala kendi “zevkleri ve renkleri”nin muhasebesini yapıyor. Ne büyük bir irade, ne büyük bir sorumluluk değil mi? Fakat o bunu normal olarak yapıyor; çünkü nasıl bir düşmanla savaştığının farkında. O düşmanın nasıl sinsi olduğunun, bin bir türlü yolla devrimciliğe saldırdığının farkında.

Kemal: Evet, bu güzel örneklerden sonra, sohbetimizi yavaş yavaş toparlayalım. Yozlaştırma politikası, nasıl kitlelerin gerçekleri görmesini engelleyici bir gözbağı işlevi görüyorsa, devrimci mücadele de bu gözbağını sö-

küp atan bir işlev görmektedir. Bu yanıyla, hayatın her alanında değişik biçimlerde sürdürülen devrimci mücadelenin kendisi, doğal sonucu olarak emperyalizmin yozlaştırma politikasına karşı da engelleyici bir işlev görür. Fakat tabii biz yozlaştırma politikasına ve bunun sonuçlarına karşı mücadeleyi, devrimci mücadelenin “kendiliğinden” sonuçlarına havale etmek durumunda değiliz. Tersine, her alanda bu konuda özel programlarımız olmalı, eğitim faaliyetlerimizden örgütlenme faaliyetlerimize kadar tüm faaliyetlerimiz içinde bu konuya özel bir yer vermeliyiz. En başta da ideolojik, kültürel olarak kendimizi zırhlarla donatmalıyız.

Sohbetimizi bitirirken şunu da ekleyim; okurlarımızın dikkatini çekmiş olacağı gibi, ele aldığımız konularda özellikle o konunun, kavramın ilk anda akla getirdiğiyle, günlük kullanımıyla daha geniş kapsamlı ele alınışı arasındaki farkı mutlaka vurgulamaya çalışıyoruz. Başka bir deyişle, meselelere nedeni, niçiniyle, ideolojik, siyasal, ekonomik bağlantılarıyla veya deyim uynsa kısaca daha **derinliğine** bakmaya çalışıyoruz. Bu konuyu tartışırken de böyle yapmaya çalıştık. Diğer türlüşü, yani nedenleri, niçinleri sorgulamayan bir tarz, çözümleyici olamayacağı gibi, yüzeysel ele alışlarda o konuda doğru politikalar ve yöntemler de geliştiremeyiz. Mücadelemiz büyük bir mücadele, kapsamlı bir mücadele, sorunların çok kolay, kestirme çözümleri de yok. Ama hiçbirini çözümsüz de değil. İşte bunun için çok okumalı, çok çalışmalı ve kavgamızın öğretmenlerinden öğrenmeliyiz. Kavgamızın öğretmenlerini, Büyük Direnişimizin şehitlerini selamlayarak bu haftalık hoşçakalın diyoruz.

Konu: İşçi Sınıfı ve İdeolojisi

Proletaryanın ideolojisini savunmak, devrim için savaşmaktır

Sevgili Yürüyüş okurları, merhaba! Bu sohbetimizde “sınıf”tan, “sınıf tavrı”ndan ve “sınıfın –proletaryanın- ideolojisi”nden sözedeceğiz. Bir konuğumuz var; Gülnihal arkadaş. Bu hafta 6. yılına giren direnişin içinden gelen bir arkadaşımız. Konumuzu, yer yer direnişle bağlantılandırarak tartışmanın daha yararlı olacağını düşündük. Sohbet konumuz olan kavramlar o kadar geniş ki, gerçekte bunlardan hareketle mücadelenin bütünü, mücadele arenasındaki tüm güçleri ve politikaları tartışabiliriz. Ama tabii biz sohbetimizi o kadar genişletmeyeceğiz. Tartışacağımız sorun, kimin proletaryanın ideolojisini savunduğunu ve kimin politikasının ve pratiğinin “sınıf tavrını” temsil ettiğini netleştirmektir. Neden böyle bir netleşmeye ihtiyaç var sizce? İster-seniz ilk sözü konuğumuza verelim.

Gülnihal: İzinizle ben de Yürüyüş okurlarını selamlayarak başlayayım söze. Sohbetlerinizi Yürüyüş sayfalarından izliyorum. Bugün aranızdayım. Gerçi, okurken de kendimi aranızda sayıyorum, içimden sizinle zaman zaman tartışmaya giriyorum ama tabii böylesi daha farklı. Konumuza gelirse, proletaryanın ideolojisini kim savunuyor, kimin tavrı “sınıf tavrı”, tabii ki netleştirilmelidir. Çünkü, sınıflar mücadelesi arenasında yeralan hemen tüm sol kesimler bir şekilde, **sınıfın ideolojisiyle** kendi aralarında bir bağ kuruyorlar. Hatta o kadar ki, “AB çerçevesi bizim için yeterlidir” diyen, ABD’nin Ortadoğu’daki düzenine “bir şey” demeyen Kürt milliyetçi hareket de, artık “sermaye birikiminin sorunlarına kafa yoran” ÖDP de, proletaryanın ideolojisinden başka bir şey olmayan “sosyalizmi” savunduklarını söylüyorlar. Revizyonizm ve oportünizm, onyıllardır sapmalarını “sınıf tavrı”yla açıklar; en geri, en sağcı çizgileri savunurken bile “işçi sınıfı” lafını dilinden düşürmez.

O zaman şunu sormak kaçınılmaz oluyor: İşçi sınıfı ideolojisi, işçi sınıfının çıkarları doğrultusunda politika yapmak, bu kadar izafi, bu kadar “lastikli” bir kavram mıdır? Öyle olmadığı için, işte bu açıdan Kemal arkadaşın belirttiği netleştirmeyi yapmak gerekir.

Tabii ki sorun, kendi pratiklerini “teoriye uydurmak” tavrından ortaya çı-

kıyor. 6. yılına giren Büyük Direnişte yaşanan ayrışma ve saflaşmalar ortadadır. Fakat siz de biliyorsunuz ki, daha oligarşinin 11-12 Aralık'taki saldırı ve tehditlerinden itibaren direnişle her türlü bağıni kesenlerin içinde "sosyalist" olduğunu yani proletaryanın ideolojisini savunduğunu söyleyenler olduğu gibi, direnişin içinde yeralıp da sonradan bırakan gruplar da Marksist-Leninistliği, kendi politikalarının "sınıf tavrını", proletaryanın çıkarlarını temsil ettiği iddiasını kimselere bırakmıyorlar.

Birbirinden bu kadar ayrı tavırların, politikaların hepsinin "sınıf tavrı" olabilmesi mümkün olmadığı gibi, "sosyalistim", "sınıfı savunuyorum" demek de soyut bir şey değildir, belli bir maddiliğin üzerine oturması gerekir. Benim şimdilik "netleşmeye neden ihtiyaç var?" sorusu üzerinden belirteceğim bunlar.

Mazlum: Marksizm-Leninizm'in birden çok yorumu, "sınıf çıkarlarını", "halkın çıkarlarını" savunma iddiasındaki birden çok politikanın olması, her ülkede, her dönem görülen bir şeydir. Fakat biz bu yorumlardan, bu politikalarından hangisinin "proletaryanın ideolojisine" uygun olduğunu bilmek, bu doğrultuda da ideolojik bir kavga vermek durumundayız. Bu netleşmeyi sağlamak için yani konumuzu tartışabilmek için **üç kavramı** tanımlamalıyız öncelikle. Sınıf nedir? Sınıfın ideolojisi/proletarya ideolojisi nedir? Ve sınıf tavrı nedir?

Önce sınıftan başlayalım.

Özlü ve özet olması açısından Lenin'in sınıf tanımını aktaracağım:

"Tarihsel olarak belirlenmiş toplumsal bir üretim sistemi içindeki yerlerine;

Üretim araçlarıyla (çoğu zaman yasalarla belirlenmiş) ilişkilerine;

Emeğin toplumsal örgütlenmesinde oynadıkları role ve demek ki toplumsal zenginliklerden alacakları payın büyüklüğüne

ve bu paya hangi araçlarla sahip olduklarına bakılarak... birbirinden ayrılan geniş insan topluluklarına 'sınıf' denir."

Buradaki ölçülere bakarak, her sömürücü toplumda farklı sınıflar olduğunu görürüz. Üretim araçlarına sahip olanlar ve üretim araçlarından yoksun olanlar iki ayrı sınıftır. Her toplumun iki temel sınıfı vardır, bir de bunların yanısıra, geçiş dönemleri boyunca varlığını sürdüren bir önceki topluma ait sınıflar ve sınıflar arasındaki çeşitli kategorilerden oluşan "**katmanlar**" vardır. Somutlamak açısından; köleci toplumun temel sınıfları köleler ve köle sahipleridir; feodal toplumun temel sınıfları toprak sahipleri ve serfler, kapitalist toplumun temel sınıfları ise burjuvazi ve proletaryadır. Ama kapitalist toplumlarda ve özellikle bizim gibi ülkelerde feodalizm döneminden kalan köylülük de bir sınıf olarak varlığını sürdürebilir. Küçük-burjuvazi ise esas olarak burjuvaziyle proletarya arasında bir ara katman niteliği taşır.

İlk bakışta, bunlar herkesin görebileceği ve kabul edeceği şeyler diye düşünülebilir. Ama öyle değil. Sınıflar, onu kabul edenler için de, etmeyenler için de siyasetin ana eksenidir. Tarihin “sınıflar savaşı” tarihi olduğunu söylerken, zaten bu gerçeği dile getirmiş oluyoruz.

Fakat egemen sınıflar ve yaşadığımız çağ itibariyle de burjuvazi, sınıf gerçeğini hep gizlemeye çalışır.

Şu sözü hepimiz duymuşuzdur: “*Biz imtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış bir milletiz.*” Hayır, sömürücü hiçbir toplumda millet, sınıfsız olamaz. Kemal Atatürk’ün bilime en aykırı sözlerinden biridir bu ama bizlere ilkokulda bu sözleri bir doğruymuş gibi öğretirler.

Veya başka bir örnek: Oligarşik yönetim, kendisi azınlık sınıfların çoğunluk sınıf üzerinde egemenliği olduğu halde, bu ülkede en fazla ceza verilen “suç”lardan biri, “*bir sınıfın başka bir sınıf üzerindeki tahakkümünü savunmak*” suçu olmuştur. Bu örneklerde oligarşinin “sınıf” gerçeğini gizleme isteği vardır.

Kemal: 1990’ların başında sosyalizme yönelik ideolojik saldırının ana sloganlarından birinin de “**Elveda proletarya**” olduğunu hatırlatayım. Yani deniyordu ki, artık eskisi gibi sınıflar, eskisi gibi bir proletarya yoktur, proletarya olmadığına göre de proletaryanın ideolojisi yani sosyalizm de artık ölmüştür.

Mazlum: Evet, sınıfların yokolduğu veya zaten olmadığı teorileri, esas olarak onun ideolojisini ortadan kaldırmayı hedefler. Her sömürücü toplum, sınıflı bir toplumdur. Siyasette bu gerçeği kabul etmeyenlerin, gözardı edenlerin doğru politikalar üretmesi mümkün değildir.

Burjuvazi “sınıf” gerçeğini görünürde inkar eder, yadsır ama sınıf gerçeğine uygun davranır, çok ileri derecede bir sınıf bilincine sahiptir ve o bilinçle davranır. Attığı her adımda sınıfının çıkarını düşünür. “Sınıfsal” bakmak da budur.

Burjuvazi, itiraf etmese de sınıfsal bakar. Bu konuda esas çarpıklık ve yanlışlıklar, ezilenlerin saflarındadır. Sol iddialı örgütlerdedir. Bakın, ülkemiz toplumunda, AB konusundaki, oligarşik diktatörlük ve devlet konusundaki yanlışlıkların ve sapmaların kaynağında hep bu vardır. AB’nin sınıfsal niteliğini unutmak, devletin sınıfsal niteliğini unutmak, hükümetin sınıfsal niteliğini unutmak, mahkemelerin sınıfsal niteliğini unutmak, eğitimin sınıfsal niteliğini unutmak... bu böyle uzar gider. Ve sınıfsal niteliği unuttuğunuz, yeterince hesaba katmadığınız her durumda, yanlış yapıyorsunuz demektir. Bizim bu günkü konumuzdan çıkarılması gereken ilk sonuç budur: Bir devrimci, bir sol örgüt, her olaya, her olguya **sınıfsal bakmak** zorundadır. Çünkü yaşanan ve yaşanacak her şey, sınıfsal bir nitelik taşır. Sınıflı bir toplumda başka tür-

l de olamaz.

Kemal: “Sınıf” nedir gördük, Şimdi de “ideoloji”nin ne olduğunu tanımlarsak, “sınıfın ideolojisi” ve “tavrı” bahsine geçebiliriz. İdeolojiyi de sen anlat istersen zlem. Konuğumuza söz vermediğimi dŐnmeyesiniz, “sınıf tavrı” noktasını da bize Gülnihal açar.

Özlem: Sınıfı tanımladık ve iki temel sınıf olduğunu gördük. Ancak ideolojinin tanımına geçmeden **“proletarya”**nın da ne olduğunu somutlaŐtırırsak daha iyi olur. Çünkü esas olarak ideoloji derken burjuvazinin ve proletaryanın ideolojisinden sözedeceğiz. Engels, proletaryayı Şöyle tarif eder: *“Burjuvazi”den kastedtiğimiz üretim araçlarının sahibi olan ve ücretli çalışmayı sömüren modern kapitalist sınıftır. Proletarya ile kastedtiğimiz de hiçbir üretim aracına sahip olmamaları yüzünden yaşayabilmek için emek güçlerini satmak zorunda olan modern emekçiler sınıfıdır.”*

Karşımızda, retim aralarındaki konumları, üretimden aldıkları paylar, dolayısıyla yaşama koşulları birbirinden tamamen ayrı ve farklı iki sınıf var. Ve doğal olarak bu iki sınıfın çıkarları da farklı, düşünceleri de.

Düşünce deyince geldik ideolojiye:

İdeoloji, *“toplumların, sınıfların, çeşitli topluluk ve grupların “siyasi, hukuki, kültürel, ahlaki, dinsel, felsefi görüş ve düşüncelerinin sistemleŐmiŐ hali”*dir. Yani her sınıfın yaşamın içinde oluşan düşünceleri, kültürü, siyasal, ekonomik durumuna ilişkin değerlendirmeleri, belli bir düşünsel srec sonunda sistemleŐiyor ve ideoloji dediğimiz olgu Şekilleniyor. Ve o ideoloji, sistemli bir hal almasına paralel olarak da o sınıfa ait kesimleri etkileyip yndirmeye başlar.

İdeoloji, toplumsal alt yapı (başka bir deyişle üretim ilişkileri) tarafından belirlenir. Fakat Şunu da belirtmek gerekir, ideoloji onun bire bir yansımaları da değildir. Farklı etkenlerden de etkilenir ve düşüncenin kendi iç gelişim yasalaları vardır; ideolojik gelişim bazen alt yapıdaki gelişmelerden hızlı olabileceği gibi, bazen de geriden takip edebilir.

Yaşadığımız ağda iki temel sınıfa bağlı olarak iki temel ideoloji, burjuva ve proletarya ideolojisi vardır.

İŞçi sınıfına bu ideoloji silahını kazandıran Marks ve Engels’tir. Hiç kuşkusuz işçiler kapitalist sömürüye karşı daha önce de mücadele ediyorlardı. Daha önce de kapitalizm karşısında oluşmuş çeşitli işçi sınıfına ait düşünceler vardı. Ancak bunlar henüz sistemleŐmiŐ, kendi iç bütünlüğüne ve mantiki sonuçlarına ulaşmamış düŐüncelerdi. Marks ve Engels bu sürecin tamamlayıcısı olmuşlardır.

Proletaryanın ideolojisinin oluşum sürecini tamamlamasıyla birlikte, proletarya, burjuvaziyle ideoloji cephesinde savaŐabilecek bir donanımaya kavuŐ-

muş ve bu ideoloji, aynı zamanda **proletaryanın hedeflerini** netleştirmiştir.

Proletaryanın ideolojisi, bilimsel sosyalizmdir. Bu, bazen “Marksizm-Leninizmdir” diye de kullanılır ve bu da doğrudur.

Proletaryanın ideolojisi, kapitalizmi tarihsel bir zorunluluk olarak **sosyalizmin** takip edeceğini, ancak bunun kendiliğinden olmayacağını, bunu sağlayacak olanın da tüm tarihin belirleyeni olan sınıf mücadelesi olacağını tespit eder.

Mazlum: Bir başka biçimde şöyle de özetleyebiliriz: Proletaryanın ideolojisi, sosyalizm için sınıf mücadelesi yürütmeyi, bu mücadelenin sonucunda proletaryanın iktidarını kurmayı ve sosyalizmi inşaa etmeyi ve giderek sınıfsız topluma, komünizme geçmeyi içerir.

Sosyalistim diyen, proletaryanın ideolojisini savunuyorum diyen, bunları da kabul etmiş olmalıdır. İlginçtir, bu bağ koparılmıştır, sosyalistim der ama ne sınıflardan, ne proletaryadan, ne proletaryanın iktidarından, diktatörlüğünden söz etmez. Bunları kabul de etmez. Tabiri caizse, “sade suya tirit” bir sosyalistlik yani.

Aynı şey, “**sınıf tavrı**” söz konusu olduğunda da geçerlidir. “Sınıf tavrı” şu demektir; sınıfın çıkarları ve tarihsel hedefi doğrultusunda bıkmadan, usanmadan, yılmadan mücadele etmek. “**Sınıfın öncüsü**” olmak da, ideolojik-pratik-politik-askeri olarak böyle bir kavganın en önünde yer almaktır. Böyle bir pratikle ilgisi yoktur ama ortada yine de “sınıfın temsilcisi” iddiasıyla dolaşır.

Kemal: Öyleyse, bu noktada “Marksist-Leninist” olmanın, proletaryanın ideolojisini savunmanın günümüzde ne anlama geldiğini sorarak devam edelim. Buyur Gülnihal arkadaş.

Gülnihal: Belki başta belirttiğiniz noktadan dolayı, arkadaşlar şimdi direnişle bağlantılı bir değerlendirme yapmamı bekliyorlar. Onu da yapacağım ama öncelikle şunu belirtmeliyim; direniş de tekil bir olay değildir, bir bütünün parçasıdır. Çünkü Marksist-Leninistlik, proletaryanın ideolojisini savunmak, burjuvazi karşısında “sınıf tavrı”nı hayata geçirebilmek bir bütündür. Marksist-Leninist bir hareket, zaman zaman yanlış yapabilir, proletaryanın ideolojisine tam denk düşmeyen bazı politika ve taktikleri olabilir, bu onu Marksist-Leninist olmaktan çıkarmaz. Fakat öte yandan, bir hareket, şu veya bu eylemde doğru davrandı, Marksist-Leninistlerle yan yana oldu diye Marksist-Leninist olmaz. Yani kısacası, Marksist-Leninistliğe, proletarya ideolojisinin savunulmasına, teorik-ideolojik-pratik-kültürel-stratejik anlamda bir bütün olarak bakarız. Ancak böyle bakılırsa herkes ve her şey doğru yerine oturtulabilir.

Arkadaşlarımız biraz önce belirtti; öncelikli olan sınıfsal bakmak gerektiğidir. Bu, her sömürücü toplumun “sınıflardan” oluştuğu ve bu toplumsal yapıyı oluşturan devletin, diğer kurumların partilerin bir sınıfsal nitelik taşıdığı gerçeğini kabul etmektir. Bunun kabul edilmediği veya pratikte açıkça çığnendiği yerde, proletarya ideolojisinin veya aynı anlamda sosyalizmin savunulmasından ve tabii Marksist-Leninistlik’ten de söz edilemez. Bu anlamda, reformizm olarak nitelendirdiğimiz çevreler, daha ilk adımda bu zeminin dışına düşmüş bir kesim durumundadırlar.

İkinci olarak, Marksist-Leninistlik, her durumda Marks ve Lenin’in tezlerini tekrar etmek olmadığı gibi, proletarya ideolojisini savunmak da “proletaryadan en çok sözedenden” olmak değildir. Bu kadarı hiçbir şey ifade etmez.

Bu noktada şöyle bir tanımlama bugüne daha uygun düşer sanırım: **Bugün Marksist-Leninist olmak, her şeyden önce söyledikleriyle yaptıkları bir olmak, savunduklarını hayata geçirmek demektir.** Çünkü bu, bir bakıma Marksizm-Leninizm’in özüdür.

Şunu hatırlayalım: Denir ki, proletaryanın ideolojisi olarak Marksizm tarih sahnesine çıkana kadar filozoflar dünyayı yalnızca yorumladılar; Marks ve Engels, sadece dünyayı yorumlamakla yetinmeyip dünyayı değiştirmek gerektiğini belirttiler. Proletaryanın ideolojisi bunun ifadesi oldu. Yani özetle, Marksizm **dünyayı değiştirmenin** ideolojisidir. İşte bu nedenle, ideolojik olarak savunduğunu pratikte, tam bir kararlılıkla hayata geçirmeye çalışmayan, o ideolojinin savunucusu olma sıfatına da layık olamaz.

Kemal: Hemen burada şu da eklenebilir: Bunu başka ve daha özlü bir biçimde Che Guevara şöyle ifade etmiştir, hepimiz biliriz: **“Devrim için savaşmaya sosyalist denmez.”** Devrimci hareket bu sözü, siyasi arenaya çıktığı dönemde ambleminin yanında kullanacak kadar önemli ve belirleyici görmüştür. Çünkü, sosyalistlik, Marksist-Leninistlik veya komünistlik tartışmasında işin özü budur.

Gülnihal: Evet, kim sosyalist kim değil, kim proletaryanın ideolojisinin savunucusu kim değil, çok daha yalın bir ölçüye ulaşmış oluyoruz. Devrim için savaşmayan, proletaryanın ideolojisini savunmanın ve hayata geçirmenin gerektirdiği cüret ve kararlılığı gösteremeyen hiç kimsenin, grubun böyle bir iddiada bulunmaya hakkı yoktur.

Direnşe gelirse; somuttaki talepler, sınıflar savaşının bir aşamasındaki özgün biçimlenişinden ibarettir sadece. Esası sınıf savaşımıdır. Ve bizim de bu savaş içinde ölüme yatarak savunduğumuz proletaryanın davasıdır. Gün gün, hücre hücre erirken, tarihsel zorunluluğun hizmetinde, sosyalizme ilerleyişi sürdürüyoruz. Proletaryanın iktidar iddiasını koruyoruz. Büyük Direniş saf bir sınıf tavrıdır. Büyük Direniş, Marksizm-Leninizm çizgisinde yaratılan bir direniştir ve görülmüştür ki, diğer kesimlerin yaşadıkları siyasi savrulma-

lar nedeniyle, günümüzde ancak Marksist-Leninistler böyle bir direnişi yaratabilirler.

Özlem: Bu noktada bir Şey sorabilir miyim? Ancak Marksist-Leninistler böyle bir direnişi yaratabilir dediniz. DireniŐiilerin hepsi Marksist-Leninist mi? Kastettiğiniz nedir?

Gülnihal: Cephe bir halk hareketidir. Bu anlamda bu direniş içinde halktan Cephe'nin taraftarı olan birçok insan da yer aldı, lme yattı, Şehit düştü. Hepsi için Marksist-Leninisttirler diyemeyiz. Direnişin içinde Şehit düşen kadrolar ise elbette Marksist-Leninisttiler. Fakat esas mesele Şudur; direnişin bütününe damgasını vuran Marksist-Leninist ideolojimizdir. Bu hem saldırının temel hedefi olmamız açısından böyledir, hem de saldırıya cevap veren politikamız açısından böyledir.

Başka bir açıdan Şöyle de ifade edebilirim: Herhangi bir konudaki tavrı, politikayı değerlendirmek için ölçü, kişilerin tek tek sosyalist, Marksist-Leninist olup olmaması değil, o tavrın, o politikanın kendisinin sosyalistçe, Marksist-Leniniste olup olmamasıdır. EĞer o politika statkocuysa, oportnisteyse, uzlaŐmacıysa, o politikayı hayata geçirenin kişi olarak kendini komnunist, sosyalist diye değerlendirmesinin bir hükmü yoktur. Direnişi gerekli kılan i ve dış koşullar üzerine çok Şey yazılmıştır zaten, bunları tekrarlamaya ağım ama Şunu söyleyim. Emperyalizm ve işbirlikçileri, F tipleri saldırısını ve tecrit politikasını, devrimci, sosyalist düşünceyi yoketmek, sosyalizmi bir umut olmaktan çıkarmak, halkın, emekçilerin nc örgütlerini yoketmek için gerekleŐtirmediler mi? Bunun cevabı evetse, -ki öyle olmadığını kimse iddia etmiyor- o zaman işçi sınıfının çıkarları, tecrit saldırısı karşısında dimdik durmaktan geçiyor demektir. Proletaryanın ideolojisini savunmak, düşüncelerimizi terketmektense ölürüz diyebilmektir. Bunun dışında sylenecik her Şey, boş laf yığını olur.

Kemal: Gülnihal arkadaşın oldukça somut biçimde belirttiği gibi, sınıfı savunmak, "işçi sınıfı, işçi sınıfı" deyip durmak değil, sosyalizme, işçi sınıfı iktidarına ulaŐmamızı mümkün kılacak Şekilde devrimi geliŐtirmektedir.

Her ideoloji aynı zamanda kendine uygun davranış biçimlerini yaratır, kendine özgü bir kültür oluşturur. Hiçbir koşulda uzlaŐmama, boyun eğme geleneği de Marksist-Leninist ideolojinin, yani proletaryanın ideolojisinin yarattığı bir çizgidir. Marksist-Leninistler, bu direnişte yalnız kaldılar. 12 Eylül sonrası da yleydi. Cunta geldiğinde tereddütsüz, fiziki yokoluŐ pahasına savaş sürdürüldü. Dışarıda çatışmalara girdiler, hapishanelerde bedenlerini ölüm orularına yatırdılar. O direnişlerin halkın sonraki dönemde mücadelesinin gelişimini sağladığını bugün herkes kabul ediyor, açık ki, işçi sınıfının çıkarlarına hizmet eden de o direniş tavrı olmuştur. Ama "işçi sınıfını en çok

savunduğunu” iddia edip, “kendini komünist, direnenleri küçük-burjuva” ilan edenler, o gün o direnişlere yanlış, intihar şu bu diyorlardı. Aynı şey, 80’lerin sonunda bütün dünyada karşı-devrimci rüzgarlar eserken de yaşandı. Sosyalizmi savunduk, ne simgelerimize, ne stratejimize, ne hedeflerimize sırtımızı zı dönmedik. Karşı-devrimleri “halk ayaklanması” diye selamlamadık.

Pratiğin bir başka yönünde, direniş destanlarının yaratıcısı olma, tarihi kanla yazma da devrimci hareketle özdeşleşti. Bu kahramanlıkların mayası da sahip olunan ideolojik-politik hatta yani Marksizm-Leninizm’dedir. İdeoloji bu anlamda davranıştır, tavidir.

Bu tarihsel dönemeçlerde bu tavırları geliştiremeyenlerin “biz sınıfın politikasını savunuyoruz” demeye hakkı var mı? Marksizm-Leninizmi temsil etmek demeye hakkı olabilir mi?

Mazlum: Sanırım, bu noktada “sınıfı savunmanın”, “Marksist-Leninist” olmanın ülkemizde nasıl karikatürleştirildiğine de değinirsek, konu daha iyi netleşmiş olur.

Sınıf tavrı veya proletaryanın ideolojisini savunmak, her şeyden önce sınıfın bilimsel ideolojisini, bilimsel bir anlayış ve yöntemle ele almaktır. İşçi sınıfı ideolojisi karşısındaki bilimselliğin birinci ölçütü, onu dogmalaştırmamak, şablonlaştırmamaktır. Ve zaten Marks ve Engels’te de, Lenin’de de teori daima bir gelişim içindedir. Hele sınıf savaşının politika ve taktiklerine, iktidar hedefine ulaştıracak stratejilere ilişkin her farklı döneme ve ülkeye özgü gelişme ve değişimler söz konusudur. Sınıf savaşında, proletaryanın partisinin esas amacı, iktidar olduğuna göre, teoriyi donduran, çeşitli mücadeleleri, devrimleri şablonlaştıran bir parti, bu hedefe ulaşamayacağı gibi, Marksist-Leninist de olamaz.

“Çağımızın devrimci sınıfı işçi sınıfı olduğuna göre, sosyalizm de işçi sınıfının ideolojisi olduğuna göre devrimi de ancak işçi sınıfı gerçekleştirebilir. Yani Rusya’da olduğu gibi...” Oportünist kalıp, kısaca böyle özetlenebilir. Ülke ve halk gerçeğini, emperyalizmdeki değişimleri, ülkemizdeki sınıflar mevzilenmesini reddeden (ki bunlar ayrıca ele alınıp açılacak yanlardır) bir sınıf tanımı ve kültürü geliştirmişlerdir. Bu da onları “işçi sınıfını savunma” adına, ya sendikacılığa, ya ekonomizme götürmüş, pratikleri de klasik “barışçıl” mücadele biçimlerinin bir kısır döngü içindeki tekrarına dönüşmüştür.

Evet bizim söylediklerimizin, yaptıklarımızın bir kısmı Marksizm-Leninizm’in belli bir tarihsel dönem içindeki teori ve politikalarında yoktur. Ancak bu, bizim Marksizm-Leninizm’den uzaklaştığımızı göstermediği gibi, oportünistlerin Marks ve Lenin’in söylediklerini tekrar etmeleri de, onların Marksist-Leninist olduklarını göstermez. **Birincisi;** Marksist-Leninistlik ve aynı anlamda sosyalizm yolunda yürümek, kitapları tekrarlamak değil, ülke ve

halk gerçekliğini özömlmek, ezen ve ezilen sınıflar arasındaki savaşı tüm biçimleriyle tahlil edip, düşmanın ve halk güçlerinin avantaj ve dezavantajlarını hesaba katıp devrimin yolunu belirlemek ve bu yolda tüm bedelleri göğüsleyip iktidara adım adım yürümektir. **İkincisi**, yukarıda da söyledik, savunduğunu pratikte yapmaktır.

Avrupa'nın oportünistleri, reformistleri de, Lenin'in ihtilalci çizgisine karşı, yıllarca kendilerini Marks ve Engels'ten alıntılarla savundular. Proletaryanın ideolojisi olarak Marksizm, teori yığıını değildir; o çok somut bir gerçekliğin ifadesidir, o gerçeklik de, proletaryanın iktidarı ve sosyalizm için mücadeledir. Bu mücadele, hangi dönemde, hangi biçimi alıyorsa, Marksist olmanın gereği, o koşullara uygun politika ve taktiklerle mücadele etmektir.

Kemal: Sohbetimizi yavaş yavaş toparlayalım isterseniz. Gülnihal arkadaş, senin eklemek istediğin bir şey var mı?

Gülnihal: Sanırım, sizin sohbetin başında koyduğunuz “netleştirme” tablosu, ortaya en genel hatlarıyla da olsa çıktı. Evet sınıfı, sosyalizmi, Marksizm-Leninizmi savunduğunu söyleyen çokça. Ama bir yandan ideolojik mücadeleye, bir yandan da bizzat pratiğin kendisi yine de ayrıştırıyor, maskeleri düşürüyor, sapmaları açığa çıkarıyor. Bu daha da devam edecektir. Çünkü şu çok açıktır: Bakın pratiğe, devrim için yaptığı tek bir şey bile yok ama reformist hala kalkıp sosyalistiz diyor, ne sosyalistliği? Savunduğu sosyalizm olmadığı gibi, zaten onu gerçekleştirecek bir irade, bir örgütlenmenin zerre si de yok. Öte yandan, oportünizm cephesinde de bu kavramsal çarpıklığın bir başka tezahürü var: İnançlarını savunmak için ölen biziz, ama onlar “komünist”, emekçileri örgütleyen, devrimi kitlelesleştiren biziz ama onlar “Marksist-Leninist”! Bu işte bir arpıklık var tabii ki. Çarpıklık, kavramların, sıfatların hayattan koparılmasında. Çünkü ancak hayatın dışında, soyut olarak kendilerini böyle konumlandırabilirler, pratiğin kendisi işin içine girince, her şey başkalaşır. 1984 Ölüm Orucu'na ilişkin Kemal arkadaşın söyledikleri çarpıcıydı. Aynı şey bugün için de geçerli? Tüm bedelleri göze alarak direnmek mi, yoksa tredmanı kabul etmek mi işçi sınıfının çıkarına? Emperyalizmin tasfiye ve yoketme planı karşısında direnişi sürdürememek mi Marksist-Leninistlik, direnmek mi? Kanımca, hayatın kendisi bu sorulara cevap vererek sürüyor zaten.

Kemal: Gülnihal arkadaşaya da sohbetimize katkısı için teşekkür ederek bu haftaki sohbetimizi de bitiriyoruz. Gelecek haftaya kadar hoşçakalın.

Konu: Üniversiteler ve Eğitimin Sınıfsal Niteliği

Ülkede devrim olmadıkça 'Eğitimde devrim' olmaz!

Sevgili Yürüyüş Okurları, YÖK'ün bu kez de Van 100. Yıl Üniversitesi rektörünün tutuklanması nedeniyle gündemde olduğu bu hafta, eğitim konusunu ele alacağımız bir sohbetimizle karşınızdayız.

Eğitimde kullanılan müfredat, liselerin, üniversitelerin askeri kışla anlayışıyla yönetilmesi gibi noktalar üzerinde durmayacağız. Bunlar güncel çeşitli vesilelerle sıkça üzerinde durulan konular. Biz bu sohbetimizde esas olarak eğitimin sınıfsal niteliğini ele almak istiyoruz. Çünkü YÖK ve üniversiteler tartışmalarında esas olarak üzerinden atlanan veya bilinçli olarak geri planda bırakılan noktalardan biri budur.

Bu konu, mücadele açısından da önemlidir. Eğitimin ve üniversitelerin sınıfsal niteliği konusunda net olmak, üniversitelerde doğru bir mücadele perspektifine sahip olmak, gençliği doğru bir temelde bilinçlendirmek açısından da son derece belirleyicidir. Eğer eğitimin ve mevcut eğitim kurumlarının sınıfsal niteliği doğru anlaşılmazsa, o mücadelenin çeşitli sapmalara düşmesi kaçınılmazdır. Nitekim, gerek mücadele biçimleri, gerekse de mücadele için seçilen sloganlar konusunda bu tür sapmalarla sık sık karşılaşyoruz. Şimdi bu çerçevede sorunu tartışmak üzere sözü, üniversite olgusuna en yakın arkadaşımız olması itibarıyla Özlem'e bırakıyorum.

Özlem: Üniversiteler, her düzenin ideolojik, teknik, idari kadrolarının yetiştirildiği yerlerdir. Düzenin çarklarını çevirecek mühendisler, bürokratlar, öğretmenler, bu kurumlardan çıkacaktır. Yani bu anlamda, düzenin çarklarının dönebilmesi için üniversiteler tayin edici bir önemdedir. Bu nedenle de hiçbir düzende, üniversitelerin o düzenin sınıfsal niteliğinden bağımsız olabilmesine hiçbir düzen izin vermez. 'Üniversitelerin' veya 'bilimin özerkliği' tanımıyla dile getirilen özel yönetim biçimi de bu gerçeği değiştirmez. Sonuçta bu 'özerklik', o sistemin izin verdiği sınırlar içinde ve o sistemin planları doğrultusunda eğitim-araştırma yapma şartıyla tanınmış bir özerkliktir.

Gençlik eylemlerinde en çok tartışılan konulardan biri, bildiğiniz gibi sloganlardır. Doğrudan 'üniversite', 'eğitim sistemi' gibi sözleri içeren sloganla-

rın tartişılması ise, kaçınılmaz olarak hep çok daha geniş tartişmalara kapı aralamıştır. Geçmişten beri, genişlik hareketinin temel talebi '**demokratik özerk niversite**', '**halk için eğitim**', '**halk için bilim**' gibi sloganlarla dile getirildi. Keza çeşitli dönemlerde '*zel okulların devletleştirilmesi*', '*YK'n kaldırılması*', '*ğrencilerin yönetime katılması*' gibi talepler ileri srld. '*Fer-man devletinse niversiteler bizimdir*', '*YK kalkacak, polis gidecek, niversiteler bizimle özgürleşecek*' gibi sloganlar kullanıldı.

Bunların herbiri ayrı ayrı tartişılabilir tabii. Ama bunun yerine şu temel noktaları belirtmek daha açıklayıcı olur sanırım. Üniversiteler söz konusuysa eğer, kullandığınız her tanım ve sloganda, bu düzen içinde gerçekleşebilecek olanla, bu düzen içinde gerekleşemeyecek olanları net bir biçimde ayırmalısınız. Bu noktada bir muğlaklığın ortaya çıktığı noktada, sözün kendisi ne kadar 'radikal' gözükürse gözüksün, oraya düzen iilik sızımıştır.

Biz 'Demokratik niversite' diyoruz. Bundan doğal olarak çıkardığımız sudur: Demokratik bir niversite demokratik bir düzende mümkün olabilir. Veya tersinden şöyle de ifade edebilirim: Faşist bir düzende demokratik niversite olmaz. Bu, bir toplumsal yapının tabiatına aykırıdır.

Mesela bu anlamda '*YK kalkacak, polis gidecek, niversiteler bizimle özgürleşecek*' sloganı, daha baştan çarpık bir öz taşır. Üniversitelerin özgürleşmesini birkaç kuruma, biçimsel yönetim sorunlarına bağlamış olur. Özgür niversite kavramının içi boşaltılmış olur aslında. Ki, bu adı kullanan bir eğitim faaliyeti de var bildiğiniz gibi. O da aynı Şekilde 'faşizmin yönetimi altında zgr bir niversitenin varolabileceği!' düşüncesini ve imajını yayarak aynı anlam saptırmasına katılmış olmaktadır.

Üniversitelerin nasıl kurumlarla yönetildiği önemlidir tabii, fakat eğitim ve niversite sisteminin esası, sınıfsal niteliği bu kurumlarla özdeşleştirilemez.

Ülkemizdeki eğitim, '**burjuva eğitim sistemi**'dir. İlkokulların da, üniversitelerin de sınıfsal niteliği budur. Bugün niversitelerde bu burjuva, faşist sistemin sürdürücüsü YK'tür. Yarın kurumsal olarak YK kalkabilir de. Nitekim 12 Eylül ncesi yoktu, ama üniversitelerin sınıfsal niteliği, yapısı yine aynıydı. Yarın YK kaldırılırsa, yerine o işlevi üstlenecek, adı YK olmayan başka bir kurum veya kurumlar konulacaktır.

Kemal: Tabii burada bir yanlış anlaşılmaya meydan vermemek için şunu da eklemeliyiz. Özlem'in bu söyledikleri doğrudur, ancak bundan mesela YK'e karşı mücadele etmemek, YK'n kaldırılmasını istememek gerektiği gibi bir anlam çıkılmaz. Bu mücadelede burjuva eğitim sisteminin kurumsal temsilcisi olarak karşımıza kim çıkarsa, ona karşı mücadele ederiz. Burada anlatılmak istenen, Sadece YK'n kaldırılmasıyla, üniversitelerin demokratikleşmiş olmayacağı, eğitimin, bilimin niteliğinin değişmeyeceğidir.

Özlem: Evet, bugün eğitim halk için değil, oligarşi için yapılmaktadır. Bilim de oligarşi içindir. Düzen için daha tali durumdaki herhangi bir kurumu özerkleştirebilir, onu kısmen düzenin tam denetim ve yönetiminden çıkarabilirsiniz, ancak söz konusu olan eğitim sistemi ve kurumları olunca, bu mümkün değildir. Ve bu nedenle de eğitim sisteminin, eğitimin, bilimin sınıfsal niteliğinin değişmesi, her zaman ancak düzenin niteliğinin değişmesiyle mümkündür.

Mazlum: Sonuçta varacağımız nokta budur. Türkiye gençliği bu sonuca, esas olarak 1960'lı yılların ikinci yarısındaki mücadeleye içinde varmıştır. Bu gelişmeyi somut bazı metinler üzerinde görmek yararlı olacaktır.

1968 Haziran'ında İstanbul Üniversitesi İşgal Komiteleri Konseyi'nin sunduğu reform tasarısının girişinde şöyle yazar:

‘Üniversitelerimizde gerçekleştirilmesi zorunlu görülen değişimlerin sadece, Üniversitelerin kuruluş ve işleyiş sistemiyle ilgili olmayacağı açıktır. Üniversite düzenini, bu müesseselerin kuruluş ve işleyiş biçimlerinden, öğrencilerin ekonomik ve sosyal durumlarının düzenlenmesine kadar varan bütün sorunları içine alan bir şekilde anlamaktayız.

... ülkemizde, üniversite sorununun tüm eğitim sorunundan ayırlamaya çağını, eğitim sorununun ise temel düzen sorununa bağlı bulunduğunu bilmekteyiz.’ (Türkiye’de Devrimci Gençlik Hareketleri Tarihi, Turan Feyizoğlu, syf. 652)

Özlem arkadaşın özetlediği de buydu. Peki bu durumda akademik-demokratik bir mücadele olmayacak mı üniversitelerde? Aynı bildirinin devamında bu soruyu da şöyle cevaplıyorlar: *‘Fakat mevcut düzen ve fırsat eşitsizliği içinde dahi, gerek üniversitelerin işleyişi yönünden, gerek öğrencilerin ekonomik sosyal durumları yönünden yapılacak bir çok işin bulunduğu ve bunların imkan dahilinde olduğuna da inanmaktayız.*’

Yine 1968’in Temmuz’unda İTÜ Öğrenci Birliği başkanı, eğitimde neyin ne kadar düzeltebileceği tartışmasına ilişkin şu açıklamayı yapıyor, buradaki vurgular da önemli: *‘Son boykot ve işgal hareketlerinin en ileri sloganı ‘Eğitimde Devrim’ idi. Gerçekte ise, ekonomik düzende devrim olmadan **eğitimde devrim** olmaz. Halka dönük bir eğitim düzeninin kurulabilmesi için genel düzenin halktan yana olması gerekir. Halktan yana olmayan bir düzende, halka dönük eğitim düzeni kurulamaz.*’ (Ant, 9 Temmuz 1968, sayı: 80)

Gençlik hareketlerinin akademik taleplerden düzen değişikliği yani devrim hedefine yönelmesi işte böyle bir pratiğin ve bilinçlenme sürecinin sonucunda olmuştur. Burjuvazinin zaman zaman **‘masum gençlik hareketleri olarak başlayan anarşik hareketler...’** söyleminin esası budur. Aslında başlangıç noktasının zıddına dönüşen bir şey yoktur burada. Gençliğin mesela sı-

nav sistemiyle, yoksul öğrencilere eğitim imkanı tanınmasıyla ilgili talepleri ne kadar masum ve meşruysa, düzenin değişmesini istemeleri de o kadar masum ve meşruydur. Ve ikincisi, birincisinin mantıksal sonucuydu.

12 Mart cuntasının, 12 Eylül cuntasının gençliğe yönelik saldırılarının temelinde bu bilinçlenmeyi dumura uğratmak vardı. Belli ölçülerde -en azından geniş ğrenci gençlik kitlesi nezdinde- dumura uğratmayı da başarmışlardır. Devrimci gençliğin bugünkü görevi de yine mücadele içinde geniş gençlik kitlelerine bunu gösterebilmektir. ‘Yine mücadele içinde’ diye özel olarak vurguladım. Çünkü mücadelenin dışında sadece propagandayla bunu geniş kitlelere kavratmak mümkün değildir. Dar bir kesime bu türlü çalışmalarla bu gerçeği gösterebiliriz. Ama en geniş gençlik kitlelerinden söz ediyorsak, bu bilinçlenme pratiğinin içinde gerçekleşecektir. Bu anlamda da önemli olan onları, tek bir sınav meselesi için de olsa, anfilerdeki koltuklarının tamiri için de olsa, mücadelenin içine çekebilmektir. O her talebinde, düzenin başka bir yanıla karşılaşacak, her yeni adımda mevcut eğitim sisteminin mevcut sistemle bağını kuracak ve böyle böyle gelişecektir.

Kemal: 1968’de gençlik ‘**eğitimde devrim**’ istiyordu. O gün için kullanılan slogan ve hedef, radikal ve militandı. Ama tarihsel ve sosyal bakımdan böyle bir slogan reformistti. Düzen içiydi. Gençlik daha o sürecin içindeyken gördü bunu. Fakat hala görmeyenler var. Hala düzen içinde üniversitelerin demokratikleştirilmesinden, özgülleştirilmesinden söz edilmesi bunu gösteriyor.

‘Üniversiteler bizim’ sloganı, bir anlamda ‘SEKA vatandır’ türündeki sloganların başka bir versiyonu sayılabilir. Keza bugün özel üniversitelerin devletleştirilmesini savunmak, ‘özelleştirmeye’ karşı çıkarken, KİT’leri falan yabancı tekelin değil de OYAK’ın almasını savunmak gibidir. Bunlar, sistem içi bakmanın ortaya çıkardığı sloganlardır. Belli bir dönem mücadeleyi ilerleten bir slogan, başka bir dönemde tersine bir rol oynayabilir. Mesela ‘*özel okullar devletleştirilsin!*’ sloganı 1960’ların sonlarında mücadeleyi ilerletici bir rol oynamıştır. Ama gençlik hareketinin ideolojik gelişmesine paralel olarak terkedilmiştir ve bugün ileri sürüldüğünde düzen içi, YÖK’ü, devlet üniversitelerindeki faşist düzeni meşrulaştırıcı bir işlev göreceği açıktır.

Üniversiteler ve bilim kimin hizmetinde olacak? Sorun budur. Zaten üniversite zemininde yürütölen kavga bunun kavgasıdır. Üniversitenin ve bilimin kimin hizmetinde olacağını ise, esas olarak iktidar tayin eder. İktidar kimdeyse, üniversite ve bilim ona hizmet edecektir. İşleyişinde, yönetiminde hangi biçimsel değişiklikler olursa olsun, burjuvazinin hizmetinde olan bir üniversite ‘bizim’ olamaz. Bizim üniversitelerimiz, bizim iktidarımızda olacaktır; yani devrimci halk iktidarında.

Özlem: Bu noktada şunu da sormak istiyorum. Vardığımız sonuçtan ha-

rekette, örneğin eğitimde uygulanan müfredata ilişkin itiraz ve taleplerin üniversitelerdeki mücadelede yeri ne olmalıdır? Bu müfredat ve eğitim sistemi karşısında devrimci öğrencilerin kişisel olarak tutumu ne olmalıdır. Bunu, zaman zaman üniversitedeki devrimci öğrenciler arasında tartışıldığı şekliyle şöyle de sorabilirim: Devrimci bir öğrenci üniversitede okuyup da ne olacak?

Kemal: En başta şunu belirtmeliyiz: **Eğitimin biçimini belirleyen de onun sınıfsal niteliğidir.** Mesela, biliyoruz ki, ülkemizde, burjuva ülkelerde, eğitimin her düzeyinde ‘ezberci’ bir sistem vardır.

Kapitalizmin görevlendirdiği uzmanlar, sosyologlar, psikologlar, eğitim bilimciler, yanlış raporlar mı veriyorlar ki bu yöntem uygulanıyor? Tabii ki hayır.

‘Ezberci eğitim sistemi’, sınıfsal bir tercihtir. Ezbercilik, burjuvazinin düzenini sürdürme amacına hizmet eden bir ‘öğretme yöntemi’ olduğu için tercih edilmektedir.

Gerek Avrupa’da gerekse de ülkemizde hükümetler, eğitim bakanları sık sık ‘ezberci’ eğitimden şikayet eder görünüp değiştirmeyi vaadederler, ama sistem değişmez.

Çünkü burjuvazinin eğitimle amacı, sadece şu veya bu konuda bir bilgi kazandırmak değil, insanların beynini şekillendirmektir. Ezberci yani sorgulama, analiz yapma yanı gelişmemiş, verileni sorgulamaksızın kabul eden insanı tercih eder.

Mazlum: Konunun biraz daha netleşmesi açısından şöyle bir soru sormakta yarar var: Eğer burjuvazinin sistemi tamamen anlatıldığı gibiyse, tekel için de olsa bilimsel gelişmeleri sağlayacak, buluşlar yapabilecek uzmanları/beyinleri nereden bulacak?

Kemal: Evet iyi bir soru, o noktaya geliyordum zaten. Biz burada en geniş kitleler için sunulan, daha doğrusu dayatılan eğitim sistemini ortaya koyuyoruz. Burjuvazi çok çeşitli yöntem ve kurumlaşmalarla kendi uzman ihtiyacını karşılıyor elbette.

Eğitim açıkça bir sınıfsal nitelik taşımaya rağmen, bu sınıfsal niteliği alabildiğine gözlerden gizleyecek bir şekilde yapılandırılmıştır. İşte Anayasa’da ‘eğitim herkesin hakkıdır’ denmesi, liselerde, üniversitelerde halk çocuklarının da okutulması gibi... Fakat orada halk çocukları nasıl okutuluyor, nasıl eğitiliyor, sorun bu.

Emperyalist ve yeni-sömürge ülkelerde eğitimdeki uçurum büyüktür. Sınıflara göre hep iki farklı eğitim verilir. İşçi, köylü, memur yani ‘sıradan’ vatandaşların çocukları için eğitimle, egemen sınıfların çocukları için verilen eğitim arasında dağlar kadar fark vardır.

Eğitim sisteminin Şekillendirilişi, burjuvazinin ihtiyaçlarına göre belirlenir. Okul sayısından ğrenci sayısına, bilimin hangi alanlarında yatırım yapılacağından niversitelerin Őekillendirilmesine kadar her Şeyi belirleyen bu ihtiyaçtır.

Mesela, emperyalistler, ülkemizde bilim ve teknolojinin gelişmesini istemediğinden bu alana hemen hiç yatırım yapılmaz. Bilim ve teknoloji dışarıdan getirilecekse, o halde uzman bilim adamı yetiŐtirmeye gerek yoktur. Belli bir düzeye kadar eğitilmeleri yeterlidir.

Burjuvazi bir azınlıktır; dolayısıyla düzen için gerekli tüm genç kadroları, kendi içinden çıkaramaz. Halk çocuklarının da bir kısmını devŐirmesi lazımdır. O niteliklere sahip başarılı öğrencileri burjuvazinin hizmetine sokmak için de özel sistemler oluşturulmuştur.

Bunun dışında, büyüdüğünde de işçi yahut köylü olacak çocuklara niye yatırım yapılsın ki? Dolayısıyla, ezbercilikle onların beyinlerini dumura uğratmak, ezberletilmiŐ gerekli bilgileriyle düzene hizmet etmelerini sağlamak yeterlidir.

Mazlum: Özlem'in ikinci sorusu henüz cevaplanmadı ama ben yine eğitim geniş kitleler için nasıl Őekillendirileceđi konusuna devam edeceğim. Oradan yine zlem'in sorusuna geliriz.

Bu konuda Lenin'in ztl tespitleri var. Lenin, gençliğe hitaben yaptığı bir konuşmada, burjuva eğitim sistemini 'eski okul' diye adlandırarak, 'eski okul'un niteliklerini de Şöyle sıralıyor:

*'Bu okullarda işçi ve köylülerin genç kuşağı, **eğitilmekten çok**, sıkı bir Şekilde **burjuvazinin çıkarlarına uygun** yetiŐtiriliyordu. Eğitilmelerinin amacı, **burjuvazinin işine yarayacak, rahatını kaçırmayacak ve karını artırmaya uygun davranacak** uŐakların yetiŐtirilmesiydi. (Gençlik zerine, syf. 75)*

Lenin yine aynı kitapta, sosyalist eğitim sisteminin, üniversitelerin nasıl olması gerektiğine dair düşüncelerini belirtirken de Şunları vurguluyor:

*'Eski okuldan, genç insanların beyinlerini, **onda dokuzu gereksiz** ve **onda biri de bozulmuŐ** olan yığınla bilgiyle doldurma metodunu almamalıyız.*

Eski okulun ezberciliğin, sıkı talimin, ineklemenin okulu olduğu söyleniyor. Bu doğru, ama gene de eski okulda kötü olanla, işimize yarayacak olanı birbirinden ayırmayı ... bilmek gerekir.'

Üniversitede okuyan bir devrimci, demokrat için işte öncelikle bunun bilincinde olmak Şarttır. Üniversitenin ve onun öğrettiği bilimin sınıfsal niteliğinin farkında olmayan ideolojik ve pratik olarak adım adım onun Şekillendiği birine dönüşür. Bir devrimci, üniversitede okurken beynini asla bu sisteme teslim etmemek zorundadır. Peki bir devrimci, üniversitelerin bu sınıfsal

niteliği ortadayken burada okuması neye yarar diye de sorulabilir tabii Özlem'in dediği gibi. Bu konu bir kaç açıdan değerlendirilebilir ve bir yanılla da devrimcilik tercihiyle ilgilidir. Ölüm orucu şehitlerimizden Günay Öğrener'in bir mektubundaki şu bölüm çok dikkatimi çekmişti.

'Tutuklanmadan önce Ege Üniversitesi'nde öğrenciydim. İnsan okuyor bir yandan, ama salt okuyup, meslek sahibi olarak bir yerlere gelip de bir şeyler yapmaya çalışmanın yetersiz olduğunu da görüyorsun. Yaptığın işte kime hizmet ediyorsun sorusu çıkıyor karşına. Mesela ben Ziraat Mühendisliği'nde idim ve bitmesine bir yılım vardı. Yani işin temellerini öğrenmiştik az çok. Yani ne ekilir, nasıl ekilir, en iyi ürün nasıl alınır vb. Anadolu öyle güzel bir yer ki, nasıl anlatayım. Hani toprağa ne atsan bire bin verir. Yapılabilecek onca güzel şey varken insanlar için, tarımın hayvancılığın yokedildiğini görüyorsun. ... İnsan ne kadar iyi niyetli olursa olsun gerçekten iyi bir şeyler yapmak istiyorsan özgür olmak şart. Yoksa eli kolu bağlı bir ülkede iyi niyet taşımak yetersiz, hatta imkansız.'

İşte bu noktada bir devrimci okulunu terkedebilir de. Fakat bunu belirleyen dediğimiz gibi, o öğrencinin mücadele içindeki yeri ve pratik başka gerekliliklerdir. Genel olarak 'Okulu bırakın' denmez; çünkü orada milyonlarca genç var; tüm devrimcilerin topyekün okulu bırakması demek, milyonlarca öğrenciyi karşı-devrime terketmektir. Üniversiteli devrimci gençliğin görevi, o gençliği örgütleyerek, bilinçlendirerek devrime kazanmaktır. Üniversiteleri değiştirmenin düzeni değiştirmeyi gerektirdiği gerçeğini teorik, pratik her düzeyde gençliğe göstermek ve yaşatmaktır.

Bu mücadele süreci içinde sayısız engele karşı tesadüflerle de olsa, mezun olabilen mühendisler, öğretmenler, hukukçular olacaktır. Bir devrimci, okuluna devam ediyorsa, net bir amaca sahip olarak devam etmelidir: Bu net amaç, düzenin bir vidası, çarkın bir dişlisi olmayı reddeden bir tutum içinde, mesleğini halkın ve devrim mücadelesinin hizmetine sunmaktır.

Bilim ve bilgi, insanlığın tarih boyunca yarattığı bir hazinedir. Bizim üniversitelerimizde de onu burjuvazi için de, halk için de kullanmak mümkündür. Mezun olup düşüncelerini terkedendenler, aslında üniversitenin sınıfsal niteliğini kavramamış ve o sistemin etkisi altına girmişlerdir. Yürüyüş'ün 22. sayısında öğretmenler, doktorlar, mühendislerle ilgili bir yazı vardı. İdeallerin terkedilmesinden söz ediliyordu. Bu noktaya gelinmesinde de eğitimin sınıfsal niteliğinin kavranmamasının, en azından hep gözönünde bulundurulmamasının önemli bir payı vardır. Giderek hem kafada, hem pratikte bu eğitim sisteminin şekillendirmesine tabii oluyor çünkü. Maişet derdi içinde mesleğini, bilgisini düzenin çizdiği sınırlar içinde kullanmaya başlıyor ve işte o zaman düzenin eğitim sistemi, o kişiler nezdinde amacına ulaşmış oluyor.

Kemal: Toparlayalım isterseniz. Eğitimin ve üniversitelerin sınıfsal niteliğinden ötürü, bu düzenin eğitim sistemine karşı mücadele de kaçınılmaz

olarak sınıfsal bir nitelik taşır. Bu niteliği gözardı edip üniversitelerdeki mücadeleyi düzen içi hedeflerle sınırlandırmak, reformizmdir. Gençliğin alabil-diğine apolitikleştirildiği ve sindirildiği koşullarda, elbette 60'ların, 70'lerin sonlarında yaşanan türde hızlı bir bilinçlenme beklenemez. Üniversitelerdeki mücadele, bugün de akademik-demokratik taleplerin ön planda olduğu bir mücadele olacaktır; geniş gençlik kitlelerini mücadeleye çekebilmek için bu zorunludur. Fakat mesele, bunların öne çıkmasının etkisi altında, ortalıkta bolca bulunan ve AB'cilikle iyice körüklenen 'üniversitede devrim' gibi al-danmalara düşmemektir. Gençliğe yanlış hedefler göstermemektir. Gençliği örgütlemek adına apolitik yöntemlere, şekilsiz, anarşık, sivil toplumcu örgüt-lenmelere yönelmemektir. Devlet kim, üniversiteler kimin üniversiteleri, bi-lim kimin hizmetinde, bunlar unutulunca, geriye devrimcilik kalmaz. Dev-rimci gençlik, içerikte ve biçimde devrimci olanda ısrarlı olarak gençliği ka-zanacaktır.

Yürüyüş okurlarını ve DEV-GENÇ'lileri selamlayarak sohbetimizi burada bitiriyoruz. Hoşçakalın.

Konu: Sovyet Devrimi'nden Bugüne -1

Kışlık Sarayları yıkmaya devam edeceğiz!

Sevgili Yürüyüş okurları, Merhaba! Birkaç gün sonra, takvimler 7 Kasım'ı gösterecek. Yani dünyanın ilk sosyalist devriminin yıldönümü. Bu vesileyle bu haftaki sohbetimizi Sovyet Devrimi'ne ayırdık.

7 Kasım 1917; saat tam olarak 14.35'ti. "*Yoldaşlar* -diye söze başlamıştı Lenin o gün- *yoldaşlar, Bolşeviklerin durmadan zorunluluğunu gösterdikleri işçi ve köylü devrimi gerçekleşmiştir. Rusyanın tarihinde yeni bir evre açılmaktadır ve bu üçüncü Rus devrimi, sonunda, sosyalizmin zaferine varacaktır.*"

Devrimi gerçekleştirmek için yıllarca süren bir savaş verilmişti. Sosyalizmin inşası için de bir o kadar yıllar sürecek bir savaş verilecekti. Neticede devrimin zaferini de, sosyalizmin inşasını da başardı Rusya halkları.

Ne yazık ki bugün orak-çekiçli bayrak dalgalanmıyor Sovyetlerde. Daha doğrusu, artık Sovyetler yok. Artık yine devrim öncesinde olduğu gibi Rusya var. Ve yine devrim öncesinde olduğu gibi emperyalist bir Rusya. Yalnız bu somut durum bile, Ekim Devrimi'ni günümüz açısından daha önemli hale getiriyor, başlı başına bir tartışma ihtiyacını ortaya çıkarıyor. Neden böyle oldu sorusu geçiyor herkesin aklından. Esas konumuz o olmamakla birlikte, ona da değiniriz ama önce Sovyet Devrimi'nin tarih içindeki önemini; sosyalizmin yıkılması bir yana, **Rusya yeryüzünden silinse bile** değişmeyecek **tarihsel önemini** konuşalım. Nasıl, hangi koşullarda gerçekleştirmişler o devrimi ve Ekim Devrimi'nin ışığı, bugün bizim yolumuzu yine aydınlatıyor mu, onlara bakalım. Buyur Mazlum, söz senin.

Mazlum: Şu anda bir elinde kızıl bayrak, bir elinde tüfek, binlerce işçinin, köylünün, askerinin Kışlık Saray'a doğru hücum edişlerinin görüntüsü var gözlerimin önünde. Çarlığın ve burjuva Kerensky iktidarının yıkıldığı andır o an. Ve o andan sonra, dünya tarihi değişmiştir. Ekim Devrimi'nin hepimiz üzerindeki etkisi çok büyüktür. Dünya devrimci hareketleri üzerindeki etkisi büyüktür. Öyle olması da doğaldır. Sadece dünyanın ilk sosyalist devrimi olması bile zaten bu etkinin kaynağını açıklamaya yeter.

1980 ncesi, Sovyet Devrimi zerine tartişmalarımız, esas olarak bu devrimin ülkemiz devrimi açısından nasıl, ne kadar örnek teşkil edeceği tartişmasıydı. Sovyet Devrimi'nden hareketle geliştirilen şablonculuk, o dönemde ideolojik mücadeledeki önemli konulardan biriydi.

Bugün ise bu tartişma hala geçerli ve gerekli olmakla birlikte, tartişmalara bir başka boyut daha eklenmiştir. Bu, Ekim Devrimi'ni tarihten her anlamıyla silmeye çalışanlara karşı ideolojik mücadeledir. Burjuvazinin ideologlarından çıkan ve düzen iileşen sol tarafından da tekrarlanan bir teori daha var karşımızda: *Devrimler döneminin kapandığını, proletaryanın tarihsel rolünün bittiğini, yeni Ekimlerin bir daha olmayacağını* söylüyor bu teori.

Dediğim gibi, sadece burjuvazinin bir iddiası olarak kalsaydı, belki çok önemli değildi, ancak bugün bu görüşler "sol" adına da söyleniyor. Yine sol adına bazı kesimler, inkarcılıklarını, SSCB'de sosyalizmin yıkılışıyla kanıtlamaya çalışıyorlar. Onlara göre, SSCB'de sosyalizm yıkıldı, nkn sosyalizmin inşa biçimi yanlıştı ve nkn, sosyalizm kapısını açan Ekim Devrimi daha baştan yanlış biçimlenmişti!!!

Tabii, tarihi açıdan ilginç olan noktalardan biri de bunları söyleyenlerin bir kısmının dünkü "Sovyet taklitçileri" olmasıdır. şabloncuların önemli bir kısmı, şablonculuktan inkarcılığa kaymıştır.

İşte bu nedenle, Ekim Devrimi'nin döneminin ruhunu, "proleter devrimler ağı"nın coşkusunu, heyecanını, iddiasını günümüze taşımak önemlidir ve dünya devrimcilerinin Ekim Devrimi'nden bugüne taşıması gereken ilk şey kanımca budur.

Kemal: Evet, Mazlum arkadaş farklı ama önemli bir noktadan girdi konuya. Yeni Ekimler olacak mı? şunu ortaya koymak gerekir ki, burjuvazinin ve onun değişik biçim ve sıfatlardaki uzantılarının yaklaşık 15 yıldır sürdürdüğü ideolojik saldırılar, emperyalizmin günümüzdeki saldırganlığıyla, dünya çapında devrim dalgasının gcszlğyle birleşince, geniş kesimlerde "o günlerin bir daha yaşanıp yaşanamayacağı" noktasında kuşkular, umutsuzluklar yaratmıştır.

Oysa şu bilinmelidir ki, Ekim Devrimi'nin geerleştiği koşullarda, ne dünyanın durumu devrimler açısından daha elverişliydi, ne de dünya çapında devrimci hareketler çok daha gclyd. "Devrimler ağının kapandığı" bir "faraza"dan öte anlam taşımaz. Lenin'in emperyalizm döneminde devrimlerin objektif koşullarının varlığıyla ilgili ortaya koyduğu olgulardan hiçbirinde bir değişiklik yoktur. Hatta tam tersine, devrimlerin objektif koşulları, daha da gclenmiş, pekişmiştir. Bundan tesi, yine subjektif koşulların hazırlanması sorunudur. Biz yeniden Ekim'e dönersek, bunu daha somut görebiliriz sanırım. Ekim Devrimi'nin ilk büyük etkisi ve sonucu nedir? Bunu da sen anlat istersen zlem.

Özlem: Bugün daha iyi anlaşılıyor ki, sosyalist sistemin yıkılması, insanlığın 20. Yüzyılın sonundaki en büyük kaybıdır. O zaman Kemal arkadaşın sorusu daha bir önem kazanıyor: Ekim Devrimi'yle ne kazanmıştık?

Ezilenlerin iktidarı imkansız değildi. Sosyalizm bir düş değildi. Tarihsel bir zorunluluktaki Marks, Engels bunu bilimsel bir açıklıkla ortaya koymuşlardı. Ama geniş kitleler, hiç kuşku yok ki, görmeden inanmayacaklardı.

Ekim Devrimi'yle birlikte, kitleler emin oldular ki, evet, tarihin tekerleği Marks'ın dediği doğrultuda dönüyordu. Ekim Devrimi, birincisi en gerici, en güçlü iktidarların da yıkılabileceğini, ikincisi, eşitlik, adalet üzerine bir düzenin kurulabileceğini tüm dünya halklarına gösteriyordu. Sömürü, ne tanrı emri, ne değişmez yasaydı. Açlık, yoksulluk kader değildi. Bunlar Ekim Devrimi'yle ete kemiğe büründü.

Proletaryanın başta Paris olmak üzere çeşitli şehirlerde ayaklanmaları olmuştu. Ama kısa süreli Paris komünü hariç hiçbir ayaklanmada iktidar olmamıştı ezilen ve sömürülen yığınlar. İşte ilk kez, 1917 Kasım'ında bir avuç zengin, asalağın milyonlarca emekçinin üzerindeki egemenliğine son veriyor, bir parça ekmek için dilenenler, onlarca saat köle gibi çalıştırılan emekçiler çektikleri acılara son vererek halk düşmanı Çar'ı devirip, iktidara kendileri geçiyorlardı. Bu anlamda, işçi sınıfına ve tüm ezilenlere, "**kendilerine güveni**" kazandırdı Ekim Devrimi.

Kemal: Yani kısacası, 1871'de Paris Komünü'yle büyütülen umutlar, 1917 Ekim'inde Rusya'da fidana dönüşmüştü.

Her devrim bir **altüst oluşturma**, ama 1917 Ekim Devrimi bunların en büyüğüdür; sınıflar mücadelesi tarihinde bir dönüm noktasıdır. Binlerce yıldır süren sömürü düzenini kökünden değiştiren ilk büyük altüst oluşturma. Sınıflar mücadelesi tarihi, 1917 Ekim Devrimi'ne kadar, insanlığı ilerleten birçok devrime tanık olmuştur. Ancak bu devrimler, bir sömürü biçimi yerine, başka bir sömürü biçimini koymayı amaç edinmiş, mülk sahibi egemen sınıflar değişmiş ama özel mülkiyet ve sömürü hep süregelmiştir.

Oysa Ekim Devrimi, sömürüyü ve özel mülkiyeti kaldırmayı hedefleyen, bunu ilke ve amaç edinen proletarya devrimleri dönemini başlatmıştır.

"İşte bu yüzden Ekim Devrimi'nin zaferi insanlık tarihinde köklü bir dönemeci, dünya kapitalizminin tarihsel kaderinde köklü bir dönemeci, dünya proletaryasının kurtuluş hareketinde köklü bir dönemeci, bütün dünyanın sömürülen yığınlarının mücadele yöntemlerinde ve örgütlenme biçimlerinde yaşama tarzı ve geleneklerinde, kültür ve ideolojisinde köklü bir dönemeci kaydetmektedir." (Stalin)

Ekim Devrimi en genel anlamda halklar nezdinde Stalin'in belirttiği, biraz önce Özlem'in vurguladığı bu sonuçları yaratırken, dünya çapında **sosyalist hareketlerin iktidar ufkunu** da netleştirdi. İktidara nasıl yürüneceğine dair il-

keler ortaya koydu. İşin bu yanını görmek için, kısaca o sürecin gelişimini de hatırlamak gerekir. Buradan devam edelim isterseniz.

Mazlum: Devrimler emperyalist zincirin en zayıf halkasından başlayacaktı ve o günün koşullarında, emperyalist zincirin en zayıf halkası ise Rusya'ydı. 1900'ler artık devrimlerin objektif (veya nesnel) koşullarının olgunlaştığı dönemdir. Bu nedenle devrimlerin determinist yanından çok volanti-rist yanları öne çıkmıştır. Bu anlamda da Lenin öncelikli görevin proletaryanın öncü örgütünün yani partinin yaratılması olduğunu tespit ederek buna yoğunlaştı.

1895'te Petersburg'ta çeşitli işçi grup ve derneklerinin birleşmesiyle oluşturulan "**Petersburg İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Savaşım Birliği**" bu doğrultuda atılmış bir adım oldu. Benzer örgütlenmeler işçi sınıfının yoğunlaştığı diğer büyük kentlerde de oluşturuldu. Çeşitli şehirlerdeki "Savaşım Birlikleri", 1898'de birleşerek RSDİP'i (**Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi**) kurdular. Sürecin bundan sonraki her aşamasında belirleyici, yönlendirici güç olarak RSDİP vardır. **Ekim Devrimi'nin derslerinden biri de bu noktadadır:** İdeolojik birliğini sağlamış, sıkı bir disipline ve işleyişe sahip bir Parti yaratılmadan iktidar alınmaz.

Rusya, toprak ağalarının iktidarı olan Çarlık rejimi tarafından yönetiliyordu. Lenin'in tanımıyla "*emperyalist feodal bir ülke*"ydi. Nüfusun büyük çoğunluğunu, altıda beşini, köylülük oluşturuyordu. Leninist devrim teorisi, nesnel ve öznel koşullar bakımından proletaryanın daha önceki ayaklanmalarını "başarısızlığa" mahkum eden koşulların değişmesi ve değiştirilmesi esasına dayanır.

İşçi sınıfının köylülükle ittifakı, işte bunlardan biriydi. Proletaryanın önceki ayaklanmalarında sağlanamayan bir şeydi. **Ekim Devrimi'nin netleştirdiği**, dünya devrimcilerine miras bıraktığı derslerden biri de bu ittifakın sağlanması oldu.

Devrimin belli başlı noktaları açısından devam edeyim: RSDİP kurulmuş, fakat dağınıklığı önleyememişti, işçi sınıfı mücadelesine önderlik görevini henüz üstlenecek durumda değildi. Bu noktada iki görev öne çıktı; birincisi, partinin ideolojik netleşmesi ve örgütsel inşası; ikincisi, partiyle kitleler arasında hücreler ve yayın organları aracılığıyla ilişkilerin sıklaştırılması.

Bir Leninist partinin niteliği, sahip olması gereken özellikler ve "**Oportünizme, revizyonizme karşı mücadele, burjuvaziye karşı mücadeleden ayrılamaz**" gerçeği işte bu dönemdeki parti içi mücadelelerde bir kez daha somutlaştı.

Kısacası, Bolşevikler de yenilgiler, ihanetler yaşadılar. Hem de birçok ke-re. Bunları yaşamadan zafere ulaşmış bir devrim de yoktur sanırım. Bütün bu zigzaglı süreçler içinde Bolşevikleri zafere götüren, **iktidar hedefinden**

sapmama kararlılığı, başka bir deyişle iktidar bilincidir. Ve yine bu sayededir ki, çoğu dönem hiçbir legal olanağın olmadığı koşullarda tek tek fabrikalarda örgütlenme çalışmaları yürüterek, geniş bir denetim ağına sahip olan siyasi polisin tertip ve takiplerini boşa çıkararak bu mücadeleyi geliştirmişlerdir.

Kemal arkadaşın da biraz önce işaret ettiği gibi, bugün emperyalist kuşatma altında, ideolojik saldırılar altında insanlarımıza “o günler”, uzak görünüyör olabilir ama öyle olmamalı. Ekim Devrimi en başta bunu öğretir bize. RSDİP’in çok zor dönemleri oldu. Ancak parti ve önder kadroları en güç dönemlerde, örgütün en zayıf olduğu süreçlerde bile, **tüm Rusya çapındaki iddialarını** sürdürdüler; bu iddiaya göre düşündüler, en zayıf durumlarında bile iktidar iddiasını zayıflatmadılar, iktidar hedefinden sapmadılar. “Her devrimin temel meselesi iktidardır” tespiti, Lenin’in ve Ekim Devrimi’nin kazandırdıklarından biri olarak tarihsel bilincimizdedir.

Bu kararlılığın en net bir şekilde sınıandığı dönem, hiç kuşku yok ki, 1905 devriminin yenilgisi sonrasıdır. Bu dönem önceki bazı sohbetlerimizden de hatırlanacaktır, Marksizme her yönden saldırıların çoğaldığı, felsefi idealizmin yaygınlaştığı, parti içinde de sağ ve sol sapmaların ortaya çıktığı bir dönemdir.

Yenilen işçilerin morali bozduktı; Çarlığın baskısı, terörü iyice azgınlaşmıştı, psikolojik üstünlük onların safındaydı.

Bolşevikler bu dönemde kadroları ve örgütlülüğu koruyarak düzenli bir geri çekiliş hayata geçirdiler. Ve aynı anda işçi sınıfını yeni bir ayaklanmaya hazırlamaya başladılar.

Kemal: Hemen bu noktada, iktidarı hedefleme veya iktidarı savunma noktasında şunu da ekleyelim: En az Ekim Devrimi’nin kendisi kadar, devrimi takip eden üç yıllık iç savaş dönemi de son derece önemlidir.

Bugün dünya devrimcileri, daha mücadelelerinin başlangıç aşamalarından itibaren emperyalist müdahalelerle karşı karşıyadırlar. Mücadele gelişip kitleleştikçe emperyalist müdahalenin boyutları ve kapsamı da genişliyor. Rusya’da devrime karşı emperyalist müdahale, esas olarak devrimden sonra gelişmiştir.

Rusya içinde feodal güçleri, gericiliği, burjuvaziyi silahlandıran emperyalizm, karşı-devrim gerçekleştirmek için tüm gücüyle savaşmaya başladı. Başka halklar da açılan bu yoldan yürümeye başlamadan önce bu yol kapatılmıydu.

İşte bu noktada, en küçük bir kararsızlık veya en küçük bir uzlaşma eğilimi, iktidarı burjuvaziyle, feodalizmle paylaşma doğrultusunda atılacak bir geri adım, tarihin bu sosyalist iktidarının sonu olabilirdi. Ama dimdik durdu Bolşevikler. Proletarya iktidarını savundular.

Mazlum: İktidar bilincine, yine Ekim Devrimi'nden hareketle halka güveni ekleyelim burada. Komünistler, devrimciler açısından her devrimin temel koşullarından biri halka güvenmektir. **Dünyanın ilk sosyalist devrimi, "halka güven" in de ilk kez politik örgütsel anlamda somutlanmasıdır.** 1905 devrimi sırasında işçi sınıfının mücadelesi içerisinde halkın öz örgütlülükleri olarak ortaya çıkan Sovyetler, bu güven temelinde giderek devrimin temel organlarından biri haline gelmiştir. Bolşevikler işçi, köylü, asker sovyetlerine güvenmekte tereddütsüz davranmış ve onları halkın iktidar organları olarak nitelemişlerdir. Hatta 1917 Şubat Devrimi sonrası yeniden oluşan Sovyetler'de Bolşevikler **azınlıkta** olmalarına, yönetimde oportünistler olmasına rağmen, Ekim Devrimi öncesinde **"Bütün İktidar Sovyetlere"** şiarını öne sürmekte tereddüt etmemişlerdir. Bolşevikler, ideolojilerinden, politikalarından emindiler; doğru politikalarla halka gidildiğinde halkın mutlaka devrimcilerin yanında yer alacaklarından da emindiler. Bu kendine güvendir, ideolojisine güvendir, halka güvendir.

Önceki sohbetimizdeydi sanırım; halka güven, kendine güvendir demiştik, ki tersi de doğrudur, esas olan ikisinin hep içiçe olmasıdır; halka güvenmeyen, kendine güvenemez, kendine güvenmeyen, halka güvenmiyor demektir.

Kemal: Ekim Devrimi'nin çeşitli yanlarını ana hatlarıyla ortaya koymuş olduk. Ekim Devrimi, bizim **"Sovyetik ayaklanma"** dediğimiz bir stratejik temelinde gelişti. Bu strateji, uzun bir evrim-hazırlık dönemini ve ayaklanmayla proletaryanın iktidarı devralmasını içerir.

Ekim Devrimi belirttiğimiz gibi, dünya çapında devrimci partileri etkiledi; ama bu etkinin yanlış bazı tezahürleri de vardı, bunlardan biri, şablonculuktur.

Özellikle bazı Komünist Partiler, kendi ülkelerinin özgün koşullarını tahlil etmeden, Sovyet Devrimi modelini kendi ülkelerine uygulamak istediler. Daha sonra aynı şablonculuk, Çin Devrimi, Arnavutluk Devrimi, Küba Devrimi'nde de karşımıza çıkacaktı.

Oysa, bu devrimlerin önderlerinin hepsi, kendi gerçekleştirdikleri devrimlerin şablonlaştırılması tehlikesine karşı uyarılmışlardır dünya devrimcilerini. Mesela şunları söylemişlerdir:

Lenin şöyle diyor mesela. *"Bütün uluslar sosyalizme varacaktır. Bu kaçınılmaz bir şey. Ama hepsi bunu aynı yoldan yapacak değildir. Her biri... kendisinden bir şeyler katacaktır. Teorik bakımdan hiçbir şey, geleceğin bu yönünü 'tarihsel materyalizm' adına tekdüze griye boyamaktan daha ilkel değildir."*

Mao şöyle uyarıyor: *"İki öğrenme tarzı vardır. Biri dogmatiktir. Ülkenin koşullarına uysun uymasın, bütün her şeyi içine alır. İyi bir tarz değildir"*

bu... Bir devrim bilimi olarak incelemeliyiz Marksizm-Leninizmi."

Son aktaracağım da Küba devriminin muzaffer önderlerinden Che'ye ait: *"Sizlere örnek olacağımız iddiasında değiliz, yalnızca size bu örneği sunuyoruz ve bunu bir tarihi olgu olarak cömertçe veriyoruz. Eğer birisi yaptıklarımızdan, az da olsa dünya nüfusunun bir başka kesimini iyiye götürmeyi sağlayacak dersler çıkarırsa, bu bizi tatmin edecektir."*

Ülkemizde şablonculuğa, dogmatikliğe düşmeyen bir çizginin temsilcisi olarak ortaya çıkan Cephe'nin önderi Mahir Çayan ise çizgisini şöyle tanımlamıştı: *"Partimizin çizgisi Marksizm-Leninizmin dünyanın ve Türkiye'nin şartlarına uygulanması sonucunda ortaya çıkmıştır..."*

Gerçek şu ki, şabloncuların Sovyet Devrimi'ni de ne kadar inceleyip özümstedikleri şüphelidir. Bu siyasetlerin özellikle kendileri dışındakileri ve özel olarak da devrimci harekete yönelttikleri eleştiriler de bu şüphemizi doğruluyor. Ekim Devrimi'nde köylülüğün rolü son derece önemliydi. Biraz önce işaret ettik. İşçi sınıfı, köylülüğü müttefiki haline getiremediği sürece devrim de, sosyalizmin inşası da mümkün değildi. Ama ülkemizdeki Sovyet şabloncularının uvriyerist çizgisi içinde böyle bir yönelim hiç olmamıştır.

Veya gençlik içindeki çalışmayı ele alalım: Şabloncular onu da reddetmiş, devrimci hareketi "gençlik hareketi" diye küçümsemeye kalkmışlardır. Oysa Ekim Devrimi'nin gelişme sürecinde gençlik önemli bir roldedir. Tabii mesele şudur: Gençlik içinde veya mahallelerde gerçek anlamda sağlam bir kitle tabanı üzerine örgütlenip yaygınlaşamamalarının asıl nedenlerini, *"bizim önceliğimiz işçi sınıfı"* söylemiyle perdelemişlerdir.

Ama tabii *"peki işçiler içinde durumunuz nedir?"* sorusu, bu perdeyi ortadan kaldıracak sorudur. İşçi sınıfı içindeki durumları, bu alandaki mücadele anlayışları, **şabloncuların şabloncu olamayışlarının** göstergesidir.

Herhangi bir ülkenin devrimcileri, dünyanın tüm devrimlerinin tecrübelelerinden yararlanmak ama hiçbirini şablonlaştırmamak durumundadırlar. Bu, zaferin de temel koşullarından biridir.

Mazlum: Dünya koşulları değişir, ülkelerin koşulları değişir, fakat ayağı ülke topraklarına basan, beyniyle ülkesini ve halkını tahlil eden ve iktidar iddiasına sahip bir hareket, bu koşullardan devrimi nasıl geliştireceğini bulup çıkarır. Dünyada bugüne kadar gelişen her devrim de böyle olmuştur. Birbirinin tekrarı veya kopyası olan iki devrim gösteremezsiniz.

Ben şablonculukla, inkarcılık arasında çok yakın bir ilişki görüyorum. Bunların **kolayca birbirine dönüşmesi** de sanırım bunu gösteriyor. Ve her iki si de, aslında kendine, halka güvensizliğin, devrime inancsızlığın değişik tezahürleridir. İnkarcılar ve şabloncular, elbette sınıflar mücadelesinde farklı yerlerde duruyorlar, bu farkı yok saymıyoruz. Fakat Marksizm-Leninizmin bilimsel açıdan ele alınışında, aralarında böyle bir yakınlık da vardır. İktidar he-

def ve iddiasında zayıflık, belirsizlik birbirine yakın yanlarından biridir.

Devrim iddiasını politikalarımızın odağına koyduğumuz gibi, kadrolara ve giderek kitlelere yaymalıyız. Ekim Devrimi'ne ilişkin tarihi belgeleri, romanları okuduğumuzda iktidar iddiasını ve isteğini sıradan bir işçide bile görebiliriz. Devrimin güçlenmesi, bu iddianın güçlenmesiyle her yerde paralel bir özellik gösterir. Devrimin olabilirliğini, sosyalizmin kaçınılmazlığını göstermek, bu anlamda ideolojik mücadelenin de, propagandanın da ayrılmaz parçalarıdır. Yakın devrim hayali öneremeyiz elbette; fakat beynimizden ve yüreğimizden bir an bile gitmeyecek bir devrim hayali içinde olmalıyız. O hayal olmadan güçlü, inançlı ve kararlı bir devrimcilik olmaz diye düşünüyorum.

Dünyayı Sarsan On Gün filmini hatırlatacağım yeniden; o görkemli sahneyi: İşçilerin Çarlık ve burjuvazinin iktidarını temsil eden Kışlık Saraya yürüyüşü veya Küba'da gerillaların başkent Havana'ya girişleri... Bizim düşle-
rimizi işte bu sahneler süslüyor ve o sahneleri kendimize, bu ülkeye hiç de uzak görmüyoruz. Bizim ülkemizdeki "kışlık saray"larda da yaşanacak o sahneler.

Kemal: Kanla devralınan bir iktidarın nasıl karşı-devrime teslim edildiğine değinemedik sohbetimizde. Haftaya o noktadan devam ederiz. Ama şunu belirteyim: Ekim Devrimi'nin öğrettikleri bugün hiç kuşku yok ki, daha kapsamlıdır. Dün Ekim Devrimi'nden devrimin yolunu açmak için öğreniyor-
duk. Bugün Ekim Devrimi bize, devrimin nasıl yapılacağıyla birlikte, nasıl yaşatılması gerektiğini de anlatıyor... Şimdilik Hoşçakalın.

Konu: Sovyet Devrimi'nden Bugüne -2

Sosyalizmin sorunlarını yine sosyalizmle çözeceğiz!

Merhaba sevgili okurlarımız! Ekim Devrimi üzerine sohbetimizi sürdürüyoruz. Devrimin yıldönümü vesilesiyle başlamıştık bu sohbe. 7 Kasım'da Rusya'da Lenin'in, Stalin'in resimleriyle yürüdüler, ülke genelinde yüzbinlerce kişi Ekim Devrimi'ne sahip çıktı. Dergimizde haberini okuyacaksınız. Elbette Ekim Devrimi, sadece Rusya'ya ait bir değer değildir ama Ekim Devrimi'ne ve Lenin'e orada, anayurdunda sahip çıkılması yine de ayrı ve özel bir anlam taşır. Oradaki sahiplenme “*sosyalizmin iflas ettiğine*” dair iddialara verilen en güçlü cevaplardan biridir çünkü.

Geçen haftaki sohbetimizi “*Dün Ekim Devrimi'nden devrimin yolunu açmak için öğreniyorduk. Bugün Ekim Devrimi bize, devrimin nasıl yapılacağıyla birlikte, nasıl yaşatılması gerektiğini de anlatıyor...*” sözleriyle bitirmiştik. Evet, neden yaşayamadı Ekim Devrimi? SSCB'de iflas eden neydi? SSCB'de sosyalizmin yıkılması üzerine geliştirilen teoriler, gıdasını bundan alan politikalar, ne kadar sosyalizmden yana? Şimdi bunları tartışalım.

Ben hemen giriş olması anlamında bir noktayı belirteyim:

Ekim Devrimi'nin nasıl güç koşullarda gerçekleştiğinden, gerçekleştikten sonra da nasıl emperyalistlerin, karşı-devrimcilerin saldırılarıyla karşı karşıya kaldığından sohbetimizin ilk bölümünde sözetmiştik. Bu anlamda diyebiliriz ki, gerçekte Ekim Devrimi, işin en zor kısmını aşmıştı. Büyük emperyalist kuşatmaya, doğrudan askeri saldırılara, savaşın yol açtığı yıkım ortamındaki imkansızlıklara rağmen, sosyalizmin inşasında büyük mesafeler katıldı. Sonra sosyalizm daha istikrarlı bir gelişme sürecine girdi, büyük ekonomik, teknolojik atılımlar birbirini izledi. SSCB, ekonomik, askeri olarak kendine yeten yıkılmaz bir güç haline geldi.

Ekonomik, askeri açıdan yıkılmaz bir güç haline geldi derken, bilinçli olarak “siyasal açığı” buna dahil etmedim. Çünkü SSCB'nin asıl zaafı buradaydı. Sovyetler, ekonomik, askeri yetersizliklerinden dolayı değil, **siyasal yetersizliklerinden** dolayı yıkıldı.

Demek ki aslında asıl olarak ele alınması gereken nokta burasıdır... diye-

rek sözü Mazlum arkadaşa bırakıyorum.

Mazlum: Bu tartişma, Türkiye solunda oldukça uzun bir sürece yayılarak yapılan bir tartişmadır. Daha, SSCB yıkılmadan başlamıştır tartişma.

SSCB'deki iktidar yıkıldığı güne kadar SSCB'ye ve SBKP'ye toz konurmayanlar, Sovyetler Birliği'nin nasıl ve neden yıkıldığını açıklamakta çok zorlandılar. O güne kadar hatasız, günahsız, mükemmel gördükleri bir sistem, aniden çökmüştü... Ama aslında "aniden" olan bir Şey yoktu. Sistemi rten, zayıflatan yanlar, onyılların bir birikimiydi. Biz Marksist-Leninistler, 1990'dan önceki yirmi yıl boyunca bunları dile getirdik.

Dolayısıyla bizim için sosyalist sistemin yıkılışına varan bu süreci tahlil etmek çok zor olmadı. Bunları ortaya koyarak "sosyalizmin sorunlarının çözümünün sosyalizmde" olduğunu söyledik. Ama SBKP'nin adeta Şubesi durumunda olanlar, bu çöküşle birlikte, tam tersi bir uç noktaya savrulduklar. Yanlışları analiz edip onları mahkum etmek yerine, bu defa sosyalizm adına başarılmış ne varsa, onları da inkar ettiler. Bu inkar, bütün olarak sosyalizmin inkarına kadar ulaştı.

Biz ne diyorduk, 1970'li, '80'li yıllar boyunca SSCB'deki sosyalizmi nasıl değerlendiriyorduk? Bunları somutlayarak devam edeyim.

SBKP, gerçek anlamda bir enternasyonalizmden uzaklaşmıştı. Dünyada devrimlerin gelişmesi için uğraşan bir ülke değildi artık, tam tersine "emperyalizmle bir arada yaşamayı" teorileştiren bir uzlaşmacılık içine girmişti. Devrimler için destek değeril, adeta engel durumuna dönüşmüştü. Ama bunlar esas olarak ite sosyalizmden uzaklaşmanın sonuçlarıydı.

Devrim, artık tarihsel olarak oynaması gereken rolü yani üretici güçleri geliştiren rolünü oynayamaz noktadaydı. Biraz daha teorik olarak söylersek, üretim güçlerinin gelişimiyle, sosyalist üretim ilişkilerinin gelişimi arasındaki uyum bozulmuştu. Bu bozulma kaçınılmaz olarak "atışma"yı getirecekti.

Parti ve SSCB yönetimi, bu uyumu sağlayacak politikalar geliştiremedi. Çünkü sorunun büyüğü zaten partideydi.

Halktan büyük lde kopmuş, brokratlaşmış parti, sorunları tespit edecek ve çözüm üretecek bir dinamizmden, disiplinden, teorik, politik üretkenlikten çok uzaktı.

İdeolojik, ekonomik, sosyal sorunlar çözülmeden boyuna birikiyor, buna paralel olarak halk sosyalizme yabancılaşma sürecine itiliyor, sosyalizm dışı düşünce ve alışkanlıklar yaygınlaşıyordu. Sosyalist ülkelerdeki karşı-devrimlerin neden hemen hiçbir halk direnişi olmaksızın gerçekleştiğinin cevabı da işte buradadır.

Tartişma, eleştiri ve özeleştiri yöntemini uygulayıp kitleleri partinin politikasına katmak ve demokrasiyi işleterek ülkenin yönetimine katmak yerine -

ki sosyalizm için doğru ve olması gereken budur- bürokratik yöntemler, kitleleri tepeden buyruklarla yönetme tarzı egemen olmuştur. Sorunlar, aynı Lenin, Stalin döneminde olduğu gibi, kitleleri katarak, onları bu yönde eğiterek çözülebilirdi. Oysa, dediğim gibi, parti ve kitleler birbirinden koparken, sosyalist gelişme sadece “kapitalizmle ekonomik rekabete” indirgenmiş, kitlelerin manevi yönden güçlendirilmesi, ideolojik, kültürel açıdan güçlendirilmesi adeta terkedilmiştir.

Tabii böyle bir düzen, “ekonomik rekabeti” de başaramaz. Sonuçta sistem tüm bu zaafalarının altında kalmıştır.

Kemal: Burada **Gorbaçov** dönemine de kısaca değinebiliriz. Gorbaçov, SSCB'nin son başkanı, SBKP'nin son genel sekreteridir. İlginçtir, karşı-devrimin yolunu açan bu adam, aynı zamanda SSCB'deki mevcut duruma ilişkin gerçekleri dile getiren ilk Sovyet yöneticisidir.

Genel Sekreter seçilmesinin hemen ardından bir kitap yayınlıyarak, sistemdeki varolan sorunlara dikkat çekti. Üstelik bu kitabın adı da neydi biliyor musunuz? “**Yolumuz Ekimlerin Yoludur**”.

Gorbaçov sayıp döküyordu: Partide bürokratik eğilimler gelişmiştir, partiden ve yönetim kademelerinden başlayan ve topluma yayılan bir **yozlaşma vardır...** Gorbaçov devamında da sistemin belli başlı zaafaları olarak şunları sayıyordu: “**Kırtasiyecilik**”, “**rüşvet**”, “**maddi refah, zenginleşme ve tüketim hırsı**”, “**yasalara karşı saygısızlık**”, “**milliyetçilik**”, “**ekonomik hantallaşma**”, “**ulusal gelirin artış hızında yarı yarıya düşüş**”, “**sosyalist demokrasinin işleyişindeki tıkanıklık**”, “**ideolojik, politik yetersizlik**” vs. vs.

Eh, bunların olduğu bir sosyalizm yıkılmasın da ne olsun?

Mazlum: Gorbaçov'un söylediklerine ilişkin tartışmalar ve tavırlar da çok ilginçtir. Özlem arkadaşımız kusura bakmasın bugün ona pek söz bırakmadık ama bu süreç yani Gorbaçov'un ortaya çıkışı, SSCB'nin yıkılışı, bizim neredeyse gün gün yaşadığımız, gün gün yorumladığımız bir süreç.

Evet ilginçti bu süreç; revizyonistler, reformistler bu defa da Gorbaçovcu oldular. Ne de olsa Gorbaçov “*yolumuz ekimlerin yoludur*” diyordu. Gorbaçov da tüm reformistler, revizyonistler gibi, kendi yüzünü gizlemek için Lenin'i maske yapmıştı.

Ama biz uyardık. SSCB'deki bazı gerçekleri dile getiren Gorbaçov'un bu sorunlar için ileri sürdüğü Perestroyka (yeniden yapılanma) ve Glasnost (açıklık) politikalarının sosyalizmin sorunlarını çözmeyeceğini, tersine mevcut durumu daha da geriye götüreceğini belirttik; ki çok kısa sürede Gorbaçov'un yolunun Ekimler'in değil, kapitalist restorasyon yolu olduğu açığa çıktı.

Sohbetimizin ilk bölümünde şablonculuğa değinmiştik; işte yine karşımızdaydı. Gorbaçov, SBKP'yi mutlak şekilde savunmayı komünistlikle özdeşleş-

tiren, SBKP'ye yönelik her eleştiriye neredeyse “karşı-devrimcilikle” suçlananların o güne kadar nasıl büyük bir yanlış içinde olduklarını gösteriyordu. En azından bundan ders çıkarmaları gerekirken, geçmişe ilişkin hiçbir muhasebe yapmadan Gorbaçovcu oluvermişlerdi. O zaman da belirttiğimiz gibi, “*kendi özgücüne, ideolojisine, politik taktiklerine güvensizlik, kolayca etkilenip değişebilirlik, reformist ve revizyonistlerin genel sınıfsal karakteridir.*”

Dün Brejnevcydiler, şimdi Gorbaçovcu. Gene yanılıyorlardı. Hele hele sosyalizmin geleceğini Gorbaçov'la özdeşleştirmeleri, yanlışlarının en büyüğüydü... Çünkü Gorbaçov sayıp döktüğü sorunları aşmak için bula bula “*işletmeler arası rekabetin öne çıkarılması*”, “*kar dürtüsünü çeşitli maddi teşvik ve özendirmelemlerle kamçılama*” gibi kapitalist yöntemleri bulmuştu. Gorbaçov'un bu politikasının avukatlığına soyunanlar, Lenin'in de devrimden sonra “NEP dönemi” denilen dönemde böyle yaptığını, kapitalist yöntemlerden yararlandığını söylemeye başladılar. Oysa hem dönemler, hem sorunların niteliği farklıydı.

SSCB'de yıllardır biriken sorunların çözümü için, oldukça geriye, SBKP'nin 1956'da yapılan 20. Kongresi'ne kadar dönmek, o kongreden başlayan bir muhasebe yapmak gerekiyordu. Gorbaçov'un ise öyle bir niyeti yoktu tabii.

Kemal: İsterseniz kısaca neden muhasebenin 20. Kongre'ye kadar uzatılması gerektiğini de kısaca açalım. 20. Kongre, Stalin'in ve onun nezdinde Lenin'in döneminin mahkum edilip, revizyonizmin partiye hakim olmaya başladığı kongredir. Bu çizgi hakimiyetini pekiştirdikçe, bürokratlaşma artmış, burjuvaziyle uzlaşmacılık gelişmiş, giderek parti yozlaşmış ve bu süreç herhangi bir noktada tersine çevrilemediği için malum sona kadar gelmiştir... Burada şimdi, SSCB'de sosyalizmin yıkılışından kimin nasıl sonuçlar çıkaracağına geçelim. Evet Özlem, burada sözü sana verelim:

Özlem: Sosyalizmi inkarın yerine neler konuldu? Mazlum arkadaş biraz önce SSCB'nin yıkılışı bizim gün gün yaşadığımız bir süreç diye anlatmıştı ya; sosyalizmi inkarın yerine konulanlar da, bizim tüm devrimci olma sürecimizde durmaksızın dinlemek zorunda kaldığımız teorilerdi.

Özellikle '90'ların ilk yarısında devrimcileşenler, önce hep “sosyalizm öldü” teorileriyle karşılaştılar. Annelerimiz bile, “*kızım Sovyetler yıkıldı siz hala onun peşinden koşuyorsunuz*” diyordu. Onları ikna etmek, bu teorilerin sahiplerini ikna etmekten daha kolaydı tabii.

Sizin de belirttiğiniz gibi, şabloncular inkarcı olmuştu. Eski “SBKP'ciler”, hala sosyalist literatürü kullansalar da aslında anlıyorduk ki, burjuva demokrasisini savunuyorlar. Tabii bunun “maddi zemini” de şu söylemlerle yaratılıyordu:

Hemen ilk aklıma gelenler şunlar: “*Değişen dünya*”, “*ekolojik sorunlar*”,

“nükleer tehdit”, “karşılıklı ilişkilerdeki gelişmeler”, “teknolojinin getirdiği yenilikler” diye yapılan girişi şu sonuç cümlesi takip ediyordu genellikle: “Çağ değişmiştir, insanlığın önünde yeni sorunlar vardır, bu sorunlar sınıf bakış açısıyla bakılarak çözülemez.”

Ne sosyalizm, ne kapitalizm diyen “3. yolcu”lar, “özgürlükçü sosyalizm” savunucuları gibi farklı kesimler olsa da, bu yeni teoriler bazı noktalarda ortaklı: **Zor**’a dayalı devrim anlayışının, **proletarya diktatörlüğünün**, “proletaryanın öncü müfrezesi” olarak **Leninist partinin**, devrimin objektif şartlarının varlığının belirlenmesi olarak **emperyalizm ve proleter devrimler çağı** tespiti **reddedilmesi**, bunların ortak noktalarıdır.

Şimdi bunlar reddedilince, elbette orada ne devrim kalır, ne sosyalizm. Bu kesimlerin bazıları, bu inkarcı teorileri ileri sürerken, belki henüz inkarcılık sürecini tamamlamış olduklarından kendilerinin de sosyalist olduğunu söylemeye devam ediyorlar. Kısacası, Kemal arkadaşın sorusuna cevap olması anlamında özetlersem; sosyalist sistemin yıkılışı karşısında, umutsuzlaşanlar, inançsızlaşanlar, devrimi ve sosyalizmi savunma kararlılığını gösteremedikleri yerde, kapitalizme, burjuva demokrasisine dönmüşlerdir. Çünkü dönem başka yer yoktur. **Ya sosyalizm, ya kapitalizm...** Üçüncü bir üretim biçimi, toplum biçimi yok.

Kemal: Siyaset teorik, politik boşluk kaldırmaz tabii; bunları reddederken bunların yerine de Özlem’in dediği gibi bir şey koyuyorlar.

Leninist devlet teorisini ve proletarya diktatörlüğünü reddedip, bunun yerine “ne için, kim için” sorusunun cevapsız bırakıldığı bir “demokrasi”yi koydular. Leninist örgüt anlayışını reddedip bunun yerine sivil toplumculuğu koydular. Proletarya diktatörlüğünü reddedip bunun yerine burjuva demokrasisinin reforme edilmiş bir şekli olan çok partili “sosyalist demokrasi”yi koydular. Devrimci gelişmeyi reddedip, evrimci gelişmeyi benimsediler.

Dogmatik olmayalım, kalıplara takılıp kalmayalım, geçmişe saplanmayalım... Bütün bu burjuva, kapitalist tercihleri haklı göstermek için de söyledikleri bunlar. Dogmatik olmayalım tabii. Ama bu söz, Marksizm-Leninizm zemininde konuşuyorsak anlamlıdır. Burjuvazi de hiç dogmatik değildir. Bunu da bir olumluluk olarak mı göreceğiz yani?

Mazlum: Dogmatik, ezberci olmamak adına, devrimi ve sosyalizmi reddettiklerini gizlemek için yeni kavramlar da üretti kimileri. Bugün ülkemizdeki belli bir reformist kesimin kullandığı “**Özgürlükçü sosyalizm**” de bunlardan biridir. Öncelikle şunu belirteyim; “**özgürlükçü sosyalizm**” deyişi, sosyalizme bir hakarettir aslında. Çünkü özgürlükçü olmayan bir sosyalizm yoktur. Bir yönetim, sosyalizm adına özgürlükçü olmaktan çıkmışsa, o zaten sosyalist olmaktan da çıkmıştır.

Özgürlükçü sosyalizmin bir teorisi yoktur zaten. Böyle bir teori olmaz da; olsa olsa, biraz kapitalizmden, biraz sosyalizmden bir şeyler katıp eklektik bir teorisi yapılabilir. Bu kavramı kullananların söylediklerine, savduklarına bütün olarak bakılırsa aslında savduklarının “**piyasacı sosyalizm**” olduğu görülür. Emperyalist üretim ilişkileri ağı içinde, tekellerin tasfiye edilmediği bir düzende, bunun biraz “sosyalleştirilmiş” bir kapitalizmden başka bir anlama gelmeyeceği açıktır.

Savdukları budur. Dolayısıyla, böyle bir siyasal tercih yapanların “*sosyalizmin hatalarını tartışmak gerekir*” sözleri boş bir sözdür veya başka bir deyişle Marksizm-Leninizm içindeki bir tartışma değildir. SSCB’nin yıkılışından onlar ne sonuç çıkardılar? Onlar bundan Marks’ın, Lenin’in önerdiği biçimde bir sosyalizmin mümkün olmadığı, hele emperyalizmin mutlak hakim olduğu bir dünyada sosyalizmin yaşayamayacağı sonucunu çıkardılar ve dümeni burjuva demokrasisine, emperyalist düzene tabi olmaya doğru kırdılar. İşte bundan dolayı diyorum ki, yaptıkları sosyalizmin hatalarının tartışılması değildir. Sosyalizmi mahkum etme, sosyalizmin mümkün olmadığını kanıtlama ve ona dayanıp kapitalizmi savunmalarını meşrulaştırmaktır.

Kemal: İnkarcılığın gerçek anlamda bir sosyalizm muhasebesi yapması mümkün değildir elbette. Bakın mesela, şöyle ilginç bir çelişki daha vardır onlar açısından. Onlar, yukarıda sözünü ettiğimiz 20. Kongre’yi, yani Stalin’in mahkum edildiği kongreyi “**olumlu**” bir kongre olarak görürler. O kongrede Stalin’e yöneltilen eleştirilere katılırlar. Oysa, tarihi gerçek sabittir, sosyalizmin yıkılışının kilometre taşları o kongreden döşenmeye başlanmıştır.

Stalin eleştirisi sosyalizmi inkara bir “**giriş**”tir aslında sadece. Bu nedenle biz, Stalin eleştirileri karşısında duyarlıyızdır, hemen eleştirinin arka planına bakarız. Nitekim, reformist, revizyonist cenahtan Stalin’e yönelik eleştirileri, Lenin’e yönelik eleştiriler, onu da Marksizm’e yönelik eleştiriler takip etmekte; sonuç, devrimi, sosyalizmi her şeyi inkardır.

Özlem: Peki bizim Stalin’e yönelik eleştirilerimiz yok mu? Yapmamalı mıyız? Bunu da açarsak iyi olur sanırım.

Mazlum: Niye olmasın? Niye eleştirmeyelim? Bizim değil, herkesten önce Stalin’in kendisinin eleştirileri var Stalin’e.

Ama mesele Stalin’in eleştirilip eleştirilmemesinin dışında bir şeydir, Kemal arkadaşın çok uygun deyişle o inkarcılığa sadece bir “giriş”. Marksist-Leninistler, sosyalistler, SSCB’deki 74 yıllık sosyalizmin zayıflıklarını, yetersizliklerini eleştireceklerdir elbette. Bu politikaları belirleyen, yürütenler olarak Stalin’i veya diğer parti önderlerini de eleştireceklerdir. Ama bu eleştiriye, sosyalizmi mahkum etmek için değil, sosyalizmi güçlendirmek için yapıyoruz biz.

Mesele Stalin meselesi olsa, en azından tartışmada bir dürüstlük olur. Sta-

lin, en çok parti yönetimi içindeki tasfiyeler nedeniyle eleştirilir. Evet doğrudur, bizzat Stalin de, Bolşevik Partisi'nin 18. Kongresi'nde; parti içinde, sosyalizmin ilerlemesine, partinin irade ve eylem birliğine engel olanların partiden arındırılmasında aşırıya kaçıldığını, hatalar yapıldığını kendisi de kabul etmiştir. Ama Stalin'i eleştirmeyi marifet sayanlar, bunu hep görmezden gelirler.

Stalin veya bir başkası şu veya bu konudaki bir hatasına indirgenebilir mi? Bir kere bu bilimsel bir yöntem değildir. Siyasal açıdan namuslu bir yöntem değildir. Somut olarak Stalin'i ele aldığımızda, o, Bolşevikler'den ve Sovyet halkının bu süreçte elde ettiği başarılarından soyutlanarak yargılanabilir mi? Stalin, partinin kitlelerle bağının en canlı ve güçlü olduğu, partinin kitleleri sosyalizmle kaynaştırmasının 74 yıllık sosyalizm deneyi içinde en ileri düzeye çıkarıldığı, kitlelerin olağanüstü çalışma ve fedakarlıkla "Stehanov Hareketi"ni yarattığı bir dönemin önderi olduğu yok sayılarak Stalin değerlendirilebilir mi?

Sonuçta, sosyalizmi ülkemizde inşa etmek gibi bir iddiamız ve hedefimiz varsa, sorunlara bakış farklıdır, eğer amaç sosyalizmi inkara meşruiyet kazandırmaksa farklıdır. Sosyalizm bayrağını 21. yüzyılda da dalgalandırmaya devam eden Marksist-Leninistler olarak bakıyoruz sorunlara. Bu anlamda Ekim Devrimi'ni, 74 yıllık sosyalizm sürecini halkların büyük bir kazanımı olarak görüyoruz; sosyalizm bayrağını bir kez iktidar yaptığımızda, onu bir daha asla yere düşürmemek için bu tarihsel tecrübeyi didik didik edip tartışmayı da bir görev sayıyoruz. Bugün için bu tartışmadan çıkardığımız sonuçların özeti şudur: Sorunların kaynağı, ne Ekim Devrimi'nin gerçekleştiriliş biçiminde, ne de Lenin'in, Stalin'in proletarya diktatörlüğü ve sosyalizmin inşasına ilişkin tezlerindedir. Kaynak, revizyonizmin ekonomi politikasında, kültür devrimini ele alışında, enternasyonalizm anlayışında, dış politika alanındaki ilişkilerinde aranmalıdır. Ve esas olarak söylenmesi gereken şudur ki; yaşanan sorunlar Marksizm-Leninizm'in değil, Marksizm-Leninizm'in doğru ve yaratıcı bir tarzda kavranıp uygulanamamasının iflasıdır.

Kemal: Evet, 74 yıllık sosyalizm süreci, insanlık tarihi açısından kısa bir süreçtir ama büyük bir kazanımdır. Emekçilerin nasıl iktidar olabileceğini de, nasıl iktidarda kalabileceğini de göstermiştir. Özgürleşen insan emeğinin ve kolektif üretimin neleri başarabileceğini göstermiştir. 74 yıllık sosyalizm sürecinde; adalet, eşitlik, özgürlük ve gelecek güvencesi hayal olmaktan çıkmıştır.

Sosyalizmin SSCB'de yıkılışının üzerinden yaklaşık 15 yıl geçti. Gelineen noktada, çağımızın hala emperyalizm ve devrimler çağı olduğu, emperyalizmin değişmediği, mevcut sömür sistemlerinin zora dayalı bir devrimden başka bir yolla yıkılamayacağı gerçeği yeniden adım adım hükmünü güçlendirmektedir. Şimdi mesele, karşı-devrim fırtınasından kalan bulutları devrim fırtınalarıyla dağıtmaktır. Sevgili Yürüyüş okurları, **"son söz devrimler söyleyecek"** diyerek sohbetimizi noktalyor, hoşçakalın diyoruz.

Konu: Devlet ve 'Derin Devlet'

Derin Devlet Yok; Aleni Faşist Devlet Var!

Sevgili Yürüyüş okurları, merhaba! Geçen hafta bütün gözler Şemdinli'ye çevrildi. Kontrgerillacılar, ülkemizde de, başka ülkelerde de ender görülecek tarzda “suçüstü” yapıldı. Şemdinli herkesin hatırına Susurluk'u getirdi. Ama herkesin hatırladığı Susurluk farklıydı tabii. Neden farklıydı Özlem?

Özlem: Çünkü herkesin zamanında yaptığı Susurluk tanımı farklıydı. Kimileri onu “*devlet içinde yuvalanmış bir çete*” olarak, kimisi “*derin devlet*” diye, kimisi de “*Çiller özel örgütü*”, “*Çiller Ağar Bucak Çetesi*” olarak tanımlamıştı. Hatırladığım bunlar, belki başka tanımlar yapanlar da olmuştu. Biz ise özetle “**devlettir**” diye tanımladık. Yani, herkes Susurluk diyordu ama herkesin Susurluk'tan anladığı farklıydı. Bugün hatırlananlardaki fark da bunun sonucu. Ama benim burada en çok hayret ettiğim, aradan geçen zaman birçok şeyi tekrar tekrar kanıtlamış olmasına rağmen, bu farklılığın halen ay-nen devam etmesidir.

Kemal: Evet, işte bu nedenle bugünkü sohbet konumuzu Susurluk'tan itibaren çok yaygın şekilde kullanılmaya başlayan “derin devlet”e ayırdık. **Devlet teorisi** ve **ülkemizdeki devlet** gerçeği açısından bu kavramı tartışacağız. Devamında da Özlem arkadaşın hayretini belirttiği noktaya yani geçen yıllar onca şeyi kanıtlamasına rağmen halen “Susurluk devlettir” gerçeğinin görülmemesi veya görülmek istenmemesinin nedeni üzerinde dururuz.

Önceki sohbetlerimizin bazılarında da devletin ne olup olmadığı üzerinde durmuştuk. Aslında hangi konuyu ele alsak, o konu bizi ister istemez “devlet” olgusuna götürüyor. Önceki sohbetlerimizi hatırlayalım; eğitimi tartışıyoruz, yargıyı tartışıyoruz, gecekonduları tartışıyoruz, konu dönüp dolaşıp ülkemizdeki devletin niteliğine geliyor. Böyle olması da doğaldır; çünkü oligarşik devlet, bütün bu meselelerin odağındaki belirleyici güçtür. Ancak “derin devlet” tartışması, dolaylı olarak değil, doğrudan devlet teorisiyle ilgili. Evet, en başta “derin devlet” nedir, bunu ele alalım.

Mazlum: Her kavram bir ihtiyaçtan doğar. “Derin devlet” kavramı da

bir ihtiyaçtan doğmuştur. Devletin adı yolsuzluklarla, mafyayla, çetelerle, faili mehullerle, kaybetmelerle anılmaya başlayınca, bir derin devlet hikayesi dillere pelesenk edildi.

Başka bir deyişle, “Devlet baba” ve “hukuk devleti” imajı yıkıldıktan sonra, devleti aklamının adı derin devlet oldu. Her şey derin devlete maledilerek, devlete eski otoritesi ve tırnak içinde de olsa saygınlığı yeniden kazandırılmak istendi.

Demıştim ki, her kavram bir ihtiyaçtan doğar. Bu kavramı doğuran ihtiyaç, devleti aklama ihtiyacıdır. Böyle bir kavrama ihtiyaç duyan da burjuvazidir.

Buradan Kemal arkadaşın “derin devlet nedir?” sorusuna gelirim; derin devlet hiçbir şey değildir. Derin devlet diye bir devlet yoktur. O sadece gerçeğin çarpıtılmasına yarayan demagojik bir kavramdır.

Ancak hepimizin bildiği gibi, derin devlet kavramı burjuvazi tarafından ortaya atıldıktan sonra, kk-burjuva aydınlar, reformizm tarafından yaygın bir şekilde kullanılmaya başlandı. Bunların kimileri derin devlete ve “Susurluk devleti”ne “teorik tanımlar” bile getirmeye çalıştı. Oysa bu gereksiz bir çabadır; Susurluk Devleti’ni tanımlamak için orijinal analizlere, kavramlara gerek yoktur; tam tersine, Susurluk devletini en yalın olarak tanımlayacak kavramsal bütünlük, klasik devlet tanımındadır. Biz bu çerçevede bir tanım yapacak olursak şunu söyleyebiliriz rneğin: Susurluk devleti, oligarşinin (yani bir sınıfın) halk üzerindeki (yani başka sınıflar üzerindeki) baskı ve tahkm aracıdır.

Fakat “derin devlet”e ilişkin bir tanım yapmayı bütünüyle gereksiz buluruz. Çünkü onu tanımlamaya çalışmak, bir olgu olarak onun varlığını kabul etmek demektir. Devlet konusunda burjuvazinin arpıtmasına katılmak demektir. Bu anlamda sonuç olarak şunu belirtebiliriz: **Derin devlet, gerçekliği olmayan demagojik bir kavramdır.**

Özlem: Ama bu noktada şunun biraz açıklanması gerekmez mi? Böyle bir şey olmamasına karşın bu kavram neden böyle yaygınlaştı, özellikle sol aydınlar, gruplar tarafından nasıl benimsendi? Mesela “kontrgerilla” diye bir şey var, bunu nereye oturtacağız?

Kemal: Bunun birkaç nedeni var. Birincisi; bu kavramın yaygınlaşmasının ilk nedeni burjuvazinin ideolojik, politik hegemonyası altında bulunmaktır. İkinçisi; senin de vurguladığın kontrgerilla gibi olgular, böylesi bir kavramın kabul edilmesi için maddi bir zemin oluşturuyorlar.

Bunları daha somut biçimde ortaya koymak için isterseniz önce biraz burjuva politikacıların “derin devlet” kavramının nasıl kullandıklarına bakalım, birkaç örnek verelim.

Demirel'in bu yılın mart ayında Yavuz Donat'la "derin devlet" konusunda yaptığı röportajlar vardı hatırlarsanız; o günlerde epeyce tartışma yaratmış, gazete köşeleri derin devlet yorumlarıyla dolmuştu. Demirel "*derin devlet, devletin istikrarı, işleyişi bozulunca devreye girer*" diyordu. Gerçekte kullandığı tanım dışında, tarif ettiği durum doğrudur.

Hükümet demek, devlet demek değildir. Hükümet, devletin işleyişinin idari ve siyasi sorumluluğunu belli bir dönem için üstlenen bir güçtür, devlet ise sürekliliği olan bir kurumlaşmadır. Emperyalizm ve oligarşi, tüm geleceklerini, kaderlerini bir hükümetin, bir başbakanın eline teslim etmezler. Bir hükümet veya başbakanın şu veya bu politikası, yeteneksizliği veya kaprisleri yüzünden çıkarlarının tehlikeye girmesine izin vermezler. İşte "devlet" bu noktada devrededir hep.

Aynı röportajda Demirel 12 Eylül gününü anlatırken şunu söylüyor:

"- Saat 03:59'du... Televizyondan ilk beyanname okundu: Aziz Türk Milleti. ... **Artık o dakika itibariyle derin devlet olayı yok... İdareye el koyup, devlet oldu.**"

Anlatıma bakarsanız, "**derin devlet**", idareye el koyuyor ve o anda "**devlet**" oluyor. Aslında iki ayrı devlet olmadığı bu anlatımdan da çıkıyor. Devlet bakımından tek değişiklik, işbaşındaki hükümet gidiyor, onun yerine generaller oturuyor.

Aynı röportajdan devam edelim:

Donat: - *Tek cümleyle özetlemek gerekirse, derin devlet nedir?*

Demirel: - *Derin devlet, normal devletin raydan çıkmış halidir.*

Aynı Demirel'in Susurluk'la ilgili "**devlet rutin dışı işler yapabilir**" sözünü de hatırlarsanız; aslında iki ayrı devlet, iki farklı organizasyondan değil, varolan tek bir devletten sözedildiği açığa çıkar. Devlet çeşitli nedenlerle çeşitli dönemlerde farklı politikalar ve yöntemler uygulamaya başlıyor. Devlet aynı devlet aslında, değişen devletin politika ve yöntemleri. İşte bu noktada, bu değişik politikaların devlete maledilmemesi, devletin "*temiz, tarafsız, hukuk devleti*" imajını korumak ve bu politikalar devletin dışında bir güç tarafından yürütülüyormuş düşüncesini yaratmak için "derin devlet" uydurması ortaya atılıyor.

Bu örnekleri şunun için verdim: Derin devlet tanımını kullananlar, aslında sözünü ettikleri şeyin devletin kendisinden başka bir şey olmadığını biliyorlar.

Mazlum: Sözünü ettiğin "farklı politika ve yöntemler"i açarsak her şey daha yerine oturacaktır sanırım. Yani soruyu şöyle sorayım: Bu farklı politika ve yöntemlerin niteliği nedir, ne zaman, hangi koşullarda başvurulur?

Kemal: Bu sorunu da Demirel'in ve Evren'in sözlerinden aktararak cevaplayayım: Demirel *“Yönetim zaafı, derin devlete güç veriyor”* diyor. Evren de aynı röportajlar dizisinde benzer şeyler söylüyordu: *“Evet, derin devlet var. Devlet yönetiminde zaaf belirirse o zaman derin devlet duruma el koyar.”*

Mesela, Trabzon'daki linç saldırılarından sonra Açar'ın, CHP'nin, MHP'nin açıklamalarına bakın; *“hükümet gerekeni yapmadığı için vatandaş kendi tepkisini gösteriyor”* deniliyordu. Yani hükümet görevini yapmıyor ve “derin devlet” devreye giriyor... Klişe bu.

İlla her zaman **yönetim zaafı** olması da gerekmiyor; “yasal engeller” de var demokrasibilik oyunundan kaynaklanan. O zaman da müdahale edenin “derin devlet” olduğu söyleniyor.

İşte size Kutlu Savaş'ın hazırladığı Başbakanlık Susurluk Raporu'ndan bir örnek:

“Kim olduğu ve ne yaptığı aşikâr olmasına rağmen Devlet, Behçet Cantürk'le başedememiştir. Yasal yollar yetmemiş, neticede Özgür Gündem Gazetesi plastik patlayıcılarla havaya uçurulmuş, Cantürk'ün devlete biat etmesi beklenirken adı geçenin yeni bir tesis kurmak üzere harekete geçmesi üzerine, Türk Emniyet Teşkilatı tarafından öldürülmesi kararlaştırılmış ve karar infaz edilmiştir.”

Bu olaya bakalım; “yönetim zaafı” veya “yasal engel” nedeniyle devreye giren ne? “Derin devlet” mi? Hayır, yine devlet!

İşte burada “derin devlet” kavramının bu kadar kolay kabul görmesine yolaçan şekillenme var. Derin devlet kavramına yol açan “farklı politika ve yöntemler”, bugün esas olarak “kontrgerilla politikaları” diye adlandırdığımız politika ve yöntemlerdir. Dolayısıyla “derin devlet” diye bir şeyin olup olmadığını netleştirmek için kontrgerilla diye adlandırdığımız politikalar, yöntemlerin ve örgütlenmelerin devletin bir parçası mı, yoksa devletten ayrı bir şey mi olduğuna bakmak gerekir.

Evet, kontrgerilla politikası, zihniyeti, örgütlenmesi devletin içinde mi, dışında mı, kıyısında mı, neresinde? Ne dersin Mazlum arkadaş.

Mazlum: Ben derim ki, şimdi burada biraz güncellikten uzaklaşıp devletin oluşumuna gidelim.

Devletin bir sınıfın öteki sınıflar üzerindeki baskı ve tahakküm aracı olduğunu biliyoruz. Peki devlet bu tahakkümü nasıl sağlar?

Engels, devletin oluşumunu anlatırken şunları tespit eder:

“İkinci olarak, bizzat silahlı güç halinde örgütlenen halkla artık doğrudan doğruya aynı şey olmayan bir kamu gücünün kuruluşu gelir. Bu özel kamu gücü zorunludur; çünkü, sınıflara bölünmeden sonra, halkın özerk bir silahlı

örgütlenmesi olanaksız duruma gelmiştir... Bu kamu gücü her devlette vardır; yalnızca silahlı adamlardan değil, ama maddi eklentilerinden de, gentilice toplumun bilmediği hapishaneler ve her türlü ceza kurumlarından da bileşir.."

Bu tarihsel şekillenmeden de anlaşılacağı gibi, devletin en önemli tahakküm aracı, silahlı gücü ve onun –yargı, hapishaneler, karakollar gibi- eklentileridir. Mesela, yıllardır özelleştirme çerçevesinde “devletin küçültülmesinden, devletin asli görevi olmayan alanlardan çekilmesi”nden sözedilir. Özelleştirmenin uzanmadığı hemen hiçbir alan, sektör kalmamıştır. Fakat devletin “çekilmesinin” hiç tartışılmadığı iki alan vardır: Ordu ve polis. Yani devletin silahlı gücü.

“Silahlı güç”, Engels’in devleti tahlil ettiği döneme göre, özü aynı kalmakla birlikte, çok büyük bir “çeşitlilik” kazanmıştır.

Bu çeşitliliğin oluştuğu süreç; burjuva devletler açısından tarihsel bir süreç içinde oluşan ordu ve polisin klasik biçimlerinin, halkın mücadelesini engellemekte yetersiz kalmaya başlamasıdır. Burjuva, küçük-burjuva diktatörlükler, sonraları faşist diktatörlükler, bu yetersizliği telafi etmek, “yasalar dahilinde” yapamayacakları veya halk kitleleri karşısında açıkça savunamayacakları saldırıları gerçekleştirmek üzere yeni örgütlenmelere yönelmişlerdir.

Başlangıçta çeşitli ülkelerde devletin en üst yöneticilerine bağlı küçük suikast, sabotaj grupları olarak oluşturulan bu tür örgütlenmeler, zaman içinde giderek sistematikleşmiş, uluslararasılaşmış, devletlerin kurumsal ve çoğu kez de yasal, yarı yasal parçaları haline gelmişlerdir.

Her ne kadar kontrgerilla deyimi, daha çok 20. yüzyılın ikinci yarısında kullanılan bir kavramsa da, bu tür örgütlenmelerin, yöntemlerin tarihi daha eskidir. Ülkemizde de Osmanlı’nın son dönemlerinde oluşturulmuş, kullanılmıştır. Cumhuriyet’in ise başından itibaren bu tarz politikalara, örgütlenmelere başvurulmuştur.

Özlem: İsterseniz kısa bir örnekle araya gireyim. Yakın zamanda okumuştum bu döneme ilişkin bir “kontra” faaliyetini.

Lozan görüşmeleri sürerken, Mustafa Kemal ve İsmet İnönü’nün izlediği politikaya muhalif bir grup çıkar ortaya. Mustafa Kemal, bu iş böyle gitmez diyerek tek partili bir meclis kurmayı kararlaştırır. Ama mevcut meclisi feshetmek için de bir gerekçe lazımdır.

Meclisin kendini feshetmesini sağlama sürecinin ilk adımı olarak bir meclis üyesinin “kafasının koparılacağı” komplo düzenlenir. Trabzon mebusu Ali Şükrü Bey, “kimliği belirsiz kişilerce” kaçırılır ve üç gün sonra da Çankaya sırtlarında boğulmuş olarak cesedi bulunur.

Peki kimdir Ali Şükrü Bey?

Mecliste Mustafa Kemal'in en önemli muhaliflerinden biridir. Fakat Mustafa Kemal'a en büyük darbelerinden birini Mustafa Suphi olayında vurmuştur. Suphiler'in öldürülmesi olayını araştırmış ve mecliste bu katliamın doğrudan Mustafa Kemal'in emriyle gerçekleştiğine dair konuşmalar yapmıştır.

Burada ilginç olan, Mustafa Suphi'nin katledilmesini organize edenle, Ali Şükrü Bey'i öldüren kişinin aynı oluşudur. Katliam ve cinayetin her ikisi de Topal Osman tarafından gerçekleştirilmiştir. Topal Osman çetesi, en yukarıya bağlıdır, bu anlamda Susurluk'un ilk çekirdeği denilebilir.

Mazlum: İşte size tipik bir "derin devlet" hikayesi. Burada derin olan ne var? Sadece belli bir gizlilikten söz edilebilir.

Burjuvazi, daha işin başından devletlerin bu tür yöntem ve örgütlenmelere başvurabileceğinin, başvurması da gerektiğinin teorisini de yapmıştır. Bu teori, Hegel'e, Makyevelli'ye kadar uzanır. Bunu biraz açarsak, burjuvazinin yönetim mantığı ve bu tür örgütlenmelerin devlet mekanizması içindeki yeri daha iyi anlaşılır sanırım.

Eski burjuva teorisyenler, mevcut yönetimin dışında veya onun aracılığıyla bu tür yöntemlere başvurulmasını "**devlet aklı**" olarak adlandırıyorlar. Bizde Susurluk bağlantılı tartışmalarda kullanılan "**devlet refleksi**" de bu anlamdadır.

Nedir bu "**devlet refleksi**" dedikleri?

Muhalefetin görece güçsüz ve sistemin kendinden emin olduğu dönemlerde "*hukuk devleti*" öne çıkarılacak, sistemi tehdit eden boyutlarda bir muhalefetin ortaya çıktığı ya da adına "kriz" denen herhangi bir olgunun yaşandığı konjonktürlerde ise "devlet aklı" (veya devlet refleksi) değişik yöntemler içinde devreye girecektir.

Bu devreye giriş, üç biçimde gerçekleşir genellikle:

Birincisi; devletin yasallığın dışına çıkmamaya özen gösterdiği müdahalelerdir. Haklar, özgürlükler çıkarılan yasalarla (mesela terör yasaları gibi) daraltılır.

İkincisi; devletin mevcut yasallığın bir kısmını rafa kaldırmasıdır; sıkıyönetim, olağanüstü hal ilanları bu kategoridedir. Bu müdahale biçiminde yasallık sınırları muğlaklaştırılır, keyfiliğın önü açılır. Devlet denetimi bilinçli olarak gevşetilir. Sıkıyönetim, olağanüstü hal gibi uygulamalar, yasalarda "dayanağı" olduğu için, bu müdahale hala düzenin kendi yasallığı içinde görünür, ancak uygulaması genellikle düzenin kendi yasalarının dışına çıktığı uygulamalardır.

Üçüncü müdahale biçiminde ise artık hiçbir yasal, ahlaki, idari norm yoktur. "Devlet refleksi" dedikleri doğrudan sürece dahil olmuştur. Devlete bağlı ama kağıt üzerinde resmileştirilmemiş (bazen resmileştirilir ama gizlenir)

silahlı örgütlenmeler oluşturulur, kaybetme, faili meçhul cinayetler, sabotajlar bu devlete bağlı güçler tarafından gerçekleştirilmeye başlanır.

Kısacası, olay budur. Kimileri buna “derin devlet” diyorlar, oysa, dünyadaki tüm örneklerle bakıldığında görülür ki, devletten bağımsız bir şey yoktur; sadece gizlilik vardır. Bu gizlilik hem halka karşı, hem de bazen devletin başka bazı kurumlarına, işbaşındaki hükümetin bir kısmına karşı da olabilir ama bunlar olgunun niteliğini değiştirmez.

Yukarıda Kutlu Savaş'ın Susurluk raporundan bir alıntı yapılmıştı. O alıntının devamı daha çarpıcıdır aslında. Yukarıda anlattığım burjuvazinin devlete bakışına ilişkin anlayışının tipik bir ifadesidir. Cantürk'ün Türk Emniyet Teşkilatı tarafından karar alınıp öldürüldüğü belirtildikten sonra şöyle deniyor:

“Behçet Cantürk'ün öldürülmesi...nde zaruri bazı sualleri sormak gerekir. Cantürk'ün öldürülmesi emrini kim vermiştir? Bu yetki kim tarafından kullanılabilir? Ve hangi ahvalde kullanılabilir?.. Sistem nasıl çalışmalı, sorumluluk nasıl paylaşılmalıdır?”

Hukuk devletinde bu suallerin yeri olamaz' itirazı da kanaatimizce geçerli değildir ve realiteye uygun düşmez. Bu uygulama tüm dünya ülkelerinde olduğuna göre bizde de olacaktır. Ama Hukuk Devleti kuralları içinde bu tip kararlar alınacak ve Devlet ciddiyeti içinde uygulanacaktır.”

Yani kısacası, **devlet** böyle şeyler yapar ama bu şekilde ayağa düşmemeli deniliyordu. Dikkat edin bir “derin devlet” tarifi yapmıyor, bunların mevcut devlet içinde yapılmasından söz ediyor.

Kemal: Bu olgu aslında bugün gerek Susurluk olayına, gerek Şemdinli'ye ilişkin olarak bir çok burjuva yazar tarafından bile doğrudan veya dolaylı dile getirilmektedir.

Buna rağmen, bazı sol aydınların, grupların hala “derin devlet” diyerek mevcut devletin aklanmasına katılmaları, düzen içi politikaların bir sonucudur. Örneğin egemen sınıfları “güvercinler-şahinler” diye ayırmak, her şey aleni ortadayken bile “karanlık güçler” diye tanımlamak, oligarşinin katliamlarını devletin yaptığını ortaya koymak yerine “devlet içinde yuvalanmış rant çetelerinden” söz etmek, burjuvaziyle aynı paralelde politika yapma tercihinden kaynaklanmaktadır.

Tabii bu tür ayrımların doğal sonucu şudur; eğer olan biteni böyle tahlil ediyorsan, şahinlere karşı güvercinlerden yana olursun, devlet içine yuvalanmış güçleri devletin tasfiye etmesini talep edersen, bu beklentiyi yaratırsın. Kısacası, “derin devlet” söylemi, düzen içi politikanın söylemidir. Böylelikle, burjuvazinin devleti “sınıflar üstü, tarafsız” gösteren demagojisine de güç veriyorlar.

Doğrudan devleti hedef almayan, faşist devleti yıkmayı değil, “reform

etmeyi” hedefleyen her anlayış, tabii ki mevcut devletle uzlaşma üzerinden politika yapacaktır. Mesela, ÖDP’nin “onursal başkanı” Sadun Aren, “*devlet devrimcilere karşı baskı yaparken haklıydı*” deyip “*Devletin kendisini savunmak mecburiyeti hissetmeyeceği bir sosyalizm yapmalıyız. Devrimci iddiaları olmayan bir sosyalizm yapmalıyız*” diyor, Abdullah Öcalan, devleti yıkmayı, ele geçirmeyi hedeflemeyen bir sosyalizmden sözediyor. Devlet konusundaki kafa karışıklığı işte bu noktalara varmıştır. Ve “derin devlet” kavramının kullanılıp kullanılmamasının önemi de işte buradadır.

Özlem: Ertuğrul Özkök’ün bir yazısı vardı. Başlığında diyordu ki, “*Her ülkenin makul derin devleti olmalı*”... Başka bazı yazarlarda da “sanki sosyalist devletlerde bu tür örgütlenmeler yok mu?” türünden şeyler okudum, bu tür örgütlenme ve yöntemlerin HER DEVLETİN bir parçası olduğu söyleniyor. Son olarak buna da değinsek.

Kemal: Daha önceki sohbetlerimizde de geçtiği gibi, tarihteki ve gelecekteki her devlet, bir sınıfın diğer çeşitli sınıf ve katmanlar üzerindeki baskı aracıdır. Bu köleci devlette de, kapitalist devlette de, sosyalist devlette de böyledir. Ancak bu, bu devletlerin arasında bir “nitelik” farklılığın olmadığı anlamına gelmez.

Tersine, bu tanımsal aynılığa rağmen, nitelik bir farklılık vardır. Sosyalist devletten önceki tüm devletler, azınlık sömürücü bir sınıfın çoğunluk yani halk üzerindeki baskı aracıyken, ilk kez sosyalist devlet, çoğunluğun devlettir. Sosyalist devlet, sömürüye karşı çıkan ve onu yoketmeyi hedefleyen ilk devlettir. Ve en önemlisi, tarihte kurulmuş ve kurulacak tüm devletler içinde, yalnızca sosyalist devlet, devletin tümünden ortadan kaldırılmasını yani aynı zamanda kendini de ortadan kaldırmayı hedefleyen bir devlettir.

Ertuğrul Özkökler’in ve devleti “burjuva devlet” kalıpları dışında düşüne-meyen sözde solcuların “her devletin bu tür örgütlenmeleri olur” şeklinde söyledikleri, bir tek şeye, burjuva devletin katliamlarını, halka karşı yöntemlerini meşrulaştırmaya hizmet eder. Her devlet böyle değildir. Sosyalist devlet hiçbir şekilde böyle değildir.

Burada, halka karşı örgütlenen organizasyonlardan, halka karşı uygulanan yöntemlerden sözediyoruz. Sosyalist devlet bu noktada temelden farklı olacaktır elbette.

Eğer soru şuyorsa; mesela sosyalist devlette gizli istihbarat örgütleri olmayacak mı, türünden bir soruysa, kısaca şöyle cevaplayabiliriz: Sosyalist devletin örgütlenmesi, bu devlet içinde ordunun, polisin niteliği ayrıca işlenebilecek bir konu aslında ama tartıştığımız konu açısından yine de kısaca değinelim.

Birincisi, sosyalist devlette “silahlı güç”, ordu ve polis, esas olarak bir

halk örgütlenmesi niteliğinde olacaktır. Görevi, devleti halka karşı korumak için değil, karşı-devrimcilere ve emperyalizme karşı korumak olacaktır. Bu temel nokta. (Nasil örgütleneceği konusunda genel bir bilgi için Halk Anayasası Taslağı'na bakılabilir.)

İkincisi, istihbarat örgütleri türünden örgütler olacak elbette. Onların görevi de karşı-devrimi engellemek olacaktır.

Bu konuda Sovyet Devrimi'nin ilk döneminde oluşturulan ÇeKa'yı örnek verebiliriz. Daha sonra kurulan KGB'nin 1980'li, '90'lı yıllardaki imajıyla, sosyalist bir devletin "güvenlik örgütü"nü bir ilgisi yoktur. Bizzat Lenin'in önerisiyle kurulan ÇeKa'nın anlayışı, bu konudaki çizgiyi de ortaya koyar. ÇeKa'nın kısa adı Olağanüstü Komisyon'dur. Tam adı Karşı-Devrim, Sabotaj ve Spekülasyonla Savaşım İçin Olağanüstü Komisyon.

Feliks Edmundoviç, daha bilinen adıyla Cerjinski, ÇeKa'nın başkanıdır. ÇeKa, bir devrim ortamında kurulmuştur. Karşı-devrimcilerle sıcak savaş her alanda sürmektedir. İşte bu koşullarda Cerjinski tarafından yazılan bir yönerge var mesela, sosyalist devletin mantığının kavranması açısından önemlidir:

Çekistler'in (ÇeKa mensuplarına öyle deniyordu) "evlerde arama-taramaya ve tutuklamaya ilişkin yönergesi" şöyle diyordu:

«Silâhlı kişilerin özel evlere girmeleri ve suçluları tutuklamaları kötü bir şeydir. Ne var ki, iyilik ve adaletin zafere ulaşması için günümüzde başvurulması zorunlu olan bir eylemdir. Şunu hiçbir zaman aklımızdan çıkarmayalım: Bu, bir kötülüktür. Bizim ödevimiz, bu kötülüğü uygularken, bu zorunluğa başvurma gereğini gelecek için tamamıyla ortadan kaldırmaktır. Ve bu yüzden, kendilerine arama-tarama yapma, insanı özgürlüğünden yoksun etme ve tutukevine gönderme ödevi verilen herkes, arama yaptıkları ve tutukladıkları insanlara karşı dikkatli olmalı, hatta kendi yakınlarına davrandıklarından daha nazik davranmalıdırlar. Çünkü, özgürlüğünden yoksun edilen insan kendini savunamaz ve bizim iktidarımız altındadır. Herkes, Sovyet iktidarının temsilcisi olduğunu ve yapacağı her türlü azarlamının, kabalık, hoşgörüsüzlük ve nezaketsizliğin bu iktidara leke getireceğini unutmamalıdır. Ancak tehlike karşısında silâha başvurulur. Tutuklananlara ve ailelerine karşı son derecede nazik davranılmalıdır. Ahlâk dersi vermek ve azarlamak yasaktır. Tabanca ile ve genellikle her türlü silâhla tehdit etmek yasaktır...»

Nitekim, bu anlayışı hayata geçirmek için ÇeKa'ya en iyi komünistler seçilir. ÇeKa, çok başarılı çalışmalar yapar. Ama ÇeKa hiçbir zaman halk kitleleri için "korkulacak" bir örgüt değildir, tersine Çekistlere karşı özel ve ayrı bir güven, özel bir sempati vardır halkta. Sosyalist devletin tüm silahlı güçlerinin niteliği budur ve bu olmalıdır. Tersin, zaten sosyalizmle bağdaşmaz. Halkı denetleyen bir KGB imajı, geçen haftaki sohbetimizde ele aldığımız yö-

netimin halktan kopması sonucunda ortaya çıkmıştır. Halktan kopan bir yönetim, halkı denetleme ihtiyacı duyar. (Arada belirteyim, eğer okumamış arkadaşlar varsa, Saat 13.'te Sayın Generalim adlı Sovyet romanını okumanızı öneririm, eKa'nın bu sürecine ilişkin geniş bilgi bulabilirsiniz orada.)

Sanırım, ortaya koymak istediğimiz anlaşılmıştır. Burjuva devletin silahlı güçleri ve onun eklentileriyle, sosyalist devletin silahlı güçleri hiçbir şekilde karşılaştırılmaz. "Derin devlet", burjuva diktatörlüğünün uydurmasıdır, burjuva, kapitalist devletin pisliklerini, bu devletin dışında göstermek için uydurulmuştur. Ülkemizde de halka karşı uygulanan bu yöntem ve politikaların, bu örgütlenmelerin hiçbiri devletin dışında olmamıştır. Tabii ki şemdinli de devletin dışında değil.

Son bir örnek vereyim; hatırlanırsa 2003'te de "Gizli' MGK Genel Sekreterliği Yönetmeliği" ortaya çıkmış ve o zaman da demişlerdi ki "işte derin devlet!". Ya, bir kere adı üstünde **MGK'dan**, onun yönetmeliğinden ve ona bağlı kurumlardan yani yasal, legal, hükümetin, ordunun, polisin içinde yer aldığı bir kurumdan sözediliyor; neresi "derin" bunun?

Evet, sevgili Yürüyüş okurları, mücadelemiz "derin devlet" diye muğlaklaştırılan bilinmezlerle karşı değil, mücadelemiz bildiğimiz, apaçık ortada duran devlete karşı. Kimsenin onu "derin", "gizli", "karanlık" ilan edip mücadeleyi rotasından, hedefinden şaşırtmasına fırsat vermeyin. şimdilik hoşçakalın.

Konu: Kürt Sorunu'nun Çözümü -1

Sistem içi “iyileştirmeler” olabilir, ÇÖZÜM OLAMAZ!

Sevgili Yürüyüş okurları, merhaba! Bu haftaki sohbetimizin gündeminde “Kürt sorunu” var. Uzun zamandır hiç olmadığı kadar oligarşinin, burjuva basının da gündeminde konu. Kimisi yine bildik sözleri tekrarlayıp “asalım kelimem” diyor, kimisi ise sanki Kürt halk gerçekliğiyle yeni karşı karşıya kalmış gibi, şaşkınlık içinde soruyor: “**Bu sorun nasıl çözülecek?**”

Aslında soru, sadece güncel değil, Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihiyle yaşıt bir sorudur.

O günden bu yana, Türkiye ve Ortadoğu siyasetinde yeralan her gücün Kürt sorununa ilişkin bir çözüm planı, önerisi olmuştur. Bunların bir kısmı “Kürtlüğü” yokedersek, sorun da çözülmüş olur diyenlerdir. Kemalist iktidar, oligarşik iktidar ve onun uzantısı olarak MHP'den tüm düzen partilerine kadar hepsi bunun savunucusudur.

Bunları bir yana bırakırsak, bunlar dışında demokratik, sol cepheden de iki farklı yaklaşımı ayırdetmek mümkündür; birincisi, sorunun mevcut sistem içinde çözülebileceğini söyleyen yaklaşımdır. Bu esas olarak reformist, küçük-burjuva çevrelerin politikası olmuştur. Mesela, AB'ciler de bu kategori içinde değerlendirilebilir. Son olarak bu gruba PKK de katılmıştır. Oligarşik iktidarın egemenliğinin sürdüğü koşullarda da çözümün mümkün olduğu İmralı savunmalarında teorileştirilmiştir. İkincisi de Kürt sorununun mevcut düzen içinde çözülemeyeceğini söyleyenlerin yaklaşımı vardır; tabii bunların da kendi içinde çeşitli farklılıkları vardır.

Tabii burada farklılıkların temeli, sorundan da, çözümden de ne anlaşıldığının her kesime göre farklılık arzemesidir. Biz sohbetimizi buradan sürdürürelim: Sorun nedir, onu ortaya koyalım, sonra da çözümün ne olduğunu ve nasıl olabileceğini. Sözü Mazlum'a vereyim.

Mazlum: Dediğin gibi, önce sorunu tanımlamak gerekirse; kısa bir tanım yapacağım başlangıç olarak: Kürt sorunu benim yaşadıklarımdır. Bizim

ailede herkes Kürtçe konuŖur. Annem halen Türkçe'yi pek iyi bilmiyor. Ben de ilkokula giderken öğrendim. Ben, adı Kürt Cumhuriyeti veya baŖka bir Ŗey olan bir yerde değil de, Türkiye Cumhuriyeti olan bir yerde doğdum. Bu biz Kürtler'in tercihi değildi. YaŖadığımız toprağın tarihteki, coğrafyadaki adı neyse, idari, siyasi adı da o olsun diye kaç kez ayaklandık, bastırıldık. Yurdum, birçok ülke tarafından parçalanıp, ilhak edildi. Ve iŖte bu nedenle ben, bizim tercihimiz olmayan, bize sorulmayan, bize dayatılan bir ülkede doğdum. Nüfus kağıdına, benim milliyetim yazılmadı, ait olmadığım bir ulusun adı yazıldı. Uzak bir akrabam da baŖka bir ülkede doğdu ve onun nüfus kağıdına da baŖka bir Ŗey yazıldı.

Devam edeyim; ben de doğduğumda her ocuk gibi doğal olarak kendi ana dilimi öğrendim. Ama sonra kendi dilimde öğrenim görme hakkım olmadı, okumak için baŖka dil öğrenmek zorunda bırakıldım. Halen de kendi dilimde okuyup, araŖtırma yapamıyorum, yakın zamana kadar kendi dilimde türkü söyleyemiyordum, kendi kültürümü öğrenip özgürce geliŖtiremiyorum. Katlediliyorum, gce zorlanıyorum, ormanlarım, evlerim, kylerim yakılıyor. Sorunum budur iŖte. Yani bugün Kürt sorunu olarak telaffuz edilen Ŗey, znde Kürtler'in ulusal **haklarını kullanamaması** ve tabii bu hakların en baŖında da kendi kaderini tayin etme hakkını kullanamamasıdır.

Sorunu "Kürt gerçeğini kabul etmeye" veya sadece bazı kültürel haklara indirgemek, benim tarihimi, yaŖadıklarımı inkar etmektir.

Bu sorunun nasıl ozlebileceğine gelince, bunu netleŖtirmek, sanırım kategorik olarak önce Ŗu sorulara cevap vermekle mümkündür. Bir, Kürt hakim sınıflarının mevcut sistem içindeki durumu nedir? İki, Kürt yoksul köylülerinin ve tüm halkın durumu nedir? , bütün olarak Kürdistan coğrafyasının siyasi durumu nedir? Dört, zel olarak bu coğrafyanın Türkiye sınırları içinde kalan bölümü nasıl bir siyasi, ekonomik yapı içindedir?

Ŗimdi diyeceksiniz ki, bunların hepsini geniŖ geniŖ tartıŖırsak, bu sohbeti bu sayfalara sığdıramayız. Doğru, ancak maddeler halinde sıraladığım bu sorular, geniŖ biçimde tahlil edilebileceği gibi, bu sohbetimizin sınırları içinde bu tahlilin zet ve sonuçlarını ortaya koyarak da aynı amaca ulaŖmıŖ oluruz.

Kemal: Evet, Mazlum sohbetimizin ana baŖlıklarını ortaya koymuŖ oldu. Ben devam edeyim.

Ülkemizde ulusal bir baskı ve buna bağlı olarak ulusal bir sorun var. Peki bu baskıyı kim uyguluyor? Bunu netleŖtirmeden, ulusal baskıyı ortadan kaldırmak için kime karŖı mücadele edileceği bilinemez.

Ülkemiz bugün yeni-sömürge bir ülkedir. Bu çok bilineni Ŗunun için tekrarladım; lkemizin yeni-smrgeleŖtirildięi 45'lerden bu yanaki ulusal baskıyla, ondan önceki ulusal baskı biçimde, politikada büyük aynılıklar taŖısa

da siyasi, sosyal temeli açısından farklılık arzeder.

Yeni-sömürgeleşme, Kürtler'in yaşadığı bölgeyi de yeniden şekillendirmiştir: Emperyalizmin sömürü alanı içindeki **Türkiye pazarı**, Kürt bölgesinin de dahil olduğu bir pazarı ifade etmektedir ve bu pazarın bütününde mevcut üretim ilişkileri, emperyalizmin çıkarlarına uygun biçimlendirilmiştir. Bölgede de kapitalist ilişkiler, kendi iç dinamiği ile değil, Türkiye sınırları bütününde olduğu gibi, yeni-sömürgeciliğe uygun olarak yukarıdan aşağıya emperyalizm tarafından geliştirilmiştir. Dolayısıyla bölgede bağımsız bir ekonomik yapı, kendi iç bütünlüğüne sahip bir ekonomik sistem yoktur.

Ülkemizde bugün Kürtler üzerindeki ulusal baskı, emperyalizmle işbirliği içindeki hakim sınıflar (yani oligarşi) tarafından uygulanmaktadır. Yeni-sömürgecilikle bölgede de emperyalist üretim ilişkilerinin hakim olmasının ve Türk egemen sınıflarının uyguladığı **sınıfsal ve ulusal baskı** sonucunda, Kürt egemen sınıfları (ağa ve şeyhler) egemen sınıf bloku (oligarşi) içinde yer alarak, ulusal baskının da araçları durumuna gelmişlerdir.

Bu Kürt tarihi açısından son derece belirleyici bir gelişmedir. Kürt hakim sınıflarının oligarşik ittifaka dahil olmasıyla ulusal baskı, somutta Kürt köylülerine, emekçilerine, küçük-burjuvazisine karşı uygulanan bir siyaset durumuna dönüşmüştür. Kürt egemen sınıfları kapitalist gelişmenin daha başında oligarşi içinde yer alarak emperyalizmin işbirlikçisi durumuna geldikleri için, **ulusal pazara** sahip çıkma konumundan uzaklaşmıştır. Tarihsel olarak burjuvazinin ilerici niteliğini kaybetmiş olması ve somutta Kürt hakim sınıflarının bu durumu, Kürt ulusal taleplerinin savunulması ve ulusal sorunun çözümü görevini de Kürt halkının omuzuna yüklemiştir. Bu koşullarda Kürt ulusal sorunu da, esas olarak **Kürt köylü, işçi ve küçük-burjuvazisinin sorunu** biçimine bürünmüştür.

Yeni-sömürgecilik ilişkilerinin yarattığı bu tablonun önemli sonuçlarından biri de şudur: Bu ilişkilerin bütün Türkiye sathında egemen olmasıyla, Kürt işçi ve emekçileriyle Türk işçi ve emekçileri **aynı ekonomik ve sosyal yapı içine** sokulmuş, bunun sonucunda sınıfsal konum ve talepleri büyük ölçüde aynılaştırılmıştır.

Bu yapıya baktığımızda,

Birincisi; bölgenin ayrı bir “sosyo-ekonomik yapı” olarak tahlil edilemeyeceği, ayrıştırılamayacağı, görülür. Dolayısıyla, bölgenin ayrı bir sosyo-ekonomik yapı olduğundan hareket eden her çözüm önerisi (ki “*Kürdistan Türkiye'nin sömürgesidir*” görüşü de buna tekabül eder), çıkış noktası yanlış olduğu için, sosyo-ekonomik yapı tahlili yanlış olduğu için, kaçınılmaz olarak pratik gerçeğe çelişkiye düşecektir.

İkincisi; ulusal sorunun milli burjuvazinin önderliğinde ve bir “pazar sorunu” olarak çözüldüğü koşulları dondurarak, her duruma ve bu arada bölgeye uyarlamaya kalkışmak da aynı çelişkiyi içinde taşıyacak, bu temelde üre-

tilen çözümler de pratikte karşılığını bulmayacaktır.

Üçüncüsü; bu sosyo-ekonomik yapıyı, bu sosyo-ekonomik yapıda Türk ve Kürt halklarının sorun, talep ve hedeflerinin içieliğini, bu yapıda tek, merkezi bir iktidarın hükmettiğini görmezden gelen bir strateji, ister sadece Türk halkının kurtuluşunu, ister sadece Kürt halkının kurtuluşunu savunuyor olsun, bu nesnel gerçeğin engellerine çarpıp açmaza düşecektir.

Özet olarak söylersem: Bu sosyo-ekonomik tabloya dikkatlice baktığımızda, görürüz ki, Türk ve Kürt halklarının, sosyal ve ulusal kurtuluşunun, Kürt ulusunun kendi kaderini belirlemesinin, Türk ve Kürt köylülerinin toprak sorununun ve demokrasi sorununun çözümünün önündeki engel aynıdır; **emperyalizm ve oligarşil!**

Burjuva demokratik devrimini yapamamış, dolayısıyla ulusal sorun ve köylü sorununu (genelde demokrasi sorununu) özememiş yeni-sömürgelelerde, halkların önündeki devrimci aşama, anti-emperyalist, anti-oligarşik halk devrimidir.

Bizim önümüzdeki aşama da budur. Hem ulusal, hem sınıfsal, sosyal sorunların çözümünü sağlayacak olan da budur.

Özlem: Mazlum arkadaş sorun nedir diye anlatırken, sorunun dil, eğitim, kültür gibi yanlarını sayıp sorun esas olarak Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkına sahip olmasındır dedik. şimdi de Kemal arkadaş, bölgeyi de içerecek şekilde mevcut sosyo-ekonomik yapıyı özetleyerek, böyle bir yapı içinde, ulusal sorunu, köylü sorununu, demokrasi sorununu çözecek olan anti-emperyalist, anti-oligarşik halk devrimidir dedi. Yani bu ikisini birleştişimizde, buradan şu sonucu mu çıkaracağız: Kürtler'in kendi kaderini tayin hakkına sahip olması, anti-emperyalist, anti-oligarşik devrimle mi mümkün olacak?

Mazlum: Evet, bir ifade bozukluğu dışında anladığın, özetlediğin doğru. Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı, her ulusun meşru hakkıdır. Bu hak onlara kimse tarafından bahşedilmez, tarihsel, doğal haktır. Biz, devrimle, Kürtler'in bu hakka sahip olmasından değil, bu hakkı kullanabilecek koşullara sahip olmasından sözediyoruz.

Her ulus gibi, Kürt ulusu da bizce bu hakka sahiptir bugün. Ama bu hakkı kullanamıyor. Emperyalizm ve oligarşinin ilhak ve ulusal baskı siyaseti bunun önünde engeldir. İşte bu noktada diyoruz ki; eğer “Kürt sorununun çözümü”nden ulusların kendi kaderini tayin hakkını anlıyorsak, o zaman sorun, bu hakkın kullanılmasına engel olan güçleri bertaraf etmektir. Bu güçler bertaraf edilmediği sürece, Kürt sorunu çözülemez.

Sohbetimizin ilerleyen bölümlerinde sorunun başka boyutlarını biraz daha ayrıntılandıracağız ama özü bu son cümlemde saklıdır: “*Bu güçler (yani*

emperyalizm ve oligarşi) *bertaraf edilmediği sürece, Kürt sorunu çözülemez.*”

Kemal: Tabii bu dediğimizi pekiştirmek için “*ama belki emperyalizm ve oligarşi bu sorunu kendileri çözerler*” ihtimali üzerinde de durmak gerekir. Mesela Avrupa Birliği çözemeyi mi? Mesela, TÛSİAD’ın çözüm istediği söylenmiyor mu? Veya düzen partilerinden herhangi biri çözemeyi mi? Bilindiği gibi bu “çözüm” yollarından da sözedenler var.

Mazlum: Var da var. Hatta, Irak’ta olduğu gibi, ABD’nin müdahale edip “Kürt sorununu çözebileceğini” söyleyenler bile var. Bakalım. Önce “**oligarşik iktidarın sürdüğü koşullarda**” Kürt sorunu çözülebilir mi, buna bakalım.

Küçük-burjuva diktatörlüğü sorunu çözememiştir. Çözümünden sadece “Kürtlüğü yoketmeyi”, misak-ı milli sınırları içinde yaşayan herkesi Türkleştirmeyi anlamış ama bunu da başaramamıştır. Dergimizde yayınlanan yazı dizisinde bu süreç oldukça ayrıntılı anlatıldı. Bunu geçelim. Oligarşik sistem de çözemeyi.

Bunun nedenlerinden biri, tarihsel olarak bu devletin oluşum ve gelişim sürecidir. Türkiye Cumhuriyeti, sınırları “ilhak”la oluşmuş bir devlettir. **İlhak**, oligarşik sistemin bir parçasıdır. Oligarşi, ilhaktan hem siyasal, hem ekonomik nedenlerle vazgeçemez. İlhakı kalıcılaştırmak için tam 80 yıldır “Türkleştirme” politikası uygulanmaktadır. Evet, bu politikanın iflas ettiği çok açıkça ortadadır. Fakat oligarşi, ne yapıp edip, gerekirse asimilasyonu biraz esneterek, “AB’ye uyum” için bazı politikalarından vazgeçerek de olsa, **ilhakı sürdürmek** istemektedir. İlhakın sürmesi, Kürt sorununun çözümsüzlüğünün sürmesi demektir.

Bir dönem hatırlarsanız, “Batı üretiyor, doğu tüketiyor” diye burjuva basında adeta kampanya şeklinde haberler de çıkmıştı. Bunlar daha çok Kürt halkını baskı altına almaya, şovenizmi kışkırtmaya yönelik demagojilerdi. Gerçeğin bununla ilgisi yoktur. İlhakta, oligarşinin çok bariz ekonomik çıkarları vardır. Bölgenin yeraltı madenleri, suları, diğer yerüstü zenginlikleri, bütün bunlar bir yana, ilhak edilen bölge, sömürülecek çok büyük bir nüfus demektir ve tek başına bu oligarşinin ekonomik çıkarını açıklamaya yeter. İlhak’ın son bulması yani işbirlikçi tekelci burjuvazinin “pazar” alanlarının daralması demektir.

İkinci olarak, oligarşinin yönetim biçimi, faşizmdir; faşizmde ne bir ulusun, ne halkın veya halkın herhangi bir kesiminin ulusal, sınıfsal iradesine yer yoktur. Oligarşinin “demokrasibilik oyununun sınırları içinde” Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkına saygı gösterebileceğini düşünmek, onun yönetim biçimine terstir.

Kısacası, devletin varoluş biçiminden oligarşinin ekonomik siyasi çıkarla-

rına kadar pek çok ekonomik, askeri ve siyasi neden, oligarşik düzenin Kürt sorununu çözemeyeceğini gösterir. Oligarşinin çıkarları da, siyasi rejimi de böyle bir “irade”nin egemen olmasına izin vermez. Bugüne kadar da tüm düzen partileri, hangi söylemlere, manevralara başvurmuş olurlarsa olsunlar bu politikanın sürdürücüsü oldular. Federasyon tartışılabilir diyen Özallar’ın, “AB’nin yolu Diyarbakır’dan geçer” diyen Mesut Yılmazlar’ın, Kürt realitesini tanıyoruz diyen Demireller’in yapıp ettiklerini burada tekrara gerek görmüyorum. Özü şudur: özümün bu sistem içinde olabileceğini düşünmek, sistemi tahlil edememektir.

Bir özüm, emperyalizmin müdahalesiyle olamaz mı?

Olamaz!.. Avrupa Birliği’ne “uyum” çerçevesinde veya ABD emperyalizminin dayatmalarıyla Kürtçe’nin serbest bırakılması, yerel yönetimlere daha fazla yetki verilmesi ve buna benzer adımlar mevcut düzen içinde atılabilir, nitekim atılan bazı adımlar da vardır. Bunların hiçbirisi, en azamisi bile, hatta “pratikte de tamamen uygulandığını” varsaydığımız durumda bile, Kürt sorununun çözümünü anlamına gelmez.

Çünkü Avrupa emperyalizmi için Türkiye’deki Kürt sorunu, “kültürel haklar” sorunundan ibarettir.

Kemal: Burada araya girip bir ek yapayım. Kürt Sorunu Nasıl özölür kitabında şöyle bir ifade vardı: “ABD’nin politikası ‘**Kürt devleti kurmak**’tan yana da olabilir, Kürt halkını ‘**son ferdine kadar kırmak**’ da!” Ki, aynı şey Avrupa emperyalizmi için de söylenebilir. Dolayısıyla, bugün Avrupa emperyalizmi sorunu “kültürel haklar” olarak görüyor, ancak farklı konjonktürlerde, çıkarlarına uygun düştüğünde “ayrı devlet”ten yana da olabilirler ama bugün için Avrupa emperyalizminin politikası, Mazlum arkadaşın dediği çerçevededir. Buyur devam et sen.

Özlem: Mazlum arkadaşın sözünü kesmişken bu noktada bir ek de ben yapayım: AB standartlarının “ulusal sorun”u ne kadar özebileceğinin yakın zamanda yaşanmış örneklerinden biri İspanya’da görölmüştü hatırlarsanız. Bu konuda iki olguyu hatırlatmak yeterli olacaktır. Birincisi, Henri Batassuna partisi, ETA’nın uzantısı olduğu gerekçesiyle kapatılmıştı ve AB’nin buna bir itirazı olmamıştır. İkincisi, yine İspanya’da Katalanlar’ın, Basklılar’ın kendi yerel meclisleri var. Bu ulusal sorunun “burjuva” çözümleri arasındaki biçimlerden biridir. Bask Meclisi, geçtiğimiz aylarda yerel meclislerinde hak ve özgürlüklerinin genişletilmesi doğrultusunda bir karar aldılar; İspanya Parlamentosu reddetti. Yani bırakın “kendi kaderini tayin etme hakkını”, daha alt düzeyde ekonomik, demokratik talepleri konusunda bile bir iradesi yok; son söz, İspanya Parlamentosu’nun yani “hakim ve ezen ulus”un egemen sınıflarının parlamentosunun. Bir örnek daha geldi aklıma. Bu yılın başlarında İspanya’da yapılacak seçimlerde İspanya Yüksek Mahkemesi “Bask bölgesin-

deki oyların geçersiz sayılacağına” karar verdi. İŖte size “Bask Modeli”!

Zaman zaman ülkemizdeki “ulusal sorun”un çözümü için eŖitli Avrupa lkelerindeki “eyalet”, “kanton” sistemleri, Belçika modeli gibi çözümler önerilir; bunlar burjuva demokrasisinin kendi tarihsel koŖulları içinde hayat bulmuŖtur. Bunları Türkiye için bir seçenek olarak sunmak, faŖizmi, oligarŖik diktatörlüğü yok saymaktır.

Mazlum: Siz rneklerle tamamlamıŖ oldunuz. Sonuç olarak bu noktada sunu belirtiyim ben.

Egemen sınıfların yüzlerce yıllık pratiğinde vardır; onlar, ancak kendileri açısından daha büyük bir tehlikeyi bertaraf etmek için reformlar yaparlar. Çoğu zaman halkların mücadelesi yükseldiğinde, bazı hakları tanımak zorunda kalırlar. Mücadelenin, halkın taleplerinin düzen dıŖı bir kulvara yönelmesini önlemek için, düzen içi çözümler ortaya atarlar ve bunlar “reform” olarak adlandırılır. Kürt halkının düzen dıŖı devrimci zm için mücadelesini engellemek amacıyla, düzen içi eŖitli düzenlemeler yapabilirler ama bu düzenlemeler hiçbir zaman “Kürt sorununun zm” anlamına gelmeyecektir. Tekrar ediyorum, “Kürt sorununun zm”, tüm ulusal haklara koŖulsuz, sınırsız sahip olunması ve kendi kaderini tayin hakkıdır.

Özlem: İsrarla bunun üzerinde duruyorsunuz ama çok dikkat çekici bir Ŗey var, mesela PKK “KKTH”den neredeyse hiç szetmiyor. Fakat onlar da sürekli “Kürt sorununun üzümünden” sözediyor.

Kemal: BaŖta özetlediğimiz sosyo-ekonomik yapı, Türk milliyetçiliğinin neden Kürt sorununu zlmeyip ilhak, imha ve asimilasyonda ısrar ettiğini gösterdiği gibi, Kürt milliyetçiliği temelindeki bir çizginin de neden zm imkanı taŖımadıėını da açıklar bize.

Evet zlem, haklısın, artık Kürt milliyetçiliği KKTH’den szetmeden “zm”den sözediyor. *‘Peki yleyse nasıl bir zmden sözediyorlar’* diye sorarsan, buna net bir cevap veremem.

Çünkü Kürt milliyetçi hareketinin bugün net, açık, i tutarlılığa ve bütünlüğe sahip bir talep formülasyonu yoktur. “Demokratik cumhuriyet” teorisiiyle, Kürt sorununun bu düzen içinde zlebileceği sylenmiŖtir. OligarŖik düzen içinde yer alınacağı açıklandıktan bu yana da, talepler daha çok taktik ve konjonktürel olarak belirlenmektedir.

Örneğin calan, İmralı savunmalarında aslında demokrasi büyük lde yerleŖmiŖtir, demokratik mücadele geçerlidir, zor’a baŖurmanın zamanı gemiŖtir vs. derken, Kürtler’in en temel sorununun da “dil sorunu” olduğunu sylemiŖtir.

Aynı Ŗekilde belli bir süre boyunca “AB erevesi bizim için yeterlidir” de-

nilmiştir. Ancak bir noktada bunlardan da vazgeçilmiştir.

Bir dönem, ‘emperyalistler Kürtleri kullanabilir, kendi içimizde ozmeliyiz’ denilirken, sonra emperyalistler hakimdir, boyun eğmeliyiz, denip, ABD’nin Ortadoğu’ya müdahalesi desteklenmiş, oligarşiye karşı ‘ABD müdahalesi’ sopası sallanmıştır.

Bir dönem, sınırlarla hiçbir sorunumuz yok, biz tamamen **misak-ı milli içinde** bir ozm istiyoruz denilmiş, ancak daha sonra bunu yadsır tarzda bu kez ortaya “demokratik konfederalizm” diye, dört parçadaki Kürtler’in, “mevcut devlet sınırlarını ihlal etmeden” (nasıl olacaksa?!) ortak örgütlenmesi öngörülmüştür.

Bütün bu taleplerin erevesi, yarın yine değişebilir. Burada sistematik bir bütünlük yoktur. G dengelerine göre hareket edilmekte, ancak her halükarda emperyalist sistem içinde kalınmaya dikkat edilmektedir.

PKK nderliğindeki Kürt milliyetçi hareketine ilişkin tutum belirleyenlerin birçoğu, sanki bütün bunlar yokmuş, sanki karşılarında “bağımsız Kürdistan”ı, hatta “sosyalist Kürdistan”ı savunan bir hareket varmış gibi tavir belirliyorlar. Hareketin kendisi “biz AB’ye karşı değiliz, biz ABD’ye karşı değiliz...” diye açıklarken, birilerinin kalkıp bize onların ne kadar “anti-emperyalist” olduğunu kanıtlamaya çalışması abesliği de buradan çıkıyor olsa gerek.

Bu talepler “demokratik talepler” değil midir? Evet, demokratik taleplerdir. Fakat bu talepler, “Kürt sorununun ozm” değildir. Biz, burada “Kürt sorununda demokratik mücadele”yi tartışmıyoruz, biz devrimci açıdan “Kürt sorununun ozm”n tartışıyoruz. Nihai hedefi, bu ve benzeri taleplerle sınırlı olanlar, Kürt sorununun ozmnden, kendi kaderini tayin hakkından vazgeçmiş, “Kürtler’in durumunu nisbeten iyileştirme” izgisindedirler.

Sohbetimizin bugünkü bölümü açısından sonuç olarak şunu söyleyelim: Devrimciler, Kürt halkının demokratik taleplerini desteklerler, Kürt halkının ulusal haklarında iyileştirmeler sağlayacak reformlara hayır demezler, ancak bunun dışında mevcut düzeni güçlendiren, emperyalizmin dünya düzenine boyun eğmeyi ngren, Kürt sorununun ozmn reformlara indirgeyen teori ve taktiklerle de mücadele ederler.

Evet, daha tartışacağımız çeşitli noktalar var. Mesela Barzani izgisi Kürt ulusal sorununda bir “ozm” müdür? Ulusal ve sosyal kurtuluşu içiçe geçiren daha başka hangi etkenler vardır gibi... Haftaya buluşmak üzere şimdi-lik hoşçakalın.

Konu: Kürt Sorunu'nun Çözümü -2

Devrim, çözümü ertelemek değil, yakınlaştırmaktır

Yürüyüş okurlarına merhaba! Umuyoruz ki geçen hafta başladığımız bu sohbetimiz, bulunduğunuz yerlerde “Kürt sorununun çözümü” konusundaki tartışmalarda devrimci görüşü savunmak bakımından işinize yaramıştır. Tayyip Erdoğan’ın “Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı üst kimliği”nden sözetmesi, karşısında Baykal başta olmak üzere “Ne mozayîği ulan”cılarının cevaplarıyla “Kürt sorunu” tartışma gündeminde olmaya devam ediyor. Zaman zaman gündeme gelen bu “alt kimlik, üst kimlik” konusuna da sohbetimizin ilerleyen bölümlerinde değineceğiz. Ama başlarken sohbetimizin ilk bölümüne ilişkin kısa bir hatırlatma yapalım. Evet Özlem.

Özlem: İlk bölümde, önce ulusal baskının siyasi ve sosyal temelini ortaya koyduk. Yani başka bir deyişle, ulusal baskıyı kim uyguluyor, sorusunun cevabı olarak emperyalizm ve oligarşidir dedik. İkinci olarak ülkemizin sosyo-ekonomik yapısını değerlendirdik; Türk ve Kürt halkının aynı sosyo-ekonomik yapının bir parçası haline getirildiği, aynı merkezi iktidarın yönetimi altında olduğu belirtildi. Bu nedenle Türk ve Kürt halkının kurtuluşunun içiçe geçtiği vurgulandı. Üçüncü olarak ulusal sorundan ve dolayısıyla “Kürt sorununun çözümü” kavramından neyi anladığımızı konuştuk. Buna bağlı olarak bazı ulusal hakların elde edilmesinin “çözüm” olarak adlandırılmayacağı ancak Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı’nın kullanılmasıyla çözümün ortaya çıkacağı belirtildi. Ve bu noktada çok net olarak şunu ortaya koyduk: Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkını kullanmasının önünde engel olan güçler yani emperyalizm ve oligarşi bertaraf edilmeden Kürt sorunu çözülmez.

Kemal: Evet, Özlem’in özetlediği anlayış üzerinden sorunun çözümünün diğer boyutlarına geçebiliriz. Esas meselemiz “çözüm”ün netleştirilmesi olduğuna göre, bu hafta “çözüm” konusuna bağlı olarak şunlara değinelim diyorum: **Bir;** daha güncel olduğu için tartışmaya bununla girelim: Alt kimlik, üst kimlik tanımlaması, oligarşinin bunu kabul etmesi bir “çözüm” müdür? **İki;** AB’ci, burjuva demokrat, küçük burjuva reformist önerilerin, poli-

tik, ideolojik içeriği nedir? **Üç**; Barzani-Talabani önderliğinde Kuzey Irak'ta gelişen durum bir çözüm müdür? **Dört**; ulusal sorunun çözümünün sınıfsal, sosyal içeriği nedir? Sohbetimizin akışına göre bunlara ek yapabiliriz.

Mazlum: Alt kimlik, üst kimlik meselesinden başlayalım.

Tartışmaları izleyememiş olanlar için özetleyelim: Öneri şu; bu sınırlar içinde yaşayan herkes Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı'dır. Bu herkesi birleştiren "üst kimlik"tir, Kürtlük, Türklük, Araplık da "alt kimlik"lerdir.

Başta şunu belirtmeliyiz; çok uluslu devletlerde bu tür kavramlaştırmalar, tarihsel sosyal gelişim içinde şekillenirler. Ama varsayalım ki tarihsel, sosyal birikim buna benzer bir şekillenme yaratmıştır. Ancak yine böyle bir tanımın gerçekten eşitlik ve ulusal hak anlamına gelebilmesi için, bunun ön koşulu alt kimlik, üst kimlik diye sözedilenlerin **özgür** olmalarıdır. Mesela, çok uluslu SSCB'de tüm halkları içeren ortak bir tanım olarak "Sovyet halkları" tanımını kullanıldı. Biz de öyle kullanırdık. Ancak orada "Sovyet" yönetimi, halkların ortak iradesinin ürünüdür zaten ve her halk SSCB'de kendi özgür ulusal iradesiyle yer almaktaydı.

Böyle bir şey söz konusu olmadan bunu "çözüm" olarak görmek, göstermek, Kürt sorununun içeriğini boşaltmaktır. Çözüm, **"ben Kürt'üm"** diyebilme-yeye indirgenebilir mi? Evet, çözümün bu türü AB yasalarında var. Yarın TC yasalarında da olabilir. Ne değişir? İlla "Kürtçe serbestliği" konusunda, Kürtçe'nin serbest bırakılmasının Kürt sorununun çözümü olmayacağını görülmesinde olduğu gibi, o da mı illa yaşanılınca anlaşılacak?

İkinci olarak, ulusal sorunun bu tür bir anlamda kelime oyunları ile çözümlü, burjuva bir çözümün ifadesidir. Bu kimliklerin bu şekilde **"üst"** ve **"alt"** olarak kategorilendirilmesi bile, **şovenizmin ve ilhakin devamıdır**. O üst kimliğe kim karar vermiş? O "üst kimlik" halkların ortak iradesiyle mi belirlenmiş? Hayır! "Üst kimlik" olarak adlandırılan **"Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı"** da diğer halklara dayatılmış bir kimlik değil mi?

Sorunun ancak her halkın özgürce kendi kaderini belirleyebileceği bir ortamda -yani devrimci halk iktidarı- ortamında çözülebileceğinin bir başka kanıtı da budur: Özgürlük ve demokrasi koşullarında eğer Kürt, Türk ve diğer milliyetler, tek devlet olmaya karar verirse, o zaman ortak ülkelerine ortak iradelerinin ürünü olan bir ad vereceklerdir. Ancak o koşullarda ortak bir kimlik tanımı çözümün bir parçası olabilir. Değilse, bugünkü koşullarda isterseniz "Kürtlüğü" üst kimlik yapın, bu bir aldatmacadan öteye geçmez.

Bu tartışmayı Özal, Demirel getirmiştir gündeme. Amaçları bellidir. Ancak Kürt milliyetçiliği de "düzen içi" çözüm politikası izlemeye başladıkları andan itibaren bu tür kavramsal, yasal düzenlemelerle "çözümü" özdeşleştirmeye başlamışlardır. Mesela, Abdullah Öcalan, *"herkesi zorla Türk saymak yerine, Türkiye ya da Türkiye ulusu vatandaşlığı formülünün uygun*

olduğunu” belirtmişti. Kendisini de şöyle tanımlamıştı: **“Ben Kürt ulusundanım ve Türkiye ulusu vatandaşıyım.”** (7 Mayıs 2005, Özgür Politika)

Diyelim ki oligarşi de, AB de bunu kabul etti ve ırkçı Anayasa’daki, yasalardaki ilgili maddeler değiştirilip buna uygun hale getirildi. Ne olur? Kürt sorunu çözülmüş mü olur? Burada görülmesi gereken şudur: “Kürt sorunu”nun çözümünde oligarşiyle bir **“orta yol”** bulmak mümkün değildir. Söz konusu yasaların değiştirilmesi, şovenizmin geriletmesi olarak görülebilir ama ulusal sorunun “çözümü” değildir. Çözüm böyle yüzeysel, siyasal, sosyal, ekonomik karşılığı olmayan düzenlemelere indirgenemez.

Kemal: Bu noktada AB’nin çözümünün içeriğine geçebiliriz. İstersen bunu da sen anlat Özlem.

Özlem: Geçenki sohbetimizde siz anlatmıştınız; AB, Kürt sorununun çözümünü kültürel haklar meselesine indirger. Geçen hafta bunun bir yanını eksik bıraktık sanırım; AB’nin kültürel haklar anlayışının temelinde de sorunu **“bireysel haklar”** sorunu olarak görmesi vardır. (Bu ayrıca da tartışılabilir genişlikte bir konu olmakla birlikte, burada özünü ortaya koyalım yine de.)

Bu politika, *“Sorun bireysel hak ve özgürlüklerin genişletilmesidir”* şeklinde özetlenmektedir.

Bu çözüm biçimi, esas olarak burjuvazinin toplumun “sınıflar”dan oluştuğu gerçeğini değiştirmek, sınıfsal, ulusal oluşumları tasfiye etmek, halkın her kesimini örgütsüzleştirmek olarak özetleyebileceğimiz politikasının “ulusal sorun” alanındaki tezahürüdür.

Deniz Baykal’ın *“Ben Kürt’üm, ben Arap’ım, ben Çerkesim.. desin, ama biz Kürtler olarak, biz Araplar olarak şunları talep ediyoruz diye ortaya çıkmasınlar”* şeklindeki görüşü de aynıdır. Onlar örgütlü Kürt’ten korkuyor tabii, “ulus” olarak, “halk” olarak haklarının mücadelesini vermesinden korkuyor. Diyor ki, *“bireysel hak ve özgürlükler tam uygulanırsa, zaten bundan Türk de yararlanır, Kürt de...”* Ülkemizde kendilerine sosyalist diyen birçok reformist parti, DKÖ de aynı anlayışta. İlk bakışta “mantıklı” gibi gözükse de görüş, ulusal sorunu yoksayıyor aslında. İlhakı, asimilasyonu yoksayıyor. Bu anlamda “bireysel hak ve özgürlüklerin genişlemesi”nin de Kürt sorununun çözümü anlamına gelmeyeceği açıktır. Bu bireysel hak ve özgürlüklerin faşizmin yönetimi altında neye döndüğü ve döndürüleceği de zaten belli.

Kemal: Meselenin bu yanı **AB şemsiyesi** altındaki çözümün değerlendirilmesiydi. Bir de **ABD şemsiyesi** altında çözüm var. Bu şemsiyenin altında neye çözüm deniyor, onu da Mazlum arkadaş anlatsın.

Mazlum: ABD şemsiyesi altındaki Barzani-Talabani çözümüne ilişkin

tavırlar, biraz “ulusal harekettir, ne yaparsa haktır” anlayışına benziyor. Ulusal bir hareketi desteklemek, onun tüm politika ve taktiklerine angaje olmak değildir. Böyle bir Marksist-Leninist politikanın örneği yoktur. Anadilde eğitim için mücadele edersen, bu doğrultuda ulusal hareket tarafından açılan bir kampanyayı da destekleyebilirsin ama bu hareketin “ateşkes, barış” politikalarını desteklemek ise çok daha farklı bir şeydir. Marksist-Leninist bir hareket ilk ikisini yapabilir ama üçüncüsünü yapmak, Marksist-Leninistlik değil, milliyetçi reformizme tabi olmaktır. Bu politikayla, taktikle, ulusal sorunu iyi anlamakla değil, ancak ulusal sorun konusunda teorik olarak reformist bir sapma içinde olmakla veya pragmatizm/fırsatçılık/kuyrukçuluk gibi pratik nedenlerle açıklanabilir.

Elbette kimse kendi politikasını belirleyenin pragmatizm, fırsatçılık olduğunu itirafa yanaşmadığından, objektif durumunun kuyrukçuluğa tekabül ettiğini kabul etmediğinden, mevcut durumlarına teorik bir izah getirmek için büyük gayret sarfediliyor. Tabii böyle bir şey Marksist-Leninist teoriyi eğip bükmeden, çarpıtmadan yapılamayacağı için de ulusal sorunun teorik konusu konusunda çarpık düşünceler ortalığı kaplamış durumdadır.

Bu çarpıklığın, kafa karışıklığının en çarpıcı biçimde somutlandığı yerlerden biri de Kuzey Irak oldu.

Barzani-Talabani önderliğindeki Kürt milliyetçi hareketin ABD işgalciliğiyle işbirliği, “Kürtler’in kendi kaderini tayin hakkı”nı kullanması olarak savunuldu. Kürt milliyetçiliğinin işbirlikçi politikası, ulusların kendi kaderini tayin hakkı adına meşrulaştırıldı. Bu hakkı böyle kullanıyorlar, saygı göstermek gerekir” denildi. Hem de bunları söyleyenler, kendilerine komünist, sosyalist, Marksist-Leninist diyenlerdir. Bu konuda dergimizde birçok yazı çıktı, bu nedenle onları yeniden tekrar etmek istemiyorum.

Barzani’nin, Talabani’nin ilericiliğini gericiliğini, bu politikanın ÜKKTH diye tanımladığımız bir hakkın kullanımı olup olmadığını tartışmadan önce, gözden kaçırılan “küçük” bir ayrıntı var, onu hatırlatayım: **Irak Kürdistan’ı toprakları bugün Amerikan emperyalizminin işgali altındadır.**

Dikkat edilmeli, burada yeni-sömürgecilikten, ekonomik, siyasi işgalden falan sözetmiyoruz. Apaçık bir işgalden sözediyoruz. Marksist-Leninist literatürde emperyalizm tarafından “ekonomik, siyasi” olarak da değil, tankıyla, topuyla, askeriyeye işgal edilmiş bir toprak üzerinde yaşayan halkın “kendi kaderini tayin hakkını kullandığından” veya kullanmış sayılabileceğinden sözeden bir tek paragraf, bir tek kelime bulunabilir mi?

Kuzey Irak’taki Kürt halkı Saddam diktatörlüğünün baskısı altındaydı. ABD işgalciliğiyle işbirliği bu koşullarda kendini bir zalimin elinden öteki zalimin eline atmaktır; burada “özgür bir irade”den sözedilebilir mi? Toprakları emperyalist işgal altındaki bir halkın kendi kaderini tayin hakkı olduğundan, bu hakkı kullandığından sözedilebilir mi? Barzani-Talabani önderliğindeki

Kürt milliyetçi hareketinin işbirlikçilik politikası, KKTH içinde mütalaa edilemez. Bizim ilerici goreeğimiz ve destekleyeceğimiz KKTH, emperyalizm karşısında ilerici bir niteliğe sahip olanıdır. Ancak dediğimiz gibi burada KKTH'nın gerçekleşmesi de söz konusu değildir. Burada ABD tarafından tayin edilen bir durum söz konusudur. Buna evet ya da hayır deme durumu vardır. Kürt burjuva feodal nderliği bu durumu kabul etmiştir, bunun eleştirisini de ayrıca yapılır. Ortaya çıkan durumu Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkını kullanması diye adlandırmak, Marksist-Leninist literatürdeki KKTH'nin iini boşaltmaktır.

Bu tür analizleri itiraf edeyim ki bunca yıllık bir devrimci olarak şaşkınlıkla okuyorum. Sanki orada bir işgal yokmuş, sanki oranın hakim gücü Amerikan emperyalizmi değilmiş gibi orada yaşayan halkın “kendi kaderini tayin hakkını kullandığından” sözediliyor.

Tekrar ediyorum, tankıyla topuyla emperyalist işgalin olduğu bir yerde herhangi bir ulusun veya onun burjuva-feodal önderliğinin politik tavrının “ulusların kendi kaderini tayin hakkı olarak” adlandırıldığı bir tek örnek kimse bulamaz.

Kemal: Demek ki AB şemsiyesi altında da, ABD şemsiyesi altında da Kürt ulusal sorununun “özüm”ünden sözedilemez. Ve demek ki bize başka bir şemsiye lazım. İşte o şemsiye devrimci çözümün şemsiyesidir; Devrimci Halk İktidarı şemsiyesidir. Söylediğimiz açıktır: Kürt sorunu devlet yapısını değiştirmeden, iktidar halk tarafından devralınmadan çözülmez.

Barzani'nin, Talabani'ninki “özüm”se, evet böyle de özölür. Fakat biz devrimci bakış açısından sözediyoruz. Bu ülkenin Türk ve Kürt Marksist-Leninistleri'nin Kürt halkına ne söylemesi, hangi hedefi göstermesi gerektiğinden sözediyoruz. Sosyalist, komünist, Marksist-Leninist olup da Kuzey Irak'taki gelişmeleri “Kürt ulusal sorununun çözümü” olarak gösteren, bunu da KKTH ile teorileştirmeye çalışanların es geçtiği nokta budur. Tabii ki Barzani'ye, Talabani'ye, yani Kürt milliyetçiliğine göre bu bir çözümdür. Fakat sen bir sosyalist, Marksist-Leninist olarak ne diyorsun, bunu bir çözüm olarak mı görüyorsun? Mesele budur.

Mazlum: Burada şunu da ekleyebiliriz. Aslında bu kadar büyük bir savruluş yaşanmasının bir nedeni de ulusal sorunun emperyalizm çağındaki içeriğini pek de iyi kavrayamamış olmaları sanırım.

Ulusal sorun, biliyoruz ki tarihsel olarak bir “pazar sorunu” olarak konulmuştur. Ancak daha Lenin'den, Stalin'den itibaren ısrarla üzerinde durulmuştur ki emperyalizm çağında yani burjuvazinin ilerici, milli özelliklerini kaybettiği, ulusal sorununun köylü ve toprak sorunuyla içiçe geçtiği noktada, artık sorun sadece “burjuvazinin pazar sorunu” olmaktan çıkar.

Ulusal sorunu pazar savaşı olarak değerlendirmek, bu olguyu belirleyen sosyal, siyasal ve tarihsel gerçeklerden kopmaktır. Ulusal soruna idealistçe ve tarihsellikten uzak yaklaşmaktır. Ulusal sorunu, hala pazar sorunu olarak ele almak, “*çokuluslu feodal imparatorlukların varlığını ve burjuvazinin ilerici olduğunu, ulusal kurtuluşa önderlik ettiğini*” savunmak ve dolayısıyla emperyalizm olgusunu anlamamak olur.

Evet, oligarşi içinde Türk milliyetinin ağırlığı olduğu kesindir. Ama Kürt sömürücülerinin bu oligarşiyle ittifak içinde olduğu da o kadar açıktır. Emperyalizmle işbirliği içinde olan ve Kürt halkını ezen, kimliğini yoksayan, reddeden bir oligarşik yapının bileşeni olmak onun tüm ulusal değerlerini çoktan yadsıdığına gösteriyor. Burjuvazi ulusa ihaneti seçeli çok olmuştur. Bu yüzden ulusal sorunların çözümü de ezilen sınıfların omuzlarındadır.

Tabii bu çok açık bir şeydir; bugün Kürt ulusal sorunu esas olarak Kürt halkının sorunudur. Kürt kimliğinde ısrar ettiği için ulusal baskıya maruz kalan feodallerin, burjuvaların olması, sorunun esas olarak halkın sorunu olduğuyla çelişmez. Mesela “Kürt egemen sınıfları” olarak nitelendirilebilecek kesimin bütünü açısından durumun ne olduğunun doğru tespit edilmesidir.

Sınıf ve katmanların toplumsal durumları tespit edilirken, buna bakılır; “istisnai” durumda olanlara değil. Sınıf ve katmanların mevzilenmesi açısından yapılan her analiz, bu tür istisnaları içerir zaten, sınıf ve katmanların gerek ekonomik durumlarında, gerek politik tavırlarında her zaman “geçişli” durumlar olur; ama dediğimiz gibi formülasyon bunlara göre yapılmaz.

Milli Kürt burjuvazisinin, Kürt feodal egemenliğinin sınıfsal bir katılımından değil, lokal bir katılımından sözedilebilir.

Kürt egemen sınıfları kapitalist gelişmenin daha başında oligarşi içinde yerel olarak emperyalizmin işbirlikçisi durumuna geldikleri için, **ulusal pazara** sahip çıkma konumundan uzaktırlar. Bu nedenle milliyetçilik temelinde siyasi tavır küçük-burjuvazi tarafından geliştirilmiş, bu tavrın izleyicileri ise Kürt köylülüğü olmuştur.

Bazı Kürt burjuvalarının, feodallerinin ulusal kimliklerini savunmaları, ulusal hareket içinde yeralmaları, bu gerçeği değiştirmemektedir. Bunlar hareket içindeki istisnalardır, bir iki isim sayıp ardından toplumsal bir katman olarak “milli Kürt burjuvazisi”nden sözedilenler, veya 1940'lara kadarki isyanlara Kürt aşiret reislerinin önderlik etmesine bakıp bugün de hala aynı “egemen sınıf”ların var olduğunu sananlar, son 60 yıllık tarihi yok saymaktadırlar.

Zaten böyle bakıldığında, ne ulusal sorunun emperyalizme karşı mücadele sorunu olduğu, ne de proletarya devriminin bir parçası haline gelmesi şeklindeki Marksist-Leninist tespitlerin bir anlamı kalmaz.

Lenin’in tespitlerini hatırlatalım bu noktada; “*Birincisi; emperyalizm evreleriyle birlikte ulusal sorun esas olarak emperyalizm ile ezilen halklar arasında bir sorun durumuna gelmiştir. İkincisi ise; ulusal sorun proletarya devri-*

minin bir parçası haline gelmiştir.”

Kemal: Buradan hareketle önceki sohbetimizin sonunda belirttiğimiz “ulusal sosyal kurtuluşun içiçe geçmesi” açısından bir noktayı daha belirtebiliriz.

Gerek Kuzey Irak değerlendirmelerinde, gerekse de ülkemizdeki “Kürt sorununun çözümü” tartışmalarında, tamamen Kürt milliyetçiliğinin politika ve teorilerine tabi olunarak, **Kürt halkının kurtuluşu**’nun sosyal, sınıfsal boyutlarından adeta hiç söz edilmemektedir.

Oysa, Mazlum arkadaşın değindiği gibi, ulusal sorun, birçok durumda köylü sorunuyla, toprak sorunuyla içiçedir. Ülkemizdeki Kürt ulusal hareketinin kitle gücünü yoksul köylülüğün oluşturması da bunun tabii sonucudur. Kürt illerinde kırsal alanda toplam ailelerin büyük bölümü, (1980 rakamları ile yüzde 70’i) topraksız ve az topraklı köylüdür.

Bu durum, şunu da beraberinde getirir: Kürtler’in ulusal baskıya son verme ve kendi kaderini özgürce belirlemesi yani Kürt ulusal devrimi, Türkiye’de gerçekleşecek anti-emperyalist, anti-oligarşik halk devriminin parçası olarak aynı zamanda **köylülerin kurtuluşu** olacaktır. Kürt köylülerinin hem ulusal sorununun hem de toprak sorununun çözümü, halk iktidarı ile mümkündür. Bu da ulusal kurtuluşla sosyal kurtuluşu içiçe geçiren bir başka faktördür. Bölgede işçi, köylü ve diğer emekçi kesimlerin iki ana sorunu, kendi kaderini tayin hakkı ve toprak sorunudur.

Mazlum: Devrimci teori ve Kürt sorununun devrimci çözümü açısından bugün, düne nazaran daha berrak bir ortam vardır. Mesela, gerçek şu ki, PKK’nin “Türkiyelileşme”ye yönelmek zorunda kalması, ortak mücadele, ortak örgütlenme, ortak devrim zorunluluğunun bizzat Kürt milliyetçiliğinin pratiğinde kanıtlanmasından başka bir şey değildir.

Tabii başka çarpıcı noktalar da var; biz daha yıllar önce şöyle demişiz: “Bugün Kürt ulusunun varlığına işaret etmekle yetinmek artık bir anlam ifade etmiyor. Türkiye geleneksel solu için olduğu kadar, küçük-burjuva aydınları için de doğru tutum; geleneksel “icazet” tavrının bırakılması, **Misak-ı Milli sınırları içinde çözüm teorilerine karşı gelmek** ve Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkını cesaretle savunmaktır.” Cepheliler’in Haklıyız Kazanacağız’daki sözleri bunlar.

Biz bu geri yaklaşıma karşı mücadele ederken, buna rağmen Kürt milliyetçiliği herkesi sosyal şovenlikle, misak-i millicilikle suçlarken, Kürt milliyetçi hareketi bugün “misak-ı milli” ile bir sorunumuz yok noktasına gelmiş, “misak-ı milli” içinde çözümü savunmaktadır. Bu da Kürt sorununun çözümünü düzen içine hapsetmenin bir başka tezahürüdür.

Kapitalizm sınırları içinde “çözüm” önermek, sosyal-şovenizmdir. Kürt

sorununun devrim dışında çözüm yolu yoktur.

Peki biz “özüm devrimde” diyerek çözümü erteliyor muyuz? Hayır, tam tersine, mümkün ve tarihsel bakımdan en uygun ve en yakın çözümü gösteriyoruz. Sömürgecilik teorisini savunanlara yıllar önce şöyle demiştik: “Sömürge” teorileriyle amaçlanan “ayrı devlet olma” istemiyse, bunun da en az zahmetli ve kısa yolu, anti-emperyalist, anti-oligarşik devrim doğrultusunda ortak düşmana karşı ortak savaşını örgütlemektir.” (Haklıyız Kazanacağız)

Peki yaşanan sürecin kanıtladığı da bu değil mi? Devrimci olmayan her özüm, Marksizm-Leninizm’in gösterdiğinin dışında her strateji, yeni açmazlar, yeni trajediler, yeni çözümsüzlükler üretir.

Emperyalizmin kovulması, oligarşik iktidarın yıkılması, devrimci halk iktidarıyla demokrasinin kurulması şeklinde cereyan edecek bu süreç, Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkını kullanabileceğı özgürlük koşullarını da yaratacaktır. Tek devlet mi, federasyon mu, bağımsız devlet mi, işte buna o özgür koşullarda Kürt halkı tarafından karar verilecektir.

Sohbetimizi burada noktalıyoruz. Gelecek hafta buluşmak üzere şimdilik hoşçakalın.

Mülkiyetçilikle, siyaset yasakçılığıyla kimse bir şey kazanamaz!

Konu: Sol İçi Şiddet

Merhaba! Sevgili okurlarımız, bu sayımızda Diyarbakır'dan iki haber okuyacaksınız. Bunlardan birinde Temel Haklar Federasyonu'nun kitlesel bir şekilde Şemdinli'ye gidişi ve oradan dönüşte Diyarbakır'da yaptığı kardeşlik, birlik, dayanışma yüklü açıklamalar var. Diğer Diyarbakır haberinde ise aynı duygular ve düşüncelerle okullarında faaliyet yürüten Dicle Gençlik Derneği öğrencilerine BAGEH tarafından saldırılması yer alıyor.

İkisi birbirinin ne kadar zıddı gelişmeler değil mi? Diyarbakır'daki saldırgan tutuma ilişkin geçen hafta Yürüyüş'te yeralan yazıda denildiği gibi, "*Oligarşi Şemdinli'de, Silopi'de bombalar patlatırken, halkın üzerinde savaş uçakları uçurup, Kürt sorunu konusunda politik manevralar geliştirirken, BAGEH'lilerin bölgedeki devrimcilere saldırması, anlaşılır ve izah edilebilir değildir.*" Aynı şekilde, 6 Aralık'ta HÖC'lüler kitlesel bir şekilde Şemdinli'nin acısını paylaşır, direnişine destek verirken, aynı gün Diyarbakır'da HÖC'lüleri saldırmak da izahı zor bir durumdur. Ama elbette her şeyin bir izahı olduğu gibi, bunun da var. Bu sohbetimizde bunun izahını yapmış olacağız zaten.

Evet, bu hafta tartışacağımız konu, esas olarak tartışmayı hiç istemediğimiz, başka bir deyişle gündemimize hiç girmemesini istediğimiz bir konudur ancak ne yazık ki gündemimizdedir. Konumuz "sol içi şiddet". Şu her zaman halkın anlamakta zorlandığı bir şey olmuştur; sol bir güç, başka bir sol güce karşı neden şiddete başvurur?

Evet Özlem, ilk soruyu sana yönelterek başlayalım: BAGEH'lilerin Diyarbakır'daki saldırılarının nedeni nedir sence?

Özlem: Önce şunu düzelteyim; evet saldırıyı BAGEH'liler yapmış, onlar üstleniyor da. Ama saldıran esas olarak **bir anlayıştır**. Bu yılın başında Gazi'de, Nurtepe'de saldıranlar da "Yurtsever Gençlik" imzasını kullanmıştı ama aynı anlayıştır. Bu anlayış Kürt milliyetçi hareketin anlayışıdır. Saldırıları da ne "birimle" sınırlıdır, ne de "sempatizanların işi"dir. Zaten bir ayı aşkın süredir sürüyor olması, eleştirilere, uyarılara, devrimci grupların ortak açıklamasına rağmen yine saldırmaya devam etmeleri de bunu gösteriyor.

Bu birincisi. Niye saldırdıklarına gelince?

Gösterdikleri gerekçe şu: “önderliğimize küfrediliyor.” Nerede, ne zaman, nasıl, kim, bunların hiçbirinin cevabı yok. Biz hiçbir arkadaşımızın böyle bir şey yapmayacağından eminiz. Ama buna rağmen onlara denildi ki, bir iddianız varsa, buyrun gösterin, kanıtlayın. Ama zaten sağlıklı bir görüşme, diyalog da olmadığı için bunları konuşmaya da yanaşmıyorlar. Son, bu haftaki saldırıda da iddia “Kürt halkına küfrediyorlar” biçimine dönüşmüş. Yarın da başka bir şey derler.

Önce Gençlik Dernekli arkadaşlara “bundan sonra burada faaliyet yürütmeyeceksiniz” diye saldırdılar. Saldırıya karşı bir tepki görünce bu defa işi, “bizim Gençlik Federasyonu’yla sorunumuz yok, bizim sorunumuz şu kişiyile, o kişi buradan gidecek” demeye başladılar. Bir kere orada Gençlik Dernekli tüm arkadaşlarımız saldırıların hedefi oldular. Geçen hafta, bu hafta Yürüyüş’te yayınlanan resimler var, her defasında karşılarında Gençlik Dernekli kim varsa, onlara saldırdılar. Yani bu da sonradan uydurulan bir manevra.

Kısacası, Gençlik Dernekli arkadaşların, BAGEH’in saldırısına gerekçe yapabileceği hiçbir tavrı, sözü yoktur. Saldırının esas nedeni, en başta söyledikleri sözde gizlidir: “Burada faaliyet yürütmeyeceksiniz!”

Yani bu sözde, sol içi şiddetin en karakteristik kaynaklarından biri vardır: “Siyaset yasakçılığı.”

Kemal: PKK’nin siyaset yasakçılığı, başka herhangi bir siyasetin siyaset yasakçılığından farklı bir yan da içerir. Buna tekrar döneriz. Ama ondan önce, şu saldırıyı yalanlarla gerekçelendirmelerine ilişkin birkaç şey söylemek istiyorum. Mesela BAGEH diyor ki, “siz bizim önderliğimize küfrettiniz, dolaşısıyla önce siz saldırdınız, biz misilleme yapıyoruz”... Gazi-Nurtepe-Alibeyköy saldırısında da işin başında “dergilerdeki yazılar”dan tutun da sıradan kavgalara kadar birçok gerekçeyle saldırı meşrulaştırılmak istenmişti. Bunlar ancak çocukları kandıracak türden gerekçelerdir.

Sol içi şiddetin önemli bir bölümü hep birbirine karşı “misilleme” şeklinde gelişmiştir. Böyle bir “gerekçe”nin olmadığı durumda da saldırıyı “mazur” göstermek için bir “saldırı” yaratılır. BAGEH de böyle yapmış. Ama mesele şurada; öyle bir “küfür” olsa bile, o sorunu çözenin başka yolları vardır. Misilleme hakkını, anlayışını nereden alıyorsun? Hangi mantıktan?

Bu “misilleme” zihniyeti nedeniyle solun 12 Eylül öncesindeki çatışmaları, bu yanıla gerçekten de bir “kan davası” gibidir, sola büyük zararlar veren bir kısır döngüye girilmiştir. Bu kısır döngüye diyebilirim ki, bir tek devrimci hareket düşmedi. Peki nasıl oldu bu? Devrimci Sol’dan hiç kimse sol içi şiddet sonucu öldürülmedi mi? Öldürüldü ama Devrimci Sol, hiçbirinde “misilleme” yapmadı. Bundan dolayı da o kısır döngüye girmedi.

“Sol içi şiddet”e başvuranlara önce şunu söyleriz; diyelim siz saldırdınız,

sonra biz, sonra yine siz, sonra yine biz... sonra, sonra, sonra... Herkes yapabilir bunu. Kimse bu noktada güçsüz, çaresiz değildir. Ama bu çözüm değildir.

Mazlum: Açık ki, PKK, kendi tabanlarını devrimcilere saldırı konusunda “ikna” edecek bir bahane aramış ve “önderliğe küfür” gerekçesini bu anlayışla üretmiştir.

Biz halkların, farklı anlayıştaki çeşitli örgütlerin yarattıkları değerleri, mücadelenin değerleri olarak görürüz, o değerlere saldırıldığında karşısında biz oluruz. Tarihimiz boyunca her hareketin kendi değerlerine de saygı göstermişizdir. Bu anlayışımızdan dolayıdır ki, İmralı’dan sonra da Abdullah Öcalan’a “kişiselleştirilmiş” bir eleştiri geliştirmedik. Burjuvazi cephesinden de (ki bu normaldi) sol cepheden de bu tarz eleştiriler yapanlar oldu. Ama biz yapmadık. Çünkü meselenin özü bu değildi. Öcalan’ın teorik, politik görüşlerini ise Marksist-Leninist bakış açısından kıyasıya eleştirdik.

Aynı şekilde bunu PKK’ye yaklaşımımızın bütününde de görebilirsiniz. Hem bir ulusal hareket olarak tüm gücümüzle destekledik, hem de Kürt halkının kurtuluşu açısından sürekli bir ideolojik mücadele yürüttük. Marksist-Leninistler’in dostluk ve dayanışması ve ideolojik mücadelesi böyledir.

Ancak PKK’nin meselesi bu değildir. “*Dergilerdeki yazılar*”, saldırılar için yalnız bir bahanedir. Aynı şekilde Diyarbakır’daki saldırıda da “küfür” meselesi, uydurulmuş bir bahanedir.

Ne ister BAGEH? Veya bu anlayış ne ister? Kendisine biat edilmesini, kendi yörüngesine girilmesini ister. Ona tabi olmuyorsan, çok çeşitli biçimlerde yıpratmaya, engellemeye çalışır. Kendisinden başkasına hayat hakkı tanımayan bir anlayıştır bu. Demokratik olmayan bir anlayıştır. Ve ne ilginçtir ki, sol da “demokrasiden” en çok sözedendenlerin başında bu arkadaşlar gelmektedir.

Kemal: Kendine tabi kılma dayatması veya biraz önce belirttiğimiz şekilde siyaset yasakçılığı, Diyarbakır özelinde başka bir anlam daha kazanıyor. Kürt milliyetçi anlayış, orayı “**kendi evi**” olarak görüyor. “**Türk solu**” diye adlandırdığı grupları ise orada “**misafir**” olarak görüyor. Sorunun bir ayağı da budur.

Bu PKK’nin çok eski bir anlayışıdır.

Sol içi şiddetin en önemli kaynaklarından biri, küçük-burjuvazinin **mülkiyetçi** anlayışındadır. Milliyetçilik ise zaten doğal olarak mülkiyetçiliği içinde barındırır. Hatırlıyorum, 1993’te Dersim’deki dört TDKP’linin PKK tarafından öldürüldüğü “sol içi şiddet” karşısında o zaman çıkan Mücadele Dergisi’nin bir sayısının kapağında şöyle yazıyordu:

“*Halklarımız Kardeştir... Kürdistan kimseye tapulu değildir.*” (6 Kasım 1993, sayı 70) Bu sayıdaki dikkat çekici yazılardan birinin başlığı ise “**Misa-**

fir' statüsü koymak yasaklıktır” şeklindeydi.

Bugün tartıştığımız da temelde aynı bakış açısı, aynı sorundur.

O dönem PKK'nin devrimci örgütlere koymaya çalıştığı Dersim yasağının altındaki anlayış buydu. Bu anlayış kendini tek bir kelimeyle özetlemişti o zamanki tartışmalarda: **“Misafir.”**

“Biz nasıl Filistin kamplarında misafir idiysek, Türkiyeli dostlar da bizim misafirimiz” demişlerdi.

Misafir dediğin ev sahibine uyar. Misafir dediğin misafirlikte olduğu sürece yaptığı, ettiği her şey konusunda ev sahibine bilgi verir. İşte Kürt milliyetçi anlayış da devrimcilerden bunu istiyor.

Zaten bunu da yazmışlardı açıkça: *“Egemenlik sahamızda yürütülecek tüm faaliyetlerden sorumlu tek güç PKK'dir. Diğer güçler alacağı tüm kararlarda partimizi bilgilendirmek ve onay olmak durumundadır.”* (1993 Ekim, Dersim Askeri Konseyi imzalı bildiri)

Bu anlayışın uzantıları olarak, bölgede çalışma yapan sol örgütlerin “özel savaş tarafından örgütlenip özellikle gönderildiği”nden tutun da, Kürtler'in “Türk sol” örgütleri içinde yeralmasını (o sol örgütün niteliği ne olursa olsun) **“kaçış”** olarak değerlendirmeye kadar subjektivizmin çok çeşitli örnekleri görüldü.

“Batman'da, Amed'de kontra faaliyeti Hizbullah olarak şekilleniyordu. Dersim'de sol maskeyle şekilleniyor” sözünü alın mesela. Devrimci örgütlerin Dersim'de verdikleri şehitler yetmez mi bu sözdeki subjektivizmi anlatmaya?

Hayatın kendisi, herkese, kimsenin Türk ve Kürt halkının kurtuluşu için savaşan hiçbir gücü yok sayamayacağını, yoksaymaya hakkı olmadığını öğretiyor; bunun sonucunda bu subjektif değerlendirmelerin sahibi olan Kürt milliyetçi hareket de, “Türk solu” dedikleri gruplarla çeşitli ittifaklar, cepheler oluşturmuştur.

Fakat Kürt milliyetçi anlayış, milliyetçiliğinin uzantısı olan benmerkezciliğiyle, mülkiyetçiliğiyle hesaplaşmadığı için bu anlayış şurada burada, Diyarbakır'da olduğu gibi yeniden ortaya çıkıyor.

Mazlum: Sen Dersim olayını hatırlatınca biraz önceki “küfür” gerekçesi açısından aklıma geldi; dört TDKP'linin öldürülmesinde de PKK'liler, bunların (yani TDKP'lilerin) kontra faaliyetler yürüttükleri bahanesini ileri sürmüşlerdi ama daha çarpıcı olan, kontra faaliyeti dedikleri *“PKK'ye karşı propaganda yapmış olmak”*tı. Böyle bir subjektivizmle, evet, saldırı gerekçesi bulabilirsiniz ama dostluklara, ittifaklara zemin bulamazsınız.

Dersim'de ya da Diyarbakır'da saldırıya yön veren “Türk solu” adlandırmasındaki çarpık mantıktır. Kendini ev sahibi, devrimcileri misafir gören anlayıştır.

Öncelikle Şu bilinmeli ki, Kürt ve Türk halkından devrimcilerin ortak örgütlenmesi olarak hayat bulan devrimci bir örgüt, Kürdistan'ın misafiri değil, yerlisidir.

“Türk solu” kavramı, Őimdilerde pek sözünü etmedikleri sömürgecilik teorisinin sonucu, milliyetçi ve mülkiyetçi anlayışın tezahürü olan zorlama bir adlandırmadır. Mesela devrimci hareketin Şehitlerinin büyük bölümünün Kürt olmasına, tutsaklarının savaŐanlarının da yine aynı Şekilde olmasına rağmen bu kavramda ısrar etmek, o Şehitlere, kavganın içindeki Kürtler'e bir haksızlık, saygısızlık değil midir?

Şimdi bakın çarpıklığa. Ben bir Kürt'm. Üstelik bu harekette ne “münferit”im, ne istisnayım. Ama onlar bana illa diyorlar ki, yok hayır sen “Türk solu”sun.

Diyarbakır'da 6 Aralık'ta yaptıkları saldırıda da bu açıdan ilginç bir durum çıkıyor ortaya. BAGEH'liler “*bunlar Kürt halkına küfür etti*” diye saldırıp halkı kışkırtmaya çalışıyorlar. Halkın müdahalesi sırasında konuşmalarda Gençlik Dernekliler'in çoğunun da Kürt olduğu ortaya çıkıyor. Onun zerine BAGEH'liler kıŐkırtmayı sürdürme zemini bulamıyorlar... Tabii, bunlar da bir yana, bir hareketin sınıfsal, ulusal niteliğini belirleyen o hareketin programı, stratejisi, hedefleri, örgütlenme anlayışıdır.

Özlem: Diyarbakır açısından çok daha çarpıcı bir Şey daha söz konusu. Herkes biliyor ki, devrimci hareket, tüm siyasi tarihi boyunca attığı her adımı oligarşi ile savaşarak atan, Türkiye'de ya da Türkiye Kürdistanı'nda her mevziyi oligarşiyle mücadele içinde Şehitler vererek, bedeller ödeyerek kazanan bir harekettir. BAGEH işte böyle bir harekete saldırıyor.

Diyarbakır'daki Gençlik Derneği çalışmasını alalım ele. Devrimci Gençlik, kontrgerilla saldırıları altında o devrimci demokratik mücadeleyi yürütebilmek için dört Şehit vermiştir Diyarbakır'da. Gençlik Federasyonu'nun önceli olan, benim de o zaman yesi olduğum TDEF, orada devrimci, demokratik mücadeleyi sürdürebilmek için bedeller dedi. Hatırlarsınız, 1995 Ocak'ında dört TDEF'li arkadaşımız infaz edilmişti orada. Onlardan Reyhan Havva İpek, Siverekli'ydi. Kürt, Zaza'ydı. Selim YeŐilova ve Refik Horoz Arap milliyetlendiler. Hüseyin Deniz arkadaşımız ise Ceyhanlı'ydı ve Kürt milliyetlendendi. Alın size “Türk solu”!..

Kaç defa Diyarbakır'ın iŐkencehanelerinden geçmişti hepsi. Oligarşinin bu kadar pervasız bir katliamına rağmen o mevziyi terketmeyen bir Devrimci Gençlik, saldırıyı değil, saygıyı hakeder.

Kemal: Bir devrimci olarak dŐnldęnde elbette böyle düşünülecektir. Ancak dediğimiz gibi, mülkiyetçi, benmerkezci anlayış, her Şeye kendi merkezinden bakar, her Şey kendisiyle başlar ve kendisiyle biter, kendisinin

içinde olmadığı direniş direniş değildir, kendisinin inisiyatifi dışındaki her Şey, oligarşiyi geriletten bir Şey bile olsa, onu rahatsız eder.

PKK elbette Marksist-Leninist bir hareket deęildir, Marksist-Leninistler gibi de dūřunmeyecektir. Ama halk gūlerinin safındadır. Demokratik gūlerden biridir, demokratik mūcadelenin içinde yer almaktadır. Fakat Diyarbakır'daki saldırısı "demokrat" nitelięiyle de açıklanamaz. Tamamen devrimcileri kendine tabi kılma, devrimcileri etkisizleřtirme ve "bölgeden çıkarma" anlayıřının sonucudur.

Belki de arkadaşlar, yaparız, yanımıza kâr kalır diye dūřunuyor. Hayır, öyle olmaz.

Peki ne yapılır diyeceksiniz? Bir kere, saldıranlarla aynı anlayışa dūřmez, aynı yönleme başvurmamız. Fakat devrimcilerin bunun dışında, çoęu kez bundan daha etkili araçları, yolları vardır. Teřhir ve tecrit gelir bunların başında. Bulunduęumuz her yerde teşhir ederiz. Özeleřtiri yapılcaya kadar da vazgeçmeyiz bundan. Yıllar geçse de anlatmaya, ideolojik, politik olarak hesabını sormaya devam ederiz. Dolayısıyla, yaptığı yanına kâr kalmaz, tersine zararlı çıkarlar.

Aslında "sol içi Şiddet"ten bu güne kadar kazançlı çıkan kimse de yoktur. Türkiye solunun tarihi, özel olarak PKK'nin tarihi bunu anlatır. Bakın, belki kimileri "sola Şiddet" uygulayarak geçici olarak bazı alanlarda etkinlik kurmuşlardır. Ama o Şiddetin **götürdükleri** her zaman **getirdiklerinden** fazla olmuştur. Çünkü o hareketleri lekelemiştir. O hareketlerin "demokratik, sosyalist", "adaletli" bir dünya kuracağına dair inancı ve güveni zayıflatmıştır. Devrimci değerlerde açılan bu gedikten başka çürüten unsurlar girmiştir.

PKK 12 Eylül öncesi sol içi Şiddete çok yaygın biçimde başvurmuştur. Sa-dece kendi deyimleriyle "Türk Solu"na karşı da değil, "Kürt solu"na da Şiddet uygulamıştır. Bazı geçici yararlar da elde etmiştir bundan. Aynı Şekilde "yanlış eylem çizgisi"nden elde ettikleri gibi...

Ama Őöyle bir durulup dūřünüldüęünde görülür ki, eęer bugün en genel anlamda solun meşruluk sorunu ortaya çıktıysa, solun adaletine güven sar-sılmışsa, karşı-devrim "*bunlar PKK'li*" demeyi bir kışkırtma gerekçesi olarak kullanabiliyorsa, devrimciler, aydınlar bile PKK'nin meşruluğunu savunmakta gūlük çekiyorsa, bunda PKK'nin bu yanlışlarının payının olmadığı söyle-nebilir mi? PKK'nin yıllardır "Türkiyeli'leşme" söylemine rağmen bu konuda hiçbir adım atamamasında bunun payının olmadığı söylenebilir mi?.. 12 Eylül sonrası geniş kesimlerde görülen "sola, devrimcilere güvensizlik"te "sol içi Őiddet"in payı yadsınabilir mi?

Gazi'deki saldırı vesilesiyle çeşitli semtlerde bu konunun tartışıldığı sohbetler, toplantılar olmuştu biliyorsunuz. İşte onlardan birinde, eski insanlarımızdan biri Őöyle dedi: "*Siz niye yenildiniz 12 Eylül'de biliyor musunuz, çünkü zaten ondan önce siz birbirinize dūřmüřtünüz? Yine aynı Őeyi yapmayın!*"

Aynı Şey Diyarbakır'da da yaşanıyor. BAGEH'liler, Gençlik Federasyonu'ndan arkadaşlara saldırdırken araya giren halktan insanlar **"Siz hepiniz aynı taraftan değil misiniz?"** diyerek ayırmaya çalışıyorlar. İŞte halkın bu uyarı ve müdahaleleri üzerinden dŐunmek lazım.

Bizimle DEHAP'ın, DEHAP'la mesela bir DP'nin, DP'yle TKP'nin, TKP'yle Partizan'ın veya daha başkalarının elbette birçok farkı var. Ama bütün bu sayılanların halk kitlelerinin gözünde en genel anlamda **"sol"** olarak algılandığı da bir gerçektir. Ki, bu gerçeklik nedeniyle de kiminin uzlaşmacılığı, kiminin icazetliliği bir yana, örneğin "sol içi komisyon" alıŐmalarında bu güçlerin hepsini kapsamaya çalıştık. Sol, demokratik bir birlik kurmak isteğimizde, bunların hepsine ağrı yapıyoruz.

Buradan sözü Őuraya getirmek istiyorum; kimileri, PKK saldırdıklarıyla ortaya çıkan bu "sol içi Şiddet"i, kendilerinin dışında görüyorlar. Aslında kime saldırdığı önemli değildir, saldırı kime olursa olsun, yıpranan, prestij kaybeden bütün soldur. O halde, sol içi Şiddet karşısında tavır almak, kendini sol içinde gören herkesin görevidir.

Mazlum: Halk içinde, dolayısıyla onun bir tezahürü olarak sol güçler arasında çelişkiler, sorunlar çıkılmaz mı? ıkar. Halk homojen bir yapı olmadığı için, sol içindeki örgütler farklı katmanların temsilcisi oldukları için, politik, stratejik birçok farklılıklara sahip oldukları için çelişkiler, sorunlar çıkması da doğaldır. Bir de işin içine baştan beri sözünü ettiğimiz benmerkezcilik, siyaset yasaklığı, mlkiyetcilik, rekabetcilik gibi unsurlar girince, sorunlar daha da çoğalıyor elbette. Sol içi bir hukuku oluşturmaya bunun için istedik zaten. Bu noktada bir sonuca da vardık.

Bu anlayışın, kendilerinin de bir parçası olduğu, imza attığı bu hukuka, bu hukuku uygulamakla yükümlü platformun uyarılarına rağmen saldırıyı sürdürmesi düŐündürücüdür. Bu noktada Şunu da ekleyim ki, bu veya buna benzer her saldırıda, eğer ikna edici açıklamalar, tatmin edici gerekçeler yoksa ortada, o zaman işin **bir başka politik yönü** de ihtimal dahilindedir. O da **"devrimcilerle araya mesafe"** koyma meselesidir. Devrimcilere tasfiye politikasına katılma meselesidir. Başka bir deyişle oligarşiye farklı mesajlar vermedir. Bugün için bu boyutta düŐünmüyor, bu boyutta tartıŐmıyoruz. EĞer saldırıların ardından böyle bir mantık çıkarsa, elbette o zaman tartışmanın muhtevası da değişir.

Kemal: Bu sohbetimizin sonucunda Şunları eklemek istiyorum: Bizim ideolojik mücadelede ne kadar ısrarlı, kararlı olduğumuz bilinir. Sadece Kürt milliyetçi hareketine değil, genel olarak byleyizdir. Ama kimse bizim hiçbir sol güce karşı "düşmanca" bir faaliyet yürüttüğümüzü veya değerlerine saygısızlık ettiğimizi söyleyemez. 36 yıllık tarihimizden buna tek bir örnek gösteremez.

O zaman bu saldırı niye? Yalanları perde yapmadan bunun açıklamasını yapmak durumundadırlar. Aıklayamıyorlarsa, –ki mülkiyeti, benmerkezci anlayış terkedilmediği sürece aıklayamayacaklardır– bu saldırının özeleştirisini halka ve devrimcilere yapmak durumundadırlar. Kürt halkı nezdinde “bunlar Kürtler’e küfür ediyor” diyerek Türkiye soluna karaalmışlardır; özeleştiriyi en çok da Kürt halkına vermeleri gerekir kanımca.

Devrimciler güç dayatmasına teslim olmazlar. Devrim iddiasına sahip bir hareketin böyle bir şey yapması beklenemez. Bunu hiç kuşumuz yok ki BAGEH’liler de, aynı anlayıştaki herkes de biliyor. Bunu “sol”dan gelen bir saldırı karşısında birkez daha göstermek zorunda kalmayacağımızı umuyorum. Bu anlamda arkadaşların yapacağı en doğru şey, saldırılarını, tehditlerini derhal durdurmak ve saldırılarına gerekçe yaptıkları yalanlarına son vermektir.

Oligarşiye karşı mücadeleyi yükseltmek gerektiği inanılıyorsa, halkların kardeşliğine değer veriliyorsa, devrimci, demokrat, yurtsever örgütlerin ittifağının gereği konusunda samimiyet var ise o zaman yapılması gerekenin Diyarbakır’da yapılanlar olmadığı açıktır.

İzninizle, sohbetimizi burada noktalıyorum. Önümüzdeki hafta başka bir sohbet konusunda buluşmak üzere hoşçakalın.

Konu: 19 Aralık'ın Sonuçları

19 Aralık'ta Direnmek De Muhasebesini Yapmak Da Siyasi Cesaret İster!

Yürüyüş okurlarına sevgilerimizi, selamlarımızı sunarak başlıyoruz sohbetimize. 5 yıl öncesinin 18 Aralık'ı 19 Aralık'a bağlayan gecesinde neredeydiniz, ne yapıyordunuz ve sabah, belki öğlen, katliamı öğrendiğinizde neler duyup neler yaşadınız? Hafızalarınızı canlandırıp o günlere bir dönün bakalım. Çünkü bugünkü sohbetimizde o günleri ele alacağız, o günlerin sonrasına kalan siyasal, sosyal etkilerini tartışacağız.

Belki bugün birçok kesim bunu tüm çıplaklığıyla görmemekte veya dile getirmemektedir; ancak 19-22 Aralık'ın ülkemizdeki sınıflar mücadelesinin gelişimi ve daha önemlisi solun evrimi, biçimlenmesi açısından en önemli dönüm noktalarından biri olduğu açıktır ve tarih de bunu böylece kaydetmiştir.

İsterseniz şunu sorarak başlayalım; 19 Aralık'ın ve sonuçlarının değerlendirilmesi konusunda neden böyle bir tutukluk var, neden aradan beş yıl geçmiş olmasına karşın birçok kesim bu dönüm noktasını yerine oturtmaktan uzak duruyor?

Mazlum: Aslında solun bir çok kesimi 19 Aralık ve sonuçları üzerine bir şeyler söylemiştir. Fakat bunlar ya "kitle hareketi ondan sonra düştü, bıçakla kesilir gibi kesildi" türünden "tespit"ler veya "artık bittiler, bellerini doğrultamazlar" şeklinde başkalarına ilişkin "subjektif" değerlendirmelerdir. Fakat Kemal arkadaşımız yine de 19 Aralık ve sonuçları üzerine söylediklerinde haklıdır. Çünkü yaptıkları değerlendirmelerde "**kendileri**" yoktur. Kendilerinin o günkü ve ondan sonraki politikaları yoktur. Sıkıntı da oradadır.

19 Aralık Katliamı gibi, "*Türkiye tarihinin en büyük hapishaneler operasyonu*", "*Kıbrıs harekâtından sonraki ikinci büyük çaplı harekât*" gibi sıfatlarla anılan böyle bir olayın hiçbir toplumsal, sosyal ve siyasal etkisinin olmadığını, olmayacağını söylemek mümkün de değildir, doğru da değildir.

Katliamın geniş kitleler üzerindeki etkileri üzerine herkes genel olarak bir şeyler söyleyebilir. Fakat siyasal sonuçlar, kendini öncelikle “siyasal güçler” üzerinde gösterir. Yani örgütlü kesimler üzerinde. Oradan kitlelere yayılır. İşte meselenin bu yanını ortaya koymak ise bir özeleştiriye, muhasebe yapmayı gerektirir. Sol, bundan kaçtığı sürece, 19 Aralık’la ilgili genel geçer değerlendirmelerin ötesinde bir şey söyleyemez. Ne diyecekler yani “*biz korktuk, düzen içi statükolarımızın bozulacağı kaygısına düştük, onun için de 19 Aralık sonrası şöyle bir politika izlemeye başladık*” mı diyecekler? Aslında birçoğunun bunu söylemesi gerekiyor ama bunu söylemek de büyük cesaret gerektirir! 19 Aralık’ta ve sonrasında direniş çizgisinde kalma cüretini gösteremeyenlerin bunu itiraf etme cüreti göstermeleri zordur; bunun için büyük bir sarsıntı, bir alt üst oluş yaşamaları gerekir.

Kemal: 19-22 Aralık katliamının daha başlangıç saatlerinde, “**Baskılar, Katliamlar Bizi Teslim Alamaz!**” sloganını attı tutsak yoldaşlarımız. Sonra dışarıda bu sloganı tekrarladık. Katliamların –ve tabii 19 Aralık’ın– halkı teslim alamayacağını söyledik, söylemeye devam ediyoruz. Biz halk iradesinin politik, ideolojik temsilcileri olarak, devrim yolundan döndürülemeyeceğimizin ifadesi olarak bunu söylüyoruz. Ancak birçok grup bunu söylememiştir ve söyleyemez de. Diyelim söyledi, o zaman da altı boş kalır.

Çünkü katliamların halkı teslim alamayacağını söyleyecek olanın, en başta kendisinin bu katliam karşısında dik durması gerekir. Ancak 19-22 Aralık Katliamı karşısında Türkiye solunun çeşitli kesimleri bu tavrı gösterememiştir. Katliam karşısındaki geri çekilme, daha sonra teorileştirilerek, politika alanında yansyarak devam etmiştir.

Oligarşinin 19 Aralık Operasyonu aslında fiilen 11-12 Aralık’ta, iktidarın tehditleri, tutsak ailelerine yönelik polis saldırısı, sivil faşist saldırılarla birlikte başlamıştır, soldaki geri çekilmenin başlangıç tarihi de aynıdır.

Bu tarihten itibaren geri çekiliş özellikle reformist solda barizdir. ÖDP’nin “ikinci bir emre kadar sokak eylemlerine son verme, parti binalarında açıklık grevinde bulunan tutsak yakınlarını kapı dışarı etme” talimatları, solun tarihine yalnız bir utanç belgesi olarak değil, oligarşinin saldırıları karşısında alevni bir siyasal kaçışın belgeleri olarak geçmiştir. O geri çekiliş ruh hali, faşist saldırı altındaki tutuklu yakınlarına parti binalarının kapılarının kapatılmasında da çok bariz gösterir kendisini. En önemlisi, böyle bir saldırıya da, dışı dış bir mücadeleye de hazır olmadıklarını gösterir.

Mazlum: Devam ettirelim, tabii bu da aslında ülkeyi ne kadar yanlış tahlil ettiklerini, demokrasi mücadelesi, devrimci mücadele derken ne kadar ayakları havada olduklarını gösterir. “*Risksiz devrimcilik*”, “*geceleri evinin basılması tehlikesini yaşamadan sosyalistlik*” yapma teorileri, aslında bu ayakları havada olmanın zirvesidir.

11-12 Aralık'ta ayakları yere bastı. Basınca ne oldu peki; ha, demek ki ülkemizde demokratik mücadele hala "riskli" deyip, alanlardan çekilme kararı aldılar. Birçok kesim belki saldırının, katliamcılığın bu boyutlara ulaşabileceğine ihtimal vermiyordu ama 11-12 Aralık'ta görülen o boyut da yetmişti onları "sokaklardan çekmeye".

Kemal: Şimdi burada son derece önemli bir nokta var. 19 Aralık sonrasında reformist solun, DKÖ'lerin süreçten neden çekildiğine dair spekülasyon ve değerlendirmeler ve yorumların en önemlilerinden birinden söz ediyorum.

Reformist solun, demokratik kitle örgütlerinin "süreçten çekilmesini", direniş taktiklerinin yanlışlığıyla, devrimci hareketin sekterliğiyle açıklayanlar, ya yaşananların kronolojisini bile şaşırılmışlar, ya da devrimci hareketi, direniş suçlamak için bile bile çarpıtmaktadırlar.

Reformist solun ve DKÖ'lerin büyük çoğunluğunun süreçten çekilişinin tek ve yalnızca bir tek nedeni vardır: O da oligarşinin 19-22 Aralık saldırısıdır. Bu boyutta bir saldırıyı göğüsleyecek siyasi cüreti, politik kararlılığı gösterememiş olmalarıdır. Kimse eğip bükmesin.

Özlem: Burada bazı kesimlerin süreçten çekilişine ilişkin ben bir şeye dikkatinizi çekmek istiyorum.

Hatırlarsanız, özellikle reformizm 19 Aralık sonrası neden F tipine karşı mücadele içinde olmadığını "izah etmek" için bir hayli çaba gösterdi. Birçok yazılar yazdılar. Bunlardan en simgesel olanı, "**Aynı mahalleden değiliz**" deyişiydi. Ama bu teori bu saldırılardan sonra yapılmıştır. Yine neden böyle bir ayrışma olduğunu açıklamak için yazdıkları "*F tiplerinde biz yokuz ki*" tespitini de bu saldırılardan sonra yaptılar. Peki neden daha önce yapmadılar?

19 Aralık öncesinde yapılan mitingleri, gösterileri hatırlayın. ÖDP'den TKP'ye, TMMOB'dan KESK'e kadar birçok kesim vardır bu mitinglerde. "*F tiplerinin öncelikli gündem olmadığını*", "*aynı mahalleden olmadığımızı*", "*cezaevi mücadelesi odaklı davranmanın yanlışlığını*" niye o günlerde akıllarına getirmiyorlardı? Eğer F tipine karşı çıkmak yine öyle kısmen rahat koşullarda sürdürülebilseydi yani işin içine F tiplerine karşı çıkmanın "riskli" hale gelmesi girmeseydi, yine içinde olmaya devam edeceklerdi ve "*aynı mahalleden olmadığımızı*" teorisini yapma ihtiyacı duymayacaklardı.

Kemal: Evet, Özlem'in sorduğu sorular da çarpıcıdır. Gerçekte reformizmin dile getirdiği bu "gerekçeler" aslında onların zaten kafasında olan şeydi. 19 Aralık saldırısı, o düşüncelerine tabiri caizse erken doğum yaptırttı. O güne kadar devrimcilerden farksız oldukları propagandası yapanlar, o noktadan itibaren "farklı" olduklarını, aynı mahalleden olmadıklarını teorileştirmeye başladılar.

Siyasal süreçler genel olarak böyle bir evrim yaşarlar. Büyük saldırılar, büyük direnişler ayrışma yaratır. Koşullardaki büyük farklılaşmalar, yeni pratik tavırları ve bunu izleyen teorileri beraberinde getirir. Reformist sol, 19 Aralık’la birlikte, zaten uzun zamandır taşlarını döşediği yolda daha büyük bir hızla ilerlemeye başladı.

Dikkat edilirse, Türkiye solunun reformist kesiminin devrimci örgütlerle arasına mesafe koyma politikası, ortak birliklerde yer almama tavrı, özellikle bu süreçten sonra daha sistematik bir hal almıştır. Sağcı görüşler, bu uzaklaşmaya paralel olarak daha yaygın ve daha pervasızca ifade edilir olmuştur. Birgün Gazetesi’nde çıkan devrimci mücadele, silahlı mücadele karşıtı yazılar, Kürt milliyetçiliğinin “farkımızı koyduk” söyleminin ardından daha alenileşen AB’ciliği bunun örnekleridir. Bir anlamda reformist sol adeta bu ayrışmadan dolayı “rahatlamış”, varlığının düzen için bir tehlike oluşturmadığını kanıtlama konusunda daha “özgür” davranmaya başlamıştır. Keza, EMEP’ten TKP’ye kadar diğer legal partilerin de oligarşinin “tehlikeli muhafefet alanları” ilan ettiği alanlara pek girmeyen, oligarşinin şiddetle saldırdığı mücadele ve direniş biçimlerine pek başvurmayan politikaları da bunun ifadesidir. Irak’ta Savaşa Hayır Koordinasyonu’nda yaşanan ayrışmalar, NATO’ya karşı direnişteki ayrışma, yine 19 Aralık sonrası geliştirilen politikarlardan bağımsız değildir.

Tabii, “F tiplerine karşı mücadele gündemimiz değil” söylemlerini, zaten 19 Aralık’ın doğrudan sonucu olarak ayrıca belirtmeye gerek duymadık. Ki bu nokta da Özlem’in sorduğu soruya tekabül ediyor. 19 Aralık’a kadar F tipleri gündeminizdi de, niye 19 Aralık’tan sonra gündeminizden çıktı? Cevabı içinde tabii; dolayısıyla kimse F tipi hapisanelere ve tecrite karşı mücadele vermemesini, farklı politika ve taktiklerle açıklayamaz. Açıklasa da inandırıcı olamaz. Neden açıkça ortadadır.

Mazlum: Sorun tabii ki sadece pratik bir farklılaşma değildir. Pratikteki farklılaşma, ideolojik, politik bir farklılaşmanın sonucu olarak tezahür etmektedir. Solun legal, düzen içi siyaseti, barışçıl mücadeleyi esas olan kesimleri, 1980’li yılların sonlarından bu yana ideolojik olarak sürekli güçsüzleşmişlerdir. Yani başka bir deyişle ideolojik olarak da zaten daha sağa savrulmaya hazırdırlar. 19 Aralık böyle bir ideolojik zayıflığın üstüne geldiği için, asgari demokratik bir direniş çizgisinde bile olamamışlardır. 19 Aralık sonrası tartıştığımız reformist bir arkadaş **“ne yani, korkup kaçtık mı?”** demişti. Mesele burada kişisel korkular değil ama siyasi bir korkudur tabii ki. 19 Aralık’ta oligarşi, muhalif siyaset yapmanın sınırlarını daha keskin hatlarla çizmiş ve “düzen içi” sol çizgilere, eğer “düzen içinde kalacaksanız, şu sınırları aşmayacaksınız” demiştir. Tabii sınırları daha da daraltmıştır. İşte Türkiye solunun bir kısmı, 19 Aralık’ta bu dayatmayı kabul etmiştir. Sağa savrulmanın, fiilen F tiplerine karşı mücadeleden çekilmenin anlamı budur. Bura-

da “sağa savrulma”dan kastettiğimiz, doğrudan burjuvazinin ideolojik hegemonya alanına doğru bir gidiştir.

Burjuvazinin ideolojik hegemonyasına girişin tüm göstergeleri vardır bu süreçte. 19 Aralık öncesi burjuva medya aracılığıyla sürdürülen kampanyayı hatırlayalım mesela. Kampanyanın odağında “**örgüt düşmanlığı**” yaratmak vardı. *Örgütlerin hapishanelerde üyeleri üzerinde baskı kurdukları, ölüm oruçlarının örgütlerin infazı olduğu, örgüt baskısı altındaki zavallı gençlerin birey haklarından mahrum bırakıldıkları vs. vs. işleniyordu.*

Bu kampanyanın en önemli etkisi, hapishaneler, devrimciler, örgütler gerçeğinden uzak geniş kitlelerden önce, aydın, reformist kesimler üzerinde kendini gösterdi. Koğuşa karşı “oda”ları, örgüte karşı “birey”i bu ideolojik zeminde savundular. Burada AB’cilik de önemli bir faktördü ve AB’cilik de zaten söz konusu ideolojik zeminin bir parçasıydı.

Keza, 19 Aralık sonrasının en çarpıcı olgularından biri de şudur:

Ölüm orucunun bittiği, direnişin kırıldığı propagandasına ve bundan daha önemlisi “*devrimcilerin bir daha belini doğrultamayacağı*” propaganda-sına ilk inananlardan biri de solun bazı kesimleri oldu. Türkiye gibi, oligarşinin demagojileri konusunda, kontrgerillanın psikolojik savaşı konusunda, bu kadar deneyim yaşanmış bir ülkede bu çok şaşırtıcı bir durumdu.

Peki TKP’den PKK’ye kadar bir çok gruba “artık bittiler, artık kendilerini toparlayamazlar” dedirten neydi? Gerçekten Osman Durmuşlar’ın, Sadettin Tantaneler’in demeçlerine mi kanmışlardı? Hiç öyle olduğunu sanmıyorum. Kimse o kadar saf değildir. O halde sorun başkaydı. Burjuvazinin söylemlerine inanmanın bir payı olsa da, onlar da esas olarak kendi görmek istedikleri tabloyu tarif ediyorlardı. Tabii bununla aynı propagandaya güç veriyor, emperyalizmin ve oligarşinin devrimcileri, silahlı mücadele savunucularını, emperyalizmle, oligarşinin hiçbir kesimiyle uzlaşmaz olanları tasfiye politikasına doğrudan veya zimmen destek vermiş oluyorlardı. Belki bazıları istisnadır ama reformizmin genelinde, illegaliteyi, silahlı mücadeleyi savunanların tasfiye edilmesi isteği; zaman zaman alenen de dile getirilen bir politikadır. Çünkü çarpık bir bakış açısıyla, daha doğrusu yine burjuvaziden alınmış bir demagojiyle, “demokrasiye”, silahlı mücadelenin, illegalitenin, radikal, militan direniş hattının engel olduğunu düşünmektedirler.

İşte bütün bunların sonucunda, reformizm bu büyük direnişin yanında değil, karşısında yer aldı bu süreçte.

Özlem: Peki, 19 Aralık’ın siyasal anlamdaki bu olumsuz sonuçları, sadece reformist kesim üzerinde midir? Başka, mesela genel olarak halk üzerindeki veya devrimci gruplar üzerindeki etkileri yok mudur?

Kemal: 19 Aralık’ın etkisi “**sadece**” reformistler üzerinde değil tabii

ama bu etkiyi en ağır biçimde yaşayanlar, bu katliamcı saldırganlığın ağırlığı altında politikalarını en çok değiştiren onlardır. Bunun dışında başta da söylediğimiz gibi 19-22 Aralık her kesimi şu veya bu ölçüde, şu veya bu yönde etkileyecek çapta bir olaydır. Sık sık vurguladığımız gibi, 19 Aralık en başta da halk kitlelerine karşı büyük bir gzdağıdır. Bu gzdağının etkisinin olmadığı düşünülebilir mi?

19 Aralık ve onun üstüne F tipleriyle birlikte mücadele, örgüt, direniş kitleler için daha korkutucu hale getirilmiştir. Bu etki bir süre daha halkın üzerinde kendini gösterecektir. Ancak kitlelerin bu gzdağının ne kadar etkisi altında kalacağını belirleyecek olan esas olarak siyasi güçlerin tavrıdır. Bu nedenle bu sohbetimizde ağırlıklı olarak onların üzerinde duruyoruz. Eğer devrimci güçler, bu saldırıları püskürtme iradesini gösterir, halka devrimin güven ve moralini taşıyabilirse, süreç tersine çevrilir; büyük katliamlar, büyük gzdağları, kitleleri mücadeleye sevkeden büyük nedenlere dönüşür. Gerek dünya, gerek ülkemiz tarihinde bunun birçok rneği vardır. Gerek 19-22 Aralık'taki feda kahramanlığının, gerekse de 6. yılına giren büyük direnişin tarihsel anlamı, önemi de buradadır. Eğer bu direnişler olmasaydı, 19-22 Aralık ve hücreler, bugün çok daha geniş ölçüde, tüm ülkeyi saran bir karabulut gibi duruyor olacaktı lkemizde. Ama bugün gzdağının etkisi olmakla birlikte, oligarşi bir karabulut gibi okememiştir halkın üstüne.

Mazlum: Özlem'in sorusuna devam edecek olursak; devrimci gruplar da bu etkiden tamamıyla azade değildir. Devrimci gruplardan tutsakların 19-22 Aralık'ta genel bir direniş tavrı içinde olduğunu söyleyebiliriz. Ancak oligarşinin, devletin pervasızlığının siyasi sonuçları sonraki süreç içinde kendini çeşitli biçimlerde göstermeye başlamıştır. *“Devlet taviz vermez”* gerekçeyle direnişi bitirme tavrı bunun tezahürüdür.

Kemal arkadaş sözetti; süreci belirleyecek olan devrimcilerin ne yaptığıdır. İşte bu noktada devrimci gruplar da iyi bir sınav vermediler.

Oligarşi, 19 Aralık sonrası, direnişi yoksayma, önemsemiyor, umursamıyormuş gibi davranma, muhatap almama taktiğine başvurdu; amacı, direniş cephesinde muhatap bile alınmadıkları, bu işin çözülemeyeceği, boş yere direnip öldükleri düşüncesini yaratıp direnişten vazgeçilmesini sağlamaktı.

Ne yazık ki devrimci gruplar da etkilendiler bu psikolojik saldırıdan. Bir noktadan sonra gerçekten boş yere öldükleri, bu işin çözülemeyeceği, “kazanılmayacağı” düşüncesi yeretmeye başladı. Bu düşünce önce “uluslararası standartları” savundu, ardından daha geri çözümlere razı olabileceğinin mesajlarını verdi ama bu mesajlar da kaale alınmayınca, *“daha çok zarar görmemek için”* bir an önce direnişi bırakma telaşına kapıldılar.

“Yoksayma” gerçekte faşizm açısından sadece bir psikolojik savaş taktiğidir. Gerçekte faşizm yoksaymak bir yana, gündeminin hep en n sıraların-

da tuttu direnişi. Çıkarılan her yasada direnişe yönelik maddeler yerleştirilmesi, Adalet Bakanlığı'nın basında ölüm orucuyla ilgili çıkan bir tek satırı bile cevaplaması, davalar açmaları, F tiplerine yönelik yeni yeni politikalar üretmek durumunda kalmaları bile bunu yeterince gösteriyordu zaten. Hem sol, hem DKÖ'ler ise bu psikolojik savaş taktiğinin sadece yansıyan yüzüne baktılar ve direnişin önemsenmediği, etkisini kaybettiği, sonuçsuzlaştığı gibi sonuçlar çıkardılar. **Sonuç**'tan, **etki**'den kastedilen nedir? Evet Özlem.

Özlem: Burada göremedikleri, etki'nin, sonuç'un bizzat direnişin kendisi olmasıdır. Zafer direnmenin kendisidir zaten. Direnişi sürdürerek 19 Aralık'ı etkisiz kılmak, hücreyi, tecriti iflas ettirmek, en önemli "sonuç"tur zaten. Süreci belirleyecek olan da bunlardır.

Şunu göremiyorlar: Teslim olmak, boyun eğmek, mücadele arenasından kaçmak veya statükoculuğa saplanmak, kitleler ve örgütlenmeler ve tek tek insanlar üzerinde çok yönlü etkileri olan olgulardır.

Bir devrimcinin teslim olması ne anlam taşır mesela? Bir kere iki üç günde devrimci olunmuyor. Büyük emekler harcıyor, bedeller ödeniyor, ki burada hem kişinin kendi emeği, hem içinde yer aldığı örgütlülüğün emeği söz konusudur. Bir devrimci, devrimciliğinden vazgeçtiğinde tüm bu emekler, ödenen bedeller boşa gitmiş demektir. Bu da devrimin kaybı, faşizmin kazancıdır. Bunu tek tek kişilerin ötesinde genel olarak devrimci, demokratik örgütlenmeler boyutuyla düşündüğümüzde, etkileri ve sonuçları çok daha çaplıdır. Kayıp bu kadarla sınırlı kalmaz. Çünkü burada artık kitleleri daha geniş anlamda etkileyen sonuçlar söz konusudur.

Direnmemek, uğruna savaşılan değerleri, değersizleştirmektir, gözden düşürmektir. **Direnmemek**, teslimiyet, statükoculuk gibi tavırlar, halkta **güvensizlik** yaratır. Genel anlamda kitlelerin mücadele açısından durumu ne olursa olsun, halk teslimiyeti sevmez. *"Bize önderlik yapacak bunlar mı?"* diye düşünür ve artık devrimci örgütlenmelere, mücadeleye daha temkinli yaklaşır. Bütün bunlar devrim mücadelesinin kaybı, faşizmin kazancıdır.

Kemal: O zaman şunu söyleyebiliriz: Direnişte atılan her geri adım, önce kadroları, taraftarları, giderek kitleleri saran bir sağcılığı, ideolojik, politik gerileyişi ve çürümeyi besler. **"Kitlelere bilinç taşımak"**, kitabı bilgi taşımak, Marksist teoriyi öğretmek değildir; o bilinç'in içinde ruh hali, moral, direnme kültürü, kendine güven duygusu, kayıplardan, ölümlerden korkmamak gibi sayısız faktör vardır. Bunları kitlelere taşıyamazsanız, kitleleri bilinçlendirmiş olmayacağınız gibi, o kitleleri devrim kavgasına çekemezsiniz de.

Direnış işte bu bilinci, işte bu morali, bu güveni taşıyor. Oligarşinin zulmü ne kadar olursa olsun, teslim alamayacağının görkemli bir anıtı olarak duruyor ortada. Direnişin sürdüğü her saniye, kara bulutları dağıtıyor.

Türkiye solu, henüz 19 Aralık ve sonrasında sürecin muhasebesini yapacak bir noktada değil. Bu noktaya gelir mi, ne zaman gelir, elbette o da birçoğu açısından tartışmalıdır. Ama devrimde bir iddiası olan, halka karşı sorumluluğu olan er geç bu muhasebeyi yapmak zorundadır. Tarih kimsenin yakasını bırakmaz. Halk aradan yıllar geçse de “*falan zaman, falan olaylarda ne yaptınız?*” diye soracaktır herkese. Buna verilecek cevabı olmayanların siyasette bir iddiası da olmayacaktır.

Konu: Kin, Sevgi ve Sınıf

İnsanı seviyoruz! Burjuvaziye karşı kin ve nefret doluyoruz!

Merhaba sevgili okurlarımız. Her hafta söze böyle başlıyoruz. Sadece bir “hitabet kuralı”na uymak için değil elbette bu kelimeyi seçmişiz. Sözlükte “sevgili” kelimesinin karşısında “**Sevgi ve bağlılık duyulan**” açıklaması var. Evet, tam da bu nedenle “sevgili okurlarımız” diye hitap ediyoruz. Çünkü okurlarımızı, onların bir parçası olduğu ve temsil ettiği kesimleri seviyor ve onlara bağlılık duyuyoruz. Bu sevgi ve bağlılık, mücadelemizin, fedakarlıklarımızın, tutsaklıklarımızın, ideallerimizin varlık koşuludur. Yürüyüş okurları, bu ülkenin en duyarlı, cüretli, sorumlu kesimlerini oluşturuyorlar. Bu da sevgimizi, saygımızı daha da büyütüyor.

Bu girişten de tahmin edeceğiniz üzere, bu haftaki sohbetimizin konusunda “sevgi” var. Ama sadece “sevgi”yi değil, onunla tam bir zıtlık içinde olan ama hemen her zaman da birlikte bulunan bir başka duyguyu, “kin”i de tartışacağız. Konuyu gündeme alış nedenimize gelince... Onu Özlem aktaracak şimdi.

Özlem: Geçen hafta 19 Aralık Katliamı’nı lanetlemek için yapılan eylemlere katıldık biz de. Bayrampaşa önünderken 5 yıl önceki gaz bombalarının genizleri yakan kokusunu, yanan insan eti kokusunu hissettim bir an. Ama beni bunlardan daha fazla etkileyen Seyhan Doğan’ın katledilmeden önceki ve katledildikten sonraki resminin alt alta yer aldığı afiş oldu. Ve o afiş görüncede dedim ki; eğer mümkün olsaydı, o afişle bir köşede durur ve gelen geçen herkese Bayrampaşa Hapishanesi’nde diri diri yakılanlardan biri olan Seyhan Doğan’ın morgtaki kömürleşmiş cesedinin resmini görünce ne hissettiklerini sorardım.

Sorardım ve... ve bu resme bakıp da, Seyhan’ı, diğer insanlarımızı o hale sokanlara karşı kin duymayan, nefret duymayan, onlardan hesap sorma isteği duymayanların **insanlığından** şüphe ederdim.

İşte sohbetimiz bu söz üzerine başladı. Sosyolojik olarak, politik olarak kimdi “insan”? Mesela “İnsanca” dediğimizde bundan anlaşılması gereken neydi? Ve insan için sevginin, kinin, nefretin anlamı neydi?.. Bu haftaki soh-

betimizin konusu işte bu sorularla şekillendi.

Kemal: Aslında bu sorular çeşitli vesilelerle sık sık geliyor önümüze. Yüzlerce günlük açlıklar sonucunda iskelete dönmüş, diri diri yakılıp kömürleşmiş cesetlerimiz karşısında, “katillere” karşı intikam hissi beslemememiz, eski defterleri kapatmamız gerektiği söyleniyor. Geçmiş bir yana koyup geleceğe bakalım diyerek bunları unutmamız isteniyor. Kinden, intikamdan söz edilmesi “dogmatiklik” olarak mahkum ediliyor, böyle şeylerin 21. yüzyıla yakışmadığı söyleniyor vs. vs. Bu sorulara, eleştirilere doğru cevaplar verebilmek için sevgiyi de, kini de doğru bir zemine oturtmamız lazım.

Mazlum: Kin ve sevgi veya bunların pratikteki karşılıkları olarak düşünmanlık ve dostluk, birbirinin zıddı iki kavramdır. Ve ancak, bu zıtlıklarına rağmen, insan yüreği veya beyninde ikisi birarada sürdürürler varlıklarını.

Bu iki karşıt kavramdan biri, yüzlerce, hatta binlerce yıldır yüceltilmiş, göklere çıkarılmış, diğeri ise lanetlenip yerin yedi kat dibine sokulmuştur. İlk bakışta, ilk anda ne var ki bunun böyle olmasında diye düşünülecektir sanırım. Ama kazın ayağı öyle değil.

Olgunun böyle şekillendirilişi, esas olarak egemenlerin dayattığı bir bakış açısıdır. Sevgi ve kin üzerine bu tavsiyeler, özellikle dini söylemde ağırlıklı bir yer tutar.

Egemenler dinleri de çıkarları doğrultusunda kullandıkları için her dinde aynı bakış açısı bulunur. Her din sevgiyi yüceltip kini lanetler. Ne var ki dindeki sevgi ve nefret de sınıfsal bakıştan ve iktidar kavgasından uzak değildir. Aynı dinlerin karşıtlarına, “münafıklara”, “kafirler”, “engizisyon karşıtlarına” karşı nasıl kindar oldukları, nasıl sevgiyi gömüp kinle saldırdıkları herkesin bildiği bir gerçek değil mi? Üstelik sadece başka dinden olanlara, kafirlere karşı değil, kendi içlerindeki egemenlik savaşlarında da aynı kindarlıkla birbirlerini boğazlamışlardır. Sevgiyi yücelten, bir yanağına vurulduğunda ötekini uzatmayı öğütleyen din, Hıristiyanlıkta olduğu gibi haçlı seferleriyle, islamda olduğu gibi cihad’la, kafiri en acımasız yöntemlerle yoketmeye de cevap veren bir pratik sergilemiştir. “*Bir insanı öldüren tüm insanlığı öldürmüş olur*” diyen de, insanlar, topluluklar hakkında “katli vaciptir” fetvaları çıkartan da aynı dindir. Öyleyse burada söylemde ve eylemde bir farklılık vardır.

İşte bu noktada meselenin özüne geliyoruz. Egemenler tarihin her döneminde, dinde, edebiyatta kini lanetleyip sevgiyi yüceltseler de, bu onların asla kendi davranış ve politikalarını belirleyen bir düşünce olmamıştır. Kin, intikam ve sevgi üzerine her sözlü riyakarlık doludur. Halkın kin, intikam duygularını yoketmeye çalışsalar da kendileri hep kindar oldular. Öylesine kindardırlar ve öylesine insan sevgisinden uzaktırlar ki, çıkarlarının tehlikeye düştüğünü gördükleri an, yüzbinlerce, milyonlarca insanın öldürülmesine karar vermekten çekinmemişlerdir.

Halktan “kin gütmemesini” isterler; ama bu duygunun tamamen yokolması da işlerine gelmez. İstedikleri halkın kendilerine karşı kin duymamasıdır. Çünkü halkın kini, kendilerine yönelirse, iktidarları tehlikeye girer. Kinden, nefretten uzak durmayı öğütlemelerinin asıl nedeni budur. Ama öte yandan ulusları, halkları birbirine karşı kin ve nefretle dolduran da hep kendileri olmuştur. Çünkü kinin bu türü, “milli çıkarlar” gibi söylemlerle çıkarları doğrultusunda kullanabilecekleri bir kindir. Bu nedenle de, sevgiyi yücelten söylemlerine karşın, halklar arasında sevginin, saygının gelişmesine engel olanlar da yine onlardır.

Özlem: Mazlum arkadaşın anlattığından çıkardığım ilk sonuç şu: Egemen sınıflar “*kin gütmeyelim, her işin başı sevgidir*” sözlerini kendilerine değil, halka söylüyorlar. Halka empoze ettikleri sevgi ve kin anlayışı, tamamen sınıfsaldır ve burjuvazinin çıkarlarını savunan bir sevgi ve kin kültürüdür. İstiyorlar ki, halk sömürdükleri, baskılar ve yasaklarla yönettikleri için kendilerine karşı nefret duymasın; yaptıkları zulümler karşısında intikam hisleri beslemesin; ezilenler sömürücüleri sevsin, hem de tüm kötülüklerine rağmen kölece sevsin.

Egemenler sevgiye yabancıdır. Tek sevgileri varsa o da sermaye sevgisidir, para sevgisidir. Sermayelerini büyütecek her şeyi severler, sermayelerine zarar verecek her şeye karşı ise kin duyarlar.

Biz hem tarihten, hem yaşadığımız dünyadan biliyoruz ki; egemen sınıflar, güçlü bir sınıf bilincine, güçlü bir iktidar bilincine ve bunun sonucu olarak güçlü bir sınıfsal kine sahiptirler.

Sömürücü sınıfların sınıf kini çok köklüdür. Kin duydukları şeylere bazı durumlarda belli oranlarda tahammül edebilirler; o da esas olarak demokratik bir tahammül, insan sevgisinin ürünü olan hümanist bir tahammül değil, yine sömürü düzenlerinin uzun vadeli çıkarları için gösterdikleri bir tahammüldür. Bunu bakın biz nasıl hoşgörölüyüz, bakın biz bu ülkenin tüm insanlarını nasıl seviyoruz diye pazarlarlar. Ama iktidarları, düzenleri tehlikeye girdiğinde o kini tüm çıplaklığıyla ortaya koymaktan geri kalmıyorlar.

Bırakın tüm insanları sevmeyi; halkların varlığına bile tahammülsüzdürler. Aşağılar, horlar, buldukları ortamlarda varlıklarından rahatsızlık duyarlar. O lüks ve sefahat içindeki yaşamlarını “halk” olmadan sürdürebilecek durumda olsalar, çekinmeden onları yoketmenin yollarını ararlardı şimdiye kadar. Ama sömürü için sömürülecek bir kitleye ihtiyaçları var. Bu anlamda, onları yokedemeyeceklerine göre, sömürü düzeninin devamı için halkın egemen sınıflara karşı kin ve öfkelerini yoketmelidirler.

Kemal: Özlem’in son cümlesi, aslında buraya kadar konuştuklarımızın özeti, formülasyonudur: Egemen sınıfların sevgi ve kin, intikam üzerine söylediklerinin özet amacı: Halkın egemen sınıflara karşı kin ve öfkesini yoket-

mektir.

Yüzyıllar boyunca din aracılığıyla, idealist felsefe aracılığıyla –biraz önce Mazlum arkadaş dinin sevgi ve kin konusundaki ifte standartını anlatmıştı, kısaca idealist felsefenin de benzer bir rol oynadığını ekleyeyim; felsefe de yüzyıllar boyunca, adaletsizliğin, eşitsizliklerin, kötölüklerin gerçek kaynağını gizlemiş, tüm sorunların mesela “sevgi ve erdem toplumu” olmakla çözüleceğini, sevginin tüm sorunları halledeceğini vzetmiş, böylece halkların tepkilerinin, memnuniyetsizliklerinin törpülenmesinde köle sahiplerinin, feodallerin, burjuvazinin hizmetinde olmuştur.– evet, yüzyıllarca din ve felsefe aracılığıyla sürdürölen bu çaba, 20. yüzyılda burjuvazi tarafından daha inceltilmiş “dünya görüşleri” olarak piyasaya süröldü. Bu teorilerin özellikle sosyalist sistemin gerilediği, dağıldığı 80’lerden itibaren daha fazla piyasada göröldüğünü ve daha revaçta olduğunu özel olarak açmaya gerek yok sanırım.

Burjuvazi, özellikle 80’lerden itibaren bu teorileri “sınıf mücadeleleri döneminin kapandığı” teziyle birlikte işledi. Önce “sınıfları” yok ediyor, sınıfsal düşünmeyi “dinazorluk”, “geçmişe takılıp kalmak”, “dogmatiklik” olarak ilan ediyor. Tabii sınıflar olmayınca, **sınıf kini** diye bir şey de olmaz zaten. Sınıflar yoksa, sınıf savaşları gereksizleştiyse, artık “**zor**”a dayanan mücadeleler, devrimler de gündemden çıkmıştır; o zaman “**her türlü şiddete hayır**” demenin de bir mahsuru yoktur... “**Önce insan**”, “**her şeyin başı sevgi**” ve benzeri teoriler de, buna bağlı olarak moda yapıldı. Bunlar, **zincirleme olarak** birbirini izleyen düşüncelerdir. Birini savunmaya başladığınızda, bir süre sonra ötekileri de savunursunuz. Yine bu zeminde, iktidara, egemenlerin düzenine karşı bir tehdit oluşturmayan bir “**sivil toplumcu**” olursunuz.

Mazlum: Bu teoriler, diyalektik ve tarihsel materyalizme aykırı olduğu kadar, toplumbilimin, sosyolojinin en temel kurallarına da aykırıdır. “**Önce insan**”, “**herkesi sevmek**” gibi teorilerin pratik sonuçları nedir mesela? şöyle somutlayabiliriz: Yüzbinlerce insanı sömüren, sefalete sürökleyen tekelci patronlar aslında çok iyi insanlar da olabilirler. Çünkü o patron da olsa “**önce insan**”dır. Bir başkası, mesela işkenceci bir polis veya katliamcı bir general de olsa “**önce insan**”dır. Ama eğer söz konusu olan bir devrimciyse “**önce terörist**”tir, “insan” olması duruma göre dikkate alınır veya alınmaz.

Düzen, sömürmüş, katletmiş olabilir. Ama yine de intikam düşünölmemelidir. Çünkü “**intikam insana yakışmaz**”mış. Niye? Kim söylüyor bunu. Oysa, intikam insana yakışandır. İnsanın düşönen bir varlık olmasının, bir hafızaya sahip olmasının en doğal sonucudur. Balıklar intikamcı olamaz mesela. Çünkü kendilerine yapılanı kaydedecekleri bir hafızaya sahip değillerdir.

İnsanların duygu ve düşönceleri, yaşanılan toplumsal süreçlerden ayrı ele alınamaz. Sınıflı bir toplumda yaşarken, duygu ve düşöncelerimizden kin duygusunu söküp atmak, tabiri caizse **evcilleştirilmiş** olmaktır. Gerçek şu ki,

sınıflı bir toplumda kin, öfke duygusunu yitirmiş insan, aslında insanlığından da çok şey yitirmiştir. Çünkü bir insanı insan yapan, onur duygusu, adalet duygusu, namus duygusudur. Haksızlığa, adaletsizliğe, onursuzluğa, namus-suzluğa öfke duymayan bir insan nasıl bir insandır ve toplumsal anlamda ne kadar insandır?

“Yüreğim sevgi doludur, kimseye kıyamaz, kimseyi kıramaz” diye bir insan tanımını düşünün. Bence böyle bir insan olamaz. Çünkü eğer o insan, sömürenlere, zulmedenlere de kıyamıyorsa, onları bile kırmıyorsa, aslında o ezilenleri, mazlumları, haksızlığa uğrayanları yeterince sevmiyor demektir.

Che özetlemiştir; «Gerçekten insan olan herkes, başkasına atılan tokatın acısını kendi yanağında duymalıdır.» İnsanlık tanımı mı arıyorsunuz, işte budur. Sevgi de, nefret de bu tanımın içindedir.

İnsanı insan yapan tüm duyguları, –acı, sevinç, coşku, namus, ideal, inanç, öfke, adalet, intikam, eşitlik, hepsini– bir kenara koyun; o zaman ne kalır geriye? Öteki canlılar gibi, daha açıkçası hayvanlar gibi, önüne iki dilim ekme atıldığında, başına da bir çatı konulduğunda sahibine şükreden bir canlı kalır geriye.

Özlem: Hayvanlar dedin de, konuyla ilgisi biraz dolaylı da olsa, değinmek istiyorum; bu “sevgi” meselesinin en fazla istismar edildiği konulardan biri de “hayvan sevgisi” olsa gerek.

“Hayvanları sevmeyen insanları da sevmez” denir. Bu söz genel olarak doğrudur. Ancak egemen sınıflar da bu sözü; sömürücü, insanlık düşmanı iğrenç yüzlerini gizlemek, kendilerini çevre dostu, insan ve hayvan sevgisiyle dolu göstermek için kullanırlar. Bunun için dernekler, vakıflar kurarlar. TV’lerde bu konuda tam bir ikiyüzlülük sergilenir. Mesela, bir köpeğe veya ata eziyet edilmiştir; sanki dünyanın en büyük, en vahim, en vahşi işkence olayı oymuş gibi verirler. Ama insana yapılan eziyeti, işkenceyi aynı şekilde asla yansıtmazlar ekranlara. “Hayvan haklarını koruyan yasalar” çıkarılması için meclise yürürler, fakat insan hakları konusunda asgari bir duyarlılık-tan bile uzaktırlar. Nasıl bir sevgi şimdi bu? Gerçekten bu duygunun adı sevgi mi? Bence ilgisi yok.

Bunların en temel teorilerinden biri de “Hayvanları sevmeyen insanları da sevmez”dir. Peki “Hayvanları seven insanı da sever” mi? Nerede? Eğer öyle olsaydı... hayvanlara eziyet edildi diye ortalığı ayağa kaldıranların insana yapılan eziyet, vahşet, katliam karşısında da sesini çıkarması gerekmez miydi?

Kemal: Özlem’in verdiği örnek iyi oldu aslında, bu örnek sanırım şunu hepimize bir kez daha hatırlatıyor; ortalıkta dolaşan “sevgi”nin çeşitleri, ne kadar çarpıtılmış, ne kadar içi boşaltılmış, ne kadar toplumsallıktan kopartılmıştır.

Mazlum: Peki bizim açımızdan “insan sevgisi”nin ve “kin” duygusunun yeri nedir? Konuştuklarımızın içinde cevabı kısmen var belki ama daha somut olarak toparlamakta yarar var.

Biz kindarız. Biz yüreğimizde, beynimizde kin duygusuna özel bir yer ayırırız. Devrimcilerin katı ve koyu bir kini vardır. Her koşul altında da savunuruz bu kini. Bu kin, **sınıf kini**’dir. Burada elbette şu ayrımı koymalıyız; günlük yaşamda, toplumsal yaşamda ortaya çıkan her türlü kini savunduğumuz, desteklediğimiz anlamına gelmez. Tersine duyulması gereken tek kin sınıf kinidir; ötekileri savunmayız. Ezilen insanların birbirlerine şu veya bu nedenle duyduğu kine, halkların, ulusların birbirine duyduğu kine karşıyız ve bunları yoketmeye çalışırız.

Bu kadar adaletsizlik, bu kadar eşsizlik, bu kadar haksızlık, işkence, katliam varken, yüreğinde öfkeye, kine, nefrete, intikama yer vermeyen bir insan, insan olarak bir yanını iğdiş etmiş demektir. Smrenlere ve zulmedenlere karşı kin beslemeyen, onlardan hesap sormayı yani intikam almayı hedeflemeyen biri, bu düzen tarafından ezilmeyi, horlanmayı kabul etmiş, sineye çekmiştir. Bu hiçbir insan için kabul edilemez bir durumdur ama bir devrimci, sosyalist için hiç kabul edilemez. Devrimcinin, sosyalistin yüreği, dünya halklarını bu duruma dşrenlere, bu kadar zulüm uygulayanlara karşı sınıfsal bir kin ve nefretle dolu olmalıdır.

Sınıf kininden yoksun bir devrimcilik mümkün değildir.

Sınıfları ortadan kaldırmayı hedeflediğimiz gibi, kini de yoketmeyi hedefliyoruz. Toplumların kültüründen kin, nefret duygularının çıkarılıp atılması, sosyalist bir iktidar altında, feodalizmin, kapitalizmin alt yapıda ve üst yapıdaki tüm tortularının silinmesiyle gerekleŖecektir. Ama onu bugünden yoketmek mümkün de değil, doğru da. Halkın iktidarı için ve sosyalizm için mücadele süreci boyunca, yüreklerimizde bu kin olmak zorunda. Hem de köklü, hem de güçlü bir Ŗekilde olmalı. Çünkü devrimin zaferi için, birçok Ŗeyin yanında halk düşmanlarına, sömürüye, sömürücülere, emperyalizme karşı büyük bir kin duymak da gerekiyor. Devrim mücadelesi tek başına bilimsel tespitlerle, teoriyle, silahla yürümüyor. Ona beynimizi ve yüreğimizi, milyonların beynini ve yüreğini katmak durumundayız. O beynin ve yüreğin içinde ideoloji olmalı, inanç olmalı, insana sevgi ve düşmana duyulan kin olmalı.

İnsan sevgimiz ise sorgulanamaz bile. Nihai olarak komünizmi hedefleyen mücadele, Marksizm’in ortaya koyduğu gibi, **“insanlığın kurtuluşu için mücadele”**dir. Tüm insanlığın kurtuluşu, sınıfların ortadan kalkması demektir. Sınıfları ortadan kaldırmayı hedefleyenler ise, bugünün sınıfsal gerçeğini görmek zorundadırlar. Dolayısıyla, “tüm insanlık için mücadele” etmek, “nce insan” teorisine değil, “nce sınıf” teorisine bağlı kalmayı gerektirir. Tüm insanlığın kurtuluşu için, insanlığa kötülükler yayan egemen sınıf iktidarlari-

nın yıkılıp yok edilmesi gerekiyor.

Burjuvazi, “sevgi” konusundaki demagojilerini sürdürmek ve devrimcileri karalamak için, devrimcileri “terörist” olarak nitelendirirken, devrimciler hakkında “*sevgiden uzak, katılmış, tüm insanlığa düşman*” gibi hikayeler de anlatır.

Sevgiyi, insan sevgisini, halk sevgisini bizden daha yoğun ve daha güçlü yaşayan kim olabilir ki?

Bizden başka kim sevgisinin uğruna ölüyor gerçekten?

Che, burjuvazinin bu çarpıtmalarına karşı, Fidel’in sözlerini de aktararak şöyle diyor:

“Bir Marksistin, güdümlü füzeler gibi dosdoğru belirli bir hedefe yönelen otomatik, fanatik bir makine olmadığı unutulmamalıdır.

*Marksizmin insanca duygulardan, arkadaşlıktan, yoldaşlara karşı duyulan sevgiden, saygıdan, takdirden vazgeçmek olduğu nerde yazılı? Marksizmin ruhsuzlaşmak, duygusuzlaşmak demek olduğu nerede yazılı? Oysa ki, Marksizmi doğuran **insan sevgisinin ta kendisidir**. Marksizmin ortaya çıkması mümkün olduğunda, Marx’ın zihninde Marksizmi vücuda getiren, proletaryanın çektiği acıya, sömürüye, adaletsizliğe ve yoksulluğa karşı mücadele isteği, insan ve insanlık sevgisidir. Toplumsal devrimin gerçek olasılığı belirlediğinde, gerçek olasılığın da ötesinde, tarihi zorunluluğu kesinleştirdiğinde, Karl Marx, Marksizmin yorumcusu olarak öne çıkmıştır. Onu yorumcu yapan, kendisi gibi, Engels gibi, Lenin gibi insanlara özgü insanca duygu yoğunluğu değil de nedir?”* (Politik Yazılar, syf. 140)

Kemal: Birkaç örnek üzerinde durmak istiyorum sohbetimizin sonunda: Şimdi bir yazar düşünün; 19 Aralık Katliamı’nı şiddetle eleştiriyor. Ama aynı yazar, Bülent-Rahşan Ecevit çiftine övgüler yazıp mutluluklar da dileyebiliyor.

İşte bu “önce insan” çarpıtmasının, “*insanları seveceksin*” sözünün burjuva çarpıtmaya uğratılmanın tipik bir örneğidir.

Kin intikam üzerine bir başka örnek: Mamak zindanında işkenceyle katledilen İlhan Erdost'un eşi Gül Erdost, eşinin öldürülmesiyle ilgili bir anısını şöyle anlatıyor:

*“[çocuğum, kreşten] çok öfkeli geldi bir gün. Arkadaşının biri, senin babanı döverek öldürmüşler, demiş... Bana, sen yalancısın, seni sevmiyorum, diye bağırdı, bağırdı... Sonra konuştum. Bir çocuğa babasının dövülerek öldürüldüğünün söylenemeyeceğini anlatmaya uğraştım. **İnsanlığa öfkelenmesini** istemiyordum. Çünkü İlhan, çocukları sevgi dolu olsun isterdi. Gazeteciler de çok sormuştu; katilleri elinize verseler ne yaparsınız diye. Hiç... Öç almak istemem, dedim onlara. Çocuklarımın da kin gütmelerini istemedim...”*

(Demir Parmaklıklar Ortak Düşler kitabından)

Doğru mu yapıyor? Aslında kinci olmasın, sevgi dolu büyüsün derken, onu sevmemesi gereken bir şey karşısında sevgi duymaya, intikam hissi taşıması gereken bir şey karşısında adaleti savunmamaya yönlendirdiğinin, kısacası, burjuvazinin anlayışına uygun bir çocuk yetiştirdiğinin farkında bile değil. Bu oldukça yaygındır; çocuklar, gençler, uzak tutulur bu gerçeklerden. *“Ben çocuğumu küçük yaştan siyasi olarak yönlendirmek istemiyorum”* diye savunurlar. Oysa yalandır bu; bal gibi yönlendirmektedirler. Gerçekleri anlatmayarak, doğruları öğretmeyerek onların beyinlerine, yüreklerine doğru sevgileri, doğru nefretleri koymayarak, bal gibi düzenin bir insanı olmaya yönlendirmektedirler. Dikkat edin, *“Ben çocuğumu küçük yaştan siyasi olarak yönlendirmek istemiyorum”* diyenler, hep solcudur. Burjuvazi bunu demez, çünkü zaten o küçük yaştan yönlendiriyor. Çocuğunu yönlendirmeyen her insan, onu burjuvaziye teslim ediyor demektir. Bu düşüncede sınıfsallık yoktur tabii ki. Sevgi’den, kin’den anladığı da tamamen burjuvazinin empoze ettiğidir. Bunun siyasi arenadaki çarpıcı tezahürlerinden biri, oligarşinin icazeti dahilinde siyaset yapan, düzen içi tüm muhalif kesimlerin düzenin suçları söz konusu olduğunda ***“amacımız intikam değil”*** demeleridir. Bunu söylemek, bir yerde oligarşiye, kendilerinin düzen için bir “tehlike” oluşturmadığını söylemektir.

Oysa bu düzeni değiştirmek isteyenler, insanlara, halka duydukları sevgiyle aynı büyüklükte, sömürenlere ve zulmedenlere karşı da kin duymalı, intikam duygusu beslemelidirler. Bu sınıfsal kine sahip olmayanların düzeni değiştirme iddiası olamaz. Bunu en başta sözettiğimiz somutluğa getirdiğimizde, şu iki sonuç çıkar. Bir; Seyhan Doğan’ın kömürleşmiş cesedi karşısında öfke ve kin duymayanların insan sevgisi tartışmalıdır; iki; o kömürleşmiş cesetler karşısında intikam almayı amaçlamayanlar, düzeni değiştirme iddiasına, cüretine, kararlılığına da sahip olamazlar.

Sevgili Yürüyüş okurları, haftaya buluşmak dileğiyle bu sohbetimizi de burada noktalyoruz.

Konu: İşbirlikçi Burjuvazi ve Demokrasi

‘TÜSİAD ilericiliği’, ‘DİSK solculuğu’ tarihin ve teorinin çarpıtılmasıdır

Sevgili Yürüyüş okurları, hepimizin yeni yılını kutluyoruz. Yeni yıla daha güçlü bir mücadele azmi, daha büyük bir örgütlenme şevkiyle girmiş olmamızı diliyoruz. Sapla samanın, ilericiyle gericinin, sağla solun birbirine karıştıldığı bir ülkede böyle güçlü bir azim ve şevke fazlasıyla ihtiyacımız var.

TÜSİAD’la AKP arasında patlak veren kavga, evvelki haftanın önemli gelişmelerinden biriydi. Ama bu kavgayı bizim açımızdan daha ilginç hale getiren DİSK Genel Başkanı Süleyman Çelebi’nin tavrı ve bu tavra burjuva medyanın “solcu”larından verilen destek oldu.

Aslında TÜSİAD’ın ne olup olmadığını tartışmak, bir yanıyla da soldaki sapmaları, beklentileri, düzen içileşmeyi tartışmaktır. Çünkü, mesela 1980 öncesinde “TÜSİAD’ın ilericiliği, özgürlükçülüğü, demokratlığı” tartışması yoktur Türkiye solunda. Bu tartışma, 1990’lardan itibaren girdi literatüre.

Bu konudaki tüm çarpıklıklara, boş beklentilere ve yanlış değerlendirmelere bir nokta koymak için bu sohbetimizde TÜSİAD’ı şöyle kapsamlı bir şekilde masaya yatıralım dedik. Sohbetimize, sendikal mücadele içinde TÜSİAD’çılarla daha çok muhatap olan, kendi alanlarında TÜSİAD’ın daha çok tartışıldığı İşçi Hareketi’nden İbrahim arkadaş da katılacak. Ben ilk sözü Mazlum’a veriyorum.

Mazlum: Sanırım önce nasıl bir çarpıtmayla, yanlışla, yönlendirmeye karşı karşıya olduğumuzu ortaya koymamızda yarar var. Hem TÜSİAD’ın demokrasi savunuculuğuna, hem de DİSK TÜSİAD yaklaşması karşısında burjuva medyadan yoğun bir alkış yükseldi.

Mesela, kendini “sol”da değerlendiren Derya Sazak şöyle dedi: “TÜSİAD, demokrasi meselesini ‘borsa-istikrar’ refleksinin önüne geçiriyor. DİSK ve TÜSİAD, demokrasi yolunda omuz omuza yürüyor. Bugünleri de görecek miydik?” (Milliyet, 24 Aralık)

Soru 1: “TÜSİAD, demokrasi meselesini her şeyin önüne mi geçiriyor? So-

ru 2: *DİSK* ve *TÜSİAD*, demokrasi yolunda mı ve omuz omuza mı?

Bunların cevabını zaten sohbetimiz içinde vereceğiz, buna geçmeden bir başka alıntı daha aktarmak istiyorum:

“TÜSİAD’ın Ankara’da dile getirdiği görüşler, Türkiye’de artık bir burjuva sınıfının varlığını gösteriyor. Düşünce özgürlüğü başta olmak üzere, temel hak ve özgürlükler ile kuvvetlerin ayrılığı ilkesi Batı’da hep burjuva önderliğinde geliyor.”

Şimdi benzer olgu, Türkiye’de. TÜSİAD, Batı’da olduğu gibi, Türkiye’de burjuva devrimlerini savunuyor ve çok iyi ediyor. Geçen kırk yıl içinde, genellikle ücret, işveren primi, kar gibi, tek boyutlu işveren profili çizen iş dünü-yası, son yıllarda daha çok demokrasi istekleriyle, 18 ve 19. yüzyılın Batı burjuva sınıfını anımsatıyor.” (Yalçın Doğan, 22 Aralık 2005, Milliyet)

Lütfen bu sözleri bir kez daha okuyun veya aklınızdan geçirin. Şimdi bu alıntıdan soru çıkartmaya kalksak en azından on soru sormak gerek. Artık Türkiye’de bir burjuva sınıfı varmış, demek ki daha önce yokmuş... TÜSİAD burjuva devrimleri savunuyormuş, bakarsınız yakında “eşitlik-adalet-özgürlük” bayraklarıyla barikatlar kurup savaşmaya da başlarlar... TÜSİAD, şimdi ki profiliyle 18. 19. yüzyıl burjuva sınıfını anımsatıyormuş...

Aslında bilimsel ve tarihi açıdan ciddiye alınıp tartışılacak bir şey değil bunlar. Fakat sorun bunun ötesinde. Bugün ÖDP’den Kürt milliyetçi reformizmine kadar solun bir kesiminin saflarında Yalçın Doğan gibi veya ona yakın şeyler düşünenler hiç de az değildir. Teorik olarak böyle ifade edip etmemeleri önemli değil ancak politik olarak böyle bakıyorlar TÜSİAD’a. AB üyeliği için meydanlara inelim demek, “demokrasiyi geliştirdiği” için AKP’nin desteklenmesi gerektiğini söylemek, TÜSİAD patronlarını ilerici, çözümden yana ilan etmek, demokrasi ittifaklarının arasında saymak, bu düşüncenin tezahürüdür. “AB aracılığıyla demokrasi” politikasını savunanların hepsi, özde böyle düşünüyor.

Mesela Kürt milliyetçiliğinin TÜSİAD’la, Sabancı’yla, Cem Boyner’le ilgili söylediklerini hatırlarsınız. Onların “devrimcilerden daha ilerici, öngörülü olduğu”nu söylüyor, hatta Türkiye soluna, “Boyner kadar bile olamıyorlar”deniyordu. Burada, sola ilişkin değerlendirmelerinin doğruluğu yanlışlığı bir yana, burjuvazinin niteliği üzerine büyük bir yanlış söz konusudur.

Kemal: Bir ek yapayım. Kürt milliyetçi hareket içinde TÜSİAD’la, TÜSİAD partileriyle ittifak açıkça savunulmuş ve bu ne kendi kadrolarında, ne de reformist solda fazla da bir yankı bulmamıştır. Çünkü insanlarını ideolojik olarak buna açık hale getirmişlerdir. HADEP, solla niye ittifak yapıyorsunuz, TÜSİAD’çılarla ittifak yapsanıza diye eleştirilmiştir. İşte TÜSİAD savunuculuğunun en pervasız örneklerinden birinde şöyle deniyordu.

“Türk sermayedar sınıfının temsilcisi TÜSİAD bugün bu sol ve sosyal de-

mokrat efendilerden Kürt sorunu konusunda daha ilerici ve daha çözümcüdür. (...) Diyelim ki TÜSİAD'ın kurup desteklediği bir parti iktidara geldi, biz bu Türk liberallerinin uzağında mı duracağız? Çözüm için formülleri var, söylemleri var, projeleri var; en gelişkin sınıf, en liberal sınıftır. (...) İçte CHP ve benzerleri, dışarıda ise marjinaler, komünistler, yeşiller çemberine girdik, Kürt politikası son elli yılda bu kısır döngüyü yaşadı, halen de yaşıyor.” (Yasar Kaya, 8 Temmuz 2002 Özgür politika, Nasıl Birlik?)

Mazlum: Evet, örneklerden de anlaşılacağı üzere, küçük-burjuva aydın kesimlerden başlayarak işbirlikçi tekelci burjuvaziye “ilerici”lik misyonu yüklenme çabası vardır, bunun teorisi yapılmakta, buna göre politikalar belirlenmektedir.

1960’larda, kısmen de 70’lerde ülkemizde “milli” bir burjuvazi olup olmadığı, sınıflar mevzilenmesi açısından önemli bir tartışmaydı. Aydınlik gibi kimileri yıllardır “milli” burjuvazi arıyor, kimileri de “ilerici” burjuvaziyi keşfetti. Ama ister “milli” diyerek, ister “ilerici” diyerek ulaştıkları nokta aynı; ikisi de burjuvaziye işbirliği çizgisine gidiyor. Burjuvazinin hem tarihsel evrimi ve bugünkü konumu, hem de ülkemizdeki burjuvazinin niteliği gözardı edilmekte veya bilerek görmezden gelinmektedir.

Daha önceki kimi sohbetlerimizde değinmişizdir, ancak vurgulamakta yarar var: Aslında TÜSİAD’ın konumunu, “burjuvazi tarihsel olarak ilerici konumunu kaybetmiştir”le izah etmek de çok gerekli değildir. Çünkü TÜSİAD’da temsil edilen işbirlikçi burjuvazi, zaten tarihinin hiçbir döneminde “ilerici” bir konuma, böyle bir misyona sahip olmamıştır. Kendi iç dinamiğiyle gelişen bir burjuvazi değildir. Baştan işbirlikçi niteliğiyle gelişmiştir. Bu burjuvazinin öncüleri, Kemalist iktidar tarafından adeta “saksıda” büyütülmüş, devlet desteğiyle burjuvazi yaratılmış ve bu burjuvazi işbirlikçilik içinde palazlanarak iktidar olmuştur. Özellikle 1960’ların sonlarından itibaren de iktidarda ve uygulanan politikalarda tam bir belirleyicilikleri vardır. TÜSİAD’ın tarihine baktığımızda zaten bunu somut olarak göreceğiz.

Özlem: Buna geçmeden bir de Yalçın Doğan’ınki ve benzeri yazılar üzerine bir noktaya daha belirtmekte yarar var: Bu tür değerlendirmeler aslında sığ, tarih bilgisinden yoksundur. Gününbirlik yazıp konuşuyorlar. Sanki DİSK ilk kez böyle bir şey yapıyormuş gibi bir hava yaratmaları bunun sonucudur. AB için yıllardır TÜSİAD ve DİSK birlikte kulisler yapıyorlar, hatta hatırlayacakınız, kısa süre önce dergimizde de çıkmıştı, AB’yle ilgili kurulan bir “karma komisyon”un başkanlığını, tekelci burjuvaziden DİSK yöneticileri devralmıştı.

Burada yanımda bir küpür de getirdim, bakın, “TÜSİAD’ın yeni avukatı DİSK” yazıyor başlığında. Ta 1992’de yazmışız bu yazıyı. O zamanda aynı bugünkü gibi hükümetle TÜSİAD kapışmış, hükümet adına Cavit Çağlar, TÜ-

SİAD'a suçlamalar yönelmiş ve DİSK yönetimi bunun karşısında yine TÜSİAD'ın yanında tavır takınmış, TÜSİAD'la "dayanışma içinde" olduğunu açıklamış.

İlk defa DİSK, TÜSİAD yan yana diye yazıp bunu öne çıkaranların hepsi bunlardan habersiz mi? Hayır, hiç sanmıyoruz öyle olduğunu. Ama burjuvazinin bunları abartması, parlatması nedensiz değil tabii ki. İHD solculuğunu, DİSK solculuğunu dayatmak, "makbul" olanın bu olduğunu kabul ettirmek istiyorlar.

Diyorlar ki, ilericiликтen, demokrasiyi savunmaktan anlaşılması gereken budur, solculuk böyle yapılır. Bu nedenle ister DİSK olsun, ister İHD veya ÖDP, DTP olsun, solun herhangi bir kesiminden sermayeyi meşrulaştıracak, solun değerlerini, ilkelerini yozlaştıracak herhangi bir açıklama, tavır gündeme geldiğinde, onu hemen övgülere boğar, allayıp pullarlar. Bu yüzden biz her zaman söyleriz; eğer burjuvazi bir yerde, bir konuda solun şu veya bu kesimini, şu veya bu tavrını övüyorsa, orada durup düşünülmalıdır.

Kemal: O konuda devrimci önderlerden birinin özlü bir sözü vardı ama tam hatırlayamadım şimdi. Fakat Özlem'in dediği gibi şu açık; DİSK'li işçilerin direnişlerine, açıklamalarına sayfalarını kapatan bir medya, Çelebi'nin TÜSİAD'la ilgili tavrına bu kadar çok yer ayırıp bu kadar övgü yapıyorsa, orada bir kez değil, on kez düşünmek lazım.

Evet, "TÜSİAD'ı masaya yatıracağız" dedik, bu anlamda sadece siyasi bir değerlendirmesini yapmakla yetinmeyip, biraz TÜSİAD tarihi hakkında da bilgi verelim. Öyle değil mi İbrahim arkadaş.

İbrahim: Evet, dediğin noktayı açmalıyız. Ancak önce kısaca şunu belirteyim; ben DİSK üyesiyim. sözünü ettiğiniz gelişmeler, Çelebi'nin son tavrı, DİSK tarihi adına utanç verici sayfalardır. DİSK'in ama daha önemlisi işçi sınıfının tarihine bu utançların yazılmasını engelleyemediğimiz için her devrimci işçi, kendini sorumlu görmelidir. İşçi sınıfının bu sömürü düzeninden kurtulmasını sağlamak için önce bunlardan da kurtulmasını sağlamak lazım. Bu da bizim görevimiz, borcumuzdur.

Evet, TÜSİAD'a gelecek olursak; Menderes iktidarı, bir karşı-devrim gibidir. Küçük-burjuva diktatörlüğünün yerine oligarşik diktatörlüğün kurulmasıdır. Menderes iktidarı, işbirlikçi tekelci burjuvazi, toprak ağaları ve tefeci-tüccar kesiminin ittifakının temsilcisi olarak işbaşına gelmiştir. Bu ittifak içinde işbirlikçi tekelci burjuvazi güçlü olmakla birlikte, o gün için henüz zayıftır. Ekonomik ve siyasi gücüyle, ekonomik, siyasi, kültürel, askeri tüm gelişmeleri yönlendirebilir durumda değildir. Ancak bundan sonraki süreç, sürekli olarak işbirlikçi tekelci burjuvazinin güçlenmesi yönünde seyredecektir.

TÜSİAD işte bu gelişip güçlenmenin bir sonucudur. Esas olarak 1960'la-

rın sonlarına doğru, işbirlikçi tekelci burjuvazi, siyasi gelişmelere daha direkt müdahale edebilmesini sağlayacak bir örgütlenmeye yönelmiştir. Yeni çıkar çevrelerinin büyük burjuvazinin inisiyatifi dışına çıkmaya başlaması, halkın mücadelesinin gelişmesi gibi etkenler, tekelci burjuvazinin üst bir örgütlenmeye siyaset sahnesine çıkmasını beraberinde getirmiştir.

TÜSİAD, 12 Mart 1971 faşist darbesinin hemen sonrasında Vehbi Koç'un önerisiyle kuruldu. Bu "zamanlama" da ilginçtir aslında; tam devrimci demokratik örgütlenmelerin yasaklandığı, kapatıldığı, devrimcilerin katledildiği, halka karşı "balyoz" operasyonlarının srdrldğu bir aşamada, işbirlikçi tekelci burjuvazi daha ileri bir örgütlenmeye gitmektedir.

TÜSİAD'ı oluşturan tekelci burjuvalar şunları: Vehbi Koç, Nejat Eczacıbaşı, Sakıp Sabancı, Selçuk Yaşar, Raşit zsaruhan (NETAş), Ahmet Sapmaz (GüNEş Sanayi), Feyyaz Berker, Nebi zakat (BMC), İbrahim Bodur (Çanakkale Seramik), Hikmet Erenyol, Osman Boyner ve Muzaffer Gazioğlu. Birkaçı hariç hala hepsi tekelci burjuvazinin en irileri olarak TÜSİAD'ın başındadırlar. TÜSİAD, burjuvazinin en irilerinin ye olabildiği bir kuruluştur; 1986'da ye sayısı 232 idi, bugün de 600'e yakındır; ancak TÜSİAD aslında her dönem 7-8 holdingin denetiminde olmuştur. Zaten her yesi ayrı bir holdingin temsilcisi de değildir, tüzüğüne göre, bir holdingden birden fazla kişi ye olabilmektedir. Yine kuruluşlarına dönecek olursak:

Patronlar, kuruluşlarını duyurmak için verdikleri "amaç ve görüşlerimiz" başlıklı ilanda şöyle diyorlardı: *"Türkiye'nin demokratik ve planlı yoldan kalkınmasına hizmet etmek amacıyla Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği adı altında bir birlik kurduk."* İlanın altında da *"zgrlk kutsaldır"* diye yazıyordu. (Kırk Haramiler, Mustafa Sönmez, syf. 151)

2 Nisan 1971 tarihli Kurucular Kurulu Protokolü'nde TÜSİAD'ın *"Türkiye'nin Batı uygarlık seviyesine çıkarılmasına yardımcı olmak amacıyla..."* kurulduğu belirtilir.

İlana bakan, TÜSİAD'ın tek derdinin demokrasi olduğunu sanır. 1979'da Ecevit hkmetini yıkan TÜSİAD ilanında da, geçtiğimiz günlerde rektör davasıyla ilgili yaptıkları açıklamada da hep "demokrasi, hak ve özgürlükler" adına müdahalede bulunuyorlar. Kendi çıkarlarını hep "demokratik kalkınma, batı uygarlık seviyesi, hak ve özgürlükler" arkasına gizlemek; TÜSİAD açısından karakteristik bir davranıştır. Bu yüzden yukarıda arkadaşların aktardığı yazarlar masal anlatıyor, yok bugüne kadar TÜSİAD sadece vergilerle uğraşmış da artık demokrasiye öncelik veriyormuş... TÜSİAD, dn neyse bugün de o, dn ne için müdahalelerde bulunuyorsa, bugün de onun için bulunuyor.

Mazlum: TÜSİAD'ın müdahaleleri, ülkemizdeki siyasi yaşamda hep önemli olmuştur. MGK talimatlarının, "Kırmızı kitap"ın sözü çok edilir, ama TÜSİAD'ın hazırlayıp her hükümetin önüne koyduğu "kırmızı kitaplar" da var-

dır ve bunlar pek bilinmez. TÜSİAD'ın, dönem dönem açıkladığı raporlar dışında altı ay ve bir yıllık periyotlarda hazırladığı "Ekonomik Rapor"lar, hükümetler için "uygulanması gereken zorunlu önlemler"i içerir. Bunlara uymayan hükümetler TÜSİAD'ı karşısında bulur; son TÜSİAD-AKP kapışmasında olduğu gibi... Dünya Bankası, IMF gibi kuruluşlarla yapılan toplantılara TÜSİAD temsilcileri de katılır, diğer ülkelere yapılan gezilerin programını, hükümetler TÜSİAD'la birlikte belirler.

Şu da çarpıcı bir olgudur; ülkemizde bir MGK'nın açıklamaları, bir de TÜSİAD'ın açıklamaları burjuva basında "muhtıra", "talimat", "uyarı" gibi başlıklarla yayınlanır. Sanırsız bu da 7-8 holdingin TÜSİAD'ının düzenin işleyişi içindeki yerini gösterir.

TÜSİAD-AKP tartışmalarının yaşandığı bugünlerde faşist bir yazar TÜSİAD'ın rolünü bakın nasıl açıkça ortaya koyuyor:

"TÜSİAD... siyasetçiler için adeta bir jüri heyeti. Liderler, önce gelirler orada konuşurlar... Not alırlar. Sınıfı geçmişlerse, iyi bir avans sağlayarak yola devam ederler... bu sınava girmeyen yok. Ecevit, Demirel, Baykal, Çiller, Yılmaz, Erdal İnönü... Hepsi o kürsülerden geçtiler... Ertesi gün gazetelerde manşet: TÜSİAD'dan tam not. Ve benzeri başlıklar." (Rauf Tamer, Bugün, 26 Aralık 2005)

İbrahim: Aslında Rauf Tamer'in yazdığı şu satırlar bile, bu ülkede olan biten her şeyden TÜSİAD'ın sorumlu olduğunu göstermeye yeter. Ama işte, bir yandan burjuvazi bunu perdelemeye çalışırken, bir yandan sol da sanki TÜSİAD'ın cuntalarla, katliamlarla, kayıplarla, hak gasplarıyla, sendikasızlaştırma ile ilgisi yokmuş gibi, ona "ilerici" misyonlar yükleyebiliyor. 12 Eylül Cuntası, aslında TÜSİAD'ın kimliğinin tüm çıplaklığıyla ortaya çıktığı bir dönemdir.

Bu dönemden çok çarpıcı olduğu için genellikle Halit Narin'in **"artık gülme sırası bizde"** sözü hatırlanır. Bu cuntaya açık bir onaydır ama öncesi de vardır. TÜSİAD'ın rolü, darbeye onay vermekle, alkışlamakla sınırlı değildir. Tekelci burjuvazi 12 Eylül öncesinde artık **nispi demokratik bir rejim** istemiyordu. Bakın o günlerde neler söylemişlerdi:

Sakıp SABANCI; *"Parlamento, ekonomi-sanayi gelişmesinin gerisinde kaldı. Hastalığın kökünde ve gerisinde parlamento vardır."* Nejat ECZACIBAŞI; *"Türkiye'nin hastalığı, bir kelime ile ifade etmek gerekirse politikadır."*

Tekelci burjuvazinin isteği sömürünün disipline edilmesi, yani ücretlerin dondurulması, grevlerin yasaklanması, tarımın vergilendirilmesi, kamu harcamalarının iyice kısıp kaynakların kendilerine aktarılması idi. Bunları da ancak bir cunta yerine getirebilirdi.

Nejat ECZACIBAŞI daha açık söylemişti: *"Demokrasi kurban edilmelidir."*

Ve nitekim demokrasi bile olmayan demokrasi de kurban edildi. TÜSİ-

AD'çuların bu sözleriyle aslında 12 Eylül zulmünün yolu çizilmektedir. TÜSİAD'ın bu noktadaki konumu, "12 Eylül'ün yaptıklarına sessiz kalmak" değildir, tam aksine, bizzat o yapılanların yapılmasını planlamak ve istemektir. Sendikaların kapatılmasından darağaçlarının kurulmasına kadar her şey işbirlikçi tekelci burjuvazinin isteğiyle olmuştur.

Kemal: Bilinç bulanıklığı, işte burada başlıyor. Önce Marks'tan, Fransa'da 1848 Ayaklanması'na ilişkin bir bölüm okumak istiyorum:

"... Beş günlük kahramanca bir mücadeleden sonra, işçiler ezildiler. O zaman... benzeri görülmemiş bir insan kırımına girildi. Proletarya kendi öz çıkarları ve kendi öz istemleri ile ayrı bir sınıf olarak onun karşısına çıkma cüretinde bulunur bulunmaz, **burjuvazi öc almada hangi çılgınca yırtıcılığa kadar yükselebileceğini ilk kez gösteriyordu. Ve gene de 1848, 1871 burjuvazisinin kudurganlığı karşısında henüz bir çocuk oyunundan başka bir şey olmadı.**" (Fransa'da İç Savaş, syf. 216)

Bu bir tarihsel gelişimdir; Marks, 1848 vahşetini, 1871 vahşetinin yanında "çocuk oyununa" benzetir. Sonraki yüz küsur yıl boyunca yaptıkları yanında da 1871 vahşeti çocuk oyunu gibi kalmıştır.

Bu vahşetle burjuvazinin ilgisini görmek önemlidir. Diyelim Ulucanlar Katliamı olur, 19-22 Aralık Katliamı olur, kayıplar, infazlar olur; bunlardan dolayı hükümetler eleştirilir, Genelkurmay eleştirilir, polis eleştirilir ama birçok kesimin aklına TÜSİAD'ı eleştirmek gelmez.

Hayır, oysa onlar en baş sorumludur, onlar her daim sorumludur. Aslında tüm bu katliamlar, zaten onlar için yapılmaktadır.

İbrahim: Siz bunları anlatınca şunu hatırladım; 12 Eylül'e hazırlık yapılırken, cuntanın ihtimal hesapları arasında DİSK'in 15 bin silahlı militanının cuntaya karşı fabrikaları "işgal" edebileceği de vardı; bundan hareketle, kan stoku yapıp 12 Eylül sabahı fabrikaları tanklarla kuşatan cuntacılar, gönderdikleri birliklere eğer direniş olursa "**gereken yapılınsın**" emri ile direnecek işçilerin katledilmesine yeşil ışık yakmıştı. 12 Eylül Cuntası'nın "kan dökmekten iktidara geldiği"ni söyler oligarşinin sözcüleri ama cuntanın 15 bin DİSK militanını katletmek planları yaptığını, TÜSİAD'ın da bu planda onayı olduğunu yoksayarlar. Çok trajiktir ki, DİSK yöneticileri de unutmamıştır. "**Artık gülme sırası bizde**" diye binlerce üyesini katletme planları yaptırılanları şimdi "ilelici, demokrat" ilan ediyorlar.

TÜSİAD, aynı zamanda 12 Eylül'ün icra mekanizması içinde de doğrudan yeralmıştır. Turgut Özal'ın Başbakan Yardımcısı yapılması, TÜSİAD adına Vehbi Koç tarafından Kenan Evren'den istenmiştir, aynı zamanda bir TÜSİAD üyesi olan Özal, cunta iktidarında TÜSİAD'ı temsilen tüm yasaları, politikaları doğrudan denetlemiştir. '82 Anayasası'nın "çalışma hayatı" bölümü, TİSK

Genel Sekreteri Rafet İbrahimoglu'na hazırlattırılmıştır. Bunlar hep "12 Eylül Yasaları" diye anılmıştır ama "**TÜSİAD yasaları**" diye de anılabilir. Bugün sendikaların şikayetçi olduğu tüm 12 Eylül yasalarının yapıcısı patronlardır. 12 Eylül'e karşı olmak, TÜSİAD'a karşı olmaktır ve DİSK yönetimi bu konuda da riyakarlık içindedir.

İşbirlikçi burjuvaziye "ilerici, demokrat" sıfatları yakıştıranlar, bu TÜSİAD niye cunta koşulları hüküm sürerken acaba bir "demokratikleşme paketi" hazırlamadı diye sormuyor.

Mazlum: Evet, önemli bir soru, neden o zaman hazırlamadı da, şimdi yapıyor bunu?.. Bu sorunun cevabı bir başka sorudur.

İşbirlikçi tekelci burjuvazinin örgütü TÜSİAD, Türkiye'de burjuva demokrasisini ister mi? TÜSİAD, bir burjuva demokrasisi istemez. Düzenin sürmesi için isteyemez de. O zaman şu soru gündeme geliyor; peki öyleyse TÜSİAD'ın "demokratikleşme paketleri"nin anlamı nedir?

Sorunun özü, sistemin ıslah edilmesi ve tekeller için daha güvenli, istikrarlı hale getirilmesidir. Bu konuda TÜSİAD'ın **bugün için** programı AB ile paraleldir. Yani kısaca, düzenin bekası, emperyalist tekellerin ve tabii işbirlikçilerinin huzuru için, devrimci örgütlenmelerin, halkın mücadelesinin tasfiyesine paralel olarak demokrasi vitrininin biraz parlatılması.

TÜSİAD'ın her konudaki tavrı, buna paraleldir; TÜSİAD mafyaya tümüyle karşı değildir ama kendi denetimi dışında kara para piyasasına karşıdır; TÜSİAD Susurluk'a tümüyle karşı değildir ama her şeyin daha "usulünce" yapılmasını istemektedir. İşkenceye, katliama karşı değildir ama yaşanan süreç itibariyle "aşırı dozda" ve "aleni" olmayanından yanadır. Kısacası, TÜSİAD'ın "temiz toplum" sloganı da, demokratikleşme paketleri de, ekonomik, toplumsal, siyasal denetimini artırmaya, daha kurallı bir kapitalist sömürü sistemi oluşturmaya yöneliktir. Ancak düzenin bekası tehlikeye girdiğinde, tüm kuralların çiğnenmesini isteyen de yine odur.

İşte bunu görmeyenler, TÜSİAD'la oligarşinin çeşitli kesimleri arasındaki çelişkileri, TÜSİAD'ın düzene müdahalelerini yanlış değerlendiriyorlar. Oligarşi içi çelişkilerden yararlanmak başka bir şey, oligarşi içi kesimlerden birine yaslanmak farklı bir şeydir; reformizmin birbirine karıştırdığı budur.

Kemal: Sonuç olarak şunu da eklemeliyiz; elbetteki soldaki çarpıklığın sebebi, TÜSİAD'a ilişkin bütün bunların bilinmemesi değildir; bu söylediklerimiz Türkiye yakın tarihine kayıtlıdır. Sorun bunların bilinmemesi değil, ideolojik tercihler sorunudur. TÜSİAD'a ilişkin yanlış, çarpık bakış açıları, bilmekten değil, düzen içi tercihlerden kaynaklanır.

Sohbetimizi bitirirken İbrahim arkadaşta da katkıları için teşekkür ediyor, tüm okurlarımıza sevgi ve selamlarımızı sunuyoruz.

Örgütlenmeyi İçselleştirmeliyiz!

Konu: Örgütlenme -1

Sevgili Yürüyüş okurları, merhaba! Geçen hafta okuduğumuz yeni yıl mesajı temel bir görev koyuyordu önümüze: “Örgütlenmeyi içselleştirmeliyiz.” Bu hafta bu konuda sohbet edeceğiz. Tabiri caizse bu konuya biraz yoğunlaşacağız. Çünkü, bir şeyi içselleştirmenin öncelikli şartlarından biri, o konuya yoğunlaşmaktır. Yine bu çerçevede dergimizde “halk örgütlülükleri” üzerine bir yazı dizisi başlıyor.

Örgütlenmeliyiz. Her devrimci bunun gerekli olduğunu bilir. Ve zaten bir şekilde örgütlenme yapmaya da çalışır. Öyleyse buna rağmen neden “içselleştirmeliyiz” diye bir vurgu yapma ihtiyacı duyulmuştur? Veya soruyu şöyle de sorabiliriz: Örgütlenmeyi içselleştirmek nedir?

Bu çalışmamızda, örgütlenme faaliyetinin bazen ayrıntı denebilecek, biçimsel görülebilecek çeşitli yanlarını da örnek olarak konuşup tartışacağız. Ama tabii önce, yine de meselenin politik temelini koymamız gerekir. Evet, ilk sözü Özlem arkadaşına vereyim. Örgütlenmeyi içselleştirmekten sen ne anladın?

Özlem: Ben bundan şunu anlıyorum. Bir devrimcinin, bir demokratik örgütlenmenin, bir illegal birimin, kısacası, herkesin ve her kurumun kendi doğallığı içinde **varoluş nedeni** halkı örgütlemektir. Örgütlenmenin içselleştirilmesi her anımızda bunun bilincinde olmak, bu bilinçle hareket etmektir. Gerçekten de, devrimciliğin ve devrimci faaliyetin bu kadar temel bir olgusunun bizim pratiğimizde “ihmal edilen” bir yan olması oldukça garip bir durumdur. Baktığımızda, silahlı veya silahsız eylemlerin amacı nedir, halkı örgütlemektir. Yayın faaliyetinin amacı nedir, halkı örgütlemektir. Dernekler, sendikalar kurmanın amacı nedir, yine aynı. Bütün bunlar halkı örgütlemek için “**araç**”tır. Eğer biz eylemler yapıyor, dernekler açıyor, yayınlar çıkarıyor, bildiriyor yayınlıyor ama halkı örgütlemeyi “ihmal” ediyorsak, **amaç, araç birbirine karışmış**, araçlar, amaçlaşmış, asıl amaç unutulmuş demektir. Örgütlenmeyi içselleştirmeliyiz şiarı, bu karışıklığa bir son verilmesini istiyor.

Yeni yıl mesajında yine şöyle bir belirtme vardı. Tüm bu baskılar, yasaklar, cezalar, işkenceler niye? Halkı örgütleyemeyelim diye! Öyleyse, oligarşi-

nin baskı, sindirme politikalarını püskürtmek, **örgütlenmektir**; çünkü ancak baskılara rağmen örgütlendiğimizde, o baskı politikalarını boşa çıkarmış oluruz.

Kemal: Evet, bence güzel özetledi Özlem. Amaç ve araçların karışması, varoluş nedenimizin unutulması... Tomas Borge'nin güzel bir sözü vardır (şimdi bazı okurlarımız belki de kim bu Tomas Borge diyecekler. Haklıdırlar. Aslında Borge, 1970'lerin sonunda, 1980'li yılların ilk yarısında devrimcilerin iyi tanıdığı Nikaragalı bir devrimci önderdir. Devrim sonrasının İçişleri Bakanı'dır. Neyse, yukarıda bahsettiğim sözü şöyleydi):

“Nihai amacı unutmak, plansız, çizimsiz inşaat yapmaya kalkarak sonunda hiçbir işe yaramaz bir demir ve çimento örgüsü yaratmaya benzer. Biz devrimciler, ufluğu göremeyenlerin devrimi de göremeyeceklerini biliriz.”

Devrimi görmek için, ufkumuzu hiçbir şeyin karartmasına izin vermemek durumundayız. Örgütlenmeyi unutmak, ihmal etmek, tali bir faaliyete indirgemek de işte ufuk kararmasının bir tezahürüdür. Örgütlenmeyi içselleştirmek de işte bu anlamda ufkumuzun hep aydınlık olmasıdır.

Ama bu noktada da “amacı” ihmal edilebilir görmenin nereden kaynaklandığını ortaya koymamız lazım. Şüphesiz hiçbir şey nedensiz, temelsiz olmadığı gibi, bu da temelsiz nedensiz değildir.

Mazlum: Nedenlerden biri, “halk” kavramının gerek politik anlamıyla, gerekse de kültürel anlamıyla bilinçlerde oldukça çarpılmış veya belirsizleşmiş olmasıdır.

Halk olarak tanımladığımız olgu, insanların kafasında çok çeşitli şekillerde yereder; hele ki, gericiliğin, yozlaşmanın, çürümenin yaygınlaştığı koşullarda, “halk” tanımı daha bir deforme olur, küçük-burjuvazinin halka yönelik küçümsemeleri devrimcileri de etkiler hale gelir. Devrim sürecinde **örgüt, parti, halk, kitle** arasındaki ilişkinin nasıl biçimleneceği, bunların devrimin neresinde durduğunu belirsizleştirir.

Şimdi ben bundan hareketle, başka bir soruyla devam etmeliyiz bu konuya diyorum:

Halk kimdir? Halkın devrim savaşındaki yeri nedir? Elbette biliyorum, bunlar cevabı son derece basit, açık sorulardır. Öyleyse niye sordum ben bu soruları? Çünkü, biraz önce sizin de vurguladığımız gibi, pratiğin içinde bu son derece açık, basit gerçekler unutulmakta, gözardı edilebilmektedir.

Mesela, halkı örgütlemek konusundaki en sık rastlanan zaaflarımızdan biri, halkı sadece “kitle ilişkisi” olarak görmek, eğer o düzeyde örgütlenmişse bunu yeterli görmektir. Başka bir deyişle, halkı, halk savaşının “lojistik destek gücü” olarak görmek biçiminde de tezahür edebilir bu.

Halkı sadece “lojistik destek gücü” olarak gören bakış açısı, o basit sorunun basit ve yalın cevabının unutulmasının sonucudur.

Halka sadece, kalınacak ev ilişkisi, para yardımıyla bulunan, bir takım ihtiyaçların karşılanacağı bir güç olarak bakıldığında, aslında devrimci faaliyetin en temel direklerinden biri eğrilmiş demektir. En başta halkın kendisinin olan bu savaşın dışında seyirci olarak kalması anlayışına biz zemin hazırlamış oluruz. Özlem’in hatırlattığı gibi, oligarşinin halka karşı yürüttüğü baskı ve propagandanın amacının da nihayetinde halkı sınıflar mücadelesinin **dışında tutma** veya en azından **tarafsızlaştırma** olduğunu gözönünde bulundurursak, o zaman böyle bir anlayışla oligarşinin saldırılarını etkisizleştirmek zaten mümkün olmaz.

Dolayısıyla, biraz önceki basit sorumuza ve basit cevabına dönecek olursak; biz nasıl, ne için bir mücadele yürütüyoruz? Bu mücadelenin asli unsuru kimdir? Mücadeleyi, mücadelenin asli unsuruna maletmenin yöntemleri nelerdir, bunlarda net olunmadığında, neyi neden, niçin yaptığımızı tam olarak bilince çıkarmış olamayız.

Halk devrimin asli gücüdür ve halkı kitlesel bir biçimde devrime kanalizetmenin en temel araçlarından biri de halkın çok çeşitli biçimlerdeki öz örgütlenmeleridir. Halka yaklaşımımız bu temelde olduğunda, halk sadece dinleyen, sadece yardımda bulunan, sadece kararlara uyan bir güç olmaktan çıkıp, gerçekten devrimin gücü haline gelir. Sorunlarını devrimcilerle birlikte çözen, kendi pratiği içinde güçsüz olmadığını gören, devrimcilere güvenen ve kendine de güvenen bir güç olmaya başlar.

Biz halkı örgütlediğimiz oranda, mücadele kitleselleşecek, savaş kitleselleşecek, kahramanlık kitleselleşecek, feda kitleselleşecek... Devrimin gelişiminin temel ölçüleri bunlardır. Devrim mücadelesinin iktidarı devralacak aşamaya gelebilmesi de böyle bir gelişimin sonucudur. Yani savaş halklaşmadan, halk örgütlenmeleri yaygınlaşmadan, o aşamaya gelinemez. İktidar hedefli bir savaşta, savaşı kazanacak olan halktır. O halde iktidar hedefine giden yolun taşlarını döşemek de halkı örgütlemekten, halkın içinde kitlesel biçimde örgütleneceği halk örgütlenmelerini yaratmaktan geçer.

Kemal: Örgütlenme görevimizi “ihmal” etmenin temel nedenlerinden birini Mazlum arkadaş açtı; halka, halkın devrimdeki yerine bakış açısıdır dedi. Pratikte bu doğrulardan neden sapıldığını sorgularken, ikinci olarak da çalışma tarzımızı sorgulamalıyız.

Bir birimin faaliyetlerini nasıl yürütüyoruz, propaganda ve ajitasyonu nasıl yapıyoruz, bir eylemi nasıl örgütlüyoruz, dergileri nasıl dağıtıyoruz, kitle ilişkilerini nasıl sürdürüyoruz...

Yaptığımız eylemlerle, dağıttığımız bildirilerle, dergilerimizle, düzenlediğimiz gece ve benzeri etkinliklerle, insanlarla belli bir ilişki kuruyor, belli bir

sempati de oluşturabiliyoruz. Dergi okurlarını, dernek üyelerini çoğaltıyoruz ama orada da kalabiliyor. Bu ilişkileri örgütlemeye, dönüştürmeye süreci devam ettiremiyoruz, varolan düzeyi yeterli buluyoruz. Demek ki burada da araç ve amaç arasındaki ilişkide bir zayıflık, çarpıklık vardır.

Mesela zaman zaman bazı arkadaşlarımız için *“kitlelerle rahat, kolay ilişki kurabilir ama onları dönüştürmede, kadrolaştırmada yetersizdir”* denir. Böyle bir durumun, bakış açısındaki bu eksik, çarpık şekilleniş sonucunda ortaya çıktığını söyleyebiliriz.

Evet, dergimizi alan okuyan, evini devrimcilere açan, derneğe gelen bir insan, istisnalar dışında sabırlı ve emekçi bir çalışmayla dönüştürülmeye de açıktır. Ancak bu hedeflenmeyince, bu ilişkiler yüzeysel kalmaya devam eder. Bu ilişkilere sadece dergi götürmek için gidilmesi, sadece işimiz düşüğünde uğranılması gibi bir tarz ortaya çıkar.

“Çatkapı” çalışma yapıyoruz, dergi dağıtıyoruz, çağrı yapıyoruz ama yine de gelmiyorlar” tarzındaki şikayetler de sanırım işte bu tarzın sonucunda ortaya çıkıyor.

O halde ben şunu bir kez daha farklı bir biçimde ifade etmekte yarar görüyorum: Kişi olarak veya bir kurum olarak pratik faaliyetler içinde boğulmaya veya plansız, programsız bir akış içinde sürüklenmeye başladığımızda, kendimize şu soruları sormakta yarar var: **Ben kimin, niçin buradayım, ne yapıyorum?**

Bu soruları küçümsemeyin; bunları düşünmek, bizi her seferinde doğru rotamıza döndürecektir.

Bu soruların cevabında şunlar vardır: *“Ben devrimciyim, devrimcinin işi insanları örgütlemektir, bu nedenle halka gidiyorum, bu nedenle eylem yapıyor, bu nedenle bildiri dağıtıyorum; devrimcinin ufkundaki hedef devrim yapmaktır, yaptığım her şey buna hizmet etmelidir...”*

Bunları düşünmek bizi, halkı sadece “destek güç” olarak gören bakış açısına düşmekten kurtarır. Yüzeysellikten, sonuç almayan tarzdan uzaklaştırır.

Özlem: Bugün genel olarak sol kitle örgütlenmesi açısından oldukça geri durumdadır. Zaman zaman bizim yazılarımızda da vurgulanmıştır. Bunlar çerçevesinde belli başlı birkaç neden öne çıkmaktadır: Bir, sivil toplumsuluk, anti-örgütçülük gibi birçok nedenden dolayı, sol örgütlenme yapma geleneğini kaybetmiştir. İki, solun önemli bir kesimi yoksul semtlerinden uzaklaşmış, belli ve ağırlıkla küçük-burjuva, düzen içi statüleri olan kesimlerin içine hapsolmuştur.

Yani sorun sadece “kitle çalışması”nın biçimlerinden değil, kitle faaliyetinin politik olarak nasıl ele alındığından kaynaklanıyor sanırım. Tabii örgütlenme faaliyetinin bir parçası olarak “kitle çalışmasının” nasıl yürütüldüğü, nasıl propaganda yapıldığı, hatta hep söylediğimiz gibi nasıl oturup kalktığımız

bile önemli etkenlerdir. Ama sanırım bir önem sıralaması yaparsak, bunlar ikincildir. Örgütlenmenin politik temeli nedir, nasıl olmalıdır, bunu açarsak iyi olur sanırım.

Mazlum: Aslında ben buna sohbetimizin biraz daha ileriki bölümlerinde değinmeyi düşünüyordum ama madem şimdi açtın, buradan devam edelim.

Kitleleri örgütlemek, halk örgütlenmelerini yaratmak, aynı zamanda kitlelerin somut ve yakıcı sorunlarını yoğunlaşmak, bu talepleri formüle eden bir mücadele hattı geliştirmek demektir. Kitesellik, en temelde, kitleleri doğrudan ilgilendiren, etkileyen sorunlar çerçevesinde gelişir. Bu en genel anlamda sınıflar mücadelesinin bir gerçeğidir.

Mücadele, bir bakıma, kitleleri çıkarları doğrultusunda seferber etmektir. Bunu aklımızdan çıkarmamalıyız.

Kitleler çıkarıcı mıdır? Evet çıkarıcıdır. Şimdi bu bazı arkadaşlarımıza ters gelecektir belki, bunu açalım. Biz halk, kitleler derken uhrevi, ulu, kutsal bir öteki dünya varlığını kastetmiyoruz. Sınıflar mücadelesi, **sınıfların çıkarlarının farklılığıyla** biçimlenmez mi? Mesele bu kadar yalındır. Sınıfsal çıkarları, bireyci çıkarıcılıkla karıştırmayın sakın. Bu ikisi hem sosyolojik ve kültürel, hem de siyasal anlamda, farklı şeylerdir. Çıkarının devrimde olduğunu gören bir işçi, sınıfsal çıkarları temelinde davranırken, sınıfsal çıkarlarının kolektivismde, fedakarlıkta, cesaretle olduğunu da öğrenir. Bilinçlenme olayı da bir yanıyla budur zaten; bilinçlendikçe kişisel çıkarlar yerini sınıfsal çıkarlara bırakır.

İşçiler, memurlar, köylüler, küçük-burjuvazi, devrimde çıkarları olduğunu gördükleri ölçüde devrime katılırlar. O halde örgütlenme faaliyeti, kitlelere kendi çıkarlarının nerede olduğunu göstermekle başlar. Örgütlenmenin pratik adımları, kitlelere kendi çıkarları doğrultusunda mücadele ve örgütlenme alanları açmakla atılır.

Bugün solun en güçsüz, yetersiz olduğu noktalardan biri de budur.

DİSK'in nasıl geliştiğini hatırlayın örneğin; radikal, militan bir sendikacılıkla işçi sınıfının haklarını, çıkarlarını savunmakta gösterdiği kararlılık ve bu mücadele sonucunda işçi sınıfına kazandırdığı ekonomik, demokratik kazanımlar, DİSK'i bir çekim merkezi yapmıştır. Bugün hızlı bir sendikasılaşma yaşanıyor. Oligarşinin her türlü örgütlenmeyi tasfiye etmeye yönelik saldırısı malum. Ancak sendikaların mevcut durumunda şu soru da ortada duruyor: İşçi neden sendikalı olsun? Sendika işçi sınıfına ne kazandırıyor?

Sendika veya başka bir örgütlenme böyle bir güveni veremediğinde, kitleler orada yeralarak kendi kısa, orta uzun vadeli çıkarlarını savunabileceğini göremediğinde, o örgütlenme içinde yer alması için fazla bir nedeni de yok demektir.

Yine hatırlamalıyız ki, gecekondu semtlerindeki direnişlerin, örgütlenme-

lerin birçoğu, oligarşiye kondularını savunma tavrı çerçevesinde gelişmiştir. Bugün halkın açlık, yoksulluk, işsizlik sorunu var. Daha ayrıntıya inildiğinde, semtlere, işyerlerine göre farklı farklı sorunları var, liseli, üniversiteli gençlerin sorunları var. Ve öte yandan oligarşinin saldırıları karşısında bir direnme savaşı yürüten sol, bu talepleri kucaklayabilecek, bu talepler doğrultusunda mücadeleyi örgütleyebilecek güç ve durumda değil.

Ama bu da bir mazeret veya engel olarak görülmemeli. Kitleleri örgütlemekte, sınıflar mücadelesi açısından geçerli yol budur. Kitlelerin taleplerine sahip çıkarak, onlara taleplerine nasıl ulaşabileceklerini veya ulaşamayacaklarını göstererek halkı örgütleyecek, yine bu pratik içinde taban örgütlenmeleri anlamındaki halk örgütlenmelerini geliştireceğiz. O halde, hayatın her alanında kitlelerin en yakıcı sorunlarıyla mücadeleyi birleştirme konusunda daha fazla çaba göstermek, ama daha önemlisi, her çalışma alanında bu temelde politikalar üretmek durumundayız.

Mesela, gençliğin “Öğrenci Haklarımızı İstiyoruz” kampanyası bu anlamda olumlu bir örnektir. Fakat bu muhtevadaki bir mücadele aslında, o çalışma alanının sürekli kampanyası gibi olmak durumundadır. Bu da işin öteki yanındır.

F Tiplerini elbette halkın gündemine taşıyacağız. İnfazları, işkenceleri taşıyacağız. Irak'ın işgalini taşıyacağız. Ama örgütlenme faaliyeti sadece bunların üzerinden yürüyemez; kitlelerin doğrudan yaşadıkları ekonomik, demokratik, sosyal sorun ve taleplerini de mutlaka içermeli mücadelemiz. Değilse, seslenişlerimiz sadece az çok politik, duyarlı, az çok örgütlenmiş kesimlerle sınırlı kalır. Halkın en yoksul, en örgütsüz, en apolitik kesimlerine ulaşamayız.

Kemal: Bir arkadaşımızın anlattığı bir olay vardı, kitle çalışması, örgütlenme deyince hep onu hatırlarım.

Arkadaşımız zaman zaman bir eve gidiyor. Ülkemizde yaşanan gelişmeleri, semtteki çalışmalarını, neler yapılması gerektiğini anlatıyor. Karşısındaki de hep dinliyor. Anlatılanlar karşısında verdiği tek tepki “*sana bir çay demleyeyim, yorulmuşsundur*” oluyor. Bu birkaç kez aynı şekilde tekrarlanıyor.

Şunu da ekleyim, bunu anlatan bizim arkadaş, üçüncü kez çay teklif edilince, gayri ihtiyari “*yoksa anlattıklarımı dinlemek istemiyor musun...*” diyor. Şimdi böyle bir durumda siz ne düşünürsünüz? Sen ne sonuç çıkarıyorsun Özlem?

Özlem: Arkadaşın çıkarttığı sonuç yani karşısındakinin kendisini dinlemek istememesi sanırım en son çıkarılabilecek bir sonuçtur.

Ev sahibi, mesela “*Bir kez de bana sor bakalım, neler yaşıyorsun, sorunların ne, anlattıklarını anlıyor muyum, ne kadar anlamışım...*” demek isti-

yordur. Veya “*senin dediklerini yapmıyorsam, bir sor bakalım, niye yapmıyorum?..*” demek isteyebilir.

Mazlum: Ben de Özlem’in yorumuna katılıyorum. Biliriz ki, eğer bizi tümüyle reddeden bir yaklaşımı olsaydı, bu daha farklı ifade edilebilirdi. Şöyle veya böyle, çok da önemli değil ama bu örneğin bize öğrettiği ders önemli.

Bir ev kadını, bir öğrenci, neden dergimizi okumalı, neden semtteki derneğe veya gençlik derneğine üye olmalı, neden eylemlere katılmalı, bunu onlara anlatırken, onların somut dünyasından uzak yapamayız bunu. Kendi yaşadıklarıyla, kendi sorunlarıyla bizim ona önerdiklerimiz söylediklerimiz arasında bir bağ kurulmuyorsa, örgütlenme davetimiz de boşlukta kalır zaten.

Kitle ne düşünüyor, nasıl yaşıyor, herhangi bir şeyin artısını eksisini nasıl muhakeme ediyor? Bunlara vakıf değilsek, elbette “çağırıyoruz ama gelmiyorlar” diye tarif edilen durumun kaynağını çözmemiz de söz konusu olmaz.

Nasıl bir politikayla gidiyoruz, hangi sorun ve taleplerle gidiyoruz, bizim formüle ettiğimiz sorun ve talepler, onların derdine, nabzına denk düşüyor mu?

Biraz önce dedik ki, kitlelerin yakıcı sorunlarını, taleplerini doğru tespit etmeliyiz. Peki nasıl tespit edeceğiz? Öncelikle bu “dıştan” bir tespit olamaz, olursa yapay olur. Halkın somut talepleri, bu talepler üzerine şekillenecek örgütlenmeler, halkın nabzını tutabilecek yaygınlıktaki bir ilişkiler ağının içinde doğru şekillenebilir.

Mao halkın taleplerinin, sorunlarının ve bu anlamda ileri sürülecek sloganların, şiarların tespit edilmesinde şu önemli belirtmeyi yapar: “1- Kendi kafamızdan kitlelere yakıştırdığımız ihtiyaçlar değil, onların gerçek ihtiyaçları, 2- Bizim kitleler adına kararlaştırdığımız istekler değil, kitlelerin kendi başlarına kararlaştırdıkları istekler...” olmalıdır.

Bu anlamda klişe tespitlerden ve bu temeldeki propaganda ve ajitasyondan kaçınmak durumundayız. Açlık bugün halkın öne çıkan bir sorunudur. Ama bu açlığın her yerde aynı düzeyde yaşandığı, aynı düzeyde yakıcı olduğu anlamına gelmez. Öyle bir semt vardır ki, açlık üzerine sıraladığımız gerçeklerde, oranın insanları kendini görmez. Veya soyut bir IMF’ye karşı mücadeleye çağrısı onları etkilemez. IMF oraya kadar nasıl geliyor, onların yaşadıkları hangi sorunlar IMF politikalarının doğrudan veya dolaylı sonuçlarıdır, onu da göstermeliyiz.

Özlem: Burada bir ek yapayım; Mazlum arkadaşın anlatımından da şu sonucu çıkarıyorum: Örgütlenme faaliyeti yürütürken, ilgilendiğimiz veya ilgilenmek durumunda olduğumuz kesimleri, **üç ayrı açıdan** tanımak, bilmek

durumundayız. Onların, **birincisi**; tek tek kişiler olarak sorunları, ihtiyaçları, özlemleri vardır, **ikincisi**, belli bir topluluk olarak (örneğin falan semtin insanı, falan okulun öğrencisi olarak) sorunları, talepleri vardır, **üçüncüsü**, bir sınıf veya katmanın üyesi (işçi sınıfı, köylü, gençlik, küçük-burjuvazi gibi) sorunları, talepleri vardır. Bunlar, onların devrimçileşmesi açısından geniş imkanlar sunduğu gibi, tüm bu çelişkilerinin hepsine seslenebilmek de bilinçli, profesyonel bir bakış açısını ve yoğun bir emeği gerektirir.

Kemal: Evet, örgütlenme yapmak, en başta örgütleyeceğim tüm halk kesimlerini doğru çözümlmek, doğrudan tanımak demektir.

Çözülmesi gereken yüzlerce sorun, aşılması gereken yüzlerce engel var. **Çözüm ve güç kaynağı halktır.** Bu kafamıza kazanmış olmalıdır. Halk en büyük maddi güçtür ve halkın gücüyle, iradesi ve yaratıcılığıyla üstesinden gelinemeyecek sorun yoktur.

Halkın günlük yaşamındaki tüm sorunlarına önem vermeliyiz. Bu sorunlarla ilgilenip çözüm üretmeliyiz. Ve ihtiyaçlarını nasıl karşılaması gerektiği noktasında bizzat göstererek, kimi zaman birlikte yaparak gerçekten ilgilendiğimizi ve sahiplendiğimizi göstermeliyiz. Örgütlenmelerimizin, mücadelemizin temelini bu sorunlar ve çözümleri oluşturacaktır. Bu tarz bize şunu kazandırır; halktan öğrenmeyi, öğrendiklerimizi tekrar halkın örgütlenmesi için halka öğretmeyi.

Bir “profesyonel devrimci”nin gözünden bakamayız halka.

O, yaşamını idame ettirmek zorundadır. Evin geçimini temin etmek zorundadır. Çocuğu hastalanacaktır, cenazesi olacaktır, düğünü olacaktır. Açlıkla boğuşuyordur, kira derdiyle boğuşuyordur. Evinin yıkılacağı korkusuyla yaşıyordur.

Bütün bunları gözeten örgütlenme biçimleri, bunları gözeten eylem biçimleri, bunları gözeten eğitim biçimleri, bunları gözeten bir çalışma tarzı bulmak zorundayız. Aksi halde işte örgütlenme yapmıyoruz demektir... Sevgili okurlarımız, önümüzdeki hafta da bu konuya devam edeceğiz. Şimdilik hoşçakalın.

Konu: Örgütlenme -2

Halkı seferber etmek için, örgütlenmeye seferber olmalıyız!

Tüm okurlarımıza merhaba! Örgütlenme ana başlıklı sohbetimizin geçen haftaki bölümünde “örgütlenmenin içselleştirilmesi” konusunu ele almıştık hatırlayacağınız gibi. Sohbetimizin ilk bölümünden birkaç temel noktayı hatırlatacak olursak; “içselleştirmeli” vurgusunun nedeninin çalışma tarzımızdaki amaç ve araç arasındaki ilişkinin belirsizleşmesinden, her devrimcinin, her devrimci, demokratik kurumun temel görevinin halkı örgütlemek olduğundan söz etmiştik.

İkinci olarak, kitle çalışması açısından çeşitli noktalara değinmekle birlikte, kitle örgütlenmesinin ve mücadelesinin çıkış noktasının, o kitlelerin güncel, yakıcı sorun ve talepleri olduğunu belirtmiştik.

Sohbetimize, halk örgütlenmeleri nasıl şekillenir, örgütlenmede temel mantığımız ne olmalıdır sorularıyla devam edelim.

Mazlum: Çok genel de olsa, kısa bir tanım yapmak istiyorum öncelikle: **Halk örgütlenmesi**, halkın kendi sınıfsal çıkarları doğrultusunda belli örgütsel formlar içinde mücadeleye seferber edilmesidir.

Halk örgütlenmelerinde temel nokta, kitlelerin orada, sorunlarını, taleplerini ve düşüncelerini, önerilerini ifade edebileceği zeminler bulmasıdır. Başka bir deyişle, örgütlenmenin ve mücadelenin tabana dayalı bir işleyiş içinde sürdürülmesidir. Halk örgütlenmeleri, bu yanı güçlendirilebildiği ölçüde, halkın söz ve karar hakkını kullanabildiği, iradesini ortaya koyabildiği örgütlenmeler olarak gelişir.

Halk örgütlenmelerinde, halkın kendi taleplerini ortaya koyması, sorunlarının çözümü için kendilerinin yol yöntem bulup, karar alıp uygulaması, her şeyden önce, meşruluk ve sahiplenme bilincini kökleştirir. Oligarşinin “terörizm”, “dış mihraklar” türünden demagojilerinin karşısında halk kendi kararı ve talepleriyle durur. Halk örgütlenmeleri, halkın okuludur. Sorunlarını nasıl çözebileceğini de, nasıl çözemeyeceğini de orada daha açık ve doğrudan görüp kavrar. Kitlenin sorunun tartışılmasından, karar alınmasından, uygulan-

masına kadar, başından sonuna yeraldığı tek bir eylem süreci, çoğu kez, onlarca eğitim çalışmasına bedeldir.

Bu konuda, sınırlı da olsa bazı deneyimlere sahibiz. 12 Eylül öncesi özellikle gecekondular semtlerinde oluşturulan Halk Komiteleri, 1990'ların ikinci yarısında hayata geçirilen Halk Meclisleri, son derece önemli tecrübelerdir. Meclisler, o süreçte çok fazla yaygınlaşmasa da, öngörülen işleyiş hepsinde tam olarak oturtulmasa da, denilebilir ki “taban örgütlenmeleri” anlamında, Türkiye solundaki en somut örnekler durumundadır. Bu tecrübemizin ve diğer ülkelerdeki tecrübelerin de gösterdiği gibi, halk örgütlenmeleri, politikleştiği ölçüde, devrimci politika halklaşmış, halkın elinde oligarşiye karşı güçlü bir silaha dönüştürülmüş olur. Bu anlamda, halk örgütlenmeleri derken, aslında gerilla mücadelesi dışındaki kitle mücadelesinin en temel organlarından sözediyoruz demektir. Bir devrim, onlarsız olmaz.

Kemal: Burada iki noktaya dikkat çekmekte yarar var. **Birincisi;** şu veya bu isimdeki, şu veya bu biçimdeki halk örgütlenmeleri, kurulur, dağılır, bir başka kesitte yeniden kurulur, yeni biçimler altında farklı örgütlenmeler gündeme gelir, bu anlamda bu tür örgütlenmeler konjonktüre bağlı bir özellik de gösterirler; fakat bir anlayış olarak “halk örgütlenmelerini” yaratmak, konjonktürel değildir. Bu anlayış, her dönem kitle çalışmasının, örgütlenme faaliyetinin içindedir. **İkincisi,** ki aslında birinci söylediğime bağlıdır: Halk örgütlenmesini muhteva olarak kavramalı ve içselleştirmeliyiz. Halk örgütlenmesi denilince bunu mutlaka meclisler, komiteler, cepheleler gibi örgütlülüklerle sınırlı görmemek gerekir. Herhangi bir dernek de “halk örgütlenmesi” anlayışıyla ele alınabilir, daha doğrusu öyle ele alınmalı. O dernek bünyesinde örgütlenen ilişkiler içinde, onların söz ve karar hakkını kullanabileceği, onların iradesini, gücünü, yaratıcılığını ortaya çıkaracak bir işleyiş oturtulabilir.

Dernekler, demokratik kitle örgütleridir. Dolayısıyla en azından demokratik bir **kitle** örgütünün işleyişi sağlanmaya çalışılmalıdır. Bunu sağlamayı amaçlamak, bakış açısı olarak “halk örgütlenmesi” bakış açısıyla hareket etmek demektir. **Taban örgütlenmeleri,** elbette muhtevasıyla, biçimlenişleriyle, gelişimiyle farklı olacaktır. Bu anlamda derneklerle aynılaştırılmaz. Burada dikkat çekmek istediğimiz, “halk örgütlenmesi” bakış açısının kitle örgütlenmelerinin her biçimine hakim kılınması gerektiğidir. İyi ele alınmış bir dernek çalışması, herhangi bir semttaki, okuldaki meclis tarzı örgütlenmeleri yaratabilmenin kapısı da olabilir. Türkiye solundaki yaygın pratikte, dernekler, “demokratik kitle örgütü” işlevinden uzaklaşmıştır çoğu kez. Genellikle dar bir işleyişe hapsedilmiştir. Yani, “Meclis tarzı” örgütlenmeler olmadığına göre, kitle çalışmasında, örgütlenmede “halk örgütlenmesi” işleyişi, kuralları da uygulanamaz denilerek, o dar işleyişler meşrulaştırılmaz. Gerçekten hedeflediği kitleye büyük ölçüde ulaşan, ulaştığı o kitle içinde demokratik bir

işleyişi oturtan, orada halkın iradesini, yaratıcılığını açığa çıkararak bir dernek de, bir halk örgütlenmesine dönüştürülmüş demektir... Özetlersem, “örgütlenmeyi içselleştirmek”, halk örgütlenmeleri yaratmayı hedeflemek, sadece meclisler veya onun gibi örgütlenmeleri yaratmak demek değildir.

Özlem: Kemal arkadaşın bu iki noktaya dikkat çekmesi iyi oldu bence de. Yani sorun şu veya bu biçimi mutlaklaştırmaktan çok, belli bir mantığı, örgütlenmede bir anlayışı ve tarzı kavramakta, içselleştirmekte düğümleniyor. Bugün meclisler yaratabiliriz, yarın başka bir şey, bir başka kesitte derneklerimiz, federasyonlarımız bugünkü biçimlerini aşar, kitle mücadelesinin doğrudan araçları haline gelebilir. Benim okuyabildiğim çeşitli ülkelerdeki mücadele süreçlerinde bunların hepsinin örnekleri var.

Konuya ilişkin kaynaklara bakarken, özellikle Filistin'deki örgütlenme pratiği çok dikkatimi çekti. Kısaca onu aktarıp öyle devam edeyim. Filistin'deki halk örgütlenmeleri, genel olarak “Halk Komiteleri” adını taşıyor. Okuduğum kitaptan çıkarabildiğim kadarıyla, 12 ayrı türde Halk Komitesi var. Bazıları şöyle: **İlk Yardım Komiteleri** (ki bunun görevi, yaralananları İsrail işgalcilerinin elinden kaçırmak ve kurtarmaktır), işgal altındaki bölgelerde sokağa çıkma yasağında veya sürekli operasyonlarda halka yiyecek maddesi ulaştırmakla görevli **Beslenme Komiteleri**, gıda maddelerinin depolanmasını, dağıtımını ve fiyatının belirlenmesini ayarlayan **Ticaret Komiteleri**; istihbaratla görevli **Gözlem Komiteleri**; kuşatılmış bölgelerde halkın ilaç, yakacak gibi ihtiyaçlarını karşılayan, ayrıca şehit ve yaralı ailelerini ziyaret eden, Filistin bayrağını diken **Kadın Komiteleri**; toplumsal dayanışmayı örgütleyen **Destek Komiteleri**; evlerde tarımın nasıl yapılacağını öğreten **Tarım Komiteleri**; İsraililer'in yıktığı, kırdığı evlerin onarımını yapan **Demirci Komiteleri**; esas olarak çocuklardan oluşan **Nöbetçi Komiteleri**...

Onyıllardır işgal altında olan, belli bir alana sıkışmış durumdaki Filistin halkının nasıl olup da direnişini sürdürdüğü en temel cevaplarından biri sanırım bu örgütlenmesinde. Anladığım kadarıyla halkın çok büyük bir bölümü bu tür örgütlenmelerde şu veya bu biçimde bir görev üstlenmiş. Bu da tüm halkın seferberliğini, tüm halkın kendini fiilen savaşın, direnişin içinde olduğunu hissetmesini sağlıyor... Mesela, “bayrak dikmek” için veya bir başka ülke örneğinde okumuştum, “şehitliklerin bakımı” için bile, komiteleşmelere gidilmiş. Bunlar tekil örnekler olarak illa her yerde geçerli veya gerekli olmayabilir, fakat Filistin örneğinden ben şu sonucu çıkarıyorum; mücadelenin her ihtiyacını karşılamaya yönelik bir kurumlaşma anlayışı söz konusu. Bu halkın her kesiminin seferber edilmesini sağlarken, işlerin daha geniş bir kesim tarafından yapılması nedeniyle de kadroların üzerindeki yükü dağıtıyor. Buna bağlı olarak şunu da söyleyebiliriz sanırım; eğer herhangi bir yerde, insanlarımızın üzerine çok aşırı pratik yük biniyorsa, orada örgütlenme yapmamak, mevcut taraftarları, kitle ilişkilerini yeterince seferber ede-

memek, istihdam edememek, işleri kurumsallaştırmamak da söz konusudur.

Mazlum: Halklar yenilmez. Örgütlü halk hiç yenilmez. Filistin örneği bu açıdan tüm devrimcilerin elbette incelemesi gereken bir örnektir. Fakat yeri gelmişken bu “örnek”ler konusuna da değinelim. Geçen sohbetimizde de bazı örnekler verdik. Dergimizdeki yazı dizisinde de çeşitli ülkelerden örnekler anlatılıyor. Tüm bu örnekler nasıl yaklaşacağımız, onlardan neyi alıp neyi almayacağımız önemli bir sorundur.

Gine kurtuluş mücadelesinin önderi Amilcar Cabral’ın bir sözü var: *“Che’den çok şey öğrendik... ama bizim ülkemizde dağ yoktu. Biz de mücadeleye için gerekli dağları halkımızla yaptık”* diyordu.

Cabral, Küba’nın gerilla stratejisini uygulamaya kalksa, her şey bir yana, Gine Bissau’nun Sierra Maestra’ları yok. Ama Cabral, dünya devrimci deneyimlerinin lafzını değil, ruhunu alma anlayışını güzel özetlemiş.

Halkların çeşitli ülkelerde yarattığı halk örgütlenmelerine de böyle baka-
cağız. Tersine, bizi taklitçiliğe, kopyacılığa götürür, yaratıcılığı, özgünlüğü, so-
mut durumların somut tahlilini öldürür. Bu, devrim stratejileri söz konusu
olunca da böyledir, eylem biçimlerinde, örgütlenme biçimlerinde de böyle-
dir. Örneklerini görmüşüzdür.

Şabloncu çalışma tarzı, “örgütlenme” deyince “Bir yoldaşa mektup”taki
modeli tekrarlamaya çalışır. Lenin’in örgütlenme perspektifini son derece so-
mut biçimde ortaya koyduğu **“Bir yoldaşa mektup”** yazısı, gerçekten de
mutlaka okunması gereken bir yazıdır. Ama bu yazı, onu taklit etmeyi değil
de, oradaki bakış açısının, mantığın özünü kavramaya çalıştığımızda yarar-
lıdır. Eğer onu bugün ve bizim ülkemizde uygulanacak bir talimat, kılavuz
olarak uygulamaya kalkarsak, halkın çeşitli kesimlerinin ve en başta da iş-
çilerin ihtiyaçlarına cevap vermediği gerçeğiyle karşı karşıya kalırız. Bugün
örgütlenme deyince aklına bundan başkası gelmeyen, hemen kadrosuna, ta-
raftarına bunu veren bir anlayış, Türkiye topraklarında örgütlenme yapamaz.

Fakat bunun karşısında, dünya devrimci hareketinin, ülkemiz devrimci
hareketinin örgütlenme konusunda geliştirdiği anlayışlardan, tecrübelerden
habersiz, orta, uzun vadeli hedefleri olmayan gününbirlik bir örgütlenme an-
layışı da doğru değildir. Örgütlenmenin mantığının içselleştirilmesi, halk ör-
gütlenmeleri yaratma hedefinin hiç unutulmaması, işte bu noktada önemli-
dir.

İkinci olarak, hiçbir eylem biçimi, hiçbir örgütlenme biçimi kendi başına,
yani sadece biçimsel yanları itibarıyla doğru veya yanlış değildir. Onun doğ-
ruluğunu, yanlışlığını belirleyen devrimi geliştirip geliştirmemesidir. “Bir Yol-
daşa Mektup”taki örgütlenme modelinin ülkemiz için doğru veya yanlış ol-
ması, o modelin devrim mücadelesini geliştirip geliştirmemesiyle belirlenir.
Şablonculuğun da, gününbirlik, hedefsiz çalışmanın da panzehiri **devrimi ör-**

gütleme perspektifiyle bakmaktır.

Bugün ölkemiz solunda, Latin Amerika'da yeni yeni gelişen halk örgütlenmeleri özel bir ilgi odağı halindedir. Ancak yine farklı konularda olduğu gibi, solun şablonculuk hastalığı nüksetmektedir. Kimi oralardaki **siyasal gelişme** modellerini, kimisi de **halk örgütlenmeleri** modellerini, mücadele biçimlerini olduğu gibi kopyalamaya, taklit etmeye çalışmaktadır. Herhangi bir örneğe kopyacı, şabloncu bir bakış açısıyla yaklaşmak, aslında daha baştan o örneği tam anlayamamak ve pratikte de o örneğin gerisinde kalmaya mahkum olmaktadır.

Üstelik Latin Amerika'daki bu siyasal gelişmeleri ve halk örgütlenmesi biçimlerini "şablon" olarak ölkemize taşımaya kalkanlar, şablona bile en başta kendileri uymamaktadırlar. Niye bizim Lulamız yok, niye bizim de Morales'imiz olmasın diyorlar. Onlar da durduk yerde ortaya çıkmadı. Lula'nın, Morales'in militan halk hareketleri sonucunda o konumlara geldiklerini unuttuyorlar. Keza, Bolivya'da olsun, Arjantin'de olsun, oluşturulan halk örgütlenmelerine, mesela işte barikatların arkasında kendi kendilerini yöneten "Asamblea"lara özeniyorlar. Onların hemen hepsi, barikatlarda çatışarak varolan örgütlenmeler. Ama ölkemizde bu örgütlenmelere en fazla öykünenler, her türlü militan, radikal eylemlere de en başta karşı çıkanlar.

Bunlar da bir yana, mesela, söz konusu örgütlenmeler, biçimsel olarak başka devrimlerdeki halk örgütlenmelerine çok yakınlar, militan bir karaktere de sahipler, ama bir şeyden yoksunlar: İktidar hedefinden. O zaman, biz o örnekleri de incelerken, elbette ders çıkarabileceğimiz, esinlenebileceğimiz çeşitli yanları olur, ama en temelden o örneklerin zayıflığını da ortaya koymak durumundayız.

Kemal: Bütün mesele, kendi somutluğumuzu, özgünlüğümüzü yakalamaktır. Ölkemizdeki halk kitlelerinin ihtiyaçlarına, bilinç düzeyine, geleneklerine uygun örgütlenme ve mücadele biçimleri üretebilmektedir. Halkın mücadelesi model ithalatıyla değil, böyle gelişir.

Kaldı ki, bir ülkenin kendi içinde bile, bölgelere, illere, hatta semtlere kadar birçok farklılıklar vardır. Ölkemiz koşulları açısından şu da bir gerçek ki, **bir ülkenin içinde birçok ülke** var. Her yerde aynı örgütlenme biçimiyle, aynı mücadele biçimleriyle, aynı propaganda ve ajitasyonla örgütlenemezsiniz. Her yerde örgütlenirken, oranın sosyal, siyasal, ulusal, sınıfsal, dinsel, kültürel özgünlüklerini karşılayacak bir çalışma tarzı ve örgütlenmeler geliştirmek durumundayız.

Kendi somutumuzda fazla vurgu yaptık belki. Buradan başka halkların ve ölkemizin önceki birikimlerinin küçümsenmesi sonucu da çıkmamalı. Cabral'ın sözünü devam ettirerek söyleyeyim. Dağ yoktu denilebilir, deniz yoktu, ovalar yoktu denilebilir. Ama hiçbir yerde denilemeyecek bir şey vardır:

Kimse “*bizim orada halk yoktu*” diyemez. İşte bu noktada, halk örgütlenmeleri, hemen tüm ülkelerde bir gerilla savaşıdan daha fazla benzer birbirine; farklılıklarına rağmen bir noktada aynı esasta buluşurlar. O aynı esas, Mazlum arkadaşın sohbetimizin başında yaptığı tanımda vardır. O esas, halkı kendi sınıfsal çıkarları doğrultusunda mücadeleye seferber eder. Bir örgütlenme bunu sağladığı ölçüde halk örgütlenmesi niteliğini taşır. Bu konuyu ele alırken yararlandığımız örnekler, bunu sağlayabildiği için bir miras olarak halkların mücadele tarihine geçmiştir zaten.

Mazlum: İsterseniz “örnek alma” meselesini burada noktalayıp, halk örgütlenmeleri yaratma sorununun pratik boyutlarına da değinelim biraz. Benim geçen sayıda yayınlanan Örgütlenme yazısı üzerine bazı gözlemlerim oldu. Gözlemlerim dediysem bu konuda birkaç tartışmaya tanık oldum, bazılarına da katıldım. Tanık olduklarım içinde özgün olmayan ama önemli olarak gördüğüm şunlardı: “*Evet, söylenenler doğru ama, pratiğimiz yoğun, o söylenen tarzda bir çalışmaya zaman bulamıyoruz*” tarzındaki söylem ve “*kitlelerin durumunun geriliğine, apolitikliğine, bozulmaya ilişkin*” tespitler ve bu tespitlerle bir yerde “örgütlenmeme”ye mazeret gösterme. Bu gerekçeler üzerinde duralım biraz.

Özlem: “Pratiğin yoğunluğu” benim yaşadığım kadarında da bitmeyen bir yakınmadır. Olaya bir de şöyle bakalım bence. Diyelim ki altı aylığına her türlü pratiği, eylemi iptal ettik. Ki nitekim böyle yapanlar da vardır. Ne olur?

Birincisi, bu tür düzenlemeler hiç olmaz değil, ama geçici, yüzeyseldir. İkincisi, oligarşiyle süren mücadelenin niteliği, hiç kimseye kolay kolay mücadeleye arenasından bu şekilde bir çekilme imkanı vermez. Üçüncüsü, diyelim pratikten çekildiniz, o zaman kitleleri neyin içinde örgütleyecek veya hangi mücadeleye çağıracaksınız, onlar gerçekleri hangi mücadele içinde öğrenecekler?

Meselenin “**pratiğin yoğunluğu**” meselesi olmadığı, reformizmin bugünkü halinden bellidir. Bakın, birçoğunun pratik anlamda hemen hemen hiçbir şey yaptıkları yoktur. Ayda yılda bir eylem yaparlar, genel eylemlere katılmaları temsili düzeydedir, kendi yaptıkları işlerde de aylarca hazırlanır, öyle yaparlar. Peki bu durumda pratikten uzaklık onlar için bir “örgütlenme” avantajı mı yaratıyor, harıl harıl kitleleri mi örgütleyiyorlar? Böyle olmadığını görüyoruz.

Pratiğin yoğunluğu, veya daha çok kullanılan deyimle pratik koşturmaca, evet, belli dönemlerde bir etken haline gelebilir. Fakat bu olumsuz etki de yine bizim **pratikle örgütlenme faaliyetini bütünleştiremememizin** sonucudur. Pratiği, çoğu zaman en kolay ulaşılanlarla, hatta bazen “sen ben bizim oğlan” diye tarif edeceğimiz bir kesimle yürütme tarzındandır. Burada sanırım yine biraz önce Filistin örneği üzerine söylediklerime geliyoruz: En geniş ke-

simleri seferber etme. Her seferinde yeni insanları katmayı hedefleyen bir tarzımız olduğunda, derneklerde kitleyi içine katan, çeken bir anlayışı geliştirdiğimizde ise, işte o zaman ‘‘pratik yk’’ giderek azalacak, dağılacak veya mücadeleyi daha ileri götürecek yeni görevler önümüze koyup omuzlayacağızdır.

Bu anlamda, ben bu gerekçeden şu sonucu çıkarıyorum: Pratik yoğunluk, aslında örgütlenme yapmamamızın **sebebi değil, sonucudur**. Örgütlenmeyi iselleştirmediğimiz için böyle oluyor.

Mazlum: ‘‘Halkın durumunun geriliği’’ mazereti üzerine de ben bir kaç noktayı belirtiyim. Oligarşinin terörü, emperyalizmin burjuva ideolojisinin zehriyle beyinleri kuşatması, kültürel yozlaştırma politikaları vs. bunları ve sonuçlarını uzun uzun anlatabiliriz. Ama bu bizim örgütlenme yapmamamızı açıklamaz. Çünkü biz az çok duyarlı, az çok bilinçli kesimleri bile mücadelelenin potansiyel güçleri olmaktan çıkarıp örgütlü güçleri haline dönüştürmekte yetersiz kalıyoruz.

Yıllardır örgütlü olduğumuz semtler vardır; ama orada diyelim ki o semtin sadece şu şu mahallelerinde varızdır, yıllarca bir st, alt mahalleye, ondan sonra onun bir stndekine, oradan onun bir stndekine yayılmayı amaçlamadan varolan statkoyla yetinildiği yerler olmuştur.

Oysa örgütlü olduğumuz her yer, o rgtllğn ulaştığı yerleri genişletmek için merkez bir s gibidir, öyle değerlendirilmelidir. Bunun için uzun vadeli bir örgütlenme planı ve bu planda ısrar gerekir.

Varolanla yetinme, mevcut statkolar içinde kalma anlayışı nedeniyle, mesela İstanbul’un yeni oluşan birçok gecekondu semtinde devrimcilerin ciddi bir varlığı yoktur; ki bunların birçoğu en yoksulların bulunduğu, gecekonduların henüz şehirleşmediği yerlerdir ve hoşnutsuzlukları derin, öfkeleri büyük, dolayısıyla devrime en yakın kesimleri barındırmaktadır.

Kemal: Bu konudaki sohbetimizi bitirirken, birkaç noktanın altını tekrar çizeceğim. Dernek kur, derneğe kapan, kültür merkezi kur, oraya kapan, sendikanın dışına çıkma, herkesin gelip seni orada bulmasını bekle. rgtlenmenin böyle geliştiği hiçbir yerde görülmemiştir.

rgtlenmede en temel unsurlardan biri, halkın yaratıcılığını, üretkenliğini harekete geçirmek, onun iradesini ortaya çıkarmaktır. Acaba şu konuda yapılacak en doğru şey nedir sorusu üzerine tek başımıza düşünmek yerine, soruyu ve cevabını halkla birlikte tartışıp bulmaktır. Mahallenin çocukları için neler yapabiliriz, ev kadınları için neler yapabiliriz? Bunlara ilişkin çeşitli düşüncelerimiz, önerilerimiz olabilir, ama eğer çocukların, ev kadınlarının sınırlı da olsa bir kesimini bu tartışmaya katabilsek, ortaya çok daha zengin biçimlerin, önerilerin çıkacağı ve ortaya çıkacak bu biçimlerin onların

kendi gerçeğine, ihtiyaçlarına çok daha uygun olacağı açıktır.

Bu noktada tabii ki, örneğin bir eylemi Şekillendirirken, pankartların veya flamaların taŐınmasına gerek duymayabilirler. Bu önemli değildir. Bazen kitlenin kararı ve iradesi olarak bizim “geri” bulduğumuz biçimler de çıkabilir, bu da önemli değildir. O “geri” biçim, yine de onlar için bir **ğretmen** olacaktır. Daha politik, daha radikal diye önerdiğimiz bir Őeyde, eğer onlar kendilerini bulmuyorlarsa, bizim onu önermemiz, illa o biçimde yapılmasını istememiz, o geri biçime göre halkı “daha ileri” götüren bir rol oynayamamıŐ olur. Halk örgütlenmelerinin birçok biçimi, halkın bizzat kendi yarattığı, ürettiği örgütlenmelerdir.

Hatırlarsanız, “Kitle alıŐması” başlıklı sohbetimizde Şöyle demiştik: **Politikanın amacı kitleleri kazanmaktır.** (Bkz. Hayatın İçindeki Teori: Kitle alıŐması, Yürüyüş, sayı: 16) Ve kitleleri politikaya çeken de kendi sınıfsal çıkarlarıdır. Bu iki noktayı unutmamak gerekiyor. Ancak bu anlayışa bağlı kalarak yrtlen bir mücadele ve örgütlenme, kitleleri çekebilir ve halk örgütlenmelerini de ancak böyle yaratabiliriz... Sohbetimize burada nokta koyalım. Haftaya buluşmak üzere hoşçakalın.

Konu: Kontrgerilla Üzerine Yanılgılar

Kontrgerilla, iç savaş örgütlenmesidir

Merhaba sevgili okurlarımız. Geçen haftanın en çok konuşulan isimlerinden biri M. Ali Ağca'ydı. Bu faşist katilin adının anıldığı hemen her cümlede kontrgerilla da anıldı. Biz de bu haftaki sohbetimizin konusunu buna bağlı olarak belirledik.

Önce Ağca'nın burjuva medya tarafından gündem yapılmasının altının boş olduğunu belirtmek gerekiyor. Günlerce sürdürülen manşetlerde, onlarca -belki yüzlerce- köşe yazısında söylenen nedir? Birkaç istisna dışında, koca bir hiç! Ağca'nın şu kadar veya bu kadar hapis yatırılması, bu meselenin en tali noktalarından biridir. Ağca bu devletin "iyi çocuk"larından biridir. Kontrgerillanın elemanıdır. Ağca'ya ilişkin herhangi bir şeyi, devletten ve kontrgerilladan bağımsız tartışmak bu nedenle boş bir tartışmadır. Tek başına kontrgerilladan sözetmek de çok fazla bir şey ifade etmez. Ondandır ne anlaşıldığı önemlidir. Sohbetimizin esas konusu da bu olacak zaten.

Kontrgerilla konusunda ne biliniyor, solun çeşitli kesimleri kontrgerillayı nasıl algılıyor? Burjuva medya tarafından empoze edilen kontrgerilla kavramını nasıldır? İşte bunları tartışacağız. İlk sözü Özlem'e veriyorum: Kontrgerilla konusunda ne biliyoruz?

Özlem: Bu konuda yayınlanmış çok sayıda kitap var gerçekten de. Birçok kitaplıkta kontrgerilla-Susurluk kitapları ayrı bir kategori oluşturuyor. Ancak bu geniş külliyata rağmen, bu külliyat içinde enformasyon ve dezenformasyon birbirine karışmıştır veya karıştırılmıştır. Hatırlarsanız, Susurluk döneminde "bilgi kirlenmesi" diye bir kavram kullanılıyordu. "Gerçekleri açıklama" adına, gerçeğin en önemli noktasının gizlenmesi söz konusuydu "bilgi kirlenmesi"nde.

Dolayısıyla "**kontrgerilla herkesin bildiği bir gerçek**" sözü sanırım durumu tam ifade eden bir söz değildir. Evet, bir kontrgerilla olduğu gerçeği yaygın olarak biliniyor, kabul ediliyor. Ama o kontrgerilla sistemin neresine oturuyor? İşte bu konudaki bilgi ve bilinç, muğlak veya çarpıktır.

Mesela Uğur Mumcu, Ağca'nın serbest bırakılması vesilesiyle birçok ya-

zarın da söylediği gibi, bu konularda ciddi bir araştırmacı olarak anılıyor. Bu konudaki birkaç kitabını ben de okudum. Ama onun bütün bu araştırmalarında asıl çıkarılması, gösterilmesi gereken sonuç hep muğlak kalmıştır. On da izler mesela silah kaaklarına gider, orada kalır. Silah kaaklığı denilen olay, emperyalist tekellerin dışında olması zaten mümkün olmayan bir şeydir. Veya izler, “devlet içindeki bazı kesimleri” işaret eder en fazla.

Bu muğlaklık veya arpıklık, sadece kitlelerde, kk-burjuva aydınlarda değil, solda da var, bunu en son olarak şemdinli olayında gördük. Bu konuda solda geliştirilen düzen içi politikalar da bu çarpıklığı pekiştiren bir rol oynamıştır. DP’nin Susurluk’ta, DEHAP’ın şemdinli’de geliştirdiği politikalar, bunun tipik bir örneğidir. Her ikisinde de Susurluk’un ve şemdinli’nin “devletin dışında” olduğu izlenimine, propagandasına gc verilmiştir. Susurluk’ta DP, “Yurttaş Girişimi” gibi çevreler, Susurluk’u “iller-Ağar-Bucak”a indirgediler. şemdinli’de DEHAP evresi, bu kontrgerilla bombalamalarını “devlet içindeki bazı gc odakları”na bağladı... Bir kere devletle bağ koparıldığında, çarpıtmanın, gerçeğin üstünün örtülmesinin n açılmış demektir. O noktadan sonra artık kontrgerilla, c beş polis şefine, mafyacıya, psikopat polisler kadar daraltılabilir... Böyle bakıldığında adı Susurluk Davası olan ama aslında “Susurluk’ta bir nokta” bile olmayan dava sonuçlandığında, birkaç polisin cezalandırılması “demokratikleşme açısından olumlu bir gelişme” olarak değerlendirilir. Hayır, aslında o davanın o şekilde bitirilmesi, “demokratikleşme açısından minik bir adım” bile değil, tam tersine, demokratikleşme doğrultusunda hiçbir gelişme ve irade olmadığının göstergesidir. Aydınlarnın, solun böyle değerlendirmesi gerekirdi. Düşünün ki bunlar toplumun en bilinçli kesimleri. Onlar kontrgerilla konusunda böyle bir yanılığ iindelerse, hala gizli veya açık “devlet bu kadar da yapmamıştır” diye düşünüyorlarsa, geniş kitlelerdeki yanılığlar çok daha boyutludur.

Benim bunlardan çıkardığım şudur: Kontrgerilla konusunda temeldeki karışıklık, **kontrgerillanın sistem içinde nereye** oturtulacağındadır. Ve eğer bu konuda, temelde yanılış bir bakış açısı söz konusuysa, kontrgerilla konusunda, yüzlerce olay, isim biliyor olmanın hiçbir anlamı yoktur. Burjuva medyada, burjuva politikacılar arasında adı mesala “Susurluk uzmanı”na çıkan isimler vardı hatırlarsanız, televizyon ekranlarında gerçekten de çok çarpıcı olayları, bilgileri sıralıyorlardı saatlerce. Ama bence yukarıda dediğim nedenle, aslında onlar Susurluk ve kontrgerilla konusunda yine de –eğer bilinçli bir dezenformasyon peşinde değillerse– cahildirler. Çok şey bilmelerine rağmen, olayın esasını kavramamışlardır.

Kemal: Kontrgerilla konusunda ne biliniyor, ne bilinmiyora ilişkin iyi bir toparlama yaptı zlem. O halde buradan hareketle, kontrgerilla sistem içinde nereye oturur sorusuna cevap vererek devam edelim.

Mazlum: Bu noktada öncelikle belirtilmesi gereken şudur kanımca: **Kontrgerilla, emperyalizm ve işbirlikçi yönetimler açısından politik bir ihtiyaçtan ortaya çıkmıştır.** Eğer bu temel gerçek görülmezse, o zaman kontrgerillayı, bir ülkede falan partiye, başka bir ülkede bazı generallere, bir başkasında polis şeflerine bağlarsınız ve gerçeği yerine oturtmamış olursunuz. Nitekim yapılan da çoğunlukla budur. Oysa kontrgerilla 1950'lerden bu yana, şu veya bu partinin iktidar olduğuna, hangi generallerin ordunun başında olduğuna bağlı olmaksızın, emperyalist ve emperyalizme bağımlı tüm ülkelerde çeşitli biçimlerde varolmuştur ve var olmaya da devam etmektedir.

Kontrgerilla, esas olarak bir iç savaş örgütlenmesidir. Ancak farklı ülkelerde, sınıflar mücadelesinin farklı boyutlarında da (yani bir iç savaşın veya iç savaş tehlikesinin yakın bulunmadığı koşullarda da) burjuvazinin halka karşı politikalarında çeşitli ihtiyaçlarına cevap vermiştir. Kontrgerillanın nasıl bir örgütlenmeye, kurumlaşmaya sahip olacağı, **o ülkenin iç savaşa ne kadar yakın veya ne kadar uzak olduğuyula belirlenir.** Kontrgerillanın emperyalist ülkelerdeki biçimlenişiyile, oligarşik diktatörlüklerin yönettiği yeni-sömürgelerdeki biçimlenişi arasındaki farklılıklar da buna bağlıdır.

Ayrıca şunu da belirtelim: **Burjuva devlet mekanizması, burjuva demokrasisinin en gelişmiş halinde dahi, kontrgerilla örgütlenmelerinin varlığıyla gelişmez.** (Faşizme başvurmadan çekinmeyen tekelci burjuvazinin kontrgerillayı örgütlemeyeceğini düşünmek mümkün değildir zaten.)

AB'ye uyum sürecini, aynı zamanda "Susurluk'un tasfiyesi" olarak görenlerin yanıldığı, görmediği nokta buydu. Kontrgerilla örgütlenmeleri tüm Avrupa'da 1950'lerden bu yana vardı ve sistemin esas olarak buna itirazı yoktu. Bu kontra kurumlaşması, burjuva demokrasisi içinde varlığını sürdürabilmiştir.

Kontrgerilla örgütlenmelerinin Avrupa'da tasfiye edildiği de bir başka aldatmacadır. İtalya'da Gladio soruşturması kapsamında, Avrupa'nın tüm ülkelerinde NATO'ya bağlı kontrgerilla birimleri oluşturulduğu açığa çıkmıştır. O kadar. Bunun ötesinde, hiçbir Avrupa ülkesinde bu örgütlenmeleri oluşturmaktan, bu örgütlenmeler aracılığıyla şu veya bu eylemi yapmaktan dolayı, soruşturulmuş, yargılanmış ve mahkum edilmiş tek bir general, polis şefi veya başka bir kişi yoktur. Bu nasıl açığa çıkarma, bu nasıl lağvetme? Söz konusu olan, dönemini doldurmuş bir örgütlenme biçiminin tasfiyesidir; kontrgerilla örgütlenmelerinin ve anlayışının tasfiye edilmesi değil. Nitekim zaman zaman Avrupa emperyalist ülkelerine bağlı kurumların çeşitli ülkelerde düzenledikleri komplolardan, kendi ülkelerinde yasadışı telefon dinlemelerine kadar çeşitli uygulamaları açığa çıkmaktadır; bunlar bir kontrgerilla örgütlenmesinin varlığını ve kontrgerilla anlayışının sürdüğünü gösterir.

Kemal: Emperyalizm, kontrgerillanın hem "fikir babası"dır, hem bizzat örgütleyenidir.

Kontrgerilla, hep bir “giz” perdesi ardına yerleştirilerek tartişılıyor, oysa politika olarak ve kurumsal olarak kontrgerilla gizli değildir aslında. En üstlerde bir aleniliği, hatta yasallığı vardır. Mesela, tüm Avrupa çapında kontrgerilla örgütlerinin kurulması, NATO Zirvesi’nde kararlaştırılmıştır. Ve bu resmi bir karardır. Veya ölkemizde kontrgerillanın kuruluşunda ABD ile Türkiye Cumhuriyeti arasında resmi anlaşma imzalanmıştır. MGK’da resmi kayıtlara geçen kararlar alınmıştır. Ondan sonraki uygulama aşamasında ise, kontrgerilla örgütlenmesinin bir kısmı yasal, bir kısmı yasadışı tutulur. Mesela, Özel Harp Dairesi, resmi bir sıfat taşıırken, onun altındaki kontrgerilla birimlerinin bir kısmının “hukuki statüsü” bulunmaz. Kontrgerillanın gizliliği, **burjuva devlet mekanizmasının kendisini, kendi yasaları karşısında “bağışık” tutmasından** ibarettir. Kontrgerillanın işlevi gereği, onu bağlayan hiçbir uluslararası veya ulusal yasa, kural, ahlaki değer yoktur.

Özlem: Kontrgerillanın devletler nezdinde resmîyetine ilişkin bir notum vardı, onu aktarayım isterseniz... Bir kontrgerilla örgütlenmesinin kurulması, NATO’nun 1949’daki ilk anlaşma metninde yer alıyor. Bu maddeye göre *“NATO’ya üye olan devlet, komünizme karşı mücadele edecek devlet kuruluşunu oluşturmak zorundadır. Bu örgütte yer alacak kadrolar gizli tutulacak, gizlilik içinde çalışacaktır.”*

Nitekim bu madde hükmüne bağlı olarak İtalya’da **Gladio**, Fransa’da **Rüzgar Gülü**, Yunanistan’da **Koyun Postu**, Belçika’da **Kılıç**, Hollanda’da **Namıslu Hollandalılar**, Avusturya’da **Gezici Spor ve Dostluk Birliği** adlı kontrgerilla teşkilatları kuruluyor.

Türkiye 1952’de NATO’ya üye oluyor ve aynı NATO şartı gereği, 27 Eylül 1952’de ‘Seferberlik Tetkik Kurulu’ adıyla Türkiye’de resmi kontrgerilla teşkilatı kuruluyor.

Bu kontra teşkilatlarının resmi bir merkezi de var. Bu merkez önce Paris’teki NATO karargahında oluşturuluyor. Merkez sonra Brüksel’e taşıyor. Her ülkenin kontrgerilla örgütlenmesi temsilcilerinin katıldığı bir koordinasyon merkezi burası.

Kemal: Evet, Özlem’in anlattığında da açıkça görüldüğü gibi, ortada “devlet içinde yuvalanma” falan yok. Devletler en üst düzeyde karar almış ve kurmuş.

Kontrgerillacıların nasıl eğitildiği, nerede eğitildiği de “bilinen sır”lardır. Kontrgerilla, özellikle Avrupa’da NATO şemsiyesi altında örgütlendirilmiş olsa da, esas örgütleyici merkez Amerika’dır.

ABD’de kontra yetiştiren 100’ü aşkın okul vardır ve Avrupa’dan, yeni-sömürgelerden binlerce kontrgerilla elemanı buralarda **“komünizme karşı”** eğitilmiştir. Onlarca ülkeden binlerce subay, polis resmi olarak gitmiştir bu

okullara. (**School of Americas** (SOA) bu okulların en bilinenidir, sadece bu okuldan 25 ülkeden 60 bin subay mezun olmuştur. Bu okul daha çok en üst düzey kontrgerilla şeflerinin yetiştirildiği okul olarak ünlenmiştir; ki bu okuldan mezun 10 general, sonraki yıllarda buldukları ülkelerde “darbe şefi” olarak, emperyalizmin politikaları doğrultusunda askeri darbeler gerçekleştirip ülke yönetimlerine el koydular.)

Bunun dışında yine ABD tarafından oluşturulan 300’ü aşkın ekip, Avrupa’da ve yeni-sömürge ülkelerde şu veya bu resmi sıfat altında kontrgerilla eğitimcileri olarak resmen görevler aldılar.

Eski Genelkurmay Başkanları’ndan Doğan Güreş’in şu sözleri de kontrgerillanın aslında pek gizli olmadığını ifadesidir:

*"Ben Özel Harp Dairesi'ni herkese açıyorum. (...) Amerika'da DELTA FORCE var. İngiltere'de SAS'lar var. (...) Bunlar seçme subay ve astsubaylardan oluşuyor. Özel Kuvvetler Komutanlığı altında örgütlenmişlerdir. ABD'de DELTA FORCE'un bulunduğu yerde eğitim gördüler. Biz bu kuvveti daha da büyüteceğiz. (...) **Bunlar neler neler yapıyor, fakat hiç kimse bilmez...**" (18 Ekim 1992, Hürriyet)*

Yani örgütlenme resmi, bir kısım elemanları ve esas olarak yaptığı iş gizli... Sadece bu bile, kontrgerillanın **devletin dışında** değil, **onun bir parçası olarak** örgütlenildiğini kanıtlamaktadır. Durum buyken, bu kadar açık gerçeklere, kanıtlara rağmen, kontrgerillayı “devletin dışında” gibi göstermek veya “devletin içindeki bazı güçlere” maletmek, niyet öyle olsun ya da olmasın, burjuvazinin dezenformasyonuna hizmet etmektir. Biraz önce Özlem’in dikkat çektiği de buydu.

Mazlum: Demek ki, toparlayacak olursak, kontrgerillayı, çetelerle sınırlamak, devletin dışında gibi düşünmek veya göstermek, yanlıştır. **Kontrgerilla** bir politikanın adıdır, kontrgerilla halkın mücadelesi karşısında oligarşinin organizasyonu ile kurulan bir cepheleşmenin adıdır. Bunun psikolojik savaş cephesi vardır, basın cephesi vardır, hukuk cephesi vardır, eğitim cephesi vardır. Tüm düzen kurumlarının halka karşı savaşa göre mevzilendirildiği bir sistemi anlatmaktadır kontrgerilla.

Biraz önce kontrgerillanın bizim gibi ülkelerde, oligarşik devletin “**iç savaşa göre örgütlenmesi**” esprisine bağlı olarak şekillendiği belirtildi. **Oligarşik devletin iç savaşa göre örgütlendiği** bizim çeşitli tarihlerde dile getirdiğimiz bir tespittir. Ancak bu tesbit, devletin yapısının analizinde solun birçok kesimi tarafından “abartılı” bulunmuş, devletin bu niteliği genel olarak kabul edilmemiştir.

İç savaşa göre örgütlenme, faşist devletin genel karakterinde vardır, ancak bu yine halkın mücadelesinin boyutlarına bağlı olarak farklı biçimler arzeder. Ülkemizde de “devletin iç savaşa göre örgütlenmesi” **adım adım, de-**

rece derece pekiştirilmiştir. Bunun dereceleri, kendisini kontrgerilla örgütlenmesinin militarist boyutunun genişletilmesinde, düzenin diğer kurumlarının bu örgütlenmeye dahil edilmesinde, hukukun, yürütmenin kontrgerilla işleyişine uydurulmasında kendini gösterir.

Kontrgerilla örgütlenmeleri, gerek ülkemizde, gerekse de diğer ülkelerde başlangıçta büyük ölçüde ordu ve polis güçlerinden oluşturuldu. Subay ve astsubaylar, kontrgerillanın her düzeydeki örgütlenmesinin asıl unsurlarıydı.

Ancak 1960'ların ortalarından itibaren ulusal ve devrimci kurtuluş savaşlarının daha da yaygınlaşması, kitleselleşmesi karşısında kontrgerilla örgütlenmelerinde de **"sivilleştirme ve yaygınlaştırma"** dönemi başladı. Bu varolan örgütlenmelerin dağıtılması anlamına gelmiyordu. Varolan örgütlenmeye ek ve çoğunlukla da onlara bağılı olarak sivil faşist çeteler, yarı-resmi ölüm mangaları veya ülkemizde olduğu gibi sivil faşist hareketler oluşturuldu. Varolan sivil faşist örgütlenmeler kontrgerillaya dahil edildi.

1994'te kamuoyuna yansıyan bilgilere göre, Özel Harp Dairesi'nin yerine kurulan Özel Kuvvetler Komutanlığı'na bağılı özel birliklerde yaklaşık 25 bin subay, astsubay, asker, polis vardı. Daha teknik ve dar kadrolu bir örgütlenme olan Seferberlik Tetkik Kurulu'ndan 25 bin kişilik vurucu ekiplere sahip bir güce dönüşmesi, kontrgerillanın bu gelişimini gösteriyor. Doğan Güreş bu değişimi de şöyle açıklamıştı: *"Bizdeki Özel Harp Dairesi, 2. Dünya Savaşı sonrası felsefesine göre kurulmuştu. Halbuki bize, ABD ve İngiltere'deki gibi 'Özel Kuvvet' lazımdı. 1992'de bu komutanlığı kurduk."*

Kontrgerilla örgütlenmesinin gelişiminin bir boyutu, dediğimiz gibi militarist güçlerdedir. Ama egemen sınıflar, halkın mücadelesi karşısında sıkıştıkça, kontrgerilla yöntemleri yaygınlaşmaya, bir politikaya dönüşmeye başlar. Ve bir noktadan itibaren de tüm düzen kurumları kontrgerillanın hizmetine sokulur. Bizim zaman zaman kullandığımız "kontrgerilla hukuku", "kontrgerilla basını" gibi kavramlar da bu gelişmenin sonucunda ortaya çıkmıştır. Ve iş öyle bir noktaya gelir ki, milli eğitim müdüründen devlet su işlerine, futbol klüplerinden televizyonlara kadar düzenin kurumları, doğrudan veya dolaylı kontrgerilla politikalarının hizmetine girer, o politikalara göre faaliyet sürdürürler.

Kemal: Ülkemizdeki tartışmalara bakıldığında temel yanılığın kontrgerilla ile devletin ilişkisini kurmakta olduğu ortaya çıkıyor. Mazlum arkadaşın anlattıklarını tek bir cümlede özetlersek, şöyle diyebiliriz sanırım: **Kontrgerilla hiçbir yerde, ne emperyalist ülkelerde, ne de bizim gibi ülkelerde devletten bağımsız ve devletin dışında değildir.**

Bunu tespit etmiş olmak, Susurluk, Şemdinli, M. Ali Ağca ve benzeri tüm olayları doğru değerlendirebilmenin ve bu noktada doğru politikalar geliştirebilmenin ön şartıdır. Değilse, hem bu gelişmeleri doğru biçimde izah et-

mek, kitlelere kavratmak, hem de kontrgerilla politikaları karşısında doğru tavır almak mümkün değildir.

Mazlum: Son olarak bir noktaya değinelim. Kontrgerillayı devletten bağımsız görmek yanılıgısına benzer bir başka yanılıgı da, kontrgerillayı sadece “devrimcilere, silahlı mücadeleyi savunanlara karşı” bir örgütlenme olarak görmektir. Buna ilişkin çok değişik örneklerden sözedebiliriz, ama sohbetimizi de artık bitirmek durumunda olduğumuz için bir örnekle yetineceğim.

1965’te Genelkurmay tarafından kontrgerilla eğitiminin bir parçası olarak personele dağıtılan bir broşürde, **“komünistler ve komünist faaliyetleri”** şöyle anlatılır:

“1- Kızıl şair Nazım Hikmet’i ve eserlerini göklere çıkaranlar komünisttir.

2- Mülk sahiplerine ‘hırsız’, dindarlara ‘yobaz ve gerici’, milliyetçilere “sermayedar uşağı” veya ‘Amerikan uşağı’, demokratik devlet mümessillerine ‘satılmış politikacılar’... gibi yalanlar ve isnatlar ve iftiralar atanlar komünisttir.

3- Mehmet isminin ‘Muhammet’le ilgili olan ‘h’ harfini atıp onun yerine sadece ‘MEMET’ adını kullandığı görülenler, komünisttir.

5- Seçimle gelmiş devlet ve hükümet mensuplarının itibarını düşürecek her türlü tezdvir ve propagandayı yapanlar komünisttir.” (Kontrgerilla, Talat Turhan, syf. 92)

Bu kafa yapısının “düşman” ilan etmeyeceği hiçbir kesim yoktur. Ve bu kafa yapısı bizim ülkemizde, şu veya bu generale, şu veya bu politikacıya ait olmayıp, oligarşik devlet politikasıdır. Anlaşılmayan veya görülmek istenmeyen noktalardan birisi budur.

İnfazlar, kaybetmeler, kontrgerilla politikalarının sadece bir parçasıdır; o infazlar üzerinden tüm halka, demokratik güçlere karşı psikolojik savaşla, yargı aracılığıyla sürdürülen bir kontrgerilla savaşı da vardır. Kontrgerilla, Susurluk vb. deyince, bunları sadece “silahlı güçlere” karşı gibi düşünen kesimler, aynı suçlamalarla karşı karşıya kaldıklarında büyük bir şaşkınlığa uğruyorlar.

Yukarıdaki alıntıda hakim olan “komünizme karşı savaş” mıdır? İlk bakışta öyle görünüyor ama öyle değildir; alıntıdaki esas mantık, **her türlü muhalif gücün ezilmesi**, susturulmasıdır. Bunun için de her türlü muhalif güç önce **“komünist”** ilan edilmektedir. Bugün aynı taktik **“teröristlik”** konusunda uygulanıyor. Ezilmesi, sindirilmesi gereken tüm güçler önce “terörist”, “terör destekçisi” olarak tanımlanıyor ve ondan sonra “teröristlere uygulanan yöntemlerle” aynı yöntemlere maruz bırakılıyorlar. Ondan sonra **“biz terörist miyiz?”** diye yakınıyorlar. Faili meçhulleri, kaybetmeleri, işkenceleri “teröristlere” karşı uygulanan yöntemler şeklinde değerlendirenlerin yanılıgısı burada. Kontrgerilla örgütlenmesi ve yöntemleri, doğrudan veya dolaylı, ama mutla-

ka halka yöneliktir. Kontrgerillanın doğrudan hedefi, halkın mücadelesinin seyrine göre, bir gerilla da olabilir, bir sendikacı da, bir aydın da...

Kontrgerilla eğitimlerinde okutulan David Galula tarafından yazılmış **“Ayaklanmaları Bastırma Harekatları”** adlı kitapta “eğitimin amacı”, eğitime alınan unsurları **“kendi memleketinin insanlarına karşı savaşa hazırlar”** diye ifade edilir. Kontrgerillanın bir **iç savaş** örgütlenmesi olduğu bundan daha açık ifade edilemez.

Gerek Avrupa’da, gerekse de ülkemizde Özel Harp türü örgütlenmeler, çoğunlukla “komünist işgale karşı sivil savunma örgütlenmesi” olarak sunulmak istenmiştir. Ama bizzat kontrgerilla talimnamelerindeki ifade şudur: *“Bir komünist işgal ya da kalkışma durumunda gerilla yöntemleri ve her türlü yeraltı etkinliğini kullanarak işgali [kalkışmayı] boşa çıkarmak.”*

Kemal: Hem bu ifadelerden, hem pratikten, kontrgerillanın kimi, neyi hedeflediğine dair hiç kuşkuya yer yok. Keza, bizce kontrgerillanın devlet olduğunda da kuşkuya yer yok. Kontrgerillaya karşı mücadele ve teşhir de bu iki noktayı esas almalıdır. Yürüyüş okurları, hiç kuşku yok, bu konuda ülkemizde kafası en net kesimi temsil ediyorlar. Meselemiz bu netliği her kesime taşımaktır... Hepinizi saygıyla selamlayarak bu haftaki sohbetimizi de burada sona erdiriyoruz.

Sosyalizme giden 'iki yol' yok

**Konu: 'Barışçıl Geçiş'
teorileri ve 'Zor'un
zorunluluğu -1**

Sevgili Yürüyüş okurları, merhaba. Güncel ama aynı zamanda stratejik bir konuyu ele alacağız bu sohbetimizde. Konumuz “devrimin yolu”dur. Devrim, barışçıl yoldan, parlamenter yoldan mı, yoksa “zor”a dayalı bir biçimde mi gerçekleştirilebilir? Stratejik soru budur. Soruyu güncelleştiren ise, son zamanlarda Latin Amerika ülkelerinde yaşanan gelişmelerdir.

Konumuzun güncelliğinin bir boyutu daha var. Aslında Avrupa Parlamentosu'na “totaliter komünist rejimlerin mahkum edilmesi” doğrultusunda verilen öneri de konumuzla yakından ilgili. “Totaliter rejim” olarak adlandırdıkları proletarya diktatörlüğüdür ve sohbetimizin ileriki bölümlerinde daha iyi görüleceği gibi, “barışçıl geçiş” teorisiyle “proletarya diktatörlüğünün reddedilmesi” her zaman yan yana bulunan siyasal tavırlardır. Evet, Latin Amerika'daki gelişmeler ve bu gelişmelerin dünya solundaki, ülkemiz solundaki yansımalarıyla konumuza başlayalım. Kim bunu özetlemek ister? Evet buyur Özlem.

Özlem: Latin Amerika ülkelerindeki gelişmeleri, bu konuda ülkemizde yazılıp çizilenleri ilgiyle izliyorum. Latin Amerika'daki “sağ” iktidarlar birbiri ardına devriliyor ve yerine “sol”un adayları, sosyalist adaylar seçiliyor. Chavez darbe girişimini püskürttüğünde veya Bolivya'da Morales kazandığında, elbette seviniyorum. Dünya halkları cephesinde bir kazanımdır çünkü bunlar. Ülkemizdeki yansımalarında ise, en azından bir kesimde, gelişmeleri emperyalizm ve halklar arasındaki savaş açısından değerlendirmekten çok, ülkemiz için bir “model” çıkarma gayreti ön planda. “Niye bizim Lulamız yok”, “darısı başımıza” söylemleriyle başlayan bu öykünmeler, daha uç noktaya vardığında “*iktidarı almakta... sosyalizme geçişte Latin Amerika modeli*” türü tespitlere uzanıyor.

Sosyal-demokrat çizgide diyebileceğimiz aydınların “*bizim de bir Lulamız olsun*” deyişleri normaldir. Neticede onların istediği düzen içi bir değişiklik-tir. Fakat bu gelişmeler, bir “devrim modeli”, iktidar olma modeli olarak su-

nulduğunda iş değişiyor.

Mesela biri diyor ki,

“Lula’ya saldıranlar muhalif olmanın dayanılmaz hafifliğini yaşıyorlar, Neoliberalizmin gerçeklerini bilmiyorlar. Lula doğrusunu yapıyor, gelişmekte olan ülkeler hareketi kurulmasına aktif destek veriyor. Böyle bir hareket yavaş yavaş da olsa

*WTO kurallarını delmeye başlayabilir, tabii kendi arasında bütünlük sağlayabilirse ki bu da çok zor. WTO kuralları delinir ve Chavez de tarih yazarsa yeni bir **Latin Amerika modeli** uç vermeye başlayabilir.”*

Bu aktardığım alıntı Birgün Gazetesi’ndendi. Bir başkası şöyle:

*“Kimbilir belki de, Chavez’in geçen hafta dediği gibi ‘**artık devrim başladı**; Latin Amerika’nın güzel insanları ayaklanıyor.”*

Son bir örnek de burjuva basından aktarayım: Milliyet’te Ece Temelkuran yazmış. Şili’de cumhurbaşkanlığını “sosyalist” Michelle Bachelet’in kazanması üzerine şöyle diyor: *“bu kadın... düşünen çocukların öldürüldüğü bütün o tarihi günlerin, 11 ya da 12 Eylül’lerin intikamının **seçim zaferleriyle** alınabileceğini gösteriyor.”*

Ortada alınmış bir intikam falan yok ama böyle diyor, bununla da kalmayıp devam ediyor: *“İnsanlık yeni bir çağa giriyor... bu çağda her ülke kendi 11 Eylül’ünün intikamını almayı deneyecek, işkence gören, idam edilen çocuklarının intikamını. **Bu intikam kılıçsız olacak.**”*

Sözler, sözlerin sahipleri farklı farklı, ama hepsinden aynı söz çalınıyor kulağımıza: *“artık devrimler zamanı geçti, parlamenter yolla, seçimlerle savunun düşüncelerinizi..”*

Kemal: Son vurgu önemli. Latin Amerika’daki gelişmeler yeni ama o gelişmelerden hareketle bize önerilen, söylenen çok eski bir hikaye. Kırk yıllık da değil, yüz yıllık eski teoriler bunlar. Ezilenlerin nasıl iktidar olabileceği, sosyalizme nasıl geçilebileceği yüzyıldan fazladır tartışılıyor ve yüzyıldır da reformistler bu tezleri tekrarlayıp duruyorlar. Dediğim gibi, gelişmeler sürece açısından yenidir ama söylenenlerde yeni bir şey yoktur. Her şeyden önce, Latin Amerika’daki gelişmelerin, bu seçim zaferlerinin niteliği nedir, onu netleştirmek gerek. Bunu da sen aç Mazlum.

Mazlum: Bu açıdan öncelikle şunu belirtmeliyiz: Latin Amerika’daki bu iktidar değişiklikleri, dünyanın bugünkü güç dengeleri içinde halklar cephesinde bir ilerlemedir. Emperyalizmi zayıflatan, halklara ise maddi, manevi güç veren bir niteliğe sahiptir.

Bu ilerleme, devrimlerin önünü açan sonuçlar yaratabileceği gibi, devrimlerin önünü tıkayan bir biçime de dönüşebilir. İkisi de ihtimal dahilindedir...

Belirttiğim bu olgu, sınıflar mücadelesi tarihindeki tüm reformlar ve reform için mücadeleler açısından geçerlidir. Herhangi bir konudaki reformlar için yapılan mücadele, kimseyi reformist yapmaz. Bir hareketi reformist veya devrimci yapan, o reforma yüklediği anlamdır.

Latin Amerika'daki sol, sosyalist liderler, toplumsal hareketler, çeşitli reformlardan sözediyorlar. Eğer bu reformlar onlar için "nihai amacı" ifade ediyorsa, orada elbette ne bir devrimden, ne de devrimcilikten sözedilemez.

Sınıflar mücadelesi özünde iktidar mücadelesidir. Devrim, ezilenlerin iktidarını kurmak için yapılır. Peki, Latin Amerika'da sosyalistlerin seçim zaferleri kazandığı ülkelerde iktidar sorunu çözülmüş müdür? Lulalar'ın, Moralesler'in iktidarı, ezilenlerin iktidarı anlamına mı gelmektedir?

Latin Amerika'daki bu gelişmeleri değerlendirirken hem kullanılacak kavramlara dikkat etmek, hem de düzen içi solun abartılarından uzak durmak gerek. Mesela, biraz önce Özlem'in aktardığı alıntıda olduğu gibi. Şili'de "sosyalist" Michelle Bachelet'in seçimi kazanması üzerine söylenenler bu abartıcılığın tipik bir örneğidir. Bachelet, zaten önceki dönemde de iktidarın içindeydi, hükümette bakandı, partisi hükümetin ortağıydı, şimdi cumhurbaşkanı oldu. Yani, Şili'deki bu değişim mesela bir Morales'in seçilmesi kadar bir değişiklik bile değil, ama abartının ölçüsü yok. Bu ülkelerin hiçbirinde henüz atılmış hiçbir köklü adım yoktur. Bu dalganın başlangıcı olarak kabul edilen ve ilk seçilen "sol" lider olan Lula, aradan geçen zamanda, büyük ölçüde sistemle bütünleşmiştir.

Parlamentar yolla iktidar olma imkanı çıkmışsa, iktidara gelip bir takım reformlar yapmak kötü bir şey mi? Elbette değil. Ama bu politikaların doğruluğunu, yanlışlığını söyleyebilmek, o iktidar değişikliklerinin adını koyabilmek için o reformların nasıl bir bakış açısıyla yapıldığına da bakmamız gerekir.

Şu hepimizin çok iyi bildiği bir gerçektir: **Reformlar devrimciler için amaç değil, devrim mücadelesinin geliştirilmesi için bir araçtır.** Reformlar için mücadele amaç olmaya başladığı noktada devrimden, devrimcilikten uzaklaşmıştır; işte orada reformizm söz konusudur.

Lenin'in dediği gibi, "... Kapitalizm varolduğu sürece reformların ne sürekli, ne de ciddi olabileceğini bilerek, işçiler iyileştirmeler için savaşırlar ve ücret köleliğine karşı savaşını daha da sert biçimde sürdürmek için iyileştirmelerden yararlanırlar. Reformcular, sadaka yardımı ile işçileri parçalamayı, onları aldatmayı ve onları sınıf savaşımından döndürmeyi düşünürler." (Lenin, İşçi Sınıfı Partisi Üzerine, syf. 260)

Bu, reformcunun niyetinden bağımsız olarak böyledir. İşte bu anlamda, bugün emperyalizm karşısında ileri bir adım olarak ortaya çıkan bu gelişmeler, aynı zamanda devrimci gelişmenin önünü tıkayan bir biçime de dönüşebilirler. Bunu belirleyecek olan hem iktidar olan partilerin emperyalizm kar-

şısındaki cüreti, hem de o ülkelerdeki halk hareketinin nasıl bir gelişim göstereceğidir.

Kemal: Dolayısıyla, daha henüz başlangıç aşamasında, daha nasıl şekilleneceği, gelişeceği bile belli olmayan bir süreç söz konusu. Bu anlamda, modelden, halkların intikamının kılıcsız, seçim zaferleriyle alınabileceğinden, devrimden sözedener aslında biraz da kendi kendilerine gelin güvey oluyorlar sanırım. Neden böyle yaptıklarını anlayabiliyoruz gerçi; kendilerinin düzen içi politikalarını, parlamentarizm batağına batmışlıklarını haklı, mazur gösterecek bir örnek olarak sarılıyorlar Latin Amerika'daki gelişmelere.

Şili örneği, “sosyalizme barışçıl geçiş” konusunda uzun yıllar üzerinde tartışılan tek örnektir. Şili, barışçıl geçişin mümkün olmadığını gösteren bir örnektir. Seçimle işbaşına gelen sosyalist Allende, bir darbeye devrildi. Bugün Latin Amerika'daki “sosyalist” iktidarlar böyle bir sonuçla karşılaşmadılar. Peki bu örnekler sosyalizme parlamenter yoldan geçişin “olabilirliğini” mi gösteriyor şimdi? Hayır, çünkü bugün emperyalizm karşısında halkların cephesini güçlendiren bir gelişmeden söz edebiliyoruz sadece. Bunun dışında devrimden, sosyalizme geçişten, modelden söz edilebilecek, bunların tartışmasına zemin olabilecek herhangi bir gelişme yoktur. Sadece Latin Amerika halklarının uygulanan politikalara karşı tepkileri, geliştirdikleri hareketler, sol, sosyalist adayların seçilebilmesini sağlayan bir ortam oluşturmuştur.

Fakat aynı zamanda bu bir “tikanma”nın da göstergesidir. Arjantin’de, Brezilya’da, Bolivya’da gelişen halk hareketleri, devrimci bir alternatif, bağimsız ve sınıfsal niteliği net bir önderlik, örgütlenme oluşturamadıkları için, sonuçta tepkilerini, çözümlerini mevcut partilere, onların liderlerine yöneltmek durumunda kalmışlardır. Başka deyişle “varolanla yetinmek” gibi bir alternatifsizlik söz konusudur.

*Biz bu gelişmeler karşısında, “bakalım, gelişmeleri izleyelim, sosyalizme geçebilecekler mi?” demiyoruz. Birincisi, mevcut iktidar değişiklikleri, bir **DEVİRİM** değildir. İkincisi, bu biçimdeki bir iktidar değişikliğinden sosyalizme geçilemeyecektir. Mevcut değişikliklere devrim demek, sosyal devrimin içini boşaltmak, onu herhangi bir iktidar değişikliğine, hatta hükümet değişikliğine indirgemek demektir. Sosyalizme bu şekilde geçilebileceğini düşünmek ise, söz konusu ülkelerdeki oligarşik iktidarların, emperyalizmin bu ülkelerdeki varlığının niteliğinden bihaber olmaktır.*

Mazlum: İsterseniz bu noktayı biraz daha açalım. Kemal arkadaşın ilk konuşmasında belirttiği gibi, barışçıl geçiş veya zora dayalı devrim tartışması eskidir. Ülkemizde de yapılmış ve esasında aşılmış bir tartışmadır. Bu tartışma 60’lı yılların ideolojik mücadelelerinin ana konularından biridir. “Barışçıl, parlamenter geçiş” teorisinin o zamanki temsilcisi TİP’tir. Bugün bir sürü “TİP” var.

Kemal: Araya girip bir ek yapayım. Bugün birçok TİP var dedin. Ama bir farkla. O günün TİP'i, sosyalizme parlamenter yoldan geçişi açık olarak savunan bir partidir. Bu anlamda da onlarla yapılan ideolojik mücadele, çok somut ve açıktır. Oysa bugün TİP'in konumunda olan birçok partinin devrim, sosyalizm konusunda ne dedikleri belirsizdir. Şimdi ÖDP veya EMEP veya SDP “sosyalizme parlamenter yoldan geçiş”i mi savunuyor, yoksa başka bir şeyi mi? Belirsizdir. Bugünkü reformistlerin çoğu, halk savaşı, sovyetik ayaklanma stratejilerinden parlamenterizme dönüş yaptıkları için, yeni siyasi konumlarının açık teorisini pek yapmazlar. Hatta devrim, sosyalizm tartışmalarını Marksist-Leninist literatürle de yapmıyorlar. Strateji, taktik gibi kavramları kullanmıyorlar. Çünkü, sorunu bu kavramlarla ele alıp düşüncelerini resmileştirdiklerinde, inkarcılıklarını da resmileştirmiş olacaktırlar. Ama dolaylı biçimlerde her türlü parlamenterizmi, barışçı geçiş düşüncelerini, emperyalizmle, kapitalizmle uzlaşma teori ve politikalarını pompalıyorlar... Yani diyeceğim o ki, bugünkü TİP'lerin resmen ifade edilmiş böyle görüşleri olmasa da, siyasi konumları öyledir. Buyur sen devam et.

Mazlum: Dediği gibi, parti programlarında “devrimin yolu”, “sosyalizme geçiş” gibi somut stratejik belirlemeler olsaydı, onların üzerinden tartışsaydık tabii ki daha somut olurdu. Fakat günümüz revizyonizminin, reformizminin karakteristik özelliklerinden biri de ideolojik mücadeleden kaçıştır. Neyse, biz kovalamaya devam edelim yine de.

Mahir, bu tartışmada barışçı geçiş meselesini şöyle ortaya koyuyor: “*Barışçı yollardan sosyalizme geçmek ne demektir? Kısaca açıklayalım.*”

Barışçı yollardan sosyalizme geçmek burjuva parlamentosu aracılığıyla sosyalizme geçmeyi mümkün görmektedir. Ve barışçıl yollardan sosyalizme geçmek proletarya diktatoryasını ön görmez. Sınıflar arası parlamenterist yarış ve bu yolla nihai olarak sosyalizme geçilebileceğini kabul eden bütün parlamentocu sosyalist partiler, iktidara geldiklerinde proletarya diktatoryasını kurmayacaklarını açıkça ilan etmişlerdir.” (Bütün Yazılar, syf. 57)

Kemal arkadaşın açış konuşmasında sözünü ettiği “barışçıl geçiş” ve “proletarya diktatörlüğünün reddi” arasındaki ilişki göreceğiniz gibi, Mahir’in değerlendirmesinde de kuruluyor. Bu zaten, 20. yüzyılın başındaki II. Enternasyonal reformizminden bu yana böyledir. Tüm parlamenterist, barışçıl geçişçi partilerin sosyalizme geçmekten kastettikleri, asla proletarya diktatörlüğü değildir. “Sosyalizme barışçıl geçiş” teorilerinde tarif edilen sosyalizm, aslında kapitalizmle barıştırılmış, burjuvazinin tasfiye edilmediği bir sosyalizmdir. Yani sosyalizm değildir.

Rosa Lüksemburg da, Kautsky ile Bernstein’in reformizmini eleştirirken aynı noktaya dikkat çekiyor:

“... Siyasal iktidarı ele geçirme ve toplumun değişmesini gerçekleştirme

yerine -ve ona karşı olarak- yasal reform yolunu benimseyenler, aynı amaca götürecek sakin, emin ve yavaş bir yol değil, başka bir amaç seçmiş olurlar. Başka bir deyişle, yeni toplumsal düzen getirmek yerine eski düzen içinde bir takım önemsiz değişiklikleri gerçekleştirirler. ... elde edilen sonuç, sosyalist düzenin gerçekleştirilmesi yerine kapitalist düzende reformların yapılmasıdır. Ücret sisteminin kaldırılması yerine, **sömürünün daha az ya da daha fazla olması söz konusu edilmektedir. Kısacası; kapitalizmin içinde zararlı otlar yok edilecek, ama kapitalizmin kendisine dokunulmayacaktır.**"

Reformizmin, sosyalizme "şiddete dayanmayan bir yoldan" geçişi öngörenlerin tüm tarihinde görebiliriz bunu. Hepsinde şu veya bu şekilde kapitalizmle bir uzlaşma vardır. Marks-Engels öncesi döneminin sosyalistleri olarak da tanınan **Ütopik Sosyalistler**, denilebilir ki, ilk reformistlerdir. Ütopik sosyalistlere göre, **burjuvaziyi ikna ederek** eşitlikçi bir düzen kurulabilirdi; yani devrim yapmadan, burjuvaziyi yönetimden tasfiye etmeden, kapitalizmi ortadan kaldırmadan düzen içinde sosyalist toplum(cuklar) kurulabilirdi onlara göre. Fakat onların reformizmi masumdur; çünkü sınıflar mücadelesinin gelişimi, üretim biçimleriyle üretim güçleri arasındaki ilişkiler, üretim biçimlerinin dönüşümü gibi birçok konu henüz çok net olarak anlaşılmış, çözümlenmiş değildir.

Yine aynı dönemin ilk reformist örgütlerinden biri de "**İngiliz Fabianları**"dır. Söz konusu topluluk, 1883'de Londra'da kuruldu. İngiliz işçi sınıfı içinde oldukça etkili oldu. Fabian ismi Romalı Fabius'tan geliyordu; Fabius eski Roma'da bir siyasetçiydi ve "ılımlı, barışçıl yöntemlerle daha ileri bir toplum oluşturma" düşüncesiyle tanınıyordu.

İngiliz Fabiancular'ı da kapitalizme karşı çıkmıyorlardı. Karşı çıktıkları; burjuvazinin işletmeciliği bizzat yürütmeyip bunu ücretli yöneticilere devretmesi nedeniyle asalaklaşması, bu nedenle haksız kazanç elde ediyor olmasıydı. Fabiancular, kapitalizme, burjuvaziye değil, bu haksız kazançlara karşı çıkıyor, devletin bu haksız kazançları engellemesini istiyorlardı. Kısacası, Fabiancular da kapitalizme karşı çıkmıyor, onun bazı kötü sonuçlarının düzeltilmesini istiyorlardı. Ayrıca onlara göre devrime gerek yoktu; çünkü kapitalizm geliştikçe zenginlik tüm topluma yayılacak, sosyalizm kendiliğinden oluşacaktı. Burada şuna da dikkat çekeyim; sonraki yüzyıl boyunca Avrupa'da reformizmin, burjuvaziyle uzlaşmanın odaklarından biri olacak olan **İngiliz İşçi Partisi**, işte bu örgütlenme içinden çıkmıştır.

1800'lü yılların sonlarındaki reformizmle, 2000'li yıllardaki reformizmin bir farkı yok görüldüğü gibi. Sohbetimizin ileri bölümlerinde göreceğiz, daha farklı dönemlerin reformizminin de farkı yok. Olması da mümkün değil zaten; eğer devrimden yüz çevirmişseniz, proletarya diktatörlüğünden yüz çevirmişseniz, kapitalizmin şu veya bu versiyonundan başka bir şey üretilmez.

Özlem: Reformizm bir şekilde her dönem var ama, reformizmin, özel olarak da barışçıl geçiş teorilerinin zaman zaman daha revaçta hale geldiği, zaman zaman da geri plana düştüğü dönemler vardır. Benim gördüğüm kadarıyla, ki mantiki olarak, ulusal ve sosyal kurtuluş savaşlarının yoğunlaştığı süreçlerde reformizm, parlamenter geçiş hayalleri zayıflıyor, tersine olarak da devrimci mücadelelerde şu veya bu nedenle zayıflama olduğunda legalizm güçleniyor, parlamentoculuk öne çıkıyor.

Fakat burada dikkat çekici olan şu: Bugüne kadar yani 20. yüzyıl boyunca devrimin “zor”a dayanılarak gerçekleştirildiği ve sosyalizme bu yoldan geçildiği onlarca örnek olmasına rağmen, reformistlerin “barışçıl geçiş” teorilerinin bugüne kadar kanıtlandığı tek bir örnek bile yaşanmamış. 1800’lerde de, 2000’lerde de “barışçıl geçiş” teorileri özü açısından aynı olduğuna göre, bundan sonra böyle bir örnek yaşanabilmesinin maddi temeli olabilir mi?

Kemal: *‘Bütün gerçek halk devrimlerinin ilk şartı’ (...)* *‘hazır devlet makinasını’ kırmak, parçalamaktır*” der Lenin.

Lenin’in tarihsel deneylerden, burjuva devlet ve emperyalizm çözümlerinden çıkardığı sonuç budur. Biz Latin Amerika’daki gelişmeleri değerlendirenken, tereddütsüz “DEVİRİM DEĞİLDİR” derken bu tarihe, bu teoriye ve önümüzdeki somut gerçekliklere bakarak söylüyoruz bunu.

Reformizmin, barışçıl geçiş teorilerinin açmazı budur. “Hazır devlet makinasını” kırmıyorsanız, -ki Latin Amerika ülkelerindeki durum böyledir- orada bir devrimden söz edilemez. Keza, Marks elbette *“yeni bir toplumun ebesinin zor olacağını”* söylerken, bu sınıfsal gerçeklikten hareket ediyordu.

Şöyle diyor Marks: *“... Ancak, artık sınıfların ve sınıf çelişmelerinin bulunmadığı bir düzendedir ki sosyal evrimler, artık siyasi devrimler olmaktan çıkacaklardır. O zamana kadar toplumun her yerinden değiştirilip, düzeltilmesinin arifesinde sosyal bilimin son sözü şu olacaktır: Ya mücadele ya ölüm, ya kanlı savaş ya da yokolma.”* (Felsefenin Sefaleti, syf: 195).

Ne kapitalizmde, ne burjuva ve sömürge iktidarlarında, ne emperyalizmde bu sloganları değiştiren özsel bir değişim söz konusu değildir. Bunları yok sayıp Latin Amerika’ya veya başka yerlere dair “seçim zaferleriyle” sosyalizme geçme, halkların intikamını ‘kılıcsız’ alma hayalleri kuranların elinde yine hayal kırıklığından başka bir şey kalmayacaktır.

Mazlum: Emperyalizmin, egemen sınıf devletlerinin en temel özelliklerinin unutulduğu bu tarz acelecilikler, hemen her zaman hüsrarla sonuçlanmıştır.

Hatırlayın, daha 1990’ların sonunda ülkemizdeki her türden reformizm, “emperyalizm değişti” tespitleri yapıyordu. Emperyalizm artık eskisi gibi sö-

mürgeci değildi. Diğer ülkelere müdahaleleri demokrasi ve insan hakları içindi... Tabii böyle olunca da “zor” artık gereksizleşmişti. Sosyalizme parlamenter yollardan, sivil toplumcu biçimlerden geçilebilirdi... Günümüz reformizminin, gerek Avrupa’da, gerek Latin Amerika’da bu örgütsüz halk hareketleri, sivil toplumsuluk ve devrimsiz sosyalizme geçiş teorilerini savununların teorik gıdasını aldığı isimlerden biri olan Tony Negri de *“emperyalizmin geride kaldığını... post emperyalist bir döneme girildiğini... son emperyalist savaşın Vietnam savaşı olduğunu...”* söylüyordu.

Bütün bu teoriler bir anda kt. Latin Amerika lkelerindeki seçim zaferlerini “model” haline getirenlerin, bu seçim zaferleriyle sosyalizme geçme teorileri yapanların akıbetinin de aynı olacağı açık. Sadece bunların değil, emperyalizm ve devlet üzerine zmlmeleri yanlış olan herkesi bekleyen akıbet budur. Emperyalizmi ve devleti doğru zmlemiyorsanız, buna uygun bir rgtlenmeniz, programınız yoksa, devrime, sosyalizme doğru ilerlemeniz söz konusu değildir. Konjonktürel bazı başarılar elde edilebilir, reformlar yapılabilir, ama gidilen yer yine devrim olmaz.

Kemal: Konu kapsamlı. Sohbetimize önümüzdeki hafta barışlı geçiş teorilerinin çeşitli dönemlerdeki biimlenişlerini, teorik formülasyonlarını ve ülkemizdeki yansımalarını ele alarak devam edeceğiz. şimdilik hoşçakalın.

Konu: 'Barışçıl Geçiş' teorileri ve 'Zor'un zorunluluğu -2

Zor'un reddi, devrimin ve sosyalizmin reddidir

Merhaba! Güncel ve aynı zamanda stratejik bir konu olarak gündemimize aldığımız “devrimin yolu” başlıklı sohbetimize devam ediyoruz. Sohbetimizin birinci bölümünün sonunda, emperyalizmi ve devleti doğru çözümlenemeyenlerin doğru bir devrim anlayışına da sahip olamayacağına vurgu yapmıştık.

Önceki bölümde dikkat çektiğimiz önemli bir nokta da, “barışçıl geçiş” teorisiyle proletarya diktatörlüğünün reddinin hemen her zaman yan yana bulunması idi. Bu da “sosyalizme barışçıl geçiş” teorilerinin aslında “sosyalizme geçmeme” teorileri olması demektir. Proletarya diktatörlüğünü reddedenler, burjuvaziye tasfiye edip sosyalizmi inşa etme gücüne ve iradesine de sahip olamazlar.

Yine önceki sohbetimizden son bir hatırlatma; Özlem belirtmişti sanırım; bu teoriler, yüzyıldır savunulmasına rağmen, bu teoriler doğrultusunda sosyalizme geçilebilen tek bir örnek yok. Şimdi barışçıl geçişi teorileştiren reformizmin, revizyonizmin çeşitli dönemlerdeki ortaya çıkış biçimlerine ve o dönemlerde devrim ve sosyalizm mücadelesine ne gibi “katkı”larda bulunduğu bakmaya devam edelim. Sanırım bu bölüm, Mazlum arkadaşın özel ilgisinin olduğu bir döneme tekabül ediyor.

Mazlum: Ben Latin Amerika'daki son seçim sonuçları üzerine ayakları havada, zafer sarhoşluğuna kapılmış abartılı değerlendirmeler okuduğumda aklıma hep II. Enternasyonal partilerinin seçim başarıları sonucunda kapıldıkları zafer sarhoşluğu geliyor. II. Enternasyonal partilerinin reformizminin derinleşmesi de ardarda seçim zaferleri kazanmalarının arkasından gelmiştir. Bu sürecin hiç değişmeyeceğini, öyle barış içinde sosyalizme ilerleyebileceklerini düşünmeye başladılar. Ama bu gidişat bildiğimiz gibi onları sosyalizme götürmedi.

Süreçlerin gelişiminde, dayanılan toplumsal kesimlerde çeşitli farklılıklar

olsa da, bir nokta dikkat çekici bir benzerlik taşıyor. Mahir bu döneme ilişkin şunları belirtiyor:

“Kapitalizmin burjuva anlamda refahı sağladığı bu ‘barış’ döneminde, Avrupa’daki II. Enternasyonal partileri, parlamenter yollardan büyük başarılar sağladılar. Özellikle Almanya’daki işçi partisi dev seçim zaferleri kazandı. (Pek çok seçim bölgesinde oyların % 50’sinden fazlasını aldı.)

Bu dönem, bütün barış dönemlerinde olduğu gibi solda pasifist ve sağ eğilimlerin palazlandığı bir dönemdir.”

Aynı dönemi Stalin de şu şekilde özetliyor:

*“Bu devre, kapitalizmin nisbeten sakin bir gelişme devri, emperyalizmin felaketsiz çelişkilerinin henüz açıkça belirmeye vakit bulamadığı; işçilerin ve sendikaların ekonomik grevlerinin az çok ‘normal’ bir şekilde geliştiği; seçim mücadelesinin ve parlamento gruplarının ‘baş döndürücü’ başarılar sağladığı, legal mücadele şekillerinin övgüleri ile göklere yükseltildiği ve **legalite yoluyla kapitalizmin yenileceğine** inanıldığı bir çeşit savaş öncesi devre idi. Bir kelime ile bu devir, İkinci Enternasyonal partilerinin kendilerini besiyeye çekip semizlendikleri ve devrimi, kitlelerin devrimci eğitimini ciddi surette düşünmek istemedikleri bir devir idi.”* (Leninizmin İlkeleri, s: 17)

O zaman bu zafer sarhoşluğu sürerken, Engels, II. Enternasyonal reformistlerinin “barışçıl geçiş”e ilişkin **pasifist ve parlamenter hayallerini** sert bir dille eleştiriyor. Eleştiriler işe yaramıyor, onlar parlamentarizmin batağına iyice saplanıyorlar. Ve emperyalist paylaşım savaşı gelip çatıyor.

O zaman ne yapıyor dersiniz bu “sosyalist” partiler? Emperyalist bir savaşa girişmekte olan burjuvazi, artık “barış” döneminin burjuvazisi değildir; sert, gaddardır. Ya direnerek savaşarak sosyalizmi savunacaklar, ya da burjuvaziye tabi olacaklardır. II. Enternasyonal partileri, ikinci yolu seçiyorlar. Ve emperyalist savaşta, “kendi” burjuvalarını destekleyip işçi sınıfına ihanet ediyorlar. Sosyalizme geçiş falan unutuluyor tabii.

Kemal: Bundan sonrasına ben devam edeyim. “Barışçıl geçiş teorileri”, bundan sonra uzun bir dönem geri planda kaldı. Sovyet devrimi de “zor”la, silahlı ayaklanmayla gerçekleştikten sonra, bu teorileri fazla savunan kalmadı.

Ta ki 1950’lerin sonlarına kadar!

Revizyonizmin ve buna bağlı olarak “barışçıl geçiş”, “parlamenter mücadele” teorilerinin revaçta hale geldiği ikinci dönem ise, 1950’lerin sonları ve 1960’lı yıllardır. (Bir önceki dönemde sözünü ettiğimiz TİP reformizmi de esas olarak bu dönemin ürünüdür.)

Bu dönem barışçıl geçiş teorilerinin başını çeken ise, –ki bu dönemin orijinal yanı burasıdır– sosyalizme emekçilerin silahlı ayaklanması yoluyla ge-

çen SBKP'den başkası değildir.

Evet, bu dönemde, dünyanın üçte birinde halk iktidarları kurulmasına, onlarca ülkede ulusal sosyal kurtuluş savaşları mayalanmasına rağmen, 2. Paylaşım Savaşı öncesinin “dünyadaki tek sosyalist ülkeyi koruma” anlayışını dayatan, bunun dışında bir şey göremeyen revizyonist bir anlayış, SBKP önderliğini adım adım ele geçirmiş ve ardından da SSCB'nin çıkarları adına, tüm dünya devrimlerini kurban etmiştir.

Revizyonizmin ilk işi, 1956'daki SBKP 20. Kongresi'nde Stalin'i "mahkum etmek" oldu. Ardından “barış içinde birarada yaşama” politikasının tümüyle revizyonist, uzlaşmacı yorumuyla silahlı devrimleri, silahlı mücadeleyi reddettiler.

SSCB'nin emperyalizmle “uzlaşma”yı esas aldığı o koşullar içinde, SBKP ideolojik olarak tüm dünya soluna “parlamente mücadeleyi” empoze etmeye başladı. Dünya çapında devrimci hareketler politik ve maddi anlamda desteksiz bırakılırken, tüm ülkelerde uzlaşmacı, pasifist, parlamente Komünist Partiler yaratılıp desteklendi. Ülkelerin kendi özgün koşullarından dolayı illegal durumdaki Komünist Partiler de tüm mücadelelerini “yasallaşma” amacına endekslediler. Yasallaşıp parlamente yoldan iktidara geleceklerdi!

SBKP'deki bu gelişme, emperyalizmin zaten pompalayıp durduğu Stalin düşmanlığına sol'dan da geniş bir koronun katılmasına yolaçtı. Stalin düşmanlığını proletarya diktatörlüğünün reddi, diktatörlüğün reddini zora dayanan devrimin reddi izliyordu. Revizyonizmin bu çıkışı, o güne kadarki yenilgilerine, yılgınlıklarına sorumlu arayanlar için düzene dönüş yolunu açmıştır. Bu koroya gecikmeden Avrupa'nın üç yenik komünist partisi katıldı. Bunlar, iktidarın eşğine gelen ama iktidarı alacak cüret ve kararlılığı, politik önderliği gösteremeyen **İspanya**, **İtalya** ve **Fransız Komünist Partileri**'dir.

Bunların önderliğinde “**Avrupa Komünizmi**” diye bir anlayış geliştirildi. Bu anlayış da isim olarak yeni ama bildik bir anlayıştı.

Avrupa komünizminin temel tezleri; anti-Stalinizm, proletarya diktatörlüğünün reddi, silahlı mücadele ve ayaklanmanın reddi idi.

Mazlum: Yanlış bir kavramın yerleşmemesi için hemen burada bir ek yapabilir miyim? Şunu belirtelim ki, “**anti-Stalinizm**” diye bir şey yoktur. Çeşitli kesimler kendilerini böyle ifade ettiği için biz de zaman zaman kullanıyoruz bunu. Fakat, Stalinizm diye bir düşünce sistemi yoktur ve Stalin Marksist-Leninisttir. Anti-Stalinizm, özünde anti-Marksizm, anti-Leninizm'dir. Evet, buyur Kemal arkadaş.

Kemal: İşte bu temel tezlerle, burjuvazinin kabul edebileceği sınırlar içinde bir “komünizm” anlayışı geliştirildi. Aslında, olan biten, II. Enternasyonal, ideolojisi ve milliyetçiliğinin hortlamasından başka bir şey değildi.

Mesela nasıl ki, II. Enternasyonal partileri, emperyalist savaşta kendi burjuvalarını desteklemişse, Avrupa Komünizmi'ni savunan partiler de, mesela, NATO konusunda *"ittifakın yeniden gözden geçirilip, anlamı ve temellerinin sağlamlştırılmasını"* öneriyorlardı. Kendi ülkelerinin emperyalist politikalarını yer yer eleştiriyor görünseler bile, asla o politikalarda karşı cepheden mücadele etmiyorlardı.

Özlem: Sanırım, reformizmin, legalizmin yeniden revaçta olduğu üçüncü dönem olarak da 1990'ları göstermek yanlış olmasa gerek. Çünkü özellikle 70'li yıllar devrimci mücadelenin, ulusal veya sosyal temelde silahlı kuruluş mücadelelerinin geliştiği yıllar. Revizyonizm, ülkemiz özgülünde 12 Eylül'ün ardından ama dünya genelinde esas olarak sosyalist sistemin yıkılmasının ardından yeniden başını kaldırıyor... Bu açıdan, II. Enternasyonal reformizmi, 60'ların reformizmi ile, günümüzün reformizmi arasında ne gibi farklar vardır?

Mazlum: Benim ve Kemal arkadaşın anlattığı iki dönem, esas olarak reformizmin tüm karakteristik özelliklerini ve tüm klasik tezlerini içeriyor. Bu anlamda söylem, argüman farklılıkları dışında günümüz parlamenteristlerinin bir farkı yok. Bugünkü "barışçıl geçiş" anlayışlarının, parlamenter yoldan, "demokrasi içinde", zora başvurmadan mücadeleyi savunan tüm anlayışların kaynağı, işte bu süreçlerdedir. Fikir babaları, sırasıyla Bernstein'dan, Kautsky'den, SBKP revizyonizminden ve **Avrupa Komünizmi'**nden başkası değildir.

"Emperyalizm değişti", "zor dönemi kapandı", "artık demokrasi içinde mücadele vermek gerekir", "çağımızda proletarya diktatörlüğü savunulamaz" vb. vb. Bugün Kürt milliyetçiliğinden ÖDP'ye kadar tüm reformistlerin, revizyonistlerin söyledikleri, neredeyse kelime kelime, ta o dönemlerde vardır.

Ve bu anlayışlar her dönemde, devrimi yolundan saptırmış, burjuvazinin düzenini sağlamlştırmışlardır. Bunun da pek istisnası yoktur.

Kemal: "Parlamenter geçiş"i mahkum ederken, eksik bir anlaşılma olmaması için şunu da kısaca belirtelim.

Marksistler-Leninistler, *"proletarya devleti ancak zor'a dayanan devrimle kurulabilir"* derken legalitenin olanaklarından, burjuva parlamentarizminin olanaklarından yararlanmayı da ihmal etmezler. Marksistler'in en gerici parlamentolarda bile çalışabilecekleri, bunu devrimi geliştirmek için bir araç olarak kullanabilecekleri, Lenin'den bu yana dile getirilen, savunulan bir anlayıştır. Burada ayırım noktası, parlamentonun "amaç veya araç" olarak ele alınmasındadır.

Marksist-Leninist teori, kapitalist düzen içinde, parlamenter mücadele ve-

rilirken de, parlamentarist yolla proletarya devletinin kurulmasının imkansız olduğunun bir an olsun bile unutulmamasını öngörür.

Bu unutulduğunda, tersine parlamentoda parmak hesabıyla devrim yapmak, oy çoğunluğuyla sosyalizmi inşa etmek hayalleri kurulmaya başlandığında, o artık parlamenter mücadelenin devrimci değil, reformist, revizyonist halidir.

Özlem: Sohbetimizin ilk bölümünde Şili örneğine -barışçıl geçişin olumsuz bir örneği olarak- değinilmesi nedeniyle Şili'deki duruma ilişkin birkaç yere baktım. Bunlardan birinde çok çarpıcı bir belgeye rastladım. Bana hem o zaman olacakları adeta önceden görmüş olması açısından, hem de bizim geçen hafta Latin Amerika'daki yeni seçim zaferleri üzerine yaptığımız değerlendirmelere paralel tespitler bulunması açısından çarpıcı geldi. Bunu aktarmak istiyorum.

Allende'nin başkanlık seçimlerini kazanmasının ardından 13 Ekim 1970'de, Şili'de silahlı mücadeleyi savunan MIR (yani Devrimci Sol Hareket) şöyle bir değerlendirme yapmış: MIR diyor ki;

*“Halk Birliği (Unitad Popular) erişilen oy çoğunluğu temelinde bir hükümet kurmak için mücadele etmektedir. Sol yönelimli bir hükümetin kurulması sadece başkanlık, bakanlık gibi belirli kamusal makamlara Halk Birliği üyelerinin gelmesi anlamına gelir. **Devlet aygıtına dokunulmadığı müddetçe o, şimdiki bürokratik ve askeri yapısını aşamayacaktır. O daima bir baskı aracı olacak ve klasik rolünü oynamayı sürdürecektir...**”*

Evet, MIR da diyor ki, birinci mesele, mevcut devlet aygıtını parçalayıp parçalamamaktır. MIR'in değerlendirmesinde, Halk Birliği'nin, Allende'nin mevcut devlet yapısıyla göreve başlayacağından dolayı zaten bir askeri darbe tehdidi altında olacağını da daha o günden, üç yıl önceden belirtiliyor ve devamında şunlar söyleniyor:

“Sol yönelimli bir hükümetin sosyalizmin inşasında ileri bir aşamaya ne çapta varabileceği, bizim kapitalist devlet aygıtını parçalayıp parçalamamamıza bağlıdır. Bu da, hem emperyalizme, hem de mali, sanai ve tarım sermayesine karşı alınacak önlemleri saptayan siyasal kurulların, kitlelerin fiili katılımına bağlıdır. Bunların hepsi, egemen sınıfla işçiler arasında silahlı bir çatışma anlamına gelir.”

Eğer seçimle iktidara gelmiş sosyalist bir parti, bunlara, yani devlet mekanizmasına, emperyalizme, tekellere dokunmazsa, bir şey olmaz ama o zaman o iktidarın sosyalistliğinin de bir anlamı olmaz.

Eğer iktidar, bunları tasfiyeye yönelirse, o zaman yine zora dayanan bir kavga, silahlı bir çatışma kaçınılmazdır. Yani buradan şu çıkıyor; şu veya bu koşulların sonucu parlamenter yoldan iktidar olduğunda da, eğer devrim ve sosyalizm yolunda ilerlenirse yine çatışma kesin gibidir...

Mazlum: Evet, devrimde zor'un zorunluluğu işte bu gerçekten kaynağını alıyor. Tartışmamızın ilk bölümünde vurgulamıştık; bugün Latin Amerika'daki sosyalist iktidarlar Allende gibi bir askeri darbeye karşılaşmadılar. Ama henüz! Konjonktür darbeler için uygun mu değil, o zaman emperyalizmin ve oligarşilerin başka saldırı yöntemleri devreye girecektir. II. Enternasyonal partileri gibi, **“Bu dönemin hep böyle devam edeceğini sanmak”** siyasi körlükten başka bir şey değildir. Oligarşilerin iktidarı, tekellerin çıkarlarını çatışmasız bırakacağını düşünmek için emperyalizmin demokrasi masallarına fazlaca kanmış ve emperyalizmi, burjuvaziyi, sınıflar savaşındaki iktidar gerçeğini anlamamış olmak gerekiyor.

Darbelerin, ekonomik ambargoların, askeri saldırıların olup olmaması, konjonktürelidir. Ama devrim sadece bir konjonktüre dayanılarak sürdürülemez. Latin Amerika'daki bu “sosyalist” iktidarlar, emperyalizmi kovacaklar mı, tekellerin tüm varlıklarına el koyacaklar mı? Dahası, bunları konjonktür değişikliğinde savunabilecekler mi? Ona göre örgütleniyorlar mı, örneğin silahlı halk örgütlenmeleri oluşturuyorlar mı? Devrim her halükarda çatışmadır, zor'dur, yıkmak ve yeniden yapmaktır. Dolayısıyla mevcut gelişmeler, en fazla “devrimin önünü açıcı” bir misyon yüklenebilir; bu da tabii bunu değerlendirebilecek devrimci bir gücün varlığında anlam kazanır. Değilse, bütün bu “sosyalist” iktidarların tarihteki yeri, yine konjonktürel olarak emperyalizm karşısında halkların cephesini güçlendiren ilerici bir gelişme olarak kalır.

Kemal: Buradan yeniden ülkemize gelirse; ülkemiz reformizmi Latin Amerika'daki gelişmeler karşısında ne kadar öykünmeci davranıyor olursa olsun, mevcut siyasal konumları daha geridir. Çünkü “devrim” ve “sosyalizme geçiş” diye bir söylemleri bile pek yoktur. Devrimci, sosyalist sıfatlarını zaman zaman kullanırlar ama programatik olarak, siyasal bir hedef olarak devrimden ve sosyalizmden pek söz etmezler.

Mesela ÖDP, Avrupa Birliği'ne üyeliği savunan tutumuyla zaten baştan emperyalist tahakküme boyun eğmiş bir görüntü arz etmektedir. Daha iktidar olmadan tekellerin hükmetmesine karşı olmadıklarını, sadece *“tekellerden daha fazla vergi alacaklarını”* açıklayarak, baştan emperyalizme ve oligarşiye güvence vermektedirler. Şimdi böyle bir parti, iktidar olsa ne olur? Daha baştan ben sizin çıkarlarınıza dokunmayacağım ve sizinle çatışmayacağım diyor.

Tüm strateji ve taktiklerini “parlamentar mücadele” içinde yer almak ve parlamentoya girmek üzerine kuran diğer legal partilerin durumu da farklı değildir. Daha baştan oligarşinin çizdiği sınırlar içinde örgütlenmeyi, burjuva parlamentarizmi içinde mücadele etmeyi kabul ederek, “ihtilalci yol”u reddetmişlerdir. Proletarya diktatörlüğü gibi şeyleri telaffuz bile etmezler zaten.

Bugün “reel sosyalizm” söylemini kullanan, bunun yerine “özgürlükçü

sosyalizm”, “demokratik sosyalizm” gibi kavramlar geliştirenler, bu kavramlarla esasında burjuvazinin “komünist totaliter diktatörlük” suçlamasının dayatması altında proletarya diktatörlüğünü ve sosyalizmi reddedişlerini, burjuvaziye ifade etmektedirler.

Burjuvazinin tüm dünya çapında politikasıdır; solu iktidar için ne ölçüde tehlike teşkil ettiğine göre, kategorilere ayırıp her kesime ayrı politikalar geliştirir. En tehlikelilere yönelirken, ötekilere belli bir icazet alanı sunar. İşte burjuvazinin solu kategorilere ayırırken en temel ölçülerinden biri proletarya diktatörlüğünü savunup savunmamaktır.

Düzenin sınırları içinde, parlamenter yoldan mücadeleyi benimseyenler her dönem bu noktada proletarya diktatörlüğünü reddettiklerini vurgulamaya özel bir önem atfetmişlerdir. Ülkemizde günümüzün reformistleri, büyük bir keşif yapmış gibi, “özgürlükçü sosyalizm”den, “demokratik sosyalizm”den sözediyorlar. Halbuki onlardan onyıllarca önce M. Ali Aybar “**Gü-leryüzlü sosyalizm**” diyerek “keşfetmişti” onu. Çünkü Aybar da aynı çizgi-deydi.

Reformizm ve revizyonizm geriledikçe, Marksist-Leninist tahlil ve tespitlerinden, devrimlerin meşruluğu anlayışından iyice uzaklaşır. Ve neticede halkların “zor” a başvurmasını gayri-meşru, anti-demokratik ilan etme noktasına gelir.

Burjuvazinin onyıllardır tekrarlayıp durduğu “haklarınızı demokratik yoldan arayın”, “sosyalizm için mücadele edecekseniz demokratik yoldan mücadeleye edin” anlayışı, sonuçta onların da anlayışı olur. 1980 öncesi dönemin revizyonistlerinin bir kısmı en azından “**zor’u ilkesel olarak reddetmedikleri-ni**” söylerlerdi. Bugün tam tersine, burjuva hümanist anlayışın, sivil toplumluluğun içselleştirilmesiyle zor “ilkesel olarak” reddedilmektedir.

Zor’u ilkesel olarak reddedenler, burjuvaziden iktidarı alamayacakları gibi, iktidarı almaya cüret bile edemeyeceklerdir. Bugün devrim yolundan, sosyalizme geçişten hiç söz etmemeleri zaten bunun sonucudur. 1960’ların sonunda Mahir Çayanlar’ın mücadele ettiği reformizmin temsilcilerinden biri olan Kenan Somer daha o zamandan bu düzen içiliği şöyle formüle etmişti: “*Barışçı yol = parlamenter yol = demokratik yol; barışçı olmayan yol = ihtilâlcî yol = anti-demokratik yol.*”

Ölçü, Mahir’in dediği gibi, **burjuva parlamentarizmi**’dir. O zamanlar fazla revaçta olmayan bu düşünce, Özlem’in dediği gibi, 1990’larda legalizmin, parlamentoculuğun yeniden revaçta hale gelmesiyle, bu kesimlerin savunduğu görüş haline geldi. Bugün kendine solcu, sosyalist diyenler bile devrimci şiddet eylemlerini “kınıyor”lar, silahlı mücadeleyi bırak çağrılarını yapıyorlar.

Özlem: Ölüm orucu karşısında “*demokratik mücadele verin*” söylemi

de bunun bir yansıması aslında değil mi? Bu rnek bile, devrimcilerin bu ve benzeri tüm eylem biçimlerinin “anti-demokratik”, “demokrasi dışı!” grlmesi anlayışının ne kadar derinlere nüfuz ettiğini gösteriyor.

Kemal: Tabii, parlamenter yoldan sosyalizme geçiş diye başlayıp burjuva parlamentarizmine tabi olduğunda, demokrasi ne, demokratik mücadele siyasi mücadele nedir, demokratik olan ne, anti-demokratik olan ne, bunların hepsi birbirine karıŐıyor. Sohbetimizi toparlamak, sonuçlandırmak açısından Şunu ekleyelim buraya:

Bizim devrim kavramıyla kastettiğimiz, sadece siyasi iktidarın alınması değildir. Bu “politik devrim”dir. Bizim devrim derken kastettiğimiz “politik ve sosyal devrim” ise iktidarı almakla beraber, aşağıdan yukarı devlet mekanizmasının parçalanması ve yukarıdan aşağıya sosyalizmin inşasıdır. Devrim ncesi zor, iktidarı devralmak, mevcut devlet mekanizmasını parçalamak için; devrim sonrası zor (yani başka deyişle proletarya diktatörlüğü) ise, “*burjuvazinin direncini kırmak ve kendi düzenini kurmak için, burjuvazinin alt ve st yapıda gelişeceği veya gelişmesine zemin olabilecek tüm koşulları ortadan kaldırmak için*” gereklidir. Devrimci iktidar bunu yapmadığında, “*burjuvazinin yüzyıllara dayalı yönetme alışkanlıkları, gücü, emperyalizmden aldığı destekle proletaryayı alaşağı edip yeniden iktidarı alması hiç de zor olmayacaktır.*” İŞte bu anlamdadır ki, zor’un reddi, devrimin de, sosyalizmin de reddidir.

Sevgili okurlarımız, bu konudaki tartışmamızı burada noktalıyoruz. Haftaya yeni bir sohbette buluşmak üzere Şimdilik hoşçakalın.

Ülke özgür değilse, inançlar da özgür olamaz!

Konu: İnanç Özgürlüğü ve İnançlara Saygı - 1

Sevgili okurlarımız, merhaba! Bu hafta, emperyalist basında yayınlanan karikatürler ve bunun gündeme getirdiği tartışmalar vesilesiyle inanç özgürlüğü, inançlara saygı konusunu ele alacağız.

Haklar ve Özgürlükler Cephesi'nin açıklamasında açıkça belirtildiği gibi, bu karikatürler, halklara karşı emperyalist saldırının bir parçasıdır. Ve elbette, halklara karşı bir saldırı olduğu için de, devrimciler bu saldırının karşısına dikilmelidir. Burjuva, küçük-burjuva kesimlerin birçoğu, karikatürlerin yayınlanmasını "basın özgürlüğü" diye izah etmeye çalışırken, solun çeşitli kesimlerinde de bu konuda belli bir tereddüt yaşandığını görüyoruz. Bu konudaki tereddütlü tavırlar, aslında türban konusundaki tereddütlü tavra da çok benziyor. Acaba bir tavır alırsak, islamı mı savunmuş oluruz, islamcılarla yan yana mı gelmiş oluruz gibi kaygılar taşıyor.

Bu tereddütlerin esas olarak iki nedeni var kanımca; birincisi, din ve dincilik konusundaki politikanın yanlışları, ikincisi, bugünkü dünya konjonktüründe emperyalizme karşı çeşitli biçimlerde bir savaş veren islamcı hareketi nereye oturtacaklarını tam bilememeleri. Konumuz esas olarak bunlar olmamakla birlikte, inanç özgürlüğünü, karikatür olayı karşısında alınması gereken tavrı tartışırken bunlara da yer yer girmek durumundayız.

Sohbetimizi biraz sistematik olarak yürütebilmek için konuyu belli başlıklar halinde tartışalım derim; birinci olarak ele almamız gereken, emperyalistlerin ve burjuvazinin inanç özgürlüğünden ne anladığı, bunu nasıl uyguladığıdır. İkinci olarak, somut sorunda, yani karikatür olayında cephelemler nasıl oluşmalıdır, bunu ortaya koyalım. Üçüncü olarak islamın/islamcılarının ve devamında da devrimcilerin inanç özgürlüğüne nasıl baktığını ortaya koyarız. İlk sözü Özlem'e veriyorum.

Özlem: Ben öncelikle üniversiteli arkadaşlardan bazı izlenimler aktarmak istiyorum. Çok gündemde olduğu için doğal olarak sohbet konusu olmuş. En sık rastlanan tavır "ne var bunda" tavrı. Kimi sonuçta bir karikatür diyor, kimi sanatta tabular olmaz diyor...

Aslında tümüyle yanlış zeminde bir tartışma. Çünkü olay, ne sadece bir karikatür denilip geçilebilir, ne sadece basın özgürlüğü ile açıklanabilir, ne de salt dinsel bir meseledir. En başında, yani karikatürler dört ay önce yayınlandığında belki münferit, lokal vb. diye tartışılabilirdi. Ama öyle olmadığı anlaşıldı. Hatırlanacak olursa, daha o zaman Danimarka'daki islam ülkeleri büyükelçileri bir metin imzalayıp Danimarka hükümetine vermiş, hatırladığım kadarıyla özür dilenmesini, karikatürlerin yayınlanmasının engellenmesini istemişlerdi (ki "islam ülkeleri" içinde Türkiye Büyükelçisi de imza attığı için ayrıca polemik konusu olmuş, AB emperyalistleri en çok da Türkiye'ye bozulmuşlardı.) Her neyse, buna rağmen emperyalistler bunu müslüman halklara karşı bir hakaret olarak kullanmaya devam ettiler. Sorunun emperyalist saldırısının bir parçası olduğu daha çok bu süreç içinde algılandı ve kitlesel tepkiler de bu süreç içinde ortaya çıkmıştır.

Bazı aydınlar, bunun Avrupa'da demokrasinin, düşünce özgürlüğünün sınırlarının ne kadar geniş olduğunu gösterdiğini söylüyorlar. Kimileri de tersinden, "**hoşgörü, uyum**" politikalarının mimarı olan Avrupa'nın kendi yaptıklarını yıktığını söylediler. İkisi de doğru değil bence. Bu düşünceler, onların "emperyalist" niteliğini yoksaydığı için yanılığa düşüyorlar.

Burjuvazi, feodalizme karşı mücadele ettiği dönemde inanç ve düşünce özgürlüğünün savunucusudur. "İnançlara saygı" gösterilmesini ister bu dönemde. Çünkü düşünce ve inanç özgürlüğü olduğu ölçüde, feodalizmin dayandığı temeller zayıflatılabilirdi. Bunun sonucunda, burjuvazinin yükselme döneminde (ki ona aynı zamanda "aydınlanma çağı" diyorlar) bilim, Ortaçağ'ın dini düşüncelerinden, kilise dogmalarından kurtuldu. Doğa bilimlerinde büyük gelişmeler sağlanırken, kilisenin farklı her inancı mahkum eden otoritesi sarsıldı.

Burjuva yıktığı kilisenin yerine akıllı, tanrıların yerine bilinci koydu. Burjuva felsefe aslında yine idealist felsefenin sınırları içinde dolaşıyordu ama düşüncede, inançta bir özgürlük ortamı da oluşmuştu. Kralların, kilisenin "tanrının temsilcisi" olmadığı ancak böyle bir özgürlük ortamında savunulabilirdi. Bütün mesele, kilisenin, feodalizmin iktidarını yikmaktı.

Bilim ve yeni tanımlanan insan hak ve özgürlükleri, insanın hem doğa olayları, hem "tanrıların yeryüzündeki temsilcileri" karşısındaki acizliğini ortadan kaldırıyor, dinsel otoriteleri bir kenara itiyor, bütün bunlar da burjuvazinin iktidarını pekiştiriyordu.

Tarihin belli bir evresinde üretim ilişkilerini ve bunun yanısıra hak ve özgürlükleri, demokrasiyi geliştirerek ilerici bir misyon oynayan **burjuvazinin gericileşmesi**, kendini her konuda olduğu gibi inanç özgürlüğü ve inançlara saygı konusunda da göstermiştir.

Bu gericileşmenin sonuçları olarak, birincisi burjuvazi kitleler nezdinde dini inançları yeniden diriltmeye girişirken, düzenin denetimi dışındaki düşün-

ce ve inançlara karşı da baskı politikalarını yürürlüğe koymuştur.

Burjuvazinin farklı düşüncelere, inançlara saygısının ne kadar olduğu en iyi, sömürgecilik politikasıyla ortaya çıkmıştır. Sömürgeleştirdiği her yerde, kendi kültürünü, yönetim sistemini dayatmış, farklı inançları, kültürleri, dilleri, bırakın baskı altına almayı, yeryüzünden silmiştir. Sömürgeci ordulara hep “misyonerler” eşlik etmiştir. Bugün onlarca halk, onlarca dini inanç, artık yalnızca “tarihin bir döneminde varolmuş” halklar, inançlar halindeyse, bu yoketmeyi gerçekleştirenlerin başında burjuvazi gelir.

Sömürgecilik, bir politika olmanın ötesinde, emperyalistlerin kültürüne, davranış ve düşünüş tarzına dönüşmüştür. Emperyalistler, açıkça kendilerini öteki ülkelerin halklarından, kendi kültürlerini öteki kültürlerden üstün görmektedirler. Bu emperyalist ülkelerin sıradan vatandaşlarına kadar yayılan bir kültürdür.

Bu yüzden emperyalistler, gerek sömürgeci olarak buldukları ülkelerde, gerekse de kendi ülkelerindeki “yabancılara” karşı her zaman kültür, inanç dayatması içinde olmuşlardır. Diğer halklara kendileri gibi giyinmelerini, kendileri gibi yiyip içmelerini, kendileri gibi eğlenmelerini, dayatmışlardır. Uzun dönemler boyunca Avrupa veya Amerikan emperyalizminin sömürgesi olarak kalmış ülkelerde giyimde, yeme içmede, müzikte, çok çarpık tablolar görülür bugün. Kısacası, burjuvazi başka inançlara, kültürlere, halklara hiçbir değer vermez ki, onlara saygı gösterebilir.

Kemal: Hem tarihsel olarak, hem de bugün için emperyalizmin inançlara saygı gösterdiğini, düşünce özgürlüğünü savunduğunu söylemek mümkün değildir. Burjuvazinin bu konuda hep sınırları vardır ve bu sınırlar giderek daralmaktadır. Daha geçenlerde Avrupa Parlamentosu’na getirilen “*komünizmi savunmanın yasaklanması, komünist ülkeleri destekleyenlerin bile yargılanması*” önerisi aslında burjuvazinin dini veya siyasal inançlara ne kadar saygılı olduğunu gösteriyor.

Ayrıca şunu da belirtmek gerek; mesela karikatür olayını tahlil ederken “*emperyalizmin kendi düşüncelerini, inançlarını, kültürünü dayattığından*” sözediyoruz. Orada anlatmak istediğimiz elbette dayatmanın kendisi. Değilse, emperyalizmin, burjuvazinin bir inancı yoktur. Dini yoktur. O dönemsel olarak şu veya bu inancı, şu veya bu kültürü empoze edebilir, birine karşı savaşmak için bir başkasına yaslanabilir. Bunu belirleyen emperyalist tekellerin çıkarlarıdır.

Biraz önce Özlem’in anlattığı gibi, bir dönem kiliseye ve dine savaş açan burjuvazi, daha sonra, - artık onlar iktidarı için bir tehlike olmaktan çıkartıldığında- kilisenin ve dinin hamisi olmuştur. Yüzyılların mirası olan kaderci, gerici düşünce ve inançları desteklemeye başlamıştır. Çeşitli biçimlerdeki hurafeler, “öteki dünya” vaatleri, bu kez biraz daha farklı biçimlerde burjuva-

zi tarafından üretilmeye başlanmıştır. Mesela Harry Potter gibi filmlerdeki hurafeler, Hıristiyanlığın veya İşlamin hurafelerinden çok mu farklı? Düz bir menkıbe şeklinde değil de, gelişmiş teknolojiyle sunuluyor halka.

Burjuvazi halka empoze etmeye çalıştığı emperyalist yoz kültür yanında, gerici din kültürünü de kullanmayı ihmal etmemektedir. Bunun kullanım derecesi ve biçimleri ülkeden ülkeye değişiyor elbette, ama her ülkede ve her dönem kullanıyor. Dini bağlılık, kürtaj gibi konularda bizzat burjuva demokrasisinin partileri tarafından militanlaştırılarak sürdürülüyor. Papa'yı dinlemeye bir milyon insanın toplanması, Vatikan'ın etkisi değil, burjuvazinin yönlendirmesi sonucudur. Gerici din kültürü ve emperyalist kültür halkın bilinçlenmesini önlemek için kol koladır.

Dolayısıyla, zlem'in söylediklerini tamamlarsak; burjuvazi için inançlara, düşüncelere saygı söz konusu değildir, sadece ve sadece "kullanma" söz konusudur. Emperyalist politikaların dönemsel karakterine göre, "inanç özgürlüğü"n en geniş şekilde uygulayıp, inançlara saygı propagandasını ne çıkardığı gibi, tam tersini de yapabilir.

Burada ikinci soruya geçebiliriz; karikatür meselesinde halklar, devrimciler nasıl tavır almalı?

Mazlum: En başta şunu söyleyelim: Bu karikatürler "basın özgürlüğü" gibi kılıflar altında savunulamaz. Özlem'in dediği gibi, halkların değerlerine karşı açık, şiddetli bir emperyalist saldırıdır. Emperyalistlerin halklara saldırısı söz konusuysa eğer, devrimciler açık ve net emperyalist saldırının karşısında tavır alırlar.

Kısa bir formül gibi oldu ama işin özü bu. şimdi olayın diğer ayrıntılarına bakabiliriz.

Görünürde saldırının yöneldiği hedef, bizim kendi inançlarımızın bir parçası değildir. Tam tersine karşı çıktığımız, halkları uyuşturan bir olgu olarak gördüğümüz "din" olgusunun bir parçasıdır. Karşı çıkışta tereddütler yaratan da bir yanıyla budur.

Böyle bir tavır almak, dinle, dincilikle "uzlaşmak" mıdır? Kimileri böyle görüyor. Hayır, ideolojik olarak böyle bir uzlaşma söz konusu değildir ve olmaz da.

"*Dini savunmuş*" gibi mi grnrz? Hayır, bizim karşı çıktığımız halkların bütün olarak iradesine ve değerlerine saldırılmasıdır. Burada bütünlüklü bir emperyalist dayatma vardır. Bu dayatmaya karşı ıkıyoruz. Emperyalistler halklara saygısızlık yapıyor. Buna karşı ıkıyoruz. Emperyalizme karşı bu tavrı alırken, islamcılarla yan yana gelmiş mi oluruz, olabilir. Safımızda ve tavrımızda bir yanlışlık yoktur. Biz çünkü her zamanki safımızdayız demektir. Bu safta yeni olan islamcılar ve en geniş anlamda müslüman kitledir.

Emperyalistler tarafından biz kullanılmadık. Kullanılan, bugün değerleri

saldırıya uğrayanlardır. Emperyalizm karşısındaki istikrarlı ve tutarlı tavrımız, varlığımız, onların kendi geçmişleriyle muhasebe yapmasını da zorlayacak bir faktördür. Dün, Amerikan askerlerini korumak için “Allah Allah” nidalarıyla bize saldıranların, bugün yanımızda “kahrolsun ABD, kahrolsun Avrupa emperyalistleri” diye tavır alması, bizim onların yanına gitmemiz değil, onların bizim yanımıza gelmesidir. Elbette gelirken kendi kültürlerini de getiriyorlar, o kültürde onaylamadığımız ve onaylamayacağımız yanlar var. Ona karşı mücadelemizde, tavrımızda da bir değişiklik olmaz.

Biz her dinden ve milliyetten halkların emperyalizme karşı birleşmesini savunuyoruz. Ve bir gerçek ki, bu cephenin en zayıf yanı, islamcılardır. Çünkü kapitalizme asla karşı çıkmayan ekonomi politikalarıyla, emperyalist sistemle dolaylı-dolaysız sayısız bütünleşmeleriyle, çelişkilerinin en keskin olduğu anda bile, emperyalizmle uzlaşma potansiyelini, halka ve devrimcilere düşmanlaşma potansiyelini içlerinde taşımaktadırlar.

Fakat bugün emperyalizmin halkların değerlerini aşağılamasına karşı tavır, esas olarak emperyalizme bir tavidir. İslamcıların tavır alıp almamasından da bağımsız olarak alınması gereken bir tavidir.

Özlem: İslamcıların mesela türban takma hakkını veya bu olayda kutsal değerlerine saygı gösterilmesi talebini destekleme tartışmalarında, sık sık şu sözlere tanık oluyoruz: “Peki onlar iktidar olsa, başkalarına düşünce özgürlüğü, inanç özgürlüğü tanıyacaklar mı?” Ve bu gerekçeyle de onların hak ve özgürlüklerini savunmakta tereddüt ediliyor. Bir de şunu soracağım, emperyalizm müslümanların inançlarına saldırıyor, ama emperyalizmin işbirlikçisi iktidarlar da islamcılığı geliştirmeye çalışıyor. ABD, AB, hem islama saldırıyor, hem islamcı bazı rejimleri destekliyorlar, bunda bir çelişki yok mu?

Mazlum: Her iki soru da yerinde sorular oldu. İslamcılar iktidarda olsa, ne inançlara saygıları olacaktır, ne de düşünce özgürlüğü diye bir şey. Bu ihtimal de değil, neredeyse kesindir. İran’dan Afganistan’a kadar mevcut islamcı iktidarlarda da böyle olmuştur zaten.

İslamcılar ekonomik anlamda kapitalizme alternatif bir modelleri olmadığı gibi, haklar ve özgürlükler alanında da demokratik bir anlayışa sahip değildir. Fakat buna rağmen islamın, hıristiyanlıktan farklı olarak toplumsal yaşamın bütününü düzenleme gibi bir iddiası vardır. Bu iddia ise, tüm halkın dini otoritelerin buyruğu altına girmesi ve sömürü düzenine ses çıkarmayıp sadakayla, zekatla yaşamaya razı gelmesinden öte bir içeriğe de sahip değildir. Bu anlamda da “dini otoriteyi” egemen kılmak için, tüm sömürücü egemen sınıfların yaptığı gibi, baskı ve terör uygulayıcısıdır. İslamcı yönetim anlayışında bırakın “kafir” olarak addedilen farklı inançlara, ateistlere saygıyı, mezhepler arasında bile bir saygı yoktur. İslami anlayışların iktidar olduğunda uyguladıkları zulümde faşizmi aratmadıklarına dair birçok örnekler

verilebilir. Ama sanırım tartişma konumuz açısından bu ayrıntılara gerek yok.

Çünkü demokratik haklar ve özgürlükler mücadelesinde, yarın onlar iktidar olursa böyle yapacaklar noktasından hareketle tavır belirlenmez. Biz oligarşinin iktidarına ne kadar karşıysak, islamcı bir iktidara da o kadar karşıyız ve onların iktidar olmasını engellemek için savaşıyoruz da. Fakat bugünün sorunu faşist bir düzen karşısında haklar ve özgürlükler mücadelesi sorunudur. İkinci olarak, haklar ve özgürlükler konusunda devrimcilerin kendi içinde tutarlı ve istikrarlı olmasıdır. Biz, türban yasağına karşı çıkarken de, emperyalistlerin müslümanların değerlerine saldırısının karşısına dikilirken de halklara şunu söylüyoruz: İnanç özgürlüğünü, halkların değerlerine saygıyı ancak biz tutarlı şekilde savunuyoruz. İnanç ve düşünce özgürlüğünü ancak zgür bir ülkede, devrimci bir halk iktidarında görebilirsiniz. Halklara, emperyalizme bağımlı bir ülkede, sömürü düzeni yürürlükteyken, gerçek anlamda inanç ve düşünce özgürlüğüne sahip olamayacaklarını gösteriyoruz. Emperyalistler, işbirlikçileri, inançlara ve düşüncelere özgürlük tanımaz, saygı göstermez, yalnız kullanır ve istismar ederler. Yani biz, halkın bir kesiminin türban takma hakkını savunurken, aynı zamanda kendi iktidarımız için mücadele etmiş oluyoruz.

Kemal: Burada, müslümanların dini ibadetlerini yerine getirebilmeleri, dini kurallara uyma haklarıyla, dine göre düzenlenmiş bir toplumsal yaşamı dayatmaları arasındaki farkı görmek gerekir. Biz birinci noktada inançlara saygı ve düşünce özgürlüğü çerçevesinde onların hakkını savunurken, ikinci noktada karşılarında oluruz. Bu fark gözden kaçırıldığında, ya haklar ve özgürlükler mücadelesinde bir kesim dışlanmış, ya da tersinden onların peşinde sürüklenilmiş olur.

İslamcı hayat tarzının dayatılmasına karşı tavrımız nettir. Bunun “inanç özgürlüğü”yle, “inançlara saygı” ile ilgisi yoktur. Tersine kendi yaşam biçimlerini dayatmaları, bizzat onların inanç özgürlüğünü ortadan kaldırmaları, başka kesimlerin inançlarına saygısızlık yapmalarıdır. Devrimci bir halk iktidarının inançlara özgürlük çerçevesini de bu belirler. Ki buna artık sohbetimizin ikinci bölümünde değineceğiz. Bugünkü sohbetimizi esas olarak karikatür olayındaki tavra ilişkin birkaç noktayla tamamlayalım. Özlem’in ikinci bir sorusu vardı, onu da sen cevapla istersen.

Mazlum: Emperyalizmin islam karşısındaki saldırgan politikasıyla işbirlikçilerinin politikası çelişiyor mu? Veya tüm müslümanları hedef göstermekten, terörist ilan etmekten çekinmeyen emperyalizm, aynı zamanda nasıl oluyor da, islamcı iktidarlara destekliyor? Bir çelişki yok bence.

Emperyalizm islamın en kutsal değerlerine saldırarak genel olarak tüm müslümanları hedef alırken, aşağılarken, bu büyük kitleyi terörle ve kültürel

asimilasyonla pasifize etmeyi amaçlıyor. Bu pasifikasyonda öncelikli amaç ise “radikal islamcılığı” müslüman kitleden tecrit etmektir. Değilse, emperyalizm kitleleri kapitalizm içinde tutan bir din olarak islamı da, işbirlikçi islamcı iktidarları da kullanmaya devam edecektir.

Bu anlamda emperyalizmle AKP arasında da bir çelişki yok, tam tersine uyum var. Emperyalizmin AKP üzerinden propagandasını yaptığı “ılımlı islam” tam da yukarıda ifade ettiğim amacın politikasıdır zaten. Tüm müslüman kitleyi ve islamcı hareketleri emperyalist dünya düzenine entegre etme politikasıdır bu. Ki ölkemizde emperyalizm ve işbirlikçileri bu konuda oldukça mesafe katetmişler. Ölkemizdeki islamcıların bu karikatür olayındaki tavırları gerçekten ayrıca incelenmeye değer. Birçok ülkenin aksine kitlesel tepkiler olmadı. Protesto eylemlerinin bir kısmını islamcı kitleye oynayan faşistler, bir kısmını Saadet Partisi örgütledi zaten. (Ki Saadet Partisi de AKP gibi iktidar olsaydı, aynısını yapacak, yani sessiz kalacaktı.) Geriye aslında küçük birkaç çevrenin tepkileri kalıyor. Bu da ölkemizdeki islamcılığın ne kadar düzenle bütünleşmiş olduğunu, müslüman kitlenin de ne kadar düzen islamcılığı çerçevesinde tutulduğunu gösteriyor. Bu islamcılık, hızla holdingleşen, kültürel olarak da kapitalistleşen bir islamcılıktır ve emperyalizmin istediği de tam budur. Böyle bir islam karşısında emperyalistler “inançlara çok saygılı” olacaklardır şüphesiz. Onların “saygısız” olduğu, emperyalist düzen için tehlike olan veya tehlike olma potansiyeli taşıyan inançlardır. Ve bu yüzden biz de bu emperyalist saygısızlığın karşısındayız.

Kemal: Haftaya, bizim inanç özgürlüğünden ne anladığımızı, devrimci bir halk iktidarının bu konudaki politikasının ne olacağını ve devrimcilerin din karşısındaki ideolojik, politik tutumunun nasıl şekilleneceğini tartışacağız. Şimdilik hoşçakalın.

Konu: İnanç Özgürlüğü ve İnançlara Saygı -2

‘Öteki dünya cenneti’ ve bu dünyada bir cennet yaratmak

Sohbetimizin ilk bölümünde, emperyalistlerin ve burjuvazinin inanç özgürlüğünden ne anladığını, karikatür konusundaki saflaşmayı ve islamcılarının inanç özgürlüğü meselesindeki tutumları üzerine konuştuk.

Bugünkü sohbetimizde esas olarak devrimcilerin ve devrimci bir iktidarın din, inanç özgürlüğü konusundaki tutumlarını ele alarak konumuza devam edelim.

İslamın değerlerine hakaret eden karikatürlere karşı protestolar, çeşitli biçimlerde sürüyor. Protestoların bazı yerlerde kitlesel boyutu, bazı yerlerde de şiddet boyutu ön plana çıkarken, eylemlerin politik olarak zayıf olduğu görülüyor. Konuya ilişkin yazı, eylem ve sloganlarda emperyalist sistemi ve politikalarını sorgulamaktan çok, yüzeysel dini tepkiler ön plandadır.

Aslında bu yüzeysellik sadece islamcı cephede değil, burjuvazi ve küçük burjuvazi cephesinde de görülüyor. Öyle ki, karikatür meselesinin emperyalist politikalarla bağı yeterince tartışılmadığı gibi, inanç özgürlüğü, inançlara saygı gibi konular da tartışılmıyor. Çünkü, bunun tartışılması da onların bu konudaki politik zayıflıklarını, riyakarlıklarını ortaya çıkaracak bir tartışmadır.

Mazlum: Bir konuda net olmak, politik olarak sağlam, tutarlı bir noktada durmak kadar güzel bir şey yok. Bu meselede Marksist-Leninistlerin yeri işte tam böyle bir yer. Bu nedenle geçen sohbetimizde de dediğimiz gibi, hiçbir kaygı duymadan müslümanların kutsal değerlerine yapılan saldırının karşısına da dikiliyoruz, inanç özgürlüğü konusunda ne dediğimizi de hiç eğip bükmeden her zeminde ortaya koyabiliyoruz.

Gazeteleri izliyorsanız dikkatinizi çekmiştir; ülkemizdeki küçük-burjuva aydınların önemli bir kesimi bu konuda ikircikli bir tavır içinde. Özellikle düşüncelerine “laiklik-şeriat” meselesinin yön verdiği aydınlar bu durumda. Karikatürlerin emperyalizmin inançlara saygısızlığı olduğunun farkında belki, ama bu konuda alınacak tavrın ülkemizdeki islamcıları, şeriat yanlılarına

güçlendirmesinden korkuyor. İslamcı aydınlar ise meseleyi “haçlı” edebiyatından taşırmıyorlar pek; çünkü inançlara saygı konusunda kendilerinin başkasına ders verecek, eleştiri yapacak bir durumu yok.

Kemal: Evet, Mazlum bu duruma değinmişken, bugünkü başlığımıza geçmeden, bu durumun geçen hafta içinde ortaya çıkardığı birkaç gelişmeye daha değinelim. Bunlar sohbetimizin geçen haftaki bölümünde emperyalizmin, burjuvazinin inançlara saygısı konusunda söylediklerimizi de pekiştiren gelişmeler olması yanıyla önemliydi.

Avrupa emperyalistleri her zaman hoşgörünün, barışın baş savunucusudur, her sorunu mutlaka diyalog içinde çözerler ya; Avrupa Parlamentosu da geçen hafta “karikatür krizini çözmek üzere” toplandı. Ama çözemедiler. Çözemедikleri gibi, cepheleri daha da sertleştirdiler. Ayrıntılarını dergimizdeki haberlerde okursunuz. “Bu Avrupa’ya saldırıdır” diyerek tüm hoşgörülerini, inançlara saygıyı bir kenara bıraktılar.

Ülkemizdeki islamcılar, başta AKP olmak üzere geçen hafta bol bol “diyalog” lafını etti. Burjuva ve islamcı basında Türkiye’nin bu krizi çözmeye, medeniyetler, dinler arasında diyalogun sağlanmasında “kilit ülke” olduğunu yazılıp çizildi.

Hemen şunu söyleyim ki, “Medeniyetler arası diyalog”, “dinler arası diyalog” sözlerini en çok kullananlar, başka medeniyetlere, farklı dinlere karşı **en tahammülsüz, en çok düşman ve saldırgan** olanlardır. Türkiye egemen sınıfları da bunların başında gelir.

Geçtiğimiz yıllarda Diyanet İşleri Başkanı ile Papa arasında bir görüşme yapılmıştı. Burjuva basın bu görüşmeyi “Tarihi diyalog” başlıklarıyla vermişti. Fethullah Gülen’in Papa’yla görüşmesi de aynı demagojilerle sunulmuştu. Oysa sormazlar mı adama; siz daha yanıbaşınızdaki, kentleri, işyerlerinizi, okulları paylaştığınız Alevilerle en küçük bir “diyalog” kurmamışken, başka dinlerle nasıl diyalog kuracaksınız? Milyonlarca Aleviye, senin ibadet yerin cemevi değil camidir diye dayatan, onyıllarca cemevlerini yasaklayanlar, inançlara saygıdan, inanç özgürlüğünden sözedebilirler mi?

Diyanet İşleri Başkanı’yla Papa’nın “diyalog”unun en çarpıcı yanı da şuydu: diyalog’un sonucunda iki din adamı, **“Teröre karşı birlikte hareket edilmesi”** konusunda hemfikir olduklarını açıklamışlardı.

Egemen sınıfların “dinler arası diyalog”dan bile anladıklarının muhtevası, halka karşı olmaktır. Dini, halkın mücadelesini bastırmanın aracı olarak görenlerin “inançlara saygı” diye bir düşünceleri elbette olamaz. Peki biz ne anlıyoruz inançlara saygıdan, bunu açarak devam edelim.

Mazlum: İsterseniz bir özet olarak Halk Anayasası Taslağı’ndaki ilgili maddeyi okuyalım önce.

29. Maddesinde “**İnanç özgürlüğü**” başlığı altında şöyle deniyor:

a-) Dini inanç, kişileri ilgilendiren özel bir konudur. Herkes istediği dini inanca sahip olabildiği gibi, inanmama özgürlüğüne de sahiptir.

b-) İnanç özgürlüğünün güvencesi olarak ibadet yerleri korunur. Dini inançları gereği ibadet yapmak isteyenlere yardımcı olmak için gerekli sayıda din görevlisinin sosyal güvencesi sağlanır.

c-) Hiç kimse dini inançları ya da inançsızlığı nedeniyle baskı altına alınamaz, kınanamaz.

d-) Dini esaslara dayalı, gerici, sömürüyü esas alan bir devlet kurmak için halkın dini duygularının istismar edilip araç olarak kullanılmasına izin verilmez.

Son derece net bir formülasyon. Hiçbir “takiye” yok, “manevra” yok. Devrimci bir halk iktidarının ve devrimci bir partinin bu konuda yapacakları ve yapmayacakları net. Esasında bu netlik, Marks, Engels’den bu yana böyledir. Dinciliğin daha yaygınlaştığı bir tarihsel kesitte, Lenin sosyalistlerin bu konudaki tavır ve politikalarını daha da netleştirmiştir.

Özlem: Bu konu, zaman zaman söylendiği gibi “hassas” bir konu. Burada devrimci halk iktidarının din ve inanç özgürlüğü konusunda ne yapacağını görüyoruz. Peki bugün inanç, din meselesinde nasıl bir yöntem izleyeceğiz? Halkı uyuşturan, kadercileştiren inançlarla nasıl mücadele edeceğiz.

Mazlum: Bugün nasıl bir yöntem izleyeceğimizin cevabı da bir yanıyla yukarıdaki maddelerde var aslında. Sanıyorum ki soruyu bu şekilde “hassas”lık meselesinden hareketle sorman da, din konusunda sosyalistlerin tavrına ilişkin bir yanılgıdan kaynaklanıyor.

Genelde devrimcilerin din konusunu öncelikli olarak ele almaması ülkemizdeki islamın etkisinin yaygınlığına bağlı olarak düşünülür. Bu yanlış bir düşüncedir. Başka ülkelerde de, yani dini inançların bu kadar güçlü ve yaygın olmadığı ülkelerde de Marksist-Leninistlerin tavrı farklı değildir. Dini öne çıkarmamak, devrimciler açısından “taktik” bir davranış, bir manevra değildir. Bu **bilimsel bir gerekliliktir**.

İkinci olarak, dinin halkı kadercileştirdiği, sömürüye boyun eğer hale getirdiği bir gerçektir. Ama bu olguyu değiştirmek de sadece sözünü ettiğin türde bir mücadeleyle mümkün değildir. İkinci yanılgı da buradadır.

Sorunu daha iyi kavrayabilmek için üç noktayı açıklığa kavuşturmalıyız. **Bir;** din nedir, insanların beynine, yaşamına nasıl yerleşiyor? **İki;** Marksist-Leninistlerin “halkı uyuşturan” bir olgu olarak dine karşı mücadelesinin asıl çözüm platformu nedir?

Kemal: İstersen birinci şıkka ilişkin ben devam edeyim. Tabii ki “din nedir” meselesini tartışmak bu sohbetin sınırlarını oldukça aşar. Fakat tartıştığımız yan itibariyle sanıyorum ki, Lenin’in şu tahlilleri sorumuzu cevaplayacaktır.

Dinin tarihsel olarak ortaya çıkışı bir yana, neden halkın yenilgi dönemlerinde veya mücadelenin nisbeten gerilediği dönemlerde din daha öne çıkıyor? Neden bu tür dönemlerde yoksul halk dine daha fazla sarılıyor? Bunun cevaplanması bizim politik çalışmamız ve çözümlerimiz açısından daha önemlidir. Lenin şunları söylüyor:

*“Başkaları hesabına çalışmaktan, yerine getirilmeyen isteklerden ve yalnız bırakılmışlıktan yılmış halk kitleleri üzerine her yerde büyük ağırlıkla yüklenen ruhsal baskı biçimlerinden biri dindir. Doğaya yenik düşen ilk insanların tanrılara, şeytanlara, mucizelere ve benzeri şeylere inanmasına yol açışı gibi, **sömürülen sınıfların** sömürenlere karşı **mücadeledeki yetersizliği de kaçınılmaz olarak ölümden sonra daha iyi bir yaşamın varlığına inanmalarına** yol açar. Din, bütün yaşamı boyunca çalışan ve yokluk çekenlere, bu dünyada azla yetinmeyi, kismete boyun eğmeyi, sabırlı olmayı ve öteki dünyada bir cennet umudunu sürdürmeyi öğretir.”*

Demek ki, din, belli sosyal, ekonomik koşulların sonucunda düşüncelerde öne çıkan bir olgudur. Dinin tarihsel varoluşu da bu temeldedir, konjonktürel olarak şu veya bu dönemde dinciliğin gelişmesi de aynı temeldedir.

İşte bu nedenle Lenin diyor ki; *“Dinle savaş, soyut ideolojik öğütler çerçevesinde kalmaz, bu tür sınırlı öğütlere indirgenmemelidir. Dinle savaş, dinin toplumsal kökenini ortadan kaldırmayı amaçlayan sınıf hareketinin somut uygulamasıyla bağlanmalıdır.”*

Bu aynı zamanda Mazlum arkadaşın ikinci şıkının da kısmen cevabı olmaktadır. Burada çok geniş yığınları etkileyen, tarihsel geleneklerde derin izleri olan ve ekonomik, sosyal koşullara bağlı olarak güçlenen bir olgudan söz ediyoruz. O halde böyle bir olgunun sadece “propaganda” ile yokedilemeyeceği açıktır. Bu uzun erimli bir toplumsal dönüşümün sonucunda olacaktır.

Lenin’in, meselenin bu yanını göremeyip dine yüzeysel olarak savaş açanların durumunu tasvir ettiği şu bölümü de aktarayım:

*“Din etkisini neden en çok geri kalmış şehir proletaryası, yarı-proletarya ve köylü kitlesi üzerinde göstermektedir? Burjuva ilerici aydınları, radikaller ve burjuva maddecileri bu soruya ‘cahil oldukları için’ diye cevap verirler. O zaman da ‘kahrolsun din, yaşasın dinsizlik! Ateist görüşleri yaymak başlıca görevimizdir’- diye haykırmaya başlarlar. Marksistler ise, bunun doğru olmadığını, aldatıcı bir görüş olduğunu, dar görüşlü burjuvaların fikri olduğunu söylerler. Bu görüş **dinin kökenini** yeterince açıklamaz... Modern kapitalist ülkelerde bu kökler genellikle **toplumsaldır**. Bugün dinin en*

*derine uzanan kolu, emekçi kitlelerin toplumsal ezikliği ve hergün her saat emekçilere en dayanılmaz acıları, savaş, deprem vb. doğal afetlerden çok daha beter kahırları çektiren **kapitalizmin karanlık güçleri** karşısındaki çaresizliğidir.”* (Proletarya Partisinin Din Konusundaki Tutumu)

Her zeminde din meselesini öteki meselelerin önüne çıkaranlar, aslında halkın, emekçilerin dikkatinin asıl sorunlara çekilmesini önleyerek, sonuçta emekçileri dine sığınmaya yönelten koşulların devamına neden olmuş olurlar. Bugün de bu tür tavırlar, daha çok kendilerini “anarşist” olarak nitelendiren kesimlerde, halktan kopuk küçük-burjuva sosyalist kesimlerde görülmektedir. Bu kesimler ülkemizde çok kolaylıkla “laiklik-şeriatçılık” tuzağına düşmekte, din meselesini kitle çalışmasında, kitleleri bölen bir unsur olarak ön planda tutmaktadırlar.

Mazlum: Bu sohbetimizde sanırım sık sık Lenin’e başvurmuş olacağız. Kemal arkadaşın söylediklerine ek olarak, Lenin bir başka makalesinde de değinir buna. Orada da bu tür burjuva-küçük burjuva tavrı mahkum ederken sosyalistlerin din konusundaki tutumunu bilimsel temellerine oturtur.

Aktaracağım bölümün başında Lenin “*biz niye parti programımızda ateist olduğumuzu açıklamıyoruz? Çeşitli dinlere inananların partimize girmesini neden yasaklamıyoruz?*” diye sorar.

Bu soru, devrimci çevrelerde de zaman zaman sorulmakta, içinde bulunan hareketlere göre, kimileri, “ateist” olduğunu söyleyip söylemekte tereddüt ederken, kimileri de sanki çok gereklmiş gibi bunu yerli-yersiz her yerde söyler. Evet, bu soruyu soran Lenin, cevabını da şöyle veriyor, aktaracağım bölüm biraz uzun ama son derece önemli bir bölümdür:

“Bu soruya verilecek cevap, din sorununun burjuva demokratları tarafından ortaya konuluşu ile Sosyal Demokratlar (Marksistler-b.n.) tarafından ortaya konuluşu arasındaki ayrımı belirleyecektir.

Bizim Programımız tamamen bilimsel, dahası materyalist dünya görüşü temeli üzerindedir. Bu nedenle Programımızın açıklanması demek, din meselesinin gerçek tarihsel ve ekonomik kökenlerinin açıklanmasını da zorunlu kılacak demektir. Propagandamız kaçınılmaz olarak ateizm propagandasını, gerekli bilimsel yayımların yapılmasını, otokrat feodal hükümetin bugüne kadar yasakladığı ve kovuşturduğu yazıların Parti çalışmalarımızın bir dalı haline getirilmesini de içermektedir. ...

*Ancak, hiçbir koşulda din sorununu burjuva radikal demokratlarının sık sık yaptığı gibi, soyut, ülkücü bir biçimde, sınıf mücadelesinden kopuk ‘entellektüel’ bir sorun olarak ortaya koymak yanlısına düşmememiz gerekir. Aşırı baskı temeline oturan ve işçilerin eğitilmediği bir toplumda, **dinsel önyargıların sadece propaganda yöntemleriyle yok edilebileceğini sanmak budalalık** olur. İnsanlığın üzerindeki din boyunduruğunun, toplumdaki*

ekonomik boyunduruğun bir sonucu ve yansıması olduğunu akıldan çıkarmak burjuva dar görüşlülüğünden başka birşey değildir. Proletarya kapitalizmin karanlık güçlerine karşı kendi mücadelesiyle aydınlanmadıkça, ne kadar bildiri dağıtılsa dağıtılsın, ne kadar söz söylenirse söylensin proletaryayı aydınlatmak olanaksızdır. **Bizim açımızdan** ezilen sınıfın bu dünyada bir cennet yaratmak adına gerçek devrimci mücadelede birleşmesi, öteki dünya cenneti konusunda proletaryanın görüş birliğine gelmesinden daha önemlidir.

İşte bu nedenle Programımızda ateist olduğumuzu belirtmiyoruz ve böyle davranmak zorundayız. İşte bu nedenle, eski önyargılarını henüz sürdüren proleterlerin Partimize katılmalarını engellemiyoruz ve engellemek zorundayız. Biz her zaman bilimsel dünya görüşünü öğütleyeceğiz ve çeşitli ‘Hıristiyanlar’ın tutarsızlıklarıyla savaşağız. Fakat bu hiçbir zaman, yeri olmadığı halde din sorununun birinci plana alınması demek değildir.”

Evet, dini inanç meselesi, sınıfsal açıdan “temel olmayan bir ayrım”dır ve asla sınıfsal ayrımların önüne çıkarılamaz. Meselenin özü budur ve biz halkı, sınıfsal çıkarları temelinde birleştirmeyi hedefleriz.

Özlem: Burası tamam, ama bir soru daha soracağım. Halk Anayasası Taslağı’nın birinci maddesinde de vardı. Dinin “kişisel bir sorun” olmasının çerçevesi nedir, yani bu hiç kimsenin dini inançlarına karşı hiçbir şekilde karışmamalıyız mı demektir?

Kemal: Öncelikle dikkatini çekmek isterim ki, Halk Anayasası Taslağı’nda yazılanlar, bir devrimci halk iktidarı’nın politikasını, yani bir devlet uygulamasını ifade eder.

“Dinin kişisel bir sorun olduğu” formülasyonu taa Engels tarafından yapılmış bir formülasyondur. Fakat bu yukarıda da belirtildiği gibi, Marksist-Leninistlerin “halkın afyonu” olan bir şeye karşı hiçbir tutumunun olmayacağı anlamına gelmez.

Devrimci parti ve Marksist-Leninistler açısından her türlü gerici inanç ve düşünceye karşı ideolojik mücadele, kişisel bir sorun değil, bütün Partinin, bütün proletaryanın sorunudur. Devrimci bir partinin, “dinsel inanç” biçiminde kendini gösteren sömürüye boyun eğme düşüncesine, gericiliğe kayıtsız kalması düşünülemez elbette. Lenin’in “halkın üzerine indirilmiş koyu bir sis” olarak tanımladığı din karşısında Marksist-Leninistler, tabii ki bu sisi kaldırmaya çalışacaklardır. Devrimden önce de, sonra da bu konudaki ideolojik mücadelelerini yukarıda belirttiğimiz çerçevede sürdüreceklerdir. “Dinin kişisel bir sorun olması” bu anlamda zaman zaman yanlış anlaşılabilen de bir konudur. Lenin bu tartışmaya ilişkin şu ayrım noktalarını koyar.

“Din, kişinin özel sorunu olarak kabul edilmelidir. Sosyalistler, din konu-

sundaki tavırlarını genellikle bu sözlerle belirtirler. Oysa herhangi bir yanlış anlamaya yol açmamak için bu sözlerin anlamı kesinlikle açıklanmalıdır. Devlet açısından ele alındığı sürece, dinin kişisel bir sorun olarak kalmasını isteriz. Ancak, Partimiz açısından dini kişisel bir sorun olarak göremeyiz. **Dinin devletle ilişkisi olmaması**, dinsel kurumların hükümete değin yetkileri bulunmaması gerekir.

- Herkes istediği dini izlemek ya da dinsiz olmakta tamamen özgür olmalıdır.

- Vatandaşlar arasında dinsel inançları nedeniyle ayırım yapılmasına kesinlikle göz yumulamaz.

- Resmi belgelerde bir vatandaşın dininden söz edilmesine son verilmelidir.

- Dinsel kurumlara hiçbir devlet yardımı yapılmamalıdır. Bunlar, devletten tamamen bağımsız, aynı düşüncedeki kişilerin oluşturduğu kurumlar niteliğinde olmalıdır.”

Bu anlamda inanç özgürlüğü, siyasal özgürlüklerin bir parçasıdır ve devrimci iktidar bunu sağlayacaktır. **Dinin devletten** bu şekilde bağımsızlaştırılması, dini kurumların da devlete etkisini, insanların şu veya bu dini yapıya bağımlılığını da ortadan kaldıracaktır. Bu, bizdeki “laikçiler”in din devlet ayırımından farklı bir anlayıştır. Her şeyden önce bu ayırımın yapıldığı toplumsal düzenler farklıdır.

Kurumsal olarak devletle dinin bağının koparılması, dinin kişilerin özel bir sorunu haline getirilmesidir aynı zamanda. Bunun ötesinde dini inançların insanların beyinlerinde bıraktığı gerici tortuların yokedilmesi, bir yandan sürdürülecek ideolojik mücadeleye ve tabii ki yukarıda da vurguladığımız gibi, ekonomik, sosyal, siyasal anlamda sağlanacak köklü dönüşümlere paralel bir gelişim izleyecektir.

Mazlum: O halde somut olarak şunları daha net söyleyebiliriz. Mevcut sömürü düzeni içinde “dine karşı mücadele” şiarıyla ortaya çıkmak, kitlelerin dikkatini temel ekonomik ve siyasal sorunlardan, sınıfsal çelişkilerden uzaklaştırmaktır. Bu nedenle de böyle bir “mücadele” gerici inançları zayıflatmaz, aksine güçlendirir.

Din aldatmacasının gerçek kaynağı ekonomik kölelik düzenidir ve öncelikli olan, temel olan bu köleliğin kalkması için mücadeledir.

“Halkın afyonu”, “halkın üzerine inmiş koyu bir sis”, nasıl tanımlarsak tanımlayalım, bu olgunun ortadan kaldırılması, propaganda işi değildir, veya entellektüel faaliyetlerle olacak iş değildir. Bu bir toplumsal dönüşüm sürecidir.

Bu sürecin her aşamasında Marksist-Leninistler dinin halkı uyuşturması-

na karşı mücadele edeceklerdir. Bu mücadeleyi, muhalefetteyken bunu inançlara saygı temelinde, iktidara geldiklerinde de yine inançlara özgürlük temelinde sürdüreceklerdir. Ki, bu da burjuvaziden temel farklardan biridir. Şu veya bu geleneği, şu veya bu inancı paylaşmamak farklı bir şeydir, onlara saygısızlık yapmak farklı bir şey. Paylaşmayız, ancak saygı gösteririz. Paylaşmadığımız inanç ve değerleri değiştirmek için toplumsal mücadelenin meşru, doğal araçlarını kullanırız.

Son olarak şunu da belirtmek istiyorum. Marks'ın "din afyondur" sözü çok bilinir, fakat o sözün tamamı aynı zamanda farklı çağrışımlar da yapan bir sözdür. Cümlelerin tamamı şöyle: *"Dini sefalet hem gerçek sefaletin ifadesi, hem de gerçek sefaletle karşı protestodur. Din, baskı altında ezilen yarattığın iç çekişi, kalpsiz bir dünyanın kalbidir; tıpkı, ruhsuz bir durumun ruhu olduğu gibi. Din halkın afyonudur."* (Marks, Hegel'in Hukuk Felsefesinin Eleştirisine Katkı)

Ben bu sözlerde, halkı dine sığınmaya götüren etkenlerin bir kısmının, aynı zamanda onları devrime yöneltecek etkenler olarak da değerlendirilebileceği sonucunu da çıkarıyorum. Eğer dine sığınmada bir protesto, bir adalet isteği, eşitliğin olduğu bir cennet özlemi, bir kalbin vicdanı varsa, o özlemleri devrime yöneltebilmeliyiz biz. Ustaların dediği gibi, öteki dünyanın cennetinden önce, bu dünya cennetini yaratmaya yönlendirebilmeliyiz.

Kemal: Sonuç olarak ben pratiğimiz açısından şunu da ekleyim. Dinsel, milliyetçi temellerdeki kavgalar, emperyalizmin tercihidir. Din, mezhep çelişkilerinin, ülkeler arasındaki ulusal sorunların sınıf çelişkilerinin önüne geçmesi, onu perdelemesi emperyalizm için son tahlilde bir tercih nedenidir. Kitlelerin öfkelerinin, tepkilerinin bu kanalda eritilmesi, emperyalizm açısından aynı zamanda bir nefes alma aracıdır. Bu anlamda elbette biz emperyalizmin müslüman halkların değerlerine saldırmaya karşı çıkarken bunu da gözönünde bulundurmamak; meselenin "dinler arası savaş" biçimine dönüştürülmesine karşı da uyanık olmak durumundayız. İslamcılar, protestoları bu zemine çekmeye çalışırken, biz onu emperyalizm-halklar arasındaki savaş zeminine, sınıfsal çelişkilere çekmeliyiz.

İnanç özgürlüğü konusundaki sohbetimizi de burada bitirelim. Haftaya bir başka sohbette birlikte olmak dileğiyle şimdilik hoşçakalın.

Konu: HAMAS Sorununda Neye Karşı, Neyden Yanayız?

‘Şeriat tehlikesi’ mi? Emperyalizm tehlikesi mi?

Merhaba! Geçen iki hafta boyunca “karikatür krizi” vesilesiyle değindiğimiz bir konu, bugün HAMAS’ın Filistin’deki seçim zaferiyle yine gündemimizdedir. İzlemiştinizdir, HAMAS’ın önce Türkiye’de ardından İran’da görüşmeler yapması da çeşitli tartışmalara yolaçtı.

Emperyalistler, adını koyarak açıkça “HAMAS’ı tecrit etmeliyiz” diyorlar. Böyle bir durumda devrimcilerin tavrı ne olacak? Filistin’deki HAMAS iktidarı karşısındaki tavrı ne olacak?

Sözüme başlarken belirttiğim gibi, bu konuda bir yanıyla “karikatür krizi karşısındaki tavrı” meselesindeki tartışmanın devamıdır. HAMAS’ın dinci bir örgüt olması, şeriatı savunması, bu noktada yine birçok kesimi tereddüte itmektedir. Evet Mazlum arkadaş, HAMAS ve HAMAS iktidarı konusunda ne diyorsun?

Mazlum: Elbette söyleyeceğimiz pek çok şey var bu konuda. Ama senin sorun sanırım esas olarak bugün HAMAS’ın seçimlerden galibiyetle çıkıp iktidar olması karşısında takınılan tavrı noktasındadır. Bunu kısaca belirteyim.

Emperyalizm nasıl ki Afganistan’daki Taliban’ın “şeriatçılığını” bahane ederek saldırı zemini oluşturduysa, bugün de Filistin halkına saldırı için HAMAS’ın dinciliğini bahane gösteriyor. Bu anlamda HAMAS’ın siyasi niteliği üzerine söyleyeceğimiz başka şeyler olmakla birlikte, biz bu noktada yüzümüzü emperyalizme ve işbirlikçilerine dönüp, hiç tereddüt etmeden **“HAMAS’ı tanıyacaksınız, HAMAS iktidarını tanıyacaksınız!”** demeliyiz.

HAMAS’ın tecrit edilmesine, emperyalizmin ekonomik, siyasi ambargoyla Filistin halkının iradesine müdahale etmesine hiçbir şekilde onay veremeyiz, onay vermediğimiz gibi kayıtsız da kalamayız. Karşı çıkmalıyız.

Kemal: Sen bu noktada ne diyorsun Özlem?

Özlem: Bence de, emperyalizmin HAMAS'a ilişkin dayatmasına karşı çıkmak konusunda hiçbir tereddüt olmamalı. Bu HAMAS'a değil, Filistin halkına bir müdahaledir. Bu HAMAS'ı değil, Filistin halkını tecrit etme müdahalesidir. Ekonomik, siyasi ambargoyla cezalandırılacak olan da Filistin halkıdır.

HAMAS sonuçta seçimlere girmiş, belli bir oy çoğunluğunu alarak hükümet kurma noktasına gelmiştir. "Demokrasi, seçimler" deyip duran emperyalizm, bunu da kabul etmiyor.

Mazlum: Belirttiğin ikinci noktaya bir ek yapalım. Evet, bu emperyalizmin "demokrasi" konusundaki tutarsızlığını gösterir. Ancak şunu da belirtiyim ki, bizim ölçümüz bu değildir.

HAMAS konusundaki bir yaklaşım da böyle ifade ediliyor zaten: "*Seçimler yoluyla gelmiş, öyleyse meşru görmeliyiz, desteklemeliyiz!*" Bu, esas olarak "burjuva demokrasisini" her şey olarak gören bir anlayışın sonucudur. Biz böyle bakmayız. Sadece seçim mekanizması ne demokrasinin göstergesidir, ne de meşruluğun ölçüsü. Biz, halkın iradesinin ne kadar özgür ve adil koşullarda gerçekleştiğine ve esas olarak da bu müdahalenin kimin işine yarayacağı, kime hizmet ettiği noktasından bakarız.

Belirttiğimin daha iyi anlaşılması için şöyle bir örnek vereyim; varsayalım ki, bugün bir ülkede darbeyle işbaşına gelmiş ve anti-emperyalist tutum alan bir iktidar var. Biz "*bu seçimle gelmedi, emperyalistler müdahale edebilir*" demeyiz yine.

Bu örneklerden hareketle söylessek; biz HAMAS'ın şeriatçılığını da onaylamıyoruz, darbeciliği de onaylamıyoruz, fakat bu noktada sorun emperyalizm ve emperyalizme karşı güçler arasında bir sorundur. Tavrımızı belirleyecek olan da budur. Emperyalizmi geriletken ilerici hareketleri desteklerken, emperyalizmi güçlendirecek hareketlere, müdahalelere karşı çıkarız.

Aslında her olgunun birçok yönü vardır. İlk söz aldığım da "söyleyecek çok şey var" derken de bunu kastettim. Sınıflar mücadelesinde bir çok çelişki aynı anda bulunur; fakat tüm çelişkileri aynı anda çözemeyiz, tüm çelişkiler aynı önem derecesinde değildir. Tüm çelişkileri çözmeye çalışan biri, bu çelişkiler içinde boğulur ve yakalanması gereken ana halkayı kaçırmaz, bunun sonucunda yanlış politik tavırlar ortaya çıkar.

Kemal: Evet, özellikle islamcı hareketlerle, islamcı iktidarlara emperyalizm arasındaki meselelerde, Marksist-Leninistler açısından temel çelişki-baş çelişki teorisi, son derece yol göstericidir. Baş çelişki, temel çelişkinin yoğunlaşmış, şiddetlenmiş bir halidir. Ve bugün baş çelişki olarak gündem-

de olan emperyalizm ve halklar arasındaki çelişkidir.

Mesela, Afganistan'ın işgal edilmesinde, Irak'taki kadar bir muhalefet olmamıştır. Neden? Çünkü bazı kesimler, halkların emperyalizmle elişkinini değil, şeriatçılıkla çelişkiyi, bazı kesimler de “her türlü şiddet karşıtlığı”nı, “terör”le çelişkilerini öne çıkarmışlar ve “emperyalizm şeriatçılara karşı... ben ikisine de karşıyım, öyleyse bana ne” tavrını geliştirmişlerdir. Emperyalizm 1991'de Irak'a saldırdığında da benzer bir formülasyon “yüzde elli Saddam, yüzde elli ABD suçlu” denilerek yapılmış, emperyalizmin Irak'a saldırısı “it dalaşı” diye adlandırılmış ve tavırsız kalınmıştır.

Doğru soru, cevabın yarısıdır denir. Öyledir. Bu tür durumlarda yanlış soru ise, insanı çıkmazlara sokar. “ABD bir emperyalist, Saddam da bir diktatör, hangisinden yana olacağız?” sorusu yanlış bir sorudur. Veya bugün “ABD emperyalist, HAMAS şeriatçı, hangisinden yana olalım ki?” sorusu yanlış bir sorudur. Yanlış sorudan doğru cevap çıkmaz.

Soru, “emperyalizm, kendisine karşı çıkan güçlere müdahale ediyor, bu müdahaleden (yani emperyalizmden) yana mısınız, yoksa bu müdahaleye (yani emperyalizme) karşı mısınız?” Sorusudur.

Dolayısıyla islamcı hareketlerin gelişimine ve bugünkü siyasal konumuna ilişkin kendi içinde bütünlüklü bir görüş geliştirilemediği sürece, tek tek her olayda bu çelişki ve tutarsızlıklar yaşanacaktır.

Mazlum: Biz HAMAS iktidarını mı destekliyoruz. Hayır, eğer seçimlere katılmış olsaydık, HAMAS'ı desteklemezdik zaten değil mi? Biz HAMAS'ın emperyalizm karşısında hükümet olma hakkını destekliyoruz. Biz emperyalizmin Filistin'e her türlü askeri, ekonomik, siyasal müdahalesine karşı olduğumuz için bu müdahalesine de karşıyız. HAMAS, Filistin'in işgaline karşı siyonizme ve emperyalizme direnen bir güçtür. HAMAS, emperyalizme, siyonizme karşı direndiği sürece, onun tecrit edilmesine karşı dururuz. Tavrımızın özü budur.

Bunun karşısına “siz Filistin halkını şeriate mahkum ediyorsunuz” diyerek çıkanlar da olabilir.

Afganistan'da karşımıza çıkarılan da buydu. Irak'ta Kürt sorununda karşımıza çıkarılan ikilem de buydu. Hayır, devrimciler ve halklar, böyle bir **ikileme** sıkıştırılmaz.

Bu ikilem, halka güvensizliğin, emperyalizmi kadri mutlak, boyun eğilmesi gereken bir güç olarak görmenin sonucudur.

Halklar, örgütler, tarih içinde böyle güçsüzlüklerle karşı karşıya kalabilirler. elişkilerinin hepsini çözecek bir savaşı yürütecek durumda olamayabilirler. Fakat şu kesindir: Hiçbir şey emperyalist müdahalelere destek veremeyi haklı çıkarmaz.

Irak'ta diktatörlük, Afganistan'da Şeriatçı diktatörlük, HAMAS Şeriatçı... her emperyalist müdahaleye böyle bir gerekçe bulunabilir. O zaman "halklar" bunları yıkamıyorsa, gelsin emperyalizm yıksın. Nitekim emperyalizmin Irak'a müdahalesini Kürt milliyetçileri ve onlara angaje olmuş bazı "sosyalistler" böyle savundular. Hatta daha da ileri gidilip, "değişmezseniz ABD değiştirir" diye, oligarşı ABD'nin sopasıyla tehdit edildi. Böyle bakıldığında emperyalist müdahaleleri meşrulaştıran, hatta gerekli gören bir çizgiye savrulmak kaçınılmazdır.

Gericiliğe karşı duracağız; ama onu emperyalizmin önüne atamayız. Şunu da söyleyeyim ki, emperyalizme karşı Şu veya bu şekilde direnen bir gücü, emperyalizmin önüne atmak, aslında kendimizi de emperyalizmin önüne atmaktır. Çünkü başka bir gücü emperyalizmin önüne atarken, emperyalizmin kendimize müdahalelerini de meşrulaştırmış oluruz.

Özlem: HAMAS'la ilgili konuşmalara, tartışmalara baktığımda yine İran meselesine değiniliyor. Devrimciler İran'da islamcılarla ittifak yaptılar ama sonra islamcılar onları da astı deniyor. Şimdi bu durumda Filistin'deki devrimciler, komünistler ne yapacak?

Kemal: İslamcılara ilişkin her tartışma, bir noktadan İran'a uzanıyor. Hele ki HAMAS somutunda olduğu gibi "iktidar" olma durumundaki bir islamcı hareketten sözediliyorsa, İran örneği daha da fazla önem kazanıyor. Nitekim bu noktada "*İran'da da devrimciler islamcılarla ittifak yapmıştı, bakın sonuç ne oldu?*" deniyor.

Madem bu kadar çok gündeme geliyor, kısaca İran devrimi sürecindeki ittifakları açalım.

İran politik devrimini destekledik. Çünkü, tutarsız da olsa, İran'da anti-emperyalist bir karakter taşıyan mollaların önderliğindeki hareket faşist Şah rejimini devirerek emperyalizmin Ortadoğu'daki kalelerinden ve politikasını dayandırdığı temel ayaklarından birini kaybetmesini sağladı. İran politik devrimi emperyalizmi bölgede önemli bir güç kaybına uğrattı.

İranlı devrimciler de bu süreçte mollalarla ittifak yaptılar. Devrim öncesinde birlikte ayaklanmalar gerçekleştirirken, iktidarın devralındığı aşamada da desteklerini sürdürdüler.

Peki onlar yanlış mı yapmıştı?

Hayır. Doğru yaptıkları sonuçtan bellidir zaten. Bu ittifak sayesinde Şah diktatörlüğü yıkılmış, emperyalizmin bir mevzisi dağıtılmıştır.

Peki sonra?

Eğer İran örneğinde bir yanlış varsa işte bu aşamadır.

Yani özet olarak söylersek; Halkın Fedaileri'nin, Halkın Mücahitleri'nin,

genel anlamda ilerici güçlerin, emperyalizme ve Şah diktatörlüğüne karşı mollalarla ittifak yapmasında bir yanlışlık yoktu. Yanlışlık, diktatörlüğün yıkılmasından sonra islamcılara karşı izlenen politikadadır. İslamcı iktidarın niteliği, ne yapacağı görülememiş, görülmek istenmemiştir. Oysa islamcı iktidar, devrimin üzerinden birkaç ay bile geçmeden tüm gücüyle devrimcilere saldırmaya başlamıştır. Diktatörlük yıkılıp emperyalizm kovulduktan sonra, artık çelişki değişmiştir; İranlı devrimciler bu yeni çelişkiye uygun politikalar üretememiş, islamcı iktidarın gerici uygulamalarına karşı zamanında halkın karşı çıkışını örgütleyememişlerdir.

Hatta TUDEH gibi, bazıları, ülkenin her yanında devrimciler darağaçlarına çekilirken bile hala islamcı iktidarın desteklenmesi gerektiği politikasını savunuyordu. Tabii bu politikayla kendi ipini de çekti. İran'ın en köklü örgütlerinden biri olan TUDEH, kelimenin tam anlamıyla yok edildi.

Kısacası, ittifak ve emperyalizme karşı birlikte direnme siyasetinde değildir sorun; sorun islamcı bir iktidar karşısındaki tavidir. İran'da halk ve devrimciler açısından olumsuz sonuçlar doğuran da budur.

Bu anlamda gerek genel olarak devrimciler, gerekse de Filistinli devrimciler, elbette HAMAS'ın islamcı düzeni yerleştirme politikalarına karşı da hiçbir şekilde seyirci kalamazlar. Kalınmamalıdır. Burada, tabiri caizse işin püf noktası, Filistinli devrimcilerin ve Filistin halkının “şeriatı karşı” mücadelesini emperyalizme havale edemeyeceğidir. Yani Filistinli devrimciler, emperyalizme bizi HAMAS'ın şeriatçı düzeninden koru diyemezler. Bunun mücadelesini kendileri verecekler. Ve emperyalizmin Filistin'e ve tabii ki HAMAS'a da her türlü müdahalesine karşı çıkacaklar... Sanırım Özlem'in sorusunu cevaplamış oldum.

Özlem: Evet. Yalnız anlatımında sürekli İran politik devrimi ifadesini kullandın. Neden böyle tanımlıyoruz?

Mazlum: İran devrimi, Şah diktatörlüğünü yıkmış, bazı ulusallaştırmalar yapmış fakat altyapıda, üretim ilişkilerinde köklü bir değişiklik yapmamıştır. Bu anlamda esas olarak “üstyapıda” gerçekleşen bir devrim olduğu için “politik devrim” diyoruz. Öte yandan, İran'daki islamcı iktidarın yaptıkları aslında HAMAS'ın da ne yapabileceğine veya yapmak isteyeceğine de bir örnek oluşturur.

Filistin'in özgünlüğünü bir yana bırakırsak, HAMAS'ın iktidar olduğunda nasıl bir ekonomik politika uygulayacağı, nasıl bir siyasi düzen kuracağı az çok bellidir. İstedikini ne kadar yapabilir ayrı bir konu ama en azından kafalarındaki modeller belli. Bu da İran modelinden çok farklı değildir.

Birinci olarak, islamcı hareketlerin ekonomik anlamda kapitalizme bir alternatifleri yoktur. **İkincisi**, islamcı hareketlerin bir demokrasi anlayışı da

yoktur. Bu durumda ortaya ancak İran'daki mevcut sistemin değişik biçimleri çıkabilir.

İslamcılığın alternatif bir ekonomik modeli olmadı hiç. Mesela ülkemizde "Adil düzen" diye bir tanım kullandılar bir ara. Adına ne derlerse desinler, islamcılarının kuracağı ekonomik düzen, kapitalizmin fitreli, zekatlı biçiminden başka bir şey değildir.

İslamcılığın anti-emperyalizmi de bu nedenle köklü değildir. Daha çok kültürel düzeyde bir "anti-emperyalistlik" söz konusudur. Bu nedenle de pratikteki görünümü çoğu zaman, konjonktürel gelişmelere göre "anti-ABD'ci", "anti-Avrupacı" olarak şekillenmektedir.

Demokrasi açısından ise, islamcılığın ne böyle bir geleneği, ne de böyle bir programı vardır. "Şeriat" demokrasiyi dışlar zaten. Bu anlamda da en temel hak ve özgürlükler bile islamcı bir iktidarda gasbedilir. Bunu bilmek için kahin olmaya gerek yoktur. Afganistan ve İran'daki islamcı iktidarlar ortadadır.

Bu noktada şu örneği verebiliriz: İran-İrak savaşının bitmesinin ardından '88 sonu ve '89 başında, Irak savaşında BM'nin dayattığı anlaşmayı imzalamak zorunda kalan İran'ın ekonomisi çökmüştü, bu koşullarda halkın mücadelesinin gelişmesini engellemek için savaş biter bitmez korkunç bir terör dalgası başlatıldı. Bir gecede farklı haphanelerdeki yüzlerce devrimci idam edildi. Kimisi yargılanmış ve 10 yıl, 20 yıl hapis cezasına çarptırılmış devrimcilerdi. İdamlar sürerken Meclis Başkanı olan Hüccetülislam Rafsancani ve Yargı Başkanı Ayetullah Musevi Erdebili, "*Bunları yargılamak bile hatadır. Çünkü suçları sabittir, onlar İslam ve Allah'a karşıdırlar*" diyerek savunuyorlardı idamları. İslamcı bir iktidarın hukuk ve adalet anlayışını gözler önüne seriyor bu cümle.

HAMAS Filistin'de böyle bir sistemi uygulayabilir mi? Bu güçler dengesi-ne, ulusal ve uluslararası konjonktüre bağlıdır. En azından uygulamak isterler, o belli. Bu anlamda şeriatçı bir düzen kurulmasına karşı da mücadele ihmal edilemez.

Kemal: İslamcı şeriat düzeninin ne olup olmadığı konusunda aslında kimsenin kafasında pek bir şüphe yok. Zaten insanların kafasındaki çelişkiler de biraz burada doğuyor. Bir yandan bakıyorsunuz ki, bugün islamcı hareketlerin bir kısmı, emperyalizmin saldırganlık politikasının karşısında. Bu anlamda onların direnişi de halkların cephesini güçlendiriyor. Fakat öte yandan bu direnen güçlerin iktidar olduklarında başka hiçbir düşünceye, inanca yaşam hakkı tanımayacağını da biliyorsunuz.

Yukarıda dediğim gibi, işte bu noktada aslolan ne, o önemli. Neye, kime karşı mücadeleyi öne çıkaracağız, hangisini ikincil olarak yürüteceğiz?

Bu uzun soluklu bir mücadeledir. Bir yandan emperyalizme direnirken, bir

yandan en geniş kitleleri devrim, sosyalizm saflarına kazanma mücadelesidir. Sonucu da bu tayin edecektir. Emperyalizmin 1980'ler boyunca islamcılığı güçlendirdiği ve 1980'ler, '90'lar boyunca sosyalist, ulusal ve devrimci kurtuluş hareketlerini ezmeye çalıştığı bir dönemin devamında, radikal islamcı hareketler, siyaset sahnesine farklı bir biçimde çıktılar ve geleneksel ve sınıfsal olarak solun kitle tabanı olan yoksullardan belli bir destek buldular.

İslamcı radikalizm, 1970'lerin sonunda Ortadoğu'da küçük ve orta-burjuva kesimlerin tepkisi olarak ortaya çıkmıştır. İran devriminde de bu kesimlerin rolü önemlidir. Bugünkü islamcı radikalizmde ise, daha yoksul halk kitlelerinin tepkisi söz konusudur.

Böyle olması da doğaldır; çünkü emperyalizmin "küreselleşme" adını verdiği vahşi sömürü ve talan politikası, yeryüzündeki gelir adaletsizliğini iyice büyütmüş ve milyarlarca insanı sefaletin kucağına itmiştir. Bunların önemli bir bölümü de Asya'nın, Afrika'nın müslüman halklarıdır. Adaletsizliğin, ezilmişliğin, horlanmanın derinleşmesiyle bu bölgelerde "patlamaya hazır" toplumsal yapılar ortaya çıkıyor ve Marksist-Leninist önderliğin bulunmadığı koşullarda, küçük-burjuva karakterdeki dinci hareketler alternatif olma ve gelişme zemini buluyorlar. Geleneksel yapılardaki çözülmenin ve yoksulluğun, adaletsizliğin emperyalist-kapitalist "**Bati**"dan kaynaklandığının görülmesi; gerici-tutucu politik güçler arasında tepkisellik temelinde anti-emperyalist yanı da olan fanatik dinci grupları ve sosyal yapıları ortaya çıkarmıştır. Emperyalist-kapitalist sisteme ve onun kültürel değerlerine tepki duyan, fakat anti-komünizm yargısı nedeniyle sosyalist sistemi de kendisine yabancı hisseden bu kitleler için; islam düşüncesi "bir kurtuluş yolu" gibi görülmeye başlanmıştır.

Öte yandan, 1980'li yıllarda anti-emperyalist temeldeki islam radikalizminin temel dinamiği Şiiler'di. Bugün de Şiiler belli ölçülerde bu özelliği taşıyıcılar da, yukarıda belirttiğimiz gelişmeye paralel olarak Sünni kesimler içinde de emperyalizme karşı savaşılan radikal islamcı kesimler çıkmıştır.

Fakat yine de belirtmeliyiz ki, "*islamcı hareket, bir sınıf hareketi olmaktan çok, dinsel motifi yönlendirici olduğu sosyal hareket özelliği taşımaktadır. Bu yanıyla daha geniş halk kitlelerine ulaşabilmekte; ezilen kitleler için bir siyasal silaha dönüştürülebildiği noktada, sınıfsal taleplerin örtülü ifadesi olmaktadır.*"

Bundan çıkaracağımız sonuç şudur; radikal islamcılığın belli ölçülerde güçlenmesi, aslında ulusal ve sosyal kurtuluş hareketlerin bıraktığı boşlukta mümkün olan bir gelişmedir. Kapitalizm ve sosyalizmden ayrı imiş gibi ortaya çıkan, fakat **kapitalizmden kopamayan** ve sonuçta yine emperyalizmin sömürü ağına girmeye mahkum islamcı hareketler bir alternatif oluşturmazlar. Bu anlamda güçlenmeleri geçici ve konjonktürelidir. Halkların devrimci mücadelesi, eninde sonunda gelişip bu boşluğu kapatacaktır. Bu nok-

tada sosyalistler kendilerine, ideolojilerine ve halklara güven temelinde politika üretmelidirler. Ülkemizdeki laiklerin ruh halinde “*aman Şeriat geliyor*” kaygılarıyla devrimci politika üretilemez. Şeriat gelirse veya gelmek isterse, ona karşı da sonuna kadar ve en Şiddetli biçimde direneceğimiz, mücadele edeceğimiz açıktır. Ama biz esas olarak bugün o kesimleri de anti-emperyalist cepheye çekmeye, o cephede etkileyip yönlendirmeye çalışmak durumundayız. İdeolojisine ve halklara güvenen bir örgüt böyle yapar.

Karikatür saldırısını protesto edersek islamcılarını m gclendirmiŐ oluruZ, HAMAS’ın tecrit edilmesine karşı tavır koyarsak, Şeriat mı gclenmiŐ olur tarzındaki kaygılar, kendine güvensizliğin ve yaŐanılan sürecin çelişkilerini doğru tahlil edememenin sonuçlarıdır.

Mazlum: Son olarak Şunu da belirtmekte yarar var sanırım. İslamcı hareketlerin nesnel olarak halkların anti-emperyalist cephesi içinde yeralışı, bir anlamda dönemsel ittifaklardır. İslamcılık, emperyalizmden ve kapitalizmden kesin bir Şekilde kopamamaktadır. İslamcı hareket nasıl ki İnan devrimiyle bir yükseliŐe geçmiŐse, kapitalizm dışında bir zm retilemediğinin İnan’da çok somut olarak grlmesi, aynı Şekilde bir iniŐe neden olmuştu. Bugün farklı etkenlerle bir yükseliş söz konusu. Ama bu yükseliş içinde yer alan gclerin çoğu da emperyalizmle işbirliği yaptığı bir geçmişe sahiptir. Bu dönüşler her zaman mümkündür.

İslamcılığın lkemizdeki gelişimi de bu durum için tipik bir örnektir. İslamcılarının iktidara doğru gclenmesiyle islamdan uzaklaŐmaları neredeyse birbirine paralel bir seyir izlemektedir. Sistemden kopamama, sistemin kabul edebileceği bir islami anlayışı da Şekillendirmektedir. Aslında İnan da 1980’lerin sonlarından itibaren emperyalizme yanaŐma siyaseti izlemiŐtir. HAMAS da aynı yolu izleyebilir. Emperyalizmden destek almak da, uzlaŐmak da sonuçta bu kültür için çok ters değildir. İŞte o zaman elbette HAMAS’la ilgili tutum da değişmek durumundadır. Başından itibaren tartıştığımız, emperyalizme siyonizme karşı direnen bir HAMAS karşısındaki tavidir.

Evet, bu haftaki sohbetimizi de ben kapatmıŐ olayım. Önümüzdeki sayı da buluşmak üzere hoşçakalın.

‘Kadının kurtuluşu’ ve feminizm yan yana gelemez

**Konu: Kadın Sorunu ve
Feminizm -1**

Sevgili Yürüyüş okurları, merhaba! Bilindiği gibi, geçen yıl olduğu gibi, bu yıl da 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü’nde İstanbul’da ayrı eylemler yapılacaktır. Bu sohbetimizi, bu vesileyle “Kadın Sorunu ve Feminizm” konusuna ayırdık. 8 Mart’taki ayrışmanın politik nedenleri geçen sayıda Yürüyüş’ta ele alınmıştı. Bu sohbetimizle 8 Mart’taki ayrışmanın ideolojik yanlarını da ortaya koymuş olacağız. Mazlum, istersen önce mevcut durumu kısaca özetle sen.

Mazlum: Önce ayrışmanın tablosunu kabaca da olsa tekrar edelim bir. İçinde çeşitli kadın hareketlerinin ve legal partilerin birçoğunun, işçi-memur konfederasyonlarının yer aldığı bir platform, 8 Mart’ı “erkeksiz” kutlamayı dayatmış ve bu zeminde de ayrışma olmuştur. Aslında feminist gruplar zaten temelde hep bu anlayışa sahiptiler. Ülkemizdeki özgün durum, bu grupların, bu anlayışın, ÖDP’den EMEP’e, DTP’ye, KESK’ten DİSK’e kadar birçok partiyi ve demokratik kitle örgütünü de etkisi altına almış olmasıdır. Ha, onlar da feminist mi oldu dersenez, hayır, sorunun cevabı düz olarak böyle değil, içlerinde “teoride” buna karşı çıkanlar da var, fakat devrimcilerden ayrı olmakta ve hapisaneler sorununda, IMF sorununda, kayıplar, infazlar sorununda, Kürt sorununda olduğu gibi, kadın sorununu da **“düzenin icazet sınırları içinde”** ele almakta hemfikir olmuşlardır. İttifaklarının nesnel zemini budur. Fakat sonuçta ideolojik ve politik olarak aynı zamanda feminist anlayışın ideolojik tahakkümünü de kabul etmiş olmaktadırlar.

Kadınların sorunlarına sahip çıkmanın “ana halkası” sanki buymuş gibi, tartışma bunun üzerine yoğunlaştırılıyor. Sanki kadın sorunundaki yaklaşımların temel ayrışma noktası buymuş gibi, mitingün erkekli mi, erkeksiz mi yapılacağı ayrışma noktası haline getirildi.

Tartışma biçimsel olarak *“miting erkekli mi erkeksiz mi yapılacak”* ikilemine sıkışıp kalmış gibi görünse de, aslında bu tabii ki kadın sorununda ve onun demokrasi ve devrim mücadelesi içindeki yerine bakış açısında daha derin bir farklılığın yansımasıdır.

Kemal: Burada Şimdi kadın sorununun tüm boyutlarını veya feminizmin tarihini ele almaya kalkarsak, bir değil birkaç sohbeti ayırsak da zor yeter; biz daha somut olarak bu hareketin veya anlayışın ülkemizdeki yansıyıŐı üzerinde duralım. Mesela, kendi varlığı ve etkisi son derece cılız olan ama çeşitli siyasi hareketler üzerinde böyle bir hegemonya da kuran feministler ne diyor, ne savunuyor, oradan başlayalım. Buyur zlem, söz senin.

Özlem: Feminizm, bildiğiniz gibi, kavram olarak **“kadının yüceltilmesi”** demektir. Bir siyasi akım olarak kadın haklarını genişletmeyi amalayanadan tutun da toplumda **“kadın egemenliğini”** kurmayı amalayanına kadar çeşitli biçimleri var tabii. Bunların hepsini ele almak gereksiz tabii; fakat hepsinde ortak olan yan, kadın mücadelesini hangi kapsamda ele alırlarsa al-sınlar, örgütlenmede ve mücadelede **“cins ayrımcılığını”** savunmalarındır.

Cins ayrımcılığı temelinde yola ıkmiŐ olmak, kaçınılmaz olarak feminist hareketleri uç noktalara götürmektedir. Kadınların seçme seçilme hakkından miras hakkına, geleneksel eŐitsizliklere kadar birçok konuda mücadele eden feministlerin ufku burjuva özgürlüklerin sınırını aŐamamıŐtır. Bu noktada zaman içinde, özellikle yukarıda sözü edilen hakların asgari düzeyde olduğu burjuva demokratik ülkelerde, feminizm daha çok cinsel özgürlük, kadın egemenliği noktalarına sürüklenmiŐtir. Teorinin kendi i mantığı gereği bu uç noktalara savrulmasına somut olarak feministlerin Şu tezini örnek verebiliriz:

Kadınların **doğurganlığının**, erkekler tarafından baskı altına alınmalarının en önemli dayanağı olduğunu söyleyen feministler, *“yalnızca tüm batı kültürünü değil, tüm kültürü, hatta doğayı sorgulamak”* gerektiğini söyler ve devamında da Şunu formüle ederler: *“Kadınlar doğurganlık yükünden kurtulmalıdırlar, bunun için de teknolojinin, suni doğumu gerçekleştirmeyi mümkün kılacak biçimde geliştirilmesi talebi ileri sürülmelidir.”* Feministlere göre böylece tarih boyunca ilk kez aile gereksizleŐecek, kadınlar *biyolojik kaderlerinden* kurtulacaklardır.

Burjuva kadınlar tarafından gündeme getirilen, zaman içinde küçük-burjuva kadınlar tarafından savunulan ama burjuvazinin halkın mücadelesini saptırmak için elini hiç çekmediği feminist hareket, zaman zaman kısmen bir gelişme gösterse de marjinal olmaktan pek kurtulamamıŐtır.

Kemal: Feminizmin bir burjuva akım olduğunu biliyoruz. Fakat bir de “sosyalist feminizm” var...

Özlem: Evet, burjuva demokratik bir hareket olarak ortaya çıkan feminizmden sonra bir de **“sosyalist feminizm”** ıktı ortaya.

Sosyalist feminizmin ortaya çıkışı, aslında, sosyalizmin toplumsal muhalefet hareketleri içinde etkisini ve gücünü artırdığı bir dönemde, bazı küçük-

burjuva ilerici feminist kesimlerin sosyalizme sempatinen yararlanmak istemelerinin sonucudur. Bu dönem, feminist hareketin iç tutarsızlığının, nesnel gerçeklerle çelişkinin açığa çıktığı, buna karşılık sosyalizme yönelik sempatinin baskın hale geldiği bir dönemdir. Bu koşullarda bazı feminist kesimler, özü değişmeyen ama biraz sosyalizmle harmanlanmış bir düşünce attılar ortaya. Sosyalizmin prestijinden yararlanmak isteyen bu akım, kendine “sosyalist feminizm” adını verdi.

İdeoloji ve politikaları tam bir **eklektizmin** ifadesidir. Bu nedenle de bu sıfatla ortaya çıkan kesimler çoğu kez “iki arada bir derede” olmuşlar, tutarlılık bakımından ne feminist, ne de sosyalist olamamışlardır.

Sosyalist feministler, söylemde, “Marksizm’in kadınların durumunu açıklamak ve çözüm yolları önermekte yetersiz kaldığı fakat tarihsel materyalizmin kadınların durumunun analizi için doğru yöntem olduğu” düşüncesindedirler. Ve yine söylemde *sosyalist devrimin gerekliliğini* yadsımazlar. Ama sonrası, sonraki pratik ve söylemleri, ilk söylediklerini geçersizleştirir. Bu da onların tutarsızlığının nesnel zeminidir.

Kendini sosyalist feminist olarak adlandıranlar, burjuva feminist hareketlerden farklarını koymak için, kadınlar arasındaki sınıfsal farklılıkların önemsiz olmadığını, kadın hareketinin “kendi başına” sonuç alamayacağını, “sosyalist hareketle birlikte yürümek gerektiğini” de söylerler.

Söylemde sanki bir doğruyu dile getiriyor gibi görünse de, temelde **bir yanlıştan yola çıktığı için** aslında bu “doğruluğun” da bir anlamı yoktur. Çünkü “doğru” görünen bu teori, bir çarpıklığı şekillendirmektedir. “Sosyalist feministlerin” pratiğine baktığımızda zaten karşımıza çıkan sadece bu çarpıklıktır.

Mazlum: Son 8 Mart da bu çarpıklığın bir tezahürü sanırım. “Sosyalist hareketle birlikte yürümek”ten sözetmeler de bu onların çizgisinde hiç belirleyici olmamıştır. Keza gerek ülkemize, gerek başka ülkelere baktığımızda görürüz ki, teorik olarak böyle bir söyleme sahip olsalar da, pratikte burjuva feminist hareketlerle yan yana gelmekte ama devrimcilerle yan yana gelmemektedirler kolay kolay. Bunun nedenini -en azından kendi ülkemiz açısından- ülkemizdeki “**sosyalist feminist**” denilen kesimin nasıl ortaya çıktığında bulabiliriz.

Ülkemizde özellikle '80'li yılların “sosyalist feminist”leri, geçmiş devrimci örgütler içinde olan kadınlardan çıktı. Güya “kendi örgütleri içinde cinsiyetlerinden dolayı ezildiklerini”, “cinsel özgürlüklerinin kısıtlandığını” görmüş ve ayrılmışlardı. Erkekleri dışlayarak “geleneksel politika yapma biçiminden kopuyorlar”dı.

Aslında bir kopuş olduğu doğrudur. Ama bu geleneksel politikadan değil, devrimden, sosyalizmden kopuştur. Feminizm, onlar için bir kaçış, düzene

dönüş aracıydı.

Feminizmin, cinsel özgürlük tartışmalarının hep yenilgi dönemlerinde ön plana çıkması, onların gerçeğinin de en karakteristik ifadesidir. Bunun zeminini de, zaten bir süre sonra düzene dönüş yapacak olan örgütlerin kendi içinde hazırlanmıştı. 12 Eylül baskılarının, yenilgisinin tüm yoğunluğuyla sürdüğü, devrimcilerin tüm enerjilerini yeniden örgütlenmek ve mücadeleyi yükseltmeye yoğunlaştırmaları gereken bir dönemde onların dergilerinde kadın sorunu, cinsel özgürlük sorunu tartışılıyordu. Bazıları düzene dönüşte, kendi örgütlerinden daha büyük adımlar attılar, sosyalist feminizmi keşfettiler.

O günden bu yana devrim için, sosyalizm için ne yaptınız sorusuna verecekleri cevap, gerçekte koca bir hiçtir. Açık ki “sosyalist feminist”lik sıfatındaki, sosyalistlik pratik olarak hükümsüzdür.

Bu kesimlerden kimileri kadın projeleri ürettiler, birkaç dergi, dernek kurdular. Bir cevapları yoktur. Söz konusu çevrelerin bir yazısında sonunda ulaştıkları nokta şöyle ifade ediliyordu:

“Küçük gruplarda herkesin söz hakkı, karara katılması daha kolay olursa da biçimsel örgütlenme yapılarının sistematik reddi kadınları ‘yapısızlığın despotluğu’na teslim etti. İlişkiler zorlaştı, sürekliliği sağlamak mesele oldu...”

Hiçbir zaman gerçek anlamda bir örgütlenme bilinci, kararlılığı ve disiplini içinde olmadılar.

Kemal: Zaten olacak olsalardı, devrimi, sosyalizmi terketmez, tasfiyeci, sivil toplumcu düşünceleri savunmazlardı değil mi? Aslında bu sadece feministlerin değil, ülkemizdeki tüm reformistlerin, devrimden düzen içileşmeye yönelik tüm güçlerin kaderiyle aynıdır. Mesela ÖDP de “partisiz parti”, “tembellik hakkı” derken, sonra iş yapamayan, insanları örgütleyemeyen, binalarını bile açamayan bir hale gelmedi mi?

Feminizm, burjuva ideolojisinden gelen kökeni itibarıyla de, sınıflar mücadelesine objektif olarak “karşıt” tutumuyla da, sivil toplumculukla, devrimci örgüt, disiplin, ahlak anlayışına karşı tasfiyeci politikalarla da çok kolay bütünleşebilen bir akımdır. Bütün bu nitelikler 8 Mart’taki feminist-reformist ittifakının bir boyutunu daha açıklamaktadır sanırım.

Fakat tabii yukarıda sözettiğimiz duruma dönersek; feminist hareketlerin sürekliliğini sağlayamamasının, ciddi bir örgütlenme oluşturamamasının esas kaynağı, örgüt disiplini reddetmiş, sivil toplumcu bir tarzı benimsemiş olmaları da değildir. Bu da bir nedendir ancak tali bir nedendir.

İster feminist, ister sosyalist veya demokratik feminist, adı ne olursa olsun, sınıfsal gerçeği reddeden, yadsıyan ve cins esasına dayalı örgütlenmeleri esas alan bir akım, marjinallikten kurtulamaz. Bugüne kadar da bunun bir istisnası yoktur. Özlem’in de belirttiği gibi, burjuva demokrasisinin oldu-

ğu ülkelerde, demokratik mücadelenin bir parçası olarak kısmen bir gelişme zemini bulsa da bu gelişme süreklilik kazanamamış, bizim gibi ülkelerde ise bu kadar bir gelişme zemini de bulamamıştır.

Çünkü; Haklıyız Kazanacağız'dan bir alıntıyla söylersek: *“Burjuvazi insanları sömürsünün temeline erkek-kadın ayrımı koymadığına; işsizlik, açlık, baskı ve teröründe, işkencesinde kadın-erkek ayrımı yapmadığına göre, emperyalist-kapitalist sistemin kötülüklerine karşı savaşta, kadın emekçilerin erkek emekçilerden ayrı örgütlenmesi için bir neden var mı?”*

Özlem: Belirttiğiniz gibi kadının tek başına kurtuluşu diye bir nesnel zemin de yok. Fakat bundan “kadın sorunu”nu yadsıyan, kadınlara yönelik özel çalışmaları yadsıyan bir sonuç çıkarılmamalıdır. Feministlerin itirazlarından biri de çoğu zaman budur: *“Ama kadın sorunu salt işçi-emekçi kadınların sorununu kapsamıyor ki?”* denilir.

Bu sorunun iki şıklı bir cevabı vardır: Evet, kadın sorunu, sadece işçi kadının sorunlarını kapsamaz. Fakat bundan işçisi, köylüsüyle halk kadınlarının sorunlarıyla burjuva kadının sorunlarının aynı kefeye konulması sonucu da çıkarılamaz.

Emekçi kadınla burjuva kadının sorunlarını aynı kefeye koymak, aynı çözüm stratejisini geliştirmek, **“cins ayrımcılığına dayalı”** bir anlayışı savunmaktır.

Öte yandan, uvriyerist (işçici) anlayış, kadın sorununu işçi kadının doğrudan sömürden kaynaklanan sorunlarına indirgeyerek, hem feminizme malzeme vermiş, ona bir alan açmış, hem de gerçekte işçi kadının tüm sorunlarını da kucaklamamış olur.

Burjuva kadınının sorunları, emekçi kadından farklıdır ve talidir; kadın sorunundan esas olarak işçi, köylü, küçük-burjuva, ev kadını olan kadınların yaşadığı ekonomik, siyasal, kültürel, cinsel, geleneksel tüm sorunları anlıyoruz. Ve tüm bu sorunları, ekonomik-demokratik mücadele içinde, sınıflar mücadelesi anlayışıyla dile getirmeyi anlıyoruz. Kadın sorununu da, tüm diğer sorunlar gibi, devrim mücadelesinin bir parçası olarak ele alıyoruz. Bu anlayış içinde **kadının özgürleşmesi devrime, devrim kadının özgürleşmesine** hizmet eder. Biz kadının özgürleşmesi mücadelesini yarına ertelemiyor bugünden veriyoruz. Düzen içinde özgürleşmenin tek gerçek zemini devrim mücadelesidir; bunun dışındaki herhangi bir zeminde ve herhangi bir biçimde elde edilen özgürlük, gerçek bir **kadın özgürleşmesi** değildir. Ki sohbetimizin ilerleyen bölümünde buna tekrar döneceğiz. Feminizmin -isterse sosyalist etiketli olsun- sınıflar mücadelesinden temelden koptuğu ve onun karşısına çıktığı nokta da burasıdır.

Feminizm, siyaset sahnesinde görüldüğü onyıllar boyunca tekrar tekrar kanıtlandığı gibi, kadının kurtuluşuna hizmet eden bir anlayış değildir. Kadı-

nın sorunlarını ve özgürlüğünü gündeme getirmesi, kadın haklarını geliştirmeyi talep etmesi nedeniyle demokratik bir nitelik taşır. Fakat aynı zamanda, bir sapma olarak, kadın sorununda hedef saptırdığı ve sınıf güçlerini böldüğü için nesnel olarak burjuvaziye de hizmet eder. Birçok ülkede görüldüğü, biraz önce Mazlum arkadaşın da vurguladığı gibi, özellikle halkın devrimci mücadelesinin yenildiğı, gerilediğı, kısacası gericilik dönemlerinde, bir “kaçış yolu” olarak da gericiliğe güç veren bir akım olmuştur. Kısacası, ideolojik kökeni, politik konumlanışı itibariyle, hangi sıfatı kullanmış olursa olsun, burjuva bir akımdır. Bazı küçük-burjuva kesimler tarafından sosyalizmle harmanlanmaya çalışılması, onun asli niteliğini değiştirmemiştir.

Kemal: Kısaca şöyle de diyebiliriz sanırım: “Kadının kurtuluğu”, feminizmi aşan bir sorundur. Feministler’in görüşlerini aktarıırken Özlem sözetmişti. Feministler, *“Marksizm’in kadınların durumunu açıklamak ve çözüm yolları önermekte yetersiz kaldığı, fakat tarihsel materyalizmin kadınların durumunun analizi için doğru yöntem olduğu”*nu söylüyorlarmış. Kimisi de sosyalizmi savunuyor ama “reel sosyalizmi” savunmuyor, çünkü “reel sosyalizm” de kadın sorununu çözememiş. Peki hangi kapitalist ülke, sosyalist ülkelerin bu konuda atabildiğı devasa adımları atabilmiş? Kadınların sosyalizmde eski geleneksel, tarihsel ezilmişliklerinin nasıl devasa adımlarla ortadan kalkmakta olduğuna dair burada yüzlerce rakam, istatistik, olay aktarabiliriz. Bu söylem de bir tür, sosyalizmi inkar ve sosyalizmi “burjuva özgürlük” anlayışıyla bağdaştırmaya çalışmaktır.

Bazı ülkelerde gerek tüm toplum kesimlerinin mücadelesiyle, gerekse de kadın hareketlerinin etkisiyle çeşitli haklar kazanılmıştır. Ama en ileri kapitalist ülkelerde ve kadın hareketinin en ileri olduğu ülkelerde bile, **kadın sorununa çözüm bulunamamıştır. Çünkü bunun maddi-manevi zemini bu ülkelerde yoktur.** ünkü kapitalizm vardır. Kapitalizmin kadına verdiğı ve verebileceğı özgürlüğün sınırları bellidir.

Doğru, burjuvazi kadın üzerindeki feodal baskıya son verdi. Bu anlamda da kadınlar Ortaçağ karanlığını ‘eşitlik’ sloganlarıyla aralayan burjuva harekete tüm güçleriyle katıldılar. Ne var ki, burjuva devrimlerinin sağladığı özgürlük ortamı da, yerleşen burjuva düzeni de kadına beklediğı özgürlüğü tanımadı. Kölecilikten kapitalizme kadının durumundaki değişiklik köleliğin biçim değiştirmesiydi.

Emekçinin özgürlüğünü, işgücünü en elverişli koşullarda satması olarak tanımlayan burjuvazi, kadının feodal baskıdan kurtulmasını da aynı mantıkla savundu. İşgücüne ihtiyacı olan burjuvaziye, kadın, yalnızca ev kölesi olarak fazlaca yarar sağlayamazdı. Kadının emeğini sömürebilmesi için kadını fabrikaya getirecek kadar özgürlük tanınması gerekiyordu. Burjuvazi de bunu yaptı. Ama daha ötesi yoktur.

Var geri; daha ötesi de, ezilen kadını düzen için tehlike olmayacak, onun

örgütlenmesini engelleyecek bir “özgürleştirme” içinde çürütmesi, yozlaştırmasıdır. “Sınırsız cinsel özgürlüğü”, “moda özgürlüğü”nü, “her türlü şiddeti, her türlü otoriteyi” reddetme özgürlüğünü de bunun için tanımıştır kadına.

Kadının, erkek egemen anlayışın ürünü olan şiddete karşı çıkması demokratiktir, “her türlü şiddete” karşı çıkması ise, burjuvadır. Erkek egemen düzenin otoritesine karşı çıkması demokratiktir, “her türlü otoriteye” karşı olma adına devrimci örgütlenmeye, proletarya diktatörlüğüne karşı çıkması ise burjuvadır. Feministler ve sosyalist feministler, bu ayrım çizgisinde de “burjuvaca” olan çizgidedirler.

Sonuçta aslında karşı çıktıkları düzeni güçlendiren bir anlayışın “kadının kurtuluşu”nu sağlaması mümkün mü?

Kapitalizm, kadınlar üzerindeki bin yıllık baskının sürdürücüsüdür. Kapitalizm sürdüğü müddetçe, kadınların karşısına erkek egemenliğinden başka bir şey çıkamaz, ellerine ise aldatıcı bir özgürlükten daha fazlası geçemez.

Özlem: Kendimizden daha somut konuşursak; ülkemizde bir milyona yakın kız çocuğu okula gidemiyor. Gönderilmiyor. Ki onyıllardır süren bu durumun doğal sonucu olarak ülkemizde kadınların yaklaşık yüzde 20'si **okuma yazma bilmemektedir**. Bu, yaklaşık olarak **7 milyona yakın** kadının okuma yazma bilmemesi demektir. 7 milyonun dışındakiler eğitim imkanı buluyor mu? Hayır. Kadınlarımızın yüzde 50'si de **ilkokul** mezunu. Üniversite eğitimi alanların yüzdesi sadece 3.7.

Bu düzenin kadını nereye koyduğunu göstermek için başka bir rakama ihtiyaç var mı? Ama tabii başka rakamlar da var; Türkiye'de kadınların **yüzde 79'u** eşi, babası ya aile yakınlarının fiziki şiddetine (dayak ve benzeri) maruz kalıyor. Tekrar vurgulamak ihtiyacı duyuyor insan, yüzde birlik, beşlik oranlardan sözetmiyoruz burada, yüzde 79 gibi bir orandan sözediyoruz.

Bütün bu eşitsizlik, “*Baba beni okula gönder*” kampanyalarıyla çözülebilir mi? Kadınların yüzde 79'unun şiddetle karşı karşıya kaldığı bir ülkede, “*kadın sığınma evleri*”, göstermelik olmaktan öteye geçebilir mi? İşte bunun için “kadınların kurtuluşu” deyince, bu bizim için bir devrim sorunudur, yani kapitalizmin yıkılması sorunudur.

Mazlum: Marksist-Leninistler bu konuda hiçbir zaman ertelemeci veya sorunu küçümseyen bir yaklaşım içinde değillerdir. Mesela Marks'ın şu sözü kılavuzumuzdur: “*Tarih hakkında bir şeyler bilen birisi, kadın mayası olmadan büyük toplumsal değişikliklerin gerçekleşmesinin olanaksız olduğunu bilir. Toplumsal ilerlemenin tam ölçüsünü veren, kadın cinsinin toplumsal konumudur.*” (Karl Marks, Dr. Kugelmann'a mektup).

Kadınların toplumsal hareket içinde yer almasını sağlamanın devrim için zorunluluğunun da, devrimden sonraki başarımızın -veya başarısızlığımızın-

en temel göstergelerinden birinin de bu sorunu zebilmemiz olduğunun bilincindedirler. Sorun, devrime giden bir süreçte sorunun nasıl ele alınacağı, nereye oturtulacağıdır. Feminizmden, küçük-burjuva sapmalardan Marksist-Leninistler’i ayırdeden nokta burasıdır.

Lenin, “*Proletarya, kadınların tam kurtuluşu için savaşımadan, kendisini kesinlikle kurtaramaz*” der. Yine bir başka kılavuzumuz, Lenin’in nl “*Kadınlar olmadan gerçek hiçbir yığın hareketi olamaz*” sözü. Fakat Lenin’in bu sözünün öncesindeki cmler de şöyledir:

“*Kılavuz ilkeler, gerçek kadın özgürleşmesinin ancak komünizmle olabileceğini kesinlikle dile getirmelidir. Kadının toplumsal ve insani konumu ile üretim araçlarında özel mülkiyet arasındaki zlmez bağlılık kuvvetle belirtilmelidir. Bununla, kadın hakılığı oyununa karşı kalın, silinmez ayırım çizgisi çekilir. (...) Komünist kadın hareketinin kendisi (...) her türlü sömürülenlerin ve ezilenlerin (...) genel yığın hareketinin bir parçası olmalıdır. (...) Kadınlar olmadan gerçek hiçbir yığın hareketi olamaz.*” (Kadın ve Aile syf.261)

İşte bizim kadın sorununu ele aldığımız bütün budur.

Kemal: Gerek tarihsel, gerek teorik anlamda burada ortaya konulanlar, kadının kurtuluşu ile feminizmin yan yana gelemeyecek iki kavram olduğunu göstermeye yeterlidir sanırım. Sohbetimizin ikinci bölümünde feminizmin pratikte en fazla çarpıttığı yan olan “kadının özgürleşmesi”ni ele alacağız. Şimdilik hoşçakalın.

Kadının özgürleşmesi ve Sabolar'ın Yolu

**Konu: Kadın Sorunu ve
Feminizm -2**

Sevgili Yürüyüş okurları merhaba! Sohbetimize geçen haftaki konumuzun farklı boyutlarını tartışarak devam ediyoruz. Sözümüzün başında kadın okurlarımızın ve burada Özlem arkadaşımızın 8 Mart'ını da kutluyoruz. 8 Mart çok önemli bir tarihsel mirastır, bu mirasa ülkemiz devriminde de önemli katkılar yapılmıştır; Yürüyüş'ün kadın okurlarının bu mirası layıkıyla taşıyacaklarına inanıyoruz. Ki bugünkü tartışmamızın bir bölümü de zaten bu mirasın geleceğe taşınması üzerinedir. Evet Özlem arkadaş, 8 Mart'ınız nasıl geçti diye sorarak ilk sözü sana vereyim.

Özlem: Beyazıt'taki mitingimiz güzeldi, coşkuluymuştu. Direnen kadınlarımızla, önder kadın yoldaşlarımızla gurur duyduk bir kez daha. Onlardan taze güç aldık. Ama eksikti; üç ayrı yerde miting olduğu için eksik bir 8 Mart'tı, alanlara işçi kadınları, kız öğrencileri, ev kadınlarını daha fazla taşıyamadığımız için eksikti. Bu tabii mücadelenin genel seyrinden bağımsız olmamakla birlikte, bu konuda özel olarak yapmamız gerekenler olduğunu da ortadan kaldırmıyor. Bu açıdan HÖC'lülerin 8 Mart eylemlerinde taşıdıkları "Sabolar'ın Yolundayız" sloganı çok önemlidir. Çünkü Sabo, tüm hayatıyla, mücadelesiyle, geldiği yerle, kadının kurtuluşu ve kadının özgürleşmesi açısından başlı başına bir perspektiftir. Kadınlar için başlı başına bir yoldur. Sadece devrimci kadınlar için değil, tüm emekçi kadınlar için bir yoldur Sabolar'ın yolu.

Kemal: İstersen kullandığın kadının özgürleşmesi kavramından devam edelim.

Özlem: "Kadının özgürleşmesi", kavramı kimin kullandığına bağlı olarak içeriği de değişen bir kavramdır.

"Kadının özgürleşmesi"ni, gelenekleri, siyaseti, sosyo-ekonomik koşullarıyla, kültürüyle, ahlakıyla düzenin bütününe karşı bir mücadele olarak ele almak yerine, **sadece erkeğe karşı** bir mücadele olarak almak, küçük-burjuvazinin "kadın özgürlüğü" tanımıdır. O özgürleşmeyi, evdeki kocasından

veya bir örgütün, kurumun çatısı altındaki erkekten kurtulmak olarak anılıyor. (Özgür ol, hayatını yaşa vs. diye ifade edilen burjuvazinin en pespaye özgürlük tanımına burada girmiyorum.)

Bu bir özgürleşme değildir. Çünkü özgürlük tanımının sistemle bağınyı ko-parmamaktadır. Özgürlük, bir düşünce ve bir durumdur. Beyinde ve pratikte bir kopuştur. Sistemin sosyal, kültürel, siyasal, ahlaki tüm zincirleriyle bağılı birinin sadece erkekten bağımsızlaşmasıyla özgür kadın tanımını yapmak, mümkün değildir.

Kadının özgürleşmesi, öncelikle bir sistem sorunu olarak görölmek durumundadır; dolayısıyla, **tam** ve gerçek anlamda bir kadın özgürleşmesi, o özgürleşmenin sosyo-ekonomik koşullarını yaratacak bir sistem değışikliğini gerektirir.

Bu sistem elbette sosyalizmdir. Tam ve kitlesel özgürleşmenin koşulu oradadır. Fakat bu mücadele aynı zamanda bugünden verilecek bir mücadeledir. Peki bugün o özgürleşme nasıl ifadesini bulacak? Onu da şöyle tanımlayabiliriz: **Kadının özgürleşmesi, tüm ekonomik, feodal, kültürel, siyasal baskılara karşı çıkabilmesi, onların kendisine dayattığı statüleri parçalayabilmesi ve onlara rağmen kendi iradesini, düşüncesini hakim kılabilmesi, hayatın her alanında söz ve karar hakkını söke söke kullanabilmesidir.**

İşte bu nedenle, özgür kadın direnen kadındır, mücadele eden kadındır diyoruz. Geçen sohbetimizde de söylendiğı gibi bunun dışındaki bir özgürlük tanımı, burjuvazinin empoze ettiğı özgürlük kalıbı içinde bir yere oturabilir ancak. Buradan hareketle baktığımızda, kadının özgürleşmesi yolunda ülkemiz devrimci hareketinin hiç de küçümsenmeyecek bir mesafe katettiğı açıktır. O dönemleri yaşamadım ama tarihsel olarak biliyorum ki, 1960'ların ikinci yarısında gelişen mücadelede kadınların katılımı ve devrim mücadelesindeki etkinlikleri daha sınırlıdır. 70'lerde gerek liseli, üniversiteli, gerekse de emekçi kadınların katılımı daha da artmıştır ama mücadele içindeki etkinlikleri bu katılıma oranla yine de geridir. 80'li yılların ikinci yarısından itibaren kadınların mücadeleye katılımı hem kitlesel, hem etkinlik açısından daha büyük bir ivme kazanmıştır. Bunu özellikle devrimci harekette çok daha somut görürüz.

Mazlum: Sürecin böyle bir gelişim seyri izlemesi doğaldır. 60'ların sonundaki katılımlarla başlayan mücadele, önyargıları kıra kıra, kadınlara, genç kızlarımıza biçilen statüleri parçalaya parçalaya bugüne gelmiştir. Bugünkü düzey yeterli midir, elbette değildir ama sen de işaret ettin, bu gelişme sürecektir.

Özlem'in kadının özgürleşmesine ilişkin çizdiği çerçeve, son derece önemli. Maddeleştirmekte yarar var:

Tüm ekonomik, feodal, kültürel, siyasal baskılara karşı çıkabilecek,

onların yani düzenin dayattığı statüleri, yani kişiliği, kültürü parçalayacak,

onlara rağmen kendi iradesini, düşüncesini hakim kılabilecek,

hayatın her alanında söz ve karar hakkını söke söke kullanabilecek.

Bu ölçülere vurarak hangi kadının gerçekten özgürleşip özgürleşemediğini görebiliriz. Mesela Feminist gruplarda yeralanlar. Kendi tanımlarına göre, kendilerini özgürleştirmiş kadınlar onlar. Evde eşleri varsa, onlara hesap vermiyorlar. Gecenin istedikleri vaktinde sokağa çıkmakta özgürler, kendi başlarına politika yapabiliyorlar... Evet, bunlar tamam; ama geçen yıl ki 8 Mart'ı hatırlayalım mesela; faşizm Beyazıt'ta kadınları topladığında onlar, iki gün önce kendi mitinglerinde "inadına isyan" dedikleri halde faşizmin karşısına çıkamadılar. İsyan edemediler o zulme. Kadın örgütleri o tavrın sorgulamasını yapmışlar mıdır kendi içlerinde bilmiyorum. Bizim bildiğimiz böyle bir sorgulama yapmadıklarıdır. Demek ki aslında siyasal sistemden özgürleştirememişler kendilerini. İsyancıları "erkeğe" ama erkek egemen faşizme yönelmiyor. Demek ki özgürleştirememişler kendilerini.

Kemal: Tanımlamada bir örnek olması açısından, devrimci tutsaklar kendilerine niye "özgür tutsak" diyorlar mesela. Hapisler, hem de hücrelerde. Ama onların "özgür tutsak" olmaları esprisi, kadını erkeğiyle tüm düzen bağlarını kopartıp atabilme iradesini göstermelerindedir. Buyur, devam et sen..

Mazlum: İsyan, kime karşı? Özgürlük, kimden? Sorular bunlar. Mesela bunun yansımaları feministlerin "*geceler de bizim olacak*" sloganında da bulabiliriz. Bu sloganla yürürken, kimi hedefliyorsunuz, düşmanınız kim, kime karşı savaşıyorsunuz? diye sorsak, "erkekler" diyecekler sanırım. Düşmanı belirsiz bir savaştır bu; dolayısıyla aslında bir savaş değildir. Kadınlar niye geceleri sokağa çıkamıyor, kim bunun sorumlusu? Sokakları güvensiz hale getiren kim? Sokaklara çeteleri, yozlaşmayı egemen kılan kim?.. Bu sorular sorulduğunda, o zaman özgürlüğün de kimden ve nasıl kazanılacağı daha net anlaşılır.

Sadece "erkeğe" baş kaldırarak hiçbir kadın özgürleşemez. Sohbetimizin ilk bölümünde sözünü ettiğimiz "cins ayrımcılığı" temelindeki bir bakış açısidir bu.

Soruları tam sorarlarsa, bu kez özgürlüğü, düzene karşı her yönüyle savaş içinde elde etmeleri gerçeğiyle yüzyüze kalacaklardır. Kimi bir yanılgı içindedir, kimi ise, zaten bununla yüzyüze kalmamak için o soruları sormaktadır.

Onların gündemlerinde, özgürlük anlayışlarında genel olarak bu kaçış vardır. Örneklere devam edeyim: Eğer kadın iki kere eziliyorsa, hapishane-

deki kadın üç kere eziliyor. Peki “hapishanedeki kadın” niye kadın hareketlerinin gündemine girmiyor? “Diri diri yakılan kadınlar” niye feminist, sosyalist feminist hareketlerin gündemi olmuyor. Emekçi kadının günlük, sürekli, kesintisiz ezilmişliğine dair bir gündemleri de yoktur. Tavrı açıkladıkları, eylem yaptıkları olaylar hep burjuva basının şişirip gündemleştirdiği olaylardır.

Kemal: Gece sokağa çıkma konusunun bir benzeri de “Töre cinayetleri”ne nasıl karşı çıkıldıdır?

O törelerin kaynağı olan aşiret düzenine, feodal geleneklere, toprak ağalığına karşı bir tespit, bir vurgu bile yoktur çoğu kez, o kadar sığdır. Düzen partilerinin toprak ağalarını, aşiret reislerini meclise taşımaya karşı çıkmayan biri töre cinayetlerine karşı çıkamaz. Çıkarsa da işte böyle sığ bir yaklaşım çıkar ortaya. Kısacası, kadının özgürlüğü, hakları sistem sorunundan koparıldığında, genel kadın kitlesi açısından da, şu veya bu biçimde bir mücadele içindeki kadın açısından da çarpık ve yüzeysel yaklaşımların ortaya çıkması kaçınılmazdır.

Gerçekten de samimi ve militanca kadının toplumsal ve kişisel özgürleşmesinden yana olan bir feminist, bu mücadelede ısrarlı olursa, kararlı, sorgulayıcı olursa, bu mücadele onu aslında sosyalist saflara getirir. Çünkü attığı her adımda, sistem gerçeğiyle karşılaşır. Ekonomik-demokratik mücadele, nasıl ki kitleleri devrim mücadelesine kanalize eden bir işlev görürse, demokratik muhtevalı bir mücadele olarak kadın hakları mücadelesi de kendi mantıksal gelişiminde böyle gelişmesi gerekir. Nitekim böyle örnekler vardır. (Geçen hafta da konuştuğumuz gibi, eğer biri sosyalizmden feminizme gidiyorsa, orada ideolojik, tarihsel ve mantıksal gelişim zinciri tersine çevrilmiştir.) Bu anlamda kadınların özgürleşmesini ve mücadeleye katılmasını sağlamak, onlara gerçek özgürleşmenin adresini gösterirken, somut olarak da ekonomik-demokratik mücadele anlamında kadınların haklar ve özgürlükler mücadelesini geliştirmekten geçer. Bu iş “kota”larla olmaz. Sen ne didersen bu “kota”lar konusunda Özlem?

Özlem: Onu birazdan cevaplayım istersen. Biraz önce kadın hakları, özgürlüğü için mücadele, kadınları sosyalist saflara getirecektir dedin ya. Sanırım Günay Öğrener yoldaşımız tam da buna bir örnek. Ölüm orucu şehidimiz Günay’ın kendi gelişimini anlattığı bir mektubundan bir bölüm okuyayım:

“E.’un benden devrimci olabileceğine inanması biraz zordu doğrusu... Her şeyden önce tip itibariyle kaybediyordum. Kısacık saçlarım, fularım, ayağımdan hiç çıkmayan kotum, koca yeleğimle, takılarımla pek garip görünüyordum doğrusu. Devrimci çevrelerdeki kızların hiçbirine benzer bir halim-tavrım yoktu.

Bir de üstüne feminist damarımı, çok bilmişliğimi, hafiften de ukalalığımı,

bir de keçi gibi inatçılığımı ekleyin. Elime de sabah akşam elimde sürüklediğim koca resim çantamı verin. Avrupalı-çalışan 'kendi hayatını kazanmış' kadınları örnek alan düşünce tarzımla pek 'hoş' bir tiptim doğrusu. Modayı protesto eden bir moda da dahil olmuşum.

Bizim oralarda 'Bir yanım harman savuruyor, bir yanım kavurga kavuruyor.' derler. Ben de tam öyleydim işte. Bir yandan Avrupa'nın kültürünü benimsiyor, öbür yandan kapitalizmin ülkemdeki ve dünyadaki sonuçlarından nefret ediyordum. Düşüncelerim epey karışıktı. Çözümlemeye çalışıyordum."

Günay'ın bir feministten farkı, kadının ezilmesi, ikinci sınıf sayılması dahil, nefret ettiği şeylerin emperyalizmden, faşizmden kaynaklandığını gördüğü noktada, onlarla mücadeleden kaçmayıp devam etmesidir. Bu gelişmede ikinci bir aşama daha var; bu mücadelenin kadın olarak cinsel saldırılar da dahil olmak üzere, büyük bedeller ödemeyi gerektirdiğini gördüğü ikinci noktada da geri dönmemiştir Günay. Ve devrimin safına gelmiştir. Peki bitmiş midir kadın olarak mücadelesi? Hayır.

Mazlum: Nasıl hayır yani? Bu cüreti göstererek devrimci olmuş, başka deyişle bir kadın olarak kendini özgürleştirmiş ve tüm kadınların ve tüm halkın özgürlüğü için mücadele ediyor. Tartıştığımız konu açısından varılacak nokta bu değil mi zaten?

Özlem: Biraz önce senin de maddelendirdiğin tanımı hatırlatayım. **Düzenin dayattığı statüleri, yani düzen kişiliğini, kültürünü parçalamaktan** söz etmiştik. Bizim kadın arkadaşlarla en çok tartıştığımız konu burasıdır aslında.

Önderimizin bir sözü var. Şöyle diyordu bize: *"Değişmek istiyorsanız, devrimci savaşçı olmak istiyorsanız önce kadını, her boyutuyla düzenden kopuşunu sağlayan devrimci kadın tipini çözümleyecek ve ona sahip olmanın savaşını da başlatacaksınız. Bu, kadının günlük yaşamında ailede, duygusal tercihlerde ve devrimci mücadele içerisinde onur savaşıdır. Bu onur kazanılmadan gerçek bir zafer kazanılamaz."*

Devrimci saflara gelen kadınların vermesi gereken böyle bir mücadele söz konusudur.

Kemal: Elbette hepimiz şu veya bu biçimde bu düzen içinden geliyoruz. Düzenin hepimizde az ya da çok kalıntıları var. Devrimci olmak bunlardan anında kurtulmak anlamına gelmiyor. Hepimiz devrimci mücadele içinde, aynı zamanda düzenin üzerimizdeki eski veya güncel etkilerinden kurtulma savaşı veriyoruz. Ama sanırım kadın arkadaşlar için, erkeklerden kısmen farklı olarak bu daha da uzun süreli, daha da zorlu bir savaş demek.

Burada bir başka yanılıya daha değinmek gerekir. “*Kadın sorununun çözümü*” dendiğinde, hemen akla erkeğin yeni statüyü kabullenememesi geliyor. Kuşkusuz bu tümüyle yanlış değildir. Devrimci saflar içinde bile bu türden “direnif”lerle karşılaşılabiliyor. Ama yine de kadın sorununu bu yanla sınırlamak eksik bir düşüncedir. Çünkü, binlerce yılın alışkanlıklarıyla, gelenekleriyle oluşturulmuş statülerin değişmesinde, **kadınlar da bir direniş odağıdır**. Sosyalist toplumda da kadın sorununun çözümünde, hem erkeklerden, hem kadınlardan kaynaklanan bir direniş olacaktır. Binlerce yılın alışkanlıklarını, sosyal, kültürel statülerini bir anda değiştirmek, insanları bugünden yarına dönüştürmek mümkün değildir. İkinci sınıf vatandaşlıktan, eğitimsizlikten, cinsel meta olarak kullanılmaktan ya da en çok, burjuvazinin vitrinini süsleyen bir araç olmaktan gelen kadının, bir anda toplumun ekonomik, siyasal, sosyal kurumlarının yöneticileri, kurmayları haline gelmesi mümkün değildir... Sen ne düşünüyorsun bu dediğime ilişkin Özlem?

Özlem: Evet. Bu savaş kolay kazanılmıyor. Devrimci olmaya yöneldiğimizde babalarımızdan, erkek kardeşlerimizden, toplumun hepinizin bildiği “kız başına” diye özetlenebilecek erkek egemen önyargılarından kaynaklanan engellerle karşılaştık hep. Devrimci olduğumuzda da bu tür erkek egemen anlayışın uzantısı olan engellemelerle hiç karşılaşmadığımız söylenebilir. En basitinden görev dağılımında tali görevler verilmesi, kadın arkadaşlarımızın sorumlu, yönetici olarak kabul edilmesinde zorlanması gibi... Ama ben yine de daha tehlikeli olanın kadın arkadaşların bu statüleri kabul etmesidir diyorum. Çünkü o zaman zaten sorun özümsüzleşiyor. Ama eğer kadın eski statülerde direnmezse, o zaman çözüm mümkündür. Bu arada önceki sorunu da cevaplamış olayım. Bu savaş, “kota”larla kazanılacak bir savaş değil. Bu savaş, bize bahşedilecek haklarla, kotalarla değil, kendimizin dişimizle, tırnağımızla kazanabileceğimiz bir savaştır.

Siyasetin, sosyal ve kültürel yaşamın kapılarını hâlâ kendi erkek egemenliğinde tutanların kadınlara şu kadar, bu kadar “kota” tanınması, kadınlarımızın gelişmesine hizmet etmez, sadece bir riyakarlıktır. Mesele örgütsel, politik, ideolojik, kültürel olarak o gelişimin önünü açmaktır. Ancak o gelişimin önünü açtıktan sonra, feodal, gerici geleneklerden gelen sınırlamaları ortadan kaldırmak için iradi müdahaleler anlamlı ve gereklidir. Suni, zorlama her yöntem, ters teper. “İyi niyetle” yapılırsa bile, kadının gelişiminin önündeki bir engele de dönüşebilir. Çünkü burada da yine “dıştan” bir yardım, gelişmek, bir yerlere gelmek, iradesini hakim kılmak için başkalarının yardımına muhtaç olma durumu statüleştirilmiş olur. Bizim kadına vereceğimiz “kota” değil, tarihsel ezilmişliğinden, ikinci sınıflığından silkinmesini sağlayacak kendine güvenidir.

Burada yeniden Sabolar’ın yoluna dönmek istiyorum. Düzenin güçsüz, elinden iş gelmez, narin, kırılğan, kollanması gereken kadın tipine karşı ya-

şamı boyunca savaş vermiştir. Erkek egemen toplumun katı kuralları mücadele için de de karşısına çıkmış, birçok zorluklara rağmen bunları altedip kendini kanıtlayarak yönetici kadrolar arasına girmiştir. Onun birlikte çalıştığı kadın yoldaşlarına anlattığı hep şunlardır:

Bir ülkede kadınlar güçlerini harekete geçirmeden kurtuluş mümkün değildir. Herkesin bunu kavraması gerekir. Ayrıca her Devrimci Sol'cu kadın, kadının yüzlerce yıllık süren ikincilliğini çözümlenmek zorundadır. Devrimci bir kadın olarak bu sorumluluk herkesten önce ona aittir. Devrimci olmak yetmez, devrimci kadın olmak, kadının özgürleşmesi sorumluluğuyla hareket etmek gerekir, yoksa hiç kimse bize bir takım haklar bahşetmez.

Onunla ilgili bir anı da şöyle anlatılıyordu; bir kadın yoldaşına bir yazı yazma görevi verdikten sonra şunları ekliyor:

“Yazıyı tek başına yaz, erkek arkadaşlardan yardım alma. Bunun feminist eğilimler taşımakla bir alakası yok. Kadınlar kendi sorunlarına sahip çıkıp sorunlarını mücadelenin sorunları haline getirmeyi öğrenmedikçe özgürleşemezler. Bunun ilk adımı da burada başlıyor. Üfkunu genişletmek adına erkek arkadaşlarla tartışmaya filan kalkışma. İhtiyaç duyuyorsan kitap iste, kaynak tara ama kendi çabanla hallet.”

Burada ısrarla vurgulanan, kadın olarak kendimize güvenimizi kazanmamızdır. Çünkü o güven duyulmadıkça, düzenden veya düzen kültürünün uzantılarından kaynaklanan mevcut statükolar bir şekilde kabulleniliyor. Sabahat Karataş, kadınların mücadelesi, özgürleşmesi açısından kadın yoldaşlarımız için bir kar makinesi işlevi görmüştür. Yolu açmıştır. Yol artık açıktır. Kadın yoldaşlarımızın bu yolun ileri noktalarına ulaşip ulaşamamaları artık büyük ölçüde kendi çabalarına kalmıştır. Kimse bizi sırtında taşımayacaktır o yolun daha ileriki noktalarına.

Mazlum: Bu konuda gerçekten ülkemiz kadınlarının onur duyacağı bir tarih şimdiden yazıldı. O yoldan birçok kadın yoldaşımız yürüdü ve yürüyor. Biraz önce Özlem, 60'lar, 70'ler kıyaslaması yaptı. Bu kıyaslamanın bir tezahürü de, büyük direnişteki kadınların yeralışı açısından yapılabilir. 1984'den itibaren kadınlar hapishanelerdeki mücadelenin içinde daha önde yeraldılar. Ölüm orucu şehitleri sayısı içindeki kadınların sayısı çok bariz bir gösterge olsa gerek. Hapishanelerde, fiziki koşulların elverişsizliğine karşın, birçok kadın tutsak, tutsak örgütlenmesinin sorumlu, yönetici kademelerinde yeralmıştır. Ama hapishaneyle sınırlayıp haksızlık yapmayım. Mesela bir Gülsüman'ın, Şenay'ın kendine güveni. Onların röportajlarını, mektuplarını okurken özgür kadın mücadele içindeki kadındır sözü gerçekten çok daha somutlanıyordu gözümüzün önünde. Bırakın ev içinde “erkek egemenliği”ne karşı çıkmayı; mücadele için eşinden boşanabilen kararlılığı, çocuğunu geride bırakabilmesini... Kadın sorununun bir parçası da burjuva aile, feodal aile ve Marksist-Leninist ilkeler üzerine kurulan aile tartışmasıdır. Feministler-

de, sosyalist feministler çok konuŖur bu konularda. Glsmanlar, pratiğini de, teorisini de ortaya koydular. 17 yaŖında genç kızlarımız silahlı birliklerde komutan oldular... Bu anlamda diyebiliriz ki, zgr kadın tanımı hayatın içinde netleŖtirilmiŖtir. Dediği gibi, yol aılmıŖtır, açıktır. Mesele bu yoldan onbinleri, yüzbinleri ve milyonları geçirebilmektir.

Özlem: Kadınlarla ilgili sözünü ettiğimiz statüler, önyargılar, kiŖilik biçimlenmeleri, sadece kendi yaŖam sremizle sınırlı değil, binyılların yükünü taŖıyoruz üzerimizde.

Kadınlar binlerce yıl eğitimden, üretimden, kültürden, sanattan, yönetimden uzak tutuldular. Üretim, yönetim yetenekleri geliŖemedi. Hem fiziki hem de beyinsel iŖlevlerinde kayıplar verdiler. Binlerce yılda kaybettiklerinin bir kısmını kapitalizm koŖullarında aldıkları haklarla yeniden kazandılar. Ama burjuvazi de geliŖimimizi bir yerde durdurdu. Ŗimdi biz kendi irademizle açıyoruz bu yolu. Fiziksel, dŖnsel, yönetimsel yetkinlik itibarıyla geriden baŖladığımız bir savaŖ bu. Bu nedenle çok kolay biçimde ya varolana teslim olma veya “nihilist” bir reddiyecilik içinde karŖı uçlara savrulunabiliyor.

Bu tarihsel, sosyolojik temeli Ŗunun için hatırlatmak istedim; kadının zgrleŖmesi ve kurtuluŖu, gerek bugün, gerek gelecek açısından tüm ekonomik, siyasi, kültürel bağlarıyla ele alınmadığında ortaya ucube sonuçlar çıkıyor; en genelde devrimci saflar içinde de böyle. Kadının geliŖmesini ve zgrleŖmesini bu zemine oturtmayanlar, örgütsel, kadrosal anlamda çarpık yapılar ve çarpık kiŖilikler retmiŖlerdir. Bunun örneklerini görüyoruz solda. Sabolar’ın yolu, Sibeller’in, Glsmanlar’ın bu yolda yarattığı perspektif bu açıdan önemli.

Kemal: Sevgili okurlarımız, kadın sorunu ve feminizm sohbetimizi burada noktalıyoruz. Ŗimdilik hoŖakalın.

Konu: Savaş -1

Haklı savaşlar, yıpratmaz ayağa kaldırır, çürütmez arındırır!

Sevgili Yürüyüş okurları merhaba! Şu geçen birkaç hafta içinde savaş, şiddet üzerine o kadar saçma sapan, o kadar çarpıtılmış görüşler dinledik, okuduk ki, konuyu sohbetimize taşımakta yarar gördük. Tabii konu yeni güncelleşmiş bir konu değil. '90'ların başlarından bu yana, ideolojik mücadelelerin bir parçası olarak konuşulan, tartışılan bir konu. Sözünü ettiğim bu dönemde "Kahrolsun Emperyalizm" sloganlarının yerini, bazı kesimlerde "savaşa hayır" sloganları aldı. "Her türlü şiddete hayır" gibi, o güne kadar burjuva, küçük-burjuva kesimler tarafından yer yer seslendirilse de kendisine sosyalist diyenlerin ağızından pek duyulmayan sloganlar, sosyalistlik adı altında savunulmaya başlandı.

Hamas'ın seçimleri kazanması, Irak'taki direniş, ülkemizde veya başka bir yerde halk düşmanlarından hesap soran her eylem bu kavramları gündeme getiriyor ister istemez. Veya geçen hafta olduğu gibi, "Kürt meselesi" üzerine konferansta olduğu gibi, herkes savaş, şiddet üzerine bir şey belirtmek zorunda kalıyor. Çünkü isteseler de istemeseler de olayları ve gelişmeleri belirleyen "savaş"tır. Fakat bu kesimler, kaçamadıkları bu gerçeği, çarpıtarak ele alıyorlar. Sanki ortada muhtevasıyla, biçimiyle, niteliğiyle **tek bir savaş, tek bir şiddet** varmış gibi konuşuyorlar. Son derece yaygın biçimde karşımıza çıkan bu çarpıtmaya karşı durmak, "*her türlü şiddete, savaşa hayır*"cılarının, sınıflar savaşının neresinde nasıl durduklarını doğru tespit etmek için, kavram olarak da, pratik şekilleniş olarak da savaş konusunda net olmak gerekir.

Evet Mazlum, sohbetimize başlamadan önce okuduğün alıntıyı yeniden aktar istersen, oradan başlayalım konuya.

Mazlum: Bir "her türlü savaş karşıtı" geçen gün şöyle yazdı gazetesinde; okuyorum:

"Haklı tecavüz olmayacağı gibi haklı savaş da olmaz."

Sonra devam ediyor:

“... *Bu savaş [PKK önderliğindeki silahlı mücadele kastediliyor] ancak, gıdasını toplumsal çürümeden alan iktidarlara yarar. Savaş yıpratır, çürütür, kanser eder... erkeklđi, militarizmi, devleti, sömürüyü ve tüm iktidarları güçlendirir. Bu savaş, şimdiye kadar zorluklarla büyütölen filizleri kökünden kopartır.*”

Savaşın “sonuçları” üzerine söylediklerini geçmeden önce, ilk cümle üzerine birkaç şey belirtmek isterim. Bu, izninizle söyleyim, haddini aşmış, küfür, hakaret deyimlerinin yanında hafif kalacağı deyimlerle nitelendirilmeyi hakeden bir tanımdır. O zaman tüm sınıflı toplumlar tarihi bir “tecavüz tarihi”dir. Emperyalistlerin, egemenlerin savaşları bir yana, ezilenlerin, köylülerin, işçi sınıfının binlerce yıldır verdiği savaşları “tecavüz” benzetmesiyle nitelenmek, kimsenin haddi de değildir, hakkı da. Baskı, zulüm, sömürü, işgal altındaki halkların haklı savaşları, aynı zamanda insanlığın onur, namus savaşlarıdır. Bu savaşları en büyük onursuzluklardan biri olan “tecavüzcülükle” benzeştirmek, sol, halktan yana, ilerici, yurtsever siyasetin nirengi noktalarının hepsini kaybetmiş bir aklın ürünü olabilir ancak. Bir gazetede bir köşe sahibi olunca, ağzına geleni söyleyebileceğini sanan aydın sorumsuzluğunun tipik bir örneği. Halkların mücadelesine karşı düşmanca, adeta kin dolu bir söylem aslında ama bu satırlar, halen hangi perspektifle olursa olsun böyle bir savaşın içinde olan bir çevrenin yayın organında yayınlanıyor. Bu da ciddi olarak sorgulanması gereken bir çelişki ama onu bir yana bırakıyoruz şimdi.

Söylediklerinin gerçekle de bir ilgisi yok. Toprakları ilhak edilmiş, dili yasaklanmış, katliamlara uğratılmış bir halkın haklı, meşru savaşı üzerine söyledikleri, tüm toplumlar tarihinin inkarıdır. En basit toplumsal, sosyolojik gerçeklerin de inkarıdır. Bu satırları yazan güya bir sosyolog ama sosyolojik gerçeklerden de habersiz.

Savaş çürütömmüş! Erkeklđi, militarizmi, devleti, sömürüyü ve tüm iktidarları güçlendirilmiş.

Bir kere, bu şekilde tartışmak mümkün değildir. Soyut, niteliği, kimliği belirsiz savaş diye bir şey yok. Bu düşünce sahipleri, haklı savaş, haksız savaş ayırımını kabul etmedikleri için soyut bir savaştan sözediyor gibidirler; ama işte burada çok somut bir savaştan, Kürt halkının silahlı savaşından sözediliyor.

Tarih boyunca sömürgecilerin, emperyalistlerin sayısız işgallerinde, Naziler’in işgallerinde, tüm halkı yeniden ayağa kaldıran hep bir direniş örgütünün işgalcilere, Naziler’e, faşistlere karşı açtığı savaş olmamış mıdır?

Tarihi de bir yana bırakalım. Yazarın kendisinin içinde siyaset yaptığı kesime bakalım. “*Bu savaş*” Kürt halkını çürüttü mü, yoksa ayağa mı kaldırdı? Kürt halkı nasıl ayağa kalktı? Kendisinin bir köşe sahibi olduğu o gazete nasıl çıkarıldı? Sözü nü ettiği o filizler nasıl büyütöldü? Bunları sağlayan hep “te-

cavüze” benzettiği o haklı silahlı savaş değil mi?

Ama inkarcılık bir kez başladı mı, o kaçınılmaz olarak kendini de inkara vardırır. Her inkarcı tarih arpıtıcıdır. Her inkarcı, gerçekleri gizleyip, yalandan yeni yapılar, yeni teoriler kurar. “Her türlüsüne hayır”cıların yaptığı da budur.

Kemal: Savaşın kitleler üzerindeki etkisi üzerine de açık bir çarpıtma var okunan alıntıda. O zaman diyeceksiniz ki “*savaşın kitleler ve toplumsal yapı üzerindeki etkisi nasıldır?*” Aslında bu yanlış bir soru. Biraz nce Mazlum’un belirttiği noktadan dolayı yanlış. Soyut bir savaşın kitleler üzerindeki etkisi şeklinde bir tartışma olmaz. Kitleler zerindeki etkilerini bilebilmek için öncelikle nasıl bir savaştan, hangi savaştan sözedildiği belli olmalıdır.

Burada haklı bir savaştan, ilhaka, asimilasyona, faşizmin zulmüne karşı bir savaştan ve silahlı bir savaştan szedildiğine göre, silahlı temelde yrtlen haklı savaşların kitleler ve toplumsal yapı üzerindeki etkisini konuşabiliriz.

Birinci olarak şunu belirtelim: Emperyalistlerin, işgalcilerin, işbirliklerinin, Naziler’in yani adı ne olursa olsun, egemen sınıfların yönetiminin halklara direnmekten ve savaşmaktan başka seçenek bırakmadığı her koşulda, halklar cephesinden silahların konuşmaya başlaması, halklar için hep bir “umut işığı”nın yakılması anlamına gelmiştir. (Silahlı savaşın objektif koşullarının olmadığı koşullarda silahlı savaşa başvurulması, mesela emperyalist ülkelerdeki silahlı eylemler bunun dışındadır. Onlarda bu etkiler ve sonuçlar görülmeyebilir.)

Geniş kitlelerin şu veya bu biçimde susturulduğu, sindirildiği koşullarda, suskunluk ve sinmişlik, silahlı mücadelelerle aşılmıştır.

Yeryüzünde gerçekleşmiş onlarca ulusal ve sosyal kurtuluş mücadelesine bakalım; hepsinde silahlı savaş, kitleleri ayağa kaldıran, örgütleyen, kitlelere güven verendir. Bunun gerçekleşme biçimleri, hızı, her ülkede farklı şekilenebilir; ama temelde bu özellik ve sonuçlar değişmez. Ulusal ve sosyal kurtuluş örgütlerinin yürüttükleri silahlı savaşın kitleleri rttğne dair tek bir örnek, evet tek bir örnek yoktur. Böyle bir durum ancak, o silahlı mücadeleyi veren örgüt rmşse, yozlaşmışsa, kurtuluşu veya bağımsızlığı hedeflemekten çıkıp egemen sınıfların basit bir aleti durumuna dönüşmüşse söz konusu olabilir. Bunun dışında, egemen sınıfların sömürüsüne, zulmüne, işgaline karşı açılan her silahlı mücadele cephesi, halkları dinamikleştiren, arındıran, onurlandıran bir işlev görmüştür.

Özlem: Savaşın “*Erkekliliği, militarizmi, devleti, sömürüyü ve tüm iktidarları güçlendirdiği*” iddiaları da aynı ölçüde altı boş iddialardır. Halk savaşlarının, egemen sınıfların militarizminin, faşist, feodal devletlerinin, sömürü-

sünün kökünü kazıdığı o kadar örnek varken böyle bir cümle kurmak tam bir çarpıtma. Yozlaşmamış, nihai hedefinden vazgeçmemiş, egemenlerle uzlaşma çizgisine girmemiş, pazarlık masalarında bir koza dönüştürülmemiş bir silahlı savaş, saydığı her şeyi zayıflatır ve giderek ortadan kaldırır. Ama bu düşünce sahipleri tabii uzlaşmacılığı, pazarlıkçılığı eleştirmiyorlar; halkın silahlı direnme ve mücadele hakkını mahkum ediyorlar.

Şunu da belirteyim; bir de orada “erkekliği” de güçlendirir diye yazılmış. Bu da safsata. Erkek egemenliğe karşı en büyük savaş, ulusal ve sosyal kuruluş mücadeleleri içinde verilmiştir. Önceki iki sohbetimizde de örneklerini verdik, keza dergimizde yayınlanan “Halk Örgütülükleri” dizisinde de pek çok çarpıcı örnek vardı; kadınları, hakettikleri yere getiren haklı savaşlardır.

Mazlum: Halklar bir kez emperyalizme, işbirlikçilerine, faşizme karşı silahlı savaş yolunu seçtiklerinde büyük bedeller öderler. Kimi aydınlar buradan hareket ederek “savaş karşıtlığını” teorileştirirler; “insanlar ölmesin” derler.

Naziler’e karşı savaşta bir aydının bu konudaki muhasebesini yansıtan şu satırlar çarpıcıdır; Anti-faşist savaşa katılan bir aydın, ölümlerin muhasebesini şöyle yapıyor:

“... yiğit, namuslu, zayıf, sabırsız, coşkun bunca insanı gizlilik, açlık, işkence dolu bir savaşa kışkırtmak, sürüklemek, kurban etmekle iyi mi yapıyoruz? Sonuç olarak, zaferin bize ihtiyacı var mı gerçekten?”

*Gerçekçi olarak, onurlu bir matematikçi olarak, bu konuda bir şey bilmediğimi kabul etmek zorunda kaldım... Rakamlara ve eldeki sonuçlara bakılırsa, zararına çalışıyoruz. Öyleyse onurluca bu işi bırakmak gerek diye düşündüm. Ama her şeyi bırakmak düşüncesini taşıdığımda artık bunun olanaksızlığını da anladım. Bizi savunma ve koruma görevini ve bunun tüm yükünü başkalarına bırakmanın olanaksızlığını. Almanlara **tepkisiz, onursuz, kinsiz** bir ülke bırakmanın olanaksızlığını. Ulusun yazgısını taşıyan bir terazi kefesinde, ne üniformasını, ne bayrağını, ne de topraklarını ele geçirerek öldürdüğümüz bir düşman ölüsünün, bir savaş alanının tüm ölülerinden daha ağır ve etkili olduğunu anladım. Fransız halkının en güzel savaşını verdiğimizi anladım.”* (Gölgeler Ordusu, Joseph Kessel, sf. 105)

Aslında haklı savaşları savunup savunmamak, tüm lafazanlıkların ötesinde, Naziler’e boyun eğip eğmemeye veya bugün Amerikan imparatorluğuna, onun işbirlikçilerinin zulmüne, sömürüsüne boyun eğip eğmemek meselesidir. “Her türlü şiddete, her türlü savaşa” hayır diyerek, haklı savaşlara karşı çıkanlar, o görüşlerini hangi “hümanist, barışçıl” söylemlerle süslerlerse süslesinler, sonuç budur.

Özlem: Bu noktada, konuya hazırlanırken gözüme çarpan şu somut ra-

kamlar da aynı sonuca işaret ediyor: Yapılan tahminlere göre, insanlık tarihi boyunca yaklaşık 15 bin savaş olmuş, bu savaşlarda 3 milyar 640 milyon insan ölmüş. Birinci ve İkinci emperyalist paylaşım savaşlarında ölenlerin toplamı (yaralılar ve diğer nedenlerle ölenler hariç) 23 milyon 477 bin.

Bu tarihi gerçek. Bir de güncel gerçeğe bakalım: Bu bilanço büyümeye devam ediyor: Emperyalizmin 1991'deki Irak saldırısında 10 bin Iraklı katledildi. 2002'deki saldırıya kadar geçen sürede ekonomik ambargo sonucunda yarım milyon Iraklı çocuk katledildi. Son saldırıda öldürülen Iraklılar'ın sayısı belli değil; asgari tahmin 100 bin Iraklı'nın katledildiği...

Yine rakamlar konuşuyor: Yakın zamanda yayınlanan bilgilere göre, bugün dünyada askeri amaçlı yıllık harcama miktarı 5 yıl önce 750 milyar dolardı; bugün 1 trilyon dolar. Bu 1 trilyon doların neredeyse tamamının emperyalist ve işbirlikçi devletler tarafından harcılandığını belirtelim tabii. (Halkların, devrimci, yurtsever örgütlerin silahlanması zaten bu rakam içinde gözükecek bir oran değildir.) 1 trilyon doların 450 milyar dolarını ABD harcıyor. Yani yarısını.

Peki neden, kime karşı silahlanıyor emperyalizm? Cevabını Afganistan'da, Irak'ta gördük, hedef tahtasına konulan ülkelerle, halklarla, örgütlerle görüyoruz. Şimdi hem bu tarihsel tablo, hem bu güncel gerçekler karşısında, halklar şiddete başvurmasın, gerilla savaşı vermesin demenin anlamı nedir? Tek bir anlamı var: "Teslim olalım".

Kemal: Ne yazık ki "savaşa hayır" cılık, kimi kesimler tarafından bunun farkında bile olunmaksızın sloganlaştırılmaktadır. Sohbetimize bir alıntıyla başladık. Ama anti-bilimsel, tarih inkarcısı ve teslimiyetçi bu görüşün oldukça yaygın ve eski olduğunu da belirtiyim. Nasıl bir sapmayla karşı karşıya olduğumuzu daha açık göstermek için bu kesimlerden birkaç örnek daha aktarayım.

Mesela, geçen yıld, bir grup DKÖ adına yapılan açıklamada şu cümleler geçiyordu: *"Hiçbir şiddet eylemini önüne 'milli', 'devrimci', 'dini', 'devlet' gibi sıfatlar koyup aklamıyoruz. Şiddetin tarafı yoktur, mağduru vardır. Gün şiddet çığırına cesaretle karşı çıkabilme günüdür."*

Hani derler ya, biz bu cümledeki teorik, mantıksal yanlışların hangi birini düzeltelim. Sen istesen de istemesen de her şiddetin önünde bir sıfat vardır. İkincisi "şiddetin tarafı yoktur" ne demek şimdi. Anlamsız, mantıksız bir söz... Veya "şiddet çığırına" deyimi... Ne siyaseten, ne felsefi, ne de başka bir açıdan anlamı yok. Birilerinin çığırına sonucu mu sıkılıyor tüm bu kurşunlar? Bunu özel olarak aktardım; çünkü "her türlü savaş ve şiddet karşıtlığı"na ilişkin hemen tüm söz ve yazılar, buna ilişkin "teori"ler, buna benzer mantıksızlıklarla doludur. Mantıksızlıktan, anlamsızlıktan, boş sözlerden kaçınamazlar. Çünkü bu teorinin gerçek toplumsal hayata denk düşen bir kar-

şılığı yoktur. Verili sınıf ilişki ve çelişkilerini yadsıyan bir karakterdedir.

"Ha gücün terörü, ha terörün gücü"... örneğinde de olduğu gibi; sadece kafiyesi var, kulağa armonik geliyor ama anlamı yok.

Daha "teorik" görünen biçimleri de var "savaşa hayır" cılığın. Mesela Öcalan şöyle diyordu savunmalarında: **"Her ideoloji, inanç, zora başvurmadan da teknik basın-yayın başta olmak üzere olanaklarıyla, doğruysa kendini uygulayabilir. Yani bu anlamda da zor gereksizleşmiştir."**

ÖDP'li Saruhan Oluç da Kürt sorununun çözümüne ilişkin şunları yazmıştı: **"Çözüm dili şiddet ve silah olamaz... Şiddet ve silaha karşı **barış, hoşgörürü ve uzlaş** yönünde yürümeye hep birlikte devam etmeliyiz."** Burada bir "görüş" var mı? Yok. Burjuvazinin, oligarşinin klasik söyleminin bir tekrarı var... **barış, hoşgörürü, uzlaşma...** Kimle, nasıl, hangi temelde, şiddeti doğuran, silahı zorunlu hale getiren kim, bunların hepsi cevapsızdır.

Burada önemli olan, bunları savunanların bir kısmının da hâlâ kendilerini sosyalist olarak nitelendirmesidir. Sosyalistlikle ne ilgisi var bu görüşlerin? Sadece Lenin'in şu sözünü aktarıp geçeyim: **"Sosyalistler sosyalistliklerinden vazgeçmeksizin her türlü savaşa karşı olamazlar."**

Evet bu noktada savaşın tanımına geçebiliriz. En temel ayırım noktasından başlayalım diyorum. Bu ayırım, bu konudaki en temel doğrudur, öyle ki, savaşla ilgili bir konuşmada, tartışmada biz bunu belirtmeye bile gerek duymayız. Fakat işte çarpıtma ve sapmalar da bu en temel noktadan başlıyor. Bu yüzden biz de tanıma buradan başlamalıyız. Buyur Özlem, bunu sen aç istersen.

Özlem: Savaşın en genel anlamda iki türü vardır: **Haklı savaşlar, haksız savaşlar.** Tarih boyunca yaşanmış ve yaşanabilecek tüm savaşlar, bu iki kategoriden birine dahildir.

Bizim haklı gördüğümüz savaşlar, silahların emperyalizme ve işbirlikçilerine yöneldiği bir savaştır. Emperyalizme karşı ulusal ve sosyal kurtuluş savaşlarıdır. Tekelci burjuvaziye ve işbirlikçilerine, karşı-devrimcilere karşı yürütülen devrimci savaşlardır. Açık bir emperyalist işgale karşı halkların, ulusların kendi topraklarını, bağımsızlıklarını savunmak için sürdürdükleri savaşlardır. Bu şekliyle haklı savaşların birçok biçimini sıralayabiliriz. Ama tüm tarihi dönemleri kapsayacak genel bir tanım yapmak gerekirse, şöyle diyebiliriz: İlerici sınıflar tarafından yönetilen, geri bir toplumsal düzenden daha ileri bir toplumsal düzene geçmeye çalışan sınıflarca sürdürülen savaşlar, sömürücü yönetimlere ve sömürgeci müdahalelere karşı savaşlar, haklı savaşlardır.

Sömürücü egemen sınıfların egemenliğini ve sömürsünü pekiştirmek, yaymak için yapılan tüm savaşlar haksız savaşlardır.

Bir savaş, haklı veya haksız temelde başlatıldıktan sonra, o savaşın için-

de **iki savaş** vardır. Bir taraf haksız bir savaş sürdürürken, diğer taraf haklı bir savaş sürdürür. Örneğin, 2. Emperyalist Paylaşım Savaşı'nı alalım: Çıkışı itibariyle emperyalist tekellerin egemenliğini, sömürsünü yaymak için çıkartılmış, dolayısıyla haksız bir savaştır. Ama bu savaş içinde Yunan Partizanları'nın veya SSCB'nin sürdürdüğü savaş, haklı bir savaştır. Başka bir örnek: Vietnam halk savaşını ele alalım. Çıkışı itibariyle haklı bir savaştır. Bağimsızlık için savaşan Vietnam halkı, Komünist Partisi bu savaşta haklı bir savaş yürütürken, Vietnam yönetimi, savaşa müdahil olan Fransız, Amerikan emperyalizmi haksız bir savaş yürütmektedirler.

Mazlum: Meselenin en önemli noktası bu işte: **Neden savaş, kim için savaş** soruları sorulmadan genel olarak tüm “savaşlara hayır” şeklinde bir tavır, alabildiğine silahlı, alabildiğine sömürücü ve baskıcı emperyalist tahakkümün, oligarşik iktidarların sürmesine onay vermektir.

“Savaş” karşısındaki tavırlar, tarihin birçok döneminde oportünist, burjuva hümanist, sosyal-şoven, karşı-devrimci, sivil toplumcu, reformist kesimlerle Marksist-Leninistler arasındaki farkı en net biçimde gösteren konulardan biri olmuştur. Özlem'in yaptığı tanımı bu açıdan geliştirelim biraz.

Savaş **sınıflararası bir siyasal ilişki biçimidir**. Bu anlamda sınıflar var oldukça, savaşlar da var olacaktır. Savaş üzerine çok sık başvurulanan bir tanım vardır biliyorsunuz: *“Savaş, politikanın başka araçlarla devamından başka bir şey değildir.”*

Clausewitz'in bu özlü tanımını esas aldığımızda, “savaşa hayır” demenin aslında “politikaya hayır” demek gibi olduğunu da görürüz. “Savaşa hayır”cılar böyle demiyorlar, peki ne diyorlar? Politikaya evet ama burjuvazinin izin verdiği sınırlarda ve burjuvazinin uygun gördüğü araçlarla. “Şiddetten arındırılmış!” politika düşüncesinin sahibi de burjuva pasifistlerdir. Ve onların bu düşüncelerinin esası da mevcut burjuva düzeninin sürmesini öngörür.

Lenin, savaşı, *“siyasal mücadelenin en yüksek biçimi”* olarak da tanımlar. Yani savaşlar birdenbire ortaya çıkan olgular değildir. Zaten çıkarları farklı, aralarında çelişkiler olan sınıflar, uluslar, politik gruplar arasında sürmekte olan bir mücadelenin en üst düzeye ulaşmasıdır. *“Her savaş, onu ortaya çıkaran politik düzene ayrılmaz biçimde bağlıdır. Belli bir ülkenin, o ülkedeki belli bir sınıfın savaştan önce uzun bir dönem için izlediği politika, o aynı sınıf tarafından kaçınılmaz olarak savaş boyunca da izlenir, değişen sadece eylemin biçimidir.”* (Lenin, Savaş ve İşçiler, syf.9)

Sınıf mücadelesinin en şiddetli, en yüksek biçimi olarak savaş, mücadelelenin askeri biçimlerinin belirleyici hal aldığı kesitlerdir ve bu kesitler, toplumsal gelişmenin ileriye doğru atılım yapmasına veya geçici olarak geriye düşmesine yolaçan tarihin tepe noktalarıdır.

Bir savaş karşısında tavır alabilmek için insan pek çok noktayı açığa ka-

vuşturmak zorundadır. Savaşı başlatan haklı mı haksız mı, savaşın tarih içindeki rolü ilerici mi gerici mi... Bu soruların cevaplarını doğru olarak ortaya koyan tek bilimsel kıstas ise, savaşa bu **sınıfsal** ilişki ve çelişkiler açısından bakmaktır. Savaşa yolaçan politik ve ekonomik çıkarların analizi yapılmadan, savaşın taraflarını yöneten politik grupların sınıfsal karakteri belirlenmeden o savaşa ilişkin bir tavır da belirlenemez. Tarihe “din savaşları”, “mezhep savaşları” olarak geçen savaşlar da sınıfsal çıkarlar ve çelişkilerin, iktidar kavgalarının belirlediği savaşlardır. Engels, bu konuda şunu belirtir: *“XVI. yüzyıldaki din savaşları adı verilen savaşlarda, her şeyden önce söz konusu olan, çok önemli maddi sınıf ıkarlarıydı ve bu savaşlar, daha sonra İngiltere ve Fransa’da ortaya çıkan i çatışmalar kadar sınıf mücadelesiydi. Bu sınıf mücadelelerinin o çağda dinsel nitelik taşımaları, çeşitli sınıf çıkarları, ihtiyaçları ve taleplerinin dinsel perde ardında gizlenmesi, işin aslında hiçbir şey değiştirmez ve çağın koşullarıyla kolayca açıklanabilir.”* (Köylüler Savaşı, syf. 61)

Savaşlarda gerek savaşan tarafların, gerekse de savaşın dışındaki öлкеlerin, çeşitli grupların tavırlarını belirleyen de, yine sınıfsal ilişki ve çelişkilerdir. “Her türlü savaşa hayır” tutumu da sınıfsal bir tutumdur; günümüz itibarıyla de esas olarak, mevcut kapitalist sistem içindeki statüsünü hiçbir şekilde kaybetmek istemeyen küçük-burjuvazinin sınıfsal tavrıdır.

Kemal: Sevgili okurlarımız, sohbetimizi şimdilik burada noktalayalım. Konuya önümüzdeki hafta devam edeceğiz. Devrimcilerin hangi savaşlara nasıl karşı çıkacağına, savaşa hayırın politik sonuçlarına, savaşın iç savaş gibi diğer biçimlerine değineceğiz. şimdilik hoşçakalın.

Konu: Savaş -2

Halkın savaşına, haklı savaşımlara evet!

Merhaba sevgili okurlarımız. Sohbetimizi geçen hafta kaldığımız konudan devam ettiriyoruz. Çok kısa bir iki hatırlatma yapayım başlarken. Her savaşın somut bir siyasal çıkara, sınıfsal içeriğe tekabül ettiğini ortaya koymuş-tuk geçen bölümde. Ve en temelde de savaşların haklı ve haksız savaşlar olmak üzere iki kategoriye ayrıldığını belirterek, “her türlü savaşa hayır” tavrının esasta burjuvazinin empoze ettiği ve mevcut statüsünü kaybetmek istemeyen küçük burjuvazinin sınıfsal tavrı olduğunu vurgulamıştık.

İşte bu tarihsel, toplumsal gerçeklerden dolayı, her savaşa karşı çıkmıyoruz. Lenin’den geçen bölümün bir yerde özeti sayılabilecek bir alıntı aktaracağım:

*“Diyoruz ki, insanlığın sınıflara bölünmesini, insanın insan tarafından, bir ulusun diğer bir ulus tarafından sömürülmesini ortadan kaldırırken, kaçınılmaz olarak tüm savaş olasılığını da ortadan kaldıracak olan sosyalist toplum düzenine ulaşmak amacımızdır. ... Bu nedenle devrimci savaşların, yani sınıf mücadelelerinden ortaya çıkan devrimci sınıflar tarafından yönetilen ve doğrudan doğruya acil ve **devrimci önemi bulunan savaşların olabileceğini yadsıyamayız.**” (Lenin, Savaş ve İşçiler, syf. 8)*

O halde savaş karşısındaki tavrı, aslında devrim karşısındaki tavrı paraledir. Haklı savaşlara karşı çıkanlar, devrim de istemeyenlerdir. Çünkü devrim isteyenler, kaçınılmaz olarak Lenin’in de belirttiği gibi, haklı savaşlara karşı çıkmaz, tam tersine böyle bir savaşı geliştirmek ister.

Mazlum: Lenin, bir başka sözünde de *“Burjuva pasifisti ya da oportünist olmaksızın... savaşa karşı çıkılmaz”* diyor. Ki esas da budur; karşı çıkanlar burjuva pasifistler ve oportünistlerdir. Bu tavrın politik yansımalarının bir diğer yanına da ben değineyim: Haklı savaş, haksız savaş ayrımını reddetmek, tarihin inkarı olduğu kadar, bilim dışı bir görüş olduğu kadar, politik ve fiili olarak da egemen sınıflarla ezilen sınıflar arasında **“tarafsızlık”** ilan etmek demektir. Ki böyle bir “tarafsızlığın”, gerçekte egemen sınıflardan yana taraf olmak demek olduğunu biliyoruz.

Bunun sonucudur ki, “*her türlü şiddete, her türlü savaşa hayır*” teorisi, hep bir riyakarlığı da içermiştir. Ben bugüne kadar “*her türlü şiddete, her türlü savaşa hayır*” demekte sonuna kadar ısrarlı, kararlı, tutarlı tek bir “savaş ve şiddet karşıtı” görmedim. Sadece ülkemizden bahsetmiyorum; tüm dünya ölçeğinde söylüyorum. Devrimci, yurtsever örgütlerin şiddetine karşı sesleri hep çıkar, ama emperyalistlerin, faşizmin şiddetine karşı seslerini yükseltip yükseltmemeleri “ortama” bağlıdır. Eğer bir konjonktürde emperyalistlerin, faşizmin şiddetine karşı çıkmak, büyük bedeller ödemeyi gerektirirse, onların sesini duyamazsınız. Politik olarak ifade edersek, “her türlü savaş, şiddete hayır” politikasının pratiği, egemen sınıfların icazetindedir. Onlar izin verdiği kadar karşı çıkabilirler.

Bu düşüncenin sahipleri, biraz önce Kemal arkadaşın belirttiği gibi aslında devrime, başka deyişle halkın **şiddetine**, halkın **savaşına** karşıdırlar. Kimilerinin niyetleri farklıdır, ama sınıflar mücadelesinde kimin nerede durduğu niyetlerle değil, fiilen aldıkları tavırlarla belirlenir. Her türlü savaşa ve şiddete hayırcıların pratik ve politik olarak gelecekleri nokta orasıdır. Bu konuda hemen somut güncel bir örnek de verebilirim. Evvelki hafta Kürt Meselesi Konferansı’na katılanlar da öyle yaptı mesela. Cengiz Çandar bunu şöyle özetliyordu: “*İstanbul Konferansı’na damgasını vuran hava, ‘anti-PKK’ bir hava idi.*” Eğer AB’den cüret alırsa kimileri arada bir “*devlet de operasyonları durdursun*” diyor, ama devletin şiddet hakkına yine de karşı çıkış yok. En cesaretlisi bu kadar. Yola “*her türlü şiddete, her türlü savaşa hayır*” diye çıkanlar, sonuçta devlet cephesinden zaten yıllardır yapılan “silah bırakın” çağrısına katılma noktasına geliyor.

Özlem: Politik açıdan nereye sürüklendikleri ortada. Fakat bu kesimler, yani “savaşa hayır”cılar, “biz dünyadan savaşlar tümüyle kalsın istiyoruz”, “kimse kimseyi öldürmesin istiyoruz” şeklinde savunuyorlar kendilerini. Bu yanılla da insanların paylaşabileceği bir özlemi dile getiriyorlar. Yani temelde, veya şöyle diyeyim nihali anlamda, savaşa karşı çıkmak yanlış mı? Konağa bir de bu açıdan baksak.

Kemal: Yeryüzünün hiçbir yerinde savaş olmasın. Ne güzel. Kim istemez ki!..

Mazlum: Emperyalist tekeller istemez.

Kemal: Evet, emperyalist tekeller istemez, fakat sıradan insan, Özlem’in aktardığı sözleri makul bulur. Politik bir bilince sahip kesimler için ise durum daha farklıdır, ki “her türlü savaşa hayır”ın propagandasını yapanlar böyle kesimlerdir. Bunların içinde kimse “*bakın ben ne kadar iyi niyetliyim, ne kadar güzel dileklerim var*” diye kendini aldatamaz. Sömürünün kendisi zaten baştan toplumda barışın bozulmasıdır. Sömürü üzerine şekillenen bir

toplumsal sistem, zaten **sınıf savaşını** başlatmış oluyor. Bundan ötesi savaşın biçimlerine ilişkindir. Dolayısıyla, sömürü düzeninin kalkmasını istemeden ve kalkmadan dünyanın hiçbir yerinde savaş olmasın demek, sömürü devam etsin demektir ki, o zaman böyle bir görüşün savunucusunu elbette biz değil, burjuvazi el üstünde tutacak, biz de eleştirip yerden yere vuracağızdır.

Bu noktada Özlem'in sorusuna şu da eklenebilir tabii: *Savaşlar kaçınılmaz mı, ve ilelebet olacak mı?*

Savaş, insanlığın varoluşuyla ortaya çıkmış bir olgu değildir. Toplumların gelişiminin belli bir aşamasının ürünü olarak gündeme gelmiştir. Bu anlamda toplumsal süreç açısından bir başlangıcı olan savaşların, elbette bir sonu da olacaktır. Savaşları başlatan sınıfların ve sömürücü egemen sınıf devletlerinin ortaya çıkmasıysa, savaşların yok olması da sömürücü devletlerin ve nihayetinde sınıfların ortadan kalkmasıyla mümkün olacaktır.

Savaş insanlık için kaçınılmaz ve ilelebet sürecek bir kader değildir. Böyle kabul etmiyoruz. Fakat savaşların bugünkü dünya koşullarında yokolmasını istemek gibi gerçek dışı, gerçek dışı olduğu kadar da halkların aleyhine bir talebin sahibi de olmayız. Savaşları doğuran sınıflararası ekonomik, siyasi, sosyal ilişki ve çelişkiler ortadan kaldırılmadıkça, savaşlar var olmaya devam edecektir. Tarihte hiçbir savaş "sebepsiz yere" çıkmamıştır. Bu anlamda savaş bir nesnelliktir.

Mazlum: Ama savaş nesnelliktir diye, bu her savaş karşısında "kabulü müzdür" diyeceğimiz anlamına da gelmez. Elbette bizim de "**hayır**" dediğimiz savaşlar var. Haksız savaşlara hayır diyoruz. Ve bu tür savaşları engellemek için de var gücümüzle mücadele ederiz. ABD'nin Irak'a karşı açtığı haksız savaşa karşı mücadelemiz bunun örneğidir. Savaş fiilen başlamadan önce, bu savaşa karşı çıktık, başka deyişle bu savaşı engellemeye çalıştık.

Engelleyebilir miydik? Mevcut siyasi koşullar, Amerikan emperyalist tekkellerinin politika ve stratejileriyle birlikte düşünöldüğünde bunun zor, hatta imkansıza yakın olduğu açıktır. Fakat bir başka konjonktürde şu veya bu öлке tarafından açılmak istenen bazı haksız savaşları engellemek mümkün de olabilir. Teorik olarak bunun olabilirliği yadsınamaz. "*Sınıfların varlığı sonucu nesnel koşulları bulunan savaşların egemen sınıfların isteği üzerine her koşulda, her kesitte patlak vermesi mutlak değildir. Halkların iradesi bu tür savaşları dönemsel olarak engelleyebilir de...*"

Fakat dediğim gibi, bu tür engellemeler en fazla dönemsel olabilir, engellemekten çok süreci yavaşlatabilir, ama emperyalizmin temel niteliğini ortadan kaldıracak bir sonuç beklenemez. Bu anlamda haksız savaşlara karşı mücadelemiz esas olarak, halkları bilinçlendirmeyi, emperyalizm karşısında halklar cephesini büyütmeyi ve örgütlemeyi amaçlar.

Emperyalist tekellerin çıkarları için çıkan veya çıkacak savaşlarda savaşacak güçler kimlerdir? Yine işçisi, köylüsü, memuruyla halktır. Dolayısıyla, ister ülkeler arası bir savaş olsun, ister karşı-devrimci bir iç savaş, bu savaşlarda fiilen emperyalizmin/oligarşilerin askeri olarak savaşacak durumdaki emekçi yığınları bu savaşa katılmaktan vazgeçirmeye çalışmak da haksız savaşlara karşı mücadelenin önemli bir yanıdır. Bir başka yazımızda ortaya koyduğumuz gibi, *“halklar olmadan savaşlar yürütülemez. Sayıca tüm toplumlarda kk bir azınlığı oluşturan sömürücüler, sadece kendi üyeleriyle, kendi varlıklarını fiziki olarak yokedebilecek bir savaş yürütemezler. Savaşlarda, baskı altında tuttıkları, sömürdükleri, emeklerine el koydukları halkları, zorla ya da demagojilerle etkileyip ‘gönüllü’ olarak savaşa göndermek durumundadırlar. Bunun için bu savaşlarda hep halklar kırdırılır.”*

Emekçilerin, emperyalist savaşın askeri olmasını, oligarşilerin halka karşı savaşının askeri olmasını engellemeye yönelik mücadele de bir bilinçlendirme, halka **kendi gücünü** ve **kendi yerini** gösterme mücadelesidir.

“Savaşa karşı” bir mücadele verilecekse, bu net, açık ve somut olarak haksız savaşlara karşı bir mücadele olmalıdır ve kısaca özetlemeye çalıştığım muhtevada olmalıdır. İşte o zaman savaşa karşı çıkış, halkın mücadelesini geliştiren bir muhteva kazanır. Kendilerini “Savaşa karşı hareket” olarak niteleyenler için de geçerlidir bu. Kendini açıkça emperyalist savaşlara, karşı-devrimci savaşlara karşı konumlandırmadığı, haklı-haksız savaş ayrımı yapmadığı sürece, halkların muhalefetindeki yerleri tartışma konusu ve gelecekleri belirsiz olacaktır.

Kemal: *“Savaş bir kader mi? Kaçınılmaz mı?”* Dediğim gibi bu soru sorulabilir ve cevabı tartışılabilir. Cevabımız yukarıdaki gibidir. Ama bununla birlikte tartışılması gereken bir soru daha şudur: *“Emperyalist tahakküm, sömürü ve zulüm, kaçınılmaz mı?”*

Kimse buna kaçınılmazdır, kadedir demeyeceğine göre, bunu değiştirmeyi tartışmak gerekecektir. Ve o da bizi yine baştan beri tartıştığımız konuya, yani savaşa getirecektir. Aslında karmaşık bir şey yok: Sınıflar var oldua savaşlar da olacaktır. Devrimciler de, haklı savaşlardan yana olurken, haksız savaşlara karşı çıkacaklardır.

Özlem: Ben yine “her türlü savaşa şiddete hayır”cılarının bir görüşünü dile getireyim. Belki o kesimlerin teorilerinin etkisindeki insanlarla daha fazla tartışma imkanım olduğu için, bu tür tartışmalarda kullandıkları tezlere, argümanlara biraz daha vakıfım. Konumuzun tam açılması açısından bunlara değinmekte yarar var. Evet, bir de derler ki, biz **“insan hayatına verdiğimiz değer”** nedeniyle savunuyoruz bu görüşleri. Doğru, savaş doğrudan insan hayatını yokeden bir olgu. O zaman buna ne diyeceğiz?

Mazlum: Bu tez, halkları teslimiyete çağırın düşüncelerin burjuva hümanizmalarıyla nasıl sarmalandığına güzel bir örnek. Her türlü savaşa, şiddete karşı çıkarlar, insan hayatına değer mi veriyorlar? Böyle olmadığını onlarca, binlerce örnekle gösterebilirim ben. Ama bu örneklerden önce şunu belirteyim. Bu teori, burjuvazinin empoze ettiği *“hiçbir düşünce uğrunda ölünecek kadar değerli değildir”* düşüncesinin bir başka versiyonudur. Hiçbir ilerici, demokrat, sosyalist, aydın, *“ben insan hayatına değer veriyorum, insanlar ölmesin istiyorum, onun için savaşımlara, silahlı mücadeleye karşı çıkıyorum”* diyemez. Derse samimiyetsizlik yapmış olur. Emperyalizm döneminde üretilmiş burjuva hümanist teoriler, ve o teorilerin küçük-burjuva savunucuları, haklı savaşımları savunanları, silahlı mücadeleyi savunanları *“insan hayatına değer vermemekle”* suçlarlar. Asıl değer vermeyen kendileridir. Devrimciler, insan hayatına ve insanın kendisine büyük bir değer verdikleri için, insanı ezen, sömüren, aşağılayan, açlıkla, binbir türlü yolla öldüren bu düzenin değişmesi için mücadele verirler. İnsana değer veren de böyle yapar. Bu düzenin değişmesi için mücadele etmeyen, düzenin değişmesinin *“tek mümkün yolunu”* izlemeyen hiç kimse, insana, insan hayatına değer verdiğini iddia edemez.

Başka bir konuya ilişkin aldığım notlar vardı. Ama bakın şimdi bu konu açısından çok somut ve çarpıcı bir sonuç sunuyor bize.

Trafik kazalarına ve savaşımlara ilişkin bir istatistik bu. Resmi olarak trafik istatistikleri tutulmaya 1955'te başlanmış. 1955'ten 2003'e kadar 223 bin 118 kişi, kaza yerinde, 700 bin kişi de kaza yerinden kaldırıldığı hastanelerde ölmüş. Yani 48 yılda yaklaşık bir milyon ölü. Trafik kazalarında. Peki neden? Ulaşım politikası, Koç, Sabancı ve Oyak'ın otomotiv şirketlerine göre yapıldığı için. Koçlar'ın, Sabancılar'ın düzenine karşı savaşmayan, bu düzenin kökten değiştirilmesini istemeyen biri, insan hayatına değer veriyor olabilir mi?

İstatistikten bir başka bölüm okuyorum: Kurtuluş Savaşı'nda 10 bin 885 kişi şehit oldu. Son 10 yılda depremlerde 25 bin kişi hayata veda etti. Aynı soru, aynı sonuç.

Emperyalist dönemin burjuva hümanizmi, riyakarlıktır. O hümanizmi, teorilerinin temeli yapan küçük-burjuva aydını da kaçınılmaz olarak aynı riyakarlığa düşüyor.

Hepsi düzenin sömürü, soygun politikalarının sonucu olan trafikte, depremlerde ölenlerin yanına, beslenme yetersizliğinden, gerekli sağlık hizmeti olmamasından, açlıktan ölen milyonları ekleyin... Bir halkın kurtuluşu için savaşırken ödediği bedeller bunların yanında küçük kalmaz mı? Bu bedele değmez mi?..

Şimdi *“silahlar sussun”* diyenlere riyakar demeyelim de ne yapalım? Silahlar susunca *“ölümler”* duracak mı? Hayır, insanları öldüren, aşağılayan,

onuruna, namusuna el uzatan düzen devam edecek. İnsana veya insan hayatına değer vermek neresinde bunun?

Toparlayım değil mi; savaş konusundaki tartişma, hümanizm tartişması değildir. Hmanistlik adına, halkın silahlı mücadelesine karşı çıkan, insanları sömüren, a, işsiz bırakan, yolsuzlukla, soygunla, bozuk düzenle öldüren bu düzeni destekliyorsa, bırakın hmanistliği, pekala bir canı olarak da değerlendirilebilir. Savaş konusundaki tavır, sınıflar mücadelesine ilişkin bir tavırdır, savaş karşısındaki tutumuyla herkes ya emperyalizmin ve burjuvazinin safında, ya halkın safında olur. Arada yer yoktur. Kendini bu saflaşmanın dışında gösteren her teori, her gerekçe, saptırmadır.

Özlem: Ben açtığın bu konuyu şöyle toparlayım istersen: Savaşı istemeyen herkese düşen görev, sürekli savaşları üreten insanlık dışı emperyalist düzene, sömürü düzenine karşı mücadele etmektir. Lenin'in 80 yıl önce dediği gibi; "*Ancak, biz, tek bir ülkede değil, bütün dünyadaki burjuvaziyi devirir, yener ve onları mlkszleştirirsek savaşlar olanaksız duruma gelir.*"

Buradan hareketle şunu da söylememiz yanlış olmayacaktır sanırım: İnsana ve insan hayatına en büyük değeri verenler, devrimcilerdir. Devrimciler, insana o kadar büyük bir değer veriyor ve insan hayatını o kadar nemliyorlar ki, insan ezilmesin, aşağılanmasın, açlıktan, soygun düzeninden dolayı ölmesin diye, bir dolu şeyi, hatta hayatlarını vermeyi göze alıyorlar.

Kemal: Mazlum'un değişik örneklerle gösterdiği gibi, savaş konusu, hümanizm tartişması veya felsefi bir tartişma değil, doğrudan politik bir tartişmadır. Çünkü tartiştığımız sorun, sınıflar mücadelesi içinde vücut bulan bir sorundur.

Soyut anlamda kullanılan savaş veya zor, şiddet kavramlarıyla tüm toplumsal gelişmeyi izah edemeyiz. Savaş sınıfsal bir içeriğe sahiptir; onun aracı olan zor da aynı şekilde sınıfsal bir içerik kazanır.

*"Sosyalizm, uluslara karşı zor kullanılmasına karşıdır. Bu yadsınamaz. Ama sosyalizm insanlara karşı zor kullanılmasına da karşıdır. Bununla birlikte Hristiyan anarşistler ile Tolstoycular dışında henüz hiç kimse, bundan sosyalizmin **devrimci zora** karşı olduğu sonucunu çıkarmamıştır. Öyleyse zor ile devrimci zoru ayırt eden koşulları zmlemeksizin, genel olarak 'zor'dan söz etmek, devrimden vazgeçen bir ham kafa olarak ortaya çıkmak ya da yalnızca kendini ve başkalarını yanılıtmacalarla aldatmak demektir.*

*.. Her savaş... zor kullanmaya dayanır ama bu, sosyalistleri devrimci savaş yandaşları olmaktan alıkoyamaz. **Savaşın sınıfsal niteliği nedir, işte (eğer bir dönek değilse) her sosyalistin karşısına çıkan temel sorun.**" (Lenin, Proletarya Devrimi ve Dönek Kautsky, syf. 72)*

Bu konudaki yanlış, çarpık yaklaşımların kaynaklarından biri de "**sınıfla-**

rüstü” bakıştır. Savaşa “sınıflarüstü” bakanlar, devlete ve diğer siyasal olgulara da aynı şekilde bakarlar. “Sınıflarüstü” bir demokrasi, “sınıflarüstü” bir hümanizm, “sınıflarüstü” bir barış... “sınıflarüstü” bir sanat, “sınıflarüstü” şiddet karşıtlığı... bunlar uzayıp gider. Ve işin garip yanı şudur ki, tüm bu “sınıflarüstü” teorilerin hiçbiri **sınıflar üstü değildir**.

Mazlum: İlk bölümde de söylemiştik sanırım. Meseleye doğru bakmanın koşulu, sınıfsal bakmaktır. Yine oraya, sınıf gerçeğine geldik. Nedir sınıfsal gerçek?

Her sınıflı toplumda... ezen sınıf her zaman silahlıdır. Silahlı egemen sınıflara karşı, ezilen sınıflar da silahlanarak mücadele etmek zorundadır. Dünya halkları için, ister emperyalist ülkelerde olsun, ister yeni-sömürgelerde, son tahlilde silaha başvurmaktan başka yol yoktur. Bu zorunluluk, yeni-sömürgelerde daha mücadelenin başında söz konusuysen, burjuva demokrasilerinde de devrim anında çıkar bu zorunluluk. Ama bundan hiçbir ülkede kaçınılamaz. Sınıf mücadelesinin yasalarının pratikteki tezahürü şöyle de ifade edilebilir: Zora karşı devrimci zor, savaşa karşı devrimci savaş...

Ezilen, sömürülen emekçi sınıflar, saldırıya uğrayan uluslar, kendilerine karşı egemen sınıflar tarafından açılan savaş karşısında “biz savaşmıyoruz” deme hakkına tarihsel olarak sahip değillerdir. Çünkü açılan savaş ilanını kabul etmemek, sömürü düzenine boyun eğmektir.

Savaş konusu, Lenin’in her yönüyle çözümlendiği bir konudur gerçekten. Gerek emperyalist savaş, gerekse de iç savaş vesilesiyle zaten hep gündeminde olmuştur. İşin bizim açımızdan önemli yanı, söylediklerinin sanki bugün için söylenmiş gibi olmasıdır. Bunun nedeni de, bugün burjuva, küçük burjuva hümanistlerin, reformistlerin ağızından duyduğumuz şeylerin aslında ta o zamandan beri tekrarlanan şeyler olmasıdır. “Silah bırakmayı” sanki tüm sorunların çözümümüştü gibi sunanlara cevap vermeyi yine Lenin’e bırakıyorum:

“Proletaryaya karşı silahlanmış burjuvazi, modern kapitalist toplumun en büyük, temel ve belli başlı gerçeğidir. İşte bu gerçek karşısında devrimci sosyal-demokratları ‘silahsızlanmayı’ istemeye özendirmek! Bu sınıf savaşımını görüşünü büsbütün bırakmak, devrimci düşünceyi yadsımak demektir. Bizim sloganımız, burjuvaziyi yenmek, onları mülksüzleştirmek ve silahsızlandırmak için proletaryayı donatmak olmalıdır. Ancak burjuvaziyi silahsızlandırdıktan sonra, proletarya, kendi dünya ölçüsündeki görevine ihanet etmeden bütün silahları hurdalığa atar... kesinlikle önce değil...” (Sosyalizm ve Savaş, syf. 63)

Kemal: İktidardaki burjuvaziyi altetmek bir iç savaşı gerektirir. İç savaş da öteki savaşlar gibi bir savaştır. “Sınıf savaşımını kabul eden herkes, iç savaş da kabul etmek zorundadır.” Ama ülkemizde sınıflar savaşı teorisini ka-

bul ettiğini söyleyen bol miktardaki sosyalist (aydınlar veya legal partiler), iş i savaşa gelince, o teoriyi unutupuyor. Halbuki, iç savaşı kabul etmemek ya da görmezlikten gelmek, devrimi yadsımaktır ve sosyalizmden vazgeçmektir.

Sorun sadece bir halkın kendi iktidarı için mücadele etmesiyle de sınırlı değil. Diyelim ki bir ülkede sosyalist bir iktidar kuruldu. Tartışma bitmiyor. Karşı-devrimciler emperyalizmin desteğiyle silahlandılar ve devrimin karşısına ıktılar. Ne yapacaksınız? İç savaş da bir savaş olduğuna göre, “her türlü savaşa hayır” deyip karşı-devrime teslim mi edeceksiniz iktidarı? Veya emperyalizm tankıyla topuyla gelip sizin sosyalist iktidarınızı yıkmaya girişti. Savaşmayacak mısınız? Kısacası, iler tutar yanı yoktur “her türlü savaşa hayır”cılığın.

Sohbetimizi şöyle bitireyim. “Her türlü savaşa hayır” teorisi, burjuva bir teoridir ve burjuvazinin “ocuklara masallar”ının teorileştirilmiş halidir. “*Savaş dünyadaki bütün ktlklerin anasıdır.. Savaş çılgınlıktır.*” gibi düşüncelerin bilimsel, tarihsel bir değeri yoktur. Tarih derslerinde savaşların gerçek nedenlerini ve sorumlularını titizlikle gizleyen burjuvazinin bütün meselesi, halkın savaşını teorik, ideolojik, kültürel olarak mahkum etmektir. “*Savaş, hasmı irademizi yerine getirmeye zorlayan bir şiddet hareketi*” (Clausewitz) ise, ve biz emperyalizme ve işbirlikçilerine irademizi kabul ettirmek istiyorsak, o şiddet hareketinin içine gireceğiz. O halde, “her türlü savaşa hayır” sloganına karşı diyoruz ki, halkın savaşına, haklı savaşlara evet!

Konu: Şehitlik

İdeallerimiz için ölürüz, çünkü ideallerimiz için yaşıyoruz

Sevgili okurlarımız merhaba! Şehitlerimizi ve umudumuzu selamlayarak başlıyoruz bu haftaki sohbetimize. İkisi birbirine o kadar bağlı ki, arada “ve” kelimesi bile fazladan; ikisi arasındaki bağı en özet haliyle şöyle ifade edebiliriz sanırım: **umudumuzu şehitlerimiz büyüttü, şehitlerimizi umudumuz yaşıyor.**

Evet bugün şehitlik üzerine konuşacağız. Türkiye solu bu kavramı, bazı belgelerde görebildiğimiz kadarıyla 80 yılı aşkın zamandır kullanıyor. Daha yoğun biçimde kullanılmaya başlanması, 1960’ların sonlarıdır; yani mücadelenin daha şiddetlendiği, karşı-devrimin halka ve devrimcilere karşı infaz, katliam politikalarını yürürlüğe koyduğu döneme denk düşüyor. Sonrasında ise Türkiye solunun literatüründen hiç eksik olmadı bu kavram. Gerçekte üzerinde özel ve yaygın bir tartışma olan bir kavram da değildi. Ta ki, 2000’lerin başına kadar.

Neden bu dönem daha yoğun biçimde gündeme geldi dersiniz? Evet Özlem?

Özlem: Sanırım tartışma şehitlik kavramını da içeren ama ondan daha geniş kapsamı olan bir tartışma olarak gündeme geldi. Tartışmadaki yoğunluğun nedeni ise, benim gözlemleyebildiğim kadarıyla, dünya genelinde halkların mücadelesinde feda eylemlerinin öne çıkması, ülkemiz özelinde ise ölüm oruçlarının belki de tarihteki en kitlesel ve uzun süreli şekilde yaşanmasıdır. Feda eylemleri yapan hareketlerin bir bölümünün “islamcı” olması da tartışmayı özellikle bu noktada körükleyen bir olgu olmuştur.

Mazlum: Evet, Özlem’in belirttiği etkenler doğru. Ancak şunu da eklemek gerekir, “ölmek, ölümü kutsamak” gibi kavramlar üzerindeki tartışmalar, aslında 80’lerin sonuna kadar uzanıyor. Yani orada başka bir “dönüm noktası” var. O dönüm noktası, solun bir kesiminin “savaş”tan vazgeçmesi, düzen içiliği tercih etmesi, ve burjuva ideolojisinin çeşitli biçimlerde sol safalara daha yaygın biçimde sızmasıyla karakterize olan bir dönüm noktasıdır.

Özlem'in dediği gibi, şehitlik üzerine tartışma, aslında daha geniş kapsamlı bir tartışmanın uzantısıdır.

Kemal: Tartışmamızın daha anlaşılır olması için önce bu konudaki itirazları özetleyelim. Şehitlik konusunda söylenenleri ikiye ayırabiliriz; bir grup, mücadelede “ölme ve öldürme”yi tümünden reddettiği için böyle bir kavramı reddediyor. İkinci grup ise, sınıf savaşımını savunmakla birlikte, şehitlik kavramının “**islami kökenli**” bir kavram olduğunu iddia ederek, şehitlik kavramının materyalizme ters, komünistliğe ters bir kavram olduğunu söylüyor. İfade edilişlerinde farklılıklar olsa da ana yaklaşımlar bunlar.

Mazlum: Peki o zaman biz de biraz tarihe uzanıp ele alalım. Şehitlik kavramı, evet, din kökenlidir. Ancak bu yine de tarihsel süreç boyunca şehitlik kavramının kazandığı muhtevayı tümüyle açıklamaz.

Şehitlik, esas olarak islam dininin geliştirdiği bir kavramdır. Daha islamın ilk döneminde, “**Din ve tanrı yolunda ölenler**” şehit olarak adlandırılmıştır. Şehit'in ilk tanımı budur. Fakat özellikle 19., 20. yüzyıllarda bu tanımın kullanıldığını görmeyiz pek. Çünkü din savaşları, büyük ölçüde geride kalmıştır. Özellikle 19. yüzyıl ulusal devletlerin kurulduğu, ulusların oluştuğu bir dönemdir. Ve şehitlik bu yüzyıllarda “**vatan uğruna**” ölmeyi adlandıran bir kavram olarak kullanılmıştır.

Dolayısıyla, dini kökenli olmakla birlikte, sınıflar mücadelesinin gelişimine bağlı olarak muhtevası değişen bir kavramdan sözediyoruz.

Bizim mücadelemiz içinde kazandığı muhteva ise “**halk uğruna, sosyalizm uğruna ölmek**”tir. Bu dini değil, toplumsal gelişmeye paralel şekillenmiş bir muhtevadır. Her ne kadar bu kavram islam dini kökenli olsa da aslında kavram, islam olmayan halklarda da vardır. Sözlüklerde kısa bir araştırma yaptım. Şehit'in karşılığı olarak İngilizce'de ve Fransızca'da **Martyr**, Almanca'da **Martyrer** geçiyor. Tarihsel kökeni farklı belki bu kavramın, ancak bu kavram, toplumsal mücadelede bir ihtiyaca cevap veriyor. O ihtiyaç nedir? O ihtiyaç, bir insanın ulusu, halkı uğruna ölümünü, inançları, düşünceleri uğruna ölümünü öteki insanların sıradan ölümlerinden farklılığını vurgulama ihtiyacıdır. Çünkü orada tamamen farklı bir ölüm türü vardır. “Tanrıdan, hastalıklardan, yaşlanmaktan gelen” değil, doğrudan kişinin kendi iradesiyle belirlediği bir ölüm söz konusudur. Toplumda ve doğada her farklı olgu, kendine özgü bir tanım arar ve bulur. Biz de elbette kendi toplumumuzun, kendi topraklarımızın ürettiği kavramı kullanıyoruz. Tutup da “martir” diyecek halimiz yok.

Bu kavramı burjuvazi de kullanıyor. Hem de deyim yerindeyse, tepe tepe kullanıyor. İstismar ediyor. Halka karşı savaşta canını kaybedenleri, emperyalizmin ve oligarşinin çıkarları için savaşta ölenleri böyle nitelendirerek kitleleri kendi savaşına yedeklemeye çalışıyor. Bunu teşhir etmek bizim göre-

vimizdir, ama burjuvazi böyle kullanıyor diye onu kullanmaktan vazgeçecek değiliz. Önemli olan bizim o kavrama hangi muhtevayı yüklediğimiz ve biz onu kullandığımızda kitlelerin o kavramdan ne anladığıdır.

Özlem: Senin anlattığını tamamlayıcı olarak Devrimci Sol dergisinde yapılmış bir tanım vardı, onu aktarayım ben de isterseniz. “*Bugün bizler açısından şehitliğin tanımı devrimin, inançların, haklı bir davanın ölümüne sahiplenilmesidir.*”

Bu tanımı aldığım Devrimci Sol’un 1998 Mart’ında çıkardığı 9 no’lu özel sayıdan yazının altbaşlıklarını sıralamak istiyorum. Sanırım bu başlıklar iyi bir özet yerine geçecektir.

- Şehitlik Çoğalmaktır.
- Şehitlik Yeni Değerler Kazandırmaktır.
- Şehitlik Okuldur. Savaşı, Kuralları, İlkeleri Öğretir.
- Şehitlik Halka Güven Vermektir.
- Şehitlik Ölümün Sıradanlaştırılmasıdır.
- Şehitlerimiz Partili Kişiliğe Çağrıdır.

Kemal: Aslında Özlem’in saydığı bu başlıkların her biri uzun uzun açılabilir. “*Şehitlik halka güven vermektir*” diyor mesela. Burada yok dini anlamıydı falan diye tartışmanın anlamı yok. Bu çok açık biçimde politik bir işlevdir. Politik mücadelenin tartışılmaz bir gereği dile getirilmektedir burada. Bir hareket, kitlelere mücadele için, direniş için, savaş için çağrı yapar ve çağrılarına katılan kitlelerin kendi örgütlülüğü içinde toplanmasını amaçlar değil mi? Peki bir hareket halka güven vermeden bunu sağlayabilir mi? Soruya devam ediyorum: Bir hareket, kitlelere çağrısını yaptığı şeyi kendisi hayata geçirmezse, güven sağlayabilir mi? Somut olarak; faşizme karşı diren diyorsun; peki sen direnmezsen, çağrının etkili olabilir mi, çağrının inandırıcı olabilir mi? İşte bu noktada faşizme karşı direnişte, ya teslim olmak, ya ölüm seçeneğiyle karşılaşmak dünyanın her yerinde büyük ihtimaldir. O zaman “ben ölmeye de öldürmeye de karşıyım” deyip teslim olursan, senin tüm politikaların, çağrılarının çökmüş demektir. Tüm reformistlerin açmazı budur; faşizmin zulmü karşısında bırakın devrim iddiasını, ekonomik demokratik mücadelede bile sonuna kadar direniş ve mücadele anlayışına sahip olamazlar. Çünkü o muhtevada bir mücadele bile, gün gelir bedel ödemeyi önünüze çıkarabilir.

Şöyle toparlayabiliriz bu söylediklerimi: Eğer sosyalist isek -ki devrim için savaşmaya sosyalist denmez ise- bir savaşın içindeyiz demektir. Savaşta ise, ölüm bir ihtimaldir. Önce bunu tespit etmeliyiz. Ölüm ihtimalini dışlayan bir devrim savaşı yoktur. Bu da aslında, oligarşinin, emperyalizmin

izin verdiği sınırlar içinde bir mücadele veya onun icazetinin dışında bir mücadele tercihiyle belirlenir. Dünyanın neresinde olursa olsun, sömürücü ege-men sınıfların iktidarını yıkmak için mücadele edenler, her zaman “lm” bedelini ödeme ihtimaliyle karşı karşıydırlar. Silahlı mücadelenin temel alınması veya bir Sovyetik ayaklanma stratejisinin temel alınması, bu ihtimali değiştirmez. Her halükarda, eğer devrim ve sosyalizm için mücadele ediyorsanız, mücadelenin bir noktasında bazen kitleler halinde bu bedeli ödemekle karşı karşıya kalınabilir.

O zaman sorun burada mücadele içindeki lme nasıl bir anlam yklediğimizdir. Bir anlam yklediğimize göre, onu bir kavramla da ifade edeceğiz demektir.

Peki buyur sen “islami” etkinin olmadığı bir kavram ret. Bu da yok. İşin gerçeği şu ki, böyle bir kavramın yokluğunu da hissetmiyorlar. Böyle bir kavrama ihtiyaç duymuyorlar. **Neden?** nk, ne halk için, ne vatan için, ne devrim için, ne sosyalizm için ölmeyi düşünmüyorlar da onun için. Dediğim gibi sorun lme ne anlam yklendiğiyle ilgilidir. Kendilerine ne ad verirlerse versinler, aslında geçen sohbetimizde de sözünü ettiğimiz **“hiçbir düşünce uğrunda ölmeye değmez”** kaba düşüncesinin savunucusudurlar. Böyle düşündükleri için de elbette bu kavrama karşı çıkıyorlar.

Bunu açıkça ifade eden bazı küçük-burjuva sosyalist aydınlar var zaten. Ama açıkça ifade etmeseler de buna reformistlerin büyük kesimi de dahildir. Mesela DP evresi tipiktir. Gemişlerinden dolayı, ister istemez şehitlikten, şehitlerden szedyiyorlar. Fakat **“risksiz devrimciliğin”** teorisini yapan bir hareket, gerçekte artık şehitliğe inanmıyor demektir. Yani mücadele içinde ölüm gibi bir bedelin ödenmesi gerektiğine inanmıyordu.

Bizim için bu konuyu tartışmaya değer yapan da budur. Değilse, sadece şehitlik kavramı üzerine bir tartışma akademik bir tartışma olurdu ve biz de böyle bir tartışmaya girmeye gerek duymazdık. Bu tartışmada asıl mesele, sol adına, sosyalistlik, materyalistlik adına “şehitlik” kavramına yapılan itirazın arkasına gizlenen **burjuva ideolojisidir**.

Aslında çok gizli saklı da değildir; çünkü **“kendini düşün, kendin için ya-řa, kendin ol”** deyip duran burjuva anlayışın tezahürüdür. Başka bir deyişle bencilliğin ve bireycilliğin vardığı nokta, idealler, inançlar, düşünceler için ölümü göze almayı reddetmektir.

Sıradan bir insan için ölüm mutlak bir son’dur. Böyle dşnen bir insan lme hiçbir anlam yüklemeyi. Onun için ölüm fiziki ve maddi olarak yok oluştur. rktc, acı verici bir son’dur. Devrimci için ise farklıdır, o aynı zamanda bir **başlangıçtır**. Peki neyin başlangıcı? Yeni isyanların, binlerin onbinlerin devrimcileşmesinin başlangıcıdır. Bu nedenle de devrimci için, sa-vaşta kazanılmış bir mevzidir şehitlik.

Bizi özellikle bu ölüm oruçları sürecinde “lmseverlik”le, “lm kutsa-

mak”la suçlayanlar çok oldu hatırlarsınız. Oysa bütün mesele, ölüme, mücadeleye içindeki, düşünceleri, inançları savunurken karşı karşıya gelinen bir ölüme ne anlam yüklediğidir. Yani aslında mesele, **YAŞAMA** ne anlam yüklediğidir. Yaşamına bir anlam yüklemeyenlerin düşüncesinin doğal sonucu, ölümüne de bir anlam yüklememektir. Ne için yaşar insan? Bu soruya verilen cevap, ölümün toplumsal veya bireysel anlamını da belirler. Bir insan sadece **“kendi”** için yaşıyorsa, onun hayatta yaptığı her şey, burjuvazinin empoze ettiği gibi sadece **“ben”i içinse**, doğrudur, onun için ölüm mutlak bir sondur. Ondaki sonrası onu hiç ilgilendirmez. Çünkü zaten ölümden öncesi de kendisinden başka kimseyi ilgilendirmemiştir.

Ölüm orucu şehiti Serdar Demirel, bunu son mektuplarından birinde çok güzel ifade etmişti: Şöyle diyordu: *"Doğumdan ölüme kadar bir zaman dilimi içinde nefes alıyor ve bu dünyayı terk ediyoruz. Burada bir insan için en önemli şey; nasıl yaşadığıdır. Bir insana yakışan vicdan rahatlığı varsa, mutlaka o insanın izi de kalır. Ki, ismi çok önemli değil, yaptıkları ile insanlığa, ezilen halklara bir şeyler katabilmişse... izi budur. Yitip giden için de bu yerlidir."*

Özlem: Bu anlayış hep geçerli olsaydı, dünya tarihi ne kadar kuru olurdu değil mi? O tarihte ne Brunolar, ne Bedreddinler, ne Pir Sultanlar, ne Spartaküsler, ne Mahirler... hiçbir şey olmazdı. Nazi ordularının karşısına çıkacak kimse de bulunmazdı o tarihte. Tabii Kızıldere’ler, 17 Nisanlar, ölüm oruçları da...

Mazlum: Burjuva ideolojisinin karşı ucu gibi görünüp “şehitliğe” itiraz eden kaba metaryalizm de aslında tarihin inkarıdır. Çünkü tarih, halkların değerleri uğruna savaşlarıyla yazılmıştır. **Kaba materyalist** ve **nihilist** kültürden beslenen bu anlayış, sadece şehitliği değil, mesela kahramanlık, bağlılık, vefa, fedakarlık, hatta ve hatta onur, namus, adalet gibi kavramları bile **soyut** bulur. Onların “komünistliğinde”, "sınıf bilinci"nde bu kavramlara yer yoktur. Aslında reddettikleri bu kavramlar da bir şekilde sınıflar mücadelesi içinde bir muhteva kazanırlar ve sınıf bilincinin bir parçası haline dönüşürler.

Kitleler için “sınıfsız toplum” soyuttur; ama adalet, namus, vatan somuttur. O adalet için savaşıyor. Namusu için yaşar. Adaletin ve namusun sınıfsız toplumla ayrılığını, özdeşliğini göstermek de işte bu mücadele içinde olur. Bu mücadele içinde halktan öğrenmesini, halktan almasını bilmeyenler, halka bir şey de veremezler.

Şehitlik savaştan bir halkın, savaştan bir hareketin değeridir... Teslimiyeti seçenlerin, burjuvazinin düzeni içinde yaşamayı tercih edenlerin ilk yapmak zorunda oldukları, şehitlere ihanettir. Giderek şehitlik kavramını literatürlerinden silmektir. Çünkü inançları uğruna dövüşenler, inançları uğruna ölenler, onlara her zaman rahatsızlık verecektir. Özellikle düzeni tercih ettiği hal-

de, sosyalist, komünist, devrimci sıfatını kullanmaya devam edenler, daha da fazla rahatsız olur bu kavramdan. Çünkü her şehit, onların devrim mücadelesindeki kaçınılıklarını, riyakarlıklarını teşhir eden bir gerçektir.

Devrim ve sosyalizm mücadelesi, şiddeti, dolayısıyla ölümleri içermeyen “bir mücadele olsaydı... Ama tarih ve sınıflar mücadelesi “keşke”lerle, “eğer”lerle belirlenmiyor. Kendi kuralları var. Sınıflar mücadelesinde, burjuvaziyle proletaryanın, kapitalizmle sosyalizmin savaşında, proletaryanın iktidarı ele alması “kanlı” oluyor. Kanını dökmeyi, yani şehitlikleri göze almayan hiçbir devrimin zafere ulaştığı görülmemiştir. Bu noktada elbette burjuva bencilliğini, bireyciliğini aşabilenler, böyle bir devrimin bir parçası olabilirler. Eski bir şarkı **vardır: “Biz görmesek de sen görürsün yavrum, mutlaka”** diyeydi yanlış hatırlamıyorsam. Aslında ne güzel bir özet. Bireyi teori-leştiren ve kutsallaştıran küçük-burjuva aydını ne der bunun karşısında: “Devrimi, sosyalizmi ben görmeyeceksem, bana ne.”

Kemal: Görüldüğü gibi, “şehitlik”, “ölüm” tartışmasında tartışılan iki farklı dünya görüşü ve o görüşlerin politikalarıdır. Hatırlayın, ölüm orucu sürecinde “şurada ölünür, burada ölünmez” diye çeşitli yazılar çıkmıştı. Mesela hatırladığım biri Cumhuriyet yazarı Oktay Akbal’dı; işgal karşısında vatani savunmak için ölünür, ama hapishanelerde ölmeye karşıydı. En azından “vatan uğruna” ölünebileceğine inanıyor, bu da bir şey; ama bizim direnişimizin aynı zamanda vatan savunması olduğunu görmüyor. Bir Evrensel yazarı da benzer bir yazı yazmıştı: Onunki çok çarpıcıydı, ve reformizmin bu konuda nasıl bir açmaz içinde olduğunu açıkça gösteriyordu: O da diyordu ki, “*emperyalist işgale karşı savaşırken ölünebilir, bir yoldaşını kurtarmak için insan kendini feda edebilir...*” 19 Aralık saldırısında yoldaşlarının önüne barikat olmak için ölmemiş miydi direniş şehitlerinin bazıları. Ölüm orucu direnişçileri, emperyalizmin ve oligarşinin halka karşı saldırısının karşısında bir barikat değiller miydi?.. ÖDP’liler hatırlarsanız, “solun kültüründe böyle bir şey yok” diye eleştirmişlerdi feda eylemlerini. Halkların direnişine dair ansiklopediler dolusu böyle örnekler var oysa ki. Ki o tarihte sadece savaşçıların, militanların değil, kitlelerin binler, onbinler halinde kendini feda edişlerinin görkemli örnekleri vardır. Onurlarıyla, namuslarıyla, özgür yaşayabilmek içindir tüm bu kitlesel fedalar. Başlarındaki faşist zorbaları, sömürücü ağaları, beyleri defetmek içindir.

Dolayısıyla, sol adına, sosyalistlik adına mücadelede bedeller ödenmesi-ne, can verilmesine, yani başka deyişle şehitliğe karşı çıkılmasının gerçeği çarpıtmaktan başka yolu yoktur. Mesela bunlardan biri de şöyle yazıyordu: “*Tarih boyunca, kahramanların feda ettiği canların zorbalığı ya da sömürüyü durdurduğu görülmemiştir çünkü. Halbuki kitleler tarih sahnesine çıktığında, hep bir umut vardır...*” Ne kadar kaba bir demagoji. Kitlelerin tarih sahnesine çıkması, çoğu zaman öncülerin can bedeli, fedalarla, kahraman-

lıklarla açtığı yoldan olmamış mıdır? Dahası, kitleler tarih sahnesine çıktığında da sonucu belirleyen kitlelerin can bedeli fedakarlıkları ve kahramanlıkları olmamış mıdır?

Tarihsel materyalizmi ve bizzat tarihin kendisini reddetmeden, halkların ulusal ve sosyal kurtuluş mücadelelerindeki feda, kahramanlık, şehitlik gibi değerleri reddetmek mümkün değildir. Bunların reddedildiği bir devrimcilik olsa olsa “tatlı su devrimciliği” veya eski deyimle “salon sosyalistliği” dir.

36 yıldır, bedeller ödeyerek savaşıyoruz. Her şehidimiz yeni değerler katıyor halkın mücadelesine. Halka bilinç, güven taşıyor. Ve yukarıda dediğimiz gibi, onlarla oğalıyoruz. Eğer bugün devrimci hareketin yeri, farklıysa, iddiası büyükse, kararlılığı tartışılmazsa, eğer bugün bu hareket yenilmez bir hareket olmuşsa, bunda savaş gerçeğine göre donanmış bir hareket olmasının, böyle bir harekete can veren şehitlerimizin payı belirleyicidir.

Bizim yaşamımızın anlamı olduğu kadar lmmzn de bir anlamı var. Bu anlam, toplumsal olarak bıraktığımız izler ve değerlerin toplamıdır. Bu izler ve değerler teorik, pratik, kültürel hayatın her alanında bizi donatacak kadar kapsamlıdır. Bu anlamdadır ki, şehitlerimizi biz asla geçmiş olarak değil, hep **geleceğimiz** olarak gördük.

Konu: Kürt Sorunu ve Aydınlar

Halkların direnişinin meşruluğunu tanımayan aydın misyonunu yüklenemez

Merhaba sevgili okurlarımız! Sohbetimize başlarken neden bu konuyu seçtiğimizi birkaç cümleyle ortaya koyalım. Hatırlarsınız, daha önce Kürt sorununu da ele aldık bu sohbetlerimizde, aydınları da. Şimdi ikisini birlikte ele alıyoruz. 24 Mart'ta 14 gerilla katledildi. Halk cenazelerine sahip çıktı, devlet saldırdı, halk barikatlar kurup, meydanlara çıkıp, kepenk kapatıp direndi. Devlet bu direnişe de saldırdı ve Kürt halkından 15 kişi daha katledildi. Bunların bir kısmı çocuktu ve bunların bir kısmı gösterilere bile katılmayan çocuklardı.

Şimdi böyle bir tablo karşısında ne olmasını beklersiniz? Ne olması normaldir? Normali, bu katliamcı politikaya karşı seslerin yükselmesidir. Devrimciler bir yana, demokratın, en basitinden insan haklarından, hak ve özgürlüklerden yanayım diyenin, en azından ise işkenceye, çocukların evinin balkonunda, parkta oynarken vurulmasına karşı çıkan bir burjuva demokratın bunları dile getirmesidir.

Oysa ne görüyoruz? Sanki bunlar yaşanmamış, sanki böyle olmamış gibi, kendine solcu, hatta sosyalist diyen aydınlar, reformist kesimler, AB'ciler feryat halinde "*PKK derhal silah bıraksın*" demekteler.

Evet, işte bu çarpık tabloda, aydınların önemli bir sorumluluğu ve katılımı olduğu için konumuzu böyle belirledik.

Mazlum: Daha önceki "Aydınlar Bildirileri"ni hatırlarsınız sanırım. Mevcut çağrılar da aynı muhtevadadır. Ama politik tavır açısından daha geridedir. Kemal arkadaşın işaret ettiği gibi, neyi öne çıkarması gerekirken, onlar ne yapmaktadır? Tavırlarında çok ciddi bir çarpıklık, çok ciddi bir politik tutarsızlık olduğu açıktır. En temelde, Kürt sorununun derinliğini de, devletin yapısını da, sınıflar mücadelesinin şunun veya bunun keyfine göre değişmeyecek kurallarını da görmezden, anlamazdan gelmek vardır.

Aydın yapması gerekeni bilebilmek için teorisyen veya kahin olmaya gerek yok. Böyle bir sorun karşısında aydının görevi, Kürt halkı üzerindeki inkar, imha, asimilasyon, yasak politikalarına karşı çıkmaktır. Oligarşiye karşı halkın haklarını savunması gerekir. Fakat aydın, bu noktada çağrılarla, Kürt halkını “ehlileştirmekle”, onun mücadelesini sınırlamakla meşgul. İşte bu nokta aydın misyonunun sorgulanmasını gerektiren noktadır.

Bir halkı ve devrimci, yurtsever örgütleri oligarşinin istediği çizgiye çekmek, nasıl bir aydının misyonu olabilir. Burjuvazinin kalemşörleri bunu ister ve bu anlaşılırdır. Burjuvazinin kalemşörleri, bunu ister bir “başyazar”, ister bir “profesör” olarak yapsınlar, bunu bir “aydın” olarak yapmıyorlar. Onların durumu ne aydın tavrına, ne de aydın tanımına girmiyor zaten. Fakat kendilerini demokrat, muhalif, sosyalist olarak adlandıran, şu veya bu şekilde de bir tavır içinde olan aydının Kürt sorununda çıkıp burjuvazinin istikrarı adına tavır alması kabul edilemez.

Burjuva aydınları, feodaliteye göre, daha ileri bir sistemi istedikleri için dönemin ilericileri, aydınlarıydılar. Ülkemizin küçük burjuva aydınları ise halkın taleplerini geri çekmek gibi bir görevle ortaya çıktıklarında, böyle bir “ilerici”likten söz etmek imkansız hale gelmektedir. Mesela, bir tek aydın görmüyoruz neredeyse “Kürt halkının kaderini tayin hakkı”ndan sözedemiyoruz. Oysa aydının “aydınlatmak” görevi, halka kurtuluşunun gerçek zeminini göstermekte, bir sorun söz konusuysa, o sorunun gerçek çözümünü göstermektir. Bu tabii gerçekten bir cüret meselesidir ama zaten aydın misyonu dünyanın hiçbir ülkesinde, hiçbir dönemde, bu cürete sahip olunmadan üstlenilememiştir. Bu cürete sahip olamayan aydınlar, o misyonlarını kaybetmişlerdir.

Özlem: Bu çağrılar, geçmişe baktığımızda da pratik açıdan tam bir tutarsızlık ve samimiyetsizlik içermektedirler. Özellikle iki nedenden dolayı böyledir bu.

Birincisi; sorun ancak barış, ateşkes olursa çözülür diyorlar. Biliyorsunuz böyle bir dönem yaşandı. Peki o dönemden Kürt sorununun çözümü için aklınızda kalan bir “aydın girişi”, inisiyatifi, eylemi var mı? Yoktur. “Silahlar sussun” diyorlardı. Sustu. Silahların susmasını sorunun da çözümü sayıp deyim yerindeyse sorun yokmuş gibi davrandılar. Bu konuda açıklanmış rakamlar var. PKK kendi güçlerini ülke sınırları dışına çıkarma kararı aldığı anda, sadece çekilme sürecinde 150’ye yakın yurtsever katlediliyor. Keza, ateşkes döneminde de 500 civarında yurtsever katlediliyor. “PKK’nin silahlı eylemlerine son verdiği” bir dönemde yaşanıyor bunlar. Peki bunlara karşı bugün “PKK derhal silah bıraksın” diyenler ne yapmıştı? Cevap, yine yaptıkları bir şey yoktur.

Nasıl bir demokratik mücadele olacak bu? “Barış çağrısı” yapmak bile bu ülkede suç kapsamına alınıyor. Bu çağrıyı yapanlar tutuklanıyor, işkencelerden geçiriliyor, faili meçhullerin hedefi oluyor? Bu soruya cevap yerine, Tür-

kiye gerçeğinin inkarı vardır. Sanki böyle bir ülke değilmişiz gibi “siyasi mücadelelerin, demokratik çözümün zemini vardır” diye, burjuva parlamentarizminin, oligarşinin demokrasicilik oyununun sözcülüğü yapılmaktadır.

İkincisi; şiddetle sonuç alınmaz diyorlar. Peki neyle sonuç alınır; sivil itaatsizlikten demokratik mücadeleye kadar lafa gelince sayıyorlar. Ama onda da yokturlar. “Şiddet” tartışmalarında, “sivil, pasif direniş” derken özellikle Gandhi’yi örnek vermeyi çok severler.

Fakat Gandhi gibi yapmaya kalkışsan bu kez de “*hayat kutsaldır*”, “*insan sağlığını, hayatını tehlikeye atacak bir eylemi onaylamıyoruz*” diye çıkacaklar ortaya. Bunu da gördük. Gandhi hayatını koyuyor ortaya. Bunu yapamayan pasif direniş bile yapamaz bu ülkede. O zaman şu sonuç çıkıyor ortaya. Aydınlar halka, devrimcilere bir statüko öneriyorlar, ama bu statüko, halkların içinde boğulacağı, kurtuluş umudundan da, özgürlük düşünden de vazgeçmek zorunda kalacağı bir statükodur.

Mazlum: Evet aslında mesele belki de tam bu. Kurtuluş umudundan, özgürlük düşünden kendileri vazgeçmişler. Herkesi o çizgiye çağırıyorlar.

"Aydınlar Heyeti" yakın zamanda Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile görüştüktan sonra, Ankara’da Kürt sorununa ilişkin bir konferans düzenlemişlerdi. Konferansın adı neydi hatırlıyor musunuz? "**Kürt sorununa siyasi, ekonomik ve sosyal boyutlarıyla AB müzakere süreci çerçevesinde çözüm stratejileri geliştirmek**" konferansı.

Küreselleşmeye evet diyen, ona direnilemeyeceğinin teorisini yapan, Amerika ve Avrupa emperyalizminin mutlak hakimliği demek olan küreselleşmeye boyun eğen aydın, olsa olsa bir “sömürge aydını” olur. Aydınların Kürt sorununda önerdiği çözümün de kurtuluş umudundan, özgürlük düşünden vazgeçişin ifadesi olduğunu bundan daha iyi ne gösterebilir. Bu konferansla söylenen şudur: “*Kürt sorunu Avrupa emperyalizminin bir eyaleti olarak çözülür*”. Aydınların önemli bir bölümünün Kürt sorunu karşısında durduğu yer işte budur. Biz işte bu yerin “aydının tarihsel sorumluluğuna” uygun olmadığını söylüyoruz. Sol düşünce, sömürgeciliği savunamaz. Bir aydın da savunamaz sömürgeciliği.

Burada şunu da ekleyim. Aslında bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi arasındaki organik, diyalektik bağın koparılmasından itibaren ülkemizde çelişkili, tutarsız bir aydın tipi ortaya çıkmıştır. Özellikle bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi anlayışlarındaki bu çarpıklaşmadan sonra, aydın kelimesinin tam karşılığı olan bir aydın bulmak, neredeyse imkansız hale gelmiştir. Aydın’ın tarifinde hep söylenir. Aydın vatanseverdir, emperyalizme karşı bağımsızlıktan yanadır, faşizme karşıdır, halktan yanadır. Ama bir bakıyorsanız, birçok konuda “demokrat” tavır takınan bir aydın, AB söz konusu olunca bir “sömürge aydını” oluyor, bağımsızlığı savunmuyor. Bağımsızlığı savu-

nuyor görünen bir aydın, bir bakıyorsunuz Kürt halkına karşı sürdürülen şovenizmin en baş destekçisi. Aydının gerçek misyonunu üstlenmesi bir yanıyla da demokrasi ve bağımsızlık mücadelesinin birbirinden koparılamayacağına görülmesi ve kabul edilmesiyle ilgilidir. Bu çarpıklık sürdürüldüğü, ülkemiz aydınındaki bu çarpık ve çelişik yan sürecektir.

Kemal: Aslında bu sorun bir yanıyla da aydınların sınıf mücadelesindeki yerini tartışmayı gerektiriyor. Ülkemiz solunda aydınlara abartılı bir misyon yükleme söz konusu olduğu gibi, aydınların da kendilerine böyle abartılı bir rol, bir nevi de kendi akıl hocalıklarının kabul edilmesi gibi bir rol yükledikleri görülüyor.

Şu son derece çarpıcıdır: Aydın basın açıklaması yapıyor, ben görevimi yaptım diyor. Eleştirdiğinde, *“işte açıklama yaptık ya, başka ne yapabiliriz ki, bizim ne gücümüz var ki”*... diyor. Doğru, gücün bir yere kadar. Tartışma da orada zaten. Birilerinin tarih sahnesine örgütlenip, silahlanıp öyle çıkmasının nedeni de bu zaten. Ve o noktada, aydın halktan o güçten vazgeçmesini istediği noktada, tarihsel olarak gericileşmektedir. Evet, sınıflar mücadelesi bir güç meselesidir. Aydın, tarihsel ve siyasal olarak “halklar nasıl güç haline gelir” sorusunu cevaplayarak halkı aydınlatacağına, o bunu bulandırıyor, puslandırıyor. Gandhicilik öneriyor, sivil toplumculuk öneriyor. İşte bunlar aydını halkın aydını olmaktan, ilerici rol oynamaktan uzaklaştırıp, düzenin bir parçası haline getiriyor.

Bir yazısında Oral Çalışlar “aydın” üzerine yazarken şöyle yakınıyor:

“İç gerilimin arttığı dönemde taraflar dönüp dönüp aydınlara bakarlar ve kızgınlıklarını aydınlar üzerinden çıkarmaya çalışırlar. ... Ancak aydınlara düşmanlık yalnızca iktidar cephesinden gelmiyor. Radikal ve çaresiz kavgalara giren uç muhalif kesimler de en çok aydınlara kızıyorlar.”

Bu sözlerde haklı bir nokta yok değil; aydınlara yönelik aşırı, abartılmış eleştiriler, esas olarak onlara yönelik abartılı beklentilerin sonucudur. Onlara “aydın misyonunu” aşan roller yüklendiğinde ve onlar doğal olarak bu rolü yerine getiremediklerinde eleştiriler de abartılı olabiliyor.

Fakat bu, aydınların misyonlarını ne kadar üstlenip üstlenmediklerinin sorgulanmasına engel değildir. Ülkemizin aydını, *“ne devlete, ne sola yaratabiliyoruz”* havası içinde, aslında eleştirilmesine tahammülsüzlük göstermekte, adeta **eleştirilmeyen, sorgulanmayan, her yaptığı onaylanan** bir statü istemektedir. Yukarıdaki sözler de bunun bir sonucudur.

Büyük Direniş karşısında aydınların tavrının yetersizlikleri eleştirildiğinde de hatırlarsınız kimi kendini *“biz devlete de örgüte de karşıyız”* diye savunuyor, kimi de *“ama bizi hiç dinlemiyorsunuz”* türünden yakınmalarda bulunuyordu. Bazıları *“karar hakkını bir aydınlar heyetine bırakın”* demeye kadar vardırıyordu işi. Sürecin “esas öznesi” olma tartışması bile yapmışlardı. Yeri

gelmişken şunu da hatırlatabiliriz. Bir grup aydın F Tipleri'ne, tecrite karşı "Dayanışma Ağı" kurmak için yola çıkmışlardı. Önceki tartışma ve eleştirilere atfen "Biz de bu işin özneleryiz" demişlerdi. Sonra lüks bir yerde toplantı için randevu vermişlerdi (neden duyulmuşsa bu ihtiyaç?). Fakat, onlarca aydınla konuşmalarına, onlarcasından evet, tamam, cevapları almalarına rağmen toplantıya sadece iki kişi gelmişti...

Neden bu sorunda -veya başka sorunlarda- özne olmadıklarının ve olmayacaklarının cevabı işte bu tabloda değil mi?

Özlem: Evvvelsi gün Birgün'de okumuştum, tam da bu söylediğimize denk geliyor. Doğan Tılıç yazmış, o da Kürt sorununda son günlerde yoğunlaşan tartışmalardan hareketle "**ya bizdensiniz ya onlardan**" ikileminden şikayet ediyor. Kemal arkadaşın sözünü devam ettirirsek "tarafsız" bir statü istiyorlar.

Zaten daha önce çeşitli vesilelerle de belirtildiği gibi, siyasi konum olarak hep "arada" bir yerde durmak istiyorlar. Sorun da, aydın misyonuna ihanet de buradan çıkıyor. Tılıç'ın yazısının devamı da "aydın misyonu"nu göstermesi açısından ilginç.

Bir arkadaşı, üniversitelerdeki aydınların yeni fikir üretememelerinden, gelişmelere seyirci kalmalarından utandığını söylüyor. O da bu sözü alıp şöyle yorumluyor:

"Yazık ki öyle. Ülkenin üniversiteleri, yıllardır üzerinden silindir gibi geçen baskıcı yönetimler ve her yönden dayatılan 'taraf olmayan bertaraf olur' ikilemi yüzünden neredeyse düşünce çölleri döndü."

Bakin nasıl bir çarpıtma. Üniversiteler çöle dönüştüyse, bunun nedeni 'taraf olmayan bertaraf olur ikilemi'nin dayatmasından mı, yoksa, üniversitelerdeki aydınların bu gerçeği bir türlü kabul etmemesinden mi? Tılıç'ın çarpıtması şurdan belli ki "taraf olmayan bertaraf olur" bir "ikilem" değil zaten, sadece bir durum tespiti. Bir gerçek. Üniversiteler cuntalara, katliamcı, işkenceci iktidarlara karşı bilimden, halktan yana taraf olmadıkları için bertaraf olmuşlardır.

Aydınların büyük bölümü de tartıştığımız sorunda Kürt halkıyla oligarşi arasında taraf olmamak politikasını izliyorlar. "İki tarafa" da seslenme politikaları bunun sonucu.

Şu da bir olgu ki, aslında aydınların tavrını tartışmak, aynı zamanda ÖDP, SDP gibi reformist partilerin bu konudaki tavrını da tartışmaktır. Çünkü, kendilerinin de belirttiği gibi söz konusu bildiri, bizzat onların çabaları sonucu hazırlanmıştır. Peki aydınlar bir siyasi parti gibi mi, yoksa bu siyasi partiler aydın gibi mi davranmışlar, sorusunun cevabı da ikinci şıktır.

Mazlum: Bu arada olma durumu, ideolojik, politik çarpılmaları da be-

raberinde getirmiştir. Mesela bir aydın “*demokratikleşmenin önündeki engelin PKK'nin şiddeti*” olduğunu nasıl söyleyebilir, ama söylüyor işte. Bir örnek olması bakımından biri şöyle diyor: “*Besbelli kandilin fitili ya 1985-1999 dönemindeki gibi herkese ama özellikle Kürtlere kan, ölüm, yıkım, sürgün, göç getirecek bir dinamitin fitiline dönüşecek yada barışın yolunu aydınlatacak bir ışığın fitiline...*” (Aydın Engin)

1985-99 arasında Kürtler'e kan, ölüm, yıkım, sürgün, göç yaşatılmasının sorumlusu olarak PKK'nin silahlı mücadelesinin gösterilmesi, bırakın aydın olmakla, vicdanla, insafla bağdaşmaz. Ama bu satırların yazarı kendine “sosyalist” diyor.

“*PKK'nin şiddeti*” yokken bu ülkede demokrasi mi vardı, düzen o zaman her gün demokratikleşme hamleleri mi yapıyordu, sorusunu da sormak gelmiyor mu aklına diyeceksiniz. Bence bu sorunun akıllarına gelmemesi, bu çelişkiyi görmemeleri mümkün değil. İşte bunu görmelerine rağmen, sorunu bu şekilde pervasızca çarpıttıkları için, aydın olma konularını sorguluyor, tartışıyoruz. Burada bir aydının herhangi bir konuda olağan karşılanabilecek bir yanılışı, yanlış tahlili değil söz konusu olan. Açıkça mevcut düzenden yana yapılmış bir politik tercih söz konusudur. Böyle bir tercih yapıldığı noktada da “aydın olma” misyonu terkediliyor zaten.

Kemal: Önceki aydınlar bildirisine ilişkin demiştik ki; bu devlet cephesinden PKK'ye sesleniştir. Bu çağrıyla örgütleyen ve devrimci, sosyalist sıfatlarını taşıyan ÖDP'liler, SDP'liler o zaman “şiddetle” itiraz ediyorlardı buna. Oysa daha o günlerde, o çağrının içeriği çok açık ortaya çıkmıştı.

Bir Yeni Şafak yazarı şöyle diyordu: “*Hepsi yıllardır "siyasal çözüm" konusunda ağırlıklarını koymuş, böyle olduğu için de sistemin tepkisini çekmiş yüze yakın isim şimdi teröre karşı açık bir tavırdan birleştiler. ... Bu iki sık hareket, yakın dönem Kürt sorunu tarihinin en önemli adımlarıdır. ... 'Türk' ve 'Kürt' aydınları ortak bildiride 'ön koşulsuzluk' vurgusuyla bir anlamda resmi görüşe de destek vermişlerdir. O zaman, 'resmi görüş' eğer görüşünde samimiyse bu durumu değerlendirmek zorundadır.*” (1 Temmuz 2005)

Arada yer olmadığını hep söylüyoruz. “Arada” olmak adına yapılan çağrı bakış işte nereye çıkıyor, burada açık. Nitekim o çağrının örgütleyicilerinden ve imzacılarından Oral Çalışlar da bunu ortaya koyuyor: “*Dağda silahlı güç olursa, operasyon olur. PKK ön koşulsuz silah bırakırsa, ondan sonra oturulup konuşulur. Devlete, 'operasyonlara son ver' demek mümkün değil. PKK eylem yaparsa, devlet de operasyon yapar... Çağrımızın esas hedefi, PKK'nin eylemlerini durdurmasıdır.*”

Birgün yazarlarından yüzlerce aydına kadar kafalardaki düşünce budur. Bu halkın direniş hakkını reddeden, “**devletin şiddet tekeli**ni” kabul eden bir düşüncedir ve bir aydının düşüncesiyle ilgisi yoktur. Düpedüz burjuvazinin

halklara dayattığı düşüncedir. Dolayısıyla bu kesimlerle “aydın misyonu”nu tartışmadan önce, halkların mücadelesinin meşruluğunu, sınıflar mücadelesinin nesnellliğini tartışmak durumundayız. Çünkü halkların mücadelesinin, halkın iktidarı için mücadelenin meşruluğunun reddedildiği yerde, zaten bir aydın tavrından söz bile edilemez.

Mazlum: Bu konuda çarpıcı bir örnek yine Diyarbakır’da halkın direnişinin ardından ortaya çıktı. Malum, ülkemizde yıllardır “devletin küçülmesi” gerektiğinden sözedilir. AB, AB’cilerin sık sözünü ettiği bir teoridir. Tamamen emperyalist tekellerin empoze ettiği, özelleştirmelerin ideolojik alt yapısını oluşturmak için ileri sürülmüş bir slogandı. Fakat aydınlar buna “*demokratikleşme*” sloganı diye sahip çıktılar. Yıllardır biz anlatamadık, ama bakın, aydınlar arasında “aydın” muamelesi gören -bize göre bu sıfatla ilişkisi olmayan- bir Aydınlikçi nasıl anlatıyor bunu. “*Güneydoğu’da güçlü devlet istiyoruz*” diye yazıyor Gülay Göktürk, “*Halk PKK’den kurtarılmalı*” deyip şöyle devam ediyor:

“Şimdiye kadar hemen her yazımda devletin küçülmesinden, çeşitli alanlardan çekilmesinden söz eden benim gibi birinin, Diyarbakır’da güçlü devletten bahsetmesini çelişki gibi görenler olabilir.

Oysa, bu bir çelişki değil. Halkın canını, malını, özgürlüklerini güvence altına almak söz konusu olduğunda elbette güçlü devletten yana olacağız. Devlet bu işe yaramayacaksa başka ne işe yarar ki!”

Evet, AB’ciliğin, sözde demokratiğin iflas ettiği, başka bir deyişle yüzünün açığa çıktığı nokta burasıdır. Radikalleri yokedin, militanları yokedin, silahlıları yokedin, bağımsızlık, devrim, sosyalizm diyenleri yokedin, meydana sadece “ılımlılar”, “uslandırılmışlar”, sadece “sivil toplumcular”, “AB’ciler” kalsın diyor. Bu Amerika’nın da, Avrupa emperyalizminin de, işbirlikçilerin de arzusu ve politikasıdır ve aydınının yeri asla bu politikaya paralel olmaz. Aydınlikçi döneke açık ifade etmiş; fakat “*silah bırakılmalı, şiddetin çıkmaz sokak olduğunu kabul edilmeli*” çağrılarının -çağrıcıların bir kısmının niyeti elbette öyle olmasa da- politik olarak tekabül ettiği yer de aydıdır.

Mazlum: Son olarak bir noktaya daha değinelim: Burjuvazinin cephesinden çağrılar yapanlara, halkın yanında yeralmaları gerektiği, aydın tavrının bunu zorunlu kıldığı söylendiğinde, hemen aydının tavrının örgütlerden beklenenlerle özdeşleştirilemeyeceğinden, aydın özgürlüğünden ve özerkliğinden sözedilip, yukarıda da belirtildiği gibi “*ya bizdensin, ya onlardansın*” dayatmalarından şikayet ediliyor.

Mesela şu bildirileri imzalayanların önemli bir kesimi açısından bakıldığında samimiyetten yoksundur bu izahlar. Sanatçı, aydın özgürlüğünden bahsedenlerin birçoğu, burjuvazinin medyasında sansür ve otosansürü itirazsız kabul ederken, tekelleri kendilerine sponsor ilan ederlerken, burjuva yayıncının

istediği türde romanlar yazdığında daha çok satacağını hesap ederken, burjuvazinin dağıttığı dlleri alırken, sanatçı, aydın özgürlüğünü akıllarına getirmiyorlar da, soldan kendilerine eleştiri yöneldiğinde oraya sığınıyorlar. Bir aydın, burjuvazinin o dlleri boş yere dağıtmadığını, o fonları boş yere kurmadığını, amaçsız yere sponsor olmadıklarını bilir. Bilmek durumundadır.

Bunlardan yararlanmak için burjuvazinin istediği romanları yazıp, oyunları oynadıklarını, filimler çevirdiklerini, çizgiyi aşmayan köşe yazıları yazdıklarını da bilirler. Burjuvazinin istediğini verirken özgürlüklerinden feragat ettikleri de açıktır. Bunlardan rahatsız olmayıp, halkın yanında tavır alma durumu ile karşı karşıya kaldıklarında, bunu yapmayıp da eleştirildiklerinde, ancak o zaman aydın özerkliğinden, özgürlüğünden, ikilemlerden, dayatmalardan bahsedilmeye başlanması, aydın sorumluluğundan ve halktan kaçmanın kolay yoludur.

Tartışmaktan kaçılabilir, ama tarihin yargısından kaçılamaz. Kürt sorunu karşısında tarihsel sorumluluğunun bilincinde bir aydın tavrı, Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkını, Kürt halkının tüm mücadele biçimlerine başvurmasının meşruluğunu ve direniş hakkını kayıtsız şartsız tanımalı ve sesini yalnız ve yalnız emperyalizme ve oligarşıye karşı yükseltmelidir.

Bu ağrıyla sohbetimizi burada noktalıyoruz. şimdilik hoşçakalın.

Konu: 1 Mayıs'ın Anlamı

Bayram, bizim bayramımız Kavga, bizim kavgamız

Yürüyüş okurlarına merhaba! Proletaryanın tarihi açısından ve tabii ülkemiz sınıflar mücadelesi tarihi açısından önemli bir gün var önümüzde: 1 Mayıs. (Hayatın İçindeki Teori'nin bu bölümü 2006 1 Mayıs'ı öncesine dair yapılmış bir çalışmadır. - yayınevinin notu-)

Nerede, nasıl kutlanacağına dair tartışmalar yoğun biçimde devam ediyor. Fakat önceki yıllardan da biliyoruz, tartışmalar, çeşitli kesimlerin çarpık yaklaşımları nedeniyle bazen öyle bir hal alıyor ki, 1 Mayıs'ın özü kayboluyor ortadan. Özellikle düzen sendikaları ve reformizm, sanki sadece biçimsel bazı şeyler tartışılıyormuş gibi bir izlenim vermeyi, kendileri açısından daha uygun görüyorlar. İşte bu noktada "1 Mayıs'ın Anlamı" üzerinde durmakta yarar gördük. Sohbetimize Devrimci İşçi Hareketi'nden **Güler** arkadaş da katılıyor. Hem hali hazırda 1 Mayıs konusunda kimin ne dediğine, hem de 1 Mayıs'ın geçmişine daha vakıf olması açısından sohbetimizi zenginleştirecektir. İlk sözü de Güler arkadaşına veriyorum. Buyur Güler.

Güler: DiH adına ben de Yürüyüş okurlarını selamlayım önce. Konuya nereden başlayayım biraz tereddütlüyüm. Siz sorularınızla yönlendirseniz daha iyi olur sanırım. Çünkü bu konuda hiç kuşku yok ki, tartışılması, açılması gereken bir çok yan var. Fakat tespit ettiğiniz konu itibarıyla şunu belirteyim giriş olarak. Hemen yer yıl yapılan 1 Mayıs tartışmalarında mesele hiçbir zaman biçimsel anlamda "*şunlar şu alanda yapmayı, bunlar bu alanda yapmayı savunuyorlar*" şeklinde bir tartışma ve ayrışmayla sınırlı olmamıştır. Alan, biçim tartışması, muhtevanın bir yansımasıdır.

Devrimciler, adı tarihsel olarak "1 Mayıs Alanı'na" dönüşmüş "Taksim"i hatırlattıkça, reformistler, uvriyerist oportünistler, devrimcileri, 1 Mayıs'ı "alan tartışmasına" sıkıştırmakla eleştiriyorlar. Aslında onların alan tartışması diye küçümser görünüp önünü kesmek istedikleri, **1 Mayıs'ın özü** tartışmasıdır ve düzen sendikacılığı, reformizm, Taksim'den bucak bucak kaçarken, aslında **1 Mayıs'ın özünden** kaçmaktadır. Bu anlamda, 1 Mayıs'ın özünün ne olduğu gerçekten tekrar tekrar vurgulanması gereken bir yandır. Ko-

nu seçiminiz bu açıdan isabetli olmuştur.

1 Mayıslar, dönemsel koşullara bağlı olarak bizde de, başka ülkelerde de bazı dönemler öne çıkmış, bazı dönemlerde de geri plana düşmüştür. Mesele 1960'larda 1 Mayıs'a yönelik böyle bir yoğunlaşma olmamıştır. Ama ne o günü bu konuda "eksik kalmışlardır" diye eleştirebiliriz ne de o günden bugüne bakıp bugünkü yoğunlaşmaya yanlış denilebilir.

1 Mayısların 1970'lerin ikinci yarısında ülkemiz sınıflar mücadelesinde hakettiği yeri almaya başlaması, 1960'lardan başlayan bir birikimin, 70'lerde devrim ve sosyalizm şiarlarıyla gelişen mücadelenin bir ifadesidir. Bu paralellik, bize 1 Mayıs'ın özünü de gösterir. 1 Mayıs'ın özü, işçi sınıfının sosyalizm mücadelesidir. Dolayısıyla devrim ve sosyalizm mücadelesinin geliştirilmesine, aynı anlamda, işçi sınıfının ve ezilenlerin **sınıf bilinciyle** donatılmasına hizmet etmeyen her 1 Mayıs, özünden koparılmış bir 1 Mayıs'tır.

Kemal: Bu konuda tartışmalarda kullanılan adeta "klişeleşmiş" kavramlar, teoriler var. Reformizm, revizyonizm neredeyse her yıl tartışmalarda, yazılarında "*önemli olan alan değil talepler*" der, kimileri bunu "takvim devrimciliği" olarak adlandırır, kimileri "*taş atanlarla birlik olup olmamak*"tan sözeder. 1 Mayıs'ın özü ve anlamı açısından bunlar neyi ifade ediyor?

Güler: Evet, dediğin gibi, her sene karşımıza çıkan söylemler bunlar. Kısaca şunları belirtebilirim bu noktada.

Gerçekten Taksim çerçevesinde tartışılan bir alan meselesi midir sadece? Tabii ki hayır. Taksim mücadelesi, aynı jzzzamanda katliamcı tarihle bir hesaplaşmadır. Taksim, aynı zamanda sol için de bir hesaplaşma çağrısıdır. Biz hemen her yıl bıkmadan usanmadan hatırlattık bunu. Taksim tartışması, mevcut koşullarda demokratik mücadelenin nasıl yürütüleceğine, işçi sınıfı mücadelesinin gelişmesinden ne anlaşıldığına ilişkin bir tartışmadır.

Reformizm karşımıza genellikle "*biz olay çıkmasını istemiyoruz*" diye geliyor. Mantıksız ve saçma bir görüş. Devrimciler de "olaysız" kutlamak isterler; fakat bu "olaysız" çıkması için sloganlarından, taleplerinden, 1 Mayıs'ı ele alış biçimlerinden taviz vermeleri anlamına gelmez. Bizim için esas olan **1 Mayıs'ı devrimci bir muhtevayla** kutlamaktır. Eğer bu muhteva bir "çatışma" nedeni olacaksa, yani oligarşi bu muhtevaya saldıracaksa, aman saldırmasın diye biz o muhtevadan vazgeçmeyiz. Saldırırsa saldırır ve kitle mücadelesi o noktada farklı biçimler içinde gelişir. Ayrım noktası, demek ki olaydan, taş atmaktan, çatışmadan yana olup olmama değildir. Böyle göstermek demagogiktir. Ayrım noktası, sendika ağalarına, polisin dayatmalarına, burjuvazinin ideolojik kuşatmalarına teslim olup olmamadır. Polis saldırmasın, iktidar yasaklamasın diye, 1 Mayıs'ın simgesi olan kızıl bayrakları dalgalandırmaktan vazgeçeceksen, işçilerin, devrimcilerin söz hakkından vazgeçeceksen, devrim ve sosyalizm sloganlarından vazgeçeceksen, bu "olaysız" 1

Mayıs'tan yana olmak değil, 1 Mayıs'ı burjuvaziye ve işbirlikçilerine teslim etmektir.

“Takvim devrimciliği” meselesine gelince: 1 Mayıs'ın “takvim” olarak önemi, enternasyonal anlamı tartışılmaz. Elbette takvim olarak önemi var ve biz o önemi vereceğiz. Ama sırf 1 Mayıs'ta bir meydana çıkmış olmak için yapıyorsan, işte o o zaman takvim devrimciliği olur. Eğer o “takvim”leri, sınıflar mücadelesinin güncel, somut talep ve ihtiyaçlarıyla birleştirirseniz, mesele “takvim” meselesi olmaktan çıkar.

Tüm yıldönümleri, eylemler, örgütlenmeler, sonuçta tek bir amaçta birleşir; devrim ve sosyalizmi geliştirmek. Tüm tartışmalar ve ayrışmalar da bu hedeften kopmaların, sapmaların olduğu noktada ortaya çıkar. 1 Mayıs tartışmalarının özü de budur. Eğer konfederasyonlar, reformist legal partiler başka şey, biz başka şey söylüyorsak, temelinde bu sorun vardır.

1 Mayıs alanlarında devrim ve sosyalizm rüzgarı esmeli. Öyle bir rüzgar ki, o alandan taşıp gecekondu semtlerine, fabrikalara, işyerlerine okullarına ulaşmalı. İşte o zaman zaten 1 Mayıs, sadece tek bir günde başlayıp biten bir eylem olmakla da kalmaz. Aslında “takvimcilik” yapan, 1 Mayıs'ı yasak savma anlayışıyla, ekonomist mantıkla ele alanlardan başkası değildir. Çünkü onların yaptığı 1 Mayıs'tan, ertesi güne hiçbir şey kalmaz.

Özlem: 1 Mayısın anlamı elbette sendikal çevreler tarafından da, solun tüm kesimleri açısından da en azından “teorik” olarak bilinir. Bu anlamı, 1 Mayıs'ın tarihi de hiç tartışmaya yer bırakmayacak şekilde gösterir zaten. Ben bu anlamda izninizle biraz tarihinden söz etmek istiyorum. Sonra yeniden güncele, somuta döneriz.

Bilindiği gibi, 1 Mayıs'ın ilk kaynağı 1886'da Amerika'da işçilerin 8 saatlik işgünü için bir mücadele başlatmalarına uzanır. Görüleceği gibi bu ekonomik bir taleptir fakat 1 Mayıs'ı ekonomik taleplere hapsedmek, yine de 1 Mayıs'ın tarihsel anlamının inkarıdır. Şöyle ki; işçiler, tarih sahnesine çıktıkları andan itibaren mücadele ettiler burjuvaziyle. Ama hedefleri yoktu, makinaları kırıp döktüler, çünkü bir alternatif düzen düşüncesi yoktu. 8 Saatlik işgünü mücadelesi ise, işçi sınıfının tarih sahnesine örgütlü bir sınıf olarak çıkmasına işaret eder. Nitekim, 1889'da Enternasyonal'da bu mücadeleyi, tüm dünya işçilerinin mücadelesi haline getiren 1 Mayıs kararı alınır. Burjuvaziy-le sınıfsal anlamda açık bir karşı karşıya geliştirir 1 Mayıs. İşçi sınıfının “kendiliğinden sınıf” olmaktan çıkıp **kendisi için bir sınıf** olmaya başlamasının devamı olarak da işçi sınıfı artık kendi iktidarı için, sosyalizm için mücadele eden bir güç haline gelir. Ve tüm dünyada 1 Mayıslar, işçi sınıfının devrim ve sosyalizm yürüyüşüne bağlı bir muhteva kazanır.

Mazlum: Evet, Özlem arkadaş bu tarihi gelişimi yerinde hatırlattı. 1 Mayıs konusunda yaklaşık 120 yıldır süren mücadelenin özü budur. Eğer böy-

le olmasaydı, bütün mesele işçilerin bazı ekonomik haklarıyla sınırlı bir gösteri meselesi olsaydı, burjuvazi yüzyıldır 1 Mayıs'ı yoketmek için uğraşmazdı zaten.

Biliyorsunuz, ülkemizde hemen her 1 Mayıs öncesi yaşanan klasik gelişmeler vardır: İşte burjuva basında “1 Mayıs alarmı”, “olay çıkacak” türünde haberler, veya polisler “1 Mayıs öncesi operasyon ve gözaltıları” gibi gelişmelerdir. Ama sanmayın ki bunlar ülkemize özgüdür. 1 Mayıs'ın “enternasyonal” niteliği bu noktada da hükmünü sürdürür.

Mesela “1 Mayıs Alarmı” sözü, ta 1892'de Amerikan, İngiliz burjuva basınında kullanılır ilkin. Nasıl “alarm” vermesinler. 2. Enternasyonalin çağrısıyla yapılan 1 Mayıs 1890'daki eylemler gerçekten çok etkili olmuştur. Mesela sadece Londra'daki 1 Mayıs eylemine **yarım milyon** işçi katılmıştır. Keza bir çok büyük şehirde de yüzbinler yürümüştür. 1892'de 1 Mayıs yasakları da başlamış ve “alarm” söylemleri ortaya atılmıştır.

Aşağıda okuyacağım şu satırlar da 1912 Rusyası'ndan: *“Mayıs geldi. Mayıs'ın gelişi, havalar bir yana, genellikle saray sakinlerinin pek hoşuna gitmez, çünkü bir proleter 'bayram'ıyla başlar. Bu yıl... 1 Mayıs özellikle tehlikeliydi. Çeşitli grev ve gösteri söylentileriyle dolu büyük kent havasında yangın kokusu vardı. Güvenilir polisimiz hissedilir derecede sinirliydi, ev aramaları yaptı, kimi kişileri tutukladı, sokak gösterilerini önlemek için büyük devriye birlikleri örgütledi.”*

1912 yılının Mayısında Petersburg'da yayınlanan bir gazeteden bu satırlar. 1 Mayıs'ı devrimci içeriğinden uzaklaştırıp ekonomizme hapsetmeye, enternasyonalist anlamından uzaklaştırmaya yönelik yaklaşımlar hep oldu. Ama burjuvazi bu durumlarda bile, 1 Mayıs'ın taşıdığı tarihsel anlamı hiç unutmadığı içindir ki, 1 Mayıs'a karşı politik, polisiye savaşını yüzyılı aşkındır sürdürüyor. Burjuvazinin savaşı, ondaki enternasyonalist ve sosyalist özü yoketmektir. Ülkemizdeki “bahar şenliği” yakıştırması bunun tipik bir örneğidir. *“Kavga değil bayram günü”* söylemi de bundan bağımsız değildir.

Güler: Tabii burjuvaziye bu savaşta yardımcı olan işbirlikçilerini unutmamak lazım. 1 Mayısın özünü boşaltmakta burjuvazinin en büyük yardımcısı da her zaman sarı sendikacılık olmuştur. Çeşitli reformist, revizyonist güçler de zaman zaman, derece derece buna dahildir.

Bu işbirlikçiliğin ülkemizdeki baş temsilcisi Türk-İş'tir. Sanırım siz de duymuşsunuzdur; Türk-İş bu sene, 1 Mayıs'ı “simgesel” olarak salonlarda kutlama düşüncesinde. Türk-İş'in asıl düşüncesi “hiç kutlamama”dır. Nitekim, 12 Mart veya 12 Eylül sonrasında, kendi dışındaki güçlerin çeşitli nedenlerle 1 Mayıs'ı gündeme getiremediği dönemlerde, 1 Mayıs Türk-İş'in de gündeminde olmamıştır. Türk-İş 1 Mayıs'ı, devrimciler 1980 sonlarında Taksim alanını zorlamaya başlayan militan bir mücadeleye giriştiklerinde hatırlamış ve o

zaman da 1 Mayıs'ı salonlara hapsedmeye çalışmıştır. Devrimcilerin -özel olarak da devrimci hareketin- önderliğindeki mücadeleyle alanlar kazanılınca, alanlara çıkmaya mecbur kalmıştır. Alanlara da 1 Mayıs'ın hakkını vermek için değil, aslında oligarşi adına alanları denetim altında tutmak için çıkmıştır. 2004'te Türk-İş'in denetiminden tamamen çıktı 1 Mayıs. Gerek 2004'te, gerek 2005'te devrimciler alanda varlıklarını daha fazla hissettirdiler. Türk-İş'in salonlara dönüşünün bir nedeni, oligarşinin tüm demokratik muhalefeti sindirme politikasına uyum sağlamak, bir nedeni de alanlarda artık "misyonunu" oynayamaz hale gelmesidir.

Bu gelişme de tabii bir tartışma konusu. 2004 1 Mayıs'ında, daha önce devrimcilere karşı "birlikte" davranan sendikal blokta bir ayrılık oldu. O zaman da dediğimiz gibi, her ayrılık kötü değildir, Saraçhane ayrışması doğru bir ayrışmaydı. 1 Mayısların içinin boşaltılmasına karşı küçük de olsa bir adımdı.

Tüm sendikal güçlerin 1 Mayıs'ta birlikte olması iyi bir şeydir. Fakat sadece "birlik" her şey değildir. Reformistlerle, oportünistlerle ayrıştığımız bir nokta da burasıdır. Biz 1 Mayıs'ın "**birleşik ve devrimci**" olmasını istiyoruz. Bu iki özelliğin yan yana bulunmasını amaçlıyoruz.

Kemal: Bu noktada şunu da ekleyim isterseniz. 2004'te Saraçhane ve Abide-i Hürriyet ayrışması yaşandığında, özellikle EMEP'liler, devrimcilere karşı adeta saldırıya geçmişlerdi. "*Küçük burjuvanın işçiyle rekabeti... işçiye karşı solcu...*" diye tasvir ediyorlardı bu ayrışmayı. Hatta hızlarını alamayıp "*Görünürde Türk-İş bürokrasisine, aslında işçi sınıfına sallandı kılıçlar...*" diyorlardı.

Türk-İş'le işçi sınıfının özdeş olduğu fikrine kendilerini o kadar kaptırmışlardı ki...

O zaman yine "*Şu işçisiz ve halksız "sol birlik" işine de, 1 Mayıs'la birlikte nokta koyma zamanıdır!*" diye ahkam kesmişlerdi. "İşçili" birlik, Türk-İşli birlikti. Peki, Hak-İş'in 1 Mayıs'ı kutlamayacağı, Türk-İş'in alanlara çıkmama niyetinin açıklandığı şimdi ne olacak?

EMEP ve "işçi sınıfı" konusunda aynı bakış açısı ve söyleme sahip revizyonist, oportünist gruplar, işçi sınıfıyla, Türk-İş'i, Emek Platformu'nu aynılaştırmakta ve "sınıf siyaseti" yapmayı da onların peşine takılma olarak anlamaktadırlar. Biz onlara zaman zaman "işçici" (uvriyerist) diyoruz ama, işçicilikleri de bu kadardır, tamamen düzen içi, sendikal bir işçiciliktir. Bu anlamda 1 Mayıs'ı da "işçi sınıfının ideolojisi" çerçevesinde değil, düzen sendikacılığının politikaları çerçevesinde ele almaktadırlar.

Saraçhane'deki 1 Mayıs'tan sonra Süleyman Çelebi şöyle diyordu: "*Sınıf hareketi Saraçhane'den yeniden doğmuştur. ... Bizi yapay olarak birleştirenlerle değil, bundan sonra emek dostlarıyla, sınıftan yana olanlarla yürüyece-*

ğiz. Onlarla birlikte mücadele edeceğiz.”

Biz bu sözleri de çok ciddiye almadık. Burjuva politikacılar gibi günü birlik söylenmiş sözler, verilmiş demeçler, siyasi tahlillerin temeli yapılamaz. Soruna işçi sınıfının devrim ve sosyalizm mücadelesi açısından bakanlar, işçi sınıfının mücadelesiyle sendikal mücadeleyi özdeşleştirmezler zaten. Marksizm-Leninizme göre bu, ekonomizmdir.

Ve biz aslında, 1 Mayıs tartışmalarında ekonomizmle tartışıyoruz. Ekonomizm, reformist solun büyük bölümünün 1 Mayıs politikasını belirleyendir çünkü. Bu anlayış, işçi sınıfı içindeki, memur hareketi içindeki devrimci dinamikleri de boğan, bastıran, hatta zaman zaman oligarşiyle birlik içinde tasfiye eden anlayıştır. Türk-İş, Hak-İş bir yana, ilerici özellikler taşıyan, tabanlarında devrimci dinamikler olan sendikaların yıllardır 1 Mayıs'ta, Emek Platformlarında Türk-İş'in kuyruğuna takılmasının nedeni de bu ekonomizmdir. Lenin sendikalara ilişkin bir yazısında şöyle diyor: *“Rusya’da olduğu gibi, her yerde olduğu gibi, Almanya’da da dar sendikacılık ya da ‘ekonomizm’, oportünizme (revizyonizme) bağlıdır.”* (Sendikalar üzerine, syf. 136)

Özlem: Önceki yıllardaki bir yazımızda, ülkemizde 1 Mayıs’ın tarihi anlatılırken dikkatimi çeken şöyle bir gruplandırma yapılmış:

“1 Mayıs’ı 1 Mayıs Yapan Üç Yıl: 1976, 77, 78... 1 Mayıs’ı Yeniden Kazanan Üç Yıl: 1988, 89, 90... 1 Mayıs’ı Kiteselleştiren Üç Yıl: 1993, 94, 95”

2000’lerin 1 Mayıs’larını nereye oturtmak gerekir?

Güler: Biraz önce Mazlum arkadaşın sözünü ettiği mücadele hep sürüyor. Mesela, sözünü ettiğin değerlendirmenin yapıldığı yıllardan sonraki 1 Mayıs’ta (1996) kiteselleşme sürerken, 1 Mayıs’taki devrimci rüzgar daha da güçlendi. 1997’de ise, MGK politikaları paralelinde devrimciler 1 Mayıs alanlarından tasfiye edilmek istendi, alenen alana sokulmamaya çalışıldılar. Kimi reformistler de buna doğrudan, dolaylı ortak oldular. Aynı plan, sonraki birkaç 1 Mayıs’ta daha uygulanmaya çalışıldı. Devrimciler irade savaşıyla ve doğru politikalarla bu saldırıyı püskürttüler. Devrimciler olmadan 1 Mayıs’ın olmayacağı herkesin kafasına kazındı. 2000’lerdeki 1 Mayıslar ise 1 Mayıslar’ın muhtevasını devrimcileştirme mücadelesiyle belirleniyor. Türk-İş olmasa da bu tartışmalar elbette çeşitli biçimlerde sürecektir. Doğal olarak reformizmin devrim diye bir derdi yoktur. 1 Mayıs’a da **“devrimi nasıl geliştirir?”** diye bakmıyor. Biz ise tam o noktadan bakıyoruz. Biçim, alan farklılıkları da dediğim gibi buradan doğuyor.

Mazlum: Yine tarihten bir ek yapalım. Lenin de hemen her 1 Mayıs değerlendirmesinde aynı noktadan, yani devrimi ne kadar, nasıl geliştirdiği noktasından bakıyor. Rusya’da 1905 yenilgisinden sonra, aynı bizde 12 Ey-

lül sonrası olduğu gibi, 1 Mayıs'da uzun bir kesinti olur. 1905'ten sonraki en gcl kitle hareketleri 1912 1 Mayıs gsterileridir. Yaygın grevler ve meydanlarda mitingler yapılır o yıl. Ama 1912 1 Mayıs'a tarihsel önemini veren bunlar değil, Lenin'in deyiŐiyle *“Kitleysel grevlerin, toplantıların ve gösterilerin, sınırsız **Bolşevik devrimci Şiarların** iŐareti altında geçmesi... 1905-1907 Devriminden bu yana ilk kez tekrar **silahlı ayaklanmayı** hazırlama görevini **gündeme koyuyor**”* olmasıydı. (Seçme eserler, C.4, syf. 398)

Yine Lenin bir başka yerde 1 Mayıs'ı değerlendirirken bakın nelere dikkat çekiyor: *“Ama 1 Mayıs grevcilerinin **sayısından çok daha önemli** -ve çok daha çarpıcı- olan Şey, işçilerin sokaklardaki **devrimci gsterileriydi...** IŐiler kalabalıklar halinde başkent'in tüm varoŐlarında ve dört bir yanında, devrimci marŐlar söyleyerek, **devrim için çağrılarını** ınlatarak, ellerinde kı-zıl bayraklarla, hükümetin kat ve kat artan enerjiyle harekete geçirdiği Ok-rana ve polis güçleriyle saatlerce savaŐtı.”* (Age. s. 222)

Kuşku yok ki, işçi sınıfının devrimimizdeki yeri de, bugün yaşadığımız s-reler de farklı. Ama 1 Mayıs'ın devrimci muhtevasından anlaşılan, amalan-nan nokta farklı değildir. Devrimden korkan, devrimci 1 Mayıs'tan da korkar. Kimilerinin karikatürize ettiği gibi **“devrimci 1 Mayıs”**tan anlaşılan ve bizim kastettiğimiz sadece devrimcilerin kutlaması veya sadece atılan sloganlarla, taşınan bayraklarla sınırlı bir Şey değildir. Bu da oportünizmin ve reformiz-min klasik karikatürize etme yaklaŐımlarından biridir. Karikatürize ederek güya bu tartışmadan kaçacaklar. Kaamazsınız. Sömürü alabildiğine yoğun-laŐırken **“Patronumu seviyorum”** afiŐleriyle alana çıkararak, açlıktan, zlm-den ölümlerin olduğu bir ülkede 1 Mayıs alanlarını mücadele alanı olmaktan çıkarıp hoplanıp zıplanılan **“Şenlik”** alanlarına çevirerek, düzen sendikacıla-rının Şemsiyesi altına girerek, işçi sınıfının mücadelesinin geliŐtirilemeyeceĐi tartıŐılamayacak kadar açıktır. İdeolojik ve politik olarak **“sınıfı”** savunan-ların 1 Mayıs'ı, devrimci bir muhtevaya sahiptir. 1 Mayıs'ı devrimci muhte-vasından uzaklaştırmaya çalıŐanlar, devrimden ve devrimcilikten uzaklaşan-lardır.

Kemal: Evet, bizim için esas nokta budur. 1 Mayıs ncesi çalışmalarımızda da, 1 Mayıs alanında da esas olan devrimi geliŐtirmektir; bu anlamda işçilerin, halkın örgütlenmesini yaygınlaŐtırmak, onlara sınıf bilincini, müca-dele azmini taşımaktır. *“atıŐmalı mı, çatışmasız mı, olaylı mı olaysız mı”* di-ye bir tartışmaları olmaz devrimcilerin. Bu her Şeyi düzenin yasallığına, oli-garşinin icazetine endekslemiŐ kafaların tartışmasıdır. Biz, hangi tarz, kitle mücadelesini geliştirir, hangi tarz işçi sınıfının önündeki engellerin aşılması-nı kolaylaŐtırır, hangi biçim kitlelere devrim ve sosyalizm Őiarlarını en geniş ve açık Şekilde ulaŐtırmayı sağlar, bunlara bakar, buna göre bir eylem bii-mi tercih ederiz. Bu soruların cevapları sürece, güçler dengesine göre farklı-laŐır. Bize göre 1 Mayıs, o alanlara toplanan kitlelere ve o alanlardan yansı-

yan havayla tüm halka, mücadele ruhu vermeli, direnme azmi aşılamalı, meşruluk bilincini taşımalı. 1 Mayıs ncesiyle, alandaki şekillenişiyle ve sonrasıyla bunu sağlıyorsa, işte o zaman devrimci bir muhtevaya kavuşturulmuş demektir. 1 Mayısın kutlanma biçimleri, yerleri dönemlere göre değişebilir, esas olan bu zdr.

Sohbetimizi burada noktalarken, Güler arkadaşa teşekkür ediyor ve tüm Yürüyüş okurlarına da, 1 Mayıs'a kadar bu bilinçle alanları doldurmak, alanlarda devrim ve sosyalizm rüzgarı estirmek için çalışma çağrısı yapıyoruz.

Konu: Sendikal Mücadele ve Sendikacılık - 1

Proletaryanın mücadelesi üç cephededir!

1 Mayıs'ın coşkusuyla Merhaba! 1 Mayıs hazırlıklarında, tartışmalarında doğrudan veya dolaylı olarak yer alan sendikalar ve sendikacılar üzerine sohbet edeceğiz bugünkü çalışmamızda. Bir anlamda da geçen haftaki sohbetimizin devamı olacak. Konumuz yine 1 Mayıs'la ilgili olsun istedik. Devrimci İşçi Hareketi'nden Güler arkadaşımız da yine sohbetimizin konusunu.

Sendikal mücadele ve sendikacılık konusunda üzerinde durulması gereken belli başlı noktaları önce başlıklar halinde özetleyelim: Birincisi: Sendikal mücadeleyle, işçi sınıfı mücadelesi arasında –kapsam, biçim, örgütlülük açısından– nasıl bir bağ vardır; bunu ele alalım. İşçi sınıfı mücadelesiyle sendikal mücadelenin **özdeşleştirilmesi**, bu konuda ülkemizde gerek reformist, gerekse de oportünist kesimler tarafından çarpıtılan en temel noktalardan biridir. İkinci olarak, sendikacılık nedir, devrimci sendikacı kimdir, bunu ele alalım. Ki bu da biraz önce sözünü ettiğim çarpık anlayışların sonucu olarak büyük bir bozulmanın yaşandığı bir noktadır... Sözü ilk olarak Güler arkadaşına veriyorum.

Güler: Ben sözümün başında sendikal mücadelenin işçi sınıfı mücadelesi açısından nereye oturduğunu, Mahir Çayan'dan bir alıntıyla anlatmak istiyorum. 1 Mayıs'a ilişkin güncel tartışmalardan da girebilirdik konuya, ama bunu kısmen geçen hafta yaptığımız için Kemal arkadaşın ortaya koyduğu soruyu, böyle adım adım netleştirerek ilerlememiz daha uygun olacaktır sanırım. Yeni işçi arkadaşlarla yaptığımız eğitim çalışmalarının pek çoğunda baştan üzerinde durduğumuz bir konudur bu. Biz işçiye sınıf bilincini kazandırmak istiyoruz. Dolayısıyla sendikaları ne küçümsemeli, ne de gözünde büyütmemelidir.

Evet, sorunun en kısa cevabı şudur: Sendikal mücadeleyle, işçi sınıfının mücadelesi aynı şeyler değildir. Kapsam, biçim ve örgütlülük bakımından farklıdır. Mahir bunların muhtevasını şöyle açıklıyor:

“Proletaryanın sınıf savaşı ideolojik, ekonomik ve politik olmak üzere üç

cephede birden cereyan eder. Burjuva ideolojisine ve saptırmalarına karşı, proletaryanın devrimci savaşı ideolojik bir savaştır. İşçi ve emekçi sınıflarının hayat ve çalışma şartlarını düzeltme şeklindeki günlük mücadelesi ekonomik mücadeledir. Direkt gerici sınıfların yönetimini hedef alan mücadeleler ise politik savaştır.

Politik mücadele, devrimci yayınla yapılan politik propogandadan, politik nitelikteki kitle gösterilerinden politik grevlere ve de gerilla savaşına kadar çeşitli biçimlerde cereyan eder.” (Bütün Yazılar, syf. 446, Boran Yayınları)

Sendikalar, proletaryanın “ekonomik cephede”ki mücadelesinin, başka deyişle mevcut düzen sınırları içinde yaşamı iyileştirme mücadelesinin bir aracıdır. Dolayısıyla, sendikal mücadele işçi sınıfının mücadelesinin ancak bir bölümü ve bir biçimidir.

Ayrıca belirtmemiz gerekir ki, ekonomik mücadelenin tek aracı da sendikalar değildir, sendikalar dışında da işçi sınıfı ekonomik mücadelesini yürütür.

Mazlum: Tesadüf, ben de Mahir’den aynı alıntıyı aktarmayı düşünüyordum. Çünkü daha Marks’tan beri yapılmış bir ayırmadır ve Mahir çok net özetlemiştir. Güler arkadaşın aktardığı bölümün başında ve sonunda yeralan iki cümle var, bunlar da çok çarpıcıdır. O formülasyonu aktarmadan önce diyor ki Mahir: *“Oportünist ve revizyonistler tarafından karmakarışık hale getirilen bu stratejik çizgi üzerinde biraz durmak gerekiyor.”*

Daha sonra Güler’in aktardığı sözleri söyledikten sonra da şöyle bitiriyor: *“Dünya devrimci pratiği, soldaki bütün sapıtmaların sınıf mücadelesinin üç cephesinin bir veya iki kesimini ihmal etmek veya önemsemekten doğduğunu göstermektedir.”*

Bu üç cephedeki mücadele meselesi, halen de oportünizm ve revizyonizm tarafından karmakarışık bir halde ele alınmaktadır. İşçi sınıfı üzerine teorilerine, güncel politikalarına, literatürlerine bakıldığında da görülür zaten, tam bir kafa karışıklığı vardır bu konuda.

Sendikalar işçi sınıfı tarafından mücadelenin bir aracı olarak kurulalı neredeyse 200 yıl oluyor. Diyeceksiniz ki bu nasıl bir kafa karışıklığı ki, 200 yıldır sürüyor.

Aslında bir kafa karışıklığından çok, kendi reformist, ekonomist tercihleri nedeniyle, işçi sınıfının gerçek kurtuluş mücadelesinden kaçışlarını gizlemek için bilinçli bir **“karmaşıklık”** yaratmaktan söz etmek daha doğrudur. Değilse, neredeyse 200 yıla yaklaşan sendikal pratik içinde, sendikaların ne yapıp yapamayacağı, nasıl bir rol oynayıp oynayamayacakları çok net görülmüştür. Gerek Marks, gerek Lenin bunun teorik çerçevesini de çok net çizmişler ve o günlerden bu yana da sendikal mücadele alanındaki her ge-

lişme her şey bu teorik çerçeveyi kanıtlamıştır. Marks, daha o zamanlar, sendikaların ortaya çıkışı ve gelişimi üzerine şöyle diyor mesela:

*“İşçilerin tek toplumsal gücü sayıdır. Ne var ki sayı gücü, aralarındaki rekabet nedeniyle azalır. **İşçi sendikaları**, ilkin, bu rekabeti ortadan kaldırmak ya da en azından onun önünü almak için işçilerin kendiliğinden gayretiyle doğmuştur. Bundan ötürü işçi sendikalarının ilk amaçları, doğal olarak, **günlük gereksinimlerini çözümlmek** ve **kapitalizmin saldırılarından korunmak** sorunlarıyla (kısacası, ücretler ve çalışma saatleri sorunlarıyla) sınırlıydı.”*

Bunları belirttikten sonra da şöyle devam ediyor Marks: *“Günümüzde emekçi sendikaları, kapitalizm karşısında günlük savaşıma çok fazla daldıklarından ücret köleliği sistemine karşı eylem güçlerini henüz tümüyle kavramış değillerdir. Bundan ötürü de genel toplumsal ve siyasal hareketlerden uzak durmaktadır. Oysa **ilk amaçlarının yanısıra**, işçi sınıfının tam kurtuluşuna yönelik eylemde bulunmayı öğrenmelidirler. **Bu yöndeki tüm toplumsal ve siyasal hareketlere katılmalıdırlar...** Çabalarının, ayaklar altında ezilen milyonların kurtuluşunu amaçladığını, bütün dünyaya göstermelidirler.”*

Şimdi sendikaların ilk ortaya çıktıkları haline ve Marks'ın “şöyle olması gerekir” dediği noktalardan hareketle, bugün ülkemizdeki sendikalara bakalım. Ne görüyoruz? Marks'ın işaret ettiği daha o ilk ortaya çıktıkları halindedirler adeta. İşçi sınıfı bilincinin ve ideolojisinin çok gerisinde bir sendikacıdır bu.

Güler: Evet, en önemli ayırım noktasına geldik burada. Sendikaların işçi sınıfının ekonomik mücadele aygıtları olmasıyla, kendilerini **ekonomizmle** sınırlamaları farklı şeylerdir. Karışıklığın veya Mazlum arkadaşın deyişle bilinçli “karıştırma”nın ortaya çıktığı konulardan biri budur.

Sendika, işçilerin ekonomik-demokratik mücadele aracıdır ama işçi sınıfının kurtuluşunu hedefleyen devrimci anlayışın sendikal alandaki mücadele ve örgütlenme anlayışı, sadece işçi sınıfının ekonomik-demokratik mücadelesini vermekle sınırlı değildir. Çünkü sendikalar aynı zamanda bir **sınıf örgütü**'dür. Bu anlamda burjuvaziye karşı ideolojik ve politik mücadeleye de çeşitli örgütsel ve siyasal biçimler içinde katılırlar. Marks'ın dediği gibi, **tüm toplumsal ve siyasal hareketlerde yeralırlar**. İşçilerin geleceği, yani sömürü ve zulüm düzeninden kurtulmanın yolu sosyalizmde olduğuna göre, sınıf örgütü olan sendikaların da işçi sınıfını sosyalist bilinçle donatmaları ve sosyalizm mücadelesine katılmaları, onun sınıf tabiatına uygun olmalıdır. Bu tarihsel misyonundan uzaklaştırılmış her sendika, bir biçimde burjuvazinin veya onun işçi sınıfının içindeki uzantılarının etkisi, yönlendirmesi altına girmiş sendikalardır.

Sendikal mücadeleyi “ekonomik haklar” mücadelesiyle sınırlayan ekonomizm adı verilen akım da aynı rolü oynar.

Burjuvazinin çizdiği sınırlar içindeki bir sendikacılığın temsilcisi olan Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) eski başkanlarından Vetter, sendikaların rolü ne olmalı sorusuna şu karşılığı veriyordu: *"Sendikalar sistemi eleştirmemelidir. Sendikaların görevi emekçilerin çıkarları doğrultusunda pratik çözümler aramaktır."*

Bu sözler aslında bize, sendikaların rolünün ne olmaması gerektiğini gösterir.

Özlem: “Tüm toplumsal ve siyasal hareketlerde yeralırlar” deyişi, bana yakın zamanda sendikalarla, ve bu sendikaların yönetimindeki reformist ÖDP’li, EMEP’li sendikacılarla yapılan tartışmaları hatırlattı. Mesela NATO Zirvesi’ne karşı halkımızın anti-emperyalist protestolarında pek görememiştik sendikaları; *“işçiler Nato’dan çok Çin mallarını tartışıyor”* deniyordu o zaman. Irak’ın işgaline karşı mücadelede de ciddi bir rol üstlenmediler. Keza F Tipleri konusunda da. *“İşçilerin gündemi değil”* deniyordu. Oysa bunlar, işçilerin, sendikaların katılması gereken toplumsal siyasal hareketlerdi. Tabii bu noktada bunları söyleyen sendikacılar “bu konular işçilerin gündeminde değilse, sen o gündemleri onlara maletmek için ne yaptın” diye sormak gerekiyor. Ki burada tartıştığımız da aslında bu. Mesele işçilerin kavrayışından çok, sendikal alanda onlara önderlik yapma iddiasındakilerin sendikal mücadeleyi, politik mücadeleyi, yani o üç cephedeki mücadeleyi kavrayışı sınırlamam.

Kemal: Burada, konunun daha net anlaşılması için şunu ekleyim. Mahir’in yaptığı ayrıma dönersek; üç cephedeki mücadeleden ekonomik mücadelenin aygıtı (aygıtlarından biri) sendikalardır. Peki proletaryanın politik cephede yürüttüğü mücadelenin aygıtı nedir? Sendikalar politikleşerek, devrimcileşerek bu görevi de yerine mi getirecekler? Hayır. Proletaryanın politik cephedeki mücadelesinin örgütü, proletaryanın partisidir. Sendikalar politikleşse de, devrimcileşse de niteliği itibarıyla politik mücadelenin asıl yürütücüsü olamazlar. Politik mücadele bildiğimiz gibi, iktidar mücadelesidir. İktidar mücadelesi ise, sendikalar aracılığıyla değil, ancak proletaryanın politik partisi aracılığıyla yürütülür. Reformizmin bugün sendikalarda kelimenin tam anlamıyla ekonomizme batması, adeta sarı sendikacılığa tabi olmasında esasında politik mücadeleden, yani iktidar mücadelesinden vazgeçmiş olmalarının rolü vardır. Proletaryanın üç cephedeki mücadelesinden “politik mücadele”den vazgeçmiş olanlar, zaten diğer iki cephedeki mücadeleyi de devrimci anlamda, işçi sınıfının ideolojisine ve kurtuluşuna hizmet edecek tarzda yürütemezler. Ki, sözü edilen üç cephedeki mücadeleden temel olan elbette politik mücadeledir ve diğerleri ona tabidir.

Özlem: Sanırım burada yine bir başka tartışma konusuna gelinmiş oluyor. **Proletaryanın politik partisi** nedir, nasıl kurulur, kimler kurar? Proletaryanın politik partisi denilince, işçilerin kurduğu bir partiyi mi anlayacağız?

Kemal: Bu soruyu da Mazlum arkadaşımız cevaplasın.

Mazlum: Bu konu elbette geniş bir konu, tüm yanlarıyla ele almaya kalkarsak, bu sohbet için tespit ettiğimiz konuyu biraz aşmış oluruz. Ama Özlem'in işaret ettiği tartışma noktası açısından kısaca şöyle cevaplayayım. Proletaryanın partisi, Marksizm-Leninizm'i savunan, devrim için proletaryayı ve tüm ezilenleri kendi bayrağı altında örgütleyip birleştiren ve savaştıran, proletaryanın iktidarını/diktatörlüğünü kurmayı ve o iktidar aracılığıyla sosyalizmi inşa etmeyi amaç edinen partidir. O partiyi kuranların işçi olup olmaması veya o partinin üyelerinin çoğunluğunun işçi olup olmaması, ta Menşevikler-Bolşevikler ayrışması döneminde yapılan eski tartışmalardır. Proletaryanın partisi öncülüğünde gerçekleştirilen o kadar devrim deneyiminden sonra, hala bunu tartışmak, Menşevizme yapışıp kalmaktan başka bir şey değildir. Esas olan proletaryanın partisi olduğu iddiasındaki örgütün tarihsel ve siyasal olarak o programa sahip olup o misyonu fiilen üstlenebilmesidir. Partinin kurucularının sınıf kökeni değil, bu belirleyicidir. Parti içinde işçilerin hangi oranda olacağı da yine her ülkenin kendi sosyo-ekonomik yapısı ve mücadelesinin gelişim özellikleriyle belirlenir.

Pek çok ülkede, hemen her zaman işçi sınıfının temsilcisi, proletaryanın öz örgütü olduğu iddiasında pek çok örgüt ortaya çıkmıştır. Menşevizme yapışıp kalanlar, proletaryanın öz örgütü oldukları iddiasını saflarındaki "işçilerin oranının çokluğuna" dayandırmışlardır. Dediğim gibi işçi sınıfının **temsilcisi, öz örgütü** olmak, ne kadar işçi üyeye sahip olduğuyla değil, işçi sınıfının ideolojisinin gereklerinin ne kadar yerine getirilebildiğiyle ilgilidir.

Güler: Burada 1 Mayıs'a ilişkin bir anlayışa ve tartışmaya değinebiliriz sanırım.

Revizyonistler, oportünistler halk savaşını savunan devrimci örgütleri hep "*işçi sınıfı mücadelesini ihmal etmek*"le eleştiriler. Bu eleştirinin pratikte bir karşılığı yoktur aslında; yani onlar işçi sınıfı içinde çok örgütlüdür de, halk savaşını savunanlar örgütsüzdür diye bir durum yok. Tersine, hemen hiçbirinin işçi sınıfı içinde ciddi bir gücü, işçi sınıfı mücadelesinde ciddi bir direniş geleneği, yarattığı bir şey yoktur. Eleştirdikleri devrimci hareket, bu alanda da yetersiz de olsa, her zaman örgütlü olmuş, çeşitli direnişlere öncülük etmiştir. Ama bu eleştirilerinin pratik karşılığının olmaması da bir yana, eleştirinin kendisi aslında anlamsızdır; bir devrimci hareket için "*işçi sınıfı mücadelesini ihmal etmek*" diye bir şey söz konusu olamaz. Çünkü zaten **yürüttüğümüz mücadelenin tümü işçi sınıfının mücadelesidir**. Yürüttüğümüz müca-

delenin öncüsü, proletaryadır ve bu ideolojik öncülük zaten devrimci harekette somutlanmaktadır. Diğere devrimci örgütler de benzer iddiadadır. Ama revizyonizmin oportünizmin bu ve benzeri deyişleri bile, aslında reformizmin, oportünizmin literatüründe **işçi sınıfı mücadelesiyle sendikal mücadelenin** ne kadar özdeşleşmiş olduğunu, “işçi sınıfının mücadelesi”nin ideolojik içeriğinin neredeyse unutulmuş olduğunu gösterir.

Bunun 1 Mayıs tartışmalarıyla bağlantısına gelince; 1 Mayıs, tüm emekçileri, ezilenleri işçi sınıfının ideolojisi etrafında birleştirme günüdür. Yani bizim 1 Mayıslar’da yaptığımız ve yapacağımız da, işçi sınıfa kendi sınıf bilincini kazandırmak ve en geniş kitlelere işçi sınıfının ideolojisini taşımaktır. Bunu yapacak olan da sendikalar -hele günümüzdeki sendikalar- değil, işçi sınıfının ideolojisini, kurtuluşunu, iktidarını savunan devrimci örgütlerdir. 1 Mayıslar’ı yüzyılı aşkın süredir yaşatan, sahip çıkan da tüm dünyada esas olarak sendikalar değil, proletaryanın politik örgütleri, partileridir. Ülkemizde de 1 Mayıslar’a can verilmesinin, yasaklanan yılların ardından yeniden kutlanır hale getirilmesinin önderliğinin sendikalar değil, devrimci örgütler tarafından yapılması tesadüfi değildir, bunun sonucudur.

Devrimciler, politik anlamda işçi sınıfının öncüleridirler. İşçi sınıfı ideolojisinin en kararlı savunucularıdır. Bu görülmediğinde, politik yapıların sonuçta ezilenlerin politik temsilcisi olmaya çalışan yapılar olduğu yok sayıldığında, sendikalar “işçi sınıfının temsilcisi” olarak kabul edilirler. Ki ekonomizm, reformizmin yaptığı tam da budur.

Böyle bakıldığında, yarın biri de çıkar –ki ekonomizmin mantığına uygundur– 1 Mayıs’a sadece işçiler katılsın der. 1 Mayıs’ı sendikaların tekeline almaya çalışan, devrimci örgütleri 1 Mayıslar’dan dışalamaya, buna güçleri yetmediğinde etkisizleştirmeye, sanki 1 Mayıs’ın “ikinci dereceden katılımcıları” muamelesi yapmaya çalışanların mantığı da bu ekonomist mantıktır. Devrimci örgütler kim? İşçi sınıfının ideolojisi doğrultusunda, işçi sınıfının iktidarı doğrultusunda mücadele edenler değil sanki! (Bu iddiada bulunanların buna ne kadar uygun hareket ettiği ayrı bir tartışma konusudur elbette. Ama bu iddia ve çaba nesnel bir durumdur.) Bu unutturulup “*işçi sınıfı demek biz demektir*” tavrına giriyorlar.

Tabii bu durum, reformistler, kendilerine komünist, sosyalist diyen ekonomistler tarafından da meşrulaştırılmaktadır. 1 Mayıslar’da sendikaların tahakkümüne boyun eğenler de aynı anlayışı savunuyorlar çünkü. İşçi sınıfı mücadelesi deyince sendikal mücadeleyi anlıyorlar. İşçi sınıfı içinde örgütlenmekten sadece üç beş sendika bürokratını kafalamayı anlıyorlar. Tabii reformist, bürokratik, düzen sendikacılığıyla bu noktada uyuşarak, 1 Mayıslar’ın içinin boşaltılmasına, işçi sınıfının düzen sendikacılığı anlayışına, “emek platformları”na mahkum edilmesine ortak oluyorlar.

Özlem: Anlattıklarınızdan bir sonuç daha çıkarıyorum. Katıldığım bazı

1 Mayıs tartışmalarından biliyorum: Özellikle DİSK, KESK'ten yöneticiler, devrimcilere karşı alınan bu tavırları, çoğu zaman Türk-İş'in, Hak-İş'in varlığını gerekçe göstererek açıklarlardı. Ama bu yıl, Türk-İş'in çekildiği noktada da aynı anlayışları sürdürdüklerini görüyoruz. Bu durum, daha önce Türk-İş'i kendilerine şemsiye yaptıklarını gösteriyor. *“Biz aslında şundan yanayız ama Türk-İş'e, Hak-İş'e kabul ettiremeyiz”* gerekçelerinin basit bir hedef saptırmaca ve kendi düşüncelerini gizleme olduğunu gösteriyor. Şimdi daha net açığa çıktı. *“İşçi sınıfı biziz, 1 Mayıs bizden sorulur”* diye dayatıyorlar devrimcilere.

Kemal: Bu iddiaları tartışmaya bile değmez. Sorunuz o zaman, soruyorum da; 1 Mayıs sizden sorulurdu da, yasaklandığı zamanlar, işçisi, memuru, gecekondulusuyla halk devrimcilerin önderliğinde 1 Mayıs alanlarını kazanmak için bedel ödediği zamanlar neredeydiniz? Aslında bir yanıyla da işçi sınıfının çıkarlarını savunmaktan ne kadar uzaklaştıklarını gizlemek için 1 Mayıs üzerinde tekel kurmakta bu kadar ısrarlılar. Evet, ekonomizm, kendi altını oyan, giderek kendini tüketen bir sendikal anlayıştır. Bakın Avrupa'dan ülkemizdekilere kadar bu anlayışın hakim olduğu her yerde sendikal mücadele geriliyor, sendikalar eriyor.

Güler: Ama şunu ekleyelim; bu konuya ilişkin sohbetlerde sık sık **“sendikacılık öldü”** sözünü duyarız. Hayır, buna itiraz ediyoruz. Demokrasibilik oyunu bir şekilde sürdüğü müddetçe sendikal mücadele her zaman için kitle çalışmasının bir parçası olarak önemini koruyacaktır. Evet, ölen bir şey var; sarı sendikacılık, reformist sendikacılık tarzı ölmüştür ülkemizde. Artık hemen hiçbir gelişme şansı yoktur. Gelişme imkanının olup olmamasından ziyade, zaten bir anlamda “intihar” etmiş bir sendikacılık tarzından söz ediyoruz.

Sendikacılığın bugünkü durumunun açıklaması, düzenin baskıları, yasaklamaları, örgütsüzleştirme politikası değildir. Bunlar etkidir, ama esas olarak bu sonu getiren sendikal anlayıştaki sapmalar olmuştur. İşçi sınıfı yine devrimcilerin önderliğinde onları aşacak, ekonomik-demokratik mücadelesini devrimci tarzda yürüteceği daha güçlü örgütlenmeler yaratacaktır.

Sendikacılığı, belirttiğim çerçevede bitiren nedir? Ekonomizmdir. Sivil toplumculuktur. Devletçi, MGK'cı siyasi tutumlardır. AB'cilikleridir. Düzen partileriyle bütünleşmeleridir. Patronların, oligarşinin baskıları karşısında direnmeme çizgisidir. Emperyalizme bağımlılığa ve onların dikte ettirdiği ekonomik programlara karşı çıkamamalarıdır.

İşte bütün bunların sonucunda, işçilerin örgütsüzleştirilmesi, sendikasızlaştırılması sürecini adeta seyrettiler. Hatta sendikaların –DİSK içindeki sendikaların bile– faşistler tarafından ele geçirilmesini bile seyrettiler. Devrimci işçileri tasfiye etmek için adeta seferberlik ilan eden sendikacılar, bu olgu-

nun üzerinde ciddiyle durmadılar bile. Faşist bir sendika yönetimi işçiye ne verebilir, ne vadedebilir? Aynı soru gerici, dinci sendikalar için de geçerli. Fakat bu soru önemini kaybediyor; çünkü şu sorunun cevabı olumsuz: İleri-ci, devrimci sendikacılar –öyle olduklarını iddia edenler– ne veriyor işçiye, ne vadedebiliyor? Farklı bir şey vermeyince, aradaki fark siliniyor ve iktidara yaslanan, iktidarların has adamları güç kazanıyor.

Bir sendikacının çarpıcı bir deyiş i vardı yıllar önce, *“koltuk hırsıyla verilen ödünler, bir gün hepimizi koltuksuz bırakabilir.”* Şimdi o noktadalar. Üretimi durdurma kararı alamayan bir sendikacılık olur mu?

1 Mayıs’a ilişkin böyle bir çağrı yapamayız dediler bildiğiniz gibi. Ama sorun dönemsel değil. Tam **15 yıldır** böyle bir çağrı yapamıyorlar ve her geçen gün de böyle bir çağrı yapabilecek durumdan uzaklaşıyorlar. Yani geçen süre onlar için güç toplama anlamına da gelmiyor, sürekli güç kaybediyorlar. Üretimden gelen gücünü kullanamayan bir sendikacılık aslında ekonomik anlamda bile esas işlevinden uzaklaşmış demektir. Çünkü sendikayı patronlar karşısında bir güç yapan belirleyici etken, onun üretimden gelen gücüdür. Üretimden gelen gücü kullanamayacağı aşık ar olan bir sendikacılık patronlar ve iktidarlar tarafından kaale alınmayacaktır. Olan da budur zaten. O sendika artık işçilerin günlük gereksinimlerini karşılama aracı olmaktan da çıkmıştır.

Kemal: Konu geniş, daha değ inmemiz gereken yanlar var. Haftaya bu konumuza devam edeceğiz. Sevgili okurlarımız, içinde bulunduğumuz haftanın 1 Mayıs’ı devrimcileştirmek, kiteselleştirmek için gecemizi gündüzümüze katmamız gereken bir hafta olması gerektiğini hatırlatarak şimdilik hoşçakalın diyoruz.

Konu: Sendikal Mücadele ve Sendikacılık - 2

İşçi sınıfını, bu sendikal anlayışa mahkum edemeyiz

Sevgili Yürüyüş okurlarına Merhaba! Sohbetimize kaldığımız yerden devam ediyoruz. Nerede kalmıştık? Güler arkadaşı, istersen kısa bir hatırlatma yaparak başlayalım.

Güler: Geçen sohbetimizin odağında, işçi sınıfının mücadelesinin üç ayı cephede yürütüldüğü, bunların hedeflerinin, bunları yürütecek örgütlenmelerin ayrı ayrı olduğu vardı. Keza sendikaların kendilerini ekonomik mücadeleyle sınırlamaları gerektiğini, bunun ekonomizm olduğunu belirtmiştik. Son değindiğimiz nokta ise -ki ben değinmişim- sendikaların bu sene 1 Mayıs'ta "iş bırakma" çağrısı yapmamasından, daha doğrusu yapamamalarından hareketle, sendikalardaki erimeydi. Bunun nedenlerini ortaya koymaya çalışmıştık.

Şunu da belirtiyim; bu sohbetten önce, geçen haftaki sohbet notlarını gözden geçirdim. Bazı noktalarda az bile söylemişiz. Geçen hafta 1 Mayıs'la ilgili yapılan toplantı ve tartışmalarda bu gerçek bir kez daha çıplak biçimde açığa çıktı. Gerek İstanbul'da gerekse de başka bazı şehirlerde yapılan tartışmalarda, 1 Mayıslar'ı, emekçilerin, halkın ihtiyaçlarına çıkarlarına göre değil, oligarşinin dayatmalarına göre şekillendirmek isteyen sendikal anlayış, zaten erimenin nedenlerini de gösteriyor. 1 Mayıs'ı şu şu devrimci yapılarla birlikte kutlayacağını açıklamaktan bile kaçan, 1 Mayıs'ı tekeline almayı, devrimcileri dışlamaya çalışan KESK ve DİSK yönetimine hakim anlayış, işçi sınıfının mücadelesini nasıl geliştirecek?

Mazlum: Bu tartışmaya ilişkin iki noktayı belirtmek istiyorum. Ki aslında bizim burada ele aldığımız konu açısından da önemli zaten. 1 Mayıs tartışmalarında sanki sendikalarla siyasi hareketler arasında bir inisiyatif kavgası görünümü çıkıyor ortaya. Şunu belirtelim; sendikalarla devrimci hareketler arasında bir "misyon" kavgası yoktur. Çünkü önceki bölümde ortaya koyduğumuz gibi, sendikaların işlevi ayrı, örgütlerin işlevi ayrıdır. Her iki örgütlenme biçiminde de sınıfın çıkarlarını savunmak söz konusu olduğu için

de, bu işlevler, birbirine karşıt değil, birbirini tamamlar niteliktedir. Öyle olmalıdır. Sınıf sendikacılığı yapıldığında böyle olur.

Burada proletaryanın mesleki mücadele örgütü olarak sendikalar ve politik mücadele örgütü olarak proletaryanın partisi arasındaki ilişki konusunda da birkaç noktayı teorik boyutuyla netleştirelim:

Devrimi yapacak olan, yani politik iktidar mücadelesini verecek olan sendikalar değildir. Bu, Parti'nin işidir. Dolayısıyla sendikaları, örnek verdiğimiz bu sendikal anlayışları eleştirirken, kesinlikle onlara olması gerekenden daha büyük, siyasi hareketlerin yapamadıklarını onlardan yapmalarını beklediğimiz için eleştirmiyoruz onları. Tersine, tam da sendika ve sendikacı olarak görevlerini yerine getirmemelerinden eleştiriyoruz. Bizim kıstasımız elbette **sınıf sendikacılığıdır.**

Sorun, sınıf sendikacılığı anlayışından uzaklaşılmış olmasındadır. Sendikaların devrimcileri dıştlayan bir dayatmayla ortaya çıkmasının bir nedeni budur. Ancak bir diğer neden daha vardır. Sendikalar kendilerini "siyasi parti" yerine koydukları veya politik mücadele ve örgütlenmeyi tümünden reddettikleri için değil, ama belli bir politikayı hakim kılmak istedikleri için bu sorunlar yaşanıyor. Daha somut söylersem, burada çıplak bir şekilde reformizmin 1 Mayıs tekelciliğiyle de karşı karşıyayız. Konfederasyonların "tüzel kişiliği", reformizm tarafından devrimcilere karşı kullanılıyor. Legal partiler olarak sola kabul ettiremeyeceklerini, konfederasyonlar aracılığıyla dikte ettirmeye çalışıyorlar.

Kemal: Evet, bu da ayrıca üzerinde durulabilecek bir yan ancak biz sendikal mücadele anlayışı açısından devam edelim sohbetimize. Güler arkadaş, Mazlum'un da değindiği sınıf sendikacılığı nedir, onu da bir tanım olarak açarsak iyi olur sanırım.

Güler: İyi olur. Sınıf sendikacılığı, en düz ve kısa haliyle sınıfın çıkarlarını savunmaktır. Sınıfın çıkarları nerededir peki? Sınıf sendikacılığının asıl muhtevasını belirleyen bu soruya verilecek cevaptır. Sınıfın çıkarları, sosyalizmdir. Sınıf sendikacılığı anlayışı, ekonomik mücadele verirken de, reformlar talep ederken de, işçi sınıfının kurtuluşunun sosyalizmle olacağını propaganda eder. Sınıf sendikacılığını devrim ve sosyalizm mücadelesiyle birleştiren ana halka da budur.

Sınıf sendikacılığı -ki biz buna devrimci sendikacılık da diyebiliriz- burjuvaziye karşı ekonomik-demokratik mücadele verirken aynı zamanda işçileri sosyalizme kazanma, devrim için örgütleme göreviyle de yükümlüdür. Bunu, işçileri hem ideolojik olarak, hem eylemleriyle eğiterek yapar.

Devrimi örgütleyen, iktidar mücadelesinin asıl organı olan partiyle, sınıfın mesleki demokratik örgütü olan sendikalar, aynı sınıfın çıkarlarını savunan

örgütler olarak aynı mücadelenin değişik mevzileridirler. Bu ilişki, örgütsel olarak ülkelere, koşullara göre çok çeşitli biçimler alabilir. Keza, sendikalar, sendikal işleyiş açısından örgütsel olarak proletaryanın partisinden bağımsız olabilir. Ama ideolojik olarak bir sendika bağımsız olamaz. Zaten öyle, ideolojik olarak bağımsız bir sendika da yoktur. Kendilerini “bağımsız”, “partiler üstü” olarak adlandıran sendikalar, aslında burjuva ideolojisine ve düzene bağlılığını gizlemeye çalışanlardır. Sınıf sendikacılığını savunmak demek, ideolojik olarak sosyalizm cephesinde olmak demektir. Ve işte bu noktadan hareketle de, sendikalar ekonomik demokratik mücadelenin ötesine geçip, kendi sınırları içinde politik mücadele verir, politik taleplerde bulunur, halkın diğer kesimlerini ilgilendiren toplumsal olaylara müdahil olurlar.

DİSK'in kuruluşunda tüzüğünde şöyle bir madde yeralıyordu:

"Emekçilerin tüm haklarını alabilmesi demokratik haklarını kullanarak, siyasi mücadele de yapmaları gerekir. Bu mücadele, işçi sınıfının varlığını tam bilincine kavuşturarak, insanın insanı sömürmesi esasına karşı bir amaç güder."

Çünkü o zaman, hakkını ne kadar verdiği ayrı bir tartışma konusu olsa da, DİSK, sınıf sendikacılığı anlayışını savunmaktaydı. Tüzükte çizilen bu çerçeve, ekonomizme, Türk-İş'in “partiler üstü” anlayışına karşı, ilerici ve olması gereken bir çerçeveydi.

DİSK'in kuruluşu da zaten bu temele dayanıyordu; Türk-İş'ten ayrılıp ayrı bir konfederasyon oluşturulması üç noktada gerekçelendiriliyordu: *Bir, Türk-İş işçi örgütü olmaktan çıkmıştır. İki, Türk-İş Amerikan yardımlarına dayanmaktadır. Üç, Türk-İş partilerüstü politika yapmaktadır.*

Bugün, *“falan konu işçinin gündemi değil, biz sendikayız şu konuda doğrudan tavır alamayız, tüzel kişiliği olmayanlarla yan yana gelemeyiz...”* diye karşımıza çıkan, AB’ciliği ve AB fonlarından para almayı meşru gören anlayışlar, işte bu politik çerçeveyi reddeden ekonomist sendikal anlayıştır. Bu anlayış, sınıf sendikacılığını reddedip düzenin çizdiği sınırlara hapsolan bir sendikacılık doğurmuştur.

Özlem: Bu anlayışı ortaya koyan yakın zamanlı bir gelişmenin kısmen içinde yer almıştım, onu aktarayım. 1 Mayıs, işçi sınıfının şu veya bu biçimde örgütlü ve örgütsüz tüm güçlerinin ve tüm ittifak güçlerinin bir araya getirilmesi gereken bir gün değil mi. Evet! Oysa, sarı sendikacısıyla, reformist sendikacısıyla düzen sendikacılığı, bu güçleri birleştiren değil, tersine dağıtan, parçalayan bir politika izliyorlar. Burada şunu vurgulamak istiyorum ki; bu dağıtıcı, bölücü ve de mücadeleyi geriletici anlayış, 1 Mayıs’la sınırlı değil. 1 Mayıs’tan kısa süre önce Genel Sağlık Sigortası’na (GSS) karşı geliştirilecek tavır konusunda da aynı durumu yaşadık.

Konfederasyon ve Odalar, bu konuda tüm sola bir çağrı yaptılar. Ancak

çağrıya uyulup gidildiğinde görüldü ki, bu konuda da ortak mücadele, halk güçlerinin birliği gibi bir kaygıları yoktu. Orada herkese söyledikleri, aynı 1 Mayıs için yaptıkları toplantıda söyledikleri gibiydi: *“Biz programı yaptık, hatta bildirimleri bile hazırladık, gelin buna katılın!”*

GSS'nin de bir parçası olduğu düzenlemeler, aslında son yıllardaki en kapsamlı ekonomik, sosyal saldırıyı oluşturuyor. Doğrudan emperyalizmin dikte ettirdiği bir saldırı. Bu noktada eğer gerçekten bir direniş örgütlenecekse, bunun iki şartı vardır: Birincisi militan bir direnme kararlılığı, ikincisi, bu saldırılardan etkilenen tüm halk kesimlerini birleştiren bir direniş cephesini örgütlemek. Nitekim, söz konusu toplantıda Haklar ve Özgürlükler Cephesi tarafından bunlar belirtilerek, mücadelenin her şeyiyle ortak örgütlenmesi gerektiği, böyle bir dayatmacılıkla “birlikte mücadele” olamayacağı ortaya konulmasına rağmen sonuç değişmedi. Sonuçta ne yaptıkları da ortada zaten.

Ne yaptılar dersiniz, 2 milyonu aşkın imza toplandı. Bu esasında saldırılara karşı ciddi bir potansiyelin de işaretidir. Fakat bu potansiyelin örgütlenmesine, halkın birleşik muhalefetini oluşturup harekete geçirmeye yönelik hiçbir adım yoktur. Tam tersine, birkaç yüz kişilik yasak savma gösterileriyle imzaları verip bu saldırıyı da böyle geçiştirme anlayışı vardır. İktidarın benzer her saldırısında olduğu gibi *“daha büyük eylemler yaparız ha!”* türünden açıklamalar olsa da, bunları da iktidarın kaale almayacağı belli.

Evet işte burada karşımızda bir sendikal anlayış var: Bu anlayış, bir sonuç alıcı **militan direniş çizgisinden kaçıyor**. İki, **devrimcilerden, devrimci inisiyatiften kaçıyor**. 1 Mayıs'taki tartışmalar ve şekillenme de bu anlayışın bir uzantısı. Bu anlayış yıllardır konfederasyonların yönetimlerine çöreklenmiştir. Gelişmelerin denetimini elinden kaçırmamak için, ne hareketin kitleleşmesini, militanlaşmasını istiyor, ne de devrimcilerin varlığını. Düzen sendikacılığı da budur zaten. İşçilerin, memurların 1980'lerin sonlarından bu yanaki tüm direnişlerine bakın; bu reformist, uzlaşmacı anlayışların aşılabilirdiği, devrimcilerin müdahale edebildiği, yönlendirici olabildiği eylemlerdir.

Mazlum: Bolivya'da dinamitlerle çatışan sendikacıları bunlara örnek olarak göstermenin bir anlamı yok değil mi! Ama bunun anlamı olmadığı kadar, onların, böyle bir militan sendikacılıktan fersah fersah uzak oldukları halde *“Latin Amerika'yı örnek gösteren”* teori ve açıklamaları da o kadar anlamsız. Bir süredir özellikle KESK yöneticileri, tıkanmanın farkındalar ki, çözüm olarak Latin Amerika örneklerini gösterip tüm emekçi kesimleri aynı çatı altında örgütleyecek bir sendikal anlayıştan, “toplumsal hareket sendikacılığı”ndan falan sözediyorlar. Ama pratikte yaptıklarına, halkı birleştirme konusundaki tam tersi tavırlarına bakınca, bu önermelerin de altının boş olduğu açık. Bunun için en başta düzenin çizdiği sınırlardan, icazetçi politika anlayışından çıkmaları gerekir.

Düzenle, düzen sendikacılığı arasında birbirini güçlendiren, birbirine besleyen, birbirini himaye eden bir ilişki vardır. Düzen sendikacılığının bazı koşullarda radikal direnişlere girişmesi veya tersinden düzenin bu sendikaların eylemlerine vahşice saldırmaması, söylediğimiz olguyu ortadan kaldırmaz.

Türk-İş, Hak-İş bir yana, DİSK ve KESK de iktidarlara, ama esas olarak devletle çatışmama politikası izliyorlar. DİSK'in iktidarlara AB konusunda istikrarlı bir biçimde kurumsal destek vermesi düzen sendikacılığının tipik bir örneğidir. Ama her ikisi de bir noktada yanılıyorlar: Ne kadar uzlaşmacı davranırlarsa davranırlar, tabanları, gelenekleri itibarıyla muhalif bir potansiyeli temsil ettikleri sürece, hiçbir iktidarın tercihi son tahlilde KESK, DİSK olmaz. Devletin, düzen partilerinin kendi has sendikaları varken, ne DİSK'in ne KESK'in önünü açmazlar kolay kolay, tasfiye etmeyi tercih ederler. Nitekim halen de bunu yapıyorlar.

Kemal: Emperyalizm tüm emekçileri örgütsüzleştirme politikaları uygularken, oligarşi devlet gücünü kullanıp DİSK'in, KESK'in altını boşaltıp tasfiyeye çalışırken, onların da devrimcileri tasfiye etmeye çalışması ne büyük bir çelişki değil mi?

Mazlum: Çelişki gibi görünse de, yukarıda sözü edilen tercihe -sınıf sendikacılığını terkedişe- uygun bir sonuçtur. “Tavan”da düzenle bütünleşenler, elbette tabandaki tüm devrimci, mücadeleci dinamikleri de bastırmak isteyeceklerdir. Nitekim, KESK'in kuruluşundan bu yana yaptığı tüzük değişikliklerine bakıldığında, bir demokratikleşme, tabanın yönetime katılımını nasıl daha fazla sağlarız, nasıl mevcut dinamikleri açığa çıkarırız kaygısı değil, tabanı, şubeleri nasıl denetler, kendi anlayışımız içinde tutarız kaygısı ağır basmıştır. Keza DİSK'te de “çağdaş sendikacılık” anlayışının benimsenmesine paralel görülen budur.

Mesela, 1989-90'larda Taksim'i kazanmak için militanca sürdürülen 1 Mayıs mücadelesine katılan işçi memur sendikaları vardı. Ancak konfederasyonlar düzeyinde bir katılım yoktu ve eğer onlar beklenseydi, daha onylarca da beklemek gerekirdi. Çıkarılan yasalar tek tek sendikaların, şubelerin inisiyatifini, özerkliğini iyice daraltmıştır, bu doğru. Ancak tek neden bu değildir. Reformizmin politikalarının etkisini görmek gerekir burada. Kendi etkinliklerini pekiştirmek amacıyla işçi sınıfının, memur hareketinin dinamiklerini törpülemekte hiçbir sakınca görmediler.

“Emek Platformu” olarak ortaya çıkan oluşumda da aynı mantığın etkisi vardır. Bu konfederasyonların bir araya gelişi, hiç kuşku yok ki, emekçilerin mücadelesini geliştiren bir rol de oynayabilirdi. Ama bunun böyle olmayacağı baştan belliydi. Bu belliyken, adeta bir “blok” oluşturup, her şeyi ona bağlamanın tabandaki dinamikleri köreltmekten, tüm şubeleri, işçileri “Emek Platformu'nun kararlarını” bekler hale getirmekten başka bir sonuç yaratma-

yacağı siyasi olarak körleşmeyen herkes tarafından görülebilecek bir şeydi.

Bu “platformu”u işçi sınıfının başına musallat edenler, bunu yaparak sarı sendikacılığın, sendika bürokratlarının, aristokrasisinin işçi sınıfı içindeki dinamikleri bastırmasına elverişli zemin hazırlayanlar, işçi sınıfının mücadeleye ve örgütlenmeye güvensizliğinin daha da derinleşmesine yolaçanlar, nefessiz kaldıkları noktada “*şubeler platformu*” gibi girişimlerde bulundular; ama bir anlamda iş işten geçmişti. Kaldı ki, bu girişimler de tabandaki dinamikleri açığa çıkarmaktan çok grupçu hesaplara dayanıyordu ve başarılı olamadı.

Güler: İşçi sınıfı içinde sendikal veya sendika dışı mücadele ve örgütlenmeyi geliştirmek, sendikalarla şöyle değil de böyle platformlar oluşturma meselesinin çok ötesine geçmiştir. Sendikal mücadele anlayışından, sendikacı tipine, sendikaların iç işleyişinden sendikaların politik görev ve işlevlerine kadar tartışılması, muhasebesi yapılması gereken bir çok başlık vardır.

Bu sohbet kapsamında bunları açmak mümkün değil tabii, ama bir kaç noktayı belirteyim yine de izninizle. Birincisi; işçi sınıfı içindeki çalışma ve örgütlenme denilince, kendimizi sendikalarla sınırlamamak durumundayız. Sendikaları dışılamayan ama onları aşan bir bakış açımız ve iddiamız olmalıdır. Çarpıcı bir örnek olması açısından, Sovyet devrimini hatırlayın. İşçi sınıfının fiilen de temel güç olduğu bir devrim olmasına rağmen, Sovyet devriminde sendikaların önemli bir rolü olmamıştır. Çünkü zaten sendikalar uzun süre yasaktır, kısmen kurulabildiği koşullarda ise, Sovyetler’in önüne geçen bir örgütlenme biçimi haline gelememiştir.

Bugün ülkemizde işçi sınıfının önemli bir bölümü sendikasızdır, onları örgütlemenin sendikalar dışında yol ve yöntemlerini bulmak durumundayız. Keza, sendikaların olduğu yerde de, bürokratik sendikal işleyişi aşabilecek örgütlenme biçimlerine ihtiyaç vardır.

Bu örgütlenmeler çeşitli biçimlerde gelişebilir. **Bir örgütlenme, o örgütlenmeye yön veren yönetim ve anlayışlar, ihtiyaca cevap vermiyorsa, aşılır.** Bugün de böyle bir durumun belli ölçülerde söz konusu olduğu açıktır. İşçilerin, memurların farklı türde meşru örgütlenmeleri ortaya çıkabilir veya mevcut sendikal örgütlenmeler dönüşüm yaşar. Bunlar ihtimallerdir. İşçi meclisleri, işçi cephesi, memur cephesi gibi örgütlenmeler oluşturulabilir. Bu örgütlenmeler bir yerde sendikalara alternatif olabileceği gibi, bir başka yerde birbirini tamamlayan bir biçimde de olabilir.

Mesela çokça sözü edilen “*sendika yönetimlerini tabandan zorlamak*”, elbette yapılması gereken bir şeydir ama işçi sınıfına yönelik politikamız ve örgütlenmemiz bunu temel alamaz. Bu tali bir çalışmadır.

Sendikal alanda örgütlenmek, işçi sınıfı içinde örgütlenmenin bir parçasıdır. Devrimci bir Parti sendikalar içinde de örgütlenerek onları siyasal olarak

etkilemeye, yön vermeye çalışır. Ama çalışmasını bununla sınırlamaz. Sendikalardan bağımsız olarak çeşitli komiteler, eğitim grupları oluşturulur. Düzenin yasallığına mahkum olmayan meşru örgütlenmeler geliştirilir. Ve tabii tüm bu örgütlenmelerin, çalışmaların temeline devrim ve sosyalizm hedefi yerleşmiş olmalıdır. İşçi sınıfı içindeki sendikal veya başka biçimlerdeki çalışma da, nihayetinde iktidar hedefli bir çalışma olmalıdır. Son olarak bu çalışmayı yürütecek kadrolar da buna uygun olarak şekillenmelidir.

Mazlum: Bu noktadan ben devam edeyim isterseniz. Bugün işçi sınıfı içinde sendikalara karşı artan ölçüde bir güvensizlik geliyor, geliştiriliyor, burjuvazi bunun için özel çaba harcıyor. Sendikalar da bu güvensizliği kırmaya çalışacakları yerde, sanki güvensizliği büyütme için çalışıyorlar. Bu da emperyalizmin “küreselleşme” dedikleri politikalarına bağlı olarak yürüttüğü örgütsüzleştirme operasyonuna kolaylık sağlıyor. Mesela, varolan sendikalaşma çabalarına bakalım; büyük ölçüde kendiliğindedir ve sendikalar kendilerine yönelen bu işçi kitlesinin sorunlarına, direnişlerine sahip çıkacak bir cüret ve iradede dahi yoksundurlar. Adlarının “radikal” bir direnişle, devrimcilerin adının geçtiği herhangi bir eylemde birlikte anılmasını istememektedirler.

Devrimci işçilerin, devrimci memurların buldukları alandaki öncelikli görevlerinden biri bu güvensizliğin derinleşmesine engel olmak, güven verici, burjuvazinin ideolojik saldırılarını çürütücü bir direniş ve çalışma tarzını hayata geçirmektir. Mevcut durumu topyekün değiştirebilecek güçte değil belki devrimci işçi ve memurlar, ama yine de buldukları her yerde bunu yapmalıdırlar. Sendikalar kitleye gitmiyor, bunu devrimci işçi ve memurlar yapmalıdır. Kitleye gitmek, eyleme çağırarak değildir. Bunu sendikalar da yapıyor. Kitleye gitmek, ekonomik, sosyal, kültürel, ailevi her anlamda o kitleyle bütünleşen, onları her açıdan kucaklayan ilişki ve örgütlenme biçimleri yaratmak; ideolojik olarak eğitmektir.

Sınıf sendikacılığı, diğer deyişle devrimci sendikacılık yozlaştırılmış, içi boşaltılmıştır. Devrimci sendikacının yapması gereken bu sığlığa yeniden la-yık olduğu biçimi kazandırmaktır.

Devrimci sendikacının niteliğini belirleyen devrimciliğidir. Herhangi bir alandaki herhangi bir devrimci nasıl yaşıyorsa, nasıl faaliyet yürütüyorsa, nasıl bedelleri göze alıyorsa, devrimci sendikacının da bu açıdan bir farkı yoktur. Bu farkı ortadan kaldıran sendikacı devrimci sendikacıdır. Kendine farklı bir statü biçiyorsa, sendikacılığı bir devrimci konum ve mevzi olarak değil, bürokratik bir sıfat ve kariyer olarak kabul ediyorsa, o devrimciyim dese de, devrimci bir sendikacı değildir. Tabii devrimci sendikacılık çok farklı bir şeydir. O her şeyden önce devrimci bir ruh, devrimci bir kararlılık ve cürettir. Kendisi bunlara sahip olacaktır ki, bunları işçi sınıfına taşıyabilsin.

Bakıldığında ülkemizde hiç de azımsanmayacak sayıda sendika ve şube-

sinin yönetimlerinde kendilerini devrimci, sosyalist olarak nitelendiren sendikacılar olduğu görülür. Ama pratikte hiç de böyle bir etki görülmüyorsa, tabii ki burada devrimci sendikacılığın ne olup olmadığına dair ciddi sorunlar vardır.

Kemal: Arkadaşlarımız mevcut sendikal anlayışların sınıf mücadelesinde nasıl bir politikaya tekabül ettiğini, ve son konuşmalarıyla da sendikal mücadelenin, işçi sınıfı içindeki çalışmanın ve sendikacı tipinin nasıl olması gerektiğine dair net ölçüler söylediler. Buna bağlı olarak şunu vurgulamalıyız; sarı, reformist sendikacılığın eleştirisini yaparken, bu eleştiri de elbette bizim pratiğimize hizmet etmelidir. Yani bu ideolojik mücadeleyi fabrikalarda, işyerlerinde devrimci bir sendikacılığı geliştirmenin aracı haline getirmeliyiz. Çünkü meselemiz çeşitli kılıflara bürünmüş olarak işçi sınıfının mcadesini geriletten düzen sendikacılığının karşısında, devrimci sendikacılık anlayışını, işçi sınıfı içindeki devrimci örgütlenme ve çalışmayı geliştirmektir. Hiçbir devrimci işçi ve memur, düzen sendikacılığını eleştirmekle, sorumluluktan sıyrılmış olmaz. Tersine, onun sorumluluğu eleştiryi yaptığı noktada daha da büyür; mahkum ettiğini açıp, devrimci olanı yaratmak görevidir.

Sohbetimizi burada bitirirken, tüm işçi sınıfının, emekçilerin 1 Mayıs bayramını kutluyoruz. 1 Mayıs'ın, işçi sınıfının geçmişte kazandığı zaferlerin coşkusu ve kararlılığıyla kuşanıp, yeni zaferler için ileriye doğru bir adım attığı bir gün olmasını diliyoruz.

Konu: Sosyal Demokrasi Ve Sol

Oligarşik sistemde 'sosyal demokrasi' diye bir alternatif yoktur

Merhaba Sevgili Okurlarımız. İki haftalık bir aradan sonra yeniden birlikteyiz. Bu haftaki sohbetimizde “sosyal demokrasi” konusunu ele alacağız.

Sosyal demokrasi’yi tarihsel gelişimi açısından çok, ülkemiz siyasetindeki güncel boyutlarıyla ele almak istiyoruz. Neden dersenez, iki nedenle: Birincisi, ülkemizdeki “sosyal demokratlar”ın aslında geleneksel sosyal demokrasiyle bir bağı ve benzerliği yoktur esas olarak. Sosyal demokrasinin dünya çapındaki gelişimi ve değişimiyle, ülkemizdeki gelişimi aynı seyri izlemez. İkinci neden ise, “sosyal demokrasi” veya daha genelde “sol” adına ülkemizde onyıllardır halka CHP empoze edilmiş, CHP’nin adeta “MHP’lileştiği” bugünlerde ise, onun boşluğunu doldurmak üzere yeni projeler ortaya atılmaktadır; bunlara değinmek istiyoruz.

İsterseniz sohbetimize ülkemizde kimler bu kavramlarla anılıyor, onların sınıfsal, ideolojik nitelikleri nedir, bunu ortaya koyalım. Buyur Özlem.

Özlem: Bilindiği gibi, ülkemizde CHP ve ondan kopmuş ama temelde aynı çizgide devam eden partiler “**sosyal demokrat**” olarak adlandırılmakta, bu partilerin, grupların kadroları da kendilerini böyle tanımlamaktadırlar. Bu çerçevede diyebiliriz ki, sosyal demokrasi aynı zamanda ülkemizdeki “düzen solu”nun da adıdır.

Bu kavram, özellikle CHP’nin yoğun bir biçimde “sol” sloganları kullandığı, işçiye, köylüye, üretene vurgular yaptığı, kendini resmi olarak da “demokratik sol” olarak tanımladığı 1970’li yıllarda yerleşmiş ve benimsenmiştir. Mesela, 1950’lere kadarki CHP için bu sıfat pek kullanılmamıştır. (Ki bu sosyal demokrat partilerin tarihsel geçmişiyle CHP’nin tarihsel geçmişi arasındaki farkın da göstergesidir.)

Yine bilindiği gibi, ülkemiz 1946’ya kadar “tek parti” yönetimi altındadır. Halkımız “çok partili parlamenter rejime” geçer geçmez, sağcı-dinci bir iktidarla, DP iktidarıyla karşı karşıya kalmıştır. Dolayısıyla bu, karşıtını da geliş-

tirmiş, DP iktidarını takip eden yıllarda eşitlik, özgürlük taleplerini öne çıkaran bir solculuşma yaşanmıştır. Türkiye İşçi Partisi'nin ve ardından devrimci hareketlerin yükselişi de bu dönemdedir. Yani 1960'ların ikinci yarısı. İşte bu sola yönelim, oligarşiyi de kitlelerin karşısına “düzen içi bir sol alternatif” çıkarma politikasına yöneltmiştir. CHP'nin “solculuşması”, “sosyal demokratlaşması” işte bu döneme denk düşer. DP-AP çizgisi karşısında “tek parti dönemini” savunarak kitlelerden oy alması mümkün olmayan CHP, muhalif bir söylem benimseyerek ve halkın eşitlik, özgürlük taleplerine sahip çıkarak halkın sola yönelimini kendi saflarına çekmiştir.

Kemal: Özlem'in özetlediği bu süreçte, ülkemizdeki “sosyal demokrasi”nin hem dünyadaki diğer örneklerden tarihsel farkı, ama hem de benzerliği vardır. Fark ne, benzerlik ne, somutlamak için biraz tarihi geçmişe değinmemiz gerekir tabii ki. Buna kısaca da olsa değinmemiz şu açıdan da gerekli sanırım: Tarihi açıdan kavramın zaman içinde kazandığı anlamlar da farklıdır. Örneğin Sovyet Devrimi veya Lenin'in yaşamı anlatılırken sık sık **Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi**'nden sözedilir. Bu, henüz sosyalist literatürle yeni tanışan, sosyal demokrattığı sadece günümüzdeki anlamıyla anlayan bir çok arkadaşın kafasında karışıklığa, sorulara yol açar. Mesela, “*Lenin ilk önce sosyal demokrat mıydı, Marksist, Komünist değil miydi?*” gibi sorular gelir.

Evet, tarihsel olarak anlamı değişen ve adeta tam tersine dönüşen bir kavramdır Sosyal Demokrasi.

Sosyal Demokrasi ismi, 1800'lü yılların ikinci yarısında işçi sınıfı partileri tarafından kullanılmıştır. Sosyal demokrat olarak nitelenen hareketlerin bir çoğunun tarihsel geçmişinde, işçi sınıfı ve Marksizm ideolojisi vardır. CHP (veya onun devamı durumundaki partilerin) tarihinde ise, böyle bir başlangıç noktası veya böyle bir durak hiç olmamıştır.

Sosyal Demokrat partiler, uzun bir dönem boyunca işçi sınıfının çıkarlarını burjuvaziye karşı savunmakta etkili oldular. Ancak 1900'lerin başlarından itibaren özellikle de 1910'lu yıllarda bu partilerin önderlikleri, burjuvaziyle uzlaşmaya ve giderek burjuvazinin emperyalist politika ve çıkarlarını savunmaya yöneldiler. Böyle bir yönelime girmeyen Sosyal Demokrat Partiler ise (RSDİP gibi), bu süreç içinde isimlerini değiştirdiler.

İşçi sınıfının çıkarlarını savunarak tarih sahnesine çıkan Sosyal Demokrat partiler, “*Marksizmle savaşıma görevini üstlenen, devletle bütünleşmiş tekeli kapitalizmi sağlamlaştırma ve sürdürme amacını güden, işçi sınıfı üstündeki etkisini sürdürmek için de 'sosyal adalet' gibi oyalamalara girişen, reformizmle oportünizmi işçi sınıfını uyutmak için kullanan*” partilere dönüştüler.

Ülkemiz burjuva siyaset sahnesindeki CHP ve benzeri “sol” partilerin rolü

de aynıdır. Tarihsel olarak aynı gemiŖe sahip olmasalar da, ülkemizde sosyal demokrasi kavramını kullanan partiler, oligarŖi adına iŖte bu rolü üstlendiler. Benzerlikleri de buradadır.

Yani egemen sınıfların demokrasi manevraları içinde yüklendikleri iŖlev itibarıyla bir paralellikleri vardır. Bu paralellik, halkın sola yönelmesinin bu partilere kanalize edilmesindedir. Sosyal Demokrasi'nin bu görünümü, Batı Avrupa'da yaklaşık yüzyıldır, ülkemizde ise 60'lardan bu yana yaŖanılan tarihsel bir yanılığın da zemini olmuŖtur. Avrupa'da da, ülkemizde de, geniŖ kitleler **aman sağ glenmesin** diye, sosyal demokrasiye destek vermiŖlerdir. Sol sloganlar kullanan sosyal demokrasinin aldatıcı ve oyalayıcı iŖlevi de budur.

Bunları kısaca belirttikten sonra Ŗimdi güncel olarak konuya önem kazandıran geliŖmelere geçebiliriz. Buyur Mazlum, bu geliŖmeleri de sen anlat.

Mazlum: Birinci olarak CHP'nin bugünkü durumunu ele almak gerekir sanırım. CHP bugün artık yukarıda sözü edilen iŖlevi oynamaktan uzaktır. Yeniden "tek parti" döneminde olduğu gibi, bir devlet partisi kimliğiyle halkın karŖısına çıkmaktadır. Bir anlamda aslına rücu etti yani. Kullandığı tek bir sol slogan bile yoktur. Ama hala halkın bir kesimi tarafından "sol" olarak algılanmaya devam etmektedir. İkincisi de **"zeytin dalı"** ve benzeri isimler altında geliŖtirilmeye alıŖılan projeler var. Bunlar da "Sosyal demokrasi"nin ülkemizdeki yeni görünümü olmaya ve sosyal demokrasinin yukarıda belirtilen rolünü oynamaya adaydırlar.

Gazetelerden siz de takip etmiŖsinizdir. Demirel'in trbana karŖı radikal ıkıŖı zerine, Cumhuriyet'ten İlhan Selçuk, laik sol ve sağın Demirel önderliğinde birleŖmesini önerdi. Bu neri sınırlı bir kaç kesim tarafından desteklene de pek yankı bulmadı. Ardından Ecevit'in nerisi geldi. Ecevit, EskiŖehir Belediye BaŖkanı Yılmaz BykerŖen'in liderliğinde "sol" bir ittifak öneriyordu. Bu neri, yine tırnak içindeki sol'da belli bir yankı buldu. Bir dönem DP'lilerin sık telaffuz ettiği "gkkuŖaėı, zeytin dalı" nerilerine benzetilerek sahipleniliyor.

Bu konuda bir kaç örnek aktarmak istiyorum. SHP Genel BaŖkanı Karayalçın büyük bir hevesle sarıldı bu öneriye. *"Solu birleŖtirebiliriz"* diye ortaya ıktı.

"Sosyalist aydın" Zülfü Livaneli öneriye iliŖkin Ŗyle yazdı:

"Ecevit'in geçen hafta yaptığı açıklama Türkiye'nin geleceğini biçimlendirecek kadar önemli bir geliŖmenin ipuçlarını veriyor.

*Cumhuriyeti aydınlık kadroların Yılmaz BykerŖen baŖkanlıėında toparlanarak seçimlere girmesi, kime oy vereceğini bilemeyen milyonlarca **laik, demokrat, ilerici insana** nemli bir seçenek sunabilir.*

... Ne demiŖti Nazım: "Umut tükenmez - umut insanda!" (Vatan, 16 Mayıs

2006)

İşte sol riyakarlığın tipik bir örneği. Yazısını Nazım'la bitiriyor muhtemelen “solcu”, hatta kendi tanımıyla “sosyalist” olduğunu hatırlatmak istercesine.

Projenin destekçilerinden biri **Birgün** yazarlarından **Uğur Cilasun**. Şöyle yazıyor Birgün'de:

“Bülent Bey [Ecevit], İtalya’da gerçekleşen ve başarıya ulaşan ‘zeytin dalı’ benzeri bir ittifakı Türkiye için de önermekte. ... Sağın ve solun Süleyman Demirel’in etrafında birleşmesi nasıl absürd bir öneriyse, Bülent Bey’in önerisi de aksine o ölçüde akılcı ve gerçekçidir. Nitekim zeytin dalı projesinin yılmaz takipçisi Karayalçın öneriyi çok önemsediyini açıkladı...” (Birgün, 17 Mayıs 2006)

Şimdi bu satırları yazabilmek için, bu öneriyi “sol” bir öneri olarak görmek için gerçekten bu ülkede yaşamıyor olmak, Ecevit iktidarlarına hiç tanık olmamak gerekiyor.

İşte burada “sol”un, “sosyal demokrasi”nin algılanış ve pazarlanış sorununa geliyoruz yine.

Ecevit bile önerisini dile getirirken, *“ittifaklar yapılırken demokratik sol veya sosyal demokrasinin özgünlüğünün gözden uzak tutulmaması gerektiğine”* dikkat çekmiş.

Görüldüğü gibi, ülkenin en katliamcı başbakanlarından biri olarak görev yapan Ecevit, hala “sosyal demokrasi”yi kullanıyor. Çünkü düzenin bu kavramın kullanılmasına ihtiyacı var.

Kemal: Evet, biraz önce de belirtilmişti. Sosyal demokrasi'nin yeni işlevlerinden biri *“Marksizme karşı savaşmak”*tı. Sosyal Demokrat partiler, 1951'de Sosyalist Enternasyonal adı altında birleştiler. Bu sosyalist enternasyonalin en önemli işlevlerinden biri de “komünist fikirlerin gelişmesine engel olmak”tı. Öyle bir sosyalist enternasyonalidi ki bu, temel nitelikleri arasında “anti-komünist olmak” vardır. CHP de **“ortanın solu”** kavramını ilk kullanmaya başladığı zaman şu açıklamayı yapmıştı: *“Ülke tam sola kayıyordu. Ortanın solunun gerekçesi tam sola gidişin önlenmesidir. Ortanın solu, ortanın çok soluna da çok sağına da bir duvardır.”* Ecevit her zaman *“komünizmi önleyen hareket”* olmakla övünmüştür.

Bu sözlerde sosyal demokrasinin özlü bir anlatımı vardır.

Ecevit'in sözündeki sosyal demokrasiye en genel anlamıyla bile **sol** bir anlam yüklemeye kalkışmak, oligarşinin onlarca yıllık sol çarpıtmacası ve aldatmacasına onay vermektir.

Bu ülkede CHP'nin, DSP'nin, SHP'nin ve onların başındaki kadroların yönetimlerinde sömürü, zulüm en küçük bir azalma olmaksızın devam etmiş-

tir. Ama bunlar yok sayılıyor.

Eğer bu kesimler, bu oyuna kimseyi ortak edemeseler, bu, “*sol ittifak, zeytin dalı*” manevraları çok da etkili olamayabilir. Fakat böyle olmuyor. Bu ittifaklar her zaman Türkiye solunun çeşitli kesimlerinden de kendine yandaşlar bulabiliyor. Onyıllardır böyledir bu. Bir bakıyorsunuz TKP (80 öncesi), bir bakıyorsunuz ÖDP, bir bakıyorsunuz DEHAP, keza sosyalist aydınlar yer alıyor bu ittifaklar, projeler içinde. Türkiye solunun oligarşinin “sol”una yönelik tüm teşhir faaliyetlerini de etkisizleştiriyor bu ittifaklar. Devrimciler onların “sol” olmadığını anlatmaya çalışırken, onlar solu kullanarak kendilerini sol olarak pazarlama imkanı buluyorlar.

Bu yanılsamanın sürmesi, kuşkusuz halk kitlelerinin düzenden kopuşunu yavaşlatan bir rol oynuyor. Özellikle devrimci bir alternatife öne çıkamadığı koşullarda, ezilenler “sol” olarak bu kesimlere yöneliyor. Sosyal demokrasi sorununu, sosyal demokrasinin ne olup olmadığını anlaşılmasını ve teşhiri ni işte bu olgu daha fazla gerekli hale getiriyor.

Özlem: Evet, mesela hep bilindir, Alevi halkımız onyıllardır CHP’nin en büyük destekçisidir. Alevilere yönelik en büyük katliamların CHP iktidarları döneminde olması bile bu gerçeği fazla değiştirmemiştir. Keza sol, sosyalist aydınlar da onyıllardır kopamamıştır CHP’den. Bu kopamayışın gerekçesi de çoğu zaman “*oylar bölünmesin, sağ güçlenmesin*” gerekçesine dayandırılır.

Konuya hazırlık yaparken rastladığım bir değerlendirme, bu durumun hiç de ülkemize özgü olmadığını gösteriyordu. Sosyal demokrasi üzerine bir kitapta şöyle deniyor: “*Bilimsel sosyalistlerin önemsiz bir azınlığı oluşturduğu ülkelerde, bilimsel toplumsuluğu özümsemiş olan emekçiler bile, sosyal demokrat partilerin burjuva partilerine gerçek bir alternatif olduğunu düşünerek ve bilimsel sosyalist küçük partileri desteklemenin sosyal demokratları zayıflatıp, burjuva partilerini güçlendireceğinden korkarak, sosyal demokrat partileri desteklemeyi yeğ tutarlar.*” (V. Vassine, Bilimsel Sosyalizm ve Sosyal Demokrasi, Bilim Yayınları)

Mazlum: Oysa, tüm sosyal demokrat iktidarlar, Avrupa’da emperyalist tekellerin iktidarını güçlendirirken, ülkemizde de oligarşinin iktidarını güçlendirmiş, onun politikalarını uygulamışlardır. Düzenin “sol” görünümü, kitleleri aldatacak, veya en azından oyalayacak “sosyal demokrasi”ye ihtiyaçları vardır. Tabii konjonktürel gelişmelere bağlı olarak onların sloganları, politikaları da değişiyor. Ama düzen açısından oynadıkları rol aynı kalıyor. Kitlelerin düzen dışına, devrime, sosyalizme yönelmesini engellemek.

Bunun için de sosyal demokrat partiler hemen her zaman mevcut sisteme ve kapitalizme “biraz muhalif” bir görünüm verirler kitlelere. Başka bir deyişle siyasi arenadaki “**reformist**” bir zemin yaratırlar kendilerine. Düzenin esasına asla dokunmadan reformlar talep ederler.

Yukarıda CHP'nin artık böyle bir rolü oynayabilecek durumda olmadığından sözettik. Bana sorarsanız bugün “sosyal demokrasi”ye en yakın olanlar, ÖDP gibi parti ve gruplardır. Sosyal demokrasinin bir çok ülkede oynadıkları rolü, belli açılardan bu legal reformist partiler oynamaktadır.

Hak ve özgürlük alanındaki taleplerine, ekonomi politikalarına baktığımızda bunu daha somut olarak görebiliriz: sosyal demokrasinin karakteristik niteliği, burjuva demokrasisinin sınırlarının biraz daha genişletilmesi ve kapitalizmin biraz daha iyileştirilmesidir. Almanya sosyal demokrat partisi, zamanında bunu programında gayet açık ortaya koymuştur. Şöyle demektedir o programda:

*“Sosyal demokrat ekonomi siyasasının amacı, refahın sürekli artması ve herkesin ulusal ekonominin gelirinden pay alması, bağımlılığı ve sömürüyü **canavarlaştırılmadan** özgürlük koşullarında yaşamadır”.*

Bugün reformizmin istediği de bundan fazlası değildir. Bakın somut politikalarına. Tekellerin biraz daha fazla vergi vermesini, IMF'ye borçların “uygun” vadelere ertelenmesini istemekten öteye bir programları yoktur. ÖDP'nin CHP'den kopan “sosyal demokrat kadrolarla” ittifak peşinde koşması, CHP'li, SHP'li ittifaklara açık olmaları, tamamen bu çizgi yakınlığının, başka deyişle “sosyal demokraside” buluşmanın bir sonucudur.

Kemal: Bu hafta sohbetimizi biraz erken bitireceğiz. Bu anlamda kısaca toparlamak istiyorum. Sosyal demokrat partiler, özellikle Avrupa'da uzun yıllar etkilerini sürdürebilmelerini “reformist” politikalarını belli dönemlerde uygulayabilmelerine borçludurlar. Emperyalist sömürünün ülkeye getirdiği artı değer ve köklü burjuva demokrasisi gelenekleri, oralarda buna imkan veren bir ortam oluşturmuştur. Ülkemizde sosyal demokrasinin benzer bir tarihsel geçmişi olmadığı gibi, benzer reformlar yapma imkanı da yoktur. Şöyle de diyebiliriz: Oligarşik sistem içinde “sosyal demokrasi” diye bir alternatif de yoktur aslında. Sosyal demokrasi, reformist etiketli partilerin, kitleler lehine istedikleri reformları yapma koşulları da yoktur. Bu anlamda ülkemizdeki “sosyal demokrasi” daha fazla demagojik ve daha aldatıcı bir şekilde sahneye çıkmıştır hep.

Bakın bu nasıl bir durum çıkarmıştır bizim önümüze. Avrupa sosyal demokrat partileri, yukarıda da işaret ettiğimiz gibi, uzun yıllar “Marksist” olduklarını, “işçi sınıfı partisi” olduklarını iddia etmeye devam etmişlerdir. Buna bağlı olarak da bu ülkelerin devrimcilerinin asıl mücadelesi, onların “Marksist” olmadığını kanıtlama doğrultusunda olmuştur. Bizde ise böyle bir sorun olmamıştır doğal olarak, çünkü ülkemizdeki “sosyal demokrasi” hiçbir dönem böyle iddialarda bulunmadı. Ama biz daha farklı bir sorunla karşılaştık; onların gerçek anlamda “sol” olmadığını anlatmak durumundayız. Halen de bu sorunla karşı karşıyayız. Çünkü oligarşi, kitlelerin ekonomide, siyasette tepkilerinin, hoşnutsuzluğunun yükseldiği her dönem, bu tepkileri

eritebilecek “sol” görünümlü kanallar açacaktır. Bu CHP olur, SHP olur, “zeytin dalı, gökkuşağı” gibi görünümlerde olur, diğer reformist partiler aracılığıyla olur.

Sol ve sosyalizm üzerindeki tüm bu yanılığlara, çarpıtmalara son verecek asıl olgu, elbette halkın devrimci mücadelesinin gelişimidir. Halkın mücadelesi geliştikçe, kendini sol, sosyalist olarak tanımladığı halde düzene yakın duranların bir kısmı, halka ve halkın devrimci mücadelesine daha yakınlaşacak, bir kısmı ise iyice düzene yaklaşıp o sıfatları kullanamaz hale gelecektir. Yani bir ayrışma ve netleşme pratiğe bağlı olarak gerçekleşecektir. Bu ayrışma ve netleşmenin gerçekleşmesinde elbette bugünden sahte sol seçeneklere karşı yürüteceğimiz ideolojik mücadelenin de büyük payı olacaktır. Bu anlamda bizim CHP’nin sol olmadığını biliyor olmamız yeterli değildir, bunu kitlelere anlatabilmeliyiz. Düzenin sol konusunda yarattığı yanılışmalara, reformist soldan verilen desteği de gözönünde bulundurarak, “zeytin dalı” gibi projelerin sol seçenek olmadığını kitlelere gösterebilmeliyiz.

Sohbetimizi burada noktalarken, tüm okurlarımıza sevgi ve selamlarımızı yolluyoruz.

Konu: Türk-İslam Sentezi

Emperyalizmin ve oligarşinin hizmetindeki bir ideoloji

Sevgili Yürüyüş Okurları'na merhaba! Ben ve yoldaşlarım hepimizi sevgiyle selamlıyoruz. Bu haftaki sohbetimizin konusu "Türk-İslam Sentezi".

Danıştay'a saldırının ardından biliyorsunuz ortaya ilginç bir tablo çıktı. Bir taraf saldırganın "islamcılığını", diğer taraf ise "ulusalcılığını-milliyetçiliğini" kanıtlamaya çalışıyor. Fakat bir ilginç durum daha; ortadaki saldırganın tipolojisi ve ilişkileri, iki tarafa da bol bol malzeme sağlayacak nitelikte. Bu ise bizi, bu olayda pek tartışılmayan ama tartışılması gereken bir noktaya götürüyor.

Saldırmanın iki tarafın da iddiasını kanıtlayabilecek ilişkilere ve düşünce yapısına sahip olması, aslında ülkemizdeki karşı-devrimci güçler açısından bir istisna değil, yaygın bir durumdur. İşte "Türk-islam sentezi", bu durumu açıklayacak olgulardan biri ve en önemlilerindedir.

Özlem: Aslında kontra güçlerin neredeyse büyük çoğunluğunda bu tür ilişkiler ve kafa yapısı mevcut değil mi? Bu anlamda Türk-islam sentezi'ne "kontrgerillanın ideolojisi" de diyebiliriz sanırım.

Kemal: Kontrgerillanın ideolojisi olduğu doğrudur ama bu biraz daraltmak olur. Türk-islam sentezi, oligarşi açısından çok daha geniş ve etkili biçimde kullanılan bir ideolojidir. Dönem dönem "resmi ideoloji" katına yükseltilmiştir. Ve bunun da ötesinde, gerek burjuva siyasetinde, gerekse de kitleler içinde etkisi oldukça fazla olan, nesnel zemini güçlü olan bir ideolojidir. Bizim açımızdan sorunu daha önemli kılan yanlarından biri de budur. Dikkat edilirse, bugün şu olgu herkesin dikkatini çekecektir. Düzenin resmi ideolojisi, malum olduğu üzere "Atatürkçülük"tür. Fakat milliyetçilik ve müslümanlık, bugün her düzeyde daha fazla vurgulanan bir olgu durumundadır. Kitleler içinde kendine taban bulmak isteyen her düzen gücü bu söylemlere başvuruyor. Bu anlamda "Türk-islam sentezi" adı verilen olguyu, ideolojik ve kültürel temelleriyle, oligarşinin çeşitli güçleri tarafından nasıl şekillendirildiğiyle birlikte ele almamız yerinde olacaktır. Buyur Özlem arkadaş, kontrgerillanın dışında nerede ve nasıl karşılaşıyoruz bu kavramla, oradan başlayalım.

Özlem: Bu kavram benim kafamda biraz 12 Eylül’le özdeşleşmiş kavramlardan biridir. 12 Eylül üzerine yazılan hemen her yazıda bundan sözedilir. Nitekim bu çalışmamıza hazırlık yaparken de tekrar gördüğüm gibi, 12 Eylül öncesinde çeşitli akımlar tarafından kullanılsa da, esas olarak 12 Eylül’le birlikte adeta “resmi ideoloji” haline getirilmiştir. 12 Eylül yönetimi neden buna ihtiyaç duydu peki? Esas önemli olan bu sanırım.

12 Eylül askeri yönetimi, aynı 12 Mart gibi, iş başına “Atatürkçülük” söylemiyle geldi. İktidarı süresince de bu söylemi sürdürdü. Ama Atatürkçülük, küçük-burjuva kesimler üzerinde belli ölçülerde etkili olup, onları cuntanın yanına çeker veya en azından tarafsızlaştırırken, geniş kitleler üzerinde aynı etkide bulunmuyordu. Çünkü “Atatürkçülük” de aslında düzenin tüm kurumları gibi yıpranmış kavramlardan biriydi. Ve çünkü, katliamcılar, işkenceciler, soyguncular, sömürücüler, herkes “Atatürkçülük” maskesiyle dolaşıyordu bu ülkede.

Milliyetçilik de tek başına cuntanın öne çıkarabileceği bir ideoloji değildir; hatta tam tersine, milliyetçilik, MHP nezdinde faşist katliamcılıkla özdeşleşmiş ve bu yanıla da teşhir olmuş, geniş halk kitlelerine itici gelen bir kavram durumundaydı. İslamcılığı da doğrudan kullanamazdı cunta. Çünkü “12 Eylül darbesini neden yaptıklarını” anlatırken her seferinde irticaya, şeriat tehlikesine vurgu yapan kendileriydi. Dinciliğin denetim dışına çıkabilecek, radikalleşebilecek bir güzergahta gelişmesini de istemiyorlardı zaten. “Türk-islam sentezi” ideolojisi işte bu koşulların sonucunda geliştirilmiştir.

Cuntanın temel amacı, halkın yeniden sola, devrimciliğe yönelmesini engellemektir. Devrimci örgütlere büyük darbe vurulmuştu ama bu yetmezdi, “suyu kurutmak” gerekirdi. Bunu da gerici, ırkçı ideolojileri güçlendirerek yapabilirlerdi. Yukarıda saydığım nedenlerle islamcılığı, milliyetçiliği doğrudan kullanamayan cunta, bu ideolojiyi öne sürerken, buna uygun kadrolaşma ve kurumlaşmaları da gündeme getirdi.

Kemal: Cuntanın neden bu ideolojiyi gündeme getirdiğini özetlersek; mesele **devrimin kitle tabanını daraltmak ve faşist düzenin kitle tabanını genişletmektir**. “Türk-islam sentezi”yle, hem müslümanlar, hem milliyetçiler, bu görüşün kitle tabanını oluşturacaklardır. Hesaplanan, amaçlanan budur. Tek başına sivil faşist harekete veya tek başına tarikatlara seslenen ideolojilerden daha elverişli bir ideolojik zemin olması da zaten bunun sonucudur.

Ben ayrıca kavramsal olarak da bir noktaya dikkat çekmek istiyorum. Aslında iki gerici kaynağını birleştirmek amacıyla ortaya atılmış olan ve “Türk-islam sentezi” diye tanımlanan kavram, Türkçülük (başka deyişle milliyetçilik) ve ümmetçilik (başka deyişle şeriatçılık) gibi birbirini reddeden iki kavramın eklektik bir şekilde bir araya getirilmesiyle üretilmiştir. Milliyetçilik, feodaliteyi yerle bir eden burjuvaziye ait bir kavramdır ve kapitalist döneme aittir, diğeri ise feodalizme ait bir kavramdır ve ulusal pazarı reddedip islam dininin ve tüm müslümanların birliğini, ümmetçiliği savunmaktadır.

Fakat bu ayrımlar bir yerde akademik, teorik ayrımlardır. Esas olan oligarşinin ihtiyaçlarıdır ve bu ihtiyaçlara göre bir ideoloji şekillendirilmiş, tabii bu eklektik birleşimin teorisi de yapılmıştır.

12 Eylül’de Türk-islam sentezinin teorisini yapma işini de faşist, gerici kadroların toplandığı bir yer olan Aydınlar Ocağı yapmıştır.

Mazlum: Türk-islam sentezi sizin de belirttiğiniz gibi, esas olarak 12 Eylül sonrasında çok kullanılan bir kavram haline geldi. Böyle olması da, 12 Eylül cuntasının bu ideolojiyi tüm topluma empoze etmeyi resmi bir politika olarak benimsemesinin sonucudur. Değilse, kavram çok daha eskidir, faşist gerici çevrelerde on yıllardır çeşitli biçimlerde kullanılmaktaydı.

Aslında oligarşinin partileri tarafından kullanılan bir çok kavram, Türk-islam sentezi’nin değişik versiyonlarından başka bir şey değildir.

Mesela daha 1940’larda Hitler sempatanı sivil faşistlerin ağzında “**Türk-İslam Ülküsü**” kavramı vardı. 1960’larda gericiler kendilerini **milliyetçi-mukaddesatçı** olarak tanımlıyordu. Keza burjuvazinin sözcüleri sık sık “**Anadolu Müslümanlığı**” ya da “**Türk İslamı**” gibi kavramları kullanagelmişlerdir. Buna benzer kavramlar çoktur; çünkü oligarşinin gericiliği, her dönem, adına Türk-islam sentezi densin denmesin, bu iki olguya, milliyetçiliğe ve dinciliğe yaslanmıştır. Türk-islam sentezi ideolojik bir kalıp olarak zaman zaman geri plana atılmış gibi gözükse de, bu olgular ülkemizdeki gericiliğin, faşizmin ideolojik kaynağı olmayı sürdürmüştür.

Kemal: Bu kavramlaştırmalardaki nüans farklılıklarını, ideolojik ve kültürel kökleri görmek açısından dinci hareketlerin ve özel olarak da MHP’nin gelişimindeki bazı dönemlere bakmakta yarar var.

Halkın devrimci uyanışını engellemek, düzenin ihtiyaç duyacağı sivil faşist güçleri örgütlemek ve eğitmek ve faşizme kitle tabanı kazandırmak amacıyla 1960’lı yıllarda kurulan Komünizmle Mücadele Dernekleri, Milli Türk Talebe Birliği (MTTB) gibi örgütlenmeler de **Türk-İslam Sentezi zemininde** oluşturulan örgütlenmelerdir. Burada dikkat çekmemiz gereken önemli bir nokta da şudur ki, bu örgütlenmeler, “**Yeşil Kuşak**” politikası çerçevesinde Amerikan’ın doğrudan veya dolaylı yönlendirdiği, ilişki içinde olduğu oluşumlardır. Yani başka bir deyişle “Türk-islam sentezi” aynı zamanda emperyalizmin ihtiyaçlarına cevap veren bir ideoloji olarak da emperyalizm tarafından desteklenmiştir.

Bu dönemde bu örgütlenmelerde yeralanlar kendilerini **milliyetçi-mukaddesatçı** olarak tanımlamaktadırlar. İslamcı ve faşist örgütlenmeler henüz ayrışma sürecindedir. Nitekim daha sonra oligarşi içi çeşitli kesimlerin politikaları ve ihtiyaçlarına bağlı olarak bu ayrışma gerçekleşmiş, milliyetçi hareket MHP ve ülkü ocakları, mukaddesatçı-dinci hareket ise RP ve Akıncılar kana-

linda gelişmiştir.

Bu ayrışma, MHP'nin kendi içinde de yaşanmıştır. 1960'ların ikinci yarısında hareketin lideri Türkeş ile hareketin "ideologlarından" biri olarak kabul edilen Nihat Atsız arasında yaşanan ayrışma, Türk-islam sentezi üzerine yukarıda işaret ettiğimiz tartışmayı da içerir.

Nihal Atsız'ın çizgisi "**ırkçı Turancı çizgi**" olarak adlandırılabilir. Türkeş'in çizgisi ise "**doktriner Türk Milliyetçiliği**" olarak adlandırılıyordu. Milliyetçilik her ikisinde de değişmez olguydu. Ancak Türkeş çizgisi, islamiyete daha fazla vurgu yapıyor, islamcılığı Türk milliyetçiliğinin önemli bir motifi olarak görüyordu. Atsız ise, bunu "**ümmeçilik**" olarak görüyor ve ümmeçiliğin-islamiyetçiliğin **Türk milliyetçiliğini "bozduğunu, sulandırdığını"** söylüyordu.

MHP'ye hakim olan Türkeş'in çizgisidir. Nitekim, MHP'nin değişmez sloganlarından biri, "**Tanrı dağı kadar Türk, Hıra dağı kadar Müslümanız**" sloganı da bu dönemin ürünüdür. Dinci örgütlenmelerin belli ölçüde gelişme kaydettiği 1970 sonlarında MHP, islamcı söylemini daha da yoğunlaştırmıştır. "**Kanımız aksa da zafer islamın**" veya "Ya Allah Bismillah Allahuekber" gibi sloganları bu dönemde yoğun olarak kullanmaya başlamışlar ve bugün de kullanmaya devam etmektedirler.

Özlem: MHP'lilerdeki değişimi ben daha çok "Türkçülükten islamcılığa" geçiş gibi algılıyordum. Ama Kemal arkadaşın da belirttiği gibi MHP zaten 1970 sonlarından beri bu yeni kavrama ideolojik olarak açık. Nitekim, cuntanın, Aydınlar Ocağı'nın "Türk-islam sentezi"ne en yaygın katılım da MHP kesiminden olmuştur. Mesela bugün de türban konusunda, İmam Hatipler konusunda bazen diğer dinci örgütlerden bile daha radikal çıkış yapabiliyorlar.

MHP'den ayrılarak Muhsin Yazıcıoğlu'nun liderliğinde BBP'yi kuranlar, bunu daha açık hale getirmişlerdir. Muhsin Yazıcıoğlu çizgisi "**Türk-islam ülkücülere**" tanımını kullanıyorlar. BBP'nin dergisinin, gençlik örgütlenmesinin adı da (yani Nizam-ı Alem) bu konuda fikir veriyor: Nizam-ı Alem, onlara göre "**Osmanlı imparatorluğu'nu yeniden ihya ederek "islamın sözünü", Türklerin öncülüğünde dünyaya egemen kılma ülküsünü**" ifade ediyormuş. (Merdan Yanardağ, MHP Değişti Mi?, syf. 196) Osmanlı'ya dönerek, böylelikle feodalizm dönemiyle kapitalizm dönemi arasındaki çelişkiye de bir "çözüm" bulmuşlar anlaşılır!

Mazlum: Madem BBP'yi belirttik, yeri gelmişken Fethullahçıları da anmak gerekir. Türk-islam sentezcileri sadece milliyetçi (faşist) hareketten çıkmadı. Türk-islam sentezi ideolojisinin islamcı kesim içindeki en açık ve köşeli savunucularının başında Fethullah Gülen gelmektedir. Onun dünyanın bir çok yerindeki okulları hem ümmeçiliğin, hem Türkçülüğün propagandasının ve örgütlenmesinin yapıldığı yerlerdir. Kendisi bir konuşmasında şöyle demektedir mesela: "**Bu milenyumda ve sözünü ettiğimiz baharın hazırlan-**

masında en büyük rol, kanaatim odur ki, **Türkiye'ye ve Türki dünyaya düşecektir...** Bu bakımdan, Türkiye, Türk Milleti, Türki dünya, tarihin bir defa daha omuzlarına yükleyeceği, yüklediği şerefle yükü taşıyabilecek düzenlemelere girişmek, kendisini ona göre dizayn etmek mevkiindedir.” (14 Aralık 1999, Zaman Gazetesi)

Fethullah okullarında, okulda okuyanlar başka milliyetlerden olsalar bile, her sabah istiklal marşı, her akşam da kuran okunur. Türk-islam sentezi'nin iyi bir uyumu değil mi? Mesela, Kadiri tarikatı da bu konuda çarpıcı bir örnektir. Milliyetçilikte MHP'yi o da geride bırakır, ama aynı zamanda da ümetçi, dinci, şeriatçıdır.

Kemal: “Türk-İslam Sentezi”, bir diğer ifadeyle, **gerici-faşist ideolojinin ve güçlerinin ittifakının simgesidir.** Elbette bu ittifakın sağlanması, bu ideolojinin çeşitli taraflarının çıkar çelişkileri nedeniyle her zaman mümkün olamamaktadır. Ama her iki kesim de düzene hizmet etmekte ve hizmetinin karşılığını almakta hemen her dönem birbiriyle yarışmışlardır, hala da böyledirler.

Türk-islam sentezi, 12 Eylül'le birlikte bir dönem devlete küsen, devletten uzaklaşan faşistleri, anti-şeriatçı söylem nedeniyle oligarşik devlete soğuk bakan dincileri, halkın, devrimcilerin üzerine sürmek için de en uygun ideolojik motivasyon aracını oluşturuyordu. Özlem'in sohbetimizin en başında sorduğu sorunun kaynağı da işte bu gelişmenin sonucu ortaya çıkan bir olgudur. Ülkemizdeki tüm kontra güçler, devletin resmen örgütlediği özel hareket timlerinden tutun da Susurluk tarzı örgütlenmelere kadar hepsi **milliyetçi ve mukaddesatçıdır.** Kontrgerillanın uzantıları olarak örgütlenen çetelerin, mafyanın da aynı argümanı kullandığını görüyoruz. Çünkü birincisi, milliyetçilik ve dincilik, devlet katında onlara otomatik bir “koruma” sağlıyor. İkincisi, meşruluklarını Türk-islam sentezinde buluyorlar. Kontrgerilla niteliğindeki güçler söz konusu olduğunda, islamcılarla, ulusalcıların, bu kadar yakın ve yoğun ilişkiler içinde olmasına bu anlamda şaşmamak gerekir. Burada söz konusu olan gerçekten bir “inanç” meselesi değil, düzenin ihtiyaçları doğrultusunda örgütlenmek için çeşitli kavramların kullanılmasıdır. Linç saldırılarını gerçekleştiren güruhun da aynı ideolojik zeminde olduğunu hatırlayalım. “*Niye bayrak taşımıyorsunuz*” deyip saldırırlarken, “*allahuekber*” diye saldırıyorlar.

Halka karşı savaşlarında hem dini hem milliyetçiliği kullanırlar. Kuran ayetlerinin yazılı olduğu bildirileri dağıtır, Türkcülük propagandası yaparlar. Hem islamcılığı, hem milliyetçiliği kullanmalarının yine çarpıcı bir örneği şudur mesela: PKK'ye karşı dağıtılan bildirilerde onların “sünnetsiz” oldukları ileri sürülerek dini duygular, onların “Ermeni dölü” oldukları ileri sürülerek de milli duygular kışkırtılır.

Defalarca İçişleri Bakanlığı yapan Abdülkadir Aksu'nun kendisi de çarpıcı bir örnektir. Aksu Türk-islam sentezinin teorisini Aydınlar Ocağı'na ka-

yıtlı biriydi. Hem milliyetçi, hem mukaddesatıdır. Bunun için ANAP hkmetinde de, AKP hkmetinde de bakan olabilmştir. Aksu 1974'te, Emniyet Genel Müdür Yardımcısı iken, polis tekilatındaki **3 bin MSP'li** ve **MHP'li** polisi, altı aylık kurstan sonra komiser ve komiser yardımcısı yaparak faşist-islamcı kadrolamada büyük bir atılım yapmıştır. Aksu o dönem MSP'lidir, ama dikkat edin, tercihi MSP'li ve MHP'lilerdir; yani "Türk-islam sentezi"dir.

12 Eylül'den itibaren ise Aksu'nun bu yaptığı bir anlamda resmi politika olmuş ve devletteki kadrolamanın ana omurgasını da bu ideolojinin savunucuları oluşturmuştur. Özellikle Milli Eğitim Bakanlığı Türk-islam sentezi savunucularıyla doldurulmuş, eğitim müfredatı da bu temelde yeniden ekilendirilmitir. Böylelikle uzun vadede milliyetçiliğin ve dinciliğin kitle tabanı da geniletilmitir. Nitekim bu genişlemenin sonuçlarını 90'lardan bu yana somut olarak da görüyoruz.

Bu elbette tesadüfi değildir. Bu anlamdadır ki, Türk-islam sentezi, sadece oligarşinin değil, aynı zamanda emperyalizmin bölgedeki ihtiyaçlarına da cevap veren bir ideolojik zemin olarak öne çıkarılmıştır.

Özlem: Aslında burada önemli olan Şu: Faşist düzeni sürdürmek için örgütlenen tüm güçlerin bunlardan başka başvurabileceği kavramlar yok. DYP'den AKP'ye, CHP'den DSP'ye, ANAP'tan MHP'ye tüm düzen partileri "Türk-islam sentezi" ideolojisini resmen benimseyenler veya benimsemesinler, aynı iki noktada dönüp duruyorlar. Türkçülük, dincilik... En "liberal"leri ANAP, en koyu dinci olabildiği gibi, "sol"cu Ecevit, Fethullahıların, tarikatıların oylarını alabilmek için her türlü manevrayı yapabiliyor, "sosyal demokrat" CHP, "milliyetçilik"te MHP'yi geride bırakıyor.

Mazlum: Peki neden böyle? İte burada meselenin asıl püf noktasına gelyoruz. Türkçülük, milliyetçilik diye adlandırılan akımlar, Trkğn ve Türkiye'nin, islamcı diye adlandırılan akımlar da islamın hizmetinde değillerdir. "Türk-islam sentezi" ideolojisini benimseyen, kullanan tüm kişiler, gruplar, partiler, örgütlenmeler, istisnasız düzenin hizmetindedirler. İstisnasız -kimi aldatılarak da olsa- emperyalizmin hizmetindedirler. Yani aslında **bu kavramlar, sadece halkın Türk olmaktan, müslüman olmaktan kaynaklı duygularını istismar etmek için** bu faşist, gerici güçler tarafından kullanılan kavramlardır.

Türk-islam sentezi'nin resmi ve gayri-resmi savunucuları, aynı zamanda ülkemizde emperyalizmin ibirlikisi olan glerdir.

Kemal: Belirtildiği gibi, Türk-islam sentezi, oligarşinin hemen tüm güçlerinin Şu veya bu oranda, Şu veya bu kavramlarla kullandığı bir ideolojidir. Fakat buna rağmen, bunu oligarşinin resmi, sürekli, kalıcı ideolojisi gibi ele almak veya daha doğrusu mutlaklatırmak da çok isabetli bir yaklaşım olmaz. Bu tür ideolojik, propagandif kavram ve söylemler, dönemin ihtiyaçla-

rına göre değişebilir. Ki yukarıda da bunun örneklerini gördük zaten.

Mesela, MHP’de dönemlere göre bazen Türkçü, bazen islamcı vurgular öne çıkarılmıştır. Diğer düzen partilerinde de geçerlidir bu. Mesele, düzenin dinciliğin de, milliyetçiliğin de geliştirilmesine olan ihtiyacıdır. DP-AP-DYP çizgisini örnek verelim. Bu siyasi çizgi, ülkemizde tarikatların önünün açılmasında, imam hatiplerin yaygınlaştırılmasında birinci dereceden rol sahibi olduğu kadar, ırkçı, faşist örgütlenmelerin geliştirilmesinde, komando kamplarının açılmasında, MHP’nin devlet içinde kurumlaştırılmasında da birinci dereceden rol oynamıştır. Yani dinciliğin ve milliyetçiliğin geliştirilmesinde dinci ve milliyetçi partilerden daha fazla rol oynamıştır. Çünkü Menderes-Demirel-Çiller çizgisi için esas olan oligarşinin çıkarlarıdır. Oligarşinin ve emperyalizmin çıkarları hangisini geliştirmeyi gerektiriyorsa, oligarşinin partileri o kalıba girer.

Mesela AKP’yle birlikte Türk-islam sentezi yerine başka bir kavram öne çıktı: İlimli islam. İlimli islam, daha çok AKP iktidarından sonra güncellenen bir kavram olsa da ABD projeleri açısından yeni değildir. Daha “yeşil kuşak” döneminde ABD’nin kullandığı, özellikle İran devrimine karşı geliştirdiği bir kavramdır. Türk-islam sentezi, bu yanı sıra ABD’nin ilimli islam düşüncesinin ülkemizdeki tezahürüdür. Türk-islam sentezi’nde, islamın şeriatçı, ümmetçi yanları törpülenmiş olacaktır çünkü.

Mazlum: Yine belirleyici olmasa da belirtmekte yarar var. Türk-islam sentezi’nin islamı, Sünni islamdır. Fakat Türk-islam sentezi ideolojisi, kimilerince Alevileri de bu ırkçı-gerici zemine çekmek için kullanılmıştır. Mesela ANAP’lı **Yılmaz Karakoyunlu** şöyle diyordu. “*Türk Müslümanlığı kavramı, Sünnilik, Alevilik ve Bektaşilik’i kapsar.*” Yarın Alevi halkı düzenin ideolojisine hapsedebilmek için başka kavram ve ideolojiler de üretilebilir.

Kemal: Evet, toparlarsak, Türk-islam sentezi ideolojisi denilen ideoloji, faşist düzenin kitle tabanını genişletmek ve kitleleri devrimcilere yabancılaştırmak için düzen tarafından kullanılan bir ideolojidir. Bu ideoloji dini ve milli duygulara seslenir. Oligarşik devlet ve tüm oligarşik güçler, hem dini, hem milliyetçiliği, bu ülkenin kuruluşundan bu yana sınırsızca ve pervasızca kullanmış, istismar etmişlerdir. (Danıştay’a saldıran Alparslan Aslan’ın dinci mi yoksa ulusalcı mı olduğu tartışması da, bu istismarın oligarşi içi kavgada kullanılmasından başka bir şey değildir.) Bu istismara karşı ideolojik düzeyde mücadele etmek, halkı dinci, milliyetçi damgalı gerici, bağnaz, ırkçı düşüncelerin etkisinden kurtarmak, tartışılmaz bir görevdir. Halkın saf müslümanlık duygularının ve ulusal duygularının faşist, gerici güçler tarafından istismar edilmesini önlemek, hem sürekli bir teşhiri, hem de özgürlükler ve bağımsızlık mücadelesini en geniş kitleleri içine alabilecek şekilde sürdürmeyi gerektirir. Saf dini ve ulusal duyguları istismar edilerek gerici güçlere yedek-

lenen kitle, devrimin kazanması gereken kitledir. Halkın inanç özgürlüğü ve milli duyguları üzerine demagojilere set çekecek politikalar ve pratik geliştirdiğı ölçüde o kitleler, gerçek saflarında yerlerini alacaklardır. Sonuç olarak belirtmek gerekir ki, halkın dini ve milli duyguları üzerinden yapılan istismarın önünü kesebilecek asıl güç, devrimci mücadelenin gelişimidir. Halkın ekonomik, demokratik ve siyasal mücadelesi geliştikçe, bu demagojilerin ve gerici, faşist güçlerin etki alanı daralır ve giderek yokolur.

Sevgili okurlarımız, sohbetimizi burada sona erdiriyoruz. Haftaya buluşmak üzere hoşçakalın.

Konu: Dezenformasyon Ve Önlemi

Burjuvazi hakikatleri yokediyor Devrimciler hakikat için savaşıyor!

*Gardiyancıları ve yargıçları ve savcılarını, hepsi halka karşıdır
Kanunları, yönetmelikleri, bütün kararları hepsi halka karşıdır
Dergileri, gazeteleri, bütün yayınları hepsi halka karşıdır
Panzerleri, kelepçeleri, bütün silahları hepsi halka karşıdır
Zindanları, tutukevleri, işkenceevleri hepsi halka karşıdır...*

Sevgili okurlarımız merhaba. Bugünkü sohbetimizi Cem Karaca'nın eski bir parçasının sözleriyle açtık. Nereden hatırladınız şimdi bu şarkıyı dersiniz; burjuvazinin dergilerini, gazetelerini, yayınlarını olması gerektiği yere yerleştirdiği için konumuz açısından iyi bir örnek diye düşündük. Konumuz dezenformasyon. Dezenformasyon da, emperyalizmin ve oligarşilerin dünya halklarına saldırısının biçimlerinden biridir. Bu saldırı çoğunlukla da sömürücü egemen sınıfların gazeteleri, dergileri aracılığıyla yapılır.

Oligarşinin gazetelerinin, dergilerinin, sınıflar mücadelesindeki işlevi itibarıyla, oligarşinin panzerlerinden, kelepçelerinden, zindanlarından farkı yoktur gerçekten de. Halkın üzerine sürülen bir panzerin nihai amacı neyse, halkın beynine, kültürüne, değerlerinin üzerine salınmış bir gazete de aynı amacı taşır.

Dezenformasyonu elbette medyayla özdeşleştirmemek gerek. Dezenformasyon bir politikadır. Sömürücü egemen sınıfın medyası, dezenformasyonun taşındığı en önemli araçlardan biridir. Ama dezenformasyon, bunun dışında da çok çeşitli araç ve biçimlerle hayata geçirilen bir politikadır.

Dezenformasyon, "psikolojik savaş" başlığı altında da çok sözü edilen bir olgudur. Fakat bu sohbetimizde psikolojik savaşa gerektikçe değineceğiz; çünkü bir bütün olarak psikolojik savaşa girdiğimizde, konu hem uzayacak, hem dallanıp budaklanacaktır. Dezenformasyon, psikolojik savaşın bir parçası, hem de en önemli parçalarından biridir. Ele aldığımız konunun bütün-

lügü açısından bunun belirtilmesi yeterlidir.

Bu girişten sonra, sözü Özlem'e bırakıyorum. Konuya, ele aldığımız konunun tanımıyla başlayalım.

Özlem: Enformasyon kelime anlamıyla **bilgilendirme** demektir. Dezenformasyon da en kısa tanımıyla yanlış bilgilendirme olarak tarif edilebilir. Sözlükte, bu kelimenin karşısında "*Haberi yok etme, önemini küçültme ya da anlamını değiştirme eylemi*" yazıyor. Ancak ben pratik işlevi bakımından "**bilgilendirir görünürken bilgisizleştirme**" olarak tarif etmenin daha uygun olacağını sanıyorum.

Dezenformasyon, sınıflar, ülkeler arası savaşların tarihi kadar eski bir olgu sayılabilir. Mesela köleci dönemden beri kullanılan bir yöntem olarak, bir ordunun gücü hakkında abartılı bilgiler yayarak karşı tarafın teslim olmasını sağlamak da bir dezenformasyon biçimidir. Fakat dezenformasyon, iletişimin, basın yayın araçlarının gelişmesi ve yaygınlaşmasıyla birlikte, savaşlarda geçmişle kıyaslanamayacak ölçüde büyük bir yer tutmaya başlamıştır. 1990'ların başlarından bu yana, dezenformasyon faaliyetlerinin doruğa çıktığını söyleyebiliriz.

Emperyalizm ve tüm işbirlikçileri, halklara karşı kesintisiz bir psikolojik savaş sürdürüyorlar. Biraz önce Kemal arkadaşın da dediği gibi, dezenformasyon da bu savaşın en önemli parçası. Nevzat Tarhan'ın "*Psikolojik savaş*" adlı kitabında bu konuda şöyle söyleniyor: "*Psikolojik savaşın saldırı ve savunma silahı; propaganda, eğitim ve provokasyondur. Cephanesi ise; söz, yazı, resim, broşür, e-posta şeklindeki bilgidir. Bu savaş tarzının amacı, insanları ikna etmek ve onları değiştirmektir. Yöntemi de beyin yıkamadır.*"

Bu tanımın da gösterdiği gibi, dezenformasyon çoğu kez bir komploya, provokasyona eşlik eder veya onu hedefler. Benim tanım olarak söyleyeceklerim bunlar.

Kemal: Tanımda ne diyor, haberi küçültme, veya büyütme veya anlamını değiştirme veya yoketme... Amaca göre bunlardan biri yapılıyor. Mesela, amaç kitlelerde "*hapishanelerde sorun yok*" düşüncesini yaratmaksa, hapishanelerle ilgili mesela futbol turnuvası yapıldı, tiyatro oynadılar, meslek öğreniyorlar gibi haberler büyütülürken, işkencelere ve direnişe dair haberler "yokedilir". İşte bir dezenformasyon örneği.

Konu neden bu kadar önemli? Önemli çünkü halklara yönelik tüm büyük saldırıların hemen öncesinde, mutlaka kapsamlı bir dezenformasyon operasyonu vardır. Bu konuda ABD'nin Irak'a saldırısını dört başı mamur bir örnek olarak verebiliriz değil mi Mazlum?

Mazlum: Evet, Irak'ın işgaliyle sonuçlanan süreç, dezenformasyonun

dünya çapında uygulandığı, diplomasinin, medyanın ve tüm diğer araçların en etkili şekilde kullanıldığı bir süreç oldu gerçekten de.

Tüm bu dezenformasyon faaliyeti esas olarak tek bir “bilgi” üzerine geliştirildi dersek yanlış olmaz. O bilgi “*Irak’ın elinde kitle imha silahları olduğu*” idi. Bir noktadan itibaren ise yeni bir dezenformasyon manevrasıyla, Irak’ta kitle imha silahı olup olmadığı tartışması geri plana itilip “*kitle imha silahlarının etkileri, güçleri, türleri, nerelerde nasıl üretildiği, saklandığı*” üzerine yayınlara, açıklamalara geçildi. Böylece Irak’ta kitle imha silahı olduğu “bilgisi” adeta tartışılmaz bir veri haline getirildi.

Kemal arkadaşın belirttiği gibi, bu en yakın örnek. Ama Hitler faşizminin iktidara gelişinden emperyalizmin Yugoslavya saldırısına, Romanya’daki karşı-devrimci darbeden, ülkemizdeki 6-7 Eylülüllere, 1 Mayıs katliamına kadar, her büyük saldırıda benzer bir dezenformasyon operasyonu olduğu unutulmamalı.

Hitler faşizminin gelişinde Reichstag’ın (Parlamento binası’nın) faşistler tarafından yakılıp, sonra “komünistler yaktı” dezenformasyonu ile onbinlerce komünistin kurşuna dizilmesi, tutuklanması vardır. Yugoslavya’ya saldırıda ilginç bir kaç örnek var, aktarayım.

Bosna’da 5 Şubat 1994’te, kameraların önünde bir obüs mermisi Saraybosna pazarını vurdu ve 68 kişinin ölmesine neden oldu. Batılı medya, soruşturma sonucunu beklemeden, hemen Sırp’ları suçladı. NATO, 9 Şubat’ta bir ultimatoya vererek Sırp mevzilerini bombalamaya başladı.

Pazar yerine obüs düşmesine ilişkin hiçbir soruşturma raporu açıklanmadı, ancak bir çok belirti, bu olayın Müslümanlar’ın “hedef şaşırması”ndan kaynaklandığı izlenimini uyandırıyor.

Kosova’da, Ekim 1998 başında toplu mezarlar ortaya çıkarıldı. Bunlar medya tarafından yine, Sırp’ların Arnavutlara yaptığı katliamların belgeleri olarak sunuldu. Belgrad üzerindeki baskıların artmasına neden oldu. Yasal tıbbi incelemeler sonucu bunların büyük olasılıkla **İkinci Dünya Savaşı’ndan kalma mezarlar** olduğu belirtildi.

Bu büyük operasyonlar bazen basit fakat etkileyici bir iki haber üzerinden yürütülür. Bilinen örnektir, hastane morgundaki çocukların resmi çekilir ve falan ülke diktatörünün katlettiği çocuklar olarak televizyonlara servis edilir.

Gerçek çoğunlukla sonradan ortaya çıkar, ama dezenformasyonda önemli olan, o an için amaca hizmet etmiş olmasıdır.

Özlem: Irak saldırısındaki “hemşire” örneğini de unutmayalım. Onu da ben hatırlatayım.

Körfez savaşı sırasındaki ünlü “kuvözde öldürülen çocuklar” senaryosu, dezenformasyonun aklımda kalan çarpıcı örneklerinden biriydi. Genç bir Ku-

veytli hemşire, TV ekranları karşısında, gözyaşları içerisinde, Irak askerlerinin Kuveyt kenti hastanesinin bebek bakım bölümüne barbarlar gibi daldıklarını, kuvözler içinde yatan bebekleri çıkarıp yerlere atarak öldürdüklerini, sonra da kuvözleri alıp gittiklerini anlatıyordu...

Hemşire, aslında hemşire değildi, Kuveyt'te hastanede çalışmamıştı, senaryoda hemşire rolünü oynayan, Kuveyt'in Washington Büyükelçisi'nin kızıydı ve Amerika'da öğrenim görüyordu; kuvöz hikayesi ise ABD eski başkanı Reagan'ın basın danışmanlarından Mike Daver ve Amerikan "halkla ilişkiler şirketi" Hill and Knowlton tarafından uydurulmuştu. Senaryo için ödemeyi yapan da Kuveyt Emirliği'ydi.

Petrol bataklığından kurtulmaya çalışan karabatağı da hatırlarsınız sanırım. Onun da Irak'ta çekilmiş bir görüntü olmayıp, Fransa'da bir tanker kazasından sonra çekildiği ortaya çıkmıştı.

Irak saldırısı dezenformasyona dayandırıldı ama bu savaştaki dezenformasyona ilişkin de hemen sonrasında bir çok açıklama, itiraf yapıldı. Mesele bunlardan biri şuydu: *"Irak'ta bulunan Birleşmiş Milletler (BM) silah denetçilerinin başkanı, BM silah müfettişlerinin, İngiliz Gizli Servisi ajanları ile ortaklaşa çalışarak, Irak lideri Saddam Hüseyin'in elinde nükleer, biyolojik ve kimyasal silahlar olduğuna dair dezenformasyon yaydıklarını açıkladı."* (21 Temmuz 2002, basın)

Bir başka itiraf: basın yayın içinde yapılan bir ankete göre, gazetecilerin yüzde 84'ü körfez savaşı sırasında yönlendirildiklerini kabul ediyorlar. (Medyanın Zorbalığı, Ignacio Ramonet, syf. 43)

Başta aktardığım tanıma dönelim isterseniz. Onbinlerce insanın öldürüldüğü bir savaşın içinde zaten bir "karabatağın" ne önemi var değil mi, ama işte dezenformasyon, asıl haberi -onbinlerce insanın katledildiği- yok ediyor ve küçük bir ayrıntıyı büyütüyor ve onunla milyonları etkiliyor.

Mazlum: Dezenformasyon, aynı zamanda burjuvazinin ideolojik mücadelesi biçimidir. Burjuvazi ve onun sözcüleri, doğrudan Marksizm-Leninizme, devrimcilere karşı ideolojik mücadele yerine dezenformasyon yöntemlerine başvururlar. Bu dezenformasyon, bazen sosyalist ülkelere ilişkin yanlış bilgiler biçimine, bazen doğrudan sosyalist önderlerin kişiliğine, ahlakına yönelik saldırılar biçimine bürünür.

İdeolojik saldırının bir parçası olan dezenformasyonun uygulamasında, emperyalizmin ve işbirlikçilerinin tam bir merkeziliği söz konusudur. Daha doğrusu, emperyalist çıkarlar ve politikaların söz konusu olduğu her durumda bu merkezilik hayata geçirilir. Irak'a saldırıda kullanılan dezenformasyon büyük ölçüde açığa çıktı değil mi. Evet. Ama şimdi bakıyorsunuz İran'a saldırı hazırlığında da aynı dezenformasyon yürütülüyor. Üstelik aynı güçler tarafından. Ve daha dün Irak'taki yalanları yazan bir gazete, bugün İran'la ilgi-

li aynı yalanları tekrarlıyor... Irak, Yugoslavya örneklerinden gittik, onlardan bir örnek ekleyim.

Yugoslavya'ya saldırının son hazırlıklarının yapıldığı günlerde, 13 Nisan'da, Yugoslavya kuvvetleri çatışmaya girdiği UÇK güçlerini takip ederken Arnavutluk sınırından üç kilometre içeriye girer. Kontra basınının çok sevdiği deyimle, Yugoslav güçleri "sıcak takip"tedir. Daha sonra bu takibin en fazla **15 dakika** sürdüğü açıklanacaktı. Ama 14 Nisan'da ülkemizdeki gazeteler olayı şu başlıklarla verdiler:

Sabah: "Ürküten işgal! **Milliyet:** "Sırp saldırdı - Yugoslav birlikleri Arnavutluk'a girdi. **Zaman:** "Sırp saldırdı." **Türkiye:** "Sırp Arnavut topraklarına girdi."

O gün aynı başlıklar, Amerika'dan Avrupa'ya kadar tüm emperyalist medyanın manşetlerindeydi. O gün tüm dünya Yugoslavya'nın Arnavutluk'u işgal ettiğini "öğrendi"! İşgal nedeniyle açıklama yapan tüm onlarca devletin başkanları, bu başlıkları atan medya patronları, hepsi Yugoslav güçlerinin sınır ihlalinin 15 dakika sürdüğünü biliyordu. Ama halklar bilmiyordu. Önemli olan buydu. Emperyalistler, halkların neyi bilmesini istiyorlarsa, öyle söylüyorlardı. İşte sanırım dezenformasyonun en özet ifadesi.

Kemal: Madem örneklerden gidiyoruz. Sıradan, apolitik insanlar için, koskoca devlet başkanlarının, hükümetlerin, istihbarat servislerinin oturup bu yalanları hazırlaması, bunları bilinçli, planlı bir şekilde yayınlaması pek inandırıcı gelmez çoğunlukla. Dezenformasyonun geniş kitleler üzerinde etkili olabilmesinin bir nedeni de budur zaten. Oysa, tüm sömürücü sınıf iktidarları, böyle iğrenç, aşağılık yöntemlerle çalışıyorlar. Şu örnek bunu çok somut gösteriyor. Fatih Altaylı'nın bir yazısında aktarılıyordu:

"TRT radyosunda görev yaparken, katlardan birinde TRT'nin Kıbrıs'a yönelik yayın yapan bölümü ve bu bölümde kontrolü elinde tutan MİT görevlileri vardır.

Bunların görevi, Kıbrıs'ta Türkleri yüceltecek, Rumları ise küçük düşürecek haberler yapmaktır.

Burada yayınlanacak palavra 'dezenformasyon'lar üretmek ise herkesin eğlencesidir.

Bir gün işin cılkı çıkar ve şöyle bir haber yayına verilir:

'Kıbrıs Cumhurbaşkanı Makarios'un dört erkek koruması, Başkanlık Sarayı'nın altındaki odada cinsel ilişkide bulunurken basıldılar.'" (12 Ekim 2001, Hürriyet)

Mazlum: Hakikaten çarpıcı bir örnek. Bu örnek bir şeyi daha gösteriyor: Dezenformasyon savaşı, öyle sıradan bir savaş olarak yürütülmüyor.

Bunun için hemen tüm sömürücü devletlerde çok ciddi örgütlenmeler, kurumlaşmalar oluşturulmuştur. Bakın, Kıbrıs'la ilgili politikalar üreten, kararlar alan, gerektiğinde kışkırtmalar düzenleyen bir sürü resmi kurum var, onlarla yetinmeyip, sırf yalan haber uydursun diye, TRT'ye sadece bu işle görevli MİT görevlileri istihdam ediliyor.

Böyle bir kurumlaşmanın devrimcilere karşı olmadığı düşünülebilir mi? İnfaz edilen, kaybedilen devrimcilere, yurtseverlere ilişkin "örgüt içi infaz" haberleri yayınlanır örneğin sık sık. Hatta öyle ki, "neden infaz edilmiş olabileceğine" dair "örgüt içi çelişkiler" senaryolarıyla da habere inandırıcılık unsuru katılır. Örgüt yöneticilerinin lüks yaşadığına dair haberler, falan ülkenin yöneticisinin ne kadar diktatör olduğuna dair yorumlar, psikolojik savaş kurumlarının adeta günlük olarak ürettikleri haberlerdir. Devrimciler, burjuva basında okudukları her şeyi, ama özellikle de devrimcilere ilişkin her haberi, mutlaka bir sorgudan geçirmek, mutlaka başka kaynaklardan sağlamasını yapmak zorundadırlar. Bu, burjuvazinin dezenformasyon politikasına karşı alınması gereken en basit önlemdir. Ama birazdan buna tekrar değiniriz, solda bazen bu en basit önlemin bile alınmadığının da örneği çoktur.

Bu tür örneklerin dışında, mesela, "*kamuoyu şunu istiyor*", "*kamuoyu buna karşı*" şeklindeki anketlerin, "hangi kurum daha güvenilir" tarzındaki haberlerin büyük bölümü de dezenformasyon amaçlıdır. Aynı şekilde, gazetelerdeki küçük bir haber, bir yetkilinin yaptığı ve önemsiz gibi görünen kısa bir açıklama da aynı işlevi görebilir.

Büyütülmesi gereken bir olguyu küçültür, meselenin özünü gizleyip detayını öne çıkarır. Mesela, oligarşi, bir olgunun, olayın tartışılmasını istemiyorsa, o olgunun veya olayın son derece önemsiz bir ayrıntısı öne çıkarılır, büyütülür ve bir süre sonra bakmışsınız ki, o olay veya olgu değil de, o ayrıntı tartışılır hale gelmiş.

Burjuvazi, dezenformasyon için sadece basını kullanmaz. Böyle düşünmek de bir başka yanılgıyı beraberinde getirir. Televizyonlar, "fısıltı gazetesi", halk arasında söylentiler, hatta sol kamuoyu da bunun zemini olarak kullanılır.

Kemal: Danıştay saldırısının ardından, son yılların en hızlı ve en etkili dezenformasyon operasyonuna tanık olduk. Gündeme getirilen bir çok olgunun aleni bir dezenformasyon olduğu da aynı hızda ortaya çıktı. Dezenformasyonun aleniliği ve kabalığı karşısında, burjuva medyanın bir kısmı bile özelleştireni yapmak zorunda hissetti kendini.

Bizim açımızdan sorunu önemli kılan iki nokta var: Birincisi, dezenformasyonun doğrudan kitleler üzerindeki etkisi. İkincisi, bu etki karşısında barikat örmesi gereken solun da bu etki altında kalması. Solun burjuvazinin bu türlü yönlendirmelerine açık olduğunun geçmişte bir çok örneği görülmüştü.

Danıştay olayında bunu bir kez daha gördük. Bu iki nokta bizim, burjuvazinin dezenformasyon politikası karşısındaki görevlerimizin ne olması gerektiğini de gösteriyor. Birincisi, hiçbir dezenformasyon faaliyetini küçümsemeden kendi çevremizden başlayarak kitlelere bıkmadan, usanmadan gerçeği taşımak. İkincisi de, gerek siyasi hareketler düzeyinde, gerekse de tek tek devrimciler düzeyinde solda dezenformasyonun etkili olabilmesinin ideolojik politik nedenlerini açığa çıkarmak.

İdeolojik, politik netliğiyle Cephe böyle bir yanılgıya düşmez, ama bu ideolojik, politik hattın yeterince kavranmadığı noktada, tek tek insanlarımız bu dezenformasyon faaliyetlerinin etkisi altında kalabilir, yanlış düşüncelere, tavırlara savrulabilirler. Bu anlamda bu konuda tüm devrimcileri uyanık hale getirmek, burjuvazinin özellikle medyasını her zaman sorgulayıcı bir gözle izlemesini sağlamak, önemlidir.

Özlem: Halbuki solun -hadi kitleyi bir yana bıraktık- kadrolarının, yöneticilerinin böyle bir dezenformasyonun etkisi altında kalması ne kadar abes. Bu konuya ilişkin bazı kitaplara bakarken dikkatimi çeken şu oldu. Aslında karşı-devrimciler bu dezenformasyon ve genel olarak da psikolojik savaş konusunda her şeyi açık açık yazmışlar da.

Tecrit üzerine yapılan “deneylere” ilişkin kitaplar geldi aklıma bunlara bakarken. Onlarda da emperyalizmin psikologları, sosyologları, işkencecileri, hücrenin boyunu kaç metre yaparsak, ne renge boyarsak, içindeki tutukluyu çıldırtabiliriz diye deneyler yapıyorlardı.

Psikolojik savaş ve dezenformasyon konusunda da hangi yöntemlerle nasıl sonuç alınız diye psikologlar, sosyologlar, iletişim uzmanlarının kitaplar dolusu çalışmaları var.

Mazlum: Şimdi aslında emperyalizmin, oligarşinin psikolojik savaş ve dezenformasyondan neyi amaçladığı, bunu hangi yollarla sürdürdüğü “sır” olan bir şey değildir. Özlem’in de dediği gibi, herhangi bir kitapçada bu konuda yazılmış bir çok kitap bulabilirsiniz. Üstelik doğrudan burjuvazinin kendi ağzından yazılmış kitaplardır bunların bazıları. Karşı-devrimciler, daha çok, talimat olarak ya da belli kurumlara yönelik bilgilendirme amacıyla yazılmış bu kitaplarda gayet açık biçimde halk üzerinde şu sonuçları elde etmek için şu yöntemlere başvurmalıyız diye pervasızca yöntemlerini açıklamaktadırlar. Bu konuda şimdi bir çok alıntı da aktarabiliriz. Ama ben gerek görmedim. Niye dersiniz, bunları bilmek tek başına fazla birşey ifade etmiyor. Mesele bu alanda olan biteni, **savaşın bir parçası** olarak görmektir. Eğer bu savaşın bilincinde değilseniz, bilgi bir işe yaramaz. Nitekim, bu kitapların bir çoğunu okuduğumu varsaydığımız kimi sol grupların, aydınların çok kolaylıkla dezenformasyonun tuzağına düşebilmesi, bunların teknik olarak bilinmesinin tek başına bizi psikolojik savaş ve dezenformasyona karşı güçlen-

dirmeye yetmediğini gösterir.

Kemal: Bir gazeteci, “*haber saptırmak, bir yalana gerçek giysisi giydirmektir*” diyor. Fakat dezenformasyonda gerçek olan ne, yalan olan hangisi, belirsizdir.

Bu yalanları piyasaya sürenler, yalanlarının bir süre sonra açığa çıkacağını da biliyorlar olmalılar değil mi? Peki yleyse neden böyle yapıyorlar? Dediiğimiz gibi, esas olan o an istedikleri sonucu elde etmektir.

Burjuva basın yayın, zaten bu operasyonların ortağı olduğu için, yalanlar ortaya çıktıkça, sanki her seferinde ilk kez oluyormuş gibi bir ortam yaratmakta ve en kısa sürede de bunları unutturmaktadırlar.

şimdi yukarıda Mazlum, sorun bizim için iki açıdan önemlidir demişti. Okuma yazma oranı yükseldiği halde, kitlelerin nasıl bu kadar dezenformasyona açık hale geldiği bu noktada başlı başına sorgulanması gereken bir noktadır. Gnbirlik düşünmek, başka deyişle hafızasızlaşmak, dn unutup sadece bugünde yaşamak, bencillik, başkasına dair hiçbir şeyi umursama, önemsememe, düşüncede, duygularda, her alanda yzeyselleşme; bunlar daha önceki sohbetlerimizden de hatırlanacağı üzerine, burjuvazinin istediği ve empoze ettiği kişilik tipinin bazı özellikleridir. İşte bu kişilik tipi yaygınlaştığı, dezenformasyon da daha etkili hale geliyor. Tersinden söylersek, halkın kültürünü korumak, bilinçlendirmek aynı zamanda dezenformasyona karşı da korumaktır.

Bedreddin hareketi, savaşlarına “**hakikat savaşları**” adını vermiştir hatırlarsanız. İhtiyaç budur. Devrimciler aynı zamanda “gerçek savaşları”dır. Dezenformasyona karşı nasıl mücadele edilir denildiği noktada; her yoldan, tüm araçlarla, tüm mücadele biçimleriyle gerçeği kitleleri götürmekten başka bir alternatifi yoktur bunun. Yazılı, sözlü propagandayla, bilimsel araştırma, inceleme yayınlarıyla, silahlı propagandayla, her yoldan gerçekleri göstermektir çaresi.

Cem Karaca’nın bir şarkısının sözleriyle başlamıştık sohbetimize. Okurlarımıza şimdilik hoşçakalın diyerek, aynı çarkının son dizeleriyle bitirelim sohbetimizi:

“Bunların hiçbiri onları kurtaramayacak

Durduramayacaklar halkın coşkun akan selini...”

Konu: Baş Çelişki Baş Düşman

Devrim yolundan sapmadan yürüyebilmek, düşmanını bilmek, hedefte net olmaktır

Sevgili Yürüyüş okurları merhaba! Klasik bir laftır; hayat çelişkilerle dolu. Doğal olarak sınıflar mücadelesi de öyle. Çelişkiler çoğu kez bir yumağa dönüşür, daha doğrusu öyle bir görünüm alır. Bir bakmışsınız at izi it izine karışmış... Bir bakmışsınız, emperyalizmin karşısında olması gerekenler AB'ci, ABD'ci olmuş, emperyalizmin beslediği güçler de emperyalizme karşı gibi duruyor... Böyle ortamlar, kitlelerin, hatta tek tek devrimcilerin, hatta siyasi grupların kafasını karıştırmaya çok müsait ortamlardır.

At iziyle it izi neden sık sık birbirine karıştırılır?.. Dost düşman nasıl ayır-dedilemez olur?.. Taktiklerin, günlük mücadele ve sorunların girdabında stratejiler nasıl unutulur?... İşte bu haftaki sohbet konumuzu, bu soruların cevabını ele almaya ayırdık. Bu soruların cevabında, kavganın hedefindeki baş düşmanı, süreci belirleyen temel ve baş çelişkileri doğru tespit edememek veya doğru tespit etmiş olsa da bu tesbitlere uygun davranmamak vardır.

Evet arkadaşlar, yaşadığımız sürecin temel çelişkisi nedir, baş düşmanımız kimdir, hedefimiz nedir, bunları birer birer ortaya koyarak, at izinin it izinden, temel olanların tali olandan ayrıştırılabilmesinin ölçülerini ortaya koyalım.

Mazlum: Birazdan temel çelişmenin, baş çelişmenin tanımına geliriz. Ama ben de ilk başta bu konuyu hangi nedenle ve hangi çerçevede ele almamız gerektiği üzerine bir kaç şey eklemek istiyorum.

Burada amacımız "akademik" bir tanım yapmaya çalışmak veya bu konudaki yararsız polemikleri tekrarlamak değil. Bu tür polemikler çokça yapılmıştır ama sorunu karmakarışık hale getirmekten başka sonuç vermemiştir. Burada meselemiz nedir? Biz belli bir noktadan hareketle bu konuyu gün-

deme alıyoruz. Bu nokta, solun, veya tek tek devrimcilerin iktidar hedefinden, stratejik düşünmekten, stratejik adımlar atmaktan uzaklaşmış olmasıdır. İşte bu nedenle Marksizm-Leninizmin temel kavramlarını, devrim teorisinin ayaklarını oluşturan tesbitleri hatırlatmakta yarar görüyoruz.

Aslında meselemiz çok basit. Bir savaş alanındaız (sınıflar mücadelesi içindeyiz.) Bu savaşta asıl düşmanımız kim, çözmemiz gereken asıl çelişki ne? Bütün mesele bunu bilebilmektir. Bunu bilmek, savaş alanında elimizde yön gösteren bir pusulaya sahip olmaktır. Değilse, “pusulayı şaşırarak” işten değildir.

Kemal: Mazlum arkadaşın çizdiği çerçeve yerinde oldu, Mahir’in sözü-nü hatırladım bu arada; biz teoriyi dünyanın Türkiyesinde devrim yapmak için öğreniyoruz. Evet Özlem, senin de konuya bir hazırlığın vardı, istersen sen meselenin kavramsal boyutunu aç şimdi.

Özlem: Önce şunu belirteyim ki, konu geniş; şöyle ki, temel çelişki meselesini ele almak, aynı zamanda dünyanın içinde bulunduğu durumu, ülkemizin sosyo-ekonomik yapısını ele almak demek; çünkü temel çelişki buna göre belirleniyor. İkinci olarak temel çelişkinin tespiti, devrimin muhtevası ve hedeflerini belirleyen bir tespit olduğuna göre, temel çelişkiye ilişkin tartışmalar, aynı zamanda devrim anlayışlarının tartışılmasıdır. Tabii biz burada konuyu böyle genişletirsek, sohbetin sonunu getiremeyiz. Bu nedenle mümkün olduğu kadar özet bir şekilde çıkarmaya çalıştım.

Temel çelişme, belli bir şeyin **gelişme süreci boyunca** temel olan, ona damgasını vuran ve bu süreç tamamlanmadan, süreçte niteliksel bir değişim olmadan ortadan kalkmayan çelişmedir. Yani birincisi, temel çelişme dediğimiz olgu sürecin bütününde vardır ve süreci belirler; ikinci olarak, süreç tamamlanmadan yani devrim gerçekleşmeden temel çelişki ortadan kalkmaz.

Baş çelişme ise, belirli bir sürecin herhangi bir aşamasında temel çelişmenin şiddetlenmiş halidir, yani temel çelişme aynı zamanda baş çelişme halini alabilir veya temel çelişmeden kaynaklanan başka bir çelişme sürecin belli aşamalarında öne çıkabilir.

Soyut anlamda tanımları böyle. Şimdi biraz daha somutlayarak gideyim isterseniz.

Temel çelişkiyi “dünya çapında” tanımlıyorsanız başka türlü tarif edersiniz, ülke çapında tanımlıyorsanız başka türlü.

Üretici güçler ile üretim ilişkileri arasındaki çelişme her toplumun temel çelişmesidir. Ve üretim güçleri ile üretim ilişkileri arasındaki bu çelişki, her zaman **iki temel sınıfın** çelişkisi biçiminde yansır. Yani kölelerle köle sahipleri, feodalizmle serfler, burjuvaziyle proletarya gibi...

Emek-sermaye arasındaki çelişki, **çağımızın dünya çapındaki temel çelişki**

lişkisidir. Bu çelişkinin pratikteki tezahürü “kapitalizm güçleriyle sosyalizm güçleri arasındaki” çelişki, emperyalizm cephesiyle halklar cephesi arasındaki çelişki gibi çeşitli biçimlerde kendini ortaya koyar.

Emek cephesi egemen hale gelmediği sürece bu temel çelişki sürüyor ve süreç devam ediyor demektir.

Baş çelişki, yukarıda tarif ettiğimiz gibi temel çelişmenin belirli aşamalar-daki yoğunlaşmış ve şiddetlenmiş halidir. Baş çelişkiye temel çelişmeden doğan bir çelişki de diyebiliriz. Bu anlamda da, **dünya çapında baş çelişme**, emek sermaye çelişkinin belli bir aşamadaki yoğunlaşmış ifadesi olarak **emperyalizmle ezilen halklar** arasındadır.

Kemal: Bunun ülkemizdeki yansımalarını da ben tamamlayım.

Ülkemizde temel çelişme, **emperyalizm ve oligarşi blokuyla halk arasındaki çelişme**'dir. Neden böyledir? Çünkü... Mao'dan bir analizle devam ederek cevaplayım.

Mao, Çin toplumunun temel çelişmesini “emperyalizm ve feodalizm ile Çin halkı arasında”ki çelişme olarak tespit eder. Çünkü, Mao'ya göre **Çin toplumunun gelişme sürecini belirleyen** işte bu çelişmedir. Türkiye toplumunun gelişme sürecini belirleyen çelişme nedir? Demek ki bizim ülkemizde temel çelişmeyi belirlerken soracağımız soru budur. Ülkemizde sosyo-ekonomik yapıyı ve ekonomik-siyasal süreçleri belirleyen güç emperyalizm ve oligarşi bloku olduğu, bu blok üretici güçlerin gelişmesinin önünde ülkemizdeki asıl engeli oluşturduğu için, temel çelişkiyi böyle ifade ediyoruz. (Neden sadece emperyalizmle veya sadece oligarşiyle ifade etmiyoruz sorusunun cevabı ise, kısaca, ülkemizde emperyalizmin içsel bir olgu haline gelmesi, başka deyişle emperyalizm ve oligarşinin iççeliğidir.)

Özlem'in yaptığı tanım çerçevesinde devam edersek, bu temel çelişkinin çözümü için de şunu söyleyebiliriz: Emperyalizmin ve oligarşinin yıkılarak iktidarın ele geçirilmesi, temel çelişmenin çözülmesi, dolayısıyla da sürecin bütün özelliklerinin değişmesi demektir.

Ülkemizdeki baş çelişkiye gelince, bunu da özet olarak Mahir'den aktarayım:

*"Ülkemizde baş çelişki oligarşi ile halkımız arasındadır, Oligarşi içinde bizzat emperyalizm yer aldığı için devrimci savaş sadece **sınıfsal** planda yürümeyecektir. Savaş, **sınıfsal** ve **ulusal** planda yürüyecektir. Şüphesiz oligarşik devlet cihazının militarize gücü yetersiz kalıp, Amerikan ordularının açıkça savaş içinde yer almasına kadar, sınıfsal yan ağır basacaktır."* (Bütün Yazılar, Syf. 421)

Demek ki ülkemizde baş çelişki, temel çelişkinin ağırlıklı noktasını ifade eden bir anlam taşımaktadır. Baş çelişki oligarşiyle halk arasındadır tesbiti, savaşın sınıfsal yanının ağır bastığını belirtmiş olur; eğer olursa, emperyalist-

ler açık işgale başvurursa, o zaman baş çelişki emperyalizm ve halklar arasında olur ki, bu durumda da savaşın ulusal yanı ağır basıyor demektir.

Ancak her iki durumda da baş çelişmenin çözümü, aynı zamanda temel çelişmenin de çözümünü içermektedir.

Mazlum: Kemal arkadaş doğal olarak Mao'nun bir analiziyle açıkladı. Gerçekten de bu meseleyi teorik olarak en geniş biçimde ele alan Mao'dur.

Kimileri, Mao'nun çelişki konusundaki bu teorik formülasyonlarını "skolastik", "mekanik" bulurlar. Hatırlayacağınız gibi, benzer eleştiriler mesela ulusal sorun veya diyalektik konusunda Stalin'e de yöneltmiştir zaman zaman.

Doğrudur, formülasyonlar, doğru anlaşılmadığında, bir klavuz değil de "doğma" olarak ele alındığında, mücadelenin önünü açmak şöyle dursun, tam tersine engel haline de gelebilirler. Fakat bunlar, devrimci önderlerin sınıflar mücadelesinin tecrübelerinden süzüp çıkardıkları teorik sonuçları önemsizleştirmez. "Mekanik" olmama adına onların inkarını haklı göstermez.

Belki kimi okurlarımız şaşıracaktır ama Marks'ta, Lenin'de kavramlaştırılmış bir şekilde "temel çelişme", "baş çelişme" kavramları yoktur. Bu kavramın olmaması, onların devrim mücadelesini şekillendirirken bu olguyu görmezlikten geldiğini mi gösterir? Hayır. Kavram olarak yoktur ama Sovyet devriminin her aşamasında savaşın o anki hedefi, o süreçteki baş düşman tespit edilmiş ve sınıflar mevzilenmesi de buna göre şekillendirilmiştir.

Mesela revizyonistler de genel olarak "temel çelişki" kavramını kullanmazlar. Ama bu da onların bir temel çelişki tesbiti olmadığı anlamına gelmez. Kavram kullanılsın veya kullanılsın, sınıflar mücadelesinde yer alıp belli hedeflere sahip olan herkes, muhteva olarak bu çelişkiyi, baş düşmanını, baş hedefini tespit etmek durumundadır. Adına, "tanım" olarak ne dediği çok önemli değildir.

Burada belki şöyle denilebilir: "*Ne yani, temel çelişkiyi, baş düşmanı tespit etmezsek ne olur ki?*" Bu sohbetimizin esası zaten bu soruyu cevaplamakta, başta öyle koymuştuk. Temel çelişkiyi ve temel hedefi tespit etmeden yürümek mümkün değildir. Temel çelişki, baş çelişki, baş düşman kavramları, sanıldığı gibi sadece teorik ve yine çoğu kez sanıldığı gibi, savaşın daha ileri aşamalarında daha önemli olan kavramlar değildir. Tersine, somut, güncel politikada ortaya çıkan pek çok tavır, bu konudaki tespit ve değerlendirmelerden kaynağını almaktadır. Sohbetimizin ilerleyen bölümlerinde de görüleceği gibi, bağımsızlık mücadelesiyle demokrasi mücadelesi arasındaki bağın doğru kurulamayışından kitlelerin emperyalizme karşı tepkilerinin nasıl faşist hareketlere kanalize edilebildiğine kadar bir çok konuda temel çelişki-baş çelişki tesbitinin etkisini görürüz.

Temel çelişki, baş çelişki konusu daha çok devrimin önünde bulunan aşmanın demokratik devrim mi, sosyalist devrim mi olduğu tartışmasıyla birlikte gündeme gelmiştir. Ama şimdi de işaret ettiğim gibi, aslında bu tesbitin belirlediği ve etkilediği alan çok daha geniştir ve etkisi güncel politikalara kadar uzanır.

Özlem: Biraz önce ben konuyu açarken, bu kavramların bir çok bağlantısı olduğunu belirtmiştim. **Stratejiler** ve **taktikler** de kaynağını temel ve baş çelişki tesbitinden alırlar. Eğer çelişki konusunda bir tesbitiniz yok veya yanlış tesbitiniz varsa, stratejiniz ya muğlak bir şey olacaktır, ya da düpedüz yanlış.

Devrimin stratejisini, bu stratejinin evrelerini ve buna göre de devrimci görevleri tespit etmek toplumdaki temel çelişme-baş çelişme meselesini doğru tespit etmekle yakından ilgilidir. Revizyonizm ve oportünizmle Marksist-Leninistleri ayıran temel halkalardan biri burada ortaya çıkar.

Mazlum: Evet, bu kavramlarla düşünmek, bu kavramlarla hareket etmek, devrimci politikadır. Bu kavramlardan kopuş ise, düzen içi politikanın, günü birlik politikaların, iktidar hedefinden kopuk politikanın başladığı yerdir.

Mesela, demokratikleşmeyi savunmak adına emperyalizmi “ehven-i şer” göstermek, hatta övüp göklere çıkarmak, onun ülkemizdeki tahakkümünü meşrulaştırmak baş düşmanı, baş çelişkiyi unutmuş olmanın bugünkü en somut göstergelerinden biridir.

Temel ve baş çelişki tesbitimize bağlı olarak, **baş düşman** emperyalizm ve oligarşidir. Olguları ve olayları, bunu bir veri olarak kabul ederek yerli yerine oturtabiliriz. Vatanseverlik, ilericilik, demokratlık, yurtseverlik, devrimcilik, buna göre belirlenir. Bu sıfatlar, kendi başına tanımlanabilen, soyut sıfatlar değildir. Bu sıfatlar, sınıflar mücadelesi içinde, bir yerlere karşı ve bir yerlerin yanında tutulan yere göre yapılır. Yani soyut olarak bir insanı ele alıp onu şu veya bu siyasi sıfatla tarif edemezsiniz. Onun siyasi sıfatını belirleyen sınıflar mücadelesi içinde nerede durduğudur.

Bugün sosyalist, devrimci olduğunu iddia ettiği halde AB üyeliğini savunanlara, “*peki size göre, temel çelişki nedir, baş çelişki nedir, baş düşman kimdir*” diye sormanın fazla bir anlamı yoktur. Çünkü aslında günlük politika yapmaktadırlar.

Ama onların sosyalistliğinin, devrimciliğinin riyakârlığını ortaya çıkarmak için bu soruları elbette yine de sormaya devam edeceğiz. Sosyalistsen, devrimciysen, bu konularda ne diyorsun diyeceğiz. Bu konularda diyeceği yoksa, o zaman bellidir ki, sosyalistliği, devrimciliği, Marksizm-Leninizmden ve iktidar hedefinden uzaklaşmıştır.

Kemal: Soldaki pek çok sapmanın, savrulmanın kaynağına baktığımızda, orada temel çelişkiyi, baş çelişkiyi yanlış tanımlamanın söz konusu olduğunu görürüz. 1980'lerin sonuna kadar dünya çapındaki siyaseti ve ülkemiz dahil dünyanın bir çok ülkesindeki sol grupları etkilemiş, yönlendirmiş olan üç partinin, SBKP'nin, ÇKP'nin ve AEP'in "temel çelişki, baş çelişki" konusundaki tesbitlerine bakarsak, ne demek istediğim daha iyi anlaşılır.

Emperyalizmin III. bunalım döneminde, baş çelişki emperyalizmle ezilen halklar arasındaki çelişkiydi. Ancak SBKP bu çelişkinin yörüngesini, "evrensel barışı koruma" adına, tüm çelişkiyi sosyalist sistemle (daha doğrusu onun merkezi olarak SSCB ile) emperyalizm arasındaki çelişkiye indirgemıştır. Tüm çelişkiler bu çelişkiye tabi olmalı, tüm sınıf savaşımı buna göre şekillenmeliydi. Dolayısıyla, emperyalizm karşısında SSCB'yi korumak adına, emperyalizmle "barış içinde ekonomik yarış" ve sosyalizme barışçıl geçiş politikaları teorileştirildi. Devrimlerin, ulusal ve sosyal kurtuluş savaşlarının şiddetlenmesi, SSCB'yi "zor" duruma sokacaksa, bu savaşlar yumuşatılmalı, "barışçıl" biçimde sürdürülmeliydi.

20. Kongre Kararları, devrimlerin fırtına merkezlerinin sömürge ve yeni-sömürge ülkelere kaydığı gerçeği yerine, Sovyetler Birliği'nin belirleyiciliği altında, barışı korumak ve kapitalizmle ekonomik yarışı koydu. Tabii bu yanlış çelişki tesbiti, tüm dünyada halkların mücadelesinin gerilemesine yol açtı.

ÇKP ise, özellikle 1970 başlarında, "Sosyal-emperyalizm" ve "Üç Dünya Teorisi"yle Sovyetler Birliği'ni "baş düşman" ilan etti; ki bu Mao ve ÇKP'nin en büyük tarihsel hatalarından biridir. Çelişkinin bu şekilde tespit edilmesi, baş düşman ilan edilen Sovyetler Birliği'ne karşı olma anlayışıyla, ABD emperyalizmi ve diğer emperyalist ülkelerle yakın ilişkilere girilmesini, işbirliği yapılmasını, devrim mücadelelerinin sürdürdüğü çeşitli ülkelerde gerici güçlerle birlikte hareket etmesini beraberinde getirmiştir.

AEP'e göre ise, ABD'deki proletarya-burjuvazi çelişmesiyle Sovyetler Birliği'ndeki proletarya-burjuvazi çelişkisi arasında fark yoktu. İkisinde de temel çelişme aynıydı. Dünyadaki baş çelişki ise AEP'e göre, "sosyalizm ile kapitalizm arasındaki çelişki" idi; ama AEP'e göre, tek sosyalist ülke Arnavutluk olduğu için de baş çelişki "Arnavutluk'la emperyalist sistem arasındaki çelişki" demektir.

Gerek SSCB, gerek Çin ve gerekse de Arnavutluk komünist partileri, işte bu süreçte son derece subjektif baş çelişki, baş düşman değerlendirmeleri yaptılar. Bu subjektif ve yanlış değerlendirmelerin, çeşitli ülkelerdeki izleyicileri nedeniyle devrim mücadelelerine zarar vermesinin yanında, bu subjektif tesbitlerin, bu ülkelerdeki sosyalizmin yıkılmasında payı olduğunu da hiç tereddütsüz söyleyebiliriz.

Özlem: Başta çok gerekmez diye girmemiştim; ancak bu üç partinin yanlışlarının daha net grlmesi açısından şunu da eklemek yerinde olur sanırım.

Kapitalizmin bağrında doğan çelişkiler, esas olarak emperyalizm aşamasına gelinmesiyle uzlaşmazlık kazanmıştır. Emek-sermaye çelişkisinin ifadesi olan bu çelişkileri dört kategoriye ayırabiliriz: **Birincisi** emperyalizmle ezilen halklar arasındaki; **ikincisi**, metropollerdeki burjuvazi ile proletarya arasındaki; **ncs**, emperyalistlerin kendi aralarındaki çelişki, **dördüncüsü** de emperyalizmle sosyalist sistem arasındaki çelişkidir. Bu çelişkiler, 1900'lerin başlarından itibaren ağırlıkları değişen, bazen birinin, bazen ötekinin ne çıktığı çelişkilerdir. Tüm çelişkileri, "emperyalizm ve sosyalist bir ya da bir kaç ülke" arasındaki çelişkiye indirgemek, dünya çapında süren bir sınıf savaşı olgusunu yadsımaktır zaten. SBKP, KP, AEP, bu çizgileriyle, yani dünya devrimlerinin gelişmesini engelleyen politikalarıyla, aslında kendilerini de yalnızlaştırdılar ve malum sonlarını da hazırlamış oldular.

Kemal: Evet, lkemizde bu çizgilerin izleyicileri de, bu politikaları olduğu gibi ülkemize taşımaya kalktılar. Bunun devamı olarak "sosyal emperyalizmi", yani SSCB'yi, "sosyal faşistleri", veya "maocu bozkurtları", baş düşman ilan ettiler. Emperyalizme ve oligarşiye karşı harcayacakları enerjiiyi, birbirlerine karşı sarfettiler. Bakın nereden nereye geldik. Yani baş çelişki, baş düşman tesbiti denilip geilmeyeceğinin çok çarpıcı bir göstergesidir bunlar.

Buğun devrim ve iktidar hedefinden uzaklaşmaya bağlı olarak pek sözü edilmese de, solda bu konuda yapılan bazı tesbitlerden de sözedelim. Solda bir kesim, çelişki meselesini geçiştirir. Bunların zaten belirli bir devrim stratejileri de yoktur. Bir başka kesim ise, temel çelişmeyi "burjuvazi-proletarya arasındaki çelişki" olarak tespit eder. elişki böyle tespit edildiğinde, önümüzdeki hedef de sosyalist devrim olmalıdır. Çünkü bu çelişki, proletaryanın iktidar olacağı bir sosyalist devrimle çözülecektir ancak. "Sosyalist devrim" savunucuları, klasik anlamda söylersek, demokratik devrimin görevlerinin, ülkemiz somutunda anti-emperyalist, anti-oligarşik devrimin görevlerinin üzerinden atlarlar ki, bunun pratikteki karşılığı, devrim kakınlığıdır. Bir kesim de baş çelişkinin "feodalizmle halk" arasında olduğunu söyler ki, bu tespit de ülkemizdeki sosyo-ekonomik yapı konusunda, lkemizin emperyalizmle girdiği ilişkiler ve bu ilişkinin yolaçtığı sonuçlar konusunda derin bir yanılığın ürünüdür.

Demokratik bir ülke isteyeceksin, ama emperyalizme karşı olmayacaksın... Kürt sorununun çözümünü hedefleyeceksin, ama bunu ABD'den, AB'den isteyeceksin... Emperyalizme karşı olacaksın, ama oligarşiye karşı olmayacaksın... Bütün bunlar elbette yanlış, çarpık politik anlayışlardır. Sırfsal bir dost düşman analizi olmayan, dünyadaki ve ülkemizdeki elişkile-

ri doğru tahlil edemeyen yaklaşımların ürünüdürler.

Yine güncel gelelim. Temel çelişki yok sayıldığı, devrimci strateji ve politikanın bu temel ekseninde kayma olduğu için Türkiye solu anti-emperyalizmin çekim merkezi olmaktan belli ölçüde uzaklaşmıştır. Sivil faşist hareket, 1980 öncesinde de emperyalizm, kapitalizm karşıtı sloganlar kullanmaktaydı, ancak bunların kitleler üzerinde ciddi bir etkisi olmamıştır. Soldaki savrulmayla birlikte bu demagojinin etki alanı da genişlemiştir.

Bağımsızlık mücadelesiyle demokrasi mücadelesinin birbirinden koparılmasında, böyle bir yanılgıya düşülmesinde de yine baş düşman konusundaki ciddi muğlaklaşmanın payı olmuştur. Öyle ki, “demokratikleşme” adına TÜSİAD’la, yani “baş düşman”ın en temel kurumlarından biriyle aynı çizgide yürümek, onları bir ittifak gücü olarak görmek, mümkün olabilmıştır. Ki TÜSİAD, oligarşinin en temel gücüdür. Keza, genelkurmayla aynı paralele düşmek de bunun sonucudur.

Mazlum: Tabii şunu da belirtelim: Temel çelişme ve baş çelişmenin tesbiti elbette, “sihirli” bir formül, veya hayatın pek çok alanındaki çelişkilerin dıştalanmasını gerektirecek bir belirleme değildir.

Tüm ezilen Türkiye halklarıyla emperyalizm arasında, köylülerle toprak ağaları arasında, işçilerle işbirlikçi tekelci burjuvazi arasında, küçük-burjuvazi ile oligarşik sınıflar arasında, oligarşinin kendi arasında çok çeşitli çelişkiler vardır. Sorun tüm bu farklı çelişkilerin, tüm bu farklı alanlardaki mücadelelerin tek ve temel bir hedefe yönlenebilmesidir. Temel ve baş çelişki, işte bu rolü oynar.

Stratejik hedef, üretici güçlerle üretim ilişkileri arasındaki temel çelişkinin, ideolojik, politik, sosyal ve ekonomik çözüm platformudur. Bu nedenle de bizim stratejik hedefimiz anti-emperyalist ve anti-oligarşik devrimdir. Temel çelişki devrim mücadelesi ancak böyle bir hedefle yürütüldüğünde çözümlür.

Demokrasi sorununun, toprak sorununun, ulusal sorunun çözümü, bu temel çelişkinin çözümüyle mümkündür. Dolayısıyla, bu çelişki tesbitinden çıkan sonuç şudur: demokrasi isteyenlerin, Kürt sorununu çözmek isteyenlerin baş düşmanı emperyalizm ve oligarşidir. Baş düşmana karşı savaşmak yerine, baş düşmanla işbirliği yaparak demokratikleşme hayali veya Kürt sorununu çözme hayali kurmak, işte bu nedenle temelsiz bir politikadır.

Sınıflar mücadelesinin tüm süreci boyunca, siyasi hareketleri çizgilerinden sapmaya, geri dönmeye zorlayan bir çok etken söz konusu olur. Bu bazen sömürücü egemen sınıfların zor’udur, bazen siyasi manevralar, bazen ekonomik, toplumsal gelişmelerdir... Zafere giden yol, tüm bu zorlayıcı dış etkenlere rağmen hedefinden şaşmayanlarıdır. Hedefinden şaşmamanın ise, iki önemli koşulu vardır: Birincisi, ideolojik, politik, stratejik anlamda

doğru ve net bir hedefe sahip olmak. İkinçisi, bu hedefe yürüme cüretine, kararlılığına sahip olmak. İŖte baş eliŖki, baş dūŖman konusunda doğru tesbitler yapmak, birinci koŖula sahip olabilmenin olmazsa olmaz koŖuludur.

Kemal: Evet, sonuç olarak söylersek, kim dost, kim dūŖman, bunu ayırdedecek teorik ve politik netliğe sahibiz. O dūŖmana karŖı hedefimize yürüme kararlılığımız ise, tartiŖılmaz. Bu satırları okuyacak okurlarımız arasında ölüm orucunda olanlar var. Ankara'da, Adana'da, İstanbul'da, İzmir'de, yurtdiŖında, destek açlık grevlerindeki okurlarımız Ŗekerli sularını yudumlarken okuyacaklar bu satırları. Belki kimi okurumuz 11 Haziran'da El'in altında dururken bir göz atacak dergimize. Kimi, ertesı gün Meclise yürürken çantasında taşıyacak. Hangi dergi böyle bir okur kitlesine sahiptir?.. Evet sevgili Yürüyüş okurları, "eliŖki" konulu sohbetimizi burada sonlandırırken, hepimize sevgilerimizi ve saygılarımızı sunuyoruz.

Konu: Tarih -1

Gerçekten tarihsel olan ne varsa, tarih dışına itilmiştir!

Sevgili okurlarımız merhaba! Bu hafta “tarih”te dolaşacağız biraz. Ama yanlış ifade etmiş olmayayım; herhangi bir dönemin tarihini ele alacak değiliz; “tarih”in bizzat kendisini, kavram olarak, bilim olarak, kültürün bir parçası olarak tarihi ele alacağız.

Şunu kabul etmek gerekir ki, tarihle çok içli dışlı değiliz. Elbette tarihe saplanıp kalmak değil sözünü ettiğimiz. Veya soyut bir tarih bilgisinden de söz etmiyoruz. Hani okullarda sık sık söylenir ya, şunları öğrenip de ne olacak? Öyle değil mesele. Tarih, aslında kuru bir geçmişten ibaret değildir. **Tarih, yaşayan bir olgudur. “Tarih” kelimesinin ve “yaşayan” kelimesinin aynı cümle içinde yan yana getirilmesi çelişkili gibi görülebilir size. Başka bir şekilde şöyle ifade edeyim: Tarih, ideolojide, kültürde, geleneklerde yer alışıyla, bilinçlerdeki yansımasıyla, doğrudan veya dolaylı olarak aynı zamanda geleceği de etkileyen bir unsurdur.**

Sözümün başında “tarihle içli dışlı değiliz” derken işte bu anlamdaki bir içiçelikten bahsediyorum. Tarihi öğeler, kitlelerle ilişkimizde, teorimizde, propaganda ve ajitasyonumuzda oldukça az yer tutar. Peki neden? Buna kısaca değinip öyle devam edelim konumuza. Buyur Mazlum.

Mazlum: Kemal arkadaş ş kısaca değinelim dedi ama aslında geniş bir konu. Yine de kısa tutmaya çalışayım. Tarihin kitlelerle ilişkide, teoride, propagandada yeterince yer almamasının solun kendinden kaynaklanan nedenleri olduğu gibi, dış koşullardan kaynaklanan nedenleri de vardır.

Solun kendinden kaynaklanan nedenleri bir tek nedende ifade etmek zor. Bunda mesela, solun uzun yıllar, 1960'lara kadar bir “aydın hareketi” olarak kalması, kitlesel bir karakter göstermemesi, 1970'li yıllarda solun “enternasyonalizm” adına, şablonculuğu teorileştirip kendi ülkesine yabancılaşması, “çok uluslu” bir ülke olmanın yarattığı zorluk içinde tarihle nasıl bir bağ kuracağını şekillendirememesi, 1980'lerle birlikte solda Avrupalılığın, sivil toplumculuğun yaygınlaşmasıyla, halktan, halkın kültüründen yeni bir kopuş daha yaşanması ve bunun beraberinde gelen tarihe yabancılaşma gibi bir

Çok etken var.

Sol bu ve benzeri nedenlerle, halkın tarihini, halkın mcadesinin itici bir unsuru haline dönüştürememiştir. Bu koşullarda “tarih” daha çok egemen sınıfların tekelinde kalmış, tabiri caizse, egemen sınıflar da tarihi istedikleri gibi kullanmışlardır. Ki burada esas olarak bunun üzerinde duracağız.

şimdi biraz önce Kemal arkadaş dedi ki, propaganda ve ajitasyonumuzda tarihi örnekler az yer tutuyor. Evet doğru, fakat bu “hadi yapalım” denince zlebilecek bir sorun da değil. Çünkü burada şöyle bir sorun da söz konusu: propagandamızda örnek vereceğimiz tarihi olgular, halkın hafızasında olmalı ki, o örnek etkili olabilsin. Ama mücadele için, direniş için örnek olabilecek tarihi olgular halkın tarihsel hafızasından da büyük lde silinmiştir. Dolayısıyla, bizim teoride, propagandada, kitle çalışmasında tarihe başvurmamız, sadece bilinen olguları örnek vermek şeklinde değil, halka tarihini hatırlatmak, hatta öğretmek şeklinde olacaktır. Tabii bunun için de devrimcilerin tarihe vakıf olması gerekir.

Kemal: Evet, Mazlum’un dediği gibi, halkın kendi tarihine yabancılaştırılması gibi bir olgu söz konusu. Zaten böyle olduğu için, halk kendi tarihine yabancılaştırıldığı, bu konuda bilgisizleştirildiği için, tarihi sömürücü egemen sınıflar kendi amaçları doğrultusunda kullanabiliyorlar.

Sorun bu anlamda oldukça da günceldir. Halkın devrimci mcadesini geriletmek için sosyalist düşüncenin karşısına dincilik, şovenizm çıkartılıyor. Ve bildiğiniz gibi, gericilik, dincilik, **“Osmanlı zlemciliğiyle”** içiçedir çoğu kez. şovenizm de çoğu kez **“tarihine, milli örf ve adetlerine sahip çıkma”** söylemini kullanıyor. Ki, “tarih” konusunu gündeme aliş nedenlerimizden biri de budur.

Halkın tarih bilgisinin yaygın iki kaynağı vardır. Birincisi, doğal olarak eğitim sistemidir. İkincisi ise, çeşitli tarihi yildnmleridir. Bu iki alanda nasıl bir tarih öğretiliyor, evet zlem, ğrenciliğe en yakın arkadaşımız olarak sen devam et.

Özlem: Osmanlı tarihi nasıl anlatılır okullardaki tarihlerde, dünyayı kapsıy kavuran emperyalist paylaşım savaşları nasıl anlatılır? Okul sıralarından geçmiş herkes, bunları az çok hatırlayacaktır. şöyle bir hafızanızı yoklayın; hafızanızda Padişahların hayatlarına ilişkin şu veya bu biçimde bir çok bilgi bulabilirsiniz. Ama Osmanlı’da halkın yaşamı nasıldı, üretim ilişkileri nasıldı diye bir sorun, aklınıza çok fazla bir şey gelmeyecektir. En fazla bir kaç film-den, diziden giyim kuşamları hakkında bir görüntü gelir gözünüzün önüne (ki onların da aslına ne kadar uygun olduğu tartışmalıdır.)

Bu konuda sık tekrarlanan örnekleri vermek yerine, ben çeşitli açılardan bu tarih öğretiminin özünü anlatmaya çalışacağım. En kısa şekilde ifade

edersek: bize öğretilen tarihte, padişahlar, krallar var, halk yoktur. Sonuçlar vardır, sebepler yoktur. Olayların kronolojisi vardır, olaylar arasındaki bağlantılar yoktur. Bize öğretilen tarihte, kişileri toplumsal koşullar değil, toplumsal koşulları ve olayları kişiler belirler. Dolayısıyla bize öğretilen bir yanıyla başaşağı çevrilmiş, bir diğer yanıyla da içi boşaltılmış bir tarihtir. Bu anlamda tarih dersleri, aslında **“tarihsizleştirme”** dersleridir. Müfredatlar, **hal-kın tarihini, tarihten silme** üzerine şekillendirilmiştir.

Ayrıca şunu da ekleyim; Tarihin bu şekilde ele alınışı sadece bizim ülke-mize özgü değildir. Mesela lkemizde tarihin bu şekilde ele alınışını eleştiren kimi aydınlar, eğitim ve tarih eğitimi AB standartlarına çıkarılmalı diyorlar çözüm olarak. Yanılıyorlar. Mesele bir “standart” meselesi değil, sınıfsal bir bakış açısı meselesidir. Burjuvazinin tarih anlayışı her yerde aynıdır. Dolayısıyla Avrupa okullarındaki tarih dersleri de özünde farklı değildir. Çünkü **ide-alizmin** tarihi ele alış şekli budur. Tarihin böyle ele alınışının açık bir politik amacı da vardır: Her şeyi geçmişte sömürücü egemen sınıflar belirlemiştir, gelecekte de öyle olacaktır. Bilinçaltına yerleştirilen budur.

Kemal: Tarih derslerinin niteliğini zlem iyi özetledi. İşin garibi şu ki, tarih derslerinin müfredatını böyle yapanlar da her fırsatta *“tarihimize sahip çıkmalıyız”* diyenlerdir. “Tarihimize sahip çıkmalıyız” diyenler, tarihi yok ediyorlar. Burada karşımıza bir başka soru daha çıkıyor: Tarihe sahip çıkmak nedir, nasıl olur?

Mazlum: İsterseniz ben bu soruya da cevap olarak güncel bir örnekten devam edeyim:

Siz de okumuşsunuzdur, “Karun hazinesi”nin en değerli parçasının sahte-siyle değiştirilmesi üzerine ne kadar çok yazı çıktı basında. O yazıları ölçü alacak olursak, bu ülkede *“tarihine sahip çıkanlar”* ok yaygın bir kesimi oluşturuyor. Biz bu görünümü, mesela Gaziantep’teki Belkis (Zeugma) antik kentle ilgili kampanyalarda da gördük. lkemizin bir çok aydın kesimi, bir çok uluslararası, emperyalist kuruluş *“tarihi mirasımıza sahip çıkmak için”* seferber oldu.

Yaptıkları kötü m? Genel olarak bakıldığında hayır, ama büyük bir o-ėunluėu açısından riyakarca...

Niye diyeceksiniz. Mesela, Irak’ın işgaliyle Bağdat’ta gerçekleştirilen “kl-tür yağmasını”, talanını hatırlayın. İnsanlığın tarihsel mirası konusunda bu kadar hassas olanların orada da aynı hassasiyeti göstermesi gerekmez miydi? Göstermezler, niye çünkü o zaman işgalci ABD’yle karşı karşıya gelecekler.

Tarih politik bir olgudur. Tarihe apolitik bir bakış açısıyla sahip çıkmaya çalışanlar, istemeyerek de olsa tarihin bir “meta”ya dönüştürülmesine veya

burjuvazinin yağmacılığının, talancılığının, kültür düşmanlığının perdelenmesine hizmet etmiş olurlar.

Özlem: Bu biraz da şuna benziyor değil mi? Mesela, “orman”lar konusunda çok hassas çevreler vardır. Bir ağacın kesilmesi karşısında bile gözleri yaşarır. Bazen şuradaki bir çınarı, bazen falan bölgedeki ormanlığı korumak için kampanyalar düzenlerler. Fakat aynı kesimlerin, gerillalara karşı “operasyon” adı altında ordunun ormanları yakması karşısında gıkyı bile çıkmaz, sıradan bir kınama, itiraz göremezsiniz.

Mazlum: Evet, buradan gelmek istediğim şu; tarihe kim sahip çıkar, nasıl sahip çıkılır sorusunun cevabı da sınıfsaldır. Burjuvazi tarihe gerçek anlamda sahip çıkmaz. Önce çarpıtır, tarihi kendi kullanabileceği hale sokar, ondan sonra sahip çıkar.

Biraz önce Özlem de belirtti. İdealist tarih yüzyıllardır böyle yazılmaktadır. Marks ve Engels, Alman ideolojisi adlı kitaplarında, o güne kadarki tarih anlayışını ve tarih yazımını şöyle açıklarlar:

“Şimdiye kadar, her tarih anlayışı, ya tarihin bu gerçek temelini bir yana bırakmış ya da onu tarihin akışıyla hiçbir bağı olmayan ikincil bir şey saymıştır. ... asıl tarihsel olan şey, olağan yaşamdan ayrılmış gibi, olağan-dışı ve yeryüzü-üstü bir şey gibi görünür. İnsanlarla doğa arasındaki ilişkiler, bu yüzden, tarihten dışlanır, bu da, doğa ile tarih arasındaki karşıtlığı doğurur. Bu bakımdan, bu [idealist] tarih anlayışı, tarihte yalnız prenslerin ve devletlerin yapıp ettiklerini dinsel ve her türden teorik savaşmaları görebilmiştir, ve özellikle ele alınan her tarihsel çağ konusunda bu çağın yanılması paylaşmak zorunda kalmıştır. Örneğin, bir çağ, kendisini belirleyen şeyin salt "siyasal" ya da "dinsel" güdüler olduğunu sanıyor olsun, "din" ve "siyaset" o çağı hareket ettiren gerçek güdülerin aldıkları biçimlerden ibaret oldukları halde, o çağı kaleme alan tarihçi bu sanıyı paylaşır.”

Görüldüğü gibi, tarihi “prenslerin, kralların tarihi” olarak yazmak, oligarşiye özgü değil. İdealist tarih anlayışında, **gerçekten tarihsel olan ne varsa, tarih dışına itilmiştir.**

Yine Alman İdeolojisi’nde Marks ve Engels, idealist tarihi şöyle tasvir ederler: *“Bu tarih anlayışının, nasıl gerçek ilişkileri ihmal edip kendisini yalnızca gürültülü prens ve devlet öyküleriyle sınırlayan büyük bir saçmalık olduğu böylece görülüyor.”*

Okullarda bize okutulan tarih tam da işte böyle bir tarihtir.

İdealist tarih anlayışında, insanların ne oldukları üretimlerinin ne olduğuyula değil, tam tersine, üretimlerinin ne olduğu insanların ne olduklarıyla açıklanır. Tarih *"tanrı işi"*dir, *"tanrısal bir planın gerçekleşmesi"*dir, *"evrensel ruhun güdümü"*dür, *"üstün insanların düşüncelerinin ürünüdür."*

Marks ve Engels'in tarihsel materyalist teoriyi adım adım oluştururken ilk işlerden biri olarak **"yeni bir tarih yapımı"**na el atmaları boşuna değildir.

İdealist tarihçiler, işi o kadar uç noktaya götürmüşlerdir ki, mesela biri, **"tarihi, eleştirinin ve eleştirmenlerin yaptığını"** bile söyleyecek kadar ileri gider. Tabii böyle bir tezin sahipleri, tarihi bu tezlerini kanıtlayacak şekilde yazarlar: bütün gerçek olay ve olguların, olayların nedenlerinin üzerinden atlarlar. Marks-Engels Alman idealist tarihçilerini eleştirirken şöyle derler: *"bu teoriler... kendi tarihsel yapılarını kurmaya karar verdiklerinde... **bütün öteki uluslar, bütün gerçek olaylar unutulur** ve 'Dünya tiyatrosu', Leipzig kitap fuarından ve 'Eleştiri', 'İnsan' ve 'Birtek' zerine karşılıklı tartışmalar-dan ibaret kalır. Teori, gerçekten tarihsel konuları, sözgelimi 18. yüzyılı, incelemek durumunda kaldığında, bu filozoflar, ancak anlayışlar tarihini, o da temelini oluşturan olaylardan ve pratik gelişmelerden kopuk olarak verirler... Demek ki, onların amacı, tarihsel niteliği olmayan bir kişinin ve onun hayallerinin şanını daha büyük bir parılıyla ışıldatmak için bir geçmiş zaman tarihi yazmaktır; ve gerçek tarihsel olayları ve hatta siyasetin gerçekten tarihsel nitelikteki tarih içine sızmalarını anımsatmamak ve onun yerine ciddi bir çalışmaya değil de, **tarihsel montajlara** ve **edebi dedikodulara** dayanan... bir öykü sunmak, bu amaca uygundur."*

"Bütün teki ulusların" yok sayılması, "tarihsel montajlara ve edebi dedikodulara dayanan bir öykü yazılması", oligarşinin resmi tarihini de çok iyi anlatan kavramlar değil mi.

Kemal: Mazlum arkadaş, idealist tarih anlayışının teorik çerçevesini de çizmiş oldu. Teorinin böyle bir işlevi var işte; Marks'ın, Engels'in açıklamalarıyla, okullarda okutulan tarih derslerinin neden oyle yazıldığı, nasıl oyle şekillendiği insanın gözünün önünde daha somut hale geliveriyor.

Bütün bu anlatılanlardan da anlaşılıyor ki, bir, egemenlerin resmi tarihi var, bir de halktan gizlenen gerçek tarih... Tarih, geçmişi inceleyen bilim dalıdır. Geçmişi, zamansal akışı ve sebep ve sonuçlarıyla gelişimi içinde ele alır. **"Resmi tarih"** ise, idealist bakış açısıyla tarih konusunda bilinsizleştirme demektir. Hani sık sözü edilen bir "münazara" konusu vardır: *"Bireyler mi tarihi yaratır, tarih mi bireyleri?"* Bu değişik şekillerde de söylenir. Tartışmanın z, kahramanları toplumsal koşulların mı yarattığı, yoksa toplumsal koşulları kahramanların mı belirlediğidir. Bu tartışma, idealist tarih anlayışıyla, tarihsel materyalist tarih anlayışı arasındaki farkın da tartışmasıdır. İdealist tarih yazıcısı, istediği kadar "objektif" olsun, onun yazdığı tarih, çarpıktır. Burjuvazi için ise, bu arpıklık, bilinçli bir tercihtir. Tarihin kitleler tarafından bu şekilde kavranmasından bir çok yarar umar. Evet, buna yeniden dönüp genişletiriz. şimdilik bu teorik açıklamaları, pratik nekleriyle ele almaya devam edelim.

Özlem: Bizde tarih denilince büyük bir çoğunlukla “Osmanlı” akla gelir. Zaten tarih dersi kitaplarının, gerekse de tarih üzerine kitapların büyük bölümü bunun üzerinedir. Fakat buna karşın Osmanlı tarihi konusunda da en genel anlamda bir bilgisizlik, ve bilgili olunan durumlarda bile, çok açık bir yüzeysellik söz konusudur. Yani egemen sınıfların en çok sahip çıkıyor gö-ründükleri Osmanlı tarihidir ama o tarihi bile öğretmekten kaçınırlar.

Gerçekte egemen sınıflar, ne Osmanlı tarihini, ne cumhuriyet tarihini halkın bilmesini istemezler. Onların tarihi Yavuz Sultanlar’dan, Fatih Sultan Mehmetler’den, Kanuniler’den, onların fetihlerinden ibarettir; gerçekte “Cumhuriyet”i de, yani imparatorluğun yıkılmasını da bir türlü kabullenememiş, içselleştirmemişlerdir. Gözleri, hala başka toprakları fethetmektedir. Fii-len güçleri bunun uzağında olsa da zihniyetleri fetihçi kalmıştır. Bu anlamda da *“milli manevi değerlerimiz”* diyerek sahip çıktıkları, Osmanlı tarihinin **yağmacılık, talancılık** tarihidir...

Burada bir örnek vereyim. 7 yıl kadar önce, 1999’da Osmanlı devletinin 700. yıldönümü kutlanmıştı. Siz de hatırlarsınız sanırım, yaygın etkinlikler düzenlenmiş, Üniversitede de paneller falan yapılmıştı. Bu kutlamalarda en çok vurgulanan Osmanlı’nın şu iki özelliği idi: *“Dünyanın üç kıtasına yayılmış olmak ve yaklaşık altı yüzyıl süren hükümranlılığıyla dünyadaki en uzun süreli devletlerden biri olmak...”*

Tarihi olarak bunlarda özel olarak övünülecek bir şey yoktur. Üç kıtaya yayılmak, katlederek, fethederek olmuştur. Kimse Osmanlı akıncılarını, ordularını çiçeklerle karşılamadı tabii. Ermeni meselesinde Fransa’nın Cezayir işgalini hatırlatanlar, Avrupa emperyalistlerine Afrika’daki sömürgecilik dönemlerini hatırlatanlar, iş Osmanlı’ya gelince ya dut yemiş bülbül gibi susuyor, ya da *“bizim sömürgeciliğimiz farklıydı, Osmanlı hoşgörülü”*ydü tezine sarılıyorlar.

Mazlum: Sen yine devam edersin buradan. Yeri gelmişken şu Osmanlı’nın hoşgörülülüğüne ilişkin kısa bir belirtme yapayım. Osmanlı’nın “sömürgeciliği”nin emperyalizmin arifesinde olan Avrupa ülkelerinin sömürgeciliğinden belli açılardan farklı olduğu doğrudur. Ama bu Osmanlı yönetiminin “hoşgörü”lü olmasından kaynaklanan bir fark değildir. Bu tamamen Osmanlı imparatorluğunun niteliğinin bir sonucudur. Osmanlı, kapitalizmin gelişme dinamiklerinin yavaş olduğu, askeri feodal bir nitelik taşır; talancı ve yağmacıdır. Fethettiği ülkelerdeki egemen sınıflarla işbirliği yapıp, orada fazla askeri güç konumlandırmaya gerek kalmaksızın egemenliğini sürdürmek ister. Ki Osmanlı, 1840’lardan itibaren yarı-sömürge olmaya başlamış bir imparatorluktur. Fethettiği ülkeleri tamamen kendine bağlayacak, onları kendi bünyesinde eritecek ekonomik, askeri ve politik güçten yoksundur. Değilse Osmanlı’nın fetih tarihinde kılıç zoruyla insanların inançlarını değiştirme de, çeşitli etnik kökene mensup kesimlerin sürgün, iskan yollarıyla eri-

tilmesi de, çocuklarının halkın ellerinden zorla alınıp asimile edilmesi de vardır. Buyur **Özlem**, sen devam et.

Özlem: Esasında ben de sözü, sahip çıktıkları Osmanlı egemenlerinin tarihine getirmek istiyordum. Ama önce Ő Osmanlı'nın 700. yıldönümü kutlamalarına ilişkin anlattığımı tamamlayım. Evet, bu kutlamalarda benim ikinci dikkatimi çeken Şuydu: Kutlamalar çerçevesinde Kültür Bakanlığı tarafından Topkapı Sarayı'nın bahçesine 36 padişahın büstleri dikilmişti. Bunların arasında 2. Abdülhamit, 5. Mehmet ReŐat ve daha önemlisi **Vahdet-tin**'in büstleri de bulunuyordu.

Bir Padişah düşünün ki, başında bulunduğu imparatorluğu bile savunmaktan aciz, İngiliz subaylarının denetimine girmeyi kabul etmiş, ülkesinden de bir İngiliz gemisine binip kaçmış... Tarihin en onursuz padişahları arasında yer alan birine bile sahip çıkmakla nasıl bir tarih anlayışına da sahip olduklarını gösteriyorlar aslında. Diyelim ötekilerin fetihçiliğini savunuyorsunuz, bu hainin nesini sahipleniyorsunuz peki?

Osmanlı'ya ilişkin sahiplenmeleri işte böyle bir sahiplenmedir. O tarihteki tüm katliamları, baskıları, hatta işbirlikçiliği bile sahipleniyorlar. Başka bir deyişle sahiplendikleri Osmanlı tarihi değil, **Osmanlı Sarayı'nın tarihidir**.

Bugün tarihi belgeler de açıkça gösteriyor ki, Osmanlı sultanları saraylarda, haremelerde eğlence, Őatafat, her türlü sapkınlık içinde yaşamışlardır. Büstlerini yaptıkları padişahlar, tahtlarını sağlama almak için, kardeşini öldürme hakkı sağlayan "fetvalar" çıkartmışlardır. Saray içindeki entrikaların bini bir paradır. Öz oğlunu, kardeşini öldüren padişahlar, akıl hastası, Őehvet düşkünü padişahlar anlatır tarihler. Anadolu köylüsü aç, sefil, perişanken; onlar saraylarında günlerini gün etmişlerdir. O kadar ki, Osmanlı'nın yarı-sömürgeleştiği dönemlerde, emperyalistler alacaklarını tahsil etmek için bizzat İstanbul'da bürolar kurup, vergilere saraydan önce el koyuyorlardı. Şimdi İstanbul Belediye Başkanı'nın İstanbul'a laleler dikip canlandırma çalıştığı **Lale devri** Osmanlı sarayının Őatafat devridir. Lale devri Őatafatı, başta Anadolu köylüsü olmak üzere, tüm Osmanlı topraklarındaki halkın yoksulluğu demektir.

Mazlum: Aslında, Osmanlı İmparatorluğu'nun yapısı nedeniyle bu tarihte bilimsel buluşlarıyla, sanata, edebiyata katkılarıyla övünebilecekleri fazla kişi yoktur. Mesela bir Piri Reis'le övünürler; dünyanın gerçeğe yakın ilk haritasını çizenlerden biri olduğu için. Ama işin garibi Şu ki, Piri Reis'i de Osmanlı yönetimi Hint seferindeki askeri başarısızlığını bahane ederek idam etmiştir.

Kemal: Haftaya konumuza değişik örneklerle ve tarihin dinamiklerini tartışarak devam ederiz. Kısaca, bir koç noktayı ekleyerek toparlayalım:

Açık ki, sömürücü egemen sınıflar cumhuriyet dönemi boyunca tarihten korktular.

Tarihten o kadar korkuyorlar ki, bırakın 500 yıl öncesini, 50 yıl öncesini, daha üzerinden otuz yıl bile geçmemiş 12 Eylül öncesini de unutturmak istiyor, bu yakın tarihleri bile göz göre göre çarpıtmaktan kaçınmıyorlar. Tarih çarpıtılmasını, unutturulmasını kesinlikle küçümsememeliyiz.

Mesela, daha yakın bir tarihte, MHP teşhir olmuş bir güçtü. O kadar teşhir olmuştu ki, oligarşinin doğrudan kullanamayacağı bir güç haline gelmişti. Eğer bir **"tarih silme"** operasyonu yapılmamış olsaydı, MHP'nin oylarını yüzde 20'nin üstüne çıkarıp iktidar ortağı yapmaları öyle kolay olmayacaktı. Böyle bir tarihsizleştirme politikası izlenmemiş olsaydı, gençlerimiz "12 Eylül nedir?" sorusuna "bir belgesel adı", "Evren kimdir?" sorusuna "res-sam" cevabı vermeyeceklerdi. Lale Devri'nin ne olduğu geniş kesimler tarafından bilinseydi, İstanbul Belediye başkanı, sanki çok matah bir şey yapıyormuş gibi sırta sırta, lalelerin önünde poz veremezdi değil mi"

Güzel bir tanımda şöyle der: **"Tarih, insanlık hayatının zaman içindeki akışıdır."** Egemen sınıflar bu akışı bulandırmaya, kesmeye çalışıyor. Tarihin akışını biz temsil ettiğimize göre, bunu anlatmak, tarihin geliştirici dinamiklerini bulup çıkarmak da bizim görevimizdir. Önümüzdeki sohbette üzerinde duracağımız **"tarih bilinci"** bizde somutlanmalıdır... Sevgili okurlarımız, önümüzdeki sayıya kadar şimdilik hoşçakalın diyerek sohbetimizi bitiriyoruz.

Konu: Tarih -2

Tarih bilinci, ideolojik mücadelenin bir parçasıdır

Merhaba! Geçen hafta başladığımız “tarih” gezisine devam edeceğiz bu sayımızda da. Tarih, ideolojik mücadelenin son derece önemli bir alanı olarak ele alınmak zorundadır. Çünkü kitleleri gerici ideolojilerin esiri yapmakta, şovenist, faşist düşünceleri kitlelere empoze etmekte, tarih genel olarak sanıldığından çok daha büyük bir rol oynamaktadır. Bu anlamda, sohbetimize başlarken şunları vurgulamak istiyorum: Devrimciler, birincisi; az çok yerli bir **tarih bilgisine**, ikincisi; bir **tarih bilincine**, üçüncüsü; olaylara ve olgulara **tarihsel** bakabilme yöntemine sahip olmalıdırlar. Sohbetimizin bu bölümünü de esas olarak bu kavramlar etrafında şekillendirelim.

Evet Özlem, tarihsel bilinç nedir, bununla başlayalım.

Özlem: **Tarihsel bilinç;** ansiklopedik bir tarif yaparsak, insanın, veya daha geniş anlamda **halkların kendi tarihselliğini bilmesidir**. Bu tabii ki, olayların genel, kronolojik olarak bilgisine sahip olmanın ötesinde bir şeydir. Önceki çalışmamızda vurguladığımız gibi, tarihini nedenleriyle, sonuçlarıyla bilmesidir. Bunun illa ki kitabı olması gerekmez. Halklar, bir yanıla tarihsel bilinçlerini tarih boyunca kuşaktan kuşağa aktarırlar. Bu anlamda her halkın tarih bilincinde, burjuvazinin gizlemek, unutturmak istediği şeyler kısmen de olsa yaşamaya devam eder. Mesela Pir Sultanların türkülerde, destanlarda yaşaması gibi... Ama bunlar tabii ki tek başına tarih bilinci dediğimiz şeyi karşılamaz.

Mazlum: Tarihin çarpıtılmasına karşı mücadele, bu bilincin oluşturulmasında önemli halkalardan biridir. Geçen hafta, “tarih bilgisi”nin iki yaygın kaynağı olduğunu, bunlardan birinin “eğitim”, diğersininse “milli yıldönümleri” olduğunu söylemiştik hatırlarsanız.

“Milli” bayramlar, tarihin çarpıtılarak, montajlanarak, hamasi kahramanlık öyküleriyle donatılarak yeniden yazıldığı günlerdir. Tarihin bu çarpıtılmış yeniden yazımında, egemen sınıflar kendi durumlarını gizleme imkanı da bu-

lurlar. Mesela gazileri yürüterek, Kurtuluş Savaşı'nda zaferin kazanılmasını anlatan marşları söyleyerek, emperyalizme karşı kazanılan bağımsızlığı, emperyalistlere çoktan sattıklarını gizlerler. Bu çarpıtılmış tarih dekoru önünde, "bağımsızlık", "vatan" diyerek, kitleleri mevcut faşist devletin destek gücü haline getirirler.

Bir örnek verelim. TSK'da askerlerin eğitiminde kullanılan **Askerin Ders Kitabı**'nda Türklüğün tarihi anlatılırken, "*Türklüğün vasıfları*" şu şekilde sıralanır;

"Türk; dünyanın en asil ve yılmaz milleti olduğu kadar da en çalışkan bir milleti olarak doğmuş ve yaşamıştır. Tembel insanları atalarımız kendilerinden saymazlardı."

Türk, niye dünyanın en asil milleti oluyor, diğer milletler niye ve neye göre daha az asil? Türk'ün dünyanın "en yılmaz" milleti olduğunun tarihi bir kanıtı var mı? Hamasilik böyle bir şeydir. Kanıt, belge, tanık aramaz. Öyleyse, öyledir.

Çok uluslu Türkiye'nin resmi tarihi, zaten Kürt'leri içermez. Sadece "Türk" vardır o tarihte. Peki gerçekten "Türk" var mı? O da yok aslında. Elbette her ulusun olduğu gibi Türklerin de bazı karakteristik özelliklerinden sözedilebilir. Ama bunlar "*allah vergisi*" değildir, "ırk"ndan kaynaklanan bir şey de değildir; her ulusun özellikleri, yaşadıkları tarihsel süreçlerle, yaşadıkları coğrafyalarla, üretim ilişkileri ve yönetim biçimleriyle şekillenmiştir.

Özlem: Bir başka örnekle devam edeyim. Evvelki hafta, Bursa'nın Orhaneli ilçesinde bir şenlik vardı. Şenliğin adı, **15'nci Karagöz Kültür Şenliği** idi. Şenliğin bu yılki konusu Enerji Bakanı Hilmi Güler'miş. Bakanın bu şenlikte yaptığı konuşmaya bakın:

"Bu güzel festivaller bizim milli kültürümüzü yansıtıyor. ... Büyük atalarımız, ceddimiz, Osmanlı buraları boşuna seçmemiş, bu güzelliği, dağların ululuğunu, boşuna tercih etmemiş. Ondan dolayı da çok güçlü bir kökümüz var..." (Türkiye, 14 Haziran 2006)

Haberin başlığı da "Karagöz Coşkusu"... Şimdi böyle "coşkuyla" sahip çıkıyor göründükleri Karagöz'ün kellesini vurduran da yine sahiplendikleri Osmanlı yönetiminden başkası değil oysa. O zaman şu soruyu sormak gerekiyor: Karagöz mü, yoksa onun başını vurduran Yıldırım Beyazıt mı "**Türklüğün vasıflarını**" temsil ediyor?(*)

Mazlum: Evet, "Türkler" kimlerdir? Nasıl bir ulusturlar, emperyalizmin aşağıladığı gibi "**barbarlar**" mıdır, ya da oligarşinin halklar arası düşmanlığı besleme ve kitleleri kendine yedekleme politikaları doğrultusunda söylediği gibi "**seçkin bir ırk**" mıdır?

Türkler, "Barbarlık"la da, "dünyanın en asil ve yılmaz milleti" olmakla da

tanımlanamaz elbette. Çünkü bunlar tarihsel, toplumsal temeli olmayan, dönemsel politik çıkarlar için uydurulmuş tariflerdir. Bir toplumun kültürünü tanımlarken, elbette *“egemen sınıfın kültürünün”* belirleyiciliği söz konusudur. Ama eğer bir ulusu tüm yönleriyle tanımak ve tanımlamak istiyorsak, sınıfsal ayrımıyla, üretim ilişkileri içindeki yerleriyle bakmak durumundayız.

Tarih kitapları, Oğuzlar’a, Göktürkler’e kadar uzanır. Ama onlara ilişkin nereyi fethettiler, hangi beyin kızı, hangi boya verildi, bunlar vardır. Tarih derslerinden hatırlayacaksınız, Orhun kitabelerinden, Dede Korkut masallarından sözedilir. O meşhur kitabelerde, yazıtlarda mesela Çin saldırısı karşısında, beylerin Çin’le işbirliğine karşı ayaklanmalar olduğu da yazılıdır. Yine bu yazıtlarda toplumun “beyler” ve “halk” olarak ikiye bölünmüşlüğü açıkça anlatılmaktadır. Halk için **“kora kamığ budun”** yani **“kara kemikli millet”** denir. Beyler ve kağanlar için ise **“Ak kemikli”** denir. Dede Korkut’da bile bu sınıfsal farklılaşmalar yer alır. Ama tarih kitaplarında yeralmaz bunlar.

Dolayısıyla yönetenler ve yönetilenler, ezenler ve ezilenler, bunların hangi üretim ilişkisi içinde bulunup birbirleriyle nasıl bir ilişki içinde oldukları yok sayıldığında, tarih ne olduğu belirsiz bir şeye döner. Yıldırım Beyazıt’ı da, Karagöz’ de **“milli kökümüz”** diye sahiplenir.

Niye kellesi vurdurulmuştur Karagöz’n? Çünkü mizah yoluyla işçilerin taleplerini, sıkıntılarını dile getirmiştir. Osmanlı düzeni muhalefete, yeniliklere kapalı bir feodal yapıya sahiptir. Bu yüzden zaten mesela matbaa, bulduktan ancak 200 yıl sonra gelebilmiştir Osmanlı’ya. Geçen sohbette Piri Reis rneği verilmişti. Piri Reis de tek değildir. Avrupa’da bilim ve sanat gelişirken bunun Osmanlı’da da yansımaları oluyordu. Mesela o dönem, İmam Cevheri, Hezarfen Ahmet Çelebi, Lagari Hasan elebi gibi çeşitli isimlerin bilimsel çalışmaları olduğu, keşifler peşinde koştukları biliniyor. Ama hepsinin sonu kellesi vurulmakla bitmiştir. şöyle der Osmanlı bunlar için: **“Bunlar havf edilecek (korkulacak) demlerdir; her ne murad ederlerse ellerinden gelür; böyle kimselerin bekaası (hayatta kalması) caiz değüldür!”**

Karagöz’ Yıldırım Beyazıt’ın katlettişdiğini unutturan tarih anlayışı, hem Vahdettin’i hem Mustafa Kemal’i sahiplenir. Anadolu’nun kurtuluşu için savaşanları “vatan haini” ilan edip haklarında idam fermanı çıkaran Vahdettin’le, vatan haini ilan edilen Mustafa Kemal’in birlikte sahiplenilmesi, bu tarih içinde mümkün gözükmese de, burjuvazi için, her türden gericilik için mümkündür. Osmanlıcılar, zaman zaman bu çelişkiyi farkedip, *“aslında Mustafa Kemal’i Anadolu’nun kurtuluşu için Vahdettin’in görevlendirdiği”* gibi saçma tezler uydurmuşlardır, ama böyleyse, Anadolu’dan emperyalistlerin kovulacağını anladığı an Vahdettin’in niye İngiliz gemileriyle emperyalist toprakların yolunu tuttuğunun cevabını veremezler. Bu yüzden de tartışan, sebep-sonuç ilişkilerini irdeleyen, sorgulayan bir tarih anlayışını reddedip yüzeyselliğe sığınır.

Mesela, Türklerin mslmanlıktan önceki dini inançları, Türklerin müslü-

manlığı kabul ediŐi, islam anlayışının çeşitli Türk boyları ve devletleri içinde nasıl gelişip Şekillendiği de, resmi tarihin hep boşlukta bıraktığı noktalar dır. Çünkü bu gerçekler bilinirse, ‘‘Türk-islam’’ sentezi bundan zarar görür, islamcılığı kitleleri pasifize etmekte bu kadar etkili bir Şekilde kullanamazlar. Türklerin müslümanlığı, Arapların baskıları sonucunda kabul ettikleri gerçeği bile, insanların kafasında Türklüğe ve Türklerin islamın kılıcı olduğuna ilişkin çeşitli efsaneleri yerle bir etmeye yeter.

Kemal: Evet, tarih bilincinin önemi işte böyle noktalarda daha somut hale geliyor.

Özlem: Hepimiz biliriz; kitlelerdeki ‘‘*böyle gelmiş, böyle gider*’’ düşüncesi, kitlelerin devrimcileşmesinin, mevcut düzeni değiştirme mücadelesine giriŐmesinin önündeki önemli engellerden biridir. IŐte bu düşünce, esas olarak **tarih bilinçsizliği** üzerinde hayat bulabilecek bir düşüncedir. Tarih bilincine sahip olan biri, binyıllardır insanlığın ‘‘*böyle gelmiş böyle giden*’’ bir gelişim seyri olmadığını da bilir. Burjuvazinin idealist tarihi ise, her Şeyin geçmişten beri aynı Şekilde olduğunu ve aynı Şekilde olacağını anlatan bir tarihtir.

Mazlum: Sanırım burada, zlem’in belirttiğinin daha iyi kavranması için ‘‘tarihsellik’’ten, ‘‘tarih felsefesi’’nden de söz etmeliyiz.

Tarih, Marksizmle bir bilim haline gelmiştir. Ondan nceki tarih, bir nevi **vakanvislik**’dir. Nitekim, burjuva tarih, buğn de hala öyledir.

Tarihsel materyalizm, tarihte bilimselliğin de kurulması demektir. **Mark-sist tarih bilimi** (ki buna **tarih felsefesi** de denir), tarihin **anlamını**, gelişmenin **kanunlarını** ve bu gelişim içinde insanlığın, toplumların ana **sıçrama noktalarını** inceleyerek, tarihi kronolojik bir yığın olmaktan çıkarmıştır.

İdealist tarih anlayışına göre, zlem’in de belirttiği gibi, toplumlar, sonsuz olarak aynı aŐamalardan geçer. ‘‘**Kanuna bağlı bir sosyal gelişim**’’ yoktur. Bütün mesele de bu ‘‘kanun’’lardadır.

Marks’tan önce ‘‘Aydınlanmacılar’’ olarak anılan (Voltaire, Montesquieu gibi) aydınlar da, ‘‘tarih felsefesi’’ kavramını kullanmaya başlayarak, din-ci/metafizik tarih anlayışına karşı ‘‘**nedensellik**’’ düşüncesini geliştirmişlerdir. Yani tarihin akışı Şu Şekilde değil de bu Şekilde oluyorsa, o halde onun bir nedeni vardır diye düşünerek, o nedeni tahlil etmeye giriŐmiŐlerdir.

Sonuçta onlar idealizmden tam kopamamıŐlarsa da Marks ve Engels’le birlikte, bu tarihsel ve toplumsal yasalar ortaya konuldu.

Tarihsel materyalizmin ortaya koyduğu toplumsal gelişmenin, yani tarihin kanunları, elbette burjuvazi tarafından kabul edilemezdi. Bu nedenle de **burjuva tarih teorisi** diye bir Şey yoktur esas olarak. Çünkü burjuvazi, tarih üzerine genellemeler yapmaktan, toplumsal gelişmeler üzerinde üretim iliŐ-

kilerinin belirleyiciliğini kabul etmekten hep kaçmıştır. Olayların kronolojik bir dizilişine indirgemıştır tarihi. “Neden”ler, “gelişme kanunları” yoktur burjuva tarihte.

Kemal: “Peki neden” diye soralım yine? Bu kanunlar nedir, nasıl işler ki, burjuvazi tarihten bu kanunları siliyor?

Mazlum: Tarihsel ve toplumsal yasalar, insansal faaliyetlerin genel yönelimini belirleyen yasalardır. Aslında bunlar bizim okurlarımızın yabancıdır değildir. Bunlar, tüm toplumsal süreçler için geçerli olan zorunlu uygunluk yasası, nicelikten niteliğe geçiş yasası, yadsımanın yadsınması yasası, karşıtların birliği ve savaşımı yasası veya belli bir üretim biçimine özgü olan kapitalist birikimin genel yasası, ekonomik bunalımlar yasası, eşitsiz gelişme yasası gibi yasalardır.

Mesela, bir toplumun gelişmesi için, üretim ilişkileriyle üretim güçleri arasında bir uygunluk olmak zorundadır. Bu uygunluk bozulduğunda, üretim ilişkileri, üretim güçlerinin gelişiminin önünde engel olmaya başlamış demektir. Ve aşılma zorundadır. Bu tarihsel ve toplumsal bir yasadır.

Tarihin genel akışı ileriye doğrudur. Tarih boyunca, bir üretim ilişkisini hep daha ileri bir üretim ilişkisi takip etmiş, her toplumsal yapı, bir süre üretici güçleri geliştirip bir süre sonra onun önünde engel olmaya başlamış ve üretici güçleri geliştirecek yeni bir toplumsal yapı zorunlu hale gelmiştir...

Tarihin genel akışı ileriye doğru olmakla birlikte, tekil ülkelerde, bazı tarihsel kesitlerde, gerileyişler yaşanması da bu tarih anlayışıyla çelişmez. Sosyal hayat, kültür, eğitim, politika, ekonomik sistem tarafından belirlenen olgular olmakla birlikte, nisbi bir bağımsızlığa da sahiptirler.

Kapitalist üretim biçimi, tarihin belli bir döneminde ilerleyişin motoru olarak rol oynarken, başka bir dönemde gerileyişin özellikleri egemen hale gelir. Keza, aynı dönemde de ilerleyiş ve gerileyiş olgularını yan yana görebiliriz. Emperyalizm döneminde, sosyal alanda gerileyiş egemen iken, bilim ve teknikte bir ilerleyiş de görülebiliyor.

Tarihsel süreçte, kaçınılmaz olarak kendisini gösteren bütün tesadüfi, gelip geçici olgular, bütün zigzaglar, o aşamanın sonunda aşılar; başka bir deyişle tarihsel olan, mantıksal olan sonucuna ulaşır. Tarih “**düzeltilmiş**” olur. Elbette bu düzeltme de yine diyalektik ve tarihsel materyalizmin kanunlarına göre işler.

Kapitalizmin bunalımları, bu yasaların sonucudur. Bu nedenledir ki, tekelci burjuvazi, onbinlerce ekonomist, yüzbinlerce personel çalıştırırsa da bu bunalımları engellemeye hiçbir zaman muvaffak olamaz. Burjuva ideologları, siyasi veya ekonomik alanda açık gerileyiş dönemlerini, bunalım dönemlerini, subjektif faktörlerin etkisiyle -mesela Hitler’in kişiliğiyle veya falan par-

tinin politikalarıyla- açıklarlar.

Özlem: Ben burada bir ek yapmak istiyorum. Yanlış bir şekillenme olmaması için şunu da belirtmeliyiz sanırım. Doğanın ve toplumun kanunlarına vurgu yaparken, tarihin gelişimindeki diğer etkenler gözardı edilmemelidir. O zaman bir başka yanılgıya düşülür, tarihsel materyalizm kabalaştırılmış olur. Tarihsel gelişimin iki etkeni vardır: Bunları, objektif ve subjektif etkenler olarak adlandırırız.

Objektif etkenler, insanlardan bağımsız olarak varolan ve onların faaliyetlerini belirleyen etkenlerdir. Subjektif etkenler ise, sınıfların, kitlelerin, devletlerin, bireylerin faaliyetlerinden oluşur. Bu etken, onların bilinçliliği, iradesi, güç ve yetenekleriyle belirlenir.

Son tahlilde objektif etkenler belirleyicidir; fakat burada kavranması, atlanmaması gereken nokta, bu belirleyiciliğin kendini yine subjektif etkenlerin faaliyetleriyle somutluyor olmasıdır. Subjektif etken, objektif koşulların hazır olduğu koşullarda belirleyici hale gelir.

Tarihsel yasalar, insanın, kitlelerin bilinçli etkinliğini dışlamaz, tam tersine, bunu tarihsel gelişmenin zorunlu ayağı olarak görür. Çünkü bu toplumsal yasalar, toplumsal bir katılımı işlerler.

Bu noktada verilen klasik bir örnek vardır: “*Güneş nasıl olsa doğacak, bunun için parti kurmaya, savaşımaya ne gerek var*” denilir. Eğer bunu gözönünde bulundurmazsak, pekala kapitalizmi sosyalizm takip edecekse, bunun için örgütlenmeye, mücadeleye ne gerek var sonucu da çıkarılabilir. Toplumsal yasaların bu özelliği, onları doğa yasalarından ayıran başlıca özelliktir zaten.

Kemal: Konuşma dilinde de sık sık kullandığımız bir kelime vardır. Olaylara “**tarihselliği içinde**” bakmalıyız deriz mesela. Tarihsellik, bilimsel bir kavramdır. “**Olayları ve olguları, kendi doğuş ve gelişim süreçleri içinde, onları belirleyen ve etkileyen şartlarla bağı içinde ele alma ilkesi**” diye tanımlayabiliriz bunu.

Yani, bir olayı tarihselliğiyle ele almalıyız derken, demek ki kastettiğimiz, o olayı, kendi gelişim süreci içinde, onu etkileyen koşulları gözönünde bulundurarak ele almaktır. Mesela, yakın, güncel bir örnek olarak, denilir ki, Kızıldere’ye kendi tarihselliği içinde bakılmadığında, onu anlamak mümkün değildir. Kızıldere’ye tarihselliği içinde bakmak nedir o halde? Yukarıdaki tarif bunun cevabını da veriyor; Kızıldere’yi “**kendi doğuş ve gelişim süreci içinde, onu belirleyen ve etkileyen şartlarla bağı içinde**” ele almaktır.

Biraz önce sözettiğimiz “Türklüğün vasıfları” konusunda da aynı şeyler geçerlidir. O vasıflar da ancak tarihselliği içinde anlaşılabilir ve tanımlanabilir. Metafizik tarih anlayışına göre, “*Roma devletini yaratan, Romalıların ken-*

dilerine özgü ruh güçleridir. Grek sanatını yaratan Greklerin kendilerine özgü ruh güçleridir.” Oysa gerçek böyle değildir. **Tarihsellik** bakış açısı ve yöntemiyle, birbirinden bağımsız gibi görünen olaylar ve olguların bağı açığa kavuşturulmuş ve tarihte belli türde olayları ve olguları niye belli türde olaylar ve olguların izlediğinin cevabı verilmiştir.

Tarihsellik ilkesinin karşıtı ise, burjuva tarih anlayışına yön verir. Bu anlayış, **pozitivist** ve **amprik**'tir. Pozitivizm, kelime anlamı olarak **“olguculuk”** demektir. Amprizm de “deneycilik” anlamına gelir. Yani bu anlayış, sadece olguları ve sadece denenebilen, **gözle görülebilen** şeyleri içerir. Tarihsel ve toplumsal yasalar ise, gözle görülemez, üzerinde bir laboratuarda deney yapılamaz! Burjuva tarih işte bu yüzden, sadece peşpeşe dizilebilecek olguları, gözle görülebilir olayları içerir. Bu olayların iç bağlantıları, neden sonuç ilişkileri, nicelik ve nitelik halleri yoktur. Hatırlarsanız, sohbetimizin ilk bölümünde Özlem, okullarda öğretilen tarihi anlatırken, onun bir özelliğini *“olayların kronolojisi vardır, olaylar arasındaki bağlantılar yoktur”* diye belirtmişti. Pozitivizm işte tam da budur.

Mazlum: Biraz konu dışı bir ek yapayım. Aslında tarih konusundaki bu yaklaşım farklılığı, “insanın doğasal tarihi” söz konusu olduğunda da geçerlidir. Darwin de bir bakıma insanın doğasal tarihini yazarak idealist tarihi çürütmüştür.

Kutsal kitaplar, dünyanın altı bin yaşında olduğunu söylüyorlardı. Oysa bilim, kesin bir biçimde kanıtladı ki, dünyamız iki milyar yaşındadır. Aradaki farka bakın. İnsanın ilk atalarının bile yeryüzünde görülmeleri, 20 milyon yıl önceye uzanmaktadır.

Metafiziğe, dinlere göre, bütün canlı türleri, tanrı tarafından tek tek yaratılmışlardır. Hepsi, bugün nasıllarsa öyle yaratılmışlardır ve sonsuza kadar da öyle kalacaklardır. Değişmemişlerdir, değişmeyeceklerdir. Tüm türlerin en kusursuz halleri göğün katlarında bir yerdedir. Oysa bilim kanıtladı ki insan dahil, toplumlar dahil, her şey gelişmekte, değişmektedir. Hiçbir şey olduğu gibi kalmamıştır ve kalmayacaktır. Tüm gericiliğin, emperyalizmin Darwin'in evrim kuramına düşmanlığı bundandır. Ki bunu da bir gün ayrıca ele alabiliriz.

Kemal: Evet, toparlayalım isterseniz. Görülüyor ki, düşünen, sorgulayan, dersler çıkararak tarihsel gelişmelerin nedenlerini, sonuçlarını, kavramaya çalışan bir tarih bilinci burjuvazi için tehlikelidir. Dünün saltanatını tanımak, bugünkü saltanat sahiplerini de tanımaktır. Dünün Vahdettinleri'ni tanımak, bugünün Vahdettinleri'ni de tanımaktır. Börklüce'yi, Atçalı Kel Mehmet Efe'yi öğrenmek, mesela, bir grubun dağda yaktığı isyan ateşinin pekala bir halk ayaklanmasına dönüşebileceğini öğrenmektir. Ve bunlar tehlikeli bilgiler, tehlikeli tarihi tecrübelerdir.

Bitirirken bir örnek daha verelim ki burjuvazinin olaylara, olgulara bakış açısı, dolayısıyla tarihi yorumlayışı iyice netleşsin. Hani tren kazalarından, maden kazalarından sonra sık sık gündeme gelir, ülkeyi yönetenler büyük bir pişkinlikle “*takdiri ilahi*” derler ve biz eleştiririz. Bu bir bakış açısıdır. Şimdi size aktaracağım örnek karşısında, “*bu kadarı da olmaz*” diyeceksiniz ama gerici bir anlayışa, idealist tarih ve felsefe anlayışına sahip olanlar olayları ve olguları başta türlü dü açıklayamazlar.

Bilindiği gibi, Osmanlı İmparatorluğu, 1. Paylaşım savaşına Alman emperyalizminin yanında girdi. Savaştan da yenilgiyle çıktı malumunuz. Yenilgi sonrasında yenilginin sorumlusunu bulmak için usulen bir soruşturma yapılır. İttihat Terakki'nin yönetim kadrosundan Halil Bey, eksik olan neydi, nerede hata yapıldı vb. şeklinde kendisine sorulan soruları şöyle cevaplar: “*Ne yapalım oldu bir defa. Takdir-i ilahi böyleymiş.*”

Üstelik bu Halil Bey, Osmanlı-Alman ittifakının tartışıldığı toplantıda, “*Alman elçisi kapıda bekliyor, herife ayıp oluyor yahu. Adam söylenmeye başladı. İmzalayalım şu anlaşmayı, alsın çıkıp gitsin*” diyen kişiydi.

Düşünün, Osmanlı'nın bu savaştaki insan kaybı, 1 milyon 50 bindir. (1914-18 arasında, silah altına alınan 2 milyon 900 bin askerden bu kadarı “zaiyat”tır.) İşte bu kadar büyük bir kaybı bile “takdiri ilahi” diye açıklayan anlayıştır sömürücü egemen sınıfların tarih anlayışı. Bu anlayışın tarih kitaplarında “Osmanlı niye 1. paylaşım savaşına girdi... niye 12 Eylül oldu?” gibi sorulara cevap verebilmesi mümkün mü?

Onlar çarpıtacak biz düzeltereğiz, onlar unutturacak biz hatırlatacağız. Bu, başta da dediğim gibi, ideolojik mücadelenin önemli bir parçasıdır. Çünkü, tarih, **halkın kimliğini, kişiliğini** oluşturan en önemli parçalardan biridir. Dolayısıyla bunda hem sabırlı, hem ısrarcı olmalıyız.

(*Bazı kaynaklar Karagöz'le Hacivat'ı öldürtenin Sultan Orhan olduğunu belirtir. Karagöz'ün inşaatında çalıştığı Bursa Ulu Camii, Sultan Orhan döneminde başlanıp Yıldırım Beyazıt zamanında bitirilmiştir. Rivayetlerin farklılığı buradan kaynaklanmaktadır.

Konu: Halk Düşmanı

Düşman ve Savaş; yaşadığımız toplumun gerçekleridir

Sevgili Yürüyüş okurları merhaba! Merhaba dostlarımız. Nazım'ın "hoş geldin" başlıklı bir şiiri vardır, duymuşsunuzdur... Şiirin bir yerinde "Biz bıraktığın gibiyiz." der ve ekler: "Ustalaştık biraz daha taşı kırmakta / dostu düşmandan ayırmakta..."

Nazım'ın iki dizede anlattığı gibi, dostu düşmanı ayırmak, "kavgada ustalaşma"nın ölçülerinden biridir. Ve biz de bugünkü sohbetimizi bu konuya ayırdık. Halk düşmanlığının tarifinin yer yer bulanıklaştığı, halk düşmanlarıyla halk ve halkın temsilcileri arasındaki çizgilerin yer yer inceldiği bir ortamda, "Halk düşmanı" kavramına daha dolu bir içerik yüklemek ve bu kavramı daha çok kullanmak gerektiğini düşünüyoruz.

Mazlum: Bu kavram üzerinde neden durmamız gerektiğine dair ben iki güncel örnek vermek istiyorum. Birincisi, önümüzdeki seçimlere yönelik ittifak tartışmalarıdır. Halkın temsilcisi, halkı savunan olma iddiasındaki kimi güçlerle, halk düşmanı oldukları tartışmasız kesimler arasında birlikler olabileceğine dönük yapılan "fikir cimnastiği"! İkincisi ise, geçen sayımızda dergimizde yer alan yozlaştırmayla ilgili yazılarda dikkat çekilen bir noktaydı. Yaptıkları "iş" itibarıyla halka zarar veren, halkı çürüten kişilere karşı bir "kanıksama", bir "kabullenme" görülmesi, gerçekten de üzerinde durulması gereken bir noktadır. "Halk düşmanları"yla, halk arasındaki sınırlar nasıl bu kadar incelebilmıştır, tabii ki tartışılması ve bu sınırların yeniden kalınlaştırılması gerekir.

Kemal: Evet, "halk düşmanı" kimdir, kimlerdir, bunu açacağız. Ama ondan önce değinilmesi gereken bir nokta daha var. "Düşman" gibi bir kavram, tanım gerekli midir? Bir çoğumuz tanık olmuşuzdur, düşman kavramı, burjuvazinin etkisi altındaki kesimlere, hatta solun bazı kesimlerine "sert" bir kavram gibi gelir, hatta bunu kimileri "irkiltici" veya "itici" bulurlar. Buna

rağmen, neden böyle tanımlamalıyız Özlem?

Özlem: Bunun son derece yalın bir cevabı var bence. Kendini bir savaşın içinde gören herkes, bir düşman kavramına da sahip olmak durumundadır. Çünkü adı üstünde bir **savaş** varsa, o savaşta **taraf**lar da vardır ve savaşın tanımı ve doğası gereği, taraflar birbirinin “**düşmanı**”dır.

Sınıflar savaşı, tarihteki en uzun süreli, en kesintisiz ve en yaygın savaştır. İki taraf, yani birbirine uzlaşmaz biçimde düşman sınıflar, politik, askeri, ekonomik, kültürel her alanda kesintisiz bir biçimde savaş halindedir. Her alan bu savaşın kıyasıya, birbirini “yoketme” hedefiyle sürdürdüğü cepheler durumundadır. Sınıf savaşı teorisini kabul edip, “düşman” tanımlamasını kabul etmemek mümkün değildir. Böyle yapanlar, o teoriyle daha başından bir çelişki ve tutarsızlık içindedir. Ki reformistlerin çoğu bu konumdadır; sınıf savaşı teorisini, “teoride” kabul ederler. Ama o savaşın içerdiği sınıfsal karşılıkların, düşmanlıkların adını koymaktan kaçarlar. Bu ise onların soruna bir “savaş” olarak bakmadıklarının ifadesidir.

Mazlum: Yani başka deyişle “savaştan” kaçışlarının göstergesidir değil mi! Hemen belirtiyim, askeri anlamda bir savaştan sözlemiyorum sadece, “düşman” tanımını kullanmamak, askeri değil, politik, sınıfsal anlamda da savaştan kaçışın ifadesidir. Şunu biliyoruz ki, halk ve düşmanları arasındaki çelişki ve çatışmaları yumuşatan, halkı, dostlarını ve düşmanlarını ayıramaz hale getiren her teori, her politika, sonuçta halka zarar verir. Bu çizgiler, gerek egemen sınıflar, gerekse de reformizm tarafından sürekli olarak inceltilir, “halk düşmanlığı” belirsiz bir kimlik, belirsiz bir suç haline getirilir, halkın düşmanına kin, nefret duymaması öğretilir. Burjuvazi, malum sürekli “*kini, öfkeyi değil, sevgiyi büyütelim*” benzeri deyişlerle, ezilenlerin, ezilmişlikten doğan öfkelerine, sınıf kinlerine gem vurmaya çalışır. Küçük-burjuva aydın kesimler, reformistler de hümanizmle, diyalog politikalarıyla gerekçelendirerek aynı şeyi yaparlar.

Reformist, revizyonist solun basınına izleyin. “Düşman” kavramını görmezsiniz kolay kolay. Konuşmalarında da duyamazsınız. En fazla “akademik”, “teorik” bir kavram olarak sözederler “düşman”dan.

Oysa burada şunu da belirtmeliyiz ki, **düşman** kavramı sadece “teorik” bir belirleme olmanın ötesinde bir duygu, bir ruh halini de belirler aynı zamanda. Düşman derken, gerçekten insan onu duyar, hisseder. Düşman derken bilincindeki sınıf kini yüklenir sesine. Halktan uzaklaştıkça, açıklıktan, yoksulluktan, çaresizlikten uzaklaştıkça, öfke azalır, kin küçülür, düşman soyut bir kavram haline gelir. Giderek gereksiz bulunur. Kini, öfkeyi yokede lim diyenlerin, “düşman” tanımlamasına ısrarla karşı çıkanların burjuva, küçük-burjuva çevrelerden olması elbette rastlantı değildir.

Kemal: O zaman şöyle diyebiliriz: Düşman tanımını içselleştirilmiş bir kavram olarak kullanmakla, devrim ve iktidar iddiasına sahip olmak arasında yakın bir bağ vardır.

Marksist-Leninist literatürde **sınıfların mevzilenmesi** diye ifade edilen şey, bir bakıma dostların ve düşmanların tasnif edilmesidir. Devrim yolunda, kimleri yanına, kimleri karşına alarak yürüyeceğinin tesbitidir. Düşmanın net ve açık tanımlanmasıyla emekçileri devrim hedefinden uzaklaştıracak her türlü uzlaşmaya, teslimiyete de kapılar kapatılmış olur. Başka bir deyişle, düşman tanımlaması ve bu tanıma göre şekillenmiş bir politik çizgi, icazetçiliğin daha baştan reddidir.

Devrim sürecinin gelişimi, sınıflar arasındaki çelişkilerin keskinleşmesi, çatışmanın artması demektir. Düşman tanımını kullanmayanlar ise, tersine olarak sınıflar arasındaki çelişkileri yumuşatmaya, mücadelenin şiddetini yumuşatmaya çalışırlardır. Onun için, kabaca ifade edersek, düşmanı kızdırmamak, düşmanın şiddetini üzerlerine çekmemek için düşmana düşman demezler.

Düşmana düşman diyeceğiz, bunun gerekliliği, zorunluluğu, devrimci bir bakış açısından vazgeçilmezliği sanırım az çok netleşmiştir. O zaman şimdi tanımlayalım, düşman kimdir, nedir?

Özlem: Belki biraz genel olacak ama ben şöyle diyorum: “**devrime engel olan herkes ve her şey, düşmandır.**”

Mazlum: Aslında doğru bir tanımlama. Ama kendisinin de dediği gibi, biraz genel. Daha somut olarak içeri doldurmamız kavramın. Sınıflar mücadelesinin farklı farklı cephelerinde düşmanı farklı olguları öne çıkararak da tanımlarız. Ancak tüm bunların bileşkesini ifade etmek istersek, Özlem’in yaptığı tanım, ulaşacağımız en kapsamlı tanımlardan biridir. Ki o tanım, bizim hayatın her alanına, savaşın her cephesine uyarlayabileceğimiz bir tanımdır. Buna yeniden döneriz, ama şimdi sınıfsal olarak, siyasal olarak daha somut biçimde düşmanı adlandıralım. Devrimci hareketin programından okuyorum:

“BU SAVAŞTA HALKIN DÜŞMANLARI ŞUNLARDIR:

- Başta ABD emperyalizmi olmak üzere tüm emperyalist güçler, bunların askeri, ekonomik ve politik üsleri, temsilcilikleri, yardım paravanası altındaki ajan üsleri,

- İşbirlikçi teknelci sermayedarlar, işbirlikçi tüccarlar, tefeciler, büyük toprak sahipleri, toprak ağaları ve bunların özel silahlı güçleri,

- İktidarda bulunan tüm devlet yetkilileri, düzeni savunan milletvekilleri, üst bürokratlar.

- *Devletin resmi ordusu, polisi, MİT, Kontrgerilla, korucular ve bunların kurumları,*

- *Oligarşik yapının içerisinde yer alan, düzeni savunan, faşist ve Devrimci Halk İktidarı savaşını engellemeye çalışan tüm siyasi partiler,*

- *Emperyalizm ve Oligarşiye hizmet eden, devrimci savaşı engellemekte kullanılan tüm devlet kuruluşları ve özel kuruluşlar,*

- *Devrimci savaşı engellemeye çalışan, oligarşiye yardım eden muhbirler, hainler, ajan ve provokatörler ve bunların örgütlenmeleridir.”*

Burada sıralananlardan hareketle özetlersek şöyle diyebiliriz: Düşmanımızın en kısa ve özet ifadesi; emperyalizm ve oligarşidir.

Kemal: Sınıfsal ve siyasal açıdan düşmanı böyle tespit ediyoruz. Bu tespit aynı zamanda bizim neden **anti-emperyalist, anti-oligarşik** devrimi savunduğumuzu da açıklıyor. Asıl düşmanlarımız bunlarsa, devrimimiz bunları yıkacak, altedecek bir muhtevada olmak durumundadır. Tabii burada şunu belirtmeliyiz. Bunu tespit etmek, gereklidir ama yeterli değildir. Devrimin bu muhtevada ilerleyebilmesinin koşullarından biri ise, halka asıl düşmanlarının bunlar olduğunu göstermekten geçer.

Sömürücü egemen sınıflar, denilebilir ki, bütün sömürücü toplumlarda sömürde, zulümde kendi sorumluluklarını gizlemek için yöntemler geliştirmişlerdir. Çok sıkıştıklarında düzenin bir kaç memurunu kurban ediverirler. Osmanlı Padişahlarının kaç vezirin kellesini isyan eden askerlerin, halkın önüne attığını biliriz. Burjuvazi bunu kuşkusuz daha inceltmiş yöntemlerle yapar. Ama yaptığının özü aynıdır. Mesela, halkın tepkileri, memnuniyetsizliği yoğunlaştığında, tepkiye yolaçan konuda soruşturma komisyonları kurar, aslında her şeyi “egemen sınıflar için yapmış olan” kişileri mahkemeler önüne çıkarır; mesela ekonomik krizleri, bir kaç politikacının sırtına, katliam politikalarını bir kaç askerin, polisin sırtına yıkar... İşte bunların sonucunda, ilginçtir ama sınıfsal olarak en temel düşman, halk düşmanı olduğunu en fazla gizleyebildir. Tekelci burjuvaziyi kastediyorum.

Sanki halka karşı işlenen suçlarda, onların hiçbir dahli yoktur. Sanki bütün bunlar onların çıkarları için yapılmamıştır. Sanki bütün bunlardan haberleri de yoktur ve “kamuoyu” ne zaman öğrenmişse, onlar da o zaman öğrenmiştir.

Emperyalist işgalin gizli olduğu ve faşizmin de demokrasicilik oyunuyla maskelendiği bizim gibi ülkelerde, oligarşinin bu ve benzeri manevralarının inandırıcı olması daha kolaydır. Bu nedenle de gerçek düşman, kendini daha fazla gizleme imkanı bulmaktadır.

Ve işte bu nedenle mücadele, aynı zamanda düşmanın yüzünü açığa çıkarmak mücadelesidir. Düşmanın yüzü açığa çıktıkça mücadele gelişecek, mücadele geliştikçe düşmanın yüzü daha fazla açığa çıkacaktır. Bunun diya-

lektiği de böyledir.

Özlem: Burada düşman konusundaki bir başka tartışmaya da değinebiliriz sanırım. Asıl düşman emperyalizm ve oligarşi ise, bunların kullandığı kesimleri düşman saymayacak mıyız? Örneğin bazıları, işkencecilerin, katliamcılarının “düşman” görülmesine karşı çıkıp der ki, “*onlar eninde sonunda emir kulu, asil suçlular onlar değil...*” Bir diğer yaklaşım ise, burjuvazinin yukarıda anlatılan manevralarına kanılması sonucunda ortaya çıkar; onlar da mesela polisi, orduyu eleştirir, ama onların arkasındaki asıl güçleri işaret etmez, onları düşman görmez...

Mazlum arkadaşın devrimci hareketin programından diyerek okuduğu bölüm bu anlamda önemlidir. Sınıfsal olarak asıl altetmemiz gereken düşman, emperyalizm ve oligarşidir, ama emperyalizm ve oligarşi, çıplak bir biçimde çıkmaz halkın karşısına, ordusuyla, polisiyle, hapishanesiyle, düzen partileriyle, diğer kurumlarıyla çıkar. İşte bu anlamda ben biraz önce tanıımı daha genel biçimde ifade ettim; tekrar söyleyecek olursak: Devrimin düşmanı, devrimin önündeki politik, askeri tüm engellerdir.

Düşmanın kullanan veya kullanılan durumunda olması, devrimin önünde oluşturduğu engelin niteliği, düşman güçlerin sınıfsal kökenleri, elbette kendi özgünlüğü içinde değerlendirilir ve o düşmana karşı nasıl, hangi yöntemlerle mücadele edileceği, engelin nasıl aşılabacağı da bunlara göre belirlenir. Düşman güçlerin farklılıkları, düşmana karşı mücadele biçimlerinin tesbiti açısından önemlidir. Ama “düşman” tanıımı açısından esas alınamaz; bu noktada esas alınması gereken devrimin önünde engel oluşturup oluşturmadığı olmalıdır.

Kemal: Özlem’in demek istediğini şöyle formüle edelim isterseniz. Yaşadığımız toplumda her olay, her olgu, her kurum sınıfsal bir nitelik taşır. Mesela onları bu sınıfsal nitelikleriyle görebilmektir. Onların dost mu, düşman mı olduğunu ancak bu sınıfsal niteliklerini gözönünde bulundurarak anlayabiliriz. Sınıfsal niteliğini ve sınıfsal yerini tespit etmekte en çok yanılgıya düşülen bir örneği, burjuva medyayı alalım ele. Tek tek yazarlar, haberler olarak değil, bir kurum olarak burjuva medya, oligarşinin safındadır. Bu anlamda da **halka düşman** bir kurumdur. Burjuva basın-yayını çok iyi analiz edebilirsiniz. Nitekim, bu şekilde son derece kapsamlı yayınlar yapanlar da vardır, bunlardan biz de yararlanırız. Fakat onu bir “**düşman**” olarak tanımladığımız sürece, o analizin bir yanı hep eksik kalır, neyi niçin yaptığını tespit etmekte sık sık yanılgıya düşülür. Düzenin diğer doğrudan kurumları içinse bu haydi haydi böyledir.

Özellikle kritik aşamalarda, tarihin dönüm noktalarında halkın dostlarını ve düşmanlarını çok daha kesin çizgilerle ayırtırmak daha büyük bir önem taşır. Mesela devrimci hareketin 12 Eylül’den sonra yayınladığı ilk bildirisinin

son başlığının “**Dostlarımız ve Düşmanlarımız**” şeklinde olması tesadüfi değildir. Bu nesnel bir ihtiyacın sonucudur.

Ancak bu konuda solda hem bu kavramı kullanmaktan kaçınıldığı, hem de düşman kavramında muğlaklıklar olduğu için bu netliği her zaman görmek mümkün değildir. Kendileri bu konuda net olmayanların halka düşmanını göstermesi de zaten düşünülemez. Özellikle reformist solun politika ve taktikleri, kitlelerdeki muğlaklığı besler. Bu kesimler, mesela işbirlikçi tekeli burjuvazinin, mesela Avrupa emperyalizminin “düşman” olduğunu unutturacak politikalar savunup, buna uygun söylemler kullanabilirler pekala. Mesele şu veya bu kesimle ittifak yapıp yapmama meselesi de değildir.

Halkın sınıfsal olarak uzlaşmaz çelişki içinde bulunduğu, dolayısıyla kurtuluşu için onlarla savaşması gereken kesimlerin bu niteliğinin belirsizleştirilmesinde Kürt milliyetçi hareketinin de önemli bir payı vardır. AB ve emperyalizmin hemen tüm uluslararası kurumlarının nitelikleri unutturulmuş, içte, toprak ağalarıyla halkın çelişkileri mücadelenin bir konusu yapılmamış, mafyacılar “Kürt işadami” diye sahiplenilmiştir. Onların oligarşi tarafından “Kürt düşmanı” politikalar sonucu katledilmesine karşı çıkmak farklı bir şeydir, onların yaptığı işleri “işadami” diye meşrulaştırmak farklıdır... Sınıf düşmanının muğlaklaştırılması, “ulusal kurtuluşu amaçlayan bir hareket” olmasıyla da açıklanamaz.

Bugün zaten böyle bir ihtimal yok ama tarihi süreç açısından belirteyim; halkın iktidarını hedefleyen devrimciler açısından, burjuvaziyle ittifak yapıldığı dönemlerde bile, burjuvazinin proletaryanın sınıf düşmanı, can düşmanı olduğu unutturulmaz. Çin Devrimi bu açıdan yerinde bir örnektir. Çin’de Japon işgaline karşı milli burjuvaziyle ittifak yapıldığı dönemde bile sürdürülen propagandanın en önemli unsurlarından biri, “*burjuvazinin düşman olduğunun bir an dahi unutturulmamasını*” amaçlar; son nihai savaşın burjuvaziyle yapılacağını vurgular sürekli. Bu, her koşulda vurgulanmadığı sürece, halka düşmanını göstermek mümkün olmaz.

Mazlum: Bunun devamı olarak şunu da eklersek, sanırım konu daha tam kavranılmış olur. Temel sınıflar açısından düşmanı tanımlamak zor değildir. Fakat toplum, temel sınıfların yanısıra bir çok katmanı da içerir. Bu anlamda da toplumsal ilişkiler içinde oluşan veya oluşması muhtemel saflaşmalarda toplumun çeşitli sınıf ve katmanları cetvelle çizilmiş gibi ayrılmazlar birbirinden. Çeşitli emekçi kesimlerin ekonomik-sosyal konumlarıyla, çıkarlarıyla paralel olmayan siyasal yönelimler içinde olabilmesi, diğer yanında ise düzenden hem pay alan, hem de düzen tarafından ezilen kesimlerin gel-gitli konumları, kültürel, ideolojik çelişkiler, ulusal çelişkiler gibi, saflaşmayı karmaşıklaştıran irili-ufaklı pek çok etken vardır. İşte bu nedenledir ki, düşmanı ve halkı çok genel ekonomik kategorilerle sınırlandırarak tanımlamak eksikliklere de yolaçabilir. Sınıf ve katmanların üretim ilişkileri içindeki

yeri belirleyici olmakla birlikte, biz dostu düşmanı ayırdederken, diğer çelişkileri de gözönünde bulundurmak zorundayız.

Sınıf mücadelesinde dostluk, düşmanlık, yine sınıfsal bir anlayışla tanımlanır. Bu anlamda dostların ve düşmanların kapsamı, mücadelenin içinde bulunduğu aşamaya göre daralıp genişlemeler gösterir. Yani tarihi sürecin bütünü açısından somut sınıflar anlamında statik bir tanım yoktur. Fakat değişmeyen bir tanım da vardır tabii: Ezenler, ezilenlerin düşmanıdır her koşulda. Ezenlerin adı toprak ağaları da olsa, tekelci burjuvalar da olsa, ezilenler serfler de olsa, işçiler de olsa, bu temel karşıtlık, bu temel düşmanlık değişmez. Bunun dışında ise, devrimci bir hareket, her aşamada, devrimin dostlarının cephesini mümkün olduğunca genişletmeyi, düşman cephesini ise mümkün olduğunca daraltmayı amaçlar. Bu anlamda özellikle, düzen içinde yeralan ama aynı zamanda düzenle de çelişkileri olan kesimleri, önce düşman saflarından çıkarıp tarafsızlaştırmayı, giderek de kazanmayı hedefler.

Özlem: Ben bir başka açıdan da ele alalım diyorum düşman kavramını. Belki biraz konu dışı da bulabilirsiniz ama konunun kavramsal açıdan tanımlanmasını tamamlar diye düşünüyorum. Türk Dil Kurumunun sözlüğünde “Düşmanlık”, *"canlının, engellenme karşısında başka birine karşı kırıcı ya da yokedicu duygular beslemesi durumu"* olarak tanımlanıyor.

Biliyorsunuz, düşmandan sözederken zaman zaman “iç düşman”dan da sözederiz. Düşman, savaşılmaması, yenilmesi, altedilmesi gerektirir. Düşman, halkın mücadelesinin, halkın iktidarının önünde engel olan her şeydir. İşte bu anlamda zaaflarımız da düşmandır. Çünkü devrimi zayıflatmakta, gelişiminin önünde engel olmaktadır. Onları sıradan hatalara indirgemek bir yaklaşım biçimidir, onları “düşman” olarak tanımlamak da bir başka yaklaşım biçimidir. Kuşkusuz, ihtilalci olan ikincisidir. Onları düşman olarak tanımladığımızda, bu demektir ki, onlara karşı bir “savaş” vereceğiz. Başta reformizmin bu kavramları ele alışına ilişkin bölümde belirtildiği gibi, düşman ve savaş kavramları arasında gerçekten yakın, doğrudan bir ilişki var.

Her düşmana karşı mücadelenin biçimleri elbette farklıdır. Ama bir şeyi düşman olarak tanımlıyorsak, biçimleri farklı da olsa, muhtevada bu mücadele radikal olmak durumundadır, **çatışmayı** içermek durumundadır. Biraz önce belirtildiği gibi, “düşman” kavramı aynı zamanda öfkeyi, kını, kızgınlığı da ihtiva eden bir kavramdır. Bu anlamda kendi hatalarımıza karşı da öfke duyabilmeliyiz.

Kemal: Evet anlatılan bu yan kısmen konumuz dışıydı ama Özlem birleştirdi sonuçta. Birleştirdiği noktayı şöyle anlıyorum ben: Devrime engel olan, halkın çıkarlarına zarar veren olgulara düşman demekten korkmuyoruz. Hiç kuşkusuz, her kavram için geçerli olduğu gibi, yerli yersiz ve kimliğini, sıfatını belirtmeksizin sürekli soyut bir düşmandan söz etmek de kav-

ramı etkisizleştirci bir rol oynar. Kastettiđimiz o değil. Meselemiz, sınıf savaşında karşımızdaki cephe de olanların dűřman olarak tanımlanması, dűřmana karşı bir kin ve öfkenin yaratılmasıdır. **“Sınıf bilinci”** yaratmanın, halkı bilinçlendirmenin bir yanı da budur. Hatırlarsanız, 4-5 ay önce Hayatın İçindeki Teori’deki bir sohbetimizde “Kin, sevgi ve sınıf” konusunu işlemiştik. Sorun bir yerde gelip buna dayanıyor.

Burjuvazinin empoze etmesiyle, reformizmin, dinciliđin çeřitli biçimlerde buna gc vermesiyle, halkın öfkesi, tepkisi yumuřatılıyor. Bařta güncel örnek olarak andıđımız sorunda da bunun payı var. Dűřünün, bir uyuruřturucu satıcısı, tereddűtsűz Őekilde bir halk dűřmanıdır. Fakat bir yerde bakıyorsunuz ki, halkta, ođlunu, kızını zehirleyenlere karřı, fuhuřa sűrűkleyenlere karřı olması gereken o öfke, kin yok. Veya var da açıđa çıkarılmıyor. Halk dűřmanına, adıyla sanıyla **“o bir halk dűřmanıdır”** demek, iřte bu öfkeyi açıđa çıkarmakta da bir kaldıraç iřlevi grűr. En genel dűzeyde ise, halka emperyalizmin ve oligarřinin (oligarřiyi oluřturan tűm sınıfların, oligarřinin kurumlarının, temsilcilerinin) dűřman olduđunu gstermezseniz, kavratmazsanız, halkın o dűřmanı altedebilecek bir yıkıcı řiddet göstermesi de műmkűn olmaz. İřkencecilere, katliamcılara, sműrű ve zulűm dűzeninin devamını sađlayan oligarřinin görevlilerine karřı öfkeyi, kini yumuřatmak da, yařadıđımız tűm sorunların sebebinin iki bűyűk dűřman (emperyalizm ve oligarři) olduđu gerçeđini sulandırmak da, sonuçta, devrime ve halka zarar veren tutumlardır.

Sevgili okurlarımız, ustaların dediđi gibi, devrim dűz bir bulvarda gezinti yapmak deđildir. Devrim bir savařtır. Karřımızda ahtapot misali kolları olan bir dűřman vardır. Devrim bunlarla savařarak gerçekleřtirilecek. Bu anlamda savař da, dűřman da yařadıđımız toplumun gerçekleridir. Bu gerçeklerden kaçmak, ne kimseyi dűřmanın dűřmanlıđından, ne de savařın ateřinden kurtarmaz... Hepinizi selamlayarak bu haftaki sohbetimizi de burada bitiriyoruz. Hořçakalın.

Konu: İslamcılık -1

Halkın değil, “hak”kın değil, şeyhlerin sömürü düzeni!

Sevgili okurlarımız merhaba! İslamcılık, bugün gerek dünya, gerekse de ülkemiz siyasetinde sıkça sözü edilen bir olgu. Özellikle 11 Eylül 2001 eylemlerinden sonra bu sözediş daha da yoğunlaştı. Emperyalizmin hedefindeki ülkelerden birinin islamcılığın iktidarda olduğu İran olması, veya Filistin’de Hamas’ın iktidara gelmesi, “islamcılığı” güncelleştiren farklı gelişmeler oldu. İslamcıların ayrı bir güç olarak dünya ve ülkemiz siyasetinde bir rol oynadıkları doğrudur. Fakat **ayrı bir güç** olmakla **alternatif** bir güç olmak, elbette birbirinden farklı şeylerdir.

Bu sohbetimizde işte meselenin daha çok bu yönü üzerinde durmak istiyoruz. İslamcıların, ülkemiz ve dünya siyasetinde nasıl bir rol oynadıklarına bakarak, çeşitli konularda savunduklarına bakarak, ne kadar veya nasıl bir alternatif oluşturduklarını da görmüş oluruz.

Mazlum: İslamcı akımları, daha çok MSP-RP-FP-AKP çizgisinin iktidarda halka karşı ne yaptıkları açısından veya Kanlı Pazar’dan Sivas’a kadar faşist katliamlarda oynadıkları rol açısından ele alıyoruz. Hiç kuşku yok ki bu da gerekli, çünkü bunlar, ülkemizdeki islamcılığın niteliğini belirleyen olgulardır. Fakat şimdi konuyu daha çok, islamcıların ekonomi anlayışı nedir? Sömürüye ne derler? Adalet anlayışları nedir? Nasıl bir hukuku savunurlar?.. bu açılardan ele almak daha iyi olacak.

Bunu yaparken de sanırım en iyi yöntem, islamcılığın gelişimine bakmaktır. Çünkü sadece şu an şu konuda ne diyorlar diye bir ele alış, islamcı akımların rengini tam göstermez. Zaten, klasik deyişle “programatik” olarak da şu konuda şöyle diyorlar diye ele alıp tartışılacak fazla bir görüşleri yoktur. Düşünce üretimi açısından, sahip oldukları “dogmatik” temelden dolayı zaten çok kısırdırlar.

Kemal: Mazlum’a katılıyorum. Özellikle ülkemiz islamcılığı açısından bu çok daha geçerli. Ülkemizde hangi koşullarda ortaya çıktıkları, nasıl bir ortamda gelişip yaygınlaştıkları, islamcı hareketlerin siyasal şekillenmesini

belirleyen unsurları da gosterir bize.

Başta sozettiğimiz gibi, İan ve Filistin’de islamcı iktidarlar var bugün. Tüm baskılara rağmen İan’da onemli olde bir muhalefet oluşmuştur, hal-kın memnuniyetsizliği ise muhalefetten de büyüktür. Hamas iktidarı da ikti-dara gelmesinin hemen ardından hayatın çeşitli alanlarında dayatmalara başlamış, kısa sürede Filistinlileri bir iç savaşın eşiğine getirmiştir. Bir de-mokrazi gelenekleri de, geleceğe yonelik boye bir düşünceleri de yoktur. Bunlara gerekirse, sohbetimizin akışı içinde değiniriz, ama biz ülkemizdeki islamcı akımları esas olarak devam edelim.

Özlem: Geçmeden “islamcılık”tan ne anlıyoruz, neyi kastediyoruz. Kı-saca değinsek...

Kemal: Evet doğru, bu ayrımı koymak iyi olacak. Mesela lkemizde ta-rikatlar her zaman var. Ama lkemizde islamcılığın gelişimi tarikatlarla öz-deşleştirilemez. Müslüman bir kitlenin varlığı da değil ele aldığımız. Bu da her zaman var çünkü. İslamcılık’tan kastettiğimiz, islamcı ideolojinin iktidara ulaşma aracı olarak kullanılmasıdır. Ele alacaklarımız da bu ideoloji temelinde şu veya bu biçimde iktidar olma hedefi güden örgütlenmelerdir. şimdi de-vam edebiliriz sanırım. Buyur Mazlum.

Mazlum: Siyasal bir düşünce veya hareket olarak islamcılığın kokenini Osmanlı İmparatorluğu’nun son donemine kadar uzatabiliriz. Osmanlı İmpa-ratorluğu’nun ulusal hareketler sonucu “parçalanma”yla yüzyüze olduğu 19. Yüzyıl sonlarında, imparatorluğu bir arada tutmak için **pan-islamizm** ideolo-jisi geliştirildi. Osmanlı’ya karşı ulusal savaşların onemli bir kısmı **“müslü-man olmayan”** halklar tarafından sürdürülüyordu, en azından müslüman n-fusun yaşadığı bölgeleri Osmanlı egemenliği altında tutabilmek için “pan-is-lamizm” Osmanlı egemen sınıflarına iyi bir seçenek gibi gorlmşt. Ancak “pan-islamizm”, Osmanlı İmparatorluğu’nun I. Paylaşım Savaşı sonunda da-Đılmasını engelleyecek bir etkinliğe ulaşamadı.

Pan-islamizm ve genel olarak islamcılık, Kemalist iktidar doneminde ge-ri plana itildi. Kemalistler Kurtuluş savaşı doneminde yer yer islami ogeleri kullanıp, dini liderlerle gorşmeler, ittifaklar yapmış olsalar da, Cumhuriyet sonrası donemde yeni kurulan sistem içinde islamcılık bir engel olarak gorlmştr. Bu donemde bilindiği gibi, halifelik kaldırılmış; medrese, tekke ve zaviyeler kapatılmış, tarikatlar yasaklanmış, kılık-kıyafetten, dile kadar top-lumsal yaşamın kuralları yeni baştan düzenlenmiştir. Bunlar yapılırken, şeri-at isteyen bağımsız bir islami gücün oluşması da engellenmeye çalışılmıştır.

Hiç kuşku yok ki, Kemalistler de dini kullanmak amacıyla kendi **dinsel kurumlarını** oluşturmuş, halkın dini inançlarını, **kendi kontrolleri altında** ik-tidarlarını güçlendirmek için kullanmaktan vazgeçmemişlerdir. Fakat dedi-

ğim gibi, bu çok ne çıkarılmış bir kullanma değildir, daha çok denetim altında tutmaya yöneliktir.

Bu dönemde Kürt hareketinde, çeşitli gerici ayaklanmalarda din damgası olsa da yaygın, örgütlü bir “islamcı hareket”ten sözetmek pek mümkün değildir.

İslamcılığın yeniden ön plana çıkarılması, islamcı hareketlerin açık olarak örgütlenmesi, çok ilginç bir döneme denk düşer. Bu dönem emperyalizmin ülkemize yeniden giriş dönemidir.

Özlem: Hıristiyan emperyalistler geliyor ve islamcı hareketleri geliştiriyor. İlginç bir nokta gerçekten.

Mazlum: İlginç ama ülkemiz özgü değil. Emperyalist ülkelerin büyük çoğunluğu, malum Hıristiyan lkelerdir. Ve yine bilindiği gibi smrgeciliğın ilk dönemlerinde ülkelerin sömürgeleştirilmesiyle Hırisyitanlığın yayılması paralel bir seyir izlemiştir. Sömürgeci işgal ordularının yanında hep **Hıristiyan misyonerler** olmuştur. Ama emperyalizmde işler değişmiştir.

Emperyalizm gittiği her yere **gericiliği** götürmüştür. Ama bu gericilik, emperyalizmin **girdiği ülkenin milliyeti ya da dini** zerine inşa edilmiştir. Emperyalizm girdiği kimi ülkelerde Budizmi, kimilerinde Museviliği, kimilerinde Hıristiyanlığı, ve kimilerinde de islamcılığı geliştirir. Çünkü emperyalizm bilir ki, hangisi olursa olsun, dinler, halkı kaderci yapar, sömürüye karşı gelişebilecek tepkileri yumuşatan bir rol oynarlar. Ülkemizde de islama böyle bir rol biçilmiştir.

Tabii, dinin böyle bir rolü tam olarak üstlenebilmesi, “dini liderler”in de bu politikaya angaje edilmesine bağlıdır bir yanıyla.

1950'lere kadar toplumu denetim altında tutmak için etkin bir araç olarak kullanılmayan islamcılık, bu tarihten itibaren hızla geliştirilmeye başlandı. Kuran kursları, İmam Hatip okulları, Yüksek İslam Enstitüleri gibi dini eğitim veren bir dizi kurum adeta bir aç gibi ülkeyi kuşattı. Tarikatlar alenileşti. Yani somut bir olgu olarak bir kez daha altını çizmek gerekirse, 1945'ler sonrası ülkemizde **yeni-sömürgecilik ilişkilerinin gelişmesiyle islamcı akımların nnn açılması** birbirine paralel olmuştur.

DP, daha iktidara gelirken tarikatların desteğini almıştır. İlerleyen süreçte muhalefetin güçlenmesiyle, özellikle CHP karşısında güçlenmek için tarikatları daha açık biçimde destekledi.

Kemal: şunu da eklemekte yarar var sanırım. Mesele tabii sadece DP ile onların ilişkisinden ibaret değil. Bu önemli bir faktör islamcılarının gelişminde. Ama bu ortam içinde islamcı akımlar, yılların bastırılmışlığından kurtularak hızlı bir biçimde siyasal arenaya çıkıyor. Burada aldığım bazı notlar

var. 1945-50 yılları arasında kurulan 20'yi aşkın partinin çoğu **islami** nitelik taşıyan, islami kullanarak güç olmayı hedefleyen partilerdi. Şu örnekler bu durumu gayet iyi yansıtıyor: 1945 yılında kurulan **Milli Kalkınma Partisi** programına "**İslam Birliği-Şark Federasyonu**" amacını koymuştu. 1946 yılında kurulan **Sosyal Adalet Partisi** "**Dünya Müslümanları Birliğini**" savunuyordu. **Aritma Korunma Partisi**'nin tüzüğü'nün birinci maddesinde "**Dinci siyasi parti**" olduğu vurgulanmaktaydı. **İslam Koruma Partisi** ise amacını "**İslamın yükselmesi, kuvvet kazanması, dayanışması**" olarak belirtmekteydi. Yeni 1951'de **Cevdet Rifat Atılhan** adlı kişinin liderliğinde bir parti daha kuruldu; bunun adı **İslam Demokrat Partisi** idi. Bu parti ülkemizde **İslam** ismiyle kurulan ilk partiydi. Gerek programlarında yazılı amaçlara, gerek adlarına bakarsak görülür ki, islamcılığın en "cüretli" olduğu dönemlerden biridir bu dönem. Sonraki dönemlerde oligarşi içi çelişkilerin gelişmesiyle islamcılar bu kadar "açık" olamayacaklardır. Neyse, yine o döneme dönelim.

İslamcı dergi ve gazeteler de yayınlanmaya başlandı o dönemde: **Sebilürreşat, Hür Adam, Serdengeçti, Büyük Cihat, İslamiyet, Fetih, Büyük Doğu** bunlardan bazılarıdır. İslamcı kesim ağırlıklı olarak örgütlenmeye kurumlaşmaya yönelirken, bazı radikal gruplar da çıkmadı değil. Mesela Ankara-Çorum ilçelerinde faaliyet yürütün **Kemal Pilavoğlu**'nun şeyhliğini yaptığı **Ticani tarikatı**, Atatürk büstlerine saldırılar düzenliyordu.

İslamcılara bu "cüreti" veren belliydi elbette. Fakat, **emperyalizmin** ve **DP iktidarının** himayesinde sağlanan bu gelişmenin bir "**diyeti**" de olacaktı elbette. Diyet; emperyalizme bağımlılığa, faşizmin inşasına karşı çıkmamaları, yeni düzenin "**kitle desteği**" olmalarıydı.

Gerek tarikatlar, gerekse de parti, dernek, dergi çevresinde örgütlenen islami akımlar, bu diyeti hiç tartışmaksızın ödediler. Yani şöyle diyebiliriz; ülkemizin yeni-sömürgeleştirilmesinde, faşizmin yukarıdan aşağıya inşasında, islamcı potansiyel, **destek kitle gücü** olarak kullanılmıştır.

Mazlum: Yine bu dönemde, halk muhalefetinin bastırılmasında da islamcılar oldukça kullanılmıştır. DP iktidarının son yıllarında (1958'de) kurulan ve genel olarak **Vatan Cephesi** olarak bilinen "cephe"nin bir diğer adı da nedir biliyor musunuz? **Milli İman Cephesi!** Bu Cepheye katılanlar, "**Ehli İman**", katılmayanlar ise "**Ehli Salıp**" (**Haçlı gavurları**) olarak adlandırılıyordu. Cephe'ye verilen bu ad ve Cephe'de yer alan ve almayanların adlandırılması, DP ve o çizgidekilerin dine bakış açısını, müslümanlığı nasıl kullandıklarını da açıkça ortaya koyuyor.

Kemal: Bu süreç 1961 darbesiyle kısa bir kesintiye uğrasa da, islamcılar, darbenin ardından DP'nin devamı niteliğindeki Adalet Partisi'nin (AP) İktidara gelmesi ile kaldıkları yerden devam etmişlerdir.

Bugün biliyorsunuz, "islamcı holdingler"den, "yeşil sermaye"den çokça

sözediliyor. O kesimin de TÜSİAD gibi, **MÜSİAD**'ı var. İslamcılığın bu ekonomik zenginleşmesi de yine sözünü ettiğimiz bu DP'li, AP'li döneme uzanır. Sadece siyasal anlamda değil, ekonomik anlamda da bu dönemde palazlanmaya başladı islamcılar. Şimdi islamcı hareketlerin tarihini biraz kesintiye uğratarak, meselenin bu ekonomik yanına bakalım. İstersen, ekonomik açıdan bu dönemi de sen anlat **Özlem**.

Özlem: Biraz önce sizin belirttiğiniz gibi, Kemalist iktidar dinci örgütlenmeleri büyük ölçüde dağıtmıştır. Bunu yaparken, vakıflar gibi tarikatlara bağlı kurumların mal varlıklarına da el koymuştu. Hem bu nedenle, hem açık örgütlenememeleri nedeniyle ekonomik olarak eski güçlerinde değillerdi. Fakat **DP** iktidarıyla düzenin imkanları yine açıldı onlara.

Yeni gelişmekte olan burjuvazi ile toprak ağalarının ve tefeci tüccarın ittifakı olarak siyaset sahnesine çıkan Demokrat Parti, aynı zamanda Kemalist iktidara-CHP'ye muhalif bütün sağcı kesimlerin bir arada toplandığı bir çatı örgütüydü. İslamcılar da bu çatı altında yer aldılar.

İslamcılar bu dönemde DP'nin emperyalizm ile işbirliği politikalarına verdiği desteğin karşılığında, ucuz banka kredileri alıp, o güne kadar özellikle gayri-müslim dini azınlıkların elinde olan sanayi mallarının temsilciliklerini almaya yoğunlaştılar.

Bu gelişim artarak sürdü. **Ülke yeni sömürgecilik batağına battıkça islamcılar ekonomik olarak da güçlendiler.** Küçük ve orta ölçeklerde ticari kuruluşlardan şirketleşmeye, orta boy işletmelere yöneldiler. Örgütlenmelerine paralel olarak gelişen yurtiçi ve yurtdışı ilişkilerini kullanarak ithalat ve ihracata giriştiler.

İslamcılar emperyalizme bağımlılık politikalarına verdikleri desteğin karşılığında kısa sürede ekonomik bir güç haline geldiler. **Necmettin Erbakan**'ın 1969 yılında TOBB başkanlığına seçilmesi de bu gücün ifadesiydi.

Sonrası malum, emperyalizm ve oligarşi, islamcılara **"yürü ya kulum"** dedi, onlar da yürüdüler. Asıl büyük sıçramalı gelişim de 1980 12 Eylül darbesi sonrasında. Buna ileride yine değiniriz sanırım.

Kemal: Pek ileriye bırakmayıp, oradan devam edelim aslında. Daha iyi olur.

Mazlum: Ben araya başka bir örnek ilştirip dediğiniz noktaya öyle geyim. İran biliyorsunuz 1979'dan beri islamcıların yönetiminde. Bugün İran'ın en zengin adamı, dini lider **Rafsancani**'dir. Geçenlerde onunla ilgili, onun zenginliğini anlatan kısa bir espri okumuştum bir yerde. Rafsancani diyor ki, **"bir arsa almıştım, içinde İran varmış!"** İran halkının ağızındaki bir başka deyiş de **"Eskiden bir şah vardı şimdi 1000 molla var"...** İslamcılı-

ğın ekonomi politikasını görmek için İran ekonomisini ele alıp inceleyebiliriz. Ama madem biz esas olarak ülkemizdekilerden hareketle bunları ortaya koyacağız, gene ülkemizden devam edelim. Ülkemizdeki islamcıların bugünlere bakıp, yarınlarını görebiliriz. Yarın eskaza iktidar olsalar, Rafsancaniler'i hazır sayılır...

İslamcı kesimlerin ekonomik gelişmesinin DP döneminde başladığını, 80'lerde ise bu gelişmenin iyice hız kazandığını belirtmişti Özlem. Sonuçta nasıl bir tablo çıktı ortaya?

Dünya nimetlerinde gözü olmayan şeyhlerin, hocaların yerini Mercedeslerden inmeyen tarikat liderleri, münzevi hayatların yerini, en lüks otellerde düğünler aldı. Bu değişimin özeti şudur: şeyhler **patron**, müridleri tarikat holdinglerinde **işçi**, tüm tarikat ise **müşteriye** dönüştürüldü. Bu noktaya gelirken epey bir aşamadan geçildi tabii ki.

80 sonrası ilk değişiklik, kitlesel anlamda yaygınlaşmaya bağlı olarak, tarikat, cemaat içi imkan ve ilişkileri **kâr amacıyla kullanmak** oldu. Tarikat şirketleri, tarikat holdingleri böyle oluşmaya başladı. Müslüman kitle, *"onların-laik düzen sahiplerinin- karşısında güçlü olmalıyız"* sözleriyle imkanlarını seferber etmeye ikna ediliyor, buna bir nevi **"ekonomik cihad"** havası veriliyordu.

Tarikat holdinglerinin bir diğer özelliği, işçilerini de özellikle kendi müritleri, eğer yeterli değilse bile yine diğer islamcı kesimden seçmeleridir. Tarikat-cemaat ilişkileri temelinde yürütülen **işçi-patron ilişkisinde**, işçi dinin kuralları gereği **"şükretmek"** zorundadır. Tarikat holdinglerinin işçileri, en acımasızca sömürülen işçi kesimlerinin başında gelmektedir. Sendikalaşma hemen hemen yok gibidir veya işçi sınıfının mücadelesi diye bir derdi olmayan islamcı sendikalar vardır (ki bu durumda sendikalı olmalarıyla olmamaları arasında öyle büyük bir fark yoktur).

Bu yeni şekillenmenin pek çok yan sonuçları da oldu. Kapitalizme uygun, esasında islami tüketim ve kültürle çok da bağdaşır olmayan ürünleri tüket-tirebilmek için, cemaatlerin, genel olarak islamcı, müslüman kitlenin **tüketim alışkanlıkları, yaşam kültürü** de değiştirilmiştir. Bugün artık iş, kapitalizmin cinsel hayasızlığının aynen tekrar edildiği türban-tesettür defilelerine, Peygamber'le ilgili billboard ilanlarına kadar gelinmiştir.

İslamcı kapitalizmin riyakârlıklarından biri de faizsiz bankacılık, özel finans kurumları, çok ortaklık modeli adları verilen kurumlardır. Her şeyle-riyle kapitalizmin işleyişine tabi olan bu kurumlar, allah adına, din adına kit-lerin nasıl aldatıldığının çarpıcı bir örneğidir.

Çok ortaklı model, aslında tipik bir kapitalist dolandırıcılık mekanizmasıdır. Hani bir ara meşhur "Titancılar" vardı. İslamcıların yaptığı da farksızdır. *"Hep yeni iştirakçiler bulma ve yeni katılımcılardan alınan paranın bir kısmını eski ortaklara kar payı olarak dağıtıp geriye kalanını da hızlı dönüşü"*

olan yatırım alanına veya büyük katlamalar yapabildikleri gayri menkul spekülasyonlarına aktarmak” şeklinde süren bu sistem, bir noktada tıkanmakta, “saadet zinciri” orada kopmaktadır.

Ki bunun sonucu da bildiğiniz gibi, bu islamcı holdinglerin peşpeşe batması olmuş, bankerzedeler gibi bir de “**yeşil sermayezedeler**” oluşmuştur.

Tarikat holdingleri elde ettikleri kârı, kapitalist mantığa uygun olarak yeni yatırımlara dönüştürüyor, en irileri, tipik birer tekelci oluyor. Diğer tekellerden, tekelci burjuvalardan hiçbir farkları yoktur nihai anlamda. Özel mülkiyetçidirler, serbest piyasa ekonomisini savunurlar, varlıkları sömürü üzerine kuruludur.

Farklılıkları, tarikat, cemaat üyesi olmalarıdır. Ki bu farklılığı da dediğim gibi, kapitalistleşmede, tekelleşmede bir malzeme haline çevirmişlerdir zaten. Bu sayede kapitalizmin rekabetçi ortamında **kendi pazarlarını, kendi tüketici kitlelerini** yaratmışlardır. Tarikat ilişkilerini, “din temelindeki pazarı”, diğer kapitalistlere karşı kendileri için bir avantaj olarak kullanmışlardır. Kurtuluş dergisinin bir sayısında belirtildiği gibi: “*işin asıl ilginç yanı bir zamanlar televizyon seyretmek günah mı değil mi tartışmasını yapan islamcılar artık televizyon kanalı sahibi oldular, faiz haram derken banka sahibi oldular...*”

Kuşkusuz, holdingler ve tüm bu kapitalist gelişme, gerçekte islamcılar düzenle daha da fazla bütünleştiren bir işlev görüyordu. Ülkemizdeki islamcı akımları ele alırken, bu nokta son derece önemli ve belirleyicidir. Düzen islamcılığı bu zeminde geliştirilmiştir. Nitekim AKP esas olarak bu kesimlerin temsilcisi olarak çıktı sahneye.

Özlem: Şimdi size, iki islamcı hareketin programından bölümler okuyacağım. Böylelikle kendi deyişlerinden de ne önerdiklerini görmüş oluruz:

Okuyacağım ilk madde İBDA-C’cilerden. Bunlar, kurmayı düşündükleri sistemi şöyle tarif ediyorlar:

“(...) *Aydınlar Aristokrasisi rejimi ve Büyük Doğu ideali, ifadesini Yüceler Kurultayı’nda bulur. Yüceler Kurultayı, ‘milleti en ileri düşünenlerin ve en iyi yapanların kadrosunda özleştirmektedir.*”

Kuracakları düzenin yöneticileri seçkin bir kesimi ifade eden “**İslam Aristokrasisi**” olacaktır. Yine kendi deyişleriyle bu iktidarın “**...Halkın seçtiği deşil, hakkın seçtiği**” bir iktidar olacağını belirtiyorlar. Kısacası, İBDA-C’nin hedeflediği düzende iktidar halkın iktidarı değil, bir avuç islamcı aydınının, İslam aristokrasisinin iktidarı olacaktır. Esasında özgün bir şey söylemiyorlar: İran’da Humeyni liderliğinde oluşturulan yönetim, hemen hemen böyle bir yönetimdir. Sonuçları da ortadadır, biraz önce Mazlum arkadaş birkaç deyişle ortaya koydu.

İBDA-C’nin de, pek çok islamcı hareket gibi, kapitalizm, özel mülkiyet,

sömürü gibi sorunları yok. Ülkeyi “islam aristokrasisi” yönetecek, mülkiyet de esas olarak onların elinde toplanacak... **Halkın** değil, **“hak”kın** da değil, islam aristokrasisinin (yani düpedüz şeyhlerin) yönetimidir savunulan. Sermaye de “yeşilleştirilmiş” olacak; ama yine bildiğimiz sermaye olarak kalacak.

Bu da Refah Partisi'nin programından bir bölüm. Biliyorsunuz onların meşhur bir “adil düzen”i vardı. Daha sonra savunmaya, sözünü etmeye bile korktukları adil düzen şöyle tarif ediliyor bu programda:

“Adil düzen bir menfaat çatışması, düzeni değil, bir ortaklık düzenidir, bir barış düzenidir. Mesela bir işçi daha çok kazanmak istiyorsa bunun yolunu ne vergi kaçırmakta ne de işverenle boğuşmakta bulamaz. Paylaşım oranlarının temel esasları anayasa ile belirlendiği için ve paylaşım oranları ilmi kriterlere bağlı olarak uzmanlarca saptandığı için daha çok kazanmanın... bir tek yolu vardır: o da daha çok üretim yapmaktır. Bu durumda ise, kendisi de, işveren de, devlet de daha çok kazanmış olacaktır.” (Başlangıcından Günümüze Refah'ın Tarihsel Gelişimi, sayfa:127)

Aslında dile getirdikleri en açık biçimiyle **Hitler'in savunduğu klasik faşist korporasyon anlayışının** bir biçimidir.

Ekonomik anlamda islamcı herhangi bir hareketin çok farklı bir şey üretmesi de söz konusu olamamaktadır. Çünkü temelde kapitalizm, özel mülkiyet sorgulanmamaktadır. Bu nedenle de yoksulluğa karşı önerebildikleri çözümler mesela **“zekat mağazaları zinciri”** gibi, aslında yoksulluğu meşrulaştıran, kalıcılaştıran önerilerden başka bir şey değildir.

Kemal: Sohbetimize, aynı konuya haftaya devam etmek üzere, burada bir nokta koyalım. Şimdilik hoşçakalın.

Konu: İslamcılık -2

Kapitalizme teslim olduğunda 'türban'dan başka 'farklılık' kalmaz!

Merhaba! Bu sayımızda geçen hafta başladığımız "islamcılık" sohbetimize devam edeceğiz.

Geçen sohbetimizde islamcılığın 12 Eylül'e kadarki gelişimini ele almıştık. Özet yerine kısaca sonucu hatırlatayım. Manzara şudur: İslamcı hareketler sistemle bütünleştikleri, emperyalizmin ve oligarşinin konjonktürel ihtiyaçlarına cevap verdikleri, başka bir deyişle bu güçler tarafından kullanılmaya rıza gösterdikleri dönemlerde gelişip güçlenmişlerdir. Şimdi kaldığımız yerden devam edelim.

Mazlum: İslamcılar açısından asıl dikkat çekici gelişme, 80'li yıllardadır. Bu gelişmenin dönüm noktası ise, generallerle, başta Süleymancılar, Nakşilerle olmak üzere tarikatlar arasında yapılan pazarlıklardır. 12 Eylül anayasasına ve genel olarak 12 Eylül rejimine destek verme karşılığında tarikatların önü açılmıştır. 12 Eylül cuntasının "geliş nedenleri" arasında hatırlanacağı gibi sürekli sayılan olaylardan biri de "yeşil bayrakların açıldığı Konya mitingi"dir. Cunta şefleri bu örneği vermekle "irticaya, şeriatçılığa" karşı oldukları mesajını da veriyorlardı. Keza Milli Selamet Partisi'nin yöneticileri de tutuklanmıştı. Bu cunta açısından bir çelişki değil miydi? Aslında durum MHP'lilerin tutuklanmasından çok da farklı değildi. Cunta, "tarafsız" görünümünü sağlamak üzere tutuklamıştı MSP'lileri. Biraz da oligarşi bu kesimlere uymaları gereken sınırları göstermiş oluyorlardı. İslamcılar bu sınırları kabul etmeye dünden hazırdılar zaten.

Generaller ve tarikatlar arasında yapılan pazarlıklara ek olarak, Cuntanın **Türk-İslam Sentezi**'ni adeta resmi politika haline getirmesi, din dersini zorunlu kılması, cuntanın şefinin her fırsatta ayetlerle konuşması gibi politika ve uygulamalar, islamcılara oldukça rahat hareket edebilecekleri bir zemin yaratmıştır. Cuntanın **amacı bellidir; ılımlı, düzen içi ve işbirlikçi çizgide bir İslamcılığı geliştirerek**, düzenin kitle temelini genişletip bunlarla devrimci mücadelenin önünde güçlü bir set oluşturmak. Bu "islamcı set", aynı zaman-

da ABD'Dnin "yeşil kuşak" projesine de hizmet edecektir; ki Amerikancı 12 Eylül yönetimi, her konuda olduğu gibi, islamcılara karşı izleyeceği politika konusunda da ABD'nin onayını almıştır.

Geçen hafta hatırlarsanız, islamcı akımların DP dönemindeki gelişmelerinde iki hamileri vardı demiştik. **ABD ve DP...** Durum yine benzerdir. 80'li yıllardaki gelişmelerinin hamisi de "**yeşil kuşak**" projesinin sahibi ABD ve **12 Eylül cuntasıyla** sivil uzantılarıdır. Ve yine hatırlarsınız, DP dönemindeki gelişmenin bir diyeti vardı. 80'lerdeki bu gelişmenin diyeti de içte 12 Eylül cuntasını, dışta yeşil kuşağı desteklemek olmuştur ve islamcı akımlar, hiçbir politik, ahlaki sakınca görmeksizin bu diyeti de ödemiştir.

Kemal: Evet bu son cümledeki bir vurgu önemli. İslamcılar, nasıl bir politikayı, nasıl bir ahlakı savunuyorlar ki, emperyalistleri, cuntaları desteklemekte "*politik ve ahlaki bir sakınca görmüyorlar*"?

Mazlum: İslamcıların "**politikası**"na bakalım önce. Bir çok gruba, tarikata bölünmüş olan islamcılar arasında, en genelde iki temel düşünce vardır: Birincisi devletin yönetiminde dini esaslar daha fazla dikkate alınmalı görüşüdür. Bu görüş, temelde düzene karşı değildir. Sadece düzen içerisinde dini reformlar yapılmasını savunur. İkinci görüş ise, bu düzenin şu yada bu şekilde yıkılarak yerine islami esasların mutlak hakim olduğu bir düzen kurulmasını savunur. İslamcılığın reformistleri ve radikalleri diye de adlandırabiliriz bunları. Fakat bunları sık sık aynı siyasi zeminlerde görmek mümkündür. Mesela, "radikal" olmaları, emperyalizmle veya düzenle daha sert bir çatışma içinde olmaları anlamına gelmez. Örnekleme gerekirse, mesela El Kaide, islami düzen konusunda en radikal, en uç görüşü savunur; toplumsal yaşamın tümüyle peygamber döneminde olduğu gibi düzenlenmesini savunan bir anlayışa (Selefi diye adlandırılıyor) sahiptir. Ama Kapitalizmin ağa babası Amerika'yla ittifak içinde olmakta bir sakınca görmemiştir. Veya ülkemizden örnek verelim; Hizbullah da "şeriat" düzenini uygulama konusunda en radikallerden biridir ama "laik düzenin" generalleriyle, polisiyle içiçe olabilmıştır pekala.

İster yasal parti şeklinde örgütlenmiş olsun, ister diğer şekilde örgütlenmiş olsunlar, islamcı hareketler de, genel olarak mesela bir "ayaklanma", "dişe diş bir savaş" perspektifiyle değil, devleti yavaş yavaş ele geçirerek, egemenlerle çeşitli ittifaklar yapıp güçlenerek iktidar olma perspektifi hakimdir.

Erbakan'ın "*kanlı mı olacak, kansız mı*" dediğine bakmayın siz. Ülkemizdeki islamcılar, hiçbir zaman öyle bir siyasi cürete sahip olmamışlardır. Tam tersine, siyaset arenasında genellikle siyasi olarak korkaktırlar. Yukarıdaki sözü söyleyen Erbakan'ın 28 Şubat kararlarının altına kuzu kuzu imza atması bunun bir göstergesidir.

Ölkemizde MSP-RP çizgisinin dışında örgütlenmeye çalışan “radikal” islamcı örgütlenmelerin bir çoğu 1980’lerin ikinci yarısında kurulmuştur. Bunda İnan Devrimi’nin etkisi oldukça önemlidir. Fakat İnan islamcılarının bakış açısı da yukarıda belirttiğimiz “strateji”den çok farklı değildi. (İnan Devrimine daha farklı bir hava veren daha çok bu devrime katılan ilerici, devrimci güçlerdir.) Keza yine dünya çapında çeşitli islamcı hareketlerin silahlı mücadeleyi benimsemiş olmalarından da etkilenmeler olmuştur. Ama ne ilginçtir ki, silahlı mücadele vermeye soyunanlar bile, aslında direk düzeni, sistemi hedef alan bir eylem çizgisine yönelmemişlerdir. İBDA-C, İslami Hareket gibileri, “laik” özelliğiyle bilinen aydınlara yönelik bir kaç eylemden, bir kaç kilise, sinagog bombalamaktan öteye geçememişlerdir. Daha doğrusu geçmemektedirler. Nedeni, yukarıda sözünü ettiğimiz anlayıştır. “Devletle atışma” ne geleneklerinde, ne stratejilerinde pek yoktur. Devletle çatışmaya girmeden toplum içinde yavaş güç olma, adım adım devlette kadrolaşma stratejisi, “**takiyecilik**” denen politik kültürün de temelidir.

İşte 12 Eylül’leri desteklemekte, emperyalizmle işbirliği yapmakta, düpedüz kontrgerilla politikalarının uygulayıcısı olmakta sakınca görölmemesinin, bunların doğal karşılanmasının nedeni bu kültürdür.

Kemal: Yani şöyle düşünüyorlar; biz devrimcilere karşı savaşırsak, devlet bizim gelişmemize göz yumar. Gerçekten de bir noktaya kadar öyle olur. Kendilerini kullandırma karşılığında belli bir süre çeşitli konularda, alanlarda güç kazanırlar. Ama unuttukları şudur; kullanılma karşılığında birilerinin icazetiyle kazanılan gücün ipleri hiçbir zaman kolay kolay o kullanılan güçte olamaz. İcazetle geliştiren, o gücün önüne set de çekebilecek durumdadır zaten. İslamcılar açısından bu da sık sık yaşanan bir şeydir zaten... Peki, islamcı ideolojinin, politikanın bu özelliği, mesela, **haklar ve özgürlükler mücadelesi** alanında, propagandada, ahlak ve adalet anlayışında nasıl yansıyor? Bunları ele alarak devam edelim. Buyur Özlem, bugün henüz söz almadın.

Özlem: Önce şunu belirteyim, bilindiği gibi, islamcılar “ahlak” deyince bundan çoğunlukla “namus” meselesini anırlar. Oysa ahlak o alana sıkıştırılmayacak kadar geniş bir olgudur. İslamcılar, biraz önce sizin de belirttiğiniz takiyecilik kültürü nedeniyle siyasi ahlak açısından zayıftırlar. Bu yüzden mesela sık sık islamcı basının yalan söylemekte, arpıtmakta, kontra haberler yapmakta burjuva medyayı bile geride bıraktığını görüyoruz.

Esasında bu mantığın ve kültürün yansımalarını, her alanda görürüz. İslamcılarının propaganda tarzları da bu takiyecilikten, pragmatizmden fazlasıyla nasibini alır. Keza büyük çoğunluğunun, eleştirdikleri düzenden besleniyor olmanın doğal sonucu olarak, bu propaganda derin bir **riyakarlık** da taşıır çoğu zaman.

Mevcut devlet için "**küfür devleti**" derler meselâ, ama birkaç istisnası dışında bu devletle işbirliği yapar, desteklerler. İktidar olup bu devletin politikalarını sürdürürler. "*Bu düzende müslümanlara zulüm uygulanıyor*", "*bu düzen din düşmanlığı yapıyor*", "*bu düzen batı taklitçisi*" gibi söylemleri çok kullansalar da, devrimcilere karşı hep bu düzenin yanında olurlar. Bu düzenin ekonomik politikalarına, emperyalizmle ilişkilerine genellikle karşı çıkmazlar... CHP, ANAP, DYP gibi düzen partilerine "**batının uşağı**" derler ama oligarşinin bu "sağ"cı düzen partilerinin seçimlerdeki en büyük oy hazinesi yine tarikatlar, islamcı kesimlerdir. Çok da hesapçıdırlar. Hemen her tarikatın değişik düzen partilerinde milletvekilleri vardır. "**Zulüm düzeni**" derler ama "zulüm"den anladıkları yalnızca kendilerine ilişkin baskılardır. Mesela "zulme direneceğiz" sloganının karşılığı, türban yasağına direnmedir, fazlası değil.

Devletin, yani bugünkü oligarşik devletin solcuları, komünistleri himaye edip, müslümanları ezdiğini söyleyecek kadar ipini koparmış bir riyakarlık, yalancılık vardır islamcı propagandada. Ben Vakit gibi gazetelerde bu türden şeyleri okuduğumda bir insan nasıl bu kadar arsızca yalan söyleyebilir diye şaşarım. Sanki bu ülkede onlar yüzlerce infaz edildi, binlerce kaybedildi, sanki bu ülkenin hapishanelerinde her zaman devrimciler olmamış gibi... Ama kendilerini abartılı bir şekilde "mazlum" göstermek, islamcı hareketlerin özelliğidir; böylelikle şeyhlerinin, mücahid liderlerinin, tarikat önderlerinin, islamcı parti yöneticilerinin düzenle işbirliğini, halka karşı uygulanan baskı ve zulümde sorumlulukları olduğunu perdelemek isterler.

Kemal: Yani aynı zamanda adaletsizdirler...

Mazlum: Evet, adalet anlayışları da, pragmatizmin hizmetindedir ve duruma göre değişir. İslamcıların adalet anlayışına bir kaç noktadan bakabiliriz: Birincisi, islam dini, hiç kuşkusuz kendi içinde bir adalet anlayışına sahiptir.

Mesela "*Bir saat adaletle hükmetmek, bir sene ibadet etmekten daha hayırlıdır.*" der Muhammed Peygamber. Veya şu söz de ona aittir. "*Adaleti çiğneyen devlet adamlarını cezalandırmayan milletler çökmek zorundadır.*"

Evet, kölelik vardır, sömürü vardır, eşitsizlik vardır ama bu düzen içinde de kendine özgü bir adalet anlayışı öngörülür. Köleci Roma devletinin bir demokراسiye sahip olması gibi... İslamdaki adalet anlayışı, daha çok yönetenlerin yönetilenlere adil davranmasını içerir. Bu anlayış, islamcı kültüre ve oradan da toplumun kültürüne "**Hazreti Ömer adaleti**" kavramıyla geçmiştir. Haklılığı ve doğruluğu yücelten bir anlayıştır bu. Adaletin haklı ve doğru olandan yana tecelli etmesini emreder. Günümüz islamcılığının "Hazreti Ömer adaletiyle" de bir ilgisi yoktur.

Çünkü adalete, haklılık, doğruluk penceresinden değil, düzen ve devlet

penceresinden bakarlar. Eğer kendilerine yönelik değilse, devletin her uygulamasını savunmuşlardır. Fazilet partisi Erzurum milletvekili Aslan Polat, yasalarda yapılan yeni bir düzenlemenin (TCK'nın 312. Maddesi) islamcıları da tehdit etmesi zerine Şöyle diyordu: *“Geçmiş dönemlerde bu maddeden komünistlerin tutuklanması hoŐumuza gidiyordu, ancak Şimdi aynı durum başımıza geldi. 1970'li yıllarda tutuklandıkları için sevindiğim bütün insanlardan özür diliyorum.”*

Tabii bu sözün son bölümü istisnai bir örnektir. Böyle bir kaç yakınma, özeleştiri olsa da islamcıların bu tür Şeylerden köklü dersler çıkarmış olduğunu söylemek mümkün değil. Bugün de zaten -birkaç grup istisnası dışında- devrimci düŐmanlıkları, anti-komnizmleri, haklının, doğrunun yanında değil, oligarşinin devletin adaletinin yanında duruŐları sürüyor.

Bu anlamda da islamcı hareketler, haklar ve özgürlükler mücadelesinde, zulme karşı mücadelede yokturlar esas olarak. Zulmü sadece kendilerine yönelik baskılarla sınırlı tuttıkları gibi, hak ve özgürlük istemleri de kendileriyle sınırlıdır. “Dini eğitim” yapabilme hakkı istiyorlar diyelim; ama sadece kendileri için, ne alevilerin, ne süryanilerin ne de farklı inançlardaki halkın dini eğitim hakkından hiç bahsetmezler. Bahsetmedikleri gibi, böyle bir Şey gündeme gelecek olsa, ilk karşı çıkanlar da onlar olur. Kuran kursları, İmam Hatipler, camiler yaygınlaŐsın isterler, ama cemevlerinden bahsetmezler. “Dini propaganda”nın serbest olmasından yanadırlar; ama sadece kendilerinin dini propaganda yapması serbestliğidir istedikleri. Diğer dinlerin mezheplerin propaganda hakkına karşı çıkarlar. Yani kısacası, inanç özgürlüğü, sadece kendi inançlarıyla sınırlıdır çoğunlukla.

Onyıllardır devrimcilerin önderliğinde sürdürülen haklar ve mücadelesine karşı tavırsız kalıŐları, hatta zaman zaman bu mücadelenin karşısına çıkmaları, bu mantığın sonucudur. Oruç tutma özgürlüğünden sözeder, oruç tutmama özgürlüğünü tanımazlar; Oruç tutmuyor diye iŐçisini işten atan patronlar, üniversitelerde her Ramazan ayında oruç tutmayan öğrencilere saldıranlar, Yönetimde oldukları belediyelerde rtnmyorlar, oruç tutmuyorlar diye memurlarını cezalandıran, sürgün edenler bu mantığın sahipleridir ve bu genel olarak islamcı camiada normal karşılanır. (Bu arada haklarını yememek, bir adaletsizlik yapmamak için belirtelim, ülkemiz somutunda zgr-Der, kısmen Mazlum-Der evresi gibi bir kaç dar evre, bu sınırları kırma, haklar ve özgürlükler mücadelesine daha geniş bakma eğilimindedirler.)

Özlem: İslamcıların eylem anlayışının da onların adalet anlayışını yanıtığını ekleyebiliriz burada. Biliyorsunuz, evvelki gün, Hindistan'ın Bombay Şehrinde trenlere 7 bomba konuldu, 200'den fazla kişi öldü, yüzlerce de yaralı. Henüz üstlenen yoktu, islamcı örgütlerin yaptığı yorumları yapılıyordu. Kim yapmış olursa olsun, halka karşı bir eylem olduğu açık. İslamcılar ispanya'da, Londra'da, ülkemizde ve Irak'ta da bu tür eylemler yapıyorlar.

Haklıyla haksızı, doğruyla yanlış, suçluyla suçsuzu ayırdeden bir adalet anlayışına sahip olan hiç kimse bu tür eylemler yapmaz. Ben bu eylemlere baktığımda, bunları yapan islamcı hareketlerin bir adalet anlayışının olmadığı sonucunu çıkarıyorum.

Mazlum: Bunlar da islamcı ideolojinin nasıl bir adaletsizlik kaynağı haline dönüştüğüne örnekleri tabii. Ancak bunlar sonuç, temelde adaletsiz olmaları, sömürücü ve baskıcı bir düzeni savunmalarından kaynaklanır. Halk'ın kıymeti yoktur bu anlayışta. O nihayetinde dini liderlerin dediği her şeye uyacak bir "kul"dur.

İslamcılar zaman zaman kapitalizme karşı olduklarını söyleseler, hatta "**kapitalizm dinsizliktir**" gibi sözler de etseler, başka bir anlayışları yoktur. İslamcılığın iktidarda olduğu, şeriatın geçerli olduğu ülkelere bakın, hepsinde kapitalist üretim ilişkileri hakimdir. Bu çelişkinin farkında oldukları için "kapitalizm karşıtlığı"ndan çok söz etmez, onun yerine "batı karşıtlığını" öne çıkarırlar. Osmanlı döneminden başlayan ve "**Batılılaşma**" adı verilen yarı-sömürgeleşme süreci aynı zamanda yaşam biçimi, kültür, eğitim vb. gibi hayatın bir çok alanında bir çok değişim yaratmıştır. Bu değişimler ise, islamcılığın toplumsal yaşam içindeki etkinliğini şu ya da bu ölçüde sınırlayan değişimlerdir. Bu anlamda islamcılık, tarihsel olarak "baticılık" karşıtıdır. Ancak bu karşıtlık "baticılık" denen olgunun kaynağına, yani kapitalizme ve emperyalizme yönelmemiştir.

İslamcılar bir anlamda kapitalizme itiraz etmeyip, kapitalizmin sonuçlarıyla uğraşır görünümündedirler. Onyıllarca televizyon seyretmeyi, kravat takmayı günah ilan ederek o kültürle güya "savaşmışlar"dır. Ama kendisine karşı çıkmadıkları için sonuçta adım adım o kültüre uyum sağlamakta, sadece giyim kuşamda kendilerine ayrı bir alan oluşturmaya çalışmaktadırlar. Ki onda bile "moda"ya teslim olmaktadır.

Özlem: Hayatın bir çok alanında alternatifsiz, politikasız durumda olmaları, sanırım temelde bu sorundan kaynaklanıyor. Sağlık, eğitim, konut, bu konularda ne yapar mesela islamcı bir iktidar? Biz sosyalist ülkelerdeki iktidarlardan söz ederken, oukma yazma oranını ne kadar yükselttiğinden, bebek ölüm oranlarını ne kadar düşürdüğünden, konut sorununa getirdiği çözümlerden bahsedebiliyoruz. Emekçilerin iktidarın sahibi olarak sahip oldukları haklardan söz edebiliyoruz. Fakat islamcılarının iktidarda olduğu ülkelere ilişkin hiçbir yayında "*bebek ölüm oranını şu kadar düşürdük*" veya "*cahilliği şu kadar ortadan kaldırdık*" diye bir şeye rastlanmaz pek.

Mazlum: Tersine, kapitalizmin yolsuzlukları, yoksulları olduğu gibi sürüyor. Hatta biraz önce sen değinip geçmiştin, "namus" anlamında bile kapitalizmin namussuzluklarını, ahlaksızlıklarını da, kimini "dini kılıfla" sürdür-

mektedirler. Fuhuşu bile. Mesela İran'da “**Siğalık**” denilen bir kurum vardır. Bu kurum aracılığıyla geçim sıkıntısı çeken kadınlar “**geçici evlilik**” yapıyorlar. Bir mollaya başvurup pazarlık yapıp dini nikah kıyılıyor. Daha sonra istediği zaman tekrar bir mollanın huzurunda “evlilik” bitiriliyor. Yani mollaların denetiminde devlet yasal fuhuş yaptırmaktadır.

Kemal: İslamcıların bugün en büyük çelişkileri de buradadır zaten. Bu çelişkiyi daha iyi kavramak için islam dininin şu özelliği gözönünde bulundurulmalıdır: İslamiyet sadece Allahla kul arasındaki ilişkiyi belirlemez, bununla birlikte insanların kendi aralarındaki ilişkilerin nasıl olması gerektiğine de müdahale eder. Keza, sadece dini değil, devletin işleyişine, hukuksal kurallarına ilişkin de düzenlemeler getirmiştir. Bu yanılla da mesela Hıristiyanlıktan farklı olarak toplumsal yaşamı düzenleme iddiasında bir dindir.

Fakat işte tam bu noktada sorun şu ki; hayatın bir çok alanını kapitalizm düzenliyor zaten. Sen eğer kapitalizme karşı bir alternatife sahip değilsen, yapabileceklerin, toplumsal yaşamın müdahale edebileceğin alanları bellidir ve çok sınırlıdır. İşte bu yüzden bugün ülkemizde islamcılık denilince veya İran'daki islamcı iktidar denilince, hep türban, burka gibi şeyler öne çıkıyor. İslamcıların çoğunluğunun islamcılığı sadece GİYİM KUŞAMDA kalmıştır çünkü, kalmak zorundadır. Bunun ötesindeyse, faşist yönetimleri hiç aratmayacak bir baskıcılık, dayatmacılık siyaseti yürürlüğe konulmakta, **şeyhlerin, dini liderlerin Karun gibi zenginleştirildiği** bu düzenleri sürdürmek için halk cahil bırakılmakta, eğitim sistemi buna göre düzenlenmektedir. Bir kez kitleler sindirilip dini otoritelere boyun eğmesi sağlandıktan sonra da yoksulluktan, beslenme yetersizliğinden, hastane yetersizliğinden, iş cinayetlerinden ölümleri “takdiri ilahi” diye kabul ettirmek kolaylaşır zaten. Şunu da yeri gelmişken ekleyim: “*İslamda ruhban sınıfı yoktur*” denir hep. Bunu da islamın diğer dinlere göre bir üstünlüğü olarak sayarlar. Bu görüş artık geçerli değildir. Bugünkü gerçeği ifade etmemektedir. Ortalık şeyhlerden, çeşitli isimlerdeki dini liderlerden geçilmemektedir. Bunlar düpedüz ayrıcalıklı bir ruhban sınıfıdır. Düpedüz Kilise gibi, dini yetkilerini kullanarak elde ettikleri mal mülk sahibi bir aristokrat sınıfını oluşturmaktadırlar. Resmi olarak bunun adının konmamış olması önemli değildir.

Mazlum: Burada kısaca da islamcılarının “ümmeççilik” anlayışından söz edebiliriz. İslamcılar, ümmeççiliği mesela kapitalizmin yarattığı sınıfsal farklılıklara, ulusal sorunlara karşı da bir çözüm olarak sunarlar. “Ümmeççilik birleştirir” derler. Ümmeççiliğin “sınıfsal farkları” ortadan kaldırmayacağı, ulusal sorunları (mesela Kürt sorununu) çözemeyeceği bir yana, islamcılar bugün “ümmeççi” bile olamayacak kadar sisteme angaje olmuşlardır.

İslama göre bütün müslümanlar (hatta tüm insanlar) Hz. Muhammed'in ümmeti durumundadır. Her müslüman milliyeti ne olursa olsun önce ümme-

tin bir parçasıdır. Birleştirici olan din bağıdır.

Bu dūřüncede tutarlı mıdır? Mūslūman Irak halkına karřı emperyalizmin saldırısı sūrerken onlarca “mūslūman ūlke”nin, AKP dahil, “islamcı” bir sūrū iktidarın ABD’yi desteklemesine bakmak yeterlidir. Aynı Őey mūslūman Filistin halkına onyıllardır kan kusturan İsrail devletiyle iliřkilerde de gōrūlūr.

Kuřkusuz, mūslūmanlık bir inanç sistemi olarak, her din gibi belli bir ortaklık kūltūrū tařımaktadır. Ancak bu tek bařına dini inancın birleřtirici olduėunun gōstergesi deėildir. Kaldı ki bugūn islamın çeřitli mezhepler Őeklinde bōlūnmūř olması da, kendini dahi tek bir būtūn olarak tutamamıř olmasının gōstergesidir. “Ūmmet” ideolojisi, sınıflar, ezenler, ezilenler ve tarih boyunca sūren iktidar savařları karřısında fiilen yokolmuřtur. Bugūn sadece dilde vardır.

Bunun ūtesinde islamcılık, bařka inançtan ya da inançsız insanları "kafir" diyerek kūūmseyip, reddederek, birleřtiren deėil, ayıran bir rol oynar. Kendi içindeki Alevi-Sūnni atıřmaları bile, islamcılıėın birleřtirici bir ideoloji olmanın ne kadar uzaėına dūřtūėūnū gōsterir.

Kemal: Sohbetimizi burada bitirelim. Burada islamcılığın genel olarak mevcut sistemlere bir alternatifinin bulunmadığını ele aldık. Fakat buna rağmen mevcut sistemlere karşı mūcadele eden islamcıları, emperyalizmin oligarşinin işbirlikçilerinden ayrı bir yere koyduğumuzu da belirtelim. Gelecek hafta başka bir sohbette buluşmak ūzere Őimdilik hoşçakalın.

Konu: Emperyalistler Arası İlişki ve Çelişkiler

-1

Emperyalistler üzerinden yaratılan her umut, aldatmacadır!

Sevgili okurlarımız, merhaba! Yüreği halkla birlikte, halktan yana atan herkesin yüreği Gazze'nin, Beyrut'un acısı ve öfkesiyle dolu. Filistin ve Lübnan halkının bombalarla katledilmesi karşısında insanlar bazen kendini "çaresiz hissettiğinden" sözediyor. Oysa çare bizzat tanık olduğumuz bu tablonun içinde. Direnen bir halk, direnen örgütler, kök söktürüyorlar Siyonist İsrail'e ve tabii onun arkasındaki efendilere. İsrail'in gücünü anlatmak için hep Arap devletleriyle yaptığı savaş örnek verilir; doğrudur, kaç tane Arap devleti birleşmiş ama altı günde İsrail'e yenilmişlerdir. Bu bir gerçek. Ama bir gerçek daha var; aynı İsrail, üstelik Arap devletleri gibi orduları, tankları, topları olmayan 3,5 milyonluk Filistin halkını yenemedi onlarca yıldır. Neyse, asıl değinmek istediğim bu değil. Bu olguyu görmeyen veya halkların gücünün farkında olmayanlar, "çaresiz"lik" içinde, "kim durduracak bu İsrail'i?" diyerek, şu veya bu emperyalist ülkeye, kuruma bel bağlıyorlar. İşte bizim bugünkü konumuz da meselenin emperyalizm cephesi.

Emperyalist cephenin İsrail saldırılarına ilişkin son tavrını özetleyerek başlayalım istersen Özlem.

Özlem: Geçen hafta gözler **G-8** zirvesindeydi. Sayısız köşe yazarı "zirve"ye çağrı yaptı bu savaşın durdurulması için. Fakat G-8 zirvesinden çıkan karar, emperyalizme, emperyalistler arası çelişkilere bel bağlayan kesimlerde hayal kırıklığı yarattı. "*En azından bir ateşkes çağrısı yapması bekleniyordu*" diye yazdı hayal kırıklıklarının sahipleri. Ama G-8 ateşkes çağrısı "**bile**" yapmadı. Oysa, G-8'de aralarında çeşitli bariz çelişkiler olan Amerika, Avrupa ve Rusya yer alıyordu. Bir teoriye göre, Avrupa, dünyada Amerikan saldırganlığını "dengeleyecek" tek güçtü... Veya bir başka teoriye göre, Rusya, "Avrasya"nın bir parçası olarak Amerikan egemenliğindeki bir dünyaya karşı tek alternatifti...

Ama "zirve"den tek bir ses çıktı. Haklar ve Özgürlükler Cephesi açıklamasında da belirtildiği gibi, o ses de "**İsrail Cephesi'nden konuşan**" bir ses-

ti. Hiçbir emperyalist gücün ABD saldırganlığını durdurma, “dengeleme” gibi bir rol üstlenmediği görüldü.

Kemal: Evet, durum budur; o zaman Şu soru gündeme geliyor: Emperyalistler aralarındaki çelişkilerle rağmen nasıl ortak bir ses çıkarabiliyorlar, aralarındaki çelişkilerin türü nedir? Bu durumu daha iyi kavrayabilmek için bu haftaki sohbetimizi emperyalistler arası ilişki ve çelişkiler bahsine ayırdık.

Bu konuyu ele alırken, Avrupa Birliği’ne “ABD karşısındaki tek dengeleyici g” misyonu yükleyen anlayışları, “uluslararası toplum” kavramını yerli yersiz gündeme getiren politikaları, emperyalizmin müdahalelerine “demokratik” bir rol yükleyen anlayışları da tartıŐmıŐ olacağız.

Mazlum: Hepsi İsrail cephesinden konuŐtuđuna göre, emperyalistler “yekpare” bir bütün m? nce bunu tespit edelim. Hayır, böyle değil. **eliŐkili ve çatışmalı bir bütün** bu. Zaten çelişkisiz bir bütün olması, kapitalizmin ve emperyalizmin tabiatına aykırıdır. Emperyalistler arası ilişkileri anlamak, bu ilişkilerin sınıf mücadelesi açısından sonuçlarını doğru tespit etmek de zaten bu “eliŐkili bütün” kavramaktan geçer.

Emperyalizm belli bir döneme kadar böyle bir “bütünlük” göstermiyordu. Tersine, aralarındaki çelişkiler belli noktalarda **uzlaŐmazlık** kazanıp askeri savaşlara dnŐyordu. Yani, yüzyılın başında, emperyalistler arasında bir nevi “orman kanunları” geçerliydi. Kim askeri olarak glyse, pazarlara o el koyuyordu. Bunun için iki kez dünya savaşı çıkardılar.

Her iki savaş da bilindiği gibi, dünya tarihinin en kanlı savaşlarıdır. 1. Paylaşım Savaşı’nda tam 8.700.000 insan hayatını kaybetti. Dünya tarihinde ilk kez bir savaşta bu kadar insan ölüyordu. Savaşın diğer alanlardaki tahribatı da büyüktü; 812.000 bina, 54 milyon km yol, 2 milyon hektar toprak tahrip edilmişti... Ama bütün bu kayıp ve tahribat rakamları, bir sonraki savaşın yanında kk kalacaktı. Teknolojinin ve dolayısıyla silahların gelişmesi, pazar kavgasının daha Şiddetlenmesi nedeniyle, 2. savaş, birincisinden daha kanlı oldu. 40-43 milyon insan öldü bu savaşta... Emperyalizm adeta kan glne çevirdi dünyayı. (Ama birazdan belirteceğim gibi, döktükleri kanda da boğuldular bir yerde; sömürü alanlarının 1/3’n kaybetsiler.)

2. Emperyalist paylaşım savaşı sonrası, emperyalistler bir çok açıdan yeni koŐullarla karşı karşıya kaldılar.

Savaş sonunda Almanya, İtalya ve Japonya, hem ekonomik, hem askeri olarak çökmüştü. Fakat bunun karşılığında galip durumdaki emperyalist ülkelerin tekelleri büyük krlar sađlamıŐlardı. ABD, savaşın em ekonomik, hem askeri cephesinde en az kaybı verip en çok kazananı durumundaydı.

Emperyalist lkeler, bu savaş sürecinin sonunda sömürgelerinin bir kısmını daha kaybetsiler. “Dünya pazarı”nın bir bölümü daha sosyalist sisteme

dahil oldu. Sovyet Kızıl Ordusu'nun verdiği destekle Polonya, Çekoslovakya, Macaristan, Romanya, Bulgaristan ve Arnavutluk'ta gerici faşist iktidarlar yıkıldı. Emperyalist Almanya ikiye bölünerek doğusunda Demokratik Almanya kuruldu. Savaştan kısa bir süre sonra, 1949'da Çin gibi büyük bir ülkenin de emperyalist sistemden kopmasıyla, emperyalistler büyük bir pazar daralmasıyla yüzyüze geldiler. Ama bunun ötesinde bir olguyla daha yüzyüzeydiler: Sosyalist blok!

Emperyalistler, bu paylaşım savaşıyla, emperyalist bunalıma çare aramışlar; ama savaştan daha büyük kayıplarla çıkmışlardı. Pazar için savaşmışlardı ama ellerindeki pazarları kaybetmişlerdi. Ve üstelik artık karşılarında sadece Sovyetler Birliği değil, sosyalist blok vardı.

Biraz önce de sözünü ettiğimiz gelişmeyi de bu tabloya ekleyelim: Savaş teknolojisi geliştikçe gelişmiş ve savaşın sonunda ABD'nin Japonya'ya attığı atom bombalarıyla da görüldüğü gibi, bundan sonra birbirleriyle yapacakları bir savaş, kendilerinin de tümünden yok olmasını, bir daha ayağa kalkamayacak kadar yıkıma uğramasını ihtimal dahiline sokmuştu. Nitekim kısa bir süre sonra hem ABD dışındaki bazı emperyalist ülkeler, hem de SSCB nükleer silaha sahip olacaktı.

Kemal: Mazlum arkadaş emperyalizmi entegrasyona götüren süreci özetledi. Şimdi bu süreçte ortaya çıkan sonuçları ve onların da beraberinde getirdiği diğer olguları alt alta sıralarsak:

Bir; Emperyalistler arası savaşların (ve o güne kadar ki emperyalist sömürünün temel biçimi olan açık işgallerin) ulusal ve sosyal kurtuluş savaşlarını tetikleyen bir rol oynaması,

İki; Sosyalist blokun varlığı,

Üç; Nükleer silahların ulaştığı seviye.

İşte bu olguların varlığı, emperyalistler arası çelişkilerin **ekonomik plandan** -emperyalistler arası savaş biçiminde- **askeri plana** sıçramasının önüne bir engel olarak çıkmıştır. Hem askeri, hem siyasi koşullar, emperyalistleri kendi aralarındaki sorunları daha farklı bir şekilde çözmeye yöneltmektedir. Buna bağlı olarak da emperyalistler arası ilişki ve çelişkiler **iki temel cephe**de değişikliğe uğramıştır:

Bu iki temel değişiklikten birincisi, çelişkilerini paylaşım savaşı ile çözümlenemeyen emperyalistlerin **zorunlu olarak entegrasyona** gitmeleri, ikincisi ise yeni-sömürgecilik metodlarını geliştirmeleridir. (Yeni sömürgecilik, emperyalist ülke ekonomileri askerileştirilirken, emperyalizmin işgal biçiminin, ihrac edilen sermayenin bileşiminin değişmesi, gibi unsurları içerir, ama konumuz bu olmadığı için burada özel olarak açmaya gerek yok.) Biz burada değişikliğin birinci cephesi üzerinde durmaya devam edelim.

Özlem: Peki emperyalistleri birbiriyle askeri veya başka biçimlerde sürekli çatışma içinde olmaya zorlayan sebep nedir?

Kemal: Esasında önemli bir soru. Çoğu zaman da zaten biliniyormuş kabul edilerek üzerinde durulmayan bir yan; şimdi bizim de yaptığımız gibi. Ama bu nedenin anlaşılması, sadece paylaşım savaşlarını ve devamındaki entegrasyon sürecini değil, mesela bugün ABD'nin Afganistan'ı, Irak'ı işgal etmesindeki temel nedenleri anlamak için de önemli.

Bunun cevabı kuşkusuz ekonomik anlamda daha ayrıntılı bir incelemeyi gerektirir belki ama kısaca şöyle cevaplayabiliriz.

Kapitalizmin doğası, onları böyle yapmaya zorluyor. Elleriinde toplanan sermayenin yoğunluğu, onları **sermaye ihracına**, ihrac ettikleri sermayeden elde edecekleri kârların da **maksimum** olmasını hedeflemeye yöneltiyor. Sermayeyi en uygun koşullarda ihrac etmek, sömürgelere sahip olmayı gerektirir.

Fakat hatırlayacağınız gibi, emperyalizm zaten dünya pazarının paylaşımının tamamlanmış olması demektir. Biraz önce Mazlum arkadaşın anlattığı 1. paylaşım savaşı öncesi de dünya pazarı paylaşılmış durumdaydı. Fakat, kapitalizmin eşitsiz gelişim yasası sonucu, bu arada başka emperyalist ülkeler gelişir, onların ellerinde sermaye birikir ve mevcut paylaşım onları rahatsız etmeye başlar ve dünyanın yeniden paylaşılmasını isterler. Tekelci kapitalizm elinde biriken sermayeyi aktaracak yeni pazarlar bulmak zorundadır. Biriken sermaye akacak pazarlar bulup maksimum kârlar sağlayarak tekrar sermayeye dönüşmezse, bu sistemin işleyişinde büyük krizlere neden olur ve "pazar" sorununu çözememek, aslında emperyalizmin sonu demektir.

Sanırım sorunun cevabını ekonomik temeli açısından kısaca vermiş olduk. Sorun sermaye birikimi ve pazar sorunudur. Mesela, burjuvazinin göstermek istediği gibi, şu veya bu ülkenin, liderin "ihtirasları" sorunu değildir. Lenin daha yüzyılın başında bu paylaşım meselesine ilişkin Emperyalizm kitabında şöyle der, onu aktararak tamamlayım sorunun cevabını:

"Kapitalistler dünyayı paylaşıyorlarsa, bunu, kendilerinde bulunan hain duygulardan ötürü değil, ulaştıkları yoğunlaşma düzeyi, kar sağlamak için kendilerini bu yola başvurmak zorunda bıraktığından yapıyorlar. Ve dünyayı, 'mevcut sermayeleri', 'güçleri' oranında paylaşıyorlar, çünkü kapitalizmin ve meta üretimi sisteminin var olduğu bir ortamda, daha başka bir paylaşım biçimi söz konusu olamaz." (syf. 90)

Mazlum: Biraz önce savaşları anlatırken tarihi bilgilere pek girmemiştim, ama bu sorunun cevabını somutlaması açısından biraz tarih bilgisi eklemek iyi olacak sanırım.

Kemal arkadaş dedi ki, ekonomik olarak gelişen emperyalist ülkeler yeni pazarlara ihtiyaç duyarlar ve paylaşılmış olan pazarlardan pay isterler. 1. emperyalist savaş öncesi durum tam böyleydi. Ulusal birliğini ve ekonomik gelişmesini geç tamamlayan Almanya, hızlı bir gelişim göstermiş, elinde büyük bir sermaye birikmişti. Ama yatırım yapılacak pazarlar İngiltere, Fransa gibi emperyalist devletlerin elindeydi. Ve bunlar pazarlarını diğer emperyalistlerle paylaşmak istemiyorlardı. Öyleyse yeni pazarlara sahip olmak için savaş kaçınılmazdı. nce Avusturya-Macaristan'ın Sırbistan'a, ardından da Almanya'nın Belçika'ya saldırmayla savaş başladı.

Biliyorsunuz, "İttifak Devletleri" diye adlandırılan Almanya ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve onlarla aynı safta savaşa katılan Osmanlı imparatorluğu bu savaşta yenildiler. Savaş mağlup ülkelere imzalatılan Versailles, Sevr ve diğer anlaşmalarla sonuçlandırıldı, yenilenlerin toprakları paylaşıldı.

2. paylaşım savaşına baktığımızda da aynı temel etkeni görüyoruz. I. Paylaşım Savaşı'yla sömürgeleri paylaşan emperyalistlere 1930'ların ortalarına gelindiğinde pazarlar yetmemeye başladı. İlk savaşının mağluplarından Alman emperyalizmi kendisini toparlamış, yeniden genişleme ihtiyaç duyuyordu. Japonya, İtalya da benzer durumdaydı. Alman tekellerinin desteğiy-le faşizmin iktidara getirilmesiyle süreç başladı.

Japonya Mançurya'yı, ardından Almanya Avusturya'yı ve sonra da Çekoslovakya'yı işgal etti ve II. Paylaşım Savaşı başladı. (ıkışında yine pazar paylaşımı olan bu savaş, bir noktada emperyalist sistemin Sovyetler'i ve Avrupa lkelerindeki ihtilalci gelişmeleri yoketme saldırısına dönüşmüş ancak Sovyetler bu saldırıyı püskürtmüştür.)

Her iki emperyalist paylaşım savaşı da bir "bunalım dönemi"nin tepe noktasına denk düşer. "Bunalım dönemi" denilen olgu, sermaye birikiminin aşırı yoğunlaşması, arz-talep dengesinin bozulması ve diğer çeşitli ekonomik kriz unsurlarıyla karakterize olur zaten. "Bunalım"ı zmetmek için savaşa başvurulur, emperyalizm aynı zamanda sürekli bir bunalım demek olduğu için, bir bunalım biter, başka bir bunalım dönemi başlar. Emperyalizmin birinci bunalım dönemi, 1. emperyalist paylaşım savaşıyla, savaş sonrası başlayan 2. bunalım dönemi, 2. emperyalist paylaşım savaşıyla bitmiştir. 3. bunalım dönemi, 3. bir emperyalist savaşa sahne olmadı, çünkü 3. bunalım dönemi, yukarıda açtığımız gibi, emperyalizmin entegrasyona gittiği bir dönemdi.

Kemal: Emperyalistlerin entegrasyona yönelmesinin nedenlerini belirtmiştik. Entegrasyon süreci nasıl bir süreçtir ve nasıl gelişti, bunu da sen a istersen zlem.

Özlem: Entegrasyon, kelime anlamıyla birleşme/birleştirme demektir. Fakat burada asıl dikkat edilmesi gereken, bu birleşmenin "**zorunlu**" bir bir-

leşme olmasıdır. Başka bir biçimde söylersem: entegrasyon emperyalist ülkeler ve tekeller arasındaki rekabete son vermemiş, sadece yeni bir biçim vermiştir. Pazarları savaşarak paylaşamadıklarına göre, birleşerek paylaşacaklardı. Ki birleşmelerini zorunlu kılan bir güç vardı.

Entegrasyon çerçevesinde neler yaptıklarından da kısaca sözedeyim. Sosyalist blok ve onun yoğunlaşmış bir ifadesi olarak ulusal kurtuluş savaşları karşısında ortak bir cephe oluşturup ortak politikalar geliştirdiler. Askeri güçlerini birleştirmek için NATO'yu kurdular. Daha sonra sosyalist blok karşısındaki cepheyi büyötmek için bazı yeni sömürge ülkeler de bu askeri birliğe dahil edildi.

Ekonomik alanda ise, IMF, Dünya Bankası gibi kuruluşlarla, hem kendi içlerindeki ekonomik rekabeti bu kurumlar bünyesine taşıdılar, hem de bu kurumlar aracılığıyla sömürge ve yeni-sömürge ülkelerin ekonomilerini denetim altına aldılar. Emperyalistler arası pazar mücadelesi bir yanıyla artık bu kurumlar içinde sürecekti. Buralarda ekonomik, siyasi, askeri olarak güçlü olanların sözü geçtiğinden her emperyalist ülke sömürüden daha fazla pay almak, dünya pazarı üzerinde daha etkili olabilmek için, ekonomik, siyasi, askeri gücünü bu kurumlara yansıtmaya çalışacaktı.

Keza emperyalistler arasındaki entegrasyonun ifadesi olarak bu merkezi askeri ve ekonomik kuruluşların yanısıra, ikili-üçlü gruplar halinde ülkeler düzeyinde veya bölgesel birlikler, ittifaklar da kuruldu.

Kemal: Burada şunu da belirtmek ilginç olacaktır. Bugün de varlığını sürdüren bu emperyalist kuruluşların bir çoğu, hemen 2. emperyalist paylaşım savaşı sonrasında gündeme gelmiştir. Bunların kuruluşu sırasında 2. emperyalist paylaşım savaşındaki **ittifaklar** ve **düşmanlıklar** birden bire değişmiştir.

Hatırlanacağı gibi, savaşta ABD, İngiltere, SSCB, faşist kampı oluşturan Almanya, İtalya, Japonya, İspanya'ya karşı birlikteydi. Savaş sonrası iki taraftaki ülkelerin, biri hariç hepsi, o birine -SSCB'ye- karşı, birleşti.

Birbirlerinin ülkelerini yakıp yıkan, pazarları ele geçirmek için birbirini boğazlayan eski düşmanlar, dost olmuştı bu yeni konjonktürde.

Bu gelişme bize entegrasyonun siyasi muhtevasını da göstermektedir. Entegrasyon, emperyalizmin niteliğinin değişmesinin, emperyalistler arası çelişkilerin zayıflamasının sonucu değildir, bir güç karşısında ortak bir güç oluşturma ihtiyacıdır. Evet sen devam et.

Özlem: Bölgesel entegrasyonların en eski ve en önemlilerinden birisi Avrupa Birliği'dir. 2. Paylaşım Savaşı'ndan yıpranmamış büyük bir güç olarak çıkan ABD emperyalizminin bu avantajını kullanarak tüm dünyayı kendi pazarı haline getirmek istemesinin karşısında Avrupalı emperyalistler en

başta kendi iç pazarlarını korumak ve ABD ile rekabet edebilmek için AET'yi oluşturdular.

Bu entegrasyonun belli bir aşamasında, 1993'de, birlik üyesi ÷lkelerde malların, sermayenin, kişilerin ve hizmetlerin “serbest dolaşım hakkı” tanınarak, Avrupa **tek bir pazar** haline getirildi. Bu oluşum Avrupa emperyalizmine AB aracılığıyla, ABD, Japonya ve Rusya emperyalizmine karşı “tek vücut” halinde hareket etme imkanı kazandırdı. Ancak, entegrasyonun bugüne kadarki en ileri biçimini oluşturan (ki bilindiği gibi, AB sadece ekonomik birliği değil, siyasi birliği de hedeflediğini açıklayan bir birliktir) AB içinde bile emperyalistler arası kıyasıya rekabet son bulmamıştır. AB, entegrasyon s÷recinde de emperyalistler arası pazar kavgasının s÷rd÷ęünün bir ifadesidir. Biçimsel olarak Avrupa “tek pazar”a d÷n÷řt÷r÷lmüş gibi gör÷nse de bu pazarı kullanma konusunda Avrupa emperyalist tekelleri arasında yoğun bir rekabet yaşanmakta, bu kavganın yansımaları olarak birlik içinde farklı bloklaşmalar oluşmaktadır.

Kendi içlerindeki çelişkilerin ç÷z÷mü çeşitli AB kurumları aracılığıyla belli kurallara bağlanmış olsa da, bu çıplak ekonomik gücün hiç etkili olduğu anlamına gelmez. Güçlü olan emperyalistler, AB politikalarında da belirleyici olmaktadır. Ki bugün AB içinde belirleyici olan üç emperyalist Almanya, İngiltere ve Fransa'dır. Pazar hakimiyeti esas olarak onlardadır.

Mazlum: Neden sürekli olarak “entegrasyon s÷recinde” de emperyalistler arası pazar kavgasının s÷rd÷ęüne vurgu yapıyoruz? Çünkü, emperyalistlerin entegrasyona yönelmesi konusu ne zaman gündeme gelse, orada “**ultra emperyalizm**” teorileri de bir şekilde gündeme gelir. Ki bu teorenin kökü de oldukça eskilere uzanır.

Kısaca iddia edilen şudur; madem ki emperyalistler bu şekilde ekonomik, askeri, siyasi birlikler oluşturuyorlar, giderek hepsi sanki tek bir ÷lkeymiş gibi birleşeceklerdir. Sınırların kalkmaya yönelmesi, ÷lkeler arasındaki saldırı-mazlık paktları, emperyalist tekellerin “ulusal” niteliklerini kaybederek “çocukluslu” ya da düpedüz “milliyetsiz” bir karakter kazanmaları gibi olgular da bu teorenin kanıtları olarak sayılır.

Kapitalizmi ve burjuva demokrasisini insanlık için en iyi ekonomik ve siyasi sistem olarak görenler için de bu olumlu bir gelişmedir. Yani “**ultra emperyalizm**” onlar için dünyaya barışın hakim olması anlamına da geliyor. Mesela şimdi Avrupa Birliği konusunda kimileri “*÷lkeler arasındaki tüm sorunların ç÷z÷ldüğü, hepsinde demokrasinin gerekirse dış zorlamalarla hakim kılındığı, işsiz kalmadığı, tüm sınırların kalktığı bir Avrupa hayal ediyorum*” diyerek aslında bu ultra emperyalizmin daha lokal bir biçimini dile getiriyorlar.

Ultra emperyalizm teoresinin ilk savunucularından biri malum ve meşhur

dönek Kautsky'dir. Daha sonraları kısaca "ÇUŞ'lar" diye adlandırılan çok uluslu tekellerin öncüleri olan "uluslararası kartellerin gelişimine bakarak, "sermaye enternasyonalizmi barışı getirecek" demeye başlamıştı. Ve Lenin de ona şöyle bir cevap vermişti:

"Bir kısım burjuva yazarları, sermaye enternasyonalizasyonunun en belirgin bir ifadesi olan uluslararası kartellerin kapitalist rejim içinde yaşayan halklar arasında barış umudu doğurduğu kanısındaydılar. Teorik açıdan alınırsa, bu görüş tamamen saçmadır; pratikte ise, en kötü cinsten bir oportünizmin hiç de dürüst olmayan bir savunma biçimi ve bir bilgiçlik anlamına gelmektedir." (Emperyalizm, syf. 90)

Ve şunu da ekler: *"Kapitalizm içinde sürekli barışın olanaklı olduğu umudunu uyandırarak, dikkatleri günün keskin uzlaşmaz karşıtlıklarından ve ağır sorunlarından çevirip, gelecekteki düşsel bir ultra-emperyalizmin yalan umutlarına doğru yönelterek yığınları avutmak, aldatmak; Kautsky'nin 'Marksist' teorisinde bundan başka hiçbir şey yoktur."* (syf. 143)

Kemal: Evet, konumuza haftaya devam edeceğiz. Sohbetimizin bu bölümü açısından sonuç olarak söylersek; emperyalist bloku, çelişkisiz, çatışmasız bir birlik olarak düşünmek ne kadar yanlış ve yanıltıcıysa, emperyalistlerin kendi aralarında kendi sorunlarını çözmek için kurdukları birliklerden barış, demokrasi beklemek ne kadar yanlışsa, emperyalistler arası çelişkilere aşırı anlamlar yüklemek, bu çelişkiden doğrudan halkların lehine müdahaleler beklemek de o kadar yanlıştır. Varolan çelişkiler belli konjonktürlerde halkların mücadelesinin gelişmesi açısından daha uygun ortamların çıkmasına yolaçabilir. Ama kendini sadece bu çelişkilere dayanarak vareden bir politika veya örgütlenme, o çelişki zayıfladığı an kendini yokluğa mahkum etmiş demektir. Kısacası, bu konuda da sapmalar, yanlışlar, çelişkileri abartmaktan veya yok saymaktan doğar. Haftaya buluşmak üzere şimdilik hoşçakalın.

Konu: Emperyalistler Arası İlişki ve Çelişkiler -2

Emperyalistlerin entegrasyonu'na karşı halkların enternasyonalizmi

Sohbetimizin ilk bölümünü emperyalistlerin G-8 zirvesinin ardından yapmıştık. Bu sohbetimiz de emperyalistlerin Roma'da düzenlediği **Ortadoğu Barış Konferansı**'nın peşine denk geldi. Ve iki zirve de aslında bize emperyalizmin ve emperyalistler arasındaki ilişkilerin niteliğini gösteren son derece önemli veriler sunuyor.

Basından izlemiştinizdir; Ortadoğu Barış Konferansı adıyla düzenlenen "barış konferansı" öyle bir konferanstı ki, ortada barış yapılacak taraflar yoktu. Ne Filistin, ne Hizbullah, ne İran ve Suriye temsil edilmiyorlardı bu toplantıda. Ama buna rağmen bu toplantı medyada şu cümlelerle sunuldu: **"Uluslararası toplum Roma'da çözüm arıyor"**... ABD Dışişleri Bakanı Rice de toplantı sonrası yaptığı konuşmada *"uluslararası toplumun bu meseleyi çözmek için bir araya gelmesinden duyduğu memnuniyeti"* dile getiriyordu.

Evet, geçen hafta belirtmiştik, bu konu çerçevesinde değinmemiz gereken başlıklardan biri de **"Uluslararası toplum"** kavramıydı. Buna değinelim; ama bugün esas olarak, "emperyalistler arasındaki entegrasyonun bugünkü durumu"nu ele alacağız. Sohbetimizin ilk bölümünde, ağırlıklı olarak entegrasyonun nasıl, hangi koşullarda gündeme geldiğine değinmiştik. Buyur Özlem, sen ne anlıyorsun "uluslararası toplum" kavramından?

Özlem: Başta şunu söyleyim, araştırdığım, sorduğum kadarıyla bu kavramın öyle tarihsel olarak netleşmiş bir anlamı yok. Herkes başka bir anlamda kullanabiliyor. En yaygın kullanımı sanıyorum BM'den Af Örgütü'ne, Unicef'ten NATO'ya kadar "uluslararası kurumlar" anlamındaki kullanılışıdır. Kimisi ise, uluslararası toplum derken, halkları, onların örgütlülüklerini ve uluslararası kurumları birlikte kastediyoruz diyor; ki bunlar daha çok bu kavramı kullanmalarına meşruluk kazandırmak isteyenlerdir.

Kavram burjuvazi tarafından literatüre sokulmuştur ve onlar da esas olarak birinci anlamda kullanmaktadırlar. Bu anlamda ben onu şu bağlamda bu bağlamda kullanıyorum demek, halkların bilincinde emperyalizmin güdü-

mündeki uluslararası kurumlara ilişkin oluşan yanılsamaları düzeltmez, tersine bu kavram kullanıldıkça, “uluslararası topluma” halkların sorunlarını çözecek bir güç muamelesi yapıldıkça, bu yanılsama daha da pekişir. Zaten bu kavram esas olarak sivil toplumcu anlayışı benimseyenler, yeryüzündeki her şeyin emperyalizmin icazetinde olup bitmesini kabul edenler tarafından yaygınlaştırılmıştır. Bence kullanılması yanlış ve zaten gereksiz bir kavramdır.

Halklara sesleniyorsan, adıyla sanıyla halklara, hangi kurumlara sesleniyorsan onlara seslenirsin. Ama kavramın kullanılıp kullanılmamasının ötesinde esas önemli olan “kim olduğu, ne olduğu, niteliği belirsiz” bir gücün halklar için bir çözüm mercii gibi gösterilmesidir. Asıl yanlış buradadır.

Hiç kuşku yok ki, sosyalist sistemin uluslararası kurumlar içinde belli bir etkisinin bulunduğu dönemde bu kurumlar yer yer belli bir anlam ve işlev taşımaktaydı. Ama sanki hiçbir değişiklik olmamış, sosyalist sistem yıkılmamış, bu kurumlar hemen hemen tümüyle emperyalizmin denetimine girmemiş gibi, onlardan halkların sorunlarını çözmelerini istemek, halklarda böyle beklentiler yaratmak, eğer bir yanılgı değilse, o zaman emperyalizmin dünyaya nizam vermesini kabul etmektir. Ki “uluslararası topluma” çağrı yapanların neredeyse tamamı, bu anlayışadılar.

Evet, benim bu konuda söyleyeceğim bunlar. Ben sözümü bitirmeden bir soru sormak istiyorum. Aslında Kemal arkadaşın belirttiği gibi, şimdi entegrasyonun, yani emperyalistler arası ilişki ve çelişkilerin bugünkü durumunu ele alacağız, benim sorum da buna ilişkindi. Soruyu gençlikten arkadaşlarla dergi yazıları üzerine sohbet ederken onlar sordular. Geçen hafta dedik ki, özetle söylüyorum, emperyalistler, nükleer silahların ulaştığı seviye, ulusal kurtuluş savaşları ve sosyalist blokun oluşumu karşısında entegrasyona gitmek zorunda kaldılar. Bugün sosyalist blok yıkıldı, ulusal kurtuluş savaşları da mesela o zamanki gibi çok yaygın değil, o koşullardan bir tek nükleer silahlar meselesi geçerliliğini koruyor, o halde emperyalistler açısından entegrasyon eskisi kadar zorunlu değil mi?

Mazlum: Soruya cevap olarak önce Haklıyız Kazanacağız'dan bir bölüm okumak istiyorum. Orada entegrasyon süreci anlatılırken aynen şöyle deniyor:

*“Bütün bunlara rağmen günümüzde, emperyalizmin krizi yine de derinleşerek sürüyor. Bu bir yerde de kaçınılmaz. Çünkü, **emperyalizmin en büyük sorunu pazar ve talep yetersizliğidir. Ulusal kurtuluş savaşları, emperyalizmin pazarlarını daraltmamış olsaydı, ya da, pazarlar bugünkü haliyle sabit olarak kalsaydı bile, emperyalizm için bunalım kaçınılmazdı. Bunun nedeni, emperyalizmin elindeki muazzam sermaye birikiminin kendini yeniden üretebilmesi için gereksinim duyduğu, yeni pazar alanlarıdır. Yani her an sürekli bir pazar ihtiyacı söz konusuydu.**”*

Evet, alıntıda da denildiği gibi, ulusal kurtuluş savaşları olmasa da, bunalım sürüyor. Bunalımı çözenin tek yolu, yeni pazarlar elde etmek. Ve emperyalistler bunun için birbiriyle savaşamazlar. Çünkü, nükleer silahlar bir yana, emperyalizm sosyalist blok yıkılmış olmasına rağmen, sosyalizmi bir alternatif olarak ortadan kaldıramamıştır, ulusal kurtuluş savaşlarının yoğunluğu azalmış olsa da, onlarca ülkede halen ulusal ve sosyal kurtuluş mücadeleleri sürüyor ve bu mücadeleler şu veya bu temelde yükselme eğilimi gösteriyor. Emperyalizm ne ekonomik, ne siyasi bir istikrar kazanmış, dünyayı da istediği hale getirememiştir. İşte bu nedenlerle emperyalistler açısından entegrasyon hala bir zorunluluktur.

Bunu derken, entegrasyonun “çelişkili bir birlik” olduğu, emperyalistlerin entegrasyona gitmesine rağmen, aralarındaki çelişki ve rekabetin sürdüğü unutulmamalı elbette. Zaten bugünkü tüm gelişmeler de emperyalistler açısından entegrasyonun ve aynı zamanda rekabetin sürdüğünü gösteriyor.

Kemal: Evet, bunu ben somutlayım biraz isterseniz. Bugün emperyalizm, mevcut konjonktürü, yaklaşık 40 yıl boyunca sistematik ve sürekli olarak pazar alanlarının daralmasıyla yaşadığı sıkışmayı aşma fırsatı olarak değerlendirilmeye çalışıyor. Öyle ya, 2. paylaşım savaşından itibaren 70’li yılların sonuna kadar sürekli olarak pazar kaybetmiş emperyalizm.

Ancak 1990’ların başlarından itibaren yüzyıldır ilk defa pazar alanlarını genişletme imkanı buldular. Sosyalizmin yıkıldığı ülkeler, onlar için yeni birer pazardı şimdi.

Bu anlamda da, dün, emperyalist cephenin birliğini sağlayan ulusal kurtuluş savaşları ve sosyalist sisteme karşı olmakken, bugün, bu ülkeleri pazar haline getirmek için birleşmişlerdir. Bu emperyalist birlik, 1990-91 Körfez savaşında askeri olarak kendini ortaya koymuştur. O dönem Körfeze yapılan askeri yığınak, tarihin en büyük askeri yığınaklarından biriydi ve içinde tüm emperyalistler yer alıyordu.

Peki aynı güçler, 2002’deki Irak saldırısında niye aynı birliği sürdüremediler? Sorun yine pazarın paylaşımı sorunuydu. Taktik bir ayrılıktı emperyalistlerinki. ABD emperyalizmi kazandığı güç ve sahip olduğu askeri mekanizmaya yaslanarak, pazardan diğer emperyalistlere fazla pay vermemesi şeklinde bir politika geliştirdi. Başını Almanya’nın ve Fransa’nın çektiği Avrupa emperyalistleri, işgale doğrudan katılmayarak pazar kavgasını bu şekilde sürdürdüler. Ama işgalin hemen ardından Avrupa emperyalist tekelleri de çeşitli biçimlerde Afganistan ve Irak pazarına hücum etmekten geri kalmadılar.

Nitekim işgalden sonra, Avrupa emperyalizminin muhalefeti dikkat çekici şekilde zayıfladı ve giderek böyle bir tavır tümüyle gündemden kalktı. Yani, sonuçtan da açığa çıkmıştır ki, Avrupa emperyalizminin Irak’ın işgaline

karşı çıkışının nedeni, bazılarının sandığı veya sunduğu gibi, insan hakları, uluslararası hukuka saygısı, katliamlara karşı olması ve benzeri değil, doğrudan pazar kavgasıdır.

Tüm eski sosyalist ülkeler, emperyalistler için potansiyel pazar alanlarıdır ve emperyalistler çok kısa sürede bu alanlara hücum ettiler, paylaşabildikleri kadar paylaştılar. Ama paylaşım henüz tamamlanmamıştır. Mesela bugün bazı eski SSCB ülkelerine bakın; bir bakıyorsunuz, bilmem ne devrimiyse bir iktidar geliyor, aradan altı ay geçiyor iktidar el değiştiriyor; bir iktidar Rusya yanlısı, biri ABD yanlısı... Başka bir ülkede bu AB yanlısı da olabiliyor. İktidarların nitelikleri emperyalist cephe içindeki tercihleriyle tanımlanıyor. Bu iktidar değişiklikleri, “portakal” bilmem ne devrimleri, aslında emperyalistler arasında bu pazarları ele geçirmek için kıran kırana bir savaşın sürdüğünü gösteriyor. Keza, Rusya sermaye birikimi yoğunlaştığı ölçüde, daha doğrudan bir taraf olarak pazar kavgasına dahil olmaktadır.

Fakat hala bu pazar alanlarının dışında kalan ülkeler de söz konusudur. Emperyalizmin “*şer eksenli, teröre destek veren ülkeler*” diye ilan ettiği tüm ülkeler kısmen veya tamamen bu durumdadır. Latin Amerika’daki gelişmeler de emperyalizmin pazar alanlarını şu veya bu ölçüde daraltmaktadır.

Keza bunların varlığı, emperyalizme boyun eğmiş öteki ülkelerin de pazarlarını emperyalizme tam olarak açmamalarına yol açmakta, başka deyişle diğer ülke ve halklara cesaret vermektedir. Dolayısıyla, emperyalizmin pazar alanı ihtiyacı bitmediği ve hiç bitmeyeceği gibi, emperyalizm ekonomik ve siyasi denetimi dışındaki ülkeleri kendi pazarı haline getirmek için saldırılarına da devam edecektir.

Mazlum: Emperyalizmin kazandığı bu geniş yeni pazar alanlarına rağmen müthiş pazar alanına ihtiyacı var hala. Ve bu ihtiyaç hepsi için geçerli olduğundan, müthiş bir de rekabet sürüyor aralarında. Buna rağmen aralarında savaş olmuyorsa, bu da bize gösteriyor ki, aralarındaki entegrasyon hükmünü sürdürüyor.

Bakın şimdi, kapitalizmin başkenti bir zamanlar Londra’ydı. Sonra eşitsiz gelişim yasası işledi, ABD sermayesi hızla büyüdü, pazarlara el attı ve sonuçta kapitalizmin başkenti Newyork’a taşındı. Ortadoğu’daki, Afrika’daki sömürgeler el değiştirdi. Ama savaş hiç bitmiyor. Avrupa emperyalizminin bir dönem “ABD’nin arka bahçesi” olarak görülen Latin Amerika pazarına el atması karşısında, ABD de, Avrupa emperyalizminin Kuzey Afrika ve Ortadoğu pazarlarına el atarak cevap vermişti.

1970’li yıllarda Avrupa ve Japon emperyalizmi belli sektörlerde ABD emperyalizmini kısmen geriletmişti. Bugün ABD’yi zorlayan başka ülkeler de var.

Keza bugün emperyalist krizin en boyutlu yaşandığı ülke yine Ameri-

ka'dır. Dünyanın en güçlü ülkesi ABD, aynı zamanda mesela dış ticaret açıkları, borçları en fazla olan ülkelerden de biridir. Krizi belli seviyelerde tutabilmesinin tek yolu ise, yeni yazarlar elde etmek, mevcut pazarları derinleştirmektir. Hali hazırdaki saldırganlığının altında yatan ekonomik neden de budur zaten.

Emperyalistler arası çelişkiler derinleştikçe, güçler dengesi değiştikçe, ya emperyalistlerin ortak entegrasyon kurumlarındaki etkinlik oranları değişir, ya da kimi kurumlar dağıtılır, kapatılır, işlemez hale gelir, yerlerine yeni ilişkilere uygun kurumlar oluşur.

Mesela ABD'nin bugün mevcut güç dengesi içinde, özellikle askeri gücünü öne çıkararak BM'de yeni düzenlemeler yapılmasını istemesi, aynı şeyin IMF ve Dünya Bankası'nda, GATT gibi emperyalistler arası anlaşmalarda da söz konusu olması, buna karşılık Avrupa emperyalizminin Uluslararası Ceza Mahkemesi gibi kurumlarla ABD'yi sınırlamaya çalışması, hep bu rekabetin çeşitli alanlarındaki yansımalarıdır.

Özlem: Bütün bu anlattıklarınızın yanında çok garip olan sanırım şu; garip olan emperyalistler ülkeleri kendi pazarları haline getirmek, pazarları durumundaki ülkelerde sömürü ve talan imtiyazlarını daha da geliştirmek (yani pazarı derinleştirmek) için bu kavgaları verirken, kimilerinin hala bu kavgaları "*demokrasi, insan hakları*" adına yapılmış kavgalar gibi görmesi veya göstermesidir.

Bir öğretim üyesinin üniversite öğrencileriyle yaptığı bir söyleşi vardı, Baskın Oran'ın. Gazetede ki köşesinde yazmıştı. Şöyle diyordu öğrencilere: "*Emperyalizmin dört klasik ihtiyaçtan oluştuğunu biliriz: Hammadde ihracı, pazar arayışı, sermaye ihracı, nüfus ihracı. Ama, bunları ancak askerî işgal yoluyla çözmeye kalkışırsanız emperyalizm oluşur.*"

Tabii bu söylediğinin bir bilimselliği yok. Ama zaten de onun bilimsellik değil, Avrupa'nın emperyalist olmadığını kanıtlama derdi var. Yukarıdaki sözlerden sonra, AB'nin emperyalist olmadığını söyleyip, "*ABD emperyalizminin ancak AB'yle dengelenebileceğini*" iddia ediyor.

Bu arada öğrencilere "siz ABD tekelini neyle dengelemeyi öneriyorsunuz?" diye sormuş ve öğrencilerden de "*Rusya, Avrasya sesleri*" gelmiş... Bu sesler üzerine öğrencilere çok bilmişçesine "*Tabii, AB'yi emperyalist sayarsanız, böyle çıkmazlara saplanırınız.*" cevabını vermiş.

Tabii şu da ilginç; "*Avrasya Avrasya*" diye bağırın öğrencilerle Baskın Oran, farklı noktalardan hareket ediyor ama aynı yanlışın içine düşüyorlar. Çünkü ne AB'yi emperyalist saymamak, ne de Avrasya'ya ABD karşısında halklar cephesinden bir güç rolü yüklemek, hiçbir açmazı çözmüyor aslında. Tam tersine açmazı derinleştiriyor.

Şimdi geçen hafta sözünü ettiğimiz G-8 zirvesinin İsrail saldırısı karşısın-

daki tavrı, bu iki kesime de açık bir cevap oluşturuyor.

Mazlum: Evet, güzel bir örnekti. Emperyalistler bir bakıma böyle teoriler yapanlara siz bunlarla uğraşa durun biz işimize bakıyoruz diyorlar. Başka bir deyişle, emperyalizm -tüm emperyalistler- her vesileyle değişmediklerini, “demokratik emperyalizm” gibi safsataların ancak insanların kendilerini ya da kitleleri kandırmak, oyalamak için ürettiği teoriler olduğunu gösteriyorlar ama görmek istemeyen görmemeye devam ediyor işte.

Kemal: Geçen hafta Lenin'den bir söz aktarmıştık. Diyordu ki Lenin, “kapitalistler *dünyayı*, '*mevcut sermayeleri*', '*güçleri*' oranında *paylaşıyorlar*, *çünkü kapitalizmin ve meta üretimi sisteminin var olduğu bir ortamda, daha başka bir paylaşma biçimi söz konusu olamaz.*”

O halde hangi uluslararası kuruluş, hangi uluslararası anlaşma söz konusu olursa olsun, orada da bu kural geçerlidir. Durum buyken, temel olarak emperyalistler arası pazar rekabetinde güç olabilmek için kurulan AB gibi bir birliğe veya başka uluslararası kurumlara demokrasi açısından bir misyon yüklemeye kalkışmak, emperyalizmin doğasına aykırı zaten.

Sömürgeler yoksa, emperyalizm de yoktur. Emperyalizmin var oluş koşulu sömürgelerdir. Yani pazarlardır. Sömürsüz-pazarsız emperyalizm düşünülemez. Kapitalizmin varlığının devamı, doğası gereği, sömürüyü, azami kar dürtüsünü, militarizmi ve sömürgeciliği kaçınılmaz olarak bağrında taşır. Bunların ortadan kalkması ancak bir sistem olarak emperyalizmin yok olmasına bağlıdır.

Mazlum: Entegrasyon, çok çeşitli zamanlarda solda çeşitli sapmaların kaynağı olmuştur. Bu tür sapmaların ta 1900'lerin başına, Kautsky'e kadar uzandığını söylemiştik sohbetimizin ilk bölümünde, Yakın zamanda bunun teorileştirilmiş çarpıcı örneklerinden biri de Gorbaçov'un teorileriydi. Onu da hatırlamakta yarar var.

Gorbaçov "**Atlantik'den Urallar'a tek bir Avrupa'yı**" savunuyordu. Buna da '**Avrupa Evi**' adını vermişti. Yani sosyalist SSCB'nin de içinde olacağı ekonomik-siyasi-sosyal olarak bütünleşmiş bir **Avrupa Evi** öneriyordu. Kapitalist ve sosyalist ülkeler nasıl bir araya gelecek diye sorulur tabii değil mi bu durumda. Gorbaçov da tabii bu sorunun geleceğini bildiği için bunun da teorisini yapıyor ve "**emperyalizmin temellerini değiştirmek**"ten ve bir adım daha ileri giderek yine Kautsky'lerden alınma "**sosyalizmin kapitalizmle barışçı entegrasyonu**"nu savunuyordu.

O da ABD ve Avrupa arasındaki çelişkilere abartılı bir anlam yüklüyordu. Baştan beri dediğimiz gibi, emperyalizmin gerek bağrında taşıdığı çelişkilerin, gerekse de birbirleriyle girdikleri ilişkilerin yanlış tahlil edilmesi, hemen her dönem emperyalizme ilişkin yanlış teori ve politikaların da kaynağı ol-

muştur.

“Gorbaçov’un teorileri –demiştik daha o zaman– emperyalizmin ömrünü uzatacak önerme ve çözümlerle doludur.” Emperyalizm karşısında uzlaşma teorilerinin savunulması, reformist anlayışlarla politika yapılması onu geriletmeyecek, tersine yaşamını uzatacaktır.”

Nitekim de öyle oldu.

Bugün demokrasi adına, sol adına Avrupa Birliği’ne girme politikalarına ilişkin, keza “emeğin avrupası” teorisine ilişkin söylenecekler de aynıdır. Bu anlayışlar, emperyalizmi geriletmez, tersine güçlendirir. Bu teoriler, Avrupa’nın ABD’ye rekabetinde olsa olsa Avrupa’ya güç verir. Ama bu rekabetten halklar lehine belirleyici bir sonuç, onların emperyalist karakterlerini değiştiren sonuçlar çıkmaz.

Özlem: Zaman zaman Amerikan imparatorluğu’ndan sözediyoruz, entegrasyon açısından böyle bir imparatorluk ne kadar mümkün veya nereye oturuyor?

Kemal: Şurası açık; Amerikan emperyalizminin bugün emperyalist dünya içindeki konumu, bir çok açıdan belirleyici bir nitelik taşımaktadır. Emperyalist cephenin karargahıdır bir bakıma. Ama aynı zamanda bu cephenin jandarmasıdır. Diğer emperyalistler, ABD olmaksızın dünya çapında çıkarlarını savunabilecek askeri güce sahip değillerdir. Balkanlara yönelik operasyonda bu çok açık görülmüştür.

2. emperyalist paylaşım savaşı sonucunda ortaya çıkan durum, giderek pekişmiş ve bugünkü noktaya gelinmiştir.

Mahir Çayan daha 1960’ların sonunda emperyalist cepheyi şöyle tahlil etmekteydi.

“Amerikan emperyalizmi, II. yeniden paylaşım savaşından en az yıpranmış ve en çok kârlar sağlamış emperyalist ülke olarak çıktı. Geçmiş dönemlerle kıyaslanmayacak seviyede yaptığı sermaye ihraç ve transferleri ile öteki emperyalist-kapitalist ülke ekonomilerini hegemonyası altına aldı. Halk savaşlarına ve de sosyalist bloka karşı, **emperyalist blokun jandarmalığını üstlendi.** Dünya kapitalist blokunun, bu dönemde, **Amerikan İmparatorluğuna** dönüştüğünü söylemek herhalde yanlış olmayacaktır.” (Bütün Yazılar, syf. 380)

O günden bu yana, zaman zaman ABD’nin, bazen de diğer emperyalistlerin ekonomide, siyasette taktik olarak güç kazandıkları dönemler oldu. Ama bu tablo esas olarak değişmedi. Entegrasyon, emperyalistler arasındaki eşitsiz gelişme durumunu ortadan kaldırmadığı için, emperyalist ittifakta her zaman bir veya bir kaç ülkenin belirleyiciliği olacaktır. Esasında ABD’nin 2002’de geliştirdiği “**Ulusal Güvenlik Stratejisi**”, bu konumunu resmileştir-

meye ve pekiştirmeye yönelik atılmış bir adımdır.

Bu stratejide emperyalistler arası çelişkilerin devam ettiği ve Amerikan emperyalizminin onları da “savaş”la tehdit ettiği görülmekteydi. Şöyle deniyordu hatırlarsanız:

“Kuvvetlerimiz; ABD’nin gücünü aşmayı veya ona eşit bir güce sahip olmayı umarak askeri gelişim stratejisi izleyen potansiyel rakipleri bu çabadan vazgeçirecek kadar güçlü olacaktır.”

“Herhangi bir yabancı gücün, ABD’nin on yıldan bu yana diğer devletler karşısında açtığı büyük arayı kapatmasına izin verilmeyecektir.”

Resmi olarak açıklanan bu strateji belgesindeki bu cümlelerin hedefi hiç kuşkusuz emperyalistler ve özellikle de ekonomik, askeri, siyasi gücünü arttırmakta olan Almanya, Rusya, Çin gibi ülkelerdir. Bu belge, tüm dünya halklarına karşı bir tehdit ve gözdağı olduğu kadar, diğer emperyalistlere de bir tehdit ve gözdağı içeriyor ve bu yanıyla da emperyalistler arası savaşın sürdüğünü belgeliyor.

Aynı belgede, gerektiğinde “zor” kullanılacağı, “askeri güce” başvurulacağı açıkça söylenirken, bunun yanısıra şöyle bir madde vardı: *“Bu muharebe; diplomasi, ekonomik yardım, IMF ve Dünya Bankası gibi araçlar eliyle yürütülecektir.”*

Bu kurum ve olguların hem halkları teslim alma, hem diğer emperyalistleri etkisizleştirme aracı olduğu bundan daha açık nasıl ifade edilebilir?

Mazlum: Eşitsiz gelişme yasası, hükmünü sürdürüyor elbette. Kapitalist sistem, gelişme farklarına dayanan bir sistemdir. Tek tek kapitalistler, firmalar ve ülkeler arasında eşitsizlik hep sürer. Kapitalist sistemde, bir kapitalistin, şirketin veya ülkenin gelişmesi demek, başka bir kapitalistin, şirketin, ülkenin gelişmemesiyle mümkündür. Yani kapitalizmde birileri **gerilememişse**, başka birilerinin **gelişmiş** olmasından da sözedilemez. Bu anlamda da emperyalistler arası kavga kıyasıya sürecektir. Emperyalizmin artık karşısındaki rakipten kurtulmuş olarak “birleştiği”nden hareket eden “tek kutuplu dünya” teorileri, bu ilişki ve çelişkileri görememekten ve emperyalizmin doğasını reddetmekten kaynaklanıyor. Burada bu anlamda şunu da belirtelim.

“Tek kutuplu dünya” bir safsatadır. Günümüz dünyası yine iki kutupludur. Kutuplardan birinde emperyalizm, diğerinde ise, sosyalist, ilerici ülkeler, devrimci ilerici tüm güçler, dünyanın ezilen ve sömürülen halkları ile emperyalist ülkelerin emekçi yığınları vardır.

Emperyalistler, sadece halklar karşısında tek vücut hareket edebilirler. Bunun dışında, hiçbir konuda emperyalistler böyle bir ittifak yapamazlar. Aralarındaki tüm çelişkilerini çözmüş bir birlik oluşturamazlar. Bu emperyalizmin doğasına da, eşitsiz gelişim yasasına da, kapitalizmin tüm diğer yasa-

larına da aykırıdır .

Şunu da belirtmek gerekir ki, emperyalizmin bugünkü açık işgalleri veya çok gelişmiş silahlara sahip olması, kapitalist sermaye dolaşımının zaaflarını yok edemez. Edemeyeceği için de pazar alanındaki her daralma, emperyalist krizin, bir öncekinden daha ağır bir şekilde yaşanmasına neden olacaktır.

Emperyalizmin devasa gücü, zorbalığı, açık işgalleri karşısında, kimilerinin beyinleri ezilmiştir; ama bu gerçekler değişmiyor; geçmişte devrimci literatürde çok kullanılan bir söz vardı: **ekonominin militaristleşmesine koşut olarak, stratejik planda çöken emperyalizm, taktik planda gücünü ve saldırganlığını arttırır.** Bugünkü saldırganlığının artışında da aynı “stratejik çöküşün” izleri vardır.

ABD ekonomisi üzerine, bizzat burjuva ekonomistleri tarafından yapılan analizlerde dahi bu çöküşün ipuçlarını görmek mümkündür. Önümüzdeki 20-30 yıl içinde ABD'nin dünya pazarlarındaki bugünkü egemenliğini kaybedeceğine dair öngörüler de aynı çürük temeli gösteriyor.

Emperyalist sistem, sosyalist sistemin yıkılması, yeni pazar alanları ortaya çıkması, bazı güçlerin emperyalistleşmesiyle birlikte “taze kan” kazanmıştır. Ama bu taze kan, emperyalist sisteme geçici olarak kazandırdığı canlılığın yanısıra, sistem içindeki çelişkileri de artırmaktadır, bu çelişkilerin ise giderek keskinleşmesi kaçınılmazdır.

Kemal: Evet, sohbetimizi burada noktalayalım. Ne diyor Lenin; *“Kapitalistler ve devletler arasındaki geçici anlaşmalar elbette mümkündür. Ne üzerine anlaşılır? Sadece sosyalizmin nasıl ezileceği, soyulan sömürgelerin ortaklaşa nasıl muhafaza edileceği üzerine...”* Emperyalistlerin bugünkü anlaşmalarının temeli de aynıdır. Ve halklar bunun karşısına enternasyonalizm temelinde çıkmak durumundadır. Kısacası, **entegrasyonun karşısına enternasyonalizm!** Sevgili okurlarımız, bir sonraki sohbetimizde buluşmak üzere şimdilik hoşçakalın.

**Konu: Türkiye Solu'nda
Güç ve İttifak İlişkileri -1**

Başka güçlere bel bağlamak, ilkeler yerine pragmatizme sarılmak SİYASİ İRADESİNİ KAYBETMEKTİR!

Sevgili okurlarımız, merhaba. Bu haftaki sohbetimizde, sol içi ilişkileri ele alacağız. Bu ilişkilerin ideolojik, politik kaynaklarına uzanıp, olumsuzlukların nedenlerini göstermeye çalışacağız.

Hemen her haftaki sohbetimizde, o konuyu tespit edişimizin güncel nedenini belirtiyoruz. Bu konu için çok özel bir neden belirtmek gerekmez değil mi? Sol içi ilişkilerin, mesela birlik ve ittifakların yıllardır ne durumda olduğuna, mesela, sol içi şiddet karşısındaki tutarsız, pragmatik tavırlara bakıldığında, ideolojilerin bile nasıl bir takım ittifaklara kurban edildiğine bakıldığında, bu konunun hep gündemdeki bir sorun olmaya devam ettiği görülür.

“Kendi ideolojisine güvensizlik”, “başka güçlere bel bağlamak” gibi tanımlar sık sık kullanılır ama bunun pratikteki tezahürleri pek görülmez. Çünkü pratiğe bakıldığında, her siyaset, bırakın ideolojisine güvensizliği, *“en doğru benim”* havasındadır, keza *“başka güçlere bel bağlamak”* konusunda da, güçsüzlüğünü gizlemek için abartılı *“en keskin, en güçlü”* havalardadır herkes. Dergilerine bakarsanız, falan bölgede, falan fabrikada kitleler onlara hücum ediyordur... Tabii ayinesi iştir kişinin, lafa bakılmaz. O keskinliklerin, üstten konuşmaların ardından bir bakarsınız ki, şu veya bu konuda sırtını bir yere yaslamaya çalışıyor, bir bakarsınız ki, küçük hesaplar içinde teoriyi de, ilkeleri de unutmuş. Bu anlamda, söylemler ne kadar farklı olsa da, ideolojisine güvensizlik ve bunun kaçınılmaz sonucu olan başka güçlere bel bağlamak, solun bir çok kesiminde geçerli bir anlayıştır. Evet, işte bunları ve bunların pratikteki yansımalarını ele alacağız.

Mevcut durumun sınıfsal nedeninden başlayalım sorunu ele almaya. Buyur Mazlum arkadaş.

Mazlum: Türkiye solunda çeşitli ittifakların şekillenişine, sol içi sorun-

lar karşısında alınan tavırlara bakıldığında, hiç kimse bunların bir çoğunun ilkeli, kurallı, proletaryanın sınıf tavrına uygun olduğunu iddia edemez. Tersine bu politika ve tavırlara, devrimin genel çıkarlarından, ilkelerden daha farklı kaygılar ve hesaplar yön vermektedir.

Bunun en önemli nedenlerinden biri, solun politik ve kültürel anlamda büyük ölçüde küçük-burjuva bir sınıfsal temele sahip olmasıdır. Sınıfların analizini yaparken herkesin küçük-burjuvazi için söyleyecekleri şunlardır: **Küçük burjuvazi güce tapar. İlişki ve ittifaklarında ilkesiz ve kaypaktır. İdeolojik olarak kendine güvensizdir. Kendi dışındaki güçlere bel bağlar.** Bunları kimse kendine yakıştırmasa da, bu solun nesnel gerçeğini değiştirmiyor.

Bu özellikler, soldaki güç ve ittifak ilişkilerini de belirlemektedir. Belirtildiği gibi, küçük-burjuvazi ideolojik anlamda kendine güvensizdir. **Subjektivizm, hesapılık, pragmatizm** de çoğu zaman bundan türer. Yine bunun sonucunda reformizm düzene, daha soldakiler de reformizme meyletmeye eğilimli durur.

Solun sınıf temeline tam olarak oturmamiş olması, ittifak politikalarındaki belirsizlik ve yalpalamaların, siyasi hareketleri bir uçtan öteki uca savuran görüş değişikliklerinin, kısacası, tabiri caizse mevcut **kaygan zeminin** de en önemli nedenlerinden biridir.

Türkiye solunda 1980'den itibaren büyük savrulmalar ve geriye dönüşler yaşandı. 12 Eylül cuntası ve sosyalist sistemin yıkılması, bu savrulmaların iki ana kaynağı olmuştur. Peki bu süreç sona erdi mi? Başka deyişle solda **"taşlar yerine oturdu"** mu?..

Öyle olmadığını görüyoruz.

1999'da Devrimci Sol dergisinde yayınlanan bir yazıda mevcut savrulmaların devam ettiğine işaret edilerek şöyle denilmekteydi.

"Önceki rüzgarlarda kısmen ayakta kalabilenlerin, veya kendini daha sonra az çok toparlayabilenlerin, bu defa farklı savrulmalar yaşadığı görülüyor. Emperyalist çözümler, barış politikaları, kimilerini önüne katmış götürüyor. ... Bir bakıyorsunuz ki, birbirinden oldukça farklı şeyler savunan ÖDP'si, PKK'si, SİP'i, MLKP'si, EMEP'i... (hala farklı gerekçelerini söylemekte koruyor gibi görünseler de) aynı barış eylemlerinde, aynı taleplerde buluşabiliyorlar. Bu ve benzeri bileşimlere bakıldığında hangileri sağa, hangileri sola savrulmuş, birbirine karıştırmak da mümkün..."

Bu tablonun tasvir edilmesinden bu yana, 7 yıl geçmiş. Ama, tek tek bazı siyasi hareketlerin konumlarında değişiklikler olsa da, tablonun ve dolayısıyla ilişkilerdeki, ittifaklardaki istikrarsızlığın halâ geçerli olduğunu görmek zor değildir.

Kemal: Ben isterseniz Mazlum arkadaşın dediği gibi taşların yerine oturmadığının kısa bir resmini çizmeye çalışayım.

Daha önce de çeşitli vesilelerle vurgulamış olduğumuz gibi, solda ideolojik mücadele çok geri düzeydedir; ön plana çıkan, stratejiler değil, **günü bir-lik** politikalar dır. Stratejilerin kurban edildiği **“taktikler”**dir. İlkelerin, ideolojinin yerini pragmatik politikalar almıştır. Bu da ortaya işte şu durumu çıkartıyor... **Bir siyasi hareket** hem *“ben silahlı mücadele vereceğim”* diye ortaya çıkıyor, hem de aynı zamanda Kürt sorununda *“ateşkes”* ağırısı yapabiliyor, **bir siyasi hareket**, hem *“sosyalizmi ne çıkarmalıyız”* diyor, hem aynı zamanda burjuvazinin çeşitli kesimleriyle ittifak peşinde koşuyor, **bir siyasi hareket** burjuvazinin Stalin’e ve sosyalizme yöneltiği saldırıların karşısına bir *“komünist”* olarak çıkarken, lkemizde Stalin’e, Lenin’e ideolojik saldırının başını ekenlerle ittifak içinde olup, saldırı ondan geldiğinde sesini ıkarmayabiliyor, **bir siyasi hareket** kendine *“en komünist”, “en direnişçi”* payesini veriyor ve ülkemiz tarihinin en büyük direnişlerinden birine karşı düşman kesilebiliyor, **bir siyasi hareket** sosyalizmi savunma adına, daha önce içinde bulunduğu partiden ayrılıyor, ama sonra gidip düzen iileşmeyi temel politika haline getirmiş bir başka güce yedekleniyor, **bir siyasi hareket** *“komünist”* adını ne çıkarmak, meşrulaştırmak amacıyla yola çıkıp, sonra yola oldukça geri bir *“yurtseverlik-laiklik”* ekseninde devam edebiliyor, **bir siyasi hareket**, ayanların yolundan yürümekten bahsediyor, ama bir düzen örgütlenmesinden öte bir durumda değil...

Ülkemizde politikayı az çok izleyenler için yukarıda sözü edilen **“bir siyasi hareket”leri** teşhis etmek çok zor değildir. Ki bu tür paradoksları bünyesinde taşıyan *“bir siyasi hareket”* rneklerini daha da çoğaltmak mümkündür. Fakat amacımız tek tek şu veya bu siyasi hareketin durumunu ele almaktan çok solun genel bir panoramasını çizmektir. Ve yukarıdaki panorama, solun nasıl **kısa vadeli beklenti ve hesaplara, pragmatik taktiklere endekslenmiş** olduğunu göstermesi açısından çarpıcıdır. Sınıflar mücadelesinde, devrimci bir hareketin politikaları *“taktik esneklikler”* içerebilir elbette, ama yukarıda sıraladığımız örneklerin, Marksist-Leninist anlamda, mesela Stalin’in strateji ve taktikler bahsinde sözünü ettiği esnekliklerle bir ilgisi olmasa gerek.

Devrim ve reformizm saflaşmasında nerede olacağına henüz karar vermemiş siyasi hareketlerden, bunlardan birini tercih etmiş gibi görünen ama pratiğiyle bu tercihinin tam tersi manzaralar izenlere kadar solda hala bir **“yerine oturmamışlık”** vardır.

Türkiye solunda böyle bir tablonun varolmasına rağmen, buna denk dsecek bir ideolojik mücadele var mı?

Mazlum: Yok tabii ki. Çünkü, politikalarına, ittifaklarına, iktidar hedefli bir stratejiye, Marksist-Leninist teoriye göre değil, farklı etkenlerle yn verenler açısından ideolojik mücadele bir **ihtiyaç** olarak da görülmemektedir. İktidar iddiası ve hedefinden uzaklaşmanın, ideolojisine güvensizliğin, pratik-

teki yansıması, birlik ve ittifaklarda **pragmatizm**, ideolojik mücadelede **kaba polemikçilik ve teoriden kaçış**'tır.

Şunu da belirtmek lazım; İdeolojik mücadeleden kaçış, sadece stratejik tartışmalardan, olguların ve olayların Marksist-Leninist teorinin ışığında tartışılmasından kaçışla sınırlı kalmamaktadır. Ülkemizde ve dünyadaki gelişmelerin yorumlanması, tahlil edilmesi ve bunun günümüz politikalarına yansıtılması noktasında da kapsamlı bir ideolojik mücadele yoktur. Mesela "küreselleşme" üzerine yazılar çoktur, ama bu, "küreselleşme"nin devrim, ittifaklar, politikalar açısından kapsamlı bir analizi yapıldığı anlamına gelmiyor. Tersine, "küreselleşme" adı verilen olgu, bu bağlarından koparılıp ondan sonra üzerine sayfalarca yazılıyor.

Özlem: Ben burada araya girip pratik bir örneğe, ideolojik mücadeledeki bir çarpıklığa da dikkat çekmek istiyorum. Bu çarpıklık, bana her zaman çok çarpıcı gelmiştir. Dergilerinde uzun uzun "küreselleşme" eleştirisi yapan bir çok çevrenin "küreselleşme"nin ülkemiz solundaki savunucularına ciddi bir ideolojik eleştirisi yoktur. Niye? Çünkü, "küreselleşmeyi" genel ve teorik olarak eleştirmek kolaydır, ama küreselleşme savunucularını doğrudan eleştirmek, **"ilişkileri zedeleyebilir"**! Aynı durum, ABD'nin Ortadoğu politikalarının eleştirilmesinde de geçerli değil mi? ABD politikalarını "genel ve teorik olarak" eleştirirken, ABD politikalarına onay ve destek veren güçlerin bu politikalarını eleştirmemek **pragmatizm** değilse nedir?

Yani sizin baştan beri anlattıklarınızın çok somut bir yansıması var karşımızda. Amerikan emperyalizminin Ortadoğu'ya hatta Türkiye'ye müdahalesini savunan, Avrupa Birlikçiliği savunan güçleri somut olarak eleştirmeden Amerikan politikalarının veya AB'nin eleştirisini yapmak, ideolojik mücadelede **"kaçak dövüşmek"** tir. Irak işgalini eleştir, ama yanbaşımda Irak işgalini savunanlara bir şey deme; AB'yi eleştir, ama onun Türkiye solundaki uzantılarına karşı çıkma... İşte bu tablo, Türkiye solunda politikanın, ideolojilere, stratejilere göre değil, **güç ilişkilerine, pragmatik hesaplara, başka güçlere bel bağlama** anlayışına göre şekillendiğinin, açık, inkarı mümkün olmayan kanıtıdır.

Mazlum: Evet, gerçekten çarpıcı bir nokta. İdeolojik planda bile böyle bir ilkesizlik hakim olduğundan, solda ideolojik mücadele adına var olan, sadece siyasi hareketlerin birbirlerine yönelik doğrudan eleştirileri olduğunda yapılan polemiklerden ibarettir. Ki, bu polemiklerin bile son derece istisna olması, ideolojik mücadele alanındaki kısırlığın hangi boyutlara ulaştığı konusunda sanırım daha açık bir fikir verecektir. **"Polemiğe girmeme"** adına, **açık çağrılar, köklü eleştiriler, somut sorular** cevapsız bırakılmaktadır. Ve tabii bu "ideolojiden" kaçış ortamında, solun temel değerleriyle, Marksist-Leninist ideolojiyle bağdaştırılması asla mümkün olmayan kavram ve politikalar,

“sol” adına savunulabilmekte ve bunlar soldan ciddi bir ideolojik politik tepki görmemektedir. Bu tepkisizlik, **başka güçlere bel bağlama, kimseyle “kavgalı” olmama, “müttefikini kstrmeme”, ilkeleri, ideolojiyi küçük hesaplara kurban etme** gibi küçük-burjuvaziye özgü bir kültürün sonucudur. Türkiye solunda birlik yapmayı, “eleştiri yapmama”, “birbirinin yanlışlarına, sapmalarına göz yumma” olarak gören kültür de bu anlayışın bir yanmasıdır.

Bu ideolojik tepkisizliğin, kendini en çarpıcı biçimde PKK karşısında göstermesi de, **ideolojinin** “taktiklere”, pragmatik hesaplara, **g dengelerine kurban edildiğini** gösteren bir başka olgudur. Türkiye solunda PKK’nin düzen içi politikalarının, calan’ın Marksizmi, Leninizmi, sosyalizmi reddettiğini gizlemeyen teorilerinin, hatta PKK’nin halka yönelik eylemlerinin bile hemen hemen hiç eleştirilmemesi, veya bunun adeta “yasak savma” anlayışıyla yapılıp bu konuda bir ideolojik mücadele yürütülmemesi, hiç kuşkusuz Türkiye solunun tarihinin bu dönemini inceleyecek olanların dikkatini çekecek olgulardan biri olacaktır.

Bazıları ise bu konuda son derece **“ince ayarlı”** bir politika izlemektedirler. Bunlar sözü edilen politika ve teorileri zamanında eleştirmez, o konuda ideolojik bir mücadele ve teşhir sürdürmez, aradan 1 yıl, 2 yıl geçtikten sonra, bir dergilerinde teorik, bir o kadar soyut ve bir o kadar PKK’nin somutundan kopuk bir eleştiri yaparak bu görevi de savmış olurlar. Böylelikle hem pragmatizmlerini devam ettirmiş, hem de ileride gelebilecek muhtemel eleştirilere karşı **“işte bakın eleştirdik!”** diyebilecek bir materyale sahip olmuş olurlar. Kuşkusuz bu “materyal” onlar için tarih karşısında **“hafifletici bir neden”** olabilir ama Türkiye devrimine, halklarına zarar veren olgu ve olaylar karşısında sorumluluğunu neden zamanında ve gerektiği gibi yerine getirmediği sorusunun cevabı olamaz.

Sadece bu “eleştirmeme” tavrı bile, Türkiye solunun politikalarını, taktiklerini, ittifaklarını, ideolojik mücadelesini nasıl belirlediği üzerine uzun boylu düşünülmesini ve bu anlayışın sorgulanmasını gerektirir.

Bir turnusol: PKK’nin devrimcilere saldırısı

Kemal: Tam bu noktada, sol içi ilişkilerin niteliğine tam bir ayna tutması açısından, ideolojisine güvensizliğin, pragmatizmin kendini açıkça gösterdiği başka bir soruna geçmek istiyorum.

Bilindiği gibi, 2005’in Ekiminden başlayıp bugüne kadar devam eden bir “sol içi şiddet” söz konusudur. Sol içi şiddetin uygulayıcısı, Kürt milliyetçi hareketidir. (Saldırıları bazen şu veya bu imzayla, bazen de “imzasız” gerçekleştirilmiş olsa da, saldırının sorumlusu ve muhatabı, bir bütün olarak Kürt

milliyetçi hareketidir). Bu saldırı fiilen **Haklar ve Özgürlükler Cephesi, BDSP ve TKP'**ye yönelirken, saldırılarda ortaya konulan anlayışla tüm sol güçler hedeflenmiştir. PKK'nin devrimcilere saldırıları, adam dövmekten, okul kantinlerinde masaları dağıtmaya, dergi yırtmaya, HÖC'lü avına çıkmaya, devrimcilerin üzerine molotof atmaya, silah çekmeye, dernek baskınlarına kadar uzanmıştır. Bunların ayrıntılarına girmiyorum, defalarca yazıldı. Esas sorun, ki burada onun üzerinde duruyoruz zaten, bu olay karşısında solda tavırların, ilişkilerin nasıl şekillendiğidir. Bu saldırılar karşısında solun bir bölümünün tavrı, kelimenin gerçek anlamıyla **“vahim”** olmuştur. Solun tavrının vahimliği, saldırıya uğrayan devrimcileri yalnız bırakmış olmalarında, hatta saldırganlara bu tavırlarıyla **“saldırıya devam etme”** cüreti vermiş olmalarında değil, **kendi kimliklerine verdikleri zararda**, basit hesaplarla kendi ilke ve kurallarını inkar edecek noktalara kadar savrulmuş olmalarındadır esas olarak.

Haklar ve Özgürlükler Cephesi, PKK'nin devrimcilere yönelik saldırıları karşısında solun duyarsızlığının, tavırsızlığının artık aleni ve reddedilemez şekilde ortaya çıktığı noktada haklı olarak şu soruyu sordu: **“Eğer saldıran başka bir siyasi hareket olsaydı böyle mi olurdu?”**

Bu sorunun cevabı, **“soldaki güç ve ittifak ilişkileri”**nin, yani bizim ana konumuzun cevabıdır. Cevap, bizi, Türkiye solunun çeşitli kesimlerinin ideolojik ve politik olarak içinde bulunduğu durumun vehametiyle karşı karşıya getirmektedir. Sorun, sadece sol içi şiddete karşı olup olmamakla, bu konuda tutarlı olup olmamakla sınırlı değildir.

Herkes biliyor ki, saldıran PKK değil, başka bir güç olsaydı, sol içi şiddet üzerine kınamalar, açıklamalar, ilişki kesmeler birbirini izleyecekti. Böyle olduğuna göre, solu, sol içi şiddet konusunda bu **“çifte standart”**a yönelten nedir? Solun **kendi ilkelerini, kurallarını, değerlerini, politikasını unutmasına yol açan** neden nedir? Bu ciddi olarak tartışılmalıdır.

Mazlum: Bu soruya ilişkin önce bir hatırlatma yapmakta yarar var. Bu saldırılar yaşanmadan bir süre önce –yine Kürt milliyetçi hareketin bir başka saldırısı üzerine– gündeme gelen **“Devrimci Demokratik Yapılar Arası Diyalog ve Çözüm Platformu”**nun kuruluş tartışmalarında, sol içi şiddete karşı **“net duruş”**lar deklare etmiş, taahhütlerde bulunmuş siyasi hareketler, çeşitli nedenlerle Platform dışında kalmayı, o taahhütlerinden de bir **“kurtuluş”** gibi görmüşler, deklare ettikleri anlayışlarını hayata geçirmemişlerdir. PKK'nin sola yönelik şiddetinin ne anlık, ne de **“gelip geçici”** bir şey olmadığı ortada. Aylarca ve aylarca gözlerinin önünde süren bu sol içi şiddeti nasıl görmezden geldiler? Bu gerçekten anlaşılır gibi değildir. Onlarca siyasi hareketin **“sol içi şiddet”** konusundaki yazılarına, açıklamalarına bakarak bu suskunluk **anlaşılamaz** da. Bu suskunluğu **anlaşılır kılan** tek şey, bu siyasi hareketlerin sol içi ilişkilere bakış açısındaki zaafı ve sakatlıklardır.

“Sol içi şiddet tüm sola yöneltilmiş bir saldırdır, tüm sola zarar verir” sözlerini işte bu nedenlerle unuttular. Kimileri, PKK’nin devrimcilere karşı başvurduğu şiddeti haklı, mazur göstermeye, PKK adına saldırılara gerekçe bulmaya kadar götürdü işi. Daha Türkçesi “PKK’nin avukatlığına” soyundular. Bir köşede adeta “birbirlerini yesinler, ben bu fırsatı değerlendireyim” diye bekleyenler oldu. Bir kınama yayınlama “cüretini” bile gösteremediler. Çağrılara cevap vermediler. Bu sorundaki tavır(sızlık), başka güçlere bel bağlamanın, pragmatizmin solda kimileri açısından bir **kimliksizleşme** ve **kişilik-sizleşmeye** dönüştüğünü de göstermektedir. Başka güçlere bel bağlamanın pratikteki adı olan pragmatizm, bu siyasi hareketleri, kendi ilkelerini, değerlerini, düne kadar savunduklarını inkar etmeye kadar götürmüştür. Bunun adı da kendi kimliğini inkar etmekten, kendi **siyasi iradesini kaybetmekten** başka bir şey değildir.

Denilebilir ki, PKK’nin açık, pervasız, sorumsuz sol içi şiddeti karşısındaki tavrı, herkesin içini dışını göstermiş, kapasitesini, iddiasının büyüklüğünü veya küçüklüğünü ortaya koymuştur ve bu pencereden görülenler ne yazık ki iç açıcı değildir.

PKK saldırıları karşısındaki tavırsızlığa, konjonktürel bir durumdu diye bakılabilir; ama bu tavırsızlığa yol açan anlayış ne yazık ki konjonktürel değildir, solun belli kesimlerinde tarihinin bir çok aşamasında kendini gösteren bir sorundur. Eğer bu nedenlerin hiçbiri geçerli değil de, tavırsızlık sadece “aman biz de hedef olmayalım”, “aman bizimle bir sorun çıkmasın” kaygısından kaynaklanıyorsa, bunun da tek bir adı vardır: “**siyasi korkaklık**”. Ve böyle korkularla politika yapanların, emperyalizme, oligarşiye meydan okuma cüreti göstermesi, iktidar iddiasını taşıyabilmesi, gerçek anlamda düzeni yıkma mücadelesine girişmesi zaten ihtimal dahilinde değildir.

Şimdi yukarıda sorulan soruya yeniden dönebiliriz. “Eğer saldıran başka bir siyasi hareket olsaydı böyle mi olurdu?” **Demek ki böyle olmayacaktı! Bu somut sorunda böyle oldu**, çünkü, PKK “**güçlü**” bir siyasi hareketti!!! Suskunluğu, tavırsızlığı, sol içi şiddeti haklı göstermeye yönelik tavrı, avukatlığı, işte bu “güç” sağlamıştır.

OYSA; Devrimcilik “güçlü”nün yanında değil, **haklının, doğrunun** yanında yer almaktır; bu tavır neye malolursa olsun! Kendi ideolojisine güvenenler böyle davranırlar. Bu, devrimciliğin doğasında varolandır.

Kemal: Solda herkesin herkesle ittifakı olabilir. Eğer o ittifak gerçek bir ittifaksa, ilkeli, kurallı, eşit bir ilişkiyse, o ittifak kimseyi yanlışlar karşısında sessiz kalmaya mahkum edemez. Kürt milliyetçi hareketin devrimcilere saldırısı karşısında, Kürt milliyetçiliğiyle “ittifak” içindeki güçlerin takındığı tavır, bu ilişkinin bir “ittifak” ilişkisinden ziyade, bir **tabiiyet** ilişkisi olduğunu göstermektedir.

Bir döneme kadar “Devrimci Demokratik Yapılar Arasında Diyalog ve Çözüm Platformu” içinde de yer alan SDP, SODAP, TÖP, keza onlardan daha önce ayrılan ESP ve Platform dışındaki EMEP gibi “bizim onlarla ittifakımız var” söylemini tekrarlayıp duran siyasi hareketler, “sol içi şiddet”e de, kendilerinin “*ittifakları*” ve “*taktikleri*” açısından baktılar. Bu hareketlere yarın siz bu sorun karşısında (Kürt milliyetçi hareketin devrimcilere karşı uyguladığı şiddet karşısında) ne yaptınız diye sorulduğunda, verecekleri cevabın kimseyi tatmin etmeyeceği açıktır. Yapılan çağrılara, eleştirilere “*biz kendi kanallarımızdan sorunun çözümü için çalışıyoruz, özel ilişkilerimizi kullanıyoruz*” türünden cevaplar verilmiştir ki, bu cevapların kendisi zaten sağlıklı bir kafa yapısını ortaya koyuyor. Bazıları kendilerini PKK’yle o kadar özdeşleştirmişlerdir ki, PKK’nin sola karşı uyguladığı şiddete tavır alınmasını, aynı PKK gibi “*Kürt halkına tavır almak*” olarak görmüşlerdir. Oysa tartışılan sorunun ne olduğu çok açıktır. Tartışılan Kürt hareketi veya Kürt sorunu değil, “sol içi şiddet”ti. Ama ilkeler, ideoloji, değerler temelinde değil, birilerine yaranma duygusuyla hareket edildiğinde çarpıtmanın da sınırı yoktu; kimi-leri PKK’nin sola karşı uyguladığı şiddeti kınama sorununu getirip “*Kürt ve Türk halklarının arasını açmak olur*” diye değerlendirdiğinde, bunu “*Kürt sorununa bakış açısıyla*”, “*ÜKKTH’den ne anlaşıldığıyla*” izah etmek mümkün mü? Hayır, burada en kaba anlamda, **yedeklenme, yaranma, fırsatçılık ve benzerinden** sözedilebilir. Halk ve tarih karşısındaki sorumlulukla değil, pragmatik hesaplarla hareket edildiği, ittifak konusunda çarpık anlayışlara sahip olduğu için bu sonuç doğaldır.

Bu çarpıklığa yıllardır tanık olunuyor. PKK’nin halka zarar veren eylemleri karşısındaki **hayırhah** tutumların da kaynağı aynıdır. PKK’nin “**Mavi Çarşı**” gibi halka karşı eylemlerini “kraldan daha kralcı” bir şekilde savunup, üstelik “**şartsız refleksler**” diye teorisini yapmaya çalışmanın Marksizm-Leninizmle, dostlukla, halkların kardeşliğiyle, ittifakla açıklanabilir bir yanı olabilir mi?

Yine yakın dönemde PKK’nin (HPG’nin) Dersim bölgesinde MKP’lilere yönelik saldırısı karşısında ortaya çıkan tablo da hiç farklı değildi. Çeşitli gruplar, bu saldırıyı kınama tavrını bile çeşitli gerekçelerle reddederken, EMEP-HADEP-İHD, saldıranları mazur gören tavırlar aldılar. “*Her türlü şiddete karşı*” olan İHD, her zamanki “*her türlü*” karşıtlığını unutmuş, geçmişte Kürt milliyetçi hareketin aynı kaynaktan beslenen “sol içi şiddet”i sonucu kendi militanlarını kaybetmiş olan EMEP de “**güce boyun eğmiş**”ti. Bu tavırların başka bir açıklaması var mı? Olabilir mi?

Kısacası bu ilişkiler, karşılıklı “pragmatik” hesaplarla sürüp gitmektedir. Kendi başına bir varlık gösteremeyip PKK’ye sırtını dayayarak varolabilen veya PKK’ye şirin gözükerek Kürt halkı içinde güç olabileceğini sanan gruplar, “PKK’den aldığı” güç karşısında, PKK’nin sola karşı şiddetini, halka yönelik eylem çizgisini, emperyalizmi meşrulaştıran teorilerini görmezlikten

gelmekte, PKK de kendine tabi kıldığı bu “müttefikleri” aracılığıyla, hem birlik yanlısı gözükmekte, hem “Türkiyelileşmiş” olmakta, hem de yukarıda sıralanan olumsuzluklarını meşrulaştırma imkanı bulmaktadır. Bu gruplarla ittifak(!) içinde olması da bu nedenlerdir. Değilse, çok uzun süredir Kürt milliyetçi hareketinin “ittifak” çizgisinde esas olan farklı arayışlardır. Her seçimde öncelikli ittifak hedefi, bu sol gruplar değil, düzen güçleridir. Sol, ancak düzen içi ittifaklar bulunamadığında gündeme gelmektedir. Ki ittifakların bu boyutuna sohbetimizin ikinci bölümünde ayrıca değineceğiz.

Mazlum: Tavrı almadılar ne oldu? Kendi tarihlerine bir leke eklediler. Üstelik leke her geçen gün büyüyecek de. Çünkü sorun sürüyor. Öyle değil mi Özlem?

Özlem: Evet, yeri gelmişken bu konudaki son görüşme ve tartışmalarla ilgili kısaca bilgi aktaralım. 9 Temmuz’da YÖGEH’le bir görüşme yapıldı. Dedikleri özetle şu: *“Bu yaptıklarımız [devrimcilere saldırılarımız] normaldir, azdır hatta. Şiddeti durdurduk, bu üç örgütle (HÖC, TKP, BDSP) masaya oturmayız...”*

Kıscacası özür yok, özeleştirisi yok, o bizi bağlamaz, şu bizi bağlamaz oyununa devam ediyor ve diyorlar ki, yarın yine saldırabiliriz. (Yalnız saldırımdan önce Platform’a haber verebilirlermiş!)

Bizim açımızdan konu net. Doğruya doğru, yanlışa yanlış demeye devam edeceğiz. Yeryüzünde bu tavrımızı değiştirebilecek hiçbir güç ve hiçbir yöntem yoktur. Biz bugüne kadar söylediğimiz her sözün arkasındayız. O zaman Kürt milliyetçi hareketine sorulacak: Niye saldırdın? Eğer gerekçelerinin haklılığından eminsen niye durduruyorsun? İkisinin de açıklaması yoktur. Halka ve sola hesap verme gibi bir sorumluluk duymuyor. Ama öte yandan baştan beri solun çeşitli kesimlerine ilişkin anlatılanların gösterdiği gibi, solun bu kesimlerinin de hesap isteme gibi bir tavrı yok. PKK’ye sırtını dayayarak varolan veya PKK’yle ittifak üzerinden ince hesaplar yapan herhangi bir siyasi hareket, zaten böyle bir cesaret gösterebilir mi?

Düşünün ki, bu siyasi hareketler, Kürt milliyetçi hareket sola saldırmaya başlayınca sol içi hukuk platformundan kaçmışlar ve sonra da gidip, Kürt milliyetçi hareketle -hiçbir şey olmamış gibi- ittifak içinde olmuşlardır. İlkelere nerede? Değerler nerede? Devrimci anlayış nerede?

Kendi ideolojisine güvenen, her şart altında ve karşısındaki güç kim olursa olsun, ilkeli, kurallı davranan bir siyasi hareketin hangi durumda ne yapacağını bilirsiniz. Mesela Cephe’nin hangi olay karşısında ne diyeceği, ne yapacağı bellidir. Bunu hemen herkes tahmin edebilir. Ama başka güçlere bel bağlayan solda bu belirsizdir. Hangi durumda hangi hesapla hareket edeceğini bilemezsiniz.

Kemal: Sohbetimizin bu b6lümü açısından sonuç olarak Şunu belirte-
lim. Bir hareket, m¼cadele tarihi boyunca bir çok aşamadan geçer. G¼lenir,
g¼s¼zleŐir, zaferler, yenilgiler yaşar, darbeler alır, kuŐatmalarla karşı karşı-
ya kalır... Kendi 6zg¼c¼ne g¼venen, ideolojisine g¼venen bir g¼, b¼t¼n bun-
lara raŐmen yolunu, doŐrultusunu kaybetmez. Solun 1990'lardan bu yana
yaşadığı savrulmalarla birlikte, hem politik olarak, hem ideolojik ve k¼lt¼rel
olarak emperyalizmden, burjuvaziden etkilenmesinin had safhaya çıktığı bir
ortamda, 6zg¼ce g¼ven, her zamankinden daha b¼y¼k bir 6nem kazanmış-
tır. 6nderliğimizin dediği gibi, *“Bug¼n¼n d¼nyasında, yalnız başına kalma-
yı g6ze almadan g¼cl¼ olmak ve d¼Őmana karşı savaşmak m¼mk¼n değil-
dir. Yalnız başına emperyalizme, oligarşiye ve onun uzantılarına karşı savaş-
mak, hiçbir teknik ile, silahla deĐiŐtirilemeyecek d¼nyanın en b¼y¼k g¼c¼-
d¼r. Bu kendine g¼vendir. Bu ideolojik sağlamlıktır.”*

Siyasette g¼ olmak, en başta bu ideolojik sağlamlıktan ve kendine g¼-
venden geçer. Başka g¼lere bel bağlanarak da belli bir s¼re için g¼ oluna-
bilir; nitekim bunun da 6rneklere vardır. Ama bu g¼ kalıcı ve istikrarlı ola-
maz. Bel bağlanan g¼öteki her değişiklik, her olumsuzluk, ona bel bağlayan-
lara bir kaç katıyla yansıyacaktır. Başka g¼lere bel bağlayarak yaşayanlar,
bir uçtan 6tekine, bir politikadan diğerine savrulamaktan kurtulamazlar. Ba-
zen savrulmalar, çok daha vahim noktalara da varabilir.

Sohbetimizi burada noktalıyoruz. Haftaya aynı konuya devam edeceğiz.
Şimdilik Hoşçakalın.

Konu: Türkiye Solu'nda Güç ve İttifak İlişkileri -2

İdeolojisine güvenenler ilkeli ittifaklardan kaçmazlar

Sevgili okurlarımız, merhaba! Geçen hafta başladığımız solda güç ve ittifak ilişkileri üzerine sohbetimizi sürdürüyoruz. Sohbetimizin önceki bölümünde, güç ve ittifak ilişkilerinin ideolojik mücadele alanında, sol içi şiddet alanında nasıl sonuçlar yarattığını örneklerle ortaya koymuştuk. Sohbetimize başka güçlere bel bağlamanın sınıflar mücadelesindeki tezahürlerini, “kendi gücüne güven” duymakla ittifaklara bakış arasında nasıl bir ilişki olduğunu ele alarak devam edelim. Önce “başka güçlere bel bağlama” meselesine değinelim. Ben bir giriş yapayım.

Sınıflar mücadelesinde belli bir misyon ve iddiayla yer alan her güç için esas olan –yani olması gereken– kendi “özücüne” güvendir. Burada temel olarak kavranması gereken iki önemli nokta var: **Birincisi; “Özgüç”** sadece sayısal bir güç meselesi değildir. **Özgüç**, ideolojidir, halka güvendir, örgütüne güvendir. Siyaset bu güvenler temelinde yürütülür. **İkincisi;** kendi özücüne güvenmekle, **kendi gücünü esas almakla, ittifak yapmak, birbiriyle çelişen politikalar değildir.** Kendi özücüne güveni, ittifaklardan uzak durmak şeklinde anlamak, yanlış bir ele alıştır. Tam tersine, ideolojik ve politik anlamda kendi özücüne güvenenler, ittifaklar politikasında da kendine güvenli, ittifakların gerektirdiği esnekliklerde daha cesurdur. İttifaklardan kaçış, “kendine aşırı güven”den değil, tam tersine **kendine güvensizlikten** kaynaklanır.

Başka güçlere bel bağlamak, kendi özücüne güvensizliktir. Fakat burada sebep-sonuç ilişkisi karşılıklıdır. Kendi ideolojisine güvenmeyenler başka güçlere bel bağlar; veya tersinden başka güçlere bel bağlamayı bir politika haline getirenlerde, zamanla kendi ideolojilerine karşı güvensizlik, inançsızlık gelişir.

“Başka güçler” derken ne anlıyoruz, onu da somutlayalım. **Sınıfsal planda** devrimin temel güçleri dışındaki sınıf ve katmanlara, **örgütsel anlamda da** burjuva, küçük-burjuva örgütlere yaslanmaya çalışmaktır. Bu noktadan

itibaren devrimin yolundan bir sapma söz konusudur.

Mazlum: Türkiye devriminin yolunun netleştirilmesinde de bu sorun önemli bir yer tutar zaten. Türkiye solunun 1960'ların sonundaki **devrimci çıkışının** en belirleyici yanlarından biri, güce tapan, belli güçlerle ittifak yapabilmek için teoriyi eğip büken, kısacası başka güçlere bel bağlayan anlayışlardan kopmasıdır. Türkiye devrimci hareketinin **ideolojik bağımsızlığı** bu anlamda ancak 1970'lerde ilan edilmiştir.

Solun o günkü akımlarından TKP, Sovyetlere bel bağlayan bir çizgideydi. Mahirlerin de bir dönem içinde yer aldığı MDD çizgisi ise, kendi dışındaki güçlere bel bağlamanın bir başka temsilcisiydi. (Keza yine aynı dönemdeki "cuntacı" görüşler de aynı anlayıştıdır.) MDD'ciliğin bel bağladığı güç, küçük-burjuvaziydi. "**Öncülüğü küçük-burjuva güçlere verme**" teorisini savunuyorlardı. Halkın gücüyle devrim yapılabileceğine inanmayanlar için, güç, **ordu** içindeydi. Ordu içindeki "Kemalistler" olmadan hiçbir şey olmazdı. Marksist-Leninist teoriden çokça sözedilse de, strateji, ittifaklar politikası, gerçekte sadece buna göre belirlenmekteydi.

Devrimci çizgi, bu bel bağlama anlayışından koparak kendi önünü açmış, ancak bu anlayışlar küçük-burjuvazinin tipik sınıfsal özelliklerinden biri olarak çeşitli biçimlerde yaşamaya devam etmiştir. Nitekim, solun çeşitli kesimlerinin 90'lardan bu yana izlediği ittifaklar politikasına bakanlar, 1960'ların sonunda kırılan revizyonist, reformist geleneğe adeta **geri döndüğünü** görürler. İttifaklar politikasında genişlik, esneklik adına, sola sırtını dönerek, düzen içi güçler arasından ittifak arayışına girmek revaçtıdır. Bu tarz savrular, **devrim iddiasını kaybetmiş ve parlamentarizme yönelmiş** tüm sol güçlerin ortak özelliklerinden biridir. 1960'ların sonlarındaki ideolojik mücadeleyi Mahir -bugünü de anlatan- şu sözlerle özetliyordu:

"Bugün sömürge ve yarı-sömürge ülkelerin solu içerisinde ideolojik mücadeleye, en son tahlilde, ... uzun, dolambaçlı bir halk savaşıyla, zafere erişebileceğini savunanlarla, şehirlerde düşmanın çizdiği sınırlar içinde 'legalite uğruna' mücadele ederek kendi öz gücünün dışındaki güçlere bel bağlayanlar arasında cereyan etmektedir." (Bütün Yazılar, Syf. 249)

Bugün de esasta ideolojik mücadelenin bu çerçevede olduğunu söyleyebiliriz.

Özlem: Başka güçlere bel bağlamanın zaman zaman öne çıkıp, zaman zaman geri plana düşmesinden hareketle şöyle diyebiliriz sanırım: Düzen içi yönelimler ön plana çıktıkça, başka güçlere bel bağlama da daha fazla gündeme geliyor. Eğer bugün solda başka güçlere bel bağlama yeniden revaçtaysa, bu ideolojide ve politikadaki sağcılaşmadan bağımsız değildir. Ülkemizin sosyo-ekonomik yapısını yanlış değerlendirip yanlış bir devrim teorisi geliştirenler, ya da devrimden tümüyle vazgeçip parlamentarizme kapağı

atanlar, kaçınılmaz olarak devrimin asli güçlerinin dışındaki güçlere bel bağlayacaklardır.

Mazlum: Evet, öyle diyebiliriz. Tabii farklı şekillenişleri de var. Bu biçimlerden biri de başka güçlere bel bağlamanın, solun bir kesimi tarafından uzun yıllar boyunca “**enternasyonalizm**” adına savunulmasıdır. SBKP’ye veya AEP’e veya ÇKP’ye endekslenen politikalar ve gelecek hesapları, kendi gücüne güvenmemenin, ideolojik ve örgütsel bağımsızlığını kaybetmenin bir örneğiydi. Bu ilişkilerin enternasyonalizmle uzaktan yakından bir ilişkisi yoktu. Bu “bel bağlama” ilişkisi, kimi siyasi hareketleri adeta “merkez” ülkele- rin Komünist Partilerinin Türkiye şubesine dönüştürmüş, solda suni ve çarpık ayrılıkların da kaynağı olmuştur. Bel bağlayanın, **bel bağladığı güç kar- şısında** nasıl **siyaseten körleştiği** bu ilişki içinde çok açık bir biçimde görül- mektedir; Arnavutluğun, Çin’in, Sovyetler’in dünya halklarının çıkarlarıyla bağdaşmayan politikaları, anti-sosyalist uygulamaları, kendilerini bu Komü- nist Partilerin “enternasyonal ittifakları” olarak sayanlar tarafından görmez- den gelinmiştir.

Peki, sosyalist sistem yıkıldıktan, başka bir deyişle solun bir kısmının sırtını dayadığı merkezler yıkıldıktan sonra ne oldu? Solun bu gelenekten gelen kesimleri “kabe”lerden, başka güçlere yedeklenmekten kurtuldu mu? Kendi ayaklarının üzerinde durmayı, hiç olmazsa böyle bir **musibetten** sonra öğre- nebildi mi? Ne yazık ki hayır! Çünkü esasen solun bu kesimleri, kendi irade- siyle, muhasebesiyle kurtulmadı o “kabe”lerden. “Kabe”ler yıkılınca, mec- buren “kabesiz” kaldı. Bu anlayışın köklü eleştirisini yapmadıkları için de po- litika yapış tarzı bir çoğunda aynen sürdü. İttifak politikalarını aynı çarpık an- layışla şekillendirmeye devam ettirdiler. Dün SBKP’nin, AEP’in hatalarını görmezden geliyorlardı, bugün de yeni ittifaklarının yanlışlarını görmezden geliyorlar.

Kemal: Başka güçlere bel bağlama, zaten aynı zamanda kendi dışında- ki güçlerin politikalarına ve ideolojisine alabildiğine açık olmaktır. **Şabloncu- luk, taklitçilik**, bu zeminde kendine sürekli yaşama alanı bulduğu gibi, etki- lenmeler, soldan etkilenmeyle de sınırlı kalmaz.

Emperyalist medyadan, burjuvaziden, oligarşi içi kavganın sonucu olan manevralardan etkilenerek bunlara göre politika belirlemenin solda sayısız örneği vardır. TÜSİAD’ın “demokratikleşme” paketlerine göre belirlenen po- litikalar, 28 Şubatlar’da genelkurmaya yedeklenmeyle sonuçlanan taktikler, sosyalist ülkelerdeki karşı devrimci komplo ve darbeleri “halk hareketi” ola- rak alkışlamak, körfez krizindeki emperyalist saldırıyı “it dalaşı” olarak ad- landırmak, bu örneklerin ilk akla gelenlerinden bazılarıdır.

Bunlara benzer gelişmeler sonrasında zaman zaman yanıldıklarını kabul edenler olmuştur, ancak bunlar, utangaç özeleştiriler halinde kalmış, yanılığ-

ların, böyle bir etkiye açık olmanın ideolojik kaynaklarını sorgulayan bir muhasebeye dönüşmemiştir. Herkes kendini komünist, Marksist-Leninist olarak nitelendirebilir; ama bu kimseyi Marksist-Leninist yapmaya yetmez. Bu kadar kolay burjuvazinin etkisi altına girebilen, her dönem bir güce sırtını dayama ihtiyacı duyan, kendi bağımsız ideolojik-politik hattını uygulamak yerine sürekli **“güç dengelerini” gözeterek** politika yapan herhangi bir hareket, kendi Marksist-Leninstliğinin nasıl bir Marksist-Leninistlik olduğunu sorgulamak zorundadır.

Düşünün ki mesela bir hareket, bir dönem PKK’yi **“ajan-provokatör örgüt”, “doğunun MHP’si”** veya **“karşı-devrimci”** diye değerlendiriyor, sonra başka bir dönem yine aynı hareket, bu kez tam tersini söylemeye başlıyor, ama bu hareket her iki döneminde de **Marksist-Leninist olduğunu** iddiaya etmeye devam ediyor. “Ajan provokatör” denilen dönemde de, “yurtsever”, “devrimci” denilen dönemde de PKK öz olarak hep aynıdır aslında; tutarsızlık bu adlandırmaların sahiplerine aittir. Tutarsızlığın kaynağında ise bazen **ideolojik yanlışlar**, bazen ise düpedüz **pragmatik hesap** ve beklentiler vardır.

Şimdi burada, bu anlayışın nasıl bir “birlik” anlayışı ortaya çıkardığına geçebiliriz.

Mazlum: Türkiye solunun tarihine bakıldığında, şu veya bu dönemde belli bir güç kazanan siyasi hareketlerin ittifaklardan, tüm halkı, tüm solu birleştirme hedefinden uzaklaştığı görülür. Bunun tipik örneklerinden biri TKP’dir. 12 Eylül öncesi kendine aşırı bir güç vehmeden TKP, bazı sendika ve odalar üzerindeki etkisinden de aldığı güçle, devrimcilerle ittifakı hemen hiç gündemine almayan, fakat öte yandan da **CHP** gibi düzen güçleriyle **“ulusal demokratik cephe”** kurma peşinde olan bir güçtür.

Kemal: Burada bir şeye dikkat çekeceğim. Bakın, TKP hem kendine “çok güveniyor”, kendini “çok güçlü” görüyor, ama aynı zamanda CHP gibi başka güçlere bel bağlıyor. Başka güçlere bel bağlama olgusu, güç ilişkileri içinde, **güçsüzlerin daha güçlü olana bel bağlaması** şeklinde görünse de, sorun sadece **“güç” meselesi de değildir**. Alabildiğine kitlesel, veya hatırı sayılır silahlı güç sahibi hareketler de aynı tavır içine girebilirler. Nitekim PKK de, bunun somut bir örneğidir. Bu anlamda “başka güçlere bel bağlama” sadece güç ilişkilerine bağlı bir olgu olmayıp, aynı zamanda **ideolojik bir sordur**. Küçük-burjuvazinin sınıfsal bir eğilimi olması da burada ifadesini bulur. Küçük-burjuvazi fiziken güçlü de olsa, yaslanacak bir güç arayışı içinde olabilir. Bu onun kendi ideolojisine güvensizliğinin sonucudur. Evet Mazlum, sen devam et kaldığın yerden.

Mazlum: Kendini güçlü görüp birliklerden uzak durmanın diğer tipik ör-

nekleri PKK ve Devrimci Yol'dur. 12 Eylül öncesi herkese tepeden bakmışlardır. 12 Eylül sonrası ise, en başta bu siyasi hareketler “en çok birlik savunucusu” oldular. *“Birlik olamadık, yenildik, o zaman önce birlik olmalıyız”* diyerek, birlik olmayı, her şeyin önüne koymuşlardır. Bu pratiğin gösterdiği şudur: Anlayış olarak, birlikler ancak **“güçsüzlük”** durumunda gerekli görülmektedir. 12 Eylül cuntasının ardından peşpeşe kurulan “cephe”ler ve 1980’lerin ikinci yarısındaki -çoğu legaliteye yönelik- birlik arayışları, da bu sağlıksız birlik anlayışının sonucudur. Belli dönemlerde birliklerin en ateşli savunucuları olanlar, biraz güç kazanınca veya farklı yönelimler içine girince, bu birlikleri yok saymakta hiç tereddüt etmemektedirler.

Denilebilir ki sözü edilen hareketler (veya onların devamı olduğu iddiasındaki), bugün çeşitli ittifaklar içindedirler. Doğrudur, ama bu ittifaklar da, onların geçmişteki “anti-birlikçi” özelliklerinin değiştiğini değil, tam tersine o temel karakteristik özelliklerini kanıtlar niteliktedir. Görünüm yanıltmamalı. Bugünkü “birlik ve ittifaklarına” yakından bakalım.

ÖDP “çatısı” altında yaşanan “birlik” deneyimi incelendiğinde, çarpık birlik anlayışlarının, başka güçlere bel bağlama politikalarının nelere yolaçtığı görülür. ÖDP, DY yönetimi ve kadrolarının “legalleşme” ihtiyacının ürünüydü. Fakat toparlanabilmek ve düzen içinde kurumlaşabilmek için başkalarına da ihtiyaç duyuyorlardı. Bu nedenle kafalarındaki reformist legal partiyi **“solun birliği”** olarak lanse ettiler. TKP’lilerden KSD’ye, Troçkistlerden TKEP’lilere kadar bir çok kesim de kendi örgütsel varlıkları büyük ölçüde dağılmış halde, varolabilmek için “daha güçlü” birilerine dayanma ihtiyacı duyuyorlardı. ÖDP böylece kuruldu. Birbirlerinin düzen yanlısı teorilerini, pasifist politikalarını, devrimci değerlerle, teoriyle ilgisi olmayan anlayışlarını **görmezden geldiler**.

Birçoğu ÖDP içinde hala devrimden, sosyalizmden sözediyordu. ÖDP'nin bunlarla ilgisi olmadığı, bunlara hizmet etmediği açıktı. Kimse kör değildi. Ama ÖDP sığınılan bir liman, yaslanılan bir yerdi onlar için. *“Kendi başına varolamayanlar, orada varlıklarını sürdürmeye çalışıyorlar; oligarşinin doğrudan hedefi olmuyorlar”*dı.

Sonraki gelişmeler biliniyor; ÖDP içindeki DY geleneğinden gelen kanat, biraz palazlanınca, ötekileri tasfiyeye yöneldi.

Özlem: Güçsüzken birlik yanlısı, biraz güç kazanınca birlik dağıtıcı olmanın bir örneği daha yani değil mi?

Mazlum: Evet, “kanatlar” bir bir kesilip atıldı. En son KSD geleneğinden gelenler, ÖDP’den ayrılıp başka bazı grupların da katılımıyla SDP’yi kurdular. Peki ne oldu, ne değişti? ÖDP çatısı altında bir gruba (eski DY’ye) yaslanıyorlardı, oradan ayrıldılar bu defa PKK’ye yaslanarak varolmayı politika haline dönüştürdüler. Başka güçlere bel bağlamanın, varolan olumlulukları,

dinamikleri de körelttiği ÖDP örneğinde bir kez daha ortaya çıkmıştı.

Gelelim Kürt milliyetçi hareketi'nin birliklerine. Kürt milliyetçi hareket, bugün kimseyle birlik, ittifak yapmıyor. Kendine tabi kılıyor. "İttifak"ları ne derse desin, durum budur. Bu "ittifak" içinde, mesela DEHAP'ın seçim politikalarını nasıl belirlediği, ittifak yaptığı güçleri dikkate bile almadığı herkesin malumdur. Öyle ki, DEHAP solda bir takım partilerle ittifak içindeyken, onların bilgisi ve onayı dışında burjuva düzen partileriyle ittifak görüşmelerine girişebilmekte, DEHAP'ın müttefikleri ortaya çıkan sonuca evet veya hayır demekle karşı karşıya kalmaktadırlar. Kendi politik hattına göre mesela SHP gibi bir düzen partisiyle ittifak yapmaya karşı olan bir hareket, DEHAP'a tabi olmanın sonucunda böyle bir ittifaka evet diyebiliyor. Çünkü aslında teoride ne denilirse denilsin, bağımsız bir ideolojik politik hatta sahip değildir. İttifak diye sundukları, bir güce **yedeklenme** ilişkisine dönüşmüştür.

Durum böyle olmasına karşın, söz konusu müttefikler bu ittifaka, "**Kürt Türk halkının birliği**", "**kardeşleşmenin doruğu**" gibi şatafatlı isimler yaşıtırmaktan da geri kalmıyorlar. Mesela Mustafa KARASU'nun şu sözleri, ittifakın çerçevesini açıkça çizmektedir: "*Liberal partilerden, sol ve sosyalist güçlere kadar HADEP'in de içinde olduğu geniş bir ittifak öncelikli düşünülebilir. Eğer bu olmayacaksa da, HADEP'in öncülük yaparak sol ve sosyalist güçleri **etrafına toparlaması** tercih edilmelidir. HADEP bir demokrasi hareketinin motoru olur ve ciddi bir biçimde çalışırsa, **baraj sorunu** diye bir sorun ortaya çıkmaz...*" (Özgür Politika, 17 Ağustos 2002)

HADEP-DEHAP-DTP etrafında gerçekleşen tüm birliklerin muhtevası budur. Bu ittifakın unsurları, kim ne derse desin, **bu politika ve amaca angaje olarak** "birlik" içinde yer almaktadırlar.

Reformizm, (ÖDP'den DEHAP'a kadar) devrimcilerden uzak durmayı "solun zaten ne gücü var, onlarla ittifak yapılırsa neye yarayacak?..." diyerek teorileştirmiş, meşrulaşmak ve parlamentoya görebilmek için düzenin "sosyal demokratlarına" bel bağlamışlardır.

Mahir'in dediği gibi; "**Düşman kuvvetlerini, olduğundan daha kuvvetli, devrimci kuvvetleri ise, olduğundan daha zayıf değerlendirmek, 'sağ oportünizmin', 'PASİFİZM'in değişmez karakteridir.**" İttifaklar meselesine yaklaşımları açısından bakıldığında Kürt milliyetçi hareket nezdinde "**sağ oportünizmi**", ÖDP reformizmi nezdinde "**pasifizmi**" tüm çıplaklığıyla görmek mümkün gerçekten de.

Kemal: Solun bir kesimi onlara, onlar da düzen güçlerine bel bağlamış. İlginç bir tablo gerçekten. Kendi ideolojisine güvensizliğin yarattığı sonuçlar, bir çok siyasi hareketin tarihine savunmakta bile güçlük çektikleri, çoğu zaman unutmak istedikleri eylemler, birlikler, tavırlar eklemiştir. Bunun çarpıcı örneklerinden birini daha hatırlatayım. 1998 Haziran'ında **PKK, TKP(ML)**,

MLKP, DHP, TDP, TKP/ML, TKP/Kıvılcım ve Darbeci hainler tarafından oluşturulan ve bugün artık kimsenin söz etmediği, hatta hatırlamadığı **Birleşik Devrimci Güçler Platformu (BDGP)**, başka güçlere bel bağlamanın ve ittifak adına “tabi olmanın”, karakteristik bir örneği olarak geçmişti solun tarihine.

Bu birlikte Cephe yoktu. Oluşum aşamasında **çağrılmamıştı bile**. Çağrılmamasının tek nedeni ise, soldaki **“güce boyun eğme”** tavrıydı. Bu birlik kurulduktan sonra defalarca Cephe’nin niye çağrılmadığı soruldu. Aradan aylar, yıllar geçti, kimse bu soruya açık bir cevap vermedi. Yaptığını niye yaptığını bilen, attığı adımları savunabilen bir siyasi hareket, doğal olarak böyle bir sorunun cevabını verir. Ama adı geçenler veremedi. Bunun bir tek açıklaması vardı: söz konusu hareketler, pragmatik, faydacı hesaplarla PKK’nin dayatmalarına boyun eğmişlerdi. PKK, *“darbeci hainlerin artıkları bu birliğe girecek”* demiş, hainler girmiş, *“Cephe çağrılmayacak”* demiş, Cephe çağrılmamıştır.

BDGP başka güçlere yedeklenildiğinde ideolojilerin, stratejilerin bile nasıl çiğnendiğinin bir örneğiydi aynı zamanda. Söz konusu hareketler, bu ittifak içinde kendi siyasal hedeflerini bile inkar eden bir konuma sürüklendiler. BDGP programında “devrim”den söz ediliyordu. Fakat o günlerde Avrupa’ya gelen Öcalan, açıkça düzen içinde yeralmayı talep eden 8 maddelik bir öneri yayınlamıştı. Bu yeni politika karşısında BDGP’yi oluşturan hiçbir siyasi hareket, PKK’ye, *“daha dün bizimle şu amaçlarda hemfikir olarak imza attınız, bugün nasıl bu amaçları rafa kaldıran bir politika açıklarsınız”* diye sormadı, soramadı. Çünkü, gerçek şuydu ki, BDGP daha kuruluşundan beri **“eşit”** bir ilişki değildi, ilkeleri yoktu, bir **“strateji”** ise zaten hiç söz konusu değildi...

Kimileri o günden bu yana kısmen bu tabi olma ilişkisinden uzaklaşma çabası içinde olurken, kimisi de olumsuzluğu derinleştiren bir çizgide devam etti. Başka bir deyişle, BDGP tarih oldu ama, BDGP’de çıplak biçimde kendini gösteren **anlayış devam ediyor**. Çeşitli birliklerdeki durum, PKK’nin sol içi şiddeti karşısındaki tavırsızlık bunun devamıdır.

Özlem: Aynı anlayışın devam ettiğine güncel bir örnek ekleyim ben. Daha iki ay önce, solun bir kesimi, Terörle Mücadele Yasası’yla ilgili bir miting düzenlemek istemişti. Bu mitingin tartışıldığı bir toplantıda Haklar ve Özgürlükler Cephesi’yle ilgili de bir tartışma açıldı. Bir siyasi hareket (EHP), *“HÖC’ü de çağırılım mitinge”* diyor. DTP *“kitlemize sahip çıkamayız... tatsızlık çıkmaması için gelmemeli”* diye karşı çıkıyor.

Hadi DTP “anlaşılır”, ya ötekiler? Bakın onlar nasıl tavır aldı? Ötekilerden bir siyasi hareket (Alinteri), Kürt milliyetçi hareketine yaranma veya kimbilir başka hangi hesapla, “saçmalama” kelimesinin bile yetersiz kalacağı bir izahla *“Özgür-Der, Mazlum-Der’i de çağırmadık, HÖC’ün çağrılmaması da bi-*

zim için sorun değil" diyor. HÖC'ün çağırılması önerisinin sahibi olan EHP, bu cevaplar üzerine *"bu tavır HÖC'ü izole etmek isteyen bir tavidir"* diyor. **ESP, SDP** ve **SODAP**, hemen DTP'yi savunmaya soyunarak *"izole etme lafını doğru bulmuyoruz, ama varolan bir gerçeklik var, sorun çıkmaması için ağırılmamalı"* diyorlar. SDP, her türlü ilkeden, tutarlılıktan uzak bir yaranmacılıkla *"biz ağırmayalım duyup gelirlerse o zaman konuşuruz"* diyor. Keza, toplantıda yeralan bir çok siyasi hareket de bu tartışmaya **sessiz kalarak** HÖC'ün tecrit edilmesi politikasına ortak oluyorlar. **Sonuçta HÖC ağırılmıyor. Buradaki tavır, aynı sizin anlattığınız BDGP'deki mantuğın devamıdır.**

Kemal: Teorilerini bile Kürt milliyetçi hareketine bel bağlama politikasına uyduranların bu pratik dayatmalara boyun eğmelerinde şaşılacak bir şey yoktur. Bakın bugün demokrasi mücadelesini nasıl tanımlıyorlar. Başta ve sonda Kürt sorunu olarak tarif edilen bir demokrasi mücadelesi, Marksizm-Leninizme değil, Kürt milliyetçiliğine göre yapılmış bir tanımdır. Belli bir dnemeye kadar, bu siyasi hareketlerin teori ve politikalarında, demokrasi mücadelesi *"Kürt sorunu başta olmak üzere..."* şeklinde ifade edilmiyordu. O halde, bu siyasi hareketler, dn demokrasi mücadelesinin kapsam ve hedeflerini eksik, yanlış mı formüle etmişlerdir? Bildiğimiz kadarıyla bu konuda yapılmış bir düzeltme, özeleştiri yoktur. Dahası, "Kürt sorunu" diyorlar ama onda da **kendilerine özgü** bir tanımları yok. PKK, "Kürt sorunu"nu nasıl tarif ediyorsa, onlar da öyle tarif ediyorlar. PKK, "Kürt sorunu" tarifini değiştiriyor, bazı hak kırıntılarına indirgiyor, onlar da değiştiriyor. Yarın PKK, Kürt sorunu'nu ve taleplerini başka bir biçimde formüle etmeye başlarsa, hiç kuşku olmasın, kendilerini "ayrı" bir parti olarak tanımlayan bu gruplar da o formüle uyum sağlayacaklardır. İdeolojik bağımsızlık bir kez kaybedildi mi, öyle devam edip gider.

Kürt milliyetçi hareketine yedeklenmeyi *"ulusların kendi kaderini tayin hakkına saygı"* gibi teorilerle meşrulaştırmaya çalışmak ise, tüm bu gerçekler karşısında zevahiri kurtarmaya bile yetmeyecek bir izah tarzıdır. Sorun o hakkı tanıyıp tanımamakla sınırlı değil ki; PKK'nin sol içi şiddetine tavır almamak da *"UKKTH'ye saygı"* mı? Sol içi şiddete tavır almak yerine, *"eleştirilerinizi, dergilerinizdeki yazıları sınırlayın"* demek de mi *"UKKTH'ye saygı"*? Kendi ideolojisine güvenenler, örgütsel ve ideolojik bağımsızlığa sahip olanlar, böyle mi yaklaşır?

Bu da bir yana, aslında meseleyi şöyle özetlemek lazım. Bel bağlanan kim olursa olsun, ilişkilerini, ittifaklarını bu temelde belirleyenler, o güce uyum sağlayan bir seyir izliyorlar sonuçta. Gün geliyor, kendi savundukları teorilere sırtlarını dönüyorlar, gün geliyor, devrimciiliğin, sol içi ilişkilerin en genel kural ve değerlerini ayaklar altına alıyorlar. Devrimcilere saldırıları seyredebiliyorlar. İlkesiz kuralsız işler yapıyorlar.

Bu durumun sorgulaması yapılır mı? İstisnalar olsa da bu sorunun muhtemel cevabı genel olarak hayırdır. Çünkü bu **muhasibeyi yapmak da bir noktada kendi ideolojisine güvendir**. Zaten buna sahip olmadıkları için bu zaafllara düşenler, yine aynı nedenle o zaafi aşacak bir yaklaşım da geliştirmiyorlar.

Özlem: Pek değinmedik, ama sanırım kısaca da olsa değinmekte yarar var. Solda kendi ideolojisine güvensizliğin kendini gösterdiği bir diğer alan da islamcılar karşısındaki tutumdur. Mesela, Irak'ta İşgale Hayır Koordinasyonu'nda Özgür-Der'in varlığı sürekli tartişma konusu yapıldı. Oysa, bu ilişki, bir yandan solun emperyalizme karşı çıkan tüm güçleri yan yana getirme misyonuna uygunken, aynı zamanda islamcı kesimlerde yaygın olarak varolan anti-komünizmin kırılmasına da yardımcı olabilecek bir ilişkidir. Keza, emperyalizme veya özel olarak ABD'ye karşı tavır temelinde islamcı hareketin belli kesimleriyle -ki o da oldukça sınırlı bir kesimdir zaten- birlik oluşturmak, islamcılığa karşı kimsenin ideolojik, politik mücadele yürütmesine de engel değildir. Ama burada da işte, kendi ideolojisine güvensizliğin, birlik ve ittifak yapmakla, birleşmek, tabi olmak arasındaki farkın muğlaklaşmasının payı vardır.

İslamcılarla çeşitli güç birlikleri içinde yer almak bir yana, solun kendi içindeki birliklerde de aynı sorunu yaşıyoruz yıllardır. Solda birlik ve ittifakların "eleştiriyi" dıştalan bir olgu olarak grlmesi, o birliğin daha baştan bir çarpıklığı içerdiğine işaret etmekte, ittifak yapmakla yedeklenmek birbirine karıştırılmakta, ve bunun tabi sonucu olarak da birlik içinde olmakla ideolojik mücadelenin birbirini reddetmediği görülmemektedir.

İdeolojisine güvenenler, başka güçlere bel bağlamayıp kendi zgc temelinde her Şeyi göğüsleme cüretine sahip olanlar, birlik yapmaktan, ideolojik mücadeleyi sürdürmekten, eleştirmekten, yanlışlıklara, halka ve sola zarar veren teori ve pratiklere karşı çıkmaktan korkmaz; her koşul altında ideolojisinin, ilkelerinin, değerlerinin savunucusu olurlar. Solun ideolojisini, ahlakını, kültürünü tahrip eden tavırlar karşısında susup seyretmezler.

Mazlum: Biz Şeyle diyoruz: **En geniş ve en sağlam birlikler, özgücüne ve ideolojisine güven temelinde kurulan birliklerdir**. Özlem'in verdiği örnek de bir başka açıdan bunu gösteriyor.

Başka güçlere bel bağlama ideolojik olarak savrulmayı, ideolojik savrulmalar da başka güçlere bel bağlamayı besleyip pekiştirmektedir. Başta dediğimiz gibi hangisinin **neden**, hangisinin **sonuç** olduğu çeşitli siyasi hareketlere göre farklı olabilse de, siyasette o hareketi sürüklediği kimliksizleşme ve kişiliksizleşme aynıdır.

Türkiye solu, birlik ve ittifak pratiğindeki çarpıklıklara yolaçan ideolojik, politik kaynakları bulmak durumundadır. Ülkemizde "solun birliği" sorunu,

bir yanıyla da ideolojisine, kendine güvensizlikten kaynaklanan bu anlayışların aşılması sorunudur. Önceki süreçlerin ihtiyaçları bir yana, 2005 Newroz'undan bu yana faşist saldırılar, şovenizm, terör yasaları temelinde geliştirilen saldırıların karşısına, ne devrimci güçlerin, ne en geniş anlamda demokratik güçlerin ortak mücadelesini sağlayacak bir güç birliğiyle çıkamadık. Bu sonuç Türkiye solunun zaaflarının toplam bir sonucudur.

Mesela bu süreçte gündeme getirilen gerek “demokratik” muhtevalı birlikler, gerekse de devrimci bir merkez oluşturulması yönündeki öneriler, baştan beri değişik örneklerini verdiğimiz anlayışlara çarpıp sonuçsuz kalmıştır. Oysa bu tür birlikler, ne farklı birlikleri dıştalar, ne de herkesin kendi özgün hedeflerinin önünde bir engel oluşturur. Bu birlikler, kimsenin “*taktiklerini de elinden almaz*”! İdeolojisine güvenenler, bu tür birliklerden de korkmazlar.

Sonuç olarak şunu belirtebiliriz; Türkiye solunun çeşitli kesimlerinin ciddi anlamda kendine güven ve ideolojik tutarlılık sorunu vardır. Bu sorun, sol içi ilişkilerde sürekli olarak istikrarsızlıkların, tutarsızlıkların kaynağı olmakta, sağlıklı güç ve eylem birliklerinin oluşturulmasında, devrimin ortak değerlerinin savunulmasında gedikler açmaktadır. Bu gedikleri kapatmak, sol içi ilişkilere istikrar ve nitelik kazandırmak, sadece bir niyet meselesi değil, aynı zamanda ideolojik bir hesaplaşmayla, burjuva, küçük-burjuva etkilerden, onlar üzerine kurulu güç ve denge hesaplarından kurtulma sorunudur.

Kemal: Sohbetimizi burada sona erdiriyoruz. Haftaya kadar hoşçakalın.

“Kendi” ülkesinde mücadele ve enternasyonalizm

Konu: Enternasyonalizmde Çarpıklıklar

Sevgili Yürüyüş okurları merhaba! Hatırlarsanız iki hafta önceki sohbetimizin başlığı “*Emperyalistlerin entegrasyonuna Karşı Halkların Enternasyonalizmi*” idi. Enternasyonalizm bahsini oldukça kısa geçmiştik orada. Bugün bir yanıyla o konuya da devam etmiş olacağız.

Yaklaşık iki aydır Gazze’ye ve Lübnan’a saldırılar vesilesiyle uluslararası dayanışma, halkların birlikte mücadelesi üzerine ister istemez çok konuşuldu. “Dünyanın suskunluğu”na, enternasyonalizmin yetersizliğine dair çeşitli yorumlar yapıldı. Aslında bu yorumların ötesinde gerçek durum şudur; dünyanın çeşitli ülkelerinde halkın devrimci mücadelesi ne kadar gelişkinse, enternasyonalist dayanışma da ancak o kadar gelişkin olabilir. Dolayısıyla, eğer enternasyonalist dayanışmada bir yetersizlik varsa, bu -tek belirleyici olmasa da- en başta çeşitli ülkelerdeki devrim mücadelelerinin düzeyiyle ilgilidir. Bu sohbetimizde işte bu konunun, yani enternasyonalist mücadeleyle, her ülkenin kendi içindeki iktidar mücadelesi arasındaki ilişki üzerinde duracağız. Cevap arayacağımız soru şudur: Bu ilişki nasıl bir ilişkidir ve bu açıdan solun yaşadığı sorunlar nelerdir? Önce bu konuda ortaya çıkan çarpıklıkları örnekleyelim.

Mazlum: Önce en yalın yanından başlayalım. Bir ülkedeki mücadelenin gelişmesi, enternasyonalist mücadeleyi de geliştirir; veya diğer yanıyla, enternasyonalist mücadelenin gelişmesi de, o ülkedeki mücadeleyi geliştirir. Doğal olan budur.

Bu niçin böyledir? Çünkü, Enternasyonalizm, bugün örgütsel anlamda ne kadar uzak bir hedef ve düşünce olursa olsun, bir anlayış olarak, dün de, bugün de, yarın da mücadelemize yön veren ve verecek bir kavramdır. Örgütsel bir Enternasyonal’in varlığından, yokluğundan bağımsız olarak, Marksist-Leninist bir hareket **her zaman enternasyonalisttir** ve sınıflar mücadelesi her koşulda enternasyonalist bir muhtevaya sahiptir. Marksizm-Leninizmin ustaları bunu “*proletaryanın mücadelesi muhtevası bakımından enternasyonal, şekil bakımından ulusaldır*” diye ifade etmişlerdir. Başka bir biçimde söyler-

sek, enternasyonalist mücadeleyle, kendi ülkesinde iktidara karşı mücadele, birbirinden farklı şeyler değil, aynı mücadelenin parçalarıdır.

Dolayısıyla bunun için ikisinin birlikte gelişmesi, ikisinin birbirini güçlendirmesi doğal olandır dedik.

Ancak bu diyalektik bağın, doğal olanın pratikte tam ifadesini bulmadığını görüyoruz. Mesela...

Çok sık örnek verilmiştir; Filistin'deki veya çok daha uzaklardaki katliamlara, baskılara, sorunlara duyarlılık gösterip, yanibaşındakileri görmezden gelme tavrı hiç de istisna değildir. Bu açık ki, enternasyonalizm ve dayanışmayla, kendi ülkesindeki mücadele arasındaki bağa ilişkin çarpık bir kavrayıştır.

Bir başka örnek; Irak'ın işgaline karşı mücadele ederken, ülkemiz solunun önemli bir kısmının bu mücadeleyi işbirlikçi iktidara karşı mücadeleyle birleştirmekten özel olarak ve özenle kaçtığına tanık olduk.

Bir örnek daha; Irak'ın işgaline karşı çıkanlar içinde yeralıp da, ABD'nin Ortadoğu'ya müdahalesine, Barzani-Talabani milliyetçiliğinin ABD'yle ittifağına onay verenlere tanık olduk.

Yine Irak işgali döneminde Avrupa'daki yaygın muhalefetin de ısrarla kendi ülkelerindeki iktidarlara karşı mücadele bayrağı açmadığını biliyoruz.

Irak'ta Saddam diktatörlüğü, Afganistan'da Taliban iktidarı, Lübnan'da Hizbullah var diye, buralara yönelik saldırılara yeterince açık ve güçlü biçimde karşı çıkmayanlar da var bilindiği gibi.

Örnekleri çoğaltabiliriz, ama çıkan sonuç şu; demek ki üzerinde durulması gereken bir sorun var. Enternasyonalizmin, dayanışmanın kavranışında bir çarpıklık var.

Kemal: Şunu açıklıkla söyleyelim. Kendi ülkesindeki emperyalist ve işbirlikçi iktidarlara karşı çıkmayanlar, enternasyonalist olamaz!.. Bu kadar açık ve nettir. Diyelim ki Avrupa'da bazı güçler, İsrail'in Lübnan'a saldırısını protesto ediyorlar, ama aslında o saldırının arkasındaki güçlerden biri olan kendi ülkelerindeki iktidarlara karşı bir mücadeleleri yok. O zaman bu protesto devrimci anlamda bir enternasyonalizm değildir, sadece bir dayanışmadır. Demokratik bir protestodur ama daha fazlası değildir. Aynı şey elbette ülkemiz için de geçerli. Reformizm, tartıştığımız sorunu çok karakteristik biçimde ifade eden iki şekilde çıkıyor ortaya. Birincisi, en net ifadesini ÖDP'de bulan "işbirlikçi iktidarla çatışmaya girmeden" işgale karşı çıkma tavrıdır. İkincisi ise DEHAP'ta ifadesini bulan, Filistin, Lübnan halkının yaşadıklarını esas olarak "kendi sorunu" görmeyen, bu konuda gücünü seferber etmeyen, sadece temsili katılım sağlayan tavrıdır. İkisindeki ortak nokta ise, enternasyonalizmin çarpık kavranışdır.

Peki şimdi şunu ele alalım: Avrupa veya ülkemiz solunda, **enternasyonalizmle kendi ülkesindeki mücadeleyi birleştirme açısından** ortaya çıkan bu çarpıklıklar, hangi yanlış düşüncelerden besleniyor?

Özlem: Şu şekilde maddeleyebiliriz sanırım. **Birincisi;** sizin de ifade ettiğiniz gibi, çarpık enternasyonalizm anlayışı. ama şunu ilave edeyim; enternasyonalizm konusundaki bu çarpıklık kanımca sadece bir yanlış kavrama meselesi değildir; enternasyonalist anlayış başka konulardaki sapmaların sonucu olarak çarpıklaşmaktadır. Bu anlamda diğer nedenleri sayarsak; **ikinci** önemli neden; anti-emperyalizmden uzaklaşmış olmaktır. **Üçüncü** neden; icazetçi bir politikayı benimsemiş olmaktır. **Dördüncüsü** ise, burjuvazinin ideolojik etkisine girmiş olmalarıdır.

Kemal: Bence doğru bir şekilde maddeledi Özlem. Ancak bunları daha somutlamamız gerek.

Mazlum: Evet, Özlem'in dediği gibi, anti-emperyalizmden uzaklaşmayla bu çarpık tavırlar arasında doğrudan bir ilişki vardır. Bunu şöyle açabiliriz.

Bugün, daha doğrusu emperyalizm ve devrimler çağında, enternasyonalist olabilmenin olmazsa olmaz koşullarından biri, anti-emperyalist olmaktır. Emperyalizm tüm ezilen halkların ortak ve en büyük düşmanıdır. Emperyalizme karşı çıkmayan hiçbir hareket enternasyonalist olamaz.

Böyle olduğu içindir ki, **anti-emperyalist** tutum terkedildiğinde, **anti-enternasyonalist** tutumlar birbirini izler. Mesela, emperyalizmin 1991'de Irak'a saldırısını "**Kürtler için bir fırsat**" olarak görmek, veya 2003'te "kendi ulusal çıkarları" için Irak'ın işgal edilmesine onay vermek, tabii ki enternasyonalizmle bağdaştırılamaz. Enternasyonalizm, halkların kardeşliği düşüncesidir, ezilenlerin birleşmesi düşüncesidir. Avrupa Birliği'ne destek veren, sömürü ve zulümdeki sorumluluğuna rağmen Avrupa Birliği'ne karşı açıkça mücadele etmekten kaçınan güçler için de aynı şey söz konusudur. Böyle bir politikanın sahiplerinin enternasyonalist olmaları, ihtimal dahilinde bile değildir. Enternasyonalizm tüm emekçilerin, tüm halkların çıkarlarını savunmaktır. Emekçileri, halkları karşı karşıya getiren politikalara karşı çıkmaktır.

Kısacası, emperyalizme yaklaşıırken, devrimden, sosyalizmden ve tabii enternasyonalizmden de uzaklaşıyor. "Emperyalizm ve devrimler çağı"nda, veya başka bir deyişle, baş çelişkinin emperyalizm ile halklar arasında olduğu bir dönemde, böyle olması da kaçınılmazdır. İşte bu anlamda, anti-emperyalist savaşı, politikayı terkedendenlerin enternasyonalistlikleri biçimsel davranışların, pratik karşılığı olmayan sloganların ötesine geçemez.

Özlem: Tam bu noktada şuna da değinebiliriz sanırım; enternasyonalistlik salt bir "dayanışma" değildir. Enternasyonalizm'in Türkçe karşılığında

“uluslararasılık” yazıyor. Ancak Marksizm-Leninizmde enternasyonalizm, kelime karşılığının çok ötesinde politik bir muhteva taşır. En başta grlmesi, kavranması gereken, enternasyonalizmin sadece bir örgütlenme, veya bir ilişki biçimi olmayıp, bir anlayış, bir politika, bir ruh ve kültür meselesi olduğudur. Enternasyonalizmin, proletaryanın mücadelesinin muhtevasını oluşturduğudur. Bu anlamda bir “enternasyonal” örgütlenme içinde yer almak, veya sürekli “başka ülkelerdeki” halklar için eylem yapmak, kimseyi kendiliğinden enternasyonalist yapmaz. Enternasyonalizm bir anlayış, bir politika, bir politik kültürdür. Dolayısıyla kimin enternasyonalist olduğu, kimin politikalarının enternasyonalizme uygun olduğu böyle bir bakış açısıyla belirlenebilir ancak.

Kemal: Özlem’in belirttiği diğer iki nedeni, icazetçi politikalar ve burjuvazinin ideolojik tahakkümüne girme meselesini de ben açayım.

Enternasyonalizm meselesindeki son çarpıtmalardan birinin kaynağı de emperyalizmin “küreselleşme” politikalarıdır. Bilindiği gibi, küreselleşmenin sınırları yıktığı, bu anlamda da küresel bir enternasyonale insanlığı daha fazla yaklaştırdığı, küreselleşmeye karşı çıkmak yerine ona yön vermeye çalışmanın daha doğru olduğu gibi çeşitli teoriler atıldı ortaya. Bu teoriler doğrutusunda da “yeni” örgütlenme ve mücadele biçimleri gündeme getirildi. Irak’ın işgaline karşı mücadele sürecinde, “Sosyal Forumlar’da, Porto Allegre merkezli “küreselleşme karşıtı” harekette bu anlayışları görüyoruz.

Bu gelişmeler içinde mesela özellikle Troçkist, anarşist tezlerin etkisi altında olan veya kendilerini “otonomcu”, “yeni sol” gibi tanımlarla nitelendirilen kesimler, mücadelenin **ulusal niteliğini** reddederek, bir anlamda kendi ülkesinde oligarşıyla, faşizmle, burjuvaziyle doğrudan ve açık çatışmaya girmekten kaçınarak, “**dünya devrimi**” dşncesini diriltmeye çalışmaktadırlar. Bu kesimlerin “dünya devrimi” teorisi, “lke devrimi”nden kaçışın teorisidir aslında.

İcazet ve burjuvazinin ideolojisinden etkilenme işte özellikle Avrupa’daki bu kesimler üzerinde çok somuttur. Irak’ın işgalinin arifesinde bu kesimler çok yaygın bir muhalefetin önündeydiler. Çünkü Avrupa emperyalizmi de kendi pazar kavgası nedeniyle de olsa- karşıydı işgale. Yani Avrupa emperyalizminin açık icazeti vardı bu muhalefete.

Peki Gazze’nin, Lübnan’ın işgal edilmesi karşısında bu kesimler neredeydi dersiniz? Pek yoksullar ortada, çünkü Avrupa emperyalizminin icazeti yoktu bu kez. Dahası, ideolojik olarak da aslında burjuvazinin etkisi altında oldukları için “islamcı terör”, “dikkatrlkler” gibi propagandaların ilk etkisi altında kalan kesimler de onlar olmaktadır.

Bu kesimler içinde Troçkist, anarşist teorilerle hareket edenler, zaten ulusal çapta örgütlenmeyi, ulusal çapta iktidar mücadelesini de reddetmekte-

dirler. Daha ileri gidip genel olarak “Stalinist” diye tanımladıkları devrimci bir örgüt yaratmayı reddedenleri de var içlerinde. Şimdi durmadan “dünya devrimi”nden, uluslararası çapta örgütlenmeden söz ediyorlar diye, bu kesimler enternasyonalist sayılabilir mi? Bu içi boşaltılmış bir enternasyonalizmdir.

Özlem: “Emeğin Avrupası” kavramını da enternasyonalizmin içeri boşaltmanın bir başka örneği olarak sayabiliriz değil mi?

Kemal: Evet, ülkemiz reformizmi, “Emeğin Avrupası” teorisini gerekçelendirebilmek için bu teoriyle enternasyonalizm arasında paralellikler kurmaya kalkıştı. Hatta daha ileri gidip kendilerinin “Emeğin Avrupasını” savunmakla ne kadar enternasyonalist davrandıklarını, devrimcilerin AB’ye karşı çıkararak MHP, İP gibi “milliyetçilik” yaptıklarını bile söyleyebildiler. Düzen içi siyasetleri perdeleyebilmek için başvurulmuş ucuz polemikler tabii bunlar. Sen, kendi ülkende emperyalizmi kovmak, iktidarı yıkmak hedefinden vazgeçmişsin, zaten bundan vazgeçildiği andan itibaren enternasyonalist mi değil mi diye bir tartışma bile gereksizdir. Sen, Avrupa işçi sınıfına da sosyalist devrimi değil, AB adlı emperyalist birliği savunma görevi yüklüyorsun, burada bir enternasyonalizmden söz edilebilir mi?

Sonuç olarak bunu şöyle toparlayabiliriz: Burjuvazinin ideolojik veya politik hegemonyası altına girmiş, politik hat olarak mevcut iktidarların yasallığını mutlaklaştırıp icazetçi bir çizgiyi kabul etmiş hareketler, ne emperyalizmle, ne işbirlikçileriyle açık çatışmayı göze alamamaktadırlar. Dolayısıyla, tüm siyasal gelişmeler karşısında, böyle bir çatışmadan kaçmayı esas alarak belirlemektedirler politikalarını.

Irak’ın işgaline karşı çıkarken, işbirlikçi, işgal ortağı AKP’yi, Genelkurmayı da topun ağzına koyarsan, elbette iktidar da senin muhalefetine karşı daha sert davranacaktır. O zaman ne yapılıyor; işgale karşı çıkıyor, ama uzaktaki bir işgale... O işgalin başındaki ortaklarına söz söylemiyor... Gazze’nin, Lübnan’ın bombalanmasına karşı çıkıyor; ama onda da Avrupa emperyalistlerinin sorumluluğunu es geçiyor. Çünkü öyle yapmasa, kendi politikalarıyla çelişmiş olacak... Velhasıl, **anti-emperyalist, anti-oligarşik** çizgiden sapıldığında, çarpıklıklar da birbirini izler. Anti-emperyalist, anti-oligarşik devrim çizgisi, enternasyonalizmin de en özlü ifadesidir. Çünkü bu çizgide dünya halklarının ortak çıkarlarıyla, proletaryanın uluslararası mücadelesinin geliştirilmesiyle ulusal mücadele birbiriyle bütündür.

Mazlum: Zaten tartıştığımız konunun esası da budur. Hiç kuşku yok ki, enternasyonalizm açısından dünya halklarının mücadelesine yapılabilecek en büyük katkı, kendi ülkemizde devrimimizi zafere ulaştırmaktır. Veya şöyle de diyebiliriz: **Devrimcilerin en temel enternasyonalist görevi, kendi ülkelerinde devrim yapmaktır.** İlk bakışta çelişkili gibi görünen bu cümle prole-

taryanın mücadelesinin muhtevası bakımından enternasyonalist, şekli bakımından ulusal olduğu gerçeğiyle birlikte ele alındığında daha iyi anlaşılır. Bu, tüm dünya çapında proletaryayı iktidara getirecek devrimci stratejinin de ifadesidir.

Stalin bunu şöyle formüle ediyor: *“Herhangi bir ülkenin komünist partisi, eğer kendini, ‘kendi’ ülkesinin, ‘kendi’ yurdunun, ‘kendi’ proletaryasının çıkarlarıyla sınırlamayıp, tersine kendi ülkesinin koşullarını ve durumunu gözönüne alarak uluslararası proletaryanın ve diğer ülkelerdeki devrimin çıkarlarını odak noktası yaparsa, yani özünde, ruhunda enternasyonalist ise, “bütün ülkelerdeki” devrimlerin gelişmesi, desteklenmesi, güçlendirilmesi için bir ülkede (kendininkinde) ‘mümkün olanının en fazlasını’ yaparsa bu partinin strateji ve taktiği ancak o zaman doğru olabilir...”* (Strateji ve Taktik)

Yani, odak noktamız uluslararası proletaryanın, dünya halklarının çıkarlarını gözetmek ve kendi ülkemizde devrim için mümkün olanın en fazlasını yapmak; işte enternasyonalizm budur. Ve bu anlamdadır ki, devrimci bir bakış açısıyla ele alındığında, pragmatik, dar milliyetçi, icazetçi politikalarla hareket edilmediğinde, enternasyonalist mücadeleyle ülkedeki mücadele birbirini geliştirir, birbirini tamamlar. Ama pragmatik, dar milliyetçi ve icazetçi politikalar, enternasyonalist de olmayan, kendi devrimini de geliştirmeyen ucube taktikler çıkarır ortaya.

Kemal: Şu somut vurgularla toparlamak istiyorum. Dünyanın başka ülkelerindeki “ulusal sorun”lar için duyarlılık gösterirken, yanibaşındaki Kürt sorunu karşısında susmak, dünyanın başka yerlerindeki direnişlerle dayanışma eylemleri yaparken, yanibaşındaki direnişleri yok saymak, Filistin’deki vahşete karşı çıkarken bu ülkedeki katliamları görmezden gelmek, bunlar altı boş enternasyonalistliklerdir. Enternasyonalizm adına kendi ülke gerçeğinden kaçmaktır. Enternasyonalizmin bu içi boşaltılmış biçimi, dünya halklarının kurtuluşunu da, halkımızın iktidar mücadelesini de ilerletmez. O halde, dünya ve ülkemiz sorunları karşısında anti-emperyalist, anti-oligarşik perspektifle hareket etmek en doğrusu ve kurtuluşa götürecektir olanıdır.. Haftaya buluşmak üzere şimdilik hoşçakalın.

Konu: Emperyalist ve Oligarşik Sistem İçinde ORDUNUN ROLÜ -1

“*Milli çıkar*”, “*insani misyon*” demagojileriyle perdelenen emperyalizme hizmet

Sevgili Yürüyüş okurları, Merhaba. Gündemin en çok tartışılan konularından biri Lübnan’a asker gönderip göndermemek.

Lübnan’a asker gönderilmesini savunan kesimlerin kullandığı iki gerekçe var: Biri en hamasi gerekçe: “*Bayrağımızı Lübnan’da, kaç yüz yıl Osmanlı egemenliğinde kalmış topraklarda yeniden dalgalandırmak...*” İkinci gerekçe ise, “*Türkiye’nin çıkarları için gitmeliyiz*”.

Biz de bu gerekçelerden hareketle, Türk Silahlı Kuvvetleri’nin milliliğini, başka bir deyişle, TSK’nin sınır ötesinde kimin bayrağını dalgalandırdığını, ve kimin çıkarlarının temsilcisi olduğunu tartışacağız.

Keza, orduyla ilgili son dönemde iki önemli gelişme daha var. Bunlardan birincisi, Yüksek Askeri Şura toplantısında Özel Kuvvetler Komutanlığı’nın **Kolordu** seviyesine çıkarılması kararının alınmasıdır. İkincisi ise, Kuvvet Komutanlıklarının lağvedilerek tüm kuvvetlerin Genelkurmay karargahında birleştirilmesi, Kuvvet komutanlıklarının yerine Genelkurmay Yardımcılığı sisteminin getirilmesi, her kuvvet komutanlığına bağlı ayrı ayrı istihbarat gibi birimlerin tek bir birimde birleştirilmesi planıdır.

Bu gelişmeler de hiç kuşkusuz, emperyalizmle halklar arasında sürmekte olan mücadeleyle ilişkilidir. Yeni planlamalar, emperyalizm ve oligarşinin bölge ve ülkemiz konjonktürü açısından nasıl bir orduya ihtiyaç duyduğunu, orduya önümüzdeki süreçlerde hangi rolleri yükleyeceklerini de ana hatlarıyla göstermektedir. Bu anlamda Lübnan’a asker gönderme meselesinin de ötesinde, ordunun sistemdeki yeri, yapısı, rolü, son derece önemli ve güncel bir konudur.

Mazlum: Konu bizim açımızdan bir de şunun için önemlidir. Bilindiği gi-

bi, ülkemizde, sistem içinde oynadığı rol hakkında halkın en fazla yanılığında olduğu kurumların başında ordu gelir. Çoğu manipulyasyon amaçlı, ama belli bir doğruluk payı da taşıyan anketlerde ordunun **“en güvenilir”** kurum sıralamasında hep st sıralarda çıkması da bir anlamda bu yanılığıyla ilgili-dir. Devrimci alışma ya da başka bir deyişle halkın bilinçlendirilmesi açısından ordunun ne olup olmadığının kavratılması ve teşhiri gerçekten çok önemli.

Orduya ilişkin böyle bir yanılığının, çeşitli çarpık bakış açılarının gerek tarihi, gerek sosyal pekçok nedeni var tabii. Bunların hepsini burada ele alamayız ancak ordunun yapısını ve işlevini ele almakla tüm bunlara da bir cevap vermiş oluruz.

Kemal: Şimdi konuyu iki türlü ele alabiliriz. nce ordunun niteliğini, yapısını, sistem içindeki rolünü ortaya koyup ardından emperyalizm tarafından yurtdişında kullanılması konusuna geçebiliriz. Veya tersinden de ele alabiliriz. Nasıl yapalım?

Mazlum: Kismen içiçe de geçebilir belirttiğın iki yan. Ama ben somut ve güncel olandan, yani yurtdişına asker gönderme meselesinden başlayalım diyorum. Bu somutluk içinde ordunun niteliğinin ana hatlarını da rneklemiş oluruz zaten.

Kemal: Peki o zaman, ordunun yani resmi adıyla Türk Silahlı Kuvvetleri'nin emperyalizm tarafından çeşitli bölgelerde görevlendirilmesinin tarihi ve bugün Lübnan'da kullanılmak istenmesiyle başlayalım. Özlem bu tarih üzerine biraz araştırma yapmıştı.

Özlem: Evet, giriş olarak şöyle bir zet yapabilirim. Türk Silahlı Kuvvetleri, bugüne kadar **13 kez** yurtdişında emperyalizm adına görev üstlendi.

İlk olarak bildiğınz gibi emperyalizmin Kore halkına saldırısına katıldı. Ki bunun üzerinde tekrar dururuz. Bunun dışında, Yugoslavya saldırısına katıldı. Makedonya'ya, Gürcistan'a, Kuveyt'e, Somali'ye, Arnavutluk'a, Doğu Timor'a ve Bosna-Hersek'e emperyalizmin istekleri doğrultusunda asker gönderildi.

Halen Afganistan, Bosna-Hersek, Kosova ve Letonya'da TSK askerleri görev yapıyor.

Tabii Türkiye ordusunun emperyalizmin **askeri operasyonlarına** katılmasını sadece bu şekilde asker göndermeyle sınırlı görmemek gerek. Emperyalizmin Ortadoğu'daki pekçok saldırısında İncirlik, Erha gibi üsler kullanıldı. Yugoslav halkını bombalaması için Balıkesir, Bandırma ve orlu'da emperyalistlere üsler verildi.

Ordu, emperyalizmin çıkarları için bir çok kez askeri harekate girişmiştir. Bağdat'ta işbirlikçi iktidar devrildiğinde, Türkiye, ordusunu Bağdat'a gönderip ihtilali bastırmaya talip oldu. Nasır'ın Süveyş kanalını millileştirmesine karşı gerçekleştirilebilecek emperyalist müdahale için de yine "aday"dı. Suriye'de Baas'çıların iktidarı alması üzerine bu ülkeyi işgal için Ekim 1957'de Türk Silahlı Kuvvetleri Suriye sınırına yığınak yaptı, fakat SSCB'nin sert müdahalesi nedeniyle bunu gerçekleştiremedi.

En yakın örnek olarak bilindiği gibi, oligarşi ve TSK generalleri, ABD'nin Irak işgaline de katılmak istemişlerdi. Ama bunu da ülke içi koşullar nedeniyle gerçekleştiremediler.

Bu kısa özet tarihin bize gösterdiği şudur; hemen hemen 1950'den beri Türk Silahlı Kuvvetleri emperyalizmin emrinde "hazır kıta" olarak bulunan bir güçtür. 50 yılı aşkın süredir, emperyalizmin gel dediği her yere gitmiş, hatta verdiğimiz örneklerde görüleceği gibi, emperyalizm gel demeden bile emperyalizm adına savaşa girmeye talip olmuştur. Irak'ta, Mısır'da, emperyalizme vurulan herhangi bir darbeyi "kendisine vurulmuş bir darbe" olarak görmüştür. Ki bu da sanırım ordunun en temel niteliğinin ne olduğunu göstermektedir.

Mazlum: Biz bir çok kez ordunun niteliğini belirtirken, ordunun "**iç savaşa göre örgütlenmiş**" bir ordu olduğunu belirtmişizdir. Şimdi Özlem'in anlattıklarıyla birlikte ele aldığımızda şu şekilde daha tam ifade etmiş oluruz sanırım. Ordu, ülke içinde devrimci mücadeleyi engelleme amacıyla iç savaşa göre örgütlenilirken, aynı zamanda **emperyalizmin ucuz askeri** olarak görüldü; "soğuk savaş" döneminde sosyalizme karşı emperyalizmin ilk kalkanlardan biri olarak konumlandırıldı. "**Türkiye'nin en iyi ihraç malı ordusudur**" sözü, aslında daha Kore'den bu yana geçerlidir. İşbirlikçi oligarşi, sadakatini o zaman ordusunu emperyalizmin hizmetine vererek kanıtlamıştır. Gerek iç savaşta, gerekse de emperyalizmin dünyanın çeşitli yerlerinde kullanması, esas olarak TSK'nın **emperyalizmin gizli işgalinin ordusu** olmasının doğal sonuçlarıdır. Bunu şu şekilde de formüle edebiliriz: Emperyalizme karşı Türkiye'nin milli sınırlarını ve milli çıkarlarını koruma ordusu değil; Türkiye halkına karşı emperyalizmin ve işbirlikçilerinin çıkarlarını koruma ordusudur.

Kemal: Buna tekrar geleceğiz. Ama şimdi TSK'nın kimin çıkarlarını savunduğu meselesini "**sınır dışına asker gönderme**"yle birlikte ele alalım. Şöyle sorayım: Emperyalizmin hizmetinde başka ülkelere asker göndermenin **halka açıklanan gerekçeleriyle, gerçek nedenleri** nelerdir?

Özlem: Yurtdışına asker göndermelerle ilgili çeşitli kaynakları tararken bu konuda bir sürü çarpıcı örneğe rastladım. Daha doğrusu demagoji, aldat-

ma örneklerine.

Türkiye, bilindiği gibi 1999'da, Yugoslavya'nın bombalanıp parçalanmasının ardından Kosova'ya 2000'e yakın asker gönderdi. Kosova "uluslararası emperyalist bir güç" tarafından işgal edildi. Gönderilen "yabancı" asker sayısı bakımından Türkiye, ABD'nin ardından ikinci sırada yer alıyordu. Gerçekçe "**barışın ve demokrasinin tesisi**" olarak açıklandı. Gönderilen askeri güçlerle, ekonomik yardım yapıp, bombaladıkları kentleri inşa edeceklerdi. Mülteci sorununu çözüp, bölgedeki etnik çatışmalara son vereceklerdi. Bunlar gerçekleşmedi, ama Kosova'da emperyalizmin tam denetiminde bir yönetim oluşturuldu.

"Mehmetçik Kosova'da göreve hazır." 29 Nisan 1999 tarihli Hürriyet Gazetesi'ndeki başlık böyleydi. Aynı başlığı geçen hafta da "**Mehmetçik Lübnan'a göreve hazır**" diye okuduk. Ama bu görevin ne olduğu hep muğlak bırakılıyor veya gerçeğin dışında bir görev tarifi yapıyor.

Kosova'ya gönderilecek "Kosova Türk Barış Gücü Görev Kuvveti (KTBGGK)"nin görevinin ne olacağını o zamanki Ankara Garnizon Komutanı Erol Tural şöyle açıklıyordu: "*Kosova'da zavallı, çaresiz insanların, genç, yaşlı, kadın, kız, çocuk demeden silahlı, silahsız ayrımı yapılmadan katledildi... Türk Silahlı Kuvvetleri şartların uygun olduğu ilk fırsatta bu acılı insanların yanına koştu, onların yaralarını sardı... Dün Somali'deydi bugün Arnavutluk ve Bosna-Hersek'te. Kosova'da da yine insanların yardımına koşacaktır...*"

Mazlum: Mübarek sanki "silahlı kuvvetler" değil de, "**hilâl-i ahmer**" cemiyeti. (Şimdi genç okurlarımız "hilâl-i ahmer" nedir diye sorabilir; Kızılay'ın eski adıdır, bu şekliyle deyimleşmiştir.) Geçen haftaki Lübnan'la ilgili açıklamalarda da aynı şeyler vardı. Gönderilecek birlikte inşaat uzmanları, sağlıkçılar olacakmış... Mesele oysa, bir Kızılay birliği gönderin, niye TSK birliği gönderiyorsunuz?..

Özlem: Evet, yapılan demagoji aslında bu kadar da kaba. Örnekler daha çok. Kosova'ya asker gönderme meselesinde "din kardeşlerimiz, soydaşlarımız" söylemi de çok yoğun kullanılmıştır. Resmi açıklamalarda "*Kosovalı Türkler ve din kardeşlerimiz olan Kosovalı Arnavutların güvenlikleri*"ni sağlamaktan söz ediliyordu. Mesela, Başbakan Bülent Ecevit; "*Kosova'daki kargaşada, oradaki Türkler ihmal edilebilirdi. Şimdi Kosova'daki Türklerin güvencesi, oraya gönderilecek askeri birlik olacak.*" (21 Haziran 1999) diyordu.

Ama oraya güya "*Türklerin ihmal edilmemesi*" için gönderilen TSK taburunun hangi şehre yerleştirileceğine bile emperyalistler karar verdi. Birlik Prizren'e yerleştirilmişti ve burada çok az Türk vardı.

Prizren'e gönderilen tabura da emperyalizm tarafından resmi olarak "ma-yınların imhası, halkın işgalci NATO kuvvetlerine karşı olası saldırılarını ve kargaşalığı önleme" görevi verilmişti. Yani bir direniş gelişse, "din kardeşi-miz, soydaşımız" demeyip oradaki halkla çatışmaya gitmişti TSK. Çatışma söz konusu olmasa bile, oluşturulan uluslararası güç, oradaki direnme dina-miklerine karşı bir tehdit ve gözdağıdır. Nitekim, NATO Genel Sekreteri Ro-bertson, içlerinde TSK birliklerinin de yer aldığı askeri güce sırtını dayayarak Kosovalılara şöyle diyordu; "Kosovalılar, uluslararası müdahaleyle gelen fir-satı değerlendirilmemeleri halinde uluslararası toplumun desteğini ve iyi ni-yetini kaybetmek riskiyle karşı karşıyadırlar!" (23 Mart 2000, Cumhuriyet) NATO şemsiyesi altındaki işgalin söylediği açık: "Emperyalist işgale karşı çıkmayın, yoksa ezeriz" diyor NATO. Bu tehdidin sahiplerinden biri de tabii ki TSK'ydı orada. Yani TSK, "soydaş ve din kardeşi" Kosovalılara böyle di-yordu.

Dedim ya, demagojinin sınırı yok. Buna belki güleceksiniz. Ecevit, o ka-dar gerekçenin belki halkı ikna etmeye yetmeyebileceğini düşünerek bir de şöyle diyordu: "Sultan Murat'ın Kosova'daki türbesinin de güvenliğini Türki-ye üstlenmiş bulunuyor." Mesele, şu veya bu ülkeye asker gönderme konu-sunda kamuoyunu ikna etmek, en azından nötrleştirmektir. Bunun için işgal edilecek ülkenin milli, dini, sosyal özelliklerine göre pek çok gerekçe uydu-rulabilir...

Peki işin aslı ne? Yine Kosova'ya asker gönderildiği dönemde, generaller tarafından çıkarılan **Ulusal Strateji** adlı dergide Kosova'ya asker gönderil-mesinin gerekçeleri şöyle açıklanıyor: "**Pazarların** açık ve işler, hammadde ve enerji kaynaklarının **ulaşılabilir** olması ve bu maksatla dünyada barış ve istikrarın korunması gelişmiş ülkeler için ortak hayati çıkar olarak değeren-dirilmektedir:"

Bütün mesele budur. Çatışmalı herhangi bir bölgeyi, emperyalizmin sö-mürüsü ve yönetimi için uygun hale getirmek. İster "Barış Gücü" adı altında, ister NATO veya BM şemsiyesinde olsun, uluslararası emperyalist askeri güç oluşturmanın amacı, mantığı budur. Türk Silahlı Kuvvetleri de aynı amaçla yer almaktadır bu güçlerde.

Esas rol, uluslararası askeri güçlerde emperyalizm adına bulunmaktır. Ancak "asker ihracı" karşılığında, oligarşi kendisine de işgal pastasından kü-çük bir pay koparmaya çalışır. O zaman Kosova'nın imarından inşaat ihale-leri kapmaya çalışmışlardı. Geçen haftaki Yürüyüş'te vardı, Tayyip Erdoğan, Lübnan'a asker göndermeyi, "istikrarı sağlayacaksınız ki, bölgeye yatırım ya-pabilesin" diyordu. Tabii esas yatırımı emperyalizm yapacak, oligarşiye de kırıntılar düşecektir. Ki, 1995'te, aynı niyetle iç savaştan harabeye dönmüş Bosna-Hersek'e de asker gönderen oligarşi, Bosna-Hersek'in imarından um-duğu payı alamamış, Türkiye şirketlerine hemen hiçbir ihale verilmemişti.

Dolayısıyla, Türkiye'nin Kosova'daki veya Afganistan'daki veya Lüb-

nan'daki çıkarı diye bir şey yoktur temelde; sözü edilen çıkar, Türkiye oligarşisinin emperyalizmle ortaklaşan çıkarlarıdır.

Mazlum: Biz oraya (ister Kosova olsun, ister Afganistan veya Lübnan) inşaat yapmaya, hastaneler, okullar kurmaya gidiyoruz söylemi, esas olarak halkın *“bizim askerimiz niye başka bir ülkenin halkıyla çarpışsın?”* şeklindeki sorusunu etkisizleştirmeye yönelik bir söylemdir. Gönderilen askeri birliklerin gerçekten “lojistik” ağırlıklı olarak kullanıldıkları durumlar yok mu? Var elbette. Ama bu da oligarşinin değil, emperyalizmin tercihinin sonucudur. Emperyalizm Bosna-Hersek ve Arnavutluk gibi işgal ettiği bölgelerde büyük çaplı herhangi bir direnişle karşılaşmadığı koşullarda, “Mehmetçik”leri hizmet eri olarak, buralarda emperyalist orduların ve işbirlikçi yönetimin “hizmet” işlerine bakan, üslenme bölgelerinde WC, banyo, yemekhane yapan **amele birlikleri** olarak da kullanılmaktadır. Bu da halka *“bakın biz oranın imarı için birlik gönderdik”* şeklinde yansıtılmaktadır.

Keza, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin “müslüman” bir güç olması, emperyalist işgal altındaki çeşitli ülkelerde, askeri birlik gönderilmesi, TSK'ya “tampon” bir rol yüklenmesi biçiminde de olabilmektedir. Ki burada da “islam” dünyasından olmanın emperyalizmin hizmetinde kullanılan bir özelliğe dönüştürülmesi söz konusudur.

Kemal: Koreye asker gönderilmesi, hem oligarşik rejim, hem de ordu açısından önemli bir dönüm noktasıdır. Ordu için kullanılan “Bağımsızlık savaşı veren ordudan emperyalizmin kuklasına dönüşme” sürecinde dönüşümün simgesidir bir bakıma. O çizgi devam edip gitmektedir bugün de. Bu anlamda Kore'ye asker gönderme meselesi üzerinde durabiliriz bu noktada.

Mazlum: Ben devam edeyim isterseniz. Kendi iktidarlarını kurmak için Kore halkı ayağa kalkmıştı. Dünya jandarmalığına soyunan ABD emperyalizmi, diğer emperyalist ülkelerle birlikte Kore halkına karşı saldırıya geçti. O günlerin moda deyimiyse *“Hür dünya'yı ‘Komünist tehlike’den kurtarmak”* istiyorlardı!

Aynı dönemde ülkemizdeki egemen sınıflar bileşiminde ve yönetimde değişiklikler olmuştu; oligarşi, geleceğini emperyalistlerle girilecek işbirliğinde görüyordu. Bunun için en iyi yolunun NATO üyeliği olduğunu düşünerek üyelik için başvurdular. Ancak ABD ve İtalya dışındaki diğer emperyalist ülkeler, Türkiye'nin NATO'ya girmesine *“Avrupa ülkesi olmadığı için”* karşı çıktılar. İşte tam bu noktada Kore savaşı, emperyalistlere rüştünü ispat etmek için bir fırsattı oligarşi açısından. Ama tabii önce kamuoyunu ikna etmek gerekiyordu.

Basında *“Komünizm, özgürlük içinde yaşamak isteyen Kore halkını tehdit ediyor”, “Birleşik Amerika ve Ankara buna sessiz kalamaz”, “Bugün Ko-*

re, yarın Türkiye olabilir" türünden mantık sınırlarını, ahlak sınırlarını zorlayan yazılarla asker göndermenin alt yapısını hazırlamaya girişti.

Kore halkıyla Türkiye halkının alıp veremediği ne olabilirdi? Ankara ta Kore'deki bir gelişmeye niye "sessiz" kalamazdı?.. Bu soruların tartışılmasını engellemek için de tabii demagojinin yanısıra, terör estirildi. Kore savaşına katılma kararını kınayan bildiri yayınlayan "**Türkiye Barışsever Derneği**" yöneticileri tutuklandı. Asker gönderme aleyhine yazan 17 gazetenin sorumluları hakkında davalar açıldı. Zaten cılız olan muhalefet susturulmuştu! Menderes hükümeti, Anayasaya göre askeri savaşa göndermek için Meclis kararı alınması gerekmesine karşın, hükümet kararıyla bir askeri birliği Kore'ye gönderdi.

28 Temmuz 1950'de Kore'yi işgal eden emperyalizm, ummadığı bir direnişle karşılaşınca en tehlikeli cepheye elinin altındaki Mehmetçik'leri gönderdi. Türkiye'den giden 4500 askerden 3130'u geri dönemedi. Emperyalizm, maşa varken elini ateşe uzatmamıştı. Maşa, TSK'ydı. Uluslararası güç, barış gücü vs. adına ne denirse densin, olay bu kadar çıplaktır aslında.

Menderes iktidarı, binlerce gencimizin kanıyla, emperyalizme kendini ispat etmişti. Savaş bittiğinde emperyalistler de bu kulluğu ödüllendirdiler. Savaşta yer alan Türkiye Tugayı'ndaki subay ve askerlere gümüş, bronz yıldızlar ve "**liyakat madalyaları**" verdiler. Kimeydi bu 'liyakat'? (Liyakat yararlılık demektir.) Kime yararlılık gösterilmişti peki? İşte TSK'nın rolü, niteliği sorusunun cevabı da buradaydı.

Kore'de emperyalizmin hizmetinde savaşmanın asıl ödülü ise, 18 Şubat 1952'de Türkiye'nin NATO üyeliğine kabul edilmesi oldu. Bu aynı zamanda TSK'nın biçimsel olarak da "milli" olmasının ortadan kalkması ve emperyalist bir askeri merkeze bağlanması anlamına geliyordu.

Kemal: Peki bu noktada bir de şöyle bir soru soralım. Emperyalistler neden kendi ülkelerinin ordularını kullanmıyor da başka orduları kullanıyorlar?

Özlem: Emperyalizmin çeşitli askeri operasyonlarda işbirlikçi orduları kullanmasını bir tek nedene bağlayamayız. Bunun ekonomik, askeri ve siyasi nedenleri var.

Hiç kuşkusuz en başta akla gelen neden, emperyalizmin kendi askerlerinin ölmesi yerine yeni-sömürge ülkelerin askerinin ölmesini tercih etmesidir. Fakat bu tek başına yeterli bir neden değildir; emperyalist tekeller, çıkarları söz konusu olduğunda kendi vatandaşlarını da milyonlar halinde savaşa sürmekten, öldürtmekten çekinmez. Emperyalist paylaşım savaşları bunun açık örnekleridir.

Emperyalistler, askeri operasyonlarında kendi askerlerinin ölümünün

kendi kamuoylarında yaratacağı tepkiyi en aza indirmek için sömürge ülke ordularını kullanırlar. Mesela ABD yönetiminde “Vietnam sendromu” hala güçlüdür; ABD’de muhalefeti en çok harekete geçiren asker lmleridir. Bunun için operasyonlarında mümkün olduğunca “yabancı” ordu askerleri kullanılır.

İkincisi, sömürge, yeni-sömürge ordularının ekonomik maliyeti daha düşüktür. NATO içinde en ucuz asker TSK askerleridir. 1988 verilerine göre 23 TC askerinin maliyetinin 1 ABD askerine denk olduğu hesaplanıyordu. Oran bugün de pek değişmemiştir. Bu da demektir ki, ABD için 40 bin kişilik bir Amerikan ordusu kurmak yerine, 1 milyonluk bir TC ordusu yaratmak ekonomik olarak daha avantajlıdır.

Üçüncüsü, askeri nedendir. Hem sayısal olarak, hem coğrafî olarak emperyalizmin doğrudan müdahalesinin yetersiz kaldığı durumlarda işbirlikçi ülke ordularını kullanılır.

Ama bu nedenlerin hepsinin ötesinde, bu, “bağımlılık” ilişkisinin bir parçasıdır. Sömürge, yeni-sömürge ülke ordularının ve iktidarlarının emperyalizmin ordusu kullanma talebini reddetmesi genel olarak mümkün değildir. Emperyalistler açısından, herhangi bir yeni-sömürge ülkenin ordusu aslında “**kendi orduları**” gibi görülmektedir. Burada “gibisi” fazladır belki. Amerikan yönetiminin 12 Eylül darbesini “bizim çocuklar yaptı” diye karşılaması da zaten bunu gösteriyor. İşte bu noktada geriye, emperyalizm adına üstlenilen askeri görevlerin halka “*milli çıkarlar*”, “*insani görev*” ve benzeri demagojileriyle pazarlanması kalıyor.

Kemal: Ordunun oluşum sürecine geçemedik, artık önümüzdeki hafta oradan devam ederiz. Sohbetimizi toparlarken, “*insani misyon*” konusunda şunları belirtmek yeterlidir sanırım: Kendi ülkesinde 30 yıldır binlerce insan bu ordu tarafından katledildi. İşkencehanelerde insanlara bu ordu tarafından işkenceler yapıldı. Kadınlara, kızlara bu ordu mensupları tarafından tecavüz edildi. Bu ordu ölmüş kadın gerillalara tecavüz etti. Bu ordu tarafından gerillaların kulakları, burunları kesilerek koleksiyon yapılmaktadır. Bu ordu tarafından yüzlerce ky yakılmış, yıkılmıştır. Bu ordu tarafından insanlara dışkı yedirilmiştir. Bu ordu kendi halkına karşı sıkıyönetimler uygulayıp, cuntalar yaptı. Anadolu’da kendi halkına bunları yapan bir ordunun Kosova’ya, Lübnan’a “*insanlara yardıma*” gitmesi hiç de inandırıcı olmaz elbette... Sohbetimize, gelecek sayıya kadar ara veriyoruz. şimdilik hoşçakalın.

Konu: Emperyalist ve Oligarşik Sistem İçinde ORDUNUN ROLÜ -2

Pentagon'un 'bizim çocuklar'ı Bu ülkenin 'milli' ordusu değildir!

Sevgili Okurlarımız, merhaba. Sohbetimizin önceki bölümünde, hatırlanacağı gibi TSK'nın "yurtdışında" üstlendiği "**görevler**" üzerinde durduk daha çok. Kore'den, Kosova'dan, Afganistan'dan söz ettik. Bu hafta esas olarak ülkemiz tarihi açısından TSK'nın nasıl bir dönüşüm geçirdiğini ve sistemdeki, siyasetteki yerini ele alacağız.

Önceki bölümde gördüğümüz kadarıyla 13 kez "sınırlarımız dışına" asker gönderilmiştir ve hiçbirinde doğrudan Türkiye'ye yönelik bir tehdit söz konusu değildir. Yani, her ne kadar kamuoyuna sunuluşu farklı olsa da, görevler esasında "**gayri-milli**". Peki ülke içindeki konumu ne kadar milli? Sohbetimizin bu bölümünde buna da cevap vermiş olacağız.

Özlem: Aslında konunun en can alıcı noktası, ordunun tarihi açısından en trajik olan nokta budur sanırım. Neticede biliyoruz ki, "uluslararası askeri güç"ler, genellikle işgalci güçlerdir. Genellikle o ülke halkının istek ve iradesinin dışında emperyalist bir dayatmayla yerleşirler gittikleri yere.

Ve işte bugün, kâh Birleşmiş Milletler'in "Barış Gücü" olarak, kâh doğrudan bir NATO gücü olarak, veya başka adlar altındaki uluslararası işgal güçleri içinde yeralan Türkiye ordusu, aslında bugün kendisinin de ortak olduğu türden bir **işgalciliğe karşı** oluşturulmuş bir orduydu. Varlık koşulu, Anadolu'nun emperyalist ve işbirlikçi ordular tarafından işgal edilmesiydi.

Kısacası, emperyalist işgale karşı kurulmuş bir ordu, şimdi emperyalist işgalin ve başka ülkelere yönelik emperyalist müdahalelerin aracı haline gelmiş oluyor. İşte birbiriyle taban tabana zıt bu iki nokta arasındaki savrulmuş, Ordu'nun sözünü ettiği "trajik" dönüşümünün sonucudur.

Mazlum: Evet, bu dönüşümü tam anlamak için şimdi biraz geriye gideceğiz.

1919'un ortalarında, Yunan ordusu İngilizlerin desteğinde İzmir'e çıkarak işgal hareketini başlatmış, Akdenizden Güneydoğu illerimize uzanan hatta ise Fransızlar, İtalyanlar işgale girişmişti. Anadolu'nun açık olarak işgal edildiği bu koşullarda, bağımsızlığı hedefleyen bir hareket de kendi askeri gücüne sahip olmalıydı. Kurtuluş savaşının önderleri, bir yandan Anadolu eşrafını, köylüsünü emperyalistlere karşı seferber etmeye çalışırken, diğer yandan da askeri hazırlıkları sürdürüyorlardı. Peki o dönemde kimlerden oluşabilirdi bu askeri güç?

Mustafa Kemal Anadolu'ya, Rauf Bey (Orbay) de Ege bölgesine geçerek işgale karşı direnişi başlatmayı hedefliyorlardı. Osmanlı'ya karşı dağlara çıkan ve şimdi işgalci güçlere karşı savaşmaya başlayan irili ufaklı birçok çete ve Osmanlı ordusundaki görevlerini bırakan subaylar, Kurtuluş ordusunun dayanabileceği ilk güçlerdi. Nitekim ilk birlikler bunlardan oluşturuldu, birlikler giderek aydınların, köylülerin katılımıyla genişledi. Bu güçler de bilindiği gibi, Kuvayi Milliye adı altında örgütlendi. (Mustafa Kemal ve Rauf Orbay komutasındaki güçlerin dışında bir de Çerkes Ethem'e bağlı Kuvvayı Seyyare vardı.)

Orduda baştan itibaren düzenli ordu subaylarının ağırlıklı bir yeri olması nedeniyle, yer yer gerilla savaşı sürdürülmesine rağmen, Kuvvacı örgütlenme, düzenli ordu sistemine yakındı. Erzurum'da Kazım Karabekir komutasındaki ordu ile Ankara'da Ali Fuat Paşa komutasındaki ordular, düzenli bir ordunun işlevini görüyorlardı. Nitekim, işgalci güçlere karşı çeşitli bölgelerde gerilla tarzı bir savaş yürütülmekle birlikte, işgalcileri kovmaya yönelik askeri hareketler, gerilla saldırısından ziyade, düzenli ordu savaşı biçiminde gerçekleştirilmiştir.

Kemal: Şimdi bu noktada esas olarak bu askeri gücün yeni rejim içindeki yerine bakalım. Bu ordu, (tabii bu arada Çerkes Ethem güçleri tasfiye edilerek) yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin ordusu haline dönüşmüştür. Kurtuluş savaşı döneminin ordusunun üst kademesi, hemen hemen tümüyle, yeni ordunun ve yeni devletin de üst kademesini oluşturmuştur.

Kurtuluş Savaşı sürecinde Batı Cephesi kumandanı, Doğu Cephesi kumandanı gibi belirleyici askeri yetkileri ellerinde bulunduranlar, iktidarın da belirleyici unsurları oldular. Belirli bir aşamadan sonra Mustafa Kemal'in "**hem milletvekili, hem üniformalı**" olunmasına karşı çıkıp, bunlardan birinin tercih edilmesini istediğini yazar tarihler. Böyle de yapılmıştır. Fakat bu biçimsel bir düzenlemedir. Bu biçimsel düzenleme, hem ordunun Meclis üzerindeki vesayetini perdelemiş, hem de o günden bu yana "**ordu kışlasındadır, ordu siyasetin dışındadır**" gibi klasik söylemlerin de tarihsel kaynağı olmuştur.

Hele ilk dönem, orduyla devlet veya siyaset arasında böyle kesin bir sınır çizmek hiç mümkün değildir. Komutanlar düzeyindeki bu belirleyiciliğin öte-

sinde, devlet bürokrasisinin büyük bölümünü de Kurtuluş Savaşı'na katılan subaylar oluşturmuştur. Siyasal, sosyal, ekonomik alanlardaki politikaların hem tespit edilmesinde, hem yürütülmesinde de bu kesimlerin büyük etkisi söz konusuydu.

Mazlum: Ordunun bu dönemdeki temel misyonu Kemalist iktidarı korumak ve sağlamlaştırmaktır. Kemalizmin politikalarının uygulanmasını sağlamak da elbette ordunun görevleri arasındadır. Bu ise ordunun yavaş yavaş nitelik ve saf değiştirilmesi demektir.

1920'lerden başlayıp 2. Paylaşım Savaşı dönemine, yani 1940'lara kadar olan dönem açısından ordunun karakterini şu iki noktada toparlayabiliriz sınıırım.

Birincisi, ordu-devlet-parti (tek parti olarak CHP) arasında olduğa özgün bir ilişi vardır. Büyük ölçüde birbirini tamamlayan, birbirinin devamı niteliğindeki bir kurumlaşma söz konusudur. Kurtuluş Savaşı'nın başarıya ulaşmasının ardından küçük burjuva milliyetçi kadrolar, savaş sırasında müttefiki durumundaki güçleri hızla tasfiye ederek iktidarı tek başlarına ele geçirdiler. Bu noktada, Ordu ve devlet kadroları bir bütünün parçaları gibi aralarında net ayırım olmayan bir yapıyı ifade ediyordu. Bir süre sonra devlet ve tek parti CHP'nin yönetimi aynılaştırılırken, ordu da bu iktidarın koruyucusu olan g konumundaydı. Bu anlamda **ordu-CHP** bütünleşmesi de tarihsel bir olgudur o dönem için.

İkincisi; Kemalistler iktidarlarına yönelik her muhalefeti bastırmakta hemen askerleri devreye sokuyordu. Düzenin "polis" anlamında başka bir silahlı g yoktu. Öte yandan ordu, kısa bir zaman önce ülkeyi bağımsızlığa kavuşturarak asıl güç olması nedeniyle, çok büyük bir prestije sahipti ve bunun sonucu olarak da eleştirilemeyen bir gt. Ordu milletin "biricik" gzbebeğiydi. Bu anlayış daha onyıllarca sürecek ve bu durumun yarattığı bilinç bulanıklığı, askerlerin yaptığı müdahalelerin meşrulaştırılmasında ege-men sınıfların en önemli dayanak noktalarından biri olacaktı.

Kemalistler iktidarlarına yönelik en küçük olayda dahi orduyu kullanmakta tereddüt etmemişlerdir. Sıkıynetimlerin, İstiklal Mahkemeleri'nin adeta olağan ve sürekli yönetim biçimi olması geleneği de o dönemlerden başlamıştır.

Kemal: Mazlum, bu iki temel noktayı özetlerken, bize ordu özelinde oluşan siyasal geleneklerin kaynaklarını da göstermiş oldu. Fakat henüz ordu-daki "nitelik" değişikliği tam olarak ortaya koymuş değiliz. İsterseniz şimdi bunu somutlayalım.

Özlem: Ben devam edeyim bu noktadan. Nitelik değişiklik, sınıfsal bir değişiklik demektir. Bu değişiklik ise ifadesini küçük-burjuva iktidarının ter-

cihlerinde bulmuştur. Kuvayi Milliye, Kurtuluş Savaşı sırasında halkın her şeyiyle destek olduğu bir niteliğe sahipken, iktidarın niteliğine bağlı olarak ordu da nitelik değiştirecekti. Bu noktada esas olan Kemalistlerin tercihlerini **kapitalizmden** yana yapmalarındır. Böyle bir tercih yapmak, iktidarın ve dolayısıyla ordunun hak arayan işçiye, köylüye, sendikaya, sendikacıya, sosyalistlere düşmanlaşması demektir. Nitekim böyle olmuştur.

Kemalizmin temel politikalarından biri, **milli bir burjuvazi** yaratmaktı. Bu nedenle bu kesimleri desteklerken, halkın talep ve ihtiyaçlarına sırt çevirmeleri kaçınılmazdır. Halkın ekonomik, sosyal, siyasal ihtiyaçlarını karşılamak yerine, halklar üzerindeki baskı ve sömürüyü artıran devlet, halkın sırtından elde ettiği kârı ticaret burjuvazisine aktardı. Umutları tükenen halkın her tepkisinde ise, karşısına, daha düne kadar sahip çıktığı, her şeyini verdiği ordu çıkacaktı.

Mazlum: Genelde ordunun niteliğinin geniş halk kitleleri tarafından tam olarak görülmediği tarihsel bir olgudur. Ancak bu demek değil ki, ordunun zulmü tamamen görmezden geliniyordu. Hayır. Mesela, DP'nin iktidar olmasında **jandarma zulmü** son derece belirleyicidir. Özellikle kırsal kesimde jandarma zulmüne karşı tepki, yukarıda sözünü ettiğimiz ordu-CHP bütünleşmesi nedeniyle CHP'ye tepki olarak ortaya çıkmış, DP iktidarı, bir yanıyla da jandarma zulmünden kurtuluş olarak görülmüştür. Orduyla çelişkili görünen güçlerin -en başta Adalet Partisi çizgisinin- uzun yıllar kırsal alanlardan oy almaya devam etmesi de bu yanıyla üzerinde durulması gereken bir olgudur.

Yani, burada şunu da vurgulamış olayım; ordunun "*halkla karşı karşıya gelmesi*", Türkiye'nin yeni-sömürgeleşme dönemiyle başlamamıştır. Gerek Kürt isyanlarının bastırılmasında, gerek Anadolu köylüsü üzerindeki zulümde, gerekse de sıkıyönetimler, İstiklal Mahkemeleri, Takrir-i Sükun gibi sayısız baskı uygulamasında, ordu vardır. "*Bir 'kukla ordu' haline gelmesi öncesinde de TC ordusu, Türk, Kürt ve diğer azınlık milliyetlerden halklar üzerinde bir baskı, tehdit aracıydı...*" (Haklıyız Kazanacağız 1, s. 458) Bu dönüşümü adım adım yaşamış olması nedeniyle de, ülkemizin emperyalizmin sömürgesi haline getirilmesine de, bizzat ordunun halka karşı bir iç savaş ordusuna dönüştürülmesine de ordu içinde genel ve yaygın bir itiraz olmamıştır. (27 Mayıs'ta bir itiraz vardır ama bu, esas olarak Kemalistlerin iktidardan tasfiye edilmesine yönelik bir itirazdır ve bu yanıyla da sadece ordunun niteliğine ilişkin bir sorunla sınırlı değildir. Sanırım şimdi buna girersek konu biraz dağılır.)

Kemal: Evet, o ayrı bir tartışma konusu, sen kesmeden yeni-sömürgecilik süreciyle devam et istersen.

Mazlum: Edeyim. Emperyalizmin yeni-sömürge bir ülkenin ordusun-

dan beklediği iki temel görev vardır: gerek ülke içinde, gerekse de bulunduğu bölgede emperyalist sömürünün güvenlik ve istikrarını sağlayabilmek. Ordu açısından baktığımızda, 1940'larda hızlanan emperyalizmle bütünleşme süreci, 1960'ların sonunda tamamlanmış ve bir zamanlar emperyalizme karşı bağımsızlık savaşı veren ordu, emperyalizmin kuklası haline gelmiştir.

Yeni-sömürge bir ordunun emperyalizmin kendisinden beklediği görevleri yerine getirebilmesi için, "iç savaşa göre" örgütlenmiş olması, ağırlıklı olarak "konvansiyonel" tarzda donatılmış olması gerekir. Sınır ötesi operasyonlarda görevlendirilmesi de bu yapıyla çelişmez. Çünkü sınır ötesi operasyonlarda görevlendirilmesi de esasında aynı görev çerçevesindedir. Kısacası, gerek kendi halkına gerekse de bölge ülkelerin halklarına karşı savaşarak, baskı uygulayacak, onları güçle sindirecek bir niteliğe sahip olması gerekiyordu. Nitekim, yeni-sömürge Türkiye'nin ordusu, NATO'nun ABD'den sonraki en kalabalık asker sayısına sahip ordusuyla, böyle bir "niteliğe", halklara karşı bir role sahip olduğunu bugüne kadar defalarca göstermiştir.

Kemal: Ülkemizin yeni-sömürgeleşmesi sürecinde ordunun geçirdiği değişimin teknik, askeri boyutunu da sen anlat Özlem.

Özlem: Sözüünü ettiğin teknik, askeri değişim, aslında sadece ülkemize özgü olmayıp, hemen tüm yeni-sömürgelerde uygulanmıştır. Tabii her ülkenin "ulusal" özelliklerine göre bazı özgünlükleri olsa da, sonuçta adeta her yeni-sömürgede "ABD ordusunun ikizleri" veya daha doğru bir ifadeyle "şubeleri" yaratılmıştır. ABD emperyalizmi orduları kendine bağımlı hale getirmek için ağırlıklı olarak şu dört yöntemi kullanmıştır. Bunlar; İkili anlaşmalar, Askeri yardımlar, Paktlar ve üsler ve Eğitim'dir.

Ben bu dört yöntemden özellikle askeri yardımların nasıl ve hangi koşullarda verildiğini kısaca somutlamaya çalışayım.

1947'de "Truman Doktrini"nin açıklanmasından 4 ay sonra (12 Temmuz 1947'de) ABD ve Türkiye arasında ilk ikili anlaşma imzalanır. 1969'a kadar sadece askeri alanda tam 97 anlaşma imzalanmıştır. Bu anlaşmalarda askeri yardımların verilmiş biçimleri, hangi şartlara bağlandığı somut olarak belirtilmiştir.

ABD, bir başka ülkeye yaptığı askeri yardımları 1940 yılında kabul edilen **Lend-Lanse (Kiralama-ödünç verme)** yasasına göre yapıyordu. Bu yasa göre yardım olarak verilen askeri malzemenin **mülkiyeti** ABD'nin olmaya devam edecektir. ABD bu yardımları **istediği zaman geri alabilecektir**. 1964 tarihli bir anlaşmada aynen şu hüküm yer alıyordu:

"Birleşik Devletler Hükümeti bu anlaşma hükümlerine uygun olarak devredilmiş olup, tahrip, zayi ve tüketilmemiş ve ... Birleşik Devletler için başka ca faydası bulunduğu Başkan tarafından tayin edilecek olan savunma mad-

delerini geri almak hakkına haizdir. ... Birleşik Devletler Hükümeti iş bu hakkını herhangi bir zamanda kullanabilir". (Aktaran İsmail Cem, Türkiye'de Geri Kalmışlığın Tarihi, s. 506)

1964'te önce niyetlenilip ardından vazgeçilen Kıbrıs'a müdahale kararından da işte böyle bir anlaşma sonucu vazgeçilmiştir. ABD Başkanı Johnson, dönemin Başbakanı İsmet İnönü'ye ikili anlaşmaları hatırlatarak, **ABD'nin izni olmadan söz konusu askeri malzemeleri kullanamayacakları** belirtilmiştir. Sonuç, Türkiye, karar almış olmasına rağmen Kıbrıs'a söz konusu müdahaleyi yapamamıştır.

Kısacası, askeri yardımlar hem teknik, hem siyasal olarak elini, ayağını bağlar ordunun.

Bu arada "yardım"ın teknolojik boyutu da sömürgeciliği göstermesi açısından ilginçtir. 1970'lere kadar verilen "yardım"ın büyük bölümü uçak ve gemidir. Ancak bu gemilerin hemen tümü, 2. Dünya Savaşı'na katılmış, yaralanmış, miadının dolmasına az kalmış gemiler, uçaklar ise çoklukla Kore Savaşı'nın yaralanmış uçaklarıdır.

Askeri yardımın geri kalan bölümü de, ABD ordusunun artık eline almadığı 2. paşlaşım savaşıdan veya Kore Savaşı'ndan kalma sten, M-1 tüfekleri, ve miadını doldurmuş nakliye araçlarıdır. Askerileştirilmiş emperyalist ekonominin devri daimi de böyle sağlanmaktaydı.

Mazlum: İlk ikili anlaşmaların ardından ABD, Türkiye ordusunu biçimlendirmek için üç şey söyler:

1- Kırıkkale askeri tesisleri kapansın. Muhtaç olduğunuz her türlü silah ve malzemeyi, pil ve aküye kadar biz size sağlayacağız. **2-** Askeri okullarınızın öğretim sistemi yanlıştır. **3-** Türk Ordusunu, entegre bir kumandanlık emrinde toplamaya hazırlanın...

O zamanki Genelkurmay başkanı Abdurrahman Nafiz, bu Amerikan telkinlerine karşı çıkar. Ne var ki, 1950 seçimlerini DP kazanır. Abdurrahman Nafiz, görevinden uzaklaştırılır. Amerikalılar aynı teklifleri yeni Genelkurmay Başkanı Nuri Yamut'a yaparlar. Bu kez teklifler kabul edilir... (Devrim ve Demokrazi Üzerine, Doğan Avcıoğlu, Dipnot Syf. 422)

Peki ABD, askeri okullarda nasıl bir eğitim programı uygulanmasını istiyordu? Burada teknik ayrıntısına giremeyiz elbette, ama istediğinin özü şuydu. "... Subay ve diğer personel yetiştiren okullarda öğretim; **ulusal bilinci dumura uğratici**, koyu bir **anti-komünizm** ve **devrim düşmanlığı**, ABD hayranlığı yaratacak tarzda veriliyordu." (Haklıyız Kazanacağız 2, Syf. 170)

Hiç kuşkusuz ki bu eğitimin çok kaba bir şekilde bunları empoze ettiğini düşünmemek gerekir. Her şey oldukça inceltilmiş, ideolojik olarak çeşitli kılıflara büründürülmüş, çarpıtılmış kavramlarla sürdürülmektedir. Ayrıca bu eğitim sadece okullarla sınırlı değildir.

Askeri okulların dışında, özel seçilmiş subaylar ise ABD'deki veya diğer yeni sömürge ülkelerdeki kontrgerilla okullarında eğitimden geçirilmiştir. Bunlar, esas olarak **kontrgerilla, iç savaş, halk hareketlerini bastırma** konularında uzmanlaştırılmaktadırlar. (Ki bunların mezunlarının bir çok ülkede darbeler yapıp yönetime el koyduğu bilinmektedir.)

nc bir eğitim aracı ise, bizzat uluslararası askeri kurumlardır. Bugün de Türkiye ordusunun komuta heyetine bakıldığında görülecektir ki birçok kilit noktadaki st düzey subay **NATO** karargahlarından geçmiş, oralarda çe-killendirilmişlerdir.

Kemal: Eğitim açısından dikkat çekilmesi gereken noktalardan biri de sudur: Bu eğitim, ordunun sürekli **siyaset içinde** tutulmasını empoze eden bir eğitimidir. Daha geçen hafta Yaşar Büyükanıt'ın yaptığı konuşmayı hatırlarsanız, bu eğitimin yansıması görülmüş olur. Ülkeyi, sadece “dış düşman”dan değil, her türlü **halk hareketine** karşı korumak bize verilmiş görevdir diyordu Büyükanıt. İdeolojik ve politik olarak emperyalist sistemle bütünleşmiş bir komuta yapısının görüşleri elbette böyle olacaktır.

Tüm yeni sömürge ülkelerde siyasetin belirleyici güçlerinden biri -çoğunda en başta geleni- ordudur. Toplumdan soyutlanmış; ayrı bir kast oluşturmuş olan ordu, onyıllar boyunca “son çare” olarak emperyalizm adına yönetimlere el koymuş, emperyalizmin çıkarlarını cuntalarla korumuştur. Cuntalar dışında da aynı rolü oynamaya devam etmektedirler. Çünkü esasında, her yeni-sömürge ordusu, aynı zamanda “**gizli işgal**”ın ordusudur. Başka bir ifadeyle, ülkemizi tankıyla topuyla değil, tekelleri aracılığıyla işgal etmiş olan emperyalizmin çıkarlarının bekçisidir. Bu gerçeğin somut kanıtı, lkemizin 2. Paylaşım Savaşı'ndan bugüne kadar ki tarihidir.  askeri müdahale, sayısız sıkıyönetim, yakın tarihin karakterinin temel belirleyici yanı olmuştur. Sınıflar mücadelesi hep ordu ile birlikte anılmıştır.

Tabii buradaki son derece önemli ve gözden kaçırılmaması gereken noktalardan biri, tüm bunların, yani askeri, siyasi, teknik tüm bu değişimlerin, “**ulusal ordu**” etiketi çıkartılmadan gerçekleştirilmiş olmasıdır. Kitlelerin gözünde emperyalist işgali ve ordunun niteliğini gizlemeye devam edebilmenin yolu da bundan geçmektedir elbette.

Mazlum: Tabii ki bu son nokta, pratiğimiz açısından, sınıflar mücadelesi açısından en önemli yanı oluşturuyor. Yukarıda da belirtildiği gibi, onyıllardan beri devletin tüm kadrolarının ağzından “*ordu siyaset yapmaz*”, “*ordu kışlasındadır*” vb. sözleri duyulur. Bu söylemle vermek istediği “*ordu askeri işlerle uğraşır, vatanın bağımsızlığı, bütünlüğü tehlikeye girince mecburen müdahale eder. Vatanı kurtarınca da kışlasına döner*” imajıdır. Bu söylemlerle kabul ettirilmek istenen bir başka sıfat da “**ordunun tarafsızlığı**”dır. Ordu onlara göre, hiçbir sınıf ve kişinin ve partinin denetiminde değildir. “**Mil-**

letin ordusudur.” Böylelikle, oligarşı adına yapılan tüm baskılar, sınır ötesi asker göndermeler, **“millet adına”** diye meşrulaştırılmış olur.

Fakat ordunun ülkemiz siyasetindeki yeri, sadece dönem dönem yaptığı “st düzeyde” müdahalelerle sınırlı değildir. Ordu, günlük siyasetin ve pratik siyasetin de içindedir. Yetkisini **“milletten alan”** ordu, bu yetkiyle yetinmez, siyaset mekanizmaları içinde de yasal yetkiler ister. Nitekim, peşpeşe gerçekleştirilen askeri darbelerle de bu yetkileri fazlasıyla almıştır. Gemiştten bugüne, **MGK** tarzı örgütlenmelerle i ve dış politikada tüm kararlar ordunun katılımıyla alınmış ve uygulanmıştır. Ne ilginçtir ki, ordunun siyasetteki yerinin bu ölçüde pekiştirilmesi, Kemalistlerin işidir, ama ordu içindeki güçlerinin hep süreceği inancıyla hareket eden Kemalistler, hızla son mevzilerinden de tasfiye edilmişler ve ordu bütünüyle **“OLİGARŞİNİN ve EMPERYALİZMİN ORDUSU”** haline dönüştürülmüş, ve o zamandan bu yana da, **ordunun tüm yetkilerini** oligarşinin ve emperyalizmin sadık kadroları olarak göreve getirilen generaller kullanmaktadırlar.

niversitelerden Diyanet İşleri Başkanlığı’na kadar düzen içinde alabildiğine yaygın bir kurumlaşmaya sahip olan TSK; bu koşullar altında her zaman açık müdahaleye gerek duymaz. Kimi zaman MGK toplantılarında, kimi zaman gizli görüşmelerle gerçekleştirir müdahalelerini. Gerektiğinde "balans ayarı" yapar. Ama bu ne emperyalistlerin, ne de oligarşinin öncelikli tercihi değildir.

Kemal: Sevgili okurlarımız, izninizle sohbetimizi burada sona erdiriyoruz. Görüyoruz ki, ordu, ülke içinde de dursa, ülke dışına da gitse, emperyalizmin hizmetindedir. Hiç kuşku yok ki, TSK’nın yaptıklarını kimin çıkarları için yaptığını en iyi ortaya koyan sahne, 12 Eylül darbesinin ABD’deki karşılanış biçimidir. **“Müdahaleyi bizim çocuklar yaptı”** demişlerdi hatırlarsanız Pentagon’da. Bugün de zkkler’den, Bykanıtlar’dan aynı kelimelerle szedildiğine kuşku yok!.. şimdilik hoşçakalın.

“ Vatandaş hassasiyeti” değil, kontrgerilla taktiği

Konu: Faşizmin Bir Politikası Olarak LİNÇ

Sevgili okurlarımız, merhaba. “Linç”, geçen hafta gazete başlıklarında en fazla kullanılan kelimelerden biri oldu. Linç saldırılarının ve bunun kaçınılmaz bir sonucu olarak “linç kültürü”nün giderek yaygınlaştığı açık bir olgu. Trabzon’da TAYAD’lılara yönelik ilk linç saldırısı yaşandığında, çeşitli kesimler bunu şovenist kışkırtmaların **kendiliğinden** veya **lokal** bir sonucu olarak değerlendirmiş, faşizmin politikası içindeki yerini ve muhtemel sonuçlarını görememişlerdi. Devam eden saldırılar içinde de bunu görmemeye devam etti bir çok kesim.

İstanbul Emniyet Müdürü Celalettin Cerrah’ın sözleri, çeşitli kesimlerin gözünü açmış görünüyor... Oysa, Trabzon’dan bu yana yaşanan onlarca linç saldırısında devletin en tepesinden en sıradan memuruna kadar söylenenin ve takınılan tutumun Cerrah’ın tutumundan hiçbir farkı yoktu.

Süreç, yanlış değerlendirmelere şans tanımayan bir seyir izledi. Tekrarlanan ve bir çizgi haline dönüşen saldırılar, **münferit**, **lokal**, **kendiliğinden**, **tepkisel** gibi değerlendirmeleri iflas ettirdi. Hatırlayın ilk iki linç saldırısında, kimileri “*DHKP-C ve MHP kaşıyorlar*” türünden tahliller yapıyordu. Veya saldırılar, Trabzon’un sosyo-ekonomik yapısından Lazların psikolojisine kadar nelerle açıklanmaya çalışılmıştı... Elbette bu ve benzeri etkenler gözardı edilemez. Ama mesele bunların ötesindedir...

Bu anlamda da tabloyu bütün olarak görmek gerekiyor. Dergimizde çeşitli yazılarda linç saldırılarının politik boyutları ortaya konulmuştur. Ancak bir kez daha ve sistematik olarak ele almakta yarar var. Bu sohbetimizde işte bunu yapmaya çalışacağız. Oligarşinin linç politikasına başvurmasının temel politik nedenleri görülmediğinde saldırı tali nedenlerle açıklanmaya kalkışılır ki; bu da aslında linç olayını kavramamak ve dolayısıyla da buna karşı nasıl mücadele edilmesi gerektiğini doğru tespit edememektir.

Mazlum: Bugüne kadarki linç saldırılarını gözönüne aldığımızda, görüyoruz ki; **birincisi**; “anlık” veya “lokal” bir durum söz konusu değildir; bu sü-

reç bilinçli, planlı bir şekilde başlatıldı ve halen de böyle sürdürülüyor. **İkincisi**, saldırılar, tek bir **neden**, tek bir **gündem** ve tek bir **hedefle** de sınırlı değildir.

Bu anlamda linç meselesini sistemin niteliğinden bağımsız ele alamaya çağımız gibi, salt “kitle psikolojisi” gibi açıklamalar da yeterli olmaz. Tabii, niye bir başka zaman değil de şimdi bu yöntem gündeme getirildi sorusu sorulacaktır. Bu çerçevede konjonktürel nedeni ve bu nedenin sistemin mantığıyla bağlantısını ortaya koyalım öncelikle.

“AB’ye uyum” çerçevesinde göstermelik de olsa yapılan kimi yasal değişiklikler nedeniyle, faşist devletin “**güvenlik zaafiyetine**” düştüğü düşüncesi, linçin bir politika olarak yaygınlaştırılmasının önemli nedenlerden biridir.

Demokrasibilik oyununu zaten bir zül olarak gören ve “*ah şu insan hakları olmasa...*” diye düşünen faşist devlet zihniyeti, AB süreciyle ortaya çıktığını düşündüğü “zaafiyeti”, sivil faşist terörle, fiili sindirme araçları ile telafi etmeye yönelmiştir. Bu da “*vatandaş hassasiyeti*” olarak lanse edilen bu saldırıların kontrgerilla politikaları içinde görülmesi gerektiğini gösterir. Burada söz konusu edilen politik gerekçe, hemen tüm kontrgerilla örgütlenmelerinin ve eylemlerinin **ana ideolojik zeminini** oluşturur. Kontrgerilla politikalarının karakteristik gerekçesi, “*Yasaların ve resmi güçlerin terörle mücadelede yetersiz kaldığı*” tezidir. Bu görüşten hareket eden resmi güçler, yasadışı operasyonlara (kaybetme, faili meçhuller, sabotaj, provokasyon vb.) başvururken, aynı temelde sivil faşist hareketler de “**devletin güvenlik güçlerine yardımcı**” bir rolle ortaya çıkarlar.

Dün nasıl sivil faşist terör, kontrgerilla politikalarıyla, devlet güçleriyle işbirliği içinde halkın mücadelesinin karşısına çıkarılmışsa, resmi ama yasadışı güçler nasıl kaybetmelere, faili meçhullere başvurmuşsa, bugün de linç girişimlerine politik olarak aynı görev yüklenmiştir.

Kemal: Evet, ilk görülmesi gereken nokta, linçin faşist terörün bir biçimi olduğudur. Dolayısıyla olaya mesela “*bazı kesimler AKP’yi sıkıştırmak istiyor... bazı kesimler AB sürecini sabote etmek istiyor*” gibi spekülatif yaklaşımlardan öte, biraz daha sistemin yapısı açısından bakılmak zorundadır. Bu yanıyla sen devam et Özlem.

Özlem: Yukarıdan aşağıya örgütlenen “sömürge tipi faşizm”, bilindiği gibi, klasik faşizmden farklı olarak aşağıdan yukarıya gelişen bir kitle hareketi üzerine inşa edilmemiştir. Ancak sömürge tipi faşizm de kitle tabanına ihtiyaç duyar. Bu kitle tabanını yaratmanın en önemli **örgütsel aracı** sivil faşist hareketler, en önemli **ideolojik aracı** ise şovenizmdir. Ve ikisi de bugünkü linç politikasının en önemli unsurları durumundadır.

Dolayısıyla şunu belirtebiliriz: linç politikası, sömürge tipi faşizmin, şove-

nizm zemininde sivil ve resmi faşist güçleri aracılığıyla uyguladığı bir politikadır.

Şovenizmin faşizmin politikaları içindeki yeri birbirine bağı iki temel amaçla belirlenmektedir. **Birincisi**, ulusal ve sınıfsal mücadelenin önüne geçmek, **ikincisi** halkın tepkilerini farklı yönle kanalizetmektir. Salt askeripolisiye yöntemlerle, baskı yasaları ile bunun mümkün olamayacağını bilen devlet, halkın ulusal ve sosyal taleplerinin karşısına, şovenizmle zehirlenmiş kitleleri çıkarmak istemektedir. Kürt-Türk çatışmasının zeminini olgunlaştırarak, bunu hem bir tehdit aracı olarak kullanmakta, hem de milyonlarca Kürdün taleplerini gayri meşru bir zemine sürüklemeyi hesaplamaktadır.

Bunun pratikteki yansımaları da çeşitlidir; Mesela, sürekli körüklenen şovenizm sayesinde, politik malzeme yaptığı asker cenazelerinin, kendi Kürt politikasının sonuçları olduğu gerçeğini tartışılmaz hale getirmiştir oligarşi.

Lincin somuttaki diğer hedefi ise, devrimci demokratik mücadeledir. Devrimci, demokratik mücadelenin yaşam alanlarını daraltmayı, sokağı çıkarmaz hale getirmeyi amaçlamakta, on yıllarca ödenen bedellerle sağlanan devrimci mücadelenin meşruluğunu yok etmek istemektedir. Bizzat Başbakan'ın ağızından demokratik hakların kullanımının **linççilerin hassasiyetine** endekslenmesi, bunu göstermektedir zaten.

Bir başka pratik yansıması da şudur: Linçlerle devrimci demokratik örgütlenmelerde, devrimci militan ve taraftarlarda, devrimcilere umut bağlayan kitlelerde demoralizasyon yaratılmak istenmektedir. Önce linççilere “vatandaş” deyip, ardından “*bakın halk size karşı, sizi istemiyor*” propagandaları yoğunlaştırılmakta, böyle bir psikolojik hava yaratılmaya çalışılmaktadır. Kalabalık grupların sınırlı sayıdaki insanı linç etme görüntüleri üzerinden, güçsüzlük, çaresizlik havası pekiştirilmeye çalışılmaktadır. Polisin işkencehanelerde devrimcilere karşı bu tür propagandalara başvurması boşuna değildir. Linçlerin nasıl örgütlendiğini, “vatandaş” denilen grubun nasıl harekete geçirildiğini ve kimler olduğunu bilmeyen en genel kitle ve devrimci sempatanlar üzerinde böyle bir baskılanmanın etkili olması da muhtemeldir.

Mazlum: Burada şunu da ekleyelim. Hiç kuşkusuz şovenizm sömürge tipi faşizmle başlamadı. Kemalist iktidarın belli bir noktada anti-emperyalist tavrını kaybetmesi ve içte iktidarını sağlamlaştırmak için “Türkleştirme” politikasına yönelmesiyle, Kemalizmin milliyetçiliğı, Kürt halkı ve diğer azınlıklara karşı ezen ulus milliyetçiliğı konumuna dönüşmüştür. Bugün şovenizm denilince esas olarak “Kürt düşmanlığı” anlaşılrsa da şovenizmin tek kaynağı ve tek yöneldiğı hedef Kürt meselesiyle sınırlı değildir. Kıbrıs meselesinden AB'ye kadar bir çok konu şovenizmin kapsamına girebilir.

Faşizmin kitle tabanı yaratmak için izlediğı politikalar, kullandığı tezler,

ülkeden ülkeye değişiklikler gösterir elbette. Çok uluslu, çok kültürlü Türkiye’de saf haliyle “**üstün ırk**” düşüncesinin yaşam bulamayacağı açıktı; bu anlamda ülkemizde şovenizm biraz daha farklı temellendirilmiştir. Şovenist politikaların zemini “*dört yanımız düşmanla çevrili*”, “*herkes Türkiye’yi zayıflatmaya, bölmeye çalışıyor*”, “*iç ve dış düşmanların komploları*” söylemleriyle beslenmiştir. Tüm demagojilere karşın, oligarşinin şovenist politikalarının özünü de, kuşkusuz üstün ırk-üstün ulus anlayışı oluşturur. “*Bir Türk dünyaya bedeldir*” türünden söylemler bunu yansıtmaktadır zaten.

Bu “üstünlük” düşüncesi şovenizmin ana gıdasıdır denilebilir. Çünkü bunun dışındaki demagojiler daha zayıftır. Mesela “*tüm dünyanın Türklere, Türkiye’ye karşı komplolar peşinde olduğu*” iddiası; Kim düzenliyor bu komploları? Avrupa ve Amerika... İşin demagojik boyutu da işte burada somutlaşıyor zaten. “*AB ve ABD Türkiye’ye karşı komplo düzenliyor*” iddiasında bulunanlar, onyıllardır ABD ve Avrupa emperyalizminin ülkemizdeki işbirlikçileridir. Böyle olmasına karşın “dış güçler” demagojisi her dönem şovenizm için güçlü bir temel sağlamıştır.

Kürtlerin talepleri bu anlayışla “*dış güçlerin oyunu*” olarak gösterilmiş, bu taleplerin bastırılması için “milli” bir histeri içinde sürekli seferberlik hali canlı tutulmuştur. Şovenizmin ihtiyacı olan “iç düşman”, bugün için Kürtler olmakla birlikte, 50-60 yıl öncesine gittiğimizde ise, Ermenileri, Rumları aynı pozisyonda görmek mümkündür. Başta değinildiği gibi, kışkırtma malzemeleri, hedefler değişse de, sınıf mücadelesindeki işlevi aynı kalmaktadır.

Kemal: Linç saldırılarında en çok sorulan sorulardan biri “*kitlelerin bir avuç faşistin kışkırtmasına nasıl geldiklerini ve bir anda nasıl linç güruhuna dönüştükleri*”dir. Nasıl oluyor sizce?

Özlem: Kitlelerin onyıllardır nelerin etkisi altında kaldıklarını ve nelerin etkisiyle harekete geçtiklerini daha yakından görmek için, bence önce şovenizmin ülkemizde hangi unsurları içerdiğine bakmalıyız. Yukarıda kısaca değinildi ama maddeleştirdiğimizde sorunun cevabı daha net görülür sanırım.

Bir: Şovenizmin karakteristik özelliklerinden biri anti-komünistliktir. Ülkemizde şovenizmin gelişimine bakıldığında, “*ulusal birliğin önündeki bölücü, yıkıcı engel*” olarak yansıtılan komünizme karşı olmanın belirgin bir unsur olduğu görülür.

İki: Halk kitlelerini “ulusun veya vatanın varlığının tehlikede olduğu” hallet-i ruhiyesine sokan oligarşi, bu havayı egemen kılabilirdiği ölçüde, sınıf mücadelesini de “**vatana ihanet**” olarak göstermektedir. Bu anlamda şovenizm oligarşi açısından çok verimli bir politikadır, başka deyişle, bir taşla bir çok kuş vurmasını sağlayan bir politikadır.

Üç: Şovenizm, bir “ulusal gurur” yaratma yönelimi içinde **Osmanlı’ya sa-**

hip çıkararak kendine oradan tarihsel bir dayanak yaratmıştır. Ki, bu son süreçte de Osmanlıcılık yükselen bir “değer” olarak prim yapmaktadır. Osmanlıcılık aynı zamanda islamcı kesimleri şovenizme yedeklemek için de bir malzemedir.

Dört: Şovenizm kitleleri etkilemek için dini de kullanmaktan çekinmez. Hitler’in *“Tanrının yapıtını korumak için savaşıyorum”* sözünün Türkiye versiyonu; *“bayrak inmez ezan susmaz”* şeklindedir.

Kısacası, görüleceği gibi, linç politikası, halkın gelenekleri içindeki tüm geri yanlara seslenen bir politikadır. Açlık, işsizlik, yoksulluk derinleştikçe tepki büyümekte, tepki kendisine yönelecek yer aramakta, solun bu tepkiyi doğru hedeflere kanalize edemediği koşullarda da, memnuniyetsizlik linç politikasının aracı haline gelmektedir. Yani, şovenizm, bütün sorunların kaynağı olan kapitalizmi, faşist devlet yapısını ustaca örtmektedir. Özetlediğimiz bu tablo, kitlelerin bir avuç faşistin kışkırtmasından hangi malzemelerle etkilendiklerini ve bir anda nasıl linç güruhuna dönüştüklerini de izah etmektedir.

Mazlum: Şöyle tamamlayabiliriz. Aslında bu aynı zamanda bir yönetme tarzıdır. 6-7 Eylül olaylarından bugüne bakıldığında, oligarşik devletin onyıllardır bu ülkeyi buna benzer politikalarla ve buna uygun güçlerle yönettiği gerçeğini görürüz. Provokatif kontra eylemlerle, halkın çeşitli kesimlerinin kimi “kutsal” değerlerine yönelik yalan haberlerle provokasyonlar yaratılarak, sürecin politikaları hayata geçirilmiştir. Kontrgerilla merkezleri, (MİT’ten MGK Genel Sekreterliğine bağlı Toplumla İlişkiler Daire Başkanlığı’na kadar hepsi), yıllarca bu tür faaliyetlerin kurmaylığını yürütmüştür. Halkı birbirine veya muhalif güçlere karşı kışkırtarak, “terör” demagojisi ile yönlendirerek, “Sevr”, “bölücülük”, “anarşi” gibi korkuları yayarak, kitlelerin en azından bir kısmının faşist politikaların destek gücü haline getirilmesi, “psikolojik savaş”ın esasıdır zaten.

Özlem: O zaman MGK’nın linç saldırılarıyla aynı dönemde ırkçılığı “tehdit” olmaktan çıkarması da daha özel bir önem kazanıyor değil mi?

Kemal: Evet, linç saldırılarının sistemleştirilmesiyle Milli Güvenlik Siyaset Belgesi’nde yapılan bu değişikliğin aynı döneme denk gelmesi tesadüf değildir. **“Gizli Anayasa”** olarak da bilinen ve hükümetler değişse de devletin temel politikalarının belirlendiği bu belgede, fiili olarak bir karşılığı bulunmasa da, “aşırı sağ” ve ırkçılık tehdit olarak gösteriliyordu. Ekim 2005’te yapılan değişiklikle *“ırkçılık, aşırı sağ”*, tehditler arasından çıkarıldı. ırkçılık gerilemiş miydi, aşırı sağ yok mu olmuştu? Tabii ki hayır. O zaman Yürüyüş’te şöyle demiştik: *“Bu değişikliğin yapıldığı sürece dikkat edin; linç girişimleri almış başını gidiyor. ırkçılık, şovenizm yükseliyor ve devlet diyor ki, ‘ırkçılı-*

ğı, aşırı sağı artık tehdit olarak görmüyoruz.’

Böylece, faşist hareketin devletin çocuğu olduğu, linç girişimlerini örgütleyenlerin ‘ülke için tehdit’ oluşturmadığı belgelenmiş oldu.” (30 Ekim 2005, sayı: 24)

Bu değişiklik, ırkçılığın gerilemesinin değil, tam tersine faşistlerin yeniden sahneye sürülmesinin ifadesiydi. Değişikliğin basına yansımaya en çok AKP hükümeti tepki gösterdi. AKP’nin linç girişimlerinde gösterdiği açık sahiplenme düşünüldüğünde, bu tepkinin nedeni de daha iyi anlaşılmış oldu.

Aynı dönemde Genelkurmay Başkanlığının, “Teröre karşı topyekün mücadele” çağrısı gündeme geldi. Nasıl ve kimlerle olacaktı bu mücadele? Elbette ki, çağrı TSK’ya, polise, devletin güçlerine değildi, onlar zaten o “mücadeleyi” sürdürüyordu. **Çağrı kitlelereydi.** 2. Ordu Komutanı Org. Şükrü Sarıışık, Malatya’da 30 Ağustos kutlamalarında yaptığı konuşmada, çağrının kime olduğunu daha açık ifade etti: “Bütün halkımıza da mesaj veriyoruz. Ülke bir mücadele içinde. **Halkla beraber** terörün ortadan kaldırılması gerekir...”

Bütün bunlar, tartışmasız bir biçimde linç politikasının “resmi bir politika” olduğunu gösteren gelişmelerdi. Keza, bunun peşinden burjuva medyanın şovenizme tam entegre olarak kışkırtıcı yayınlarını yükseltmesi, linç haberlerini saldırıları onaylayan bir havada vermesi, polis ve “yargı” kurumlarının linççileri himaye etmesi gibi tüm gelişmeler de linçin resmi politika olduğunun kanıtları oldular.

Mazlum: Linç’in sömürge tipi faşizmle, oligarşinin kontrgerilla politikalarıyla doğrudan bağıni gözönünde bulundurarak şimdi yeniden süreci hatırlamak, konuyu daha da açıklığa kavuşturur sanırım. Bu anlamda kısa bir özet yapayım. Mersin’deki bayrak provokasyonu, sürecin nasıl gelişeceğini de gösteriyordu. Oligarşinin, Süleymaniye’de başına çuval geçirilmesine karşı göstermediği tepkiyi, 10 yaşında bile olmayan çocuklar bayrağı yere attılar diye göstermesinin “normal” olduğunu kimse iddia edemez. İktidarından muhalefetine tüm düzen güçleri kışkırtma seferberliğine girdiler. Asıl işaret ise, yine Genelkurmay’dan geldi. İrkçı şovenist zihniyetini açık ettiği o ünlü açıklamasındaki, “*Türk milleti, hiçbir zaman kendi vatanında, kendi sözde vatandaşları tarafından böyle bir alçaklıkla karşılaşmamıştı.*” sözleri, en üst düzeydeki kışkırtma olarak tarihe geçti ve “sözde vatandaş” ilan edilenler hedef gösterildi. Buradaki “sözde vatandaş” en başta Kürt halkı olmakla birlikte, esasen tüm düzen muhalifi güçlerdi. Linçlerde daha çok devrimcilerin hedeflenmesi bunu kanıtliyordu. Keza, devletin şu veya bu politikasını eleştiren aydınların susturulması girişimleri, Cemil Çiçek’in Ermenilerle ilgili konferans düzenleyen ve katılanları, “*Türkiye Cumhuriyetini arkadan hançerlemekle*”, yani o klasik deyişle “hainlikle” suçlaması vb. de, “**sözde vatandaş**” kategorisinin genişliğini gösteren örneklerdir.

Genelkurmay, sözde olmayan **“has vatandaşlara”** düşmanları işaret etmişti. Madem bayrak tehlikedeydi, madem vatan saldırı altındaydı, yleyse kendisi gibi düşünmeyenlerin başı ezilmeliydi! Mersin sonrası yaygın bir şekilde onlarca kentte “Bayrak Mitingleri” düzenlendi, en uzun bayrak rekorlarıyla şovenizm kışkırtıldı. Bayrak konusunda öylesine bir psikolojik baskı ortamı yaratıldı ki, yasal bir zorunluluk ya da gelenek olmamasına karşın, en sıradan etkinliklerde bayraklar açılıyorsa, istiklal marşı okunuyor, bunları yapmayanlar adeta “vatan haini” ilan ediliyordu. Ki, bu konuda zaten bir süredir, özellikle Türk-İş, Kamu Sen, Memur Sen gibi gerici sendikaların başını çektiği kesimlerce, alakasız eylemlerde bayrak taşımak, istiklal marşı okumak gelenekselleştirilmişti. Bayrak meselesinin bir yanını da devlete *“bakın biz terörist”* değiliz mesajı oluştururken, işin şirazesinden çıktığının çok sayıda rneği yaşandı. Mesela, bir etkinlikte önce istiklal marşı okunuyor, bayraklar dalgalanıyor, ardından “şıkıdım şıkıdım” danszler çıkıyor sahneye...

Cenazelerden Kuzey Irak meselesine kadar her gelişme üzerinden manipüle edilmiş bir **“infial”** havası adım adım yaratıldı. **“İnfial”** veya **“hassasiyetler”**, linç ortamının meşrulaştırıcı sylemiydi. *“İnfiale gelen hassas vatandaş”* kimliği, sivil faşistlerin **yeni kimliği** oldu. Bu sifatu kullanan faşistlerin her türlü saldırıları böylece baştan meşru kabul ediliyordu.

Sonuçta düzen, kendi yasalarına göre de yasadışı olan bu hareketlere kendi denetim ve gözetiminde izin verdi. İster doğrudan talimat yoluyla, isterse önlerinin aıldığının işaretini almış olmalarının sonucu olarak, faşistler harekete geçtiler. Artık her olay, her demokratik eylem bir linç potansiyeliydi. Sonrası malum.

Özlem: Sonrasındaki bilinen linç saldırıları dışında şunu da ekleyelim. Linç yle bir olay ki, bir noktada onu rgtleyenlerin de denetimi dışına ıkıma çok müsait. Ki bu tarz örnekler daha buğnden görülüyor.

Egemen sınıflar sık sık “sosyal patlamadan”, halkın “burnundan soluduğundan” söz ediyorlar. Bu tesbitlerin işaret ettiği derin hoşnutsuzluğun temellerine bakıldığında; yoksulluğu, eşsizliği, ezilmişliği, horlanmayı, işsizliği görürüz. Doğal olarak kitlelerin öfkesini yönelteceği yer de bunlar olmalıdır. Ancak, köklü gericilik, cahillik ve örgütsüzlük sonucu, bu tepkiler yanlış hedeflere yönelebilmekte ve son derece sağlıksız biçimlerde ortaya çıkabilmektedir; burjuva medyanın zaman zaman magazinvari **“neler oluyor bize”** spotlarıyla verdiği, sıradan olaylarda yaşanan abartılı tepki, futbol maçlarında yaşanan şiddet, aile içi şiddet, vahşet düzeyindeki cinayetler bu sağlıksız yansıma biçimlerinin ifadesidirler. Linç de, esas olarak organize bir saldırı biçimi olmasına karşın, zaman içinde sıradan unsurları da peşinde srkleyebilmekte, çok değişik kesimler için “rnek” oluşturabilmektedir.

Mazlum: Tabii burada yozlaşma çok önemli bir unsur. Değerler ve vic-

dani duygular öylesine kreltildi ki, yanibaşında ölene dönüp bakmayan, in-tihar etmeye kalkışan çaresiz bir insanın karşısında **“atla atla”** diye tempo tutan “insan” tipleri yaratıldı. Bu da linç kültürünün değişik bir versiyonudur. Dolayısıyla, linç politikası ve kültürüyle, halkların meşru şiddeti ile ilgisi olmayan ve düzene asla yönelmeyen, daha çok kitlelerin birbirine yönelttiği bir şiddet krklenmektedir.

Kemal: Tüm bunlar kuşkusuz ki, sınıf bilincinden yoksunluk ve örgüt-sözlük zemininde yayılabilir. Apolitikleşme zemininde, her türlü gerici politi-ka ve yöntem için uygun yaşam alanı vardır. Oligarşi, halkın mücadelesine karşı kullanılmak üzere kendi kontrolünde bir şovenist dalganın hep canlı ol-masını ve her an harekete hazır bir linç güruhunun bulunmasını istiyor.

Sorunu zetlersek: Linç girişimleriyle ortaya çıkan iki olgudan birincisi, bunun oligarşik devletin politikaları içinde belli bir yere ve amaca tekabül et-tiği, ikincisi ise, buna bağlı olarak, sivil faşist hareketin bir taktik olarak kul-landığıdır.

Devlet, linç politikasıyla, halkın, düzenin siyasi, ekonomik politikalarından duyduğu memnuniyetsizliği bu gericilik kanalına akıtarak, sömürü sis-temini güvenceye almayı amaçlar. Böylece sistem kendi krizini, yine kitlele-rin geri duyguları üzerinden aşmayı hedeflemektedir.

Bu anlamda linç politikası karşısında yapılması gereken iki şey; birincisi onun faşist terörün bir biçimi ve faşist devletin politikası olduğunu görüp ona göre tavır almak; ikincisi ise kitleleri sınıflar mücadelesi zeminine çekmek-tir... Haftaya görüşmek üzere şimdilik hoşçakalın diyerek sohbetimizi bitiri-yorum.

Konu: Düzen ve Tarikatlar

Tarikatlar düzeni, düzen tarikatları kullanıyor!

Sevgili Yürüyüş okurları, hepinizi selamlayarak başlıyoruz sohbetimize. Bugünkü konumuz, tarikatlar. Gazeteler günlerdir tabiri caizse çarşaf çarşaf yazıyorlar tarikatları. Ama yine her zamanki gibi, meselenin ne sosyo-ekonomik kökleri var, ne siyasal sonuçları. Ve yine her zamanki gibi, sanki bu olguyla yeni karşılaşmış gibi yazıyorlar.

Fakat şu da bir gerçektir; tarikatlar, bu düzen içinde hem vardır, hem yokturlar. Herkesin bildiği “illegal” yapılardır bir anlamda. Düzenin tüm kurumları onları bir biçimde muhatap alır, ama bu ilişkiyi, bu varlığı hiçbir zaman da resmileştirmezler. Tarikatları biraz “gizemli” kılan, toplumsal yapı ve siyasal gelişmeler üzerindeki etkilerini “belirsiz” hale getiren de bu yanlarıdır. Bu durum, tarikatların zaman zaman küçümsenmesine, onların toplumsal yaşam üzerindeki etkilerinin yok sayılmasına neden olabildiği gibi, bazen de tarikatların gücünün, yaygınlığının alabildiğine abartılmasına da yolaçabilmektedir.

Bizim açımızdan tarikatlar meselesi, bir yanıyla inanç özgürlüğü kapsamında, diğer yanıyla ise doğrudan sistem içindeki siyasi işlevleri açısından önem taşır. Tarikatların esas olarak “siyasallaşmış” yapılar olması yanılla da, ikinci yan öne çıkmıştır. Ama önce tarikat dediğimiz olgu nedir, nasıl ortaya çıkmıştır, kısaca değinelim.

Mazlum: Evet, tarikatlar üzerine bazı kısa bilgiler verelim, fakat bu kısa bilgilerden önce şunu da belirtelim. Asıl konumuz tarikatların mevcut toplumsal yapı içindeki yeri, rolü, siyasal etkisidir. İşin diğer yanı, daha farklı bir yoğunlaşmayı gerektirir. Çünkü tarikatlar konusu, gerek tasavvufi açıdan, gerekse de tarikatların tarihsel gelişimi, ayrılıkları açısından islami çevrelerde bile, oldukça tartışmalı, deyim yerindeyse spekülatif bir konudur.

Tarikat, Arapça “yol” anlamına gelen “tarik” kavramından türemiştir. “Tutulan yol” demektir. Tarikat, islam inanışında “Allah’a ulaşmanın yolu”dur. Tasavvuf inancına göre, dinin kurallarına tam olarak riayet eden (ki

böylelerine takva sahibi denir) bir insan olabilmek için dünyanın tüm zevklerinden arınmak gereklidir ve Allah'tan başka kimsenin üzerinde etkili olmaması için, arif ve alim olan bir **şeyh aracılığıyla** Allah'a ulaşılır.

Bu durum ise şöyle gerekçelendirilir: Kur'an'ın bir açık, herkesin görebileceği anlamı, bir de derin, gizli anlamı vardır. Tarikat bir yerde, "hakikate", yani görünen anlamların ve dünyanın ötesine ulaştırıcı yoldur. Tarikat kurucuları marifet (bilgi) gösteren, bu derinliklere, gizli anlama vakıf olan insanlardır. İşte tarikatlar, **şeyh, pir, kutub** adı verilen bu dini liderlerin etrafında kurulan örgütlenmelerdir.

Kemal: Sanırım bu kısa tanım yeterli. İslam tarihindeki tarikatlar, adları burada sayılmayacak kadar çoktur; Bu tarih Mazlum'un da belirttiği gibi aynı zamanda oldukça da spekülattir, hangi düşüncenin tarikat sayılıp sayılmadığından, hangi grupların hangi mezhep ve tarikatlardan çıktığına kadar yaygın belirsizlikler vardır. Tarikatlar, **usül, inanç ve ibadet** bakımından birbirlerinden ayrıldıkları gibi, aynı hususlar, tarikatların kendi içlerinde de bir çok ayrı kolların oluşmasına neden olmuştur. Sadece bu ayrımların nasıl nüanslar üzerine geliştiğini göstermesi bakımından bir örnek vereceğim. İslamda tarikatlar gösterdikleri özelliklere göre, üç ayrı gruba ayrılıyor.

1- **Tarik-i Ahyar** (Hayırlılar yolu); Çile doldurup sürekli ibadetle Allah'a ulaşan insanların yolu... 2- **Tarik-i Ebrar** (Özü-sözü doğru olanların yolu); Dünya zevklerinden kaçınıp, zikirle Allah'a ulaşmaya çalışanların yolu... 3- **Tarik-ı Şattar** (Sevgi yolu); Vecd ve sevgi ile Allah'a varma yolu.

Görüldüğü gibi, bu ayrımlar, tarikatların bugün üstlendikleri rolü toplumsal yaşam içindeki yerlerini ifade eden ayrımlar değildir. Bunlar daha çok kendi iç geleneklerini, dini yorumlarını, ritüellerini etkilemektedir.

Tarikatlar da, mezhepler gibi, peygamberin ölümünden sonra ortaya çıkmıştır. İlk tekke ve zaviyeler, 8. yüzyılda kurulmuş, Abbasiler döneminde kurumlaşmışlardır. Tekkeler, tarihi gelişimleri içinde **ekonomik, sosyal, eğitsel** çeşitli roller üstlenmişlerdir. Bir dönem, **felsefe, edebiyat, matematik** gibi bilimlerin öğretildiği bir okul görevi de görmüşlerdir. Bunun yanı sıra, tekkelerde hastalar tedavi edilir, fakirlere yardımda bulunulurdu. Tekkelerin kurumlaşmasında tarih içinde ve ülkelere göre çok çeşitli değişiklikler olsa da tarikatlar bu geleneği bugüne kadar sürdürmeye çalışmışlardır. Çünkü bu ekonomik, sosyal misyon, onlar için aynı zamanda bir örgütlenme, kitleler içinde etkilerini yayma aracıdır.

Tarikatların özellikle günümüzdeki varlığında da bu olgu özellikle önemlidir. Tarikatlar, çeşitli dönemlerde insanlar için bir sığınak olmuştur. Bu dönemler, açlığın, sefaletin en yoğun olduğu dönemlerdir genellikle. Dolayısıyla 1980'lerden itibaren yoksullaşmanın, ekonomik çaresizliğin artmasıyla tarikatların yaygınlaşması arasında da böyle bir bağ vardır. Her toplumsal ör-

gütlenme, kitlelerin maddi veya manevi bazı ihtiyaçlarına karşılık verdiği ölçüde varolabilir. Tarikatlar da işte bu ihtiyaçlara cevap verme temelinde varlar.

Özlem: Şimdi bu konuda benim en fazla dikkatimi çeken olgu şu oldu. Sizin de aktardığınız gibi, tarikatlar “*allaha ulaşma yolu*” olarak tanımlanıyor. Yani bu tanıma göre, tamamıyla dini inançlarla, ibadetlerle ilgili bir konu gibi. Ama pratiğe baktığımızda hiç de bununla sınırlı olmadığı görülüyor.

Tarikatlar, tarih boyunca içinde buldukları toplumlarda sosyal, kültürel, ekonomik, siyasal pek çok roller üstlenmişlerdir. İlerici bir rol üstlendikleri de olmuş, gerici rolleri de. Belli bir dönemden sonra, tarikatların bir çoğunun tarihi, o ülkedeki iktidar savaşlarıyla, sınıf savaşlarıyla bir şekilde içiçe geçmiştir.

Mesela gazeteci Ahmet Hakan, İsmailağa Cemaatini tanıttığı yazılarda “*politik bir tarikat değil*” diyordu. Bu tabii ki yanlış bir tanımdır. Yanlışlığı politikayı burjuva profesyonel siyasetçilikle sınırlı ele almasından kaynaklanmaktadır. Kaldı ki bu anlamda bile söz konusu tarikat “*politikadan uzak*” değildir. Tersine, kendi çıkarları için düpedüz burjuva politikası içinde yer almaktadır. Ama bundan önce, varoluş biçimi ve zemini zaten politiktir.

Kemal: Özlem iyi bir noktaya değindi. Tarikatlar konusu, dini literatür açısından farklı olabilir, ama sosyal pratik açısından ülkemizde iki nokta çok dikkat çekicidir; Birincisi; tarikatlar “*siyasetin dışında*” oldukları iddiasında olmalarına rağmen hep siyasetin göbeğinde olmuşlardır. İkincisi, düzenin yasalığı içinde yok sayılmalarına rağmen, varlıkları da hep kabul edilmiştir. Bu iki nokta, tarikatların özellikle ülkemizdeki varlığı ve şekillenışı açısından önemlidir; bir çok islam ülkesinde böyle değildir mesela. Ülkemizdeki bu özgünlüğü nasıl açıklamak gerekir sence Mazlum?

Mazlum: Belirttiğin bu olguların kökleri, Kurtuluş savaşında ve yeni-sömürgecilikte karşımıza çıkar. Nasıl diyeceksiniz? Şöyle.

Önce Kurtuluş Savaşı dönemi açısından bakalım. Anadolu şehirleri bir bir işgal edilirken, Padişah Vahdettin, Damat Ferit ve İngilizler, Mustafa Kemal'i safdışı bırakmak için anlaşmışlardı. Mustafa Kemal önderliğindeki hareketin Anadolu'da halkı yanına çektiğini gördüklerinde, işgalcilerin ve işbirlikçilerinin başvurduğu ilk araçlardan biri yine din'dir. İngiliz emperyalistlerinin isteği üzerine 10 Nisan 1920'de Şeyhülislam Dürrizade Abdullah Efendi bir fetva yayınlar. Bu fetvayla Kuvay-ı milliyeciler ‘eşkiya’ ilan edilmekte, öldürülmeleri dinen ‘**meşru ve farz**’ olarak gösterilmektedir. Bütün müslümanlar “*adil halife ve imam Sultan Vahdettin*” etrafında toplanmaya çağrılarak, eşkiyalarla savaş çağrısına uymakla yükümlü kılınır. Padişah uğruna savaşın ölenlerin şehit, yaralananların gazi olacağı duyurulur.

Fetvalar İngiliz uçakları tarafından Anadolu'ya dağıtılır. Ankara'da ulusal bir meclisin toplanması gündeme geldiğinde, Şeyhülislam çıkar yine ortaya. Bir fetva daha yayınlar. Yunanlılara -yani işgalcilere- karşı savaşanların "**din-siz**" olduğu dahi söylenir ve halkın çeşitli kesimleri buna inandırılmıştır.

Kurtuluş savaşında Kuvayi Milliye'den çok sözedilir, ama pek söz edilmeden bir de **Kuvay-ı Muhammediye, Kuvay-ı İnzibatiye** gibi "hilafete bağlı" güçler vardır. Kurtuluş Savaşı'nda yeralan din adamlarının hikayeleri anlatılır ama işin bu yanı genellikle es geçilir. Bağımsızlık savaşı, halkın dini inancını kullanarak boğulmak istenmiş ve bunda da dini önderler ve tarikatlar kullanılmıştır. Hilafet Ordusu'nun komutanlarından Anzavur "*elimde ferman, göğsümde kuran, kalbimde iman*" diye padişah için savaşmaktadır. Din adına, işgalciler savunulmuştur. Kemalistler, "bolşevik" olarak gösterilmiş ve **İzmit, Adapazarı, Bolu, Düzce, Hendek, Biga, Konya** gibi yerlerde "*din, ırz ve mülkiyet düşmanı Bolşevikler*" propagandasıyla Kuvayi milliyecilere karşı gerici ayaklanmalar gerçekleştirilmiştir. Sayılan yerlerin tarikatların hemen her dönem güçlü olduğu yerler olması tesadüf değildir tabii.

Ama bu işin bir yanı. Diğer yandan, Kemalistler, Kurtuluş savaşını örgütlerken, Bektaşî şeyhlerinden işbirlikçileşmeyen Sünni tarikat şeyhlerine, hocalara, müftülere, şeyhülislamlara kadar dindar kesimin desteğini almayı da başarır. Nitekim oluşturulan ilk mecliste bu kesimlerin temsilcileri, önderleri de bulunur. Fakat bu durum "mutlak bir ittifak" değildir, çelişki ve çatışmalar devam eder. 1 Kasım 1922'de Saltanat, 3 Mart 1924'te de halifelik kaldırılır. Aynı gün Diyanet İşleri Başkanlığı kurulur. Tevhid'i Tedrisat Kanunu'yla tüm okullar Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanır. 30 Kasım 1925'te tekke ve zaviyeler kapatılır ve bunlara ait giysiler, tören ve gelenekler yasaklanır.

Böylelikle dini örgütlenmeler büyük ölçüde denetim altına alınır. Şapka kanununa, halifeliğin kaldırılmasına tepki duyan islamcılar yer yer isyan edip, ayaklanmalar çıkarırlar. Kemalist iktidar bunları bastırır. Tarikat şeyhlerinden bazıları gözdağı için darağaçlarına çıkarılır. 1937'de laiklik ilkesi, Cumhuriyetin temel ilkelerinden biri olarak kalıcılaştırılır.

İşte bu tarihi gelişme, sistemin en önemli iç çelişmelerinden birinin de kaynağıdır. Bir yazar bu gelişmeyi şöyle tanımlar:

"Toplumsal yapı gereği, savaş boyunca, ağa, derebeyi, tefeci, din adamı gibi güçlere dayanan aydın kadro, aynı zamanda bu güçlere karşı da savaşmak zorunda kalmıştır... İşte, Cumhuriyet tarihimizin temel kavgası budur, bu çatışmadır." (Hikmet Bila, CHP, syf. 14)

Bunu daha düz olarak şöyle ifade edebiliriz: Düzen "ağalar ve hocalar" konusunda hep bir açmaz içinde olmuştur; ne **onlarla** yapabiliyor, ne **onlar-sız!**

Kemal: Yeni-sömürgecilikte de bir biçimiyle bu durum devam ediyor. Kapitalizmin geliştirilmesi demek olan yeni-sömürgecilik, doğal olarak feodalizmin de tasfiyesi demektir. Nitekim altyapıda feodalizm büyük ölçüde tasfiye edildi; ancak üst yapıda aynı tasfiye gerçekleşmedi.

Oligarşi, dönem dönem feodalizmin alt ve üst yapıdaki kalıntılarına -toprak ağalarına, tefecilere, aşiret ve tarikat türü oluşumlara karşı- tasfiye operasyonlarına girişse de, hiçbir dönem **“sonuna kadar”** gidememiş, bu iç çatışmalar genellikle yeni bir uzlaşmayla sonuçlanmıştır. Feodalizmin kalıntılarının tam tasfiyesine ne güçler dengesi izin vermiştir; ne de mevcut sistemin dinamikleri.

İşte bu toplumsal siyasal zeminde, tarikatlar, hem Kemalist iktidar döneminde, hem de oligarşik iktidar altında varlıklarını sürdürmüşlerdir. Düzen bu olguyla hem bir çatışma içindedir, ve hem de aynı zamanda bu olguya ihtiyaç duyan bir konumdur. Faşizmle birlikte bu ihtiyaç daha da artmış ve düzen bu ihtiyaca bağlı olarak tarikatların önünü daha fazla açmıştır. Tarikatların açık biçimde yeniden siyasal ve toplumsal yaşama girmesi, Demokrat Parti iktidarıyla başlar ve günümüze kadar gelir.

Özlem: Sonraki gelişmeyi, Haklıyız Kazanacağız şöyle özetliyor: *“Oligarşi, bugün fiili olarak tamamen ortadan kaldırdığı laik kurumları ve laik eğitim politikasını, DP'nin başlattığı gerici saldırılarla tahrip etme yöntemlerini de devralarak geliştirmiş, ülkenin birçok bölgesinde, umutsuzluk kıscığında kıvranan emekçi halk, şeriatçı yobazlara, Kuran kurslarına yöneltilmiş...tir. İktidar, Kemalistlerin, tekke ve zaviyeleri kapatma ve diğer laik geleneklerini Süleymancılık, Nurculuk, Nakşibendicilik tarikatlarının sobalarında ateşe vermiştir.”*

Ve bunun sonucudur ki, bugünlere gelindi. Bugün Kadiri, Rufai, Mevlevi, Bektaşi, Nakşibendi, Halveti, Nurculuk, Süleymancılık gibi bir çok tarikat, ülkemizde etkinliğini sürdürüyor. Daha doğrusu, deyim uygun düşerse, dileği gibi at oynatıyor.

Bugünlere gelinmesinde en önemli noktalardan biri de, bu gelişmenin önünün “laikliğin” en keskin savunucuları tarafından açılmış olmasıdır. Tarikatların gelişiminde **Demokrat Parti** iktidarı bir dönüm noktasıysa, bir diğer dönüm noktası da **12 Eylül** olmuştur. O güne kadar tarikatlar, çeşitli düzen partileri tarafından muhatap alınıyorlardı. 12 Eylül’le birlikte doğrudan **“devlet”** tarafından muhatap alınmış oldular. Devletle pazarlık yaptılar. Şu veya bu partinin değil, “devletin himayesinde” gelişme imkanı buldular.

Kemal: Tarikatlarla pazarlığın odağında ise elbette faşizme destek verilmesi ve devrimci gelişmenin önlenmesi vardı. 12 Eylül politikalarından sözedilirken “din halkı örgütsüzleştirmenin bir aracı olarak” tanımlanmıştır, bu

pek yerinde değildir; tersine, tarikatlar somutunda görüyoruz ki, din halkı gerici temelde örgütlemenin bir aracıdır. Ki 12 Eylül ve izleyen dönemde de, Kuran kurslarının, İmam Hatiplerin oğaltılması, din dersinin zorunlu hale getirilmesiyle paralel gelişen bu süreç, aynı zamanda tarikatların “alenileŐmesi”, açık kitle çalışmasına geçiş dönemidir. Hemen her cami, kuran kursu, tarikatlar arasında parsellenmiŐtir. Çünkü cunta için esas olan, halkın mücadelesinin gelişiminin, devrimcileşmenin önlenmesidir.

Tarikatlar açısından bu pazarlık esas olarak “kirli” bir pazarlıktır. Cuntayla yaptıkları açık veya zımnı anlaşma “Halk düşmanı” bir anlaŐmadır. Tarikat çıkarları adına halka zulmedilmesine onay verilmiştir.

Tarikatlar, 12 Eylül sonrası girdikleri iliŐkilerle hem siyasi, hem ekonomik rant zemini haline geldier. Bu aynı zamanda tarikatların önceki dönemlerle kıyaslanamayacak düzeyde ticarileŐmesi, yozlaŐması ve çürümeye başlaması demektir.

Mazlum: Düzen partilerinin hepsi, “laikliğin” keskin savunucusudur. MGK’nın 28 Şubat müdahalesini hatırlayın mesela; Orduya hak vermeyen yoktu. Oysa düzen partilerinin hepsi yıllardır tarikatlarla Şu veya bu biçimde içli-dıŐlıdır. Her seçim döneminde tarikat Şeyhlerinin kapısı alınır, onlarla milletvekili pazarlıkları yapılır.

Her tarikatın her seçimde kimi desteklediği, hangi tarikatların hangi partilerin listesinden meclise adamını soktuğu açıkça bililir.

Mesela, Kadiriler, bir dönem MSP ile yakındı. Cemaatin lideri Haydar Baş, 12 Eylül sonrası **DYP** ile dirsek temasına girdi. 1995’te DYP’yi destekledi. 28 Şubat sürecinde askerlerin gündeme getirmediği cemaatlerden biriydi. Sonra da kendi partilerini kurdular. Mesela, 1980 sonrası hem ticari, hem siyasi olarak palazlanan Fethullahçılar, RP’den ANAP’tan DYP’ye, DSP’den AKP’ye kadar bir çok düzen partisini desteklemiŐtir. Siyasi tercihleri çıkarlarına göre sık sık değişebilir. Cemaat, 28 Şubat sürecinde Erbakan’a cephe alarak bu özelliğini bir kez daha gösterdi. **Sleymanılar**, 1970’den itibaren AP’yi desteklediler. MSP ile de dirsek teması içinde oldular. Daha sonraları seçimlerde DYP ve ANAP’ı desteklediler. Destekleri karşılığında o partilerden “milletvekilliği kontenjanı” aldılar.

Mesela, Menzilciler, MHP, FP ve BBP’ye yakın duran, ama çıkarları gerektirdiğinde DYP’yi de destekleyen bir tarikat olarak anıldı. Son günlerde adından sürekli sözedilen İsmail Ağa Cemaati, Fatih’te Saadettin Tantan’ı destekledi, ANAP’tan milletvekili ıkaradı. Bu liste böyle uzar gider.

Fethullah Gülen ve "laik", "demokrat", “halkçı” olarak tanınan Ecevit yankınlaŐması bu açıdan oldukça ilginç ve çarpıcıdır. Bu ilişkiyi laiklik adına destekleyenler de vardı, din adına da... Her ankette oy oranı biraz daha düşen ve “sol” söylemlerle artık kitle desteği bulması imkansızlaŐan Ecevit, oy-

larını biraz daha arttırmak için Gülen cemaatine yanaşmaya çalışırken, düzene “tehlikesiz” olduğunu kanıtlamaya çalışan Gülen Cemaati de Ecevit’i bir paratoner olarak görüyordu. 28 Şubat’ın ardından tarikatlar da düzene sadakatlarını ispatlama yarışına girmişlerdi.

Şimdi her tarikat bir başka partiye yedekleniyor; bu ittifakların başta sözü edilen **Tank-i Ahyar**, **Tank-i Ebrar** gibi “yol”larla bir ilişkisi yok tabii. Burada sadece “dünyevi” çıkarlar söz konusudur.

Kemal: Dünyevi çıkarlar, “dünyevi” kurumları beraberinde getirdi. Pek çok tarikatın artık ya gazetesi, ya televizyonu, veya ikisi birden var. Neredeyse her tarikat bir holding kurdu. Market zincirleri sahibi oldular. Vakıflar büyük bütçeli vakıflara dönüştü... Tarikat sermayesiyle kurulan işyerlerinde tarikat üyeleri ucuz emek gücü olarak daha yoğun bir sömürüye tabi tutuluyor... Tarikatlar o kadar alenileşti ve kanıksandı ki, vurgun, dolandırıcılık, sapıklık için ortaya atılan “sahte” tarikatlar bile türedi...

Mazlum: Aslında tablo daha da vahim. Tarikatlar adına yapılan dolandırıcılık, sapkınlık bir yana; “allaha, hakikate ulaşma” adına, baltalarla, sarılarla aleviler, devrimciler doğranıyor. Tarikatlar adına, cuntalar destekleniyor. Tarikatlar adına, tekellerin hizmetindeki hükümetler destekleniyor. Tarikatlar adına emperyalizm adına savaşanlar destekleniyor. Bütün bunlar islamcı camiada nasıl kabul görüyor diye sorulabilir? Bunun cevabını tam olarak görebilmek için islamın ortaya çıkışını hatırlamak gerekir. Ben burada biraz yine tarihe dönmek gerek diyorum.

İslamiyet, 600'lü yılların başlarında Arap yarımadasında, kabileler arasındaki kavgaların ortasında doğdu. Toplumsal kargaşanın (kan davaları, fuhuş, hırsızlık, kervanlara yönelik saldırılar) alabildiğine arttığı Arap yarımadasında, yaşamın, toplumsal ilişkilerin düzenlenmesi ihtiyacına cevaptı İslamiyet. Kölelerin azad edilişi, yardımlaşma ve dayanışmayı öğütleyişi, hırsızlığı, sarhoşluğu, yalancılığı yasaklayışı gibi özellikleriyle, hak-hukuk-adalet anlayışıyla insanlar arasında çok çabuk benimsendi. İslamiyet doğduğunda “tüccar sınıfın ideolojisi” olarak toplumsal gelişmenin önünü açan itici bir güç rolü oynar.

İslamiyet toplumsal yaşamı kendi anlayışı içinde bir düzene koysa da, gelişim tarihi sınıf savaşları ve iktidar kavgaları içinde şekillenir. Çünkü doğal olarak İslamiyet sınıf farklılıklarını ortadan kaldırmaz, tersine bunları "allahın takdiri" diyerek kalıcılaştırır, kutsar. Kölelere bir takım kolaylıklar sağlar ama köleliği ortadan kaldırmaz. Din adına yapılan ve yağma talan sonucu oluşan Mekke aristokrasisi halkı sömürmeye devam eder. İslamiyeti yayma düşüncesiyle kabileler, tüccarlar kılıçtan geçirilirken de temelde hep ekonomik çıkarlar vardır. İslamiyet süreç itibarıyla bir “**devlet dini**” olarak doğar ve dönemin egemenlerince de **iktidar ideolojisi** olarak benimsenir. Yağma-talan-

işgal din adına, "*Allah yolunda savaşırken kafirlerin malı helaldir*" denilerek meşrulaştırılmıştır. Söz konusu ekonomik çıkarlar olunca islamdaki "hoşgörü" yerini daima kılıca bırakır. Muhammed'le başlayan bu politika, kurulan tüm islam devletlerinin politikası olarak sürmüş, sünni mezhep ideolojisi ve kültürü islamın -iktidar ideolojisi- yanını pekiştirmiştir. Bu da özellikle sünni inanış içinde sömürünün, adaletsizliklerin, zalimden yana olmanın kanıksanmasını beraberinde getirmiştir.

Kemal: Sohbetimizin sonuna doğru geliyoruz. Bazı noktaların altını çizmekte yarar var. Tarikatların günümüzdeki rolünü anlatırken ülkemizdekileri esas aldık. Fakat dönemsel olarak zalime karşı direniş saflarında yer alan tarikatlar da çıkabilir. Buna da gözden ırak tutmamak gerek. Ülkemizdeki durum ise kısacası şudur: **Düzen tarikatları, tarikatlar düzeni kullanıyor.**

Tarikatlar, islamcılarının iktidarlara karşı kullanabildikleri bir güçtür; İran'da olduğu gibi, bu güç pekala bir "islam devrimi"nin de aracı olabilir. Öte yandan düzen içilemiş islam için tarikatlar iktidardan **pay kapmak** için kullandıkları örgütlenmeler durumundadırlar. Başka bir deyişle, "**Hakikate ulaşmanın**" yolu olarak tanımlanan tarikatlar, aynı zamanda "*iktidara, çıkarlara ulaşma yolu*" haline gelmiştir. Emperyalizm ve oligarşi de, tarikatlara bu payı vererek, karşılığında tarikatları halkın mücadelesinin engellenmesinde kullanıyor. Sınıflar mücadelesinin geriletilmesiyle açılan boşluklara tarikatlar yerleştiriliyor. Bu durum, bizim tarikatlara karşı mücadelemizin nasıl bir zeminde sürdürülmesi gerektiğini de gösterir; ideolojik mücadelenin dışında esas olan, hayatın her alanını, sınıf mücadelesinin çeşitli biçim ve araçlarıyla doldurmak, boşluk bırakmamaktır... Haftaya yeni sohbetimizde buluşmak üzere hoşçakalın.

Konu: Uygarlıklar Çatışması

Sınıflar mücadelesinin üstünü örten bir 'teori'

Sevgili Yürüyüş okurları, merhaba! Bu haftaki sohbetimizde Papa'nın islamiyetle ilgili demeciyle bir kez daha gündeme gelen *"uygarlıklar çatışması"* tezi üzerinde duracağız. Papa'nın açıklamasıyla "Hıristiyanlık" ve islamiyet", başka bir deyişle "Batı" ve "Doğu" bir kez daha karşı karşıya geldi ve söz konusu teori tekrar arz-ı endam etti gazete sayfalarına.

Samuel Huntington'un tezi yeni değil elbette. Bugüne kadar özellikle burjuva basında, islamcı yayın organlarında sık sık sözedilen bir tez bu.

Dikkat edilirse, yaygın kullanıldığı şekliyle *"uygarlıklar çatışması teorisi"* değil de "tezi" dedim. Çünkü, bu düşünceye "teori" demek aslında fazladan bir değer vermek olur. Tez bile fazla. İşin esası şu; *"uygarlıklar çatışması"* diye ortaya atılan tez, bilimsel, teorik açıdan ele alınırsa, bir safsatadır, politik anlamda ise bir demagoji. Günlük konuşma içinde zaman zaman teori veya tez diye sözetsek de esası budur.

Bugün işte bu teori olmayan teoriyi ele alacağız. Keza, Huntington'un teziyle aynı dönemin ve aynı zihniyetin ürünü olan Francis Fukuyama'nın *"tarihin sonu"* tezine de yine bu çerçevede değineceğiz.

Mademki sohbetimizin odağında bunlar olacak; bu teorilerde neyin iddia edildiğini özetleyerek başlayalım. Özlem arkadaş bu düşünceleri özetleyecek bize.

Özlem: Huntington'un *"uygarlıklar çatışması"* ve Fukuyama'nın *"tarihin sonu"* diye adlandırılan tezleri, emperyalizmin sosyalist sistem karşısında kazandığı geçici zaferlerin ardından ortaya atıldı. En başta bunu bir kenara not etmek gerek. Çünkü bu tezlerin ortaya atıldığı konjonktür, onların içeriğinin anlaşılması açısından önemlidir.

Huntington'un tezi 1993'de yayınlandı. Önce bir makalede yayınlanmıştı; sonra aynı isimle daha geniş bir kitaba dönüştürüldü. Tezinin özeti sayılabilecek bir bölümü şöyle: *"Benim tezim bu yeni dünyada mücadelenin esas*

kaynağının öncelikle ideolojik ve ekonomik olmayacağı. İnsan soyu arasındaki büyük bölünmeler ve hakim mücadelenin kaynağı kültürel olacak. Ulus devletler dünyadaki olayların yine en güçlü aktörleri olacak fakat, global politikanın asıl mücadeleleri farklı medeniyetlere mensup grup ve uluslar arasında meydana gelecek. Medeniyetlerin çatışması global politikaya hakim olacak. Medeniyetler arasındaki fay hatları geleceğin çatışma hatlarını oluşturacak.”

Huntington'un tezi, daha yayınlandığı zaman çok çürük bir tez olarak eleştirilmişti. Bu yanıyla çok fazla etkili olmadığı da söylenebilir. Ama özellikle 11 Eylül Eylemleri, ardından Afganistan işgaliyle birlikte Huntington'un “küreselleşen dünyada farklı uygarlıkların/dinlerin karşı karşıya geleceği ve çatışacağı” düşüncesi yeniden güncelleşti; kimileri “Huntington'un kehaneti doğrulanıyor mu” sorusunu sordu. Keza, ABD Başkanı Bush, 11 Eylül saldırılarını “Batı'nın yaşam tarzına” yönelik bir saldırı olarak değerlendirirken, İtalya Başbakanı Berlusconi, saldıran islamcılar karşısında “Batı uygarlığının üstünlüğünün korunması gerektiğini” söyleyerek, savaşı bir “uygarlıklar çatışması” zeminine oturtuyorlardı. Ki Bush'un bu dönemde kullandığı “haçlı seferi” kavramı da aynı zemini güçlendirdi.

O günden bu yana da mesela Irak'ın işgali, BOP, karikatür krizi, Papa'nın açıklaması gibi pek çok gelişme bu tezle bağlantılandırılıyor.

Dikkat edilirse, bu tezin en temel noktalarından biri “sınıflar mücadelesi döneminin kapandığı” düşüncesidir. Fukuyama'nın “Tarihin sonu” tezi de aynı içeriğe sahiptir.

Fukuyama'nın yine 90'ların başında ortaya atılan tezi, sosyalist sistemin parçalanmasının ardından kapitalizmin zaferini ilan ediydi. Fukuyama'ya göre, “neoliberal kapitalist sistem insanlık açısından en son ve en iyi sistemdir, tarihin sonu gelmiştir...” Başka bir deyişle, sosyalizmin kapitalizme alternatif olamayacağı kanıtlanmıştı. Kapitalizm alternatifsiz, dolayısıyla da “ilelebet” varolacak bir sistemdi.

Bu tezde, “Tarihin sonu” kavramı, “**kapitalizmin nihai zaferi**” anlamında, “sınıflar mücadelesinin”, burjuvaziyle proletarya veya kapitalizmle sosyalizmin mücadelesinin sona erdiği anlamında kullanılıyor. Tanım, doğrudan Manifesto'ya bir cevaptır; birazdan sanırım tekrar açacağımız gibi, Manifesto'ya göre, tarih sınıflar savaşı tarihiydi, sınıflar savaşı bittiğine göre tarih de bitmiş olmalıydı!.. Fukuyama böyle diyordu.

Kemal: Sağol Özlem. Evet, çok sözü edilen iki tezi kısaca özetlemiş olduk. Şimdi bu düşüncelerin neye hizmet ettiğini ayrıntılandıralım.

Mazlum: Özlem sözüne başlarken iyi bir noktaya değindi. Dediği gibi, tezlerin ortaya atılış dönemi itibarıyla baktığımızda, kısaca, emperyalist te-

kellerin yeni dönemdeki politika ve çıkarlarını “teorileştiren” düşünceler olarak değerlendirebiliriz bunları. Bu düşünceler “tek kutuplu dünya” olarak adlandırılan yeni dönem emperyalist politikalara belli bir teorik meşruiyet ve zemin sağlamak için ortaya atılmıştır.

Bu “teori”, sosyalist sistemin yıkılmasının ardından çok duyduğumuz “sosyalizm öldü”, “elveda proletarya”, “devrimler çağı kapandı”, “sınıf savaşları bitti” şeklindeki söylemlerin hepsini içeren, onları pekiştiren bir muhtevaya sahip. Dolayısıyla, denilebilir ki, “Uygarlıklar çatışması” teorisi, emperyalizm ve halklar, emperyalist ülkelerle yeni-sömürgeler arasında artan çelişki ve çatışmanın gerçek nedenlerini gizleme teorisidir. Bu teori, aynı zamanda halkların tepkilerini **yanlış yönlere kanalize etmeyi** içerir. Yani hem gerçekliği yanlış tespit etmekte, hem de kitleleri yanlış yönlendirmektedir...

İşte bu özelliğiyle de biraz önce dediğimiz gibi “demagojik”tir. Genel olarak tekellerin çıkarlarının demokrasi, özgürlük, insan hakları, uygarlık adına savunulması, klasik bir emperyalist taktiktir. Huntington'un teorisi de emperyalist müdahaleleri “Batı uygarlığını koruma ve yayma” olarak gerekçelendirmektedir. Bu anlamda, Huntington'un “uygarlıklar çatışması” söylemini de, teorik değil, propagandif bir tez olarak görmek daha doğrudur.

Kemal: Ve bu anlamıyla da aslında emperyalist politikaların tarihi incelenirse, Huntington'un bu düşüncelerinin hiçbir orijinalliği ve yeniliğinin olmadığı görülür.

“Uygarlıklar çatışması”, hemen tüm emperyalist, sömürgeci müdahalelerin, işgallerin altında varolan bir düşüncedir. Bir kaç örnek verelim isterseniz.

Mesela, 1840'larda ABD'nin Meksika'yı işgali bakın nasıl açıklanıyor: “Evrensel Yankee halkı Meksika halkını birkaç yıl içinde harekete geçirebilir ve canlandırabilir; bu güzel ülkeyi **uygarlaştırmanın** bizim yazgımızın bir parçası olduğuna inanıyoruz.” (Kan Tadı, Haluk Gerger, syf. 48)

ABD egemenlerine göre Meksikalılar, ilkel'di, geri'ydi... Açıklanan amaç Meksika'nın “uygarlaştırılması”ydı. Oysa gerçek, elbette Meksika'nın verimli topraklarına el koymak ve Pasifik'teki ticareti denetlemektir. ABD'nin 1920'lerdeki Başkanlarından Calvin Coolidge gibi, “**uygarlık ve kâr elele gider**” diyerek, bu ilişkiyi açıkça ortaya koyanlar olsa da, kitleleri aldatmak için genellikle birincisinden sözedilmiştir sadece. Düzenin entelektüelleri, bilim adamları, gazetecileri de bu propagandanın hizmetinde olmuşlardır hep.

Filipinler'in işgal edilmesini savunan bir Amerikalı profesör şöyle diyor mesela:

“Filipinliler **bağımsız uygarlık** yönünde hiçbir yetenek göstermeyen bir ırktandır; yakın bir gelecekte de gösteremeyecekleri söylenebilir; fakat zekiye yürütülen bir Amerikan egemenliği altında daha önce düşlerinde bile görmedikleri yararları kavuşacaklardır, ve bundan sevinç duymayacak olurlar.”

larsa, bu onların yetersizliklerinin yeni bir kanıtı sayılacaktır.” (Kan Tadı, syf. 113)

Sömürge halklarını medenileştirmek, onlara hukuku, demokrasiyi, insan haklarını öğretmek, *Amerika gibi uygar ülkelerin “özel görevi”*ydi. Bu, genellikle Amerikan başkanlarının adlarıyla anılan tüm Amerikan “doktrinleri”nin temel düşüncesidir. Başka bir deyişle, emperyal siyaset hemen her dönem kendini bir “uygarlıklar çatışması”nın, **uygar tarafı** olarak göstermiştir.

Faşist Mussolini de işgallerini **“Batılı uygarlaştırıcı misyonunu”** yerine getirmek olarak açıklıyordu.

Mazlum: Aslında bu örneklerden de anlaşılıyor ki, “uygarlıklar savaşı” diye adlandırılan savaş da emperyalizmle halklar arasındaki savaşın, yani sınıf savaşının ta kendisidir.

Biraz önce dedik ki, her iki tez de sınıf savaşını gizlemek istiyor; gizleme isteği, aynı zamanda yoketmek isteğidir. Olaylara çok yüzeysel bakıldığında bugün sanki savaş ağırlıklı olarak Batı’yla Doğu veya Hıristiyanlıkla islamiyet arasında gibi görünebilir.

Mesela ilginçtir; şu anda savaşın en açık biçimde ve en üst boyutta sürdüğü yerlerden biri Bağdat’tır. Bağdat, 10. yüzyıl sonlarına kadar İslam hali felihinin, Arap-İslam uygarlığının merkeziydi, o zamanki düzen içinde *“dünya düzeninin kalbi”*ydi. Yani bugünkü Washington gibi... Washington da *“Batı demokrasisinin üssü, en eski anayasanın kabul edildiği mekan, kapitalizmin Kâbesi ve Yeni Dünya Düzeni’nin merkezi”* durumunda. Bağdat ve Washington’un karşı karşıya gelişi de “uygarlıklar çatışması”nın bir kanıtı olarak görülebilir pekala. Kimileri bunlardan hareketle Huntington’un günümüz dünyasını en iyi tahlil eden siyaset bilimci olduğunu söylerken, kimileri *“Medeniyetler çatışması tezinin zaman içinde adeta adım adım gerçekliğe dönüştüğünden”* söz ediyor.

Böyle bir sonuç çıkarmak büyük bir yanılgıdır. Çünkü tanık olduğumuz sınıf çatışmasının ta kendisidir. Bu anlamda “gökkubbenin altında” yeni bir şey yoktur.

Bu noktada Manifesto’da ne deniyordu, ona dönelim. Komünist Manifesto’nun ilk cümlesi şöyledir hatırlanacağı gibi: **“Şimdiye kadarki bütün toplumların tarihi, sınıf savaşmaları tarihidir.”**

Fukuyama’nın *“sınıf savaşı bitti, o halde tarih de bitti”* diye aklısına cevap verdiği cümle budur. Manifesto’da bu cümle şöyle devam eder:

“Özgür insan ile köle, patrisyen ile pleb, bey ile serf, lonca ustası ile kalfa, tek sözcükle, ezen ile ezilen birbirleriyle sürekli karşı-karşıya gelmişler, kesintisiz, kimi zaman üstü örtülü, kimi zaman açık bir savaş, her keresinde ya toplumun tümüyle devrimci bir yeniden kuruluşuyla, ya da çatışan sınıfların birlikte mahvolmalarıyla sonuçlanan bir savaş sürdürmüşlerdir. “

Sonra bu savaşın burjuvazi ile proletarya arasındaki savaşa dönüştüğü anlatılır Manifesto'da.

Tabii ki, çelişki ve çatışmalar, kendini çok çeşitli biçimler içinde ortaya koyarlar. Manifesto'daki şu bölüme baktığımızda aslında “uygarlıklar çatışması”, veya “doğu-batı” çatışması diye adlandırılan olgunun da bu mücadeledenin değişik yansımaları olduğu görülür.

“Burjuvazi, bütün üretim araçlarındaki hızlı iyileşme ile... bütün ulusları, hatta en barbar olanları bile, uygarlığın içine çekiyor. ... Bütün ulusları, yoketme tehdidiyle, burjuva üretim biçimini benimsemeye zorluyor; onları uygarlık dediği şeyi benimsemeye, yani bizzat burjuva olmaya zorluyor. Tek sözcükle, kendi hayalindeki benzer bir dünya yaratıyor.

Burjuvazi, kıyı kentlerin egemenliğine soktu... Kıyı nasıl kentlere bağımlı kıldıysa, barbar ve yarı-barbar ülkeleri de uygar olanlara, köylü ulusları burjuva uluslara, Doğuyu Batıya bağımlı kıldı.”

Barbarlık ve uygarlık, köylü uluslar ve burjuva uluslar, kıy ve kent, doğu ve batı arasındaki bu savaş, sınıflar savaşının tezahürleridir.

Kemal: Bu nokta “Uygarlıklar çatışması” tezinin tüm çürüklüğünün, temelsizliğinin de ortaya çıktığı noktadır. Şöyle ki, bu teze göre, **uygarlıklar temeldir**, dünyayı kendini farklı tanımlayan uygarlıklar temelinde kavramak gerekir. Huntington, “**Batı uygarlığı**”nın etkisinin görece olarak azaldığını, buna karşılık “**islam uygarlığı**”nın nüfus patlaması yoluyla, “**Asya uygarlıkları**”nın ise (Çin, Japonya kastediliyor) ekonomik ve siyasi olarak yükselen uygarlıklar durumunda olduğunu söylüyor.

İşin ayrıntısına inildiğinde Huntington'un tezi, bir islam-hıristiyan uygarlıkları çatışmasından çok, doğu ve batı uygarlıkları arasındaki çatışmadan sözetmektedir. Bu teoride, Çin, Hindistan gibi müslüman olmayan, islam uygarlığına ait olmayan ülkeler de Batı'yla çatışma içindeki uygarlıklara dahildir.

Huntington'un tezinin olgular düzeyinde bir iç tutarlılığı yoktur. Çünkü **birincisi**, uygarlıklar derken, kimini dine, kimini coğrafi bölgelere, kimini de ulusal niteliğe göre tanımlamaktadır. **İkinci olarak**, bu uygarlıkların kendi içinde varolan sınıfsal ayrımları, farklı çıkarları, adaletsizlikleri, ulusal, dini ayrılıkları yok sayıyor Huntington'un tezi. Onları yekpare bir bütün olarak, homojen bir yapı gibi gösteriyor ve birbirine karşı konumlandırıyor.

Huntington'daki ayrım, “Batı ve geri kalanı” şeklindedir. Bunu ise, “**emperyalizm ve geri kalanı**” şeklinde okumak en doğrusudur. Dolayısıyla Huntington'un tezi, emperyalist ve işbirlikçi ülkeleri (Batı'yı), ABD önderliğinde, dünyanın geri kalanına karşı birleştirmek için ortaya atılmış bir politika işlevi görür.

Şimdi tezin içerdiği çelişkiler daha açık görülür;

Eğer dünyadaki ayırım ve saflaşma “uygarlıklar çatışması” temelinde olsaydı, Batı uygarlığının lideri ve temsilcisi ABD emperyalizmiyle, islam uygarlığının bir parçası olan Pakistan veya Suudi Arabistan arasındaki işbirliği açıklanamaz.

Eğer saflaşma “uygarlıklar çatışması” temelinde olsaydı, emperyalizmin Yugoslavya’yı yakıp yıkması, Kosova’ya müdahalesi de açıklanamaz. Balkanlarda’ki kavga, “Doğu ve Batının bir çatışması” veya “Batı uygarlığıyla” “islam uygarlığı” arasında mı?

Eğer asıl çatışma Batı uygarlığı ve diğerleri arasındaysa, Huntington’un “Asya uygarlığı” olarak adlandırdığı Japonya, hatta Çin, Batı Uygarlığının Irak’a, Afganistan’a saldırısını neden desteklediler öyleyse? Pek çok islam ülkesi, ABD’nin Irak’a saldırısına neden, nasıl ortak oldu?

Sorular ve çelişkiler uzatılabilir ve “uygarlıklar çatışması” teorisinin bunlara hiçbir cevabı olamaz. Bunların cevabı, saflaşmanın bir uygarlıklar saflaşması değil, emperyalizm ve halklar, sömürenler ve sömürülenler saflaşması olduğundadır. ABD, “uygarlıklar çatışması” sonucunda değil, imparatorluk stratejisiyle ve “pazar” kavgasıyla Ortadoğu’dadır. Pazar ister “Hıristiyan” Yugoslavya’da, ister müslüman Afganistan’da olsun, emperyalizm onu ele geçirmek istiyor. Dünya, en basit ve yalın haliyle, müslümanlar ve Hıristiyanlar, veya Doğu ve Batı diye değil, ABD’den yana olanlar ve ABD’ye karşı olanlar diye saflaşıyor. Mesela, ABD’nin Irak’a saldırısı döneminde oluşan saflaşmaya bakıldığında da bu çıplak biçimde görülür. “Batı uygarlığı”nın parçası olan milyonlar, “Batı uygarlığı” adına sürdürülen bu savaşa karşı çıktılar.

Mazlum: Bu konuda enteresan noktalardan biri de Huntington'un bu teorisinin “Batı uygarlığı”nın aydınlarından ziyade, “İslam uygarlığı”nın aydınları tarafından daha yaygın bir şekilde benimsenmiş olmasıdır.

Aslında emperyalizm bu teoriyle bir “**düşman**” tarif ediyordu. Başka bir ifadeyle, Yeni Dünya Düzeni’nin köleleştirilmesi-ehlileştirilmesi gereken “zenci”leri tarif ediliyordu. Özellikle 11 Eylül’le birlikte “uygarlıklar çatışması” teorisi tamamen bu içeriğe büründürüldü.

Ama aynı süreçte, islamcı aydınlar ve bazı islamcı hareketler ise, teorideki bu emperyalist özü görmek yerine, pragmatik bir şekilde “*tüm islam alemini ‘batıya’ karşı birleştirme*” aracı olarak kullanma hesabıyla bu teoriyi benimsediler. İslamcılar, bu düşünceden, islam uygarlığının “Batı uygarlığı” karşısında “**eşit**” bir statüye konulduğu, keza “islam uygarlığının” yükselen uygarlık olarak tanımlandığı sonucunu çıkarıyorlardı. “*İslam’ın ayrı bir uygarlık olduğu*”, Batı tarafından da tescil edilmişti!.. İslamcıların bu tezi bu kadar çabuk ve kolay kabul etmelerinin temelinde ise elbette sınıflar mücadelesini reddeden, onun yerine zaten başından itibaren dinler savaşını koyan

bakış açısı belirleyiciydi. Onlara göre de zaten dünya çapında asıl mücadele emperyalizm ve ezilen halklar, veya sınıflar arasında değil, dinler/inançlar arasındaydı. Huntington’la islamcılar bu temelde hemfikirdi.

İslamcılar, aslında bu tutumlarıyla, burjuvazinin, yani “Batı”nın ideolojik hegemonyasına girdiklerinin farkında değiller. Kendilerini, “Batı”nın tanımlamalarıyla tanımlamış oluyorlar sonuçta.

AKP de, geniş islamcı çevreler gibi bu teoriyi kabul edenlerden biridir. Tayyip Erdoğan’ın birçok konuşmasında buna atıflar vardır. AKP’nin AB üyeliği politikası da aynı teori üzerine oturtulmuştur. Mesela Tayyip şöyle demektedir: “*AB’ye mekânsal bir bütünlük diye bakılmamalı... AB’ye bir **medeniyetler bütünlüşmesi** olarak bakılmasında fayda görüyorum...*” Erdoğan’a göre, medeniyetler çatışmasını önlemek buradan geçiyor.

Yine Erdoğan büyükelçilerle yaptığı bir toplantıda “*medeniyetler çatışmasından söz edilmesinden üzüldüğünü... Türkiye’nin Medeniyetlerarası köprü kurma görevi üstlendiğini*” belirtince ABD Büyükelçisi Robert Pearson, Erdoğan’a “*Medeniyetler çatışmasına inanıyor muydunuz?*” diye soruyor. Erdoğan şöyle diyordu: “*Ne yazık ki hayat bunun örneklerini verdi. 11 Eylül ve sonrasında korkular yaşadık. Acaba dünya böyle bir yöne mi gidiyor diye...*” (23 Kasım 2002, Radikal)

Genel olarak Türkiye oligarşisi de, “uygarlıklar çatışması” teorisini, kendi “stratejik değerini” yükselten bir teori olarak sahiplendi başından itibaren. Bu da tamamen pragmatik ve emperyalist politikalar paralelinde bir tavrıdır.

Özlem: Sanırım söz konusu iki teori için söylenmesi gereken en özet sonuç bu: “Uygarlıklar çatışması” tezi de, “tarihin sonu” tezi de **emperyalist politikalara hizmet eden** tezlerdir. Bu noktada Huntington ve Fukuyama’nın kimliklerinden sözetmek de yararlı olacaktır.

Samuel P. Huntington, ABD’nin Vietnam halkına karşı sürdürdüğü savaşın da “teorisyenlerinden” birisidir. “**Stratejik köyler ve toplama kampları**” gibi “fikirlerin babası”dır. Sadece bu bile, onun “fikir”lerinin niteliğini göstermeye yeter sanırım. Fukuyama’nın kimliği de Huntington’a benziyor. Körfez Savaşı öncesinde, 1989’da ABD Dışişleri Bakanlığı Politika Planlamacıları arasında yer aldı. Avrupa siyasi-askeri ilişkiler başkan yardımcısı oldu. 1981-82’de Filistin’le ilgili Mısır-İsrail görüşmelerinde ABD delegasyonunda yer aldı.

Kemal: Hemen burada yukarıda alıntı yaptığım kitapta rastladığım bir bilgiyi ekleyim. Huntington, 1980’lerdeki bir yazısında Sovyetler Birliği’nin yıkılmasını sağlayacak bir nükleer savaşı da savunmuş; şöyle diyor orada: “[bu nükleer strateji,] Sovyet denetimi altında yaşayan halkların özgürlüklerini ve ulusal bağımsızlıklarını geliştirmeye yönelik olduğu için moral açı-

dan onaylanabilir... tarihsel açıdan, 'ilerici' olur." (aktaran Kan Tadı, syf. 289)

Özlem: Bu bilgi benim belirtmek istediğimi daha da pekiştirdi. Huntington, bir bilim adamı, bir teorisyen değil. Onyıllarca Amerikan politikalarının bir memuru olarak görev yapmış bir 'uzman'. Şimdi Vietnamlarda tecrübe kazanmış o uzmanlığının birikimiyle bu tezi ortaya atıyor, ama yine aynı işi yapıyor.

Mazlum: Bu anlamda da söz konusu teze "politik" sonuçları itibarıyla bakıp değerlendirmek gerekir. Biraz önce de belirttim; aslında bu tezle emperyalizm için bir "düşman" da tarif ediliyor dedim. Onu biraz daha somutlayım.

2. Paylaşım savaşı sonrası "komünizm tehdidi", yeni emperyalist politikaların ve bu politikalar temelinde dünya çapında kurulan ittifakın temeliydi. Sosyalist sistemin yıkıldığı noktada, emperyalist saldırganlığı sürdürecektir, yeni pazarlar üzerinde hakimiyet kurulmasına zemin oluşturacak, emperyalist ittifakı sağlayacak bir zemin gerekliydi. Şimdi bu ittifak "**terör**" tehdidi, özel olarak da "**köktendinci islamcılık**"tan kaynaklanan terör karşısında kuruluyor. "Uygarlıklar savaşı" teorisi, işte bu noktada emperyalist ülke halklarının bilincini bulandırmada kullanılıyor.

Çeşitli provokasyon ve kıskırtmalarla -mesela karikatür krizinde olduğu gibi- müslümanların "*ne kadar akılcılıktan uzak, duygusal, uzlaşmaz, şiddet ve fevri reflekse eğilimli bir özne olduğunu*" kanıtlamak da emperyalist saldırıları meşru ve mazur göstermenin biçimlerinden biridir. Emperyalist medya, feda eylemlerini de aynı çerçevede sunuyor. Ve deniyor ki, onlar -doğu, islam dünyası- bu kadar "uygarlıktan uzak" olduklarına göre, onları uygarlaştırmak "Batı'nın kutsal görevi"dir.

Tez, pratikte "doğu" kökenli olanlara karşı düşmanlığı, daha düz bir deyişle ABD ve Avrupa'daki "yabancı düşmanlığı"ni da körükleyen bir muhtevaya sahiptir. Çünkü bu tez, "Batı" insanına, "*bak asıl tehlike Doğu'dan geliyor, Doğu, senin uygarlığını, yaşam tarzını yoketmek istiyor, senin asıl savaşın onunla*" diyor.

Kemal: Yavaş yavaş konumuzu toparlayalım isterseniz. Sözü edilen iki tezi doğru anlayıp yorumlamak, bizim görevlerimiz açısından da önemlidir. Solda, özellikle burjuvazinin etki alanındaki reformist cemahta, aydınlar arasında bu tür teorilerin yer yer etkili olabildiğini görüyoruz. Mesela, islam dünyasının tepkilerindeki dini motifler görülüp, onun emperyalizme karşı özünü görülmeyebiliyor. Mesela, Fukuyama'nın "teorisi"yle birlikte, yeni süreci kimileri "**Pax Americana**" olarak adlandırıyor, bir bakıyorsunuz, kavram solun da literatürüne girmiş... Halkların emperyalizme karşı tepkilerini "müslü-

man-hıristiyan” çatışmasına kanalize etmek, emperyalizmin işine yarıyor. O halde biz Papa’nın açıklaması veya karikatür krizi veya “haçlı seferi” gibi olgular ve olaylar karşısında, ondaki emperyalist özü ortaya çıkarmalı, onu göstermeliyiz. Meselenin “uygarlıklar” atışması değil, emperyalizmle dünya halkları arasında bir çatışma olduğunu göstermek, çatışmayı bu yönde derinleştirmek de olaylara bilimsel ve devrimci açıdan bakanların görevidir.

Emperyalizmler halklar arasındaki savaş, ulusal, dini, kültürel çok çeşitli boyutlarda sürmektedir. Emperyalistler “*dinler arası bir savaşı istemez*” diye düşünmek de yanlıştır. Mesela bir yazar (Türker Alkan) “*uluslararası sermayenin her yerde güvenlik aradığı bir ortamda dine dayalı siyasetin yeri olmaz.*” diye yazıyor. Bu düşünce emperyalizmi analiz etmekten uzaktır. Emperyalizm gerektiğinde bunu da kullanır. Mesele, böyle bir çatışmanın emperyalizmi hedeflerine götürüp götürmeyeceğidir. Emperyalizm, asıl amaçlarını gizlemek, veya çeşitli ülkeleri yedeklemek, emperyalist ülke halklarını nötrleştirmek gibi çok çeşitli amaçlarla, emperyalist amaçlarını bazen “uygarlık, demokrasi” savaşı gibi sunabilir, bazen halkların ulusal veya dinsel temelde birbirine düşmesinden yarar umabilir. Bu noktada önemli olan, burjuva teorilerin, emperyalist propagandanın etkisi altına girmeden, onun kavramlarını ve tanımlamalarını kabul etmeden, gelişmeleri gerçek nedenleriyle, Marksist-Leninist teoriyle tahlil edip, açıklayabilmektir.

Evet arkadaşlar, burada bitiriyoruz sohbetimizi. Haftaya buluşmak üzere şimdilik hoşçakalın.

Konu: Gençliğin Örgütlenme ve Mücadele Sorunları -1

Gençliği kazanmak, geleceği kazanmaktır

Merhaba sevgili okurlarımız; özellikle de öğrenci okurlarımızı selamlayarak başlıyoruz sohbetimize. Çünkü bugünkü tartışma konumuz herkesten fazla onları ilgilendiriyor.

Evet, bugünkü sohbetimizde gençliğin örgütlenmesi ve mücadelesi konusunu ele alacağız. Tabii ki sosyolojik, tarihi ve siyasal açıdan gençlik çok geniş bir konu. Bu nedenle bir çerçeve çizmek gerekirse, ele alacağımız başlıkları şöyle sıralayabiliriz; Gençliğe bakış açısında çeşitli yaklaşımlar; yani gençliğin küçümsenmesi veya abartılması... Gençliğin taşıdığı dinamikler ve bu dinamiklerin devrim mücadelelerindeki rolü... Türkiye solunun gençlikle çeşitli dönemlerdeki bağları... Üniversitelerde bugünkü örgütlenme ve mücadele sorunları... Gençlik cephesi, gençlik meclisi gibi örgütlenmelerin zeminini... üzerinde duracağız. Tabii bu sıraladıklarım içinde de odak noktamız, gençliğin örgütlenmesi ve mücadelesi olacak. Sonuçta bu tartışmayı da gençliğin örgütlenmesi ve mücadelesini geliştirmek için yapıyoruz çünkü... Evet, gençliğin mücadeledeki yerinden başlayalım.

Mazlum: “Gençliğin rolü, yeri nedir, ne olmalıdır?” şeklindeki bir soruya kalıp halinde bir cevap vermek mümkün olmadığı gibi, doğru da değildir. Mücadelenin gelişimi içinde zaman zaman bazı kesimler öne çıkarken, bazı kesimler geriye düşer. Bunlar, uzun devrim sürecinde doğaldır. Mesela, 1969-70’lerde gençlik muhalif ve devrimci hareketin dinamosu gibidir. Ama 1970 sonlarında, önemini korumakla birlikte artık halkın diğer kesimlerinin katılımı da önem kazanmıştır. 1990 başlarında toplumsal muhalefetin gelişiminde memurlar ve gecekondulu emekçileri öne çıkılmıştır.

Şu tartışmasızdır; gençlik, her ülkede, kurtuluş savaşlarında, devrim mücadelelerinde özel bir rol oynamıştır. Aslında bu suni tartışma biraz da ülkeye özgüdür. Özellikle “uvriyerist” hareketler, “işçi sınıfı işçi sınıfı” deyip, halkın mücadelesini militanca örgütleyen örgütleri “gençlik hareketleri” diye küçümsemeye kalkışmışlardır. Halbuki tersinden sormak gerekir: Gençliği

örgütleyemeyen bir hareket, mücadeleyi üst boyutlara taşıyabilir mi?

Gençlik –ki burada sadece öğrenci gençliği değil, toplumsal bir kategori olarak işçi, köylü, öğrenci tüm gençliği kastediyorum–, tarihin bir çok döneminde halkın mücadelesinin en önünde yer alan, ayaklanmaların fiilen başını çeken, egemen sınıfların pasifikasyon politikalarını bozma cüretini gösterebilen, yılgınlık, sinmişlik ortamlarına cüreti ve coşkusuyla son veren dinamiklere sahiptir. Tabii bu nedenle de faşist iktidarlarda, emperyalist işgallerde darağaçlarında, dağlarda, zindanlarda en büyük bedelleri de işçi gençlik, köylü gençlik, öğrenci gençlik ödemiştir.

Gençliğin böyle bir rolü oynayamaması için ülkemiz gençliği, tüm araç ve yöntemler kullanılarak tam bir kuşatmaya alınmıştır. Dolayısıyla, **“gençliğin örgütlenmesi ve mücadelesi”** dediğimizde aslında baş sorun **bu kuşatmanın kırılmasından** başka bir şey değildir.

Son olarak gençliğin yeri açısından şunu da belirtiyim: Ülkemiz nüfusunun büyük çoğunluğu gençtir. Ve bu dev güç, mevcut düzendeki haksızlıkların, adaletsizliklerin farkına varıp adalet, özgürlük talebiyle harekete geçerse, egemenler için tehlikeli bir güç olur. Gençliğin “potansiyel suçlu” muamelesine tabi tutulmasının da nesnel temeli bu korkudur.

Faşist iktidarlar da mücadelenin seyrine göre, halkın çeşitli kesimleri üzerine değişik planlar yaparlar. 12 Eylül faşizminin en önemli hedeflerinden biri gençliğin halkın mücadelesinde oynadığı rolü etkisizleştirmektir.

Kemal: Elbette oligarşi bu konuda önemli tarihsel tecrübelerle sahiptir. Gençliğin kendi kontrolünden çıktığı noktada, düzen için nasıl bir “tehlike” yarattığını, toplumsal dinamiği nasıl ateşlediğini tecrübeleriyle biliyor. Bu nedenle, gerek **polisye**, gerekse de **kültürel, eğitsel** tüm araçlarını kullanarak gençliğe yüklenmekte, gençliğin cesaret, dinamizm ve coşkusuyla törpülemek veya kendine yedeklemeye çalışmaktadır. Oligarşinin bu çaba ve politikası, sadece bazı dönemlerle sınırlı kalmayıp hemen hemen süreklidir.

Düzenin nasıl bir gençlik istediği üzerinde burada uzun uzun durmamıza gerek yok sanırım. Bu, hem üzerinde çok durulmuş bir konudur, hem de aslında pratik olarak zaten ortadadır. Tektiplendirme’den tutun da, hiçbir şey düşünmemesi, sorgulamaması, duyarsızlaştırılmasına kadar bu olguları peşpeşe sıralayabiliriz. Ama bizim konumuz, bunların tersinin nasıl başarılabileceğidir. Evet sözü, gençliğe en yakın arkadaşımız olarak Özlem’e bırakalım.

Özlem: Depolitizasyon ve pasifikasyon, 12 Eylül sonrası süreci anlatırken uzun süre oldukça sık kullanılan iki kavram olmuştur. Bizim de ilk zamanlar en çok duyduğumuz kelimelerdi. Depolitizasyon ve pasifikasyon, tüm halk kesimlerine yönelik olmakla birlikte, gençlikte bu çok daha somut görünür haldeydi. Bunların içinde asıl önemli ve belirleyici olan depolitizasyon

yondur. Gençliği gerçekten etkisizleştirmenin, halkın mücadelesinde ateşleyici, aydınlatıcı bir rol üstlenmesini engellemenin asıl yolu depolitizasyondur. Çünkü pasifikasyon, bir yere kadar mümkündür. Gençlik, baskılara, aşağılamaya karşı kendiliğinden ve kaçınılmaz olarak tepkiler verir. Baskılanma tepki yaratır. Sinme geçici bir haldir sonuçta. Bu nedenle gençliği uzun vadedi olarak etkisiz kılmanın yolu depolitizasyondan geçer. Düzen böyle düşünmüş ve programını da esas olarak bunun üzerine oturtmuştur. Düzen partilerinin gençlik kollarının bile yasaklanmasının, büyük bir kültürel saldırıyla gençliğin giyiminden dinlediği müziğe kadar “yeni bir kimlik” kazandırılmaya çalışılmasının nedeni budur.

Gençliğin “doğal”, “tarihsel” kimliğini kaybettirerek yeni bir kimlik kazandırmak, oligarşinin bu saldırısında önemli bir noktadır. Bu kimlik çözümlenmeden 12 Eylül öncesi ve sonrası arasındaki fark da anlaşılmaz. İşte bu yeni kimliğin oluşumunda depolitizasyon önemlidir.

Gençliğin politikleşmesi demek, en başta ülke ve dünya gerçekleriyle ilgilenmesi, dolayısıyla bilgilenmesi ve beraberinde sorgulama içine girmesidir. Bir kez bilgi ve sorgulama oluştuğunda, bunun varacağı yer, bu düzenin haksızlığının, adaletsizliğinin görülerek, bunun değiştirilmesi gerektiği düşüncesidir. Düzenin engellemek istediği süreç de budur. Engellemelere rağmen bu süreci yaşayıp bu sonuca ulaşan gençlik karşısında ise, düzenin, yöntemi bellidir; baskı ve terör!

Ama belirttiğimiz gibi, bu zaten depolitizasyonun başarısız olduğu noktada ortaya çıkar. Düzen, depolitizasyonda başarılı olduğu sürece, teröre fazla başvurması da gerekmez ve yüzü de teşhir olmaz...

Mazlum: Şimdi Özlem’in de anlattığı bu durumdan çıkan ilk sonuç, gençlik içinde politikleşmeyi sağlamanın halâ temel sorunlardan biri olmayı sürdürdüğüdür. Özlem de hatırlar, 1980’lerin ikinci yarısında gençlik hareketindeki en önemli tartışmalardan biri de bu noktadaydı. Tartışma, bu noktadaki farklı yaklaşımlar esasında bugün de sürüyor. Bugün de gençliği örgütlemek adına, politikadan uzak duran, ciddi bir örgütlenmeden uzak duran sivil toplumcu, anarşist, otonomcu anlayışlar ortaya çıkıyor... Ama gençliğin durumunda bir kanal açmıyor bu anlayışlar. Açamaz da.

Bir çok çevre, **kitleselleşme** açısından “*öğrencilerin radikal sloganlarla ve eylemlerle ürkütülmemesini*”, “*öğrencilerin sadece öğrenci olmaktan kaynaklanan sorunlar temelinde örgütlenmesi gerektiğini*”, “*öğrenci örgütlerinin politik ilkeleri olamayacağını, olursa geniş öğrenci kesimleri yanına çekemeyeceğini*”(1) ileri sürüyor. Bu sağcı yaklaşımı kabul etmeyenleri de hemen, “*işçi sınıfının görevlerini öğrencilere yüklemek*” ya da, “*öğrenci kesiminden politik parti yaratmaya çalışmak*”la suçluyorlar.

Yıllardır bu gerekçeler tekrarlanıp duruyor. Ama çarpıcı olan şudur ki, bu

anlayış, 20 yıldır kitleselleşme adına birşey yaratabilmiş değil. 1985'lerden bu yana sağlanan her kitleselleşme atılımı, devrimcilerin önderliğinde, gençliğin politikleşmesine paralel yaşandı.

Çünkü öğrencilerin politik duyarlılığının artması, politik düşünebilmesi, öğrenci hareketinin kitleselleşmesinin koşullarından biri olmuştur hep. Politikleşmeyle kitleselleşme arasında reformistlerin, sivil toplumcuların kurduğunun tersine bir ilişki vardır. Ne zamanki öğrencilerin ülke sorunlarına, politikaya duyarlılığı artmışsa, **kendi sorunları için mücadeleleri** de o kadar gelişmiştir.

Özlem: Tabii, zaten böyle -aman kitle politikadan ürker tarzında- bir yaklaşım, depolitizasyonu zayıflatan değil, güçlendiren bir yaklaşımdır. Depolitizasyon, adı üstünde, insanları kendine yabancılaştıran, düşünmeyi unutturan, ülke ve dünyayla bağını kopartan yöntemleri içerir. Kendini kurtarmayı, başkalarına dönüp bakmamayı empoze eder. Bunun etkisi kırılmadığı sürece, öğrenci risk almaktan uzak duracaktır. Salt öğrenci olması temelindeki sorunlarına ilgi duysa da, bu sorunların çözümü için mücadeleye girmek, onun bireysel çıkarlarına, hayallerine zarar verdiği noktada -ki ülkemizde mutlaka verecektir- mücadeleden uzak durmayı tercih eder. Dolayısıyla politikayı bir öcü gibi göstermek, gençlik örgütlenmesinde, mücadelelerinde doğru bir yöntem olamaz. Depolitizasyon kırılmadan, öğrenci gençliğin, okuldan atılma, fişlenme, gözaltı, hapis vb. engellere rağmen mücadeleye katılması zordur.

Kemal: Şunu da belirtelim; gençliğin mücadelesini politik içeriğinden soyutlamak, aslında tam da egemen sınıfların, 12 Eylül'ün çizdiği çerçeveye hapsolmaktır. Bu bir tür icazet çizgisidir.

Oligarşinin malum demagojisini bilirsiniz; *“masum öğrenci hareketleri olarak başlayan hareketler ülkemizi ‘anarşi ve terör’ ortamına sürüklediler...”* 12 Mart ve 12 Eylül sonrası çok tekrarlanan bu demagojiler, sadece halkı değil, “sol”u da etkilemiştir. Yukarıda aktardığımız yaklaşımlar da aslında bunun ürünüdür. Oligarşiye göre, *“öğrenci hareketi emperyalizme ve faşizme karşı mücadeleye yönelmiş, güçlü bir muhalefet odağı haline gelmeye başlamışsa ‘masumiyetini’ kaybetmiş, ‘anarşi’ye, ‘terör’ hareketine dönüşmüş olmaktadır.”*

Bu baskılanma altında gençliği doğru bir yol çizilemez. Burjuvazinin ideolojik saldırılarıyla çakışan hiçbir yaklaşım, gençlik hareketinin karşı karşıya olduğu sorunlara çözüm getiremez. Üniversitelerdeki mücadeleyi politik içeriğinden soyutlamak istemek, gençliğin bu ülkedeki onurlu mücadelesini mahkum etmek demektir. Bugüne kadar verilen mücadelenin siyasal boyutunu, **“olmaması gereken yan”** olarak görmektir. Böyle bir anlayış, gençliği 12 Eylülcülerin çizdiği sınırlar içine hapsetme anlayışıdır. *“Biz masum öğ-*

rencileriz!” söylemi ve zihniyetiyle gençlik rgtlenemez. Mücadeleye ekilemez.

Mazlum: PolitikleŖme sorununda bu birinci yan. Fakat politikleŖmenin bunun karŖı ucuna da savrulmadan ele alınması gerekir. Bu, “kendi gündemimizi”, gençliğin sorunlarının önüne koymak da değildir. Diyelim bir ğrenci Ŗenlięi düzenliyoruz, bu Ŗenlik kapsamında yaptığımız paneller, toplantılar, konserler, mesela, güncel örnek olması açısından söylüyoruz, sadece tecritle (F Tipi hapishaneler meselesiyle) sınırlanırsa, bu politikleŖme meselesini yanlıŖ, yüzeysel kavramak demektir. PolitikleŖme, lke sorunlarına, dünya sorunlarına ilgidir. Sadece kendini değil, tüm ğrenci arkadaŖlarını dŖşnmesi politik bir tavrıdır. Mesele böyle bir dŖşnceyi hakim kılmaktır. Politika böyle dŖşnmeye baŖlamının içindedir zaten. PolitikleŖme, mücadelenin akademik-demokratik yanlarını yadsıyan bir ele alıŖ değildir. Tersine akademik-demokratik, anti-emperyalist, anti-faŖist tüm yanları içeren ve bunları birleŖtiren bir yaklaŖım olmak durumundadır. Ŗu açıktır; gençliğin taleplerini es geçen bir “politikleŖme”, gençlik hareketini geliŖtirip büyütmez.

Özlem: Mazlum arkadaŖın belirttiği bu nokta önemli tabii. Bu konudaki eksik Ŗekillenmeler, zaman zaman üniversitelerde önümüze engel olabilmifitir. Ben buna bağlı olarak bir diğer nokta üzerinde durmak istiyorum.

“DŖşnmeyen bir gençlik yaratmak” derken, bu bir soyutlama olarak doğrudur belki ama, olayın özü, dŖşnmemekten çok, **“düzenin dŖşnce sistematiğine sahip kılmaktır”**. Sonuçta en apolitik gençlik kesimleriyle bile konuŖulduęunda, onların da birŖeyler dŖşndęn, kendi konularına iliŖkin belli bir mantıklarının olduğu görülür. Mesele o mantığa, o dŖşnce sistematiğine karŖı mücadeledir. Bu anlamda “dŖşnmyor, sorgulamıyor” diye soyut tesbitler yerine bunu tespit etmek ve mücadeleyi de buna göre geliŖtirmek önemlidir.

Mücadelenin, örgütlenmenin dıŖında, bizlerin “apolitik” dediği ve kimi arkadaŖlarımızın bunu bir kmsemeye anlamında kullandığı kesimlerle konuŖtuęunuzda, sizinle atır atır tartıŖırlar. Sorular da sorarlar. Ama sordukları sorular farklıdır. Mesela, “insan böyle bir onursuzlukla yaŖar mı?” diye sormaz da, *“bir dŖşnce uğrunda ölünecek kadar değerli olabilir mi?”* diye sorar.

O halde kmser, yoksayar bir yaklaŖım yerine gençliğe doğru soruları sorduran, dŖşnce sistematiğini etkileyecek bir alıŖma, buna uygun bir propaganda ve dil geliŖtirmek durumundayız. Değilse, gençliğin mevcut gerçekliğini yansıtmayan her yaklaŖım, orada bir duvara çarpar gibi çarpıp geri dönecek, etkisiz kalacaktır.

OligarŖinin yarattığı veya yaratmaya alıŖtıęı gençlik tipi, kendisine empoze edilen dŖşnce sistematiği içinde, kurulu düzeni haklı, geçerli, meŖru

bulan, dahası, bu düzenin kaçınılmaz ve alternatifsiz olduğuna inanan bir gençliktir. Bugün gençliği tahlil ederken, bu düşünce sistematığı içinde, bunlara inandırılmış olduğunu gözönünde bulundurmalıyız.

Mazlum: Özlem iyi bir noktaya geldi. Bugün gençlik açısından örgütlenme ve mücadele sorununu tartışırken, üzerinden hiç atlanmaması gereken bir noktadır bu.

Oligarşinin baskılarını, politikalarını tespit etmek önemli tabii. Ama her şeyi bununla açıklamak da nesnellığe teslim olmaktır ki, devrimci bir yöntem değildir. Faşistler, dinciler, devrimcilerin örgütlemesi gereken gençliği nasıl örgütlemişlerdir? Bu kadar aleni adaletsizliğe, sömürüye ve zulme rağmen, bu kadar geniş bir gençlik kitlesi nasıl devletin yanında olmuştur?

Keza aynı şekilde, bugünkü gençliği tasvir ve tahlil ederken, onlarca şey sıralayabiliriz. Bunu yaparken ana halkaları, gençliğin düşünce ve davranışlarına yön veren esas olguları atlarsak, bütün bu tahliller bir işe yaramaz.

Gençliğin neden örgütlenemediğini, mücadeleye katılmadığını anlamak yerine, kolay yoldan gençliği yargılayıp mahkum edip işin içinden çıkılır. Nitekim örgütlü gençlik kesimlerinin kendi dışlarında kalan geniş kesimlere zaman zaman böyle bakabildiği de sır değildir.

İster yüksek okullardaki gençliğin olsun, ister ortaöğrenim gençliği, bunların önemli bir kesimi, düzenden ve ailelerinden aldıkları yüzeysel kültürle okul bitirip, **kendilerine bir yaşam kurmak isteyen** bir kitleyi oluşturmaktadırlar. Böyle olmasında şaşılacak bir şey de yoktur. Bizim gibi, sosyal güvence diye bir şeyin olmadığı, işsizliğin, yoksulluğun her geçen gün daha geniş kesimleri pençesine aldığı bir ülkede insanlar doğal olarak yaşamanın yollarını arayacaktır. Gençlik de arıyor.

Bu noktada, ideallerine, düşüncelerine yön veremediğimizde, ortalama maaşlı bir “iş” onu düzenle bütünleştirmeye yetecektir. Veya tersinden “işsizlik” onu teslim alabilecektir.

Gençliğin içinde bulunduğu psikolojik ve kültürel şekillenışı iyi bilmek ve kitle çalışmasında bunu dikkate almak, işte bu açıdan çok önemlidir. Onların bu beklentilerini bilerek bıkmadan uğraşılmak durumundadır. Okullardaki bir kaç gösteriyle, sınırlı dağıtılan birkaç bildiri ve dergiyle *“kitleler aydınlanmaz.”* Böyle bir şekillenmeyi değiştirmek, ona yeni bir yön vermek o kadar kolay değildir. Yapacağım şu alıntıda denildiği gibi *“Bir anda ve yoğun emek verilmeden, kitleleri, özveri gerektiren büyük mücadelelere katacaklarını düşünenler, kitlelere yabancıdır.”* (M. Ali Baran, Zafer Yolunda Kurtuluş, sayı: 17)

Düşüncelerimizi gençliğe yeterince ulaştıramamamız, yeterince açık bir biçimde anlatamamamız, gençliğin ruh halinin yeterince anlaşılamadığı, taleplerinin, sorunlarının tam olarak tespit edilemediği gibi çok çeşitli yanlar

sıralanabilir. Faşistler, gericiiler, bu eksiklerden de yararlanarak gençliğin çeşitli kesimlerinin arayışlarını yönlendirebilmekte, onları örgütleyebilmektedirler. Keza, kendi ekonomik hakları ve burjuva demokrat anlamda hak ve özgürlükler için mücadele etmekten yana olan demokrat kesimler de mücadele zeminine çekilememiştir. Elbette onların düşüncelerini şekillendiren, “düzen içerisinde meşru bir konumda kalmak”tır. Gençlik örgütlenmesi, bu ihtiyaca da cevap vermek durumundadır; bu kesimleri bu “meşru zeminden” alarak devrimci zemine çekebildiği oranda mücadele genişler. Yukarıda alınan yaptığım yazıda M. Ali Baran’ın bir sözünü daha aktarayım bu noktada: *“Bütün alanlarda olduğu gibi gençlikte de, **gençlik cephesi perspektifiyle** düzene karşı mücadele etmek isteyen hak ve özgürlük arayışı içerisinde olan bütün kesimleri örgütleyip, düzene karşı mücadele ettirme çabası içerisinde olmalı, düşman cephesini mümkün olduğu kadar daraltıp, saflarımızı genişletebilme yeteneğini gösterebilmeliyiz.”*

Özlem: Oligarşinin 26 yıllık politikaları, gençlik açısından önemli, tahrip edici sonuçlar yaratmıştır. Bu ortada. Ama elbette mutlak bir başarısından sözedilemez. 12 Eylül’den çıkışta, 1980’lerin ikinci yarısında gençliğin oynadığı rol, gençliğin devrimci hareketler içinde yerleşmesi, bugün en küçük bir protestoda okuldan atılma gibi cezalarla yüzyüze kalmasına karşın, Türkiye’nin hemen tüm üniversitelerinde örgütlenme ve mücadele etme kararlılığını sergilemesi, oligarşinin başarısızlığının göstergeleridir.

Böyle olduğu için de gençlik üzerinde bir çok oyun oynanmaya, bir çok hesap yapılmaya devam ediliyor. Bu oyunlar, hesaplar, elbette esas olarak da sınıf mücadelesi bakımından oluşan boşlukta gerçekleşme şansı buluyor. Bu boşluktan faydalanarak, gençlik ırkçılaştırılıyor, siyasi, sosyal bir çok konuda tek yanlı şartlandırılıyor, gerici dinciliğin kucağına itiliyor, devrimcilere düşmanlaştırılıyor... Burjuvazi gençliği ne kültürel ne de ekonomik olarak tatmin edemez. Gençlik içinde gerici, faşist, ırkçı, dinci akımlar bunun için geliştiriliyor. Gençliği bunlar aracılığıyla düzen içinde tutmaya çalışıyor. Devrim mücadelesinin fiili ve politik etkisinin gerilediği koşullarda, faşist gerici örgütlenmeler, hak, adalet, vatanseverlik üzerine demagojilerle, gençliğin arayışlarına cevap vererek onları örgütlemeye çalışıyor.

İddialı bir gençlik örgütlenmesi, bunlardan kendini de sorumlu tutmalıdır. Bir çok konu için misal verdiğimiz gibi, *“Bu nasıl oluyor”* değil, *“neden engel olamıyoruz, nerede eksik kalıyoruz?”* sorularını sormalıyız. tespit etmek yetmez, değiştirmeliyiz.

Kemal: Evet, gençlik örgütlenmesinin görevi budur. Bu konuya devam edeceğiz. Gençlik örgütlenmesinin görevlerini somutlamaya çalışacağız. Ancak ben sohbetimizin bugünkü bölümünü, sorunun başka bir boyutuyla tamamlamak istiyorum. Biliyorsunuz, yozlaşma ve yozlaşmaya karşı mücadele-

le son zamanlarda daha çok gündemimizde bir konu. Ve bu konuyla depolitizasyon arasında da doğrudan bir bağ var.

Gençliği politika dışında tutmanın en geçerli yöntemleri, kültürsüzlük, bencillik, kolaycılık, hayaller aleminde bir yaşam ve ona farklı bir kimlik vermektir. Gençliğin örgütlenmesinden bahsediyorsak, bir yanıyla da bu dejenasyonla savaşılmasından da bahsetmek durumundayız. Yozlaşma depolitizasyonu pekiştiren en önemli unsurlardan biridir.

Kültürel faaliyetler, yozlaşmaya karşı tavır, çoğu kez tali konular olarak görülüyor; asıl olan faşizme, emperyalizme yönelik “eylem”lerdir gibi algılanabiliyor. Oysa yozlaşmaya kaynaklık eden engellerin aşılması, etkisizleştirilmesi, gençliğin örgütlenme ve mücadelesinin dışında değil, tali değil, bu mücadelenin kendisidir zaten. Çünkü bu noktalardaki engeller aşılamadığında ne örgütlenme, ne mücadele gelişmemektedir. Okullardaki polis işgali kadar, okulların etrafını sarmış ve uyuşturucudan fuhuşa kumara kadar her türlü pis işin çevrildiği “kafe” türü yerlerin varlığı da büyük sorundur. Ve bunlar, belki de bazen polis işgalinden daha fazla mücadelenin önünde barikattır. Gençliğin bunlara karşı da bir programı olmalıdır.

Bu haftaki sohbetimizi burada noktalıyoruz. Haftaya aynı konuya devam edeceğiz. şimdilik hoşçakalın.

Konu: Gençliğin Örgütlenme ve Mücadele Sorunları -1

Gençliğin sorunları Dev-Genç geleneği ve çizgisiyle çözülür

Merhaba! Gençlik konusunun ikinci bölümüyle sohbetimize devam edeceğiz. İlk bölüm üzerine öğrenci arkadaşlarımızla da sohbetlerimiz oldu. Gençlik örgütlenmeleri sonuçta buldukları okullarda çeşitli konularda bir mücadele yürütüyorlar. Ama esas olarak öne çıkan şu: **Bugün gençliğin ekonomik demokratik mücadelesini örgütleyemiyoruz.** O halde üzerinde en fazla durulması gereken sorun da bu olsa gerek. Sorunun üzerinde durmanın birinci yönü, bu konuda tüm devrimci öğrencilerin teorik bir netliğe sahip olması gerektiğidir. İkinci yönü ise, pratik bir yoğunlaşma ihtiyacıdır. Şimdi ilk açıdan, yani teorik açıdan açalım biraz konuyu. Buyur Özlem.

Özlem: Kısa bir tarif yaparsak; ekonomik-demokratik mücadele, veya bunun okullardaki ifadesi olarak “akademik” mücadele, gençliğin doğrudan eğitim, öğretim ve okuma koşullarıyla ilgili talep ve sorunlarını kapsayan mücadeledir. Proletaryanın mücadelesi temel olarak üç cephede yürütülür (politik mücadele, ekonomik-demokratik mücadele, ideolojik mücadele) diyerek ortaya koyduğumuz anlayış, esas olarak gençlik alanında da bu ilişkinin nasıl şekillenmesi gerektiğini gösterir bize. Fakat gençliğin üretim sürecinin dışında ve “geçim” sorununu doğrudan üstlenen bir kesim olmaması, doğal olarak bir yaklaşım farklılığı da yaratıyor.

Gençlik özellikleriyle birleştiğinde bu zaman zaman akademik mücadeleye karşı bir küçümsemeye veya yadsımaya dönüşebiliyor. Bu anlamıyla da tartışma yeni bir tartışma değil. Biraz uzun olacak ama, konunun daha iyi anlaşılmasına hizmet edeceği için Lenin’den bir olay ve bazı tesbitler aktarmak istiyorum.

Rusya’da 1905 Devriminin yenilgisinin ardından, yaklaşık üç yıl sonra, Petersburg Üniversitesi öğrencileri akademik taleplerle eylem kararı alıyorlar. Bir grup öğrenci, bu kararı yanlış buluyor ve Lenin’e bir mektup yazıyor-

lar; şöyle diyorlar mektuplarında:

“Biz öğrenci gençliğin faaliyetini ancak genel politik faaliyetle bağlantılı olarak düşünüyoruz. Bunun ışığında biz akademik bir faaliyete karşı çıkıyoruz.”

Lenin, bu mektuba cevap verirken akademik mücadeleyle politik mücadele ilişkisini de somut bir şekilde ortaya koymuş oluyor. Lenin cevaben şunları söylüyor:

*“Böyle bir dayandırma **tamamiyle yanlıştır**. Devrimci slogan –öğrencilerin ve proletaryanın eşgüdümlü bir politik faaliyeti hedeflenmelidir vb.– burada daha geniş, çok yönlü mücadele ajitasyonuna ilişkin canlı bir yönlendirme aracına değil, hareketin değişik aşamalarındaki farklı biçimlerine mekanik olarak uyarlanan cansız bir dogmaya dönüştürülüyor. Oysa devrimci öğretilerin 'son sözü'nü tekrarlamak babında eşgüdümlü bir politik faaliyeti ilan etmek yetmez. Her türlü olanaktan ve koşuldan yararlanarak önce, kitlenin mutlakiyetle olan çelişkisinin şu veya bu unsurunu öne çıkararak politik ajitasyonu yürütmeyi bilmek gerekir.”*

Alıntıya devam edeceğim ama arada şuna dikkat çekeyim; mesele şu veya sloganı, örgütlenme biçimini tekrarlamak değil, mücadelenin somut sorunlarına çözümler üretmektir. Bu yapılamadığında, en doğru söz, bir “dogma”ya dönüşebilir, diye uyarıyor Lenin.

Devamında öğrenci hareketinin “politikaya zamansız geçişinden korku duyarak” önceden zorunlu aşamalara bölmek gibi mekanik bir yaklaşım ne kadar yanlışsa, kitlenin mevcut durumunu yok sayan sığ bir perspektifle, bunları hesaba katmadan politikalar geliştirmenin de o kadar yanlış olduğunu belirtiyor.

Reformist, statükocu kaygılarla gençliğin politikleşmesi karşısına çıkanlar kadar, akademik mücadeleye yönelik küçümsemeyi de eleştiriyor:

*“Öğrenci gençliğin yeni kuşağının hareketinin başlangıcı da akademik mücadeledir ... Böyle koşullar altında, sosyal demokrasi 'akademik bir harekete' karşı çıkarsa, büyük bir hata işlemiş olur. Hayır, partimize bağlı öğrenci grupları bütün çabalarını bu tür hareketlerin desteklenmesine, genişletilmesine ve ondan faydalanılmasına yöneltmelidir. Sosyal demokrasi, hareketin bütün diğer ilkel biçimlerine gösterdiği gibi akademik harekete desteğinde de, öncelikle ve özellikle, **çelişkileri harekete geçirmeyi** gözetir; burada da, okul sıralarında ilk politik çelişkilerini yaşayan, geniş tabakalara ideolojik ve örgütsel etkide bulunmaya çaba harcar.”*

Sözünü ettiğim yazıyı şöyle bitiriyor Lenin: “Küçük akademik gelişmelerin küçük başlangıcı aslında büyük şeylerin başlangıcıdır, çünkü onu –bugün olmazsa yarın, yarın olmazsa ertesi gün– büyük gelişmeler izleyecektir.” (Gençlik Üzerine, Lenin, syf. 37, 38, 41)

Kemal: Diyebiliriz ki, akademik mücadelenin hemen her boyutunu özetleyen bir bölüm aktardı zlem. Bize kalan buradaki bazı noktaları açıp, somutlamak olacak.

Mücadele ve eylem biçimleri, propaganda biçimleri ve keza örgütlenme biçimleri konusunda mekanik, Şabloncu olunmamalıdır. Herhangi bir eylem ve örgütlenme biçimi, kendi başına reformist ya da devrimci değildir. Onu devrimci veya reformist yapan hangi bütün içinde, hangi anlayiŐla yapıldığıdır.

Mesele, bir Şekilde düzenin saflarında hapsedilmiş gençliği oradan ıkarılabilmektir. Başka bir deyişle, kitleleri kendi sorun ve talepleri temelinde bir araya getirmek, eğitmek, g oluşturmak ve düzene, düzenin Şu veya bu uygulamasına karşı seferber edebilmektir. Buna hizmet eden her trl çelişki, her trl mücadele aracı ve örgütlenme biçimi değerlendirilmelidir. Lenin'in belirttiği gibi, *“düzenle olan çelişkisinin Şu veya bu unsurunu”* ne çıkarıp onun üzerinden geliŐtirilebilir mücadele.

Sohbetimizin nceki bölümünde de vurguladığımız gibi, gençliğin düzen içindeki zlem ve hedeflerini, sıradan duygularını, etkisi altında kaldıkları çarpık kültürlerini doğru bir biçimde tahlil ederek, hangi kesimlere nasıl yaklaŐacaĐımızı somut ve ayrıntılı biçimde tespit ederek bunlara uygun bir çalışma geliŐtirilemezse, doğal olarak mevcut kısırlıktan kurtulunamayacaktır. Hemen sonuç almak istemek, başka deyişle sabırsızlık, kitle çalışmasında sabır ve ısrarın önünde engel olmakta, bir noktadan sonra kitleleri rgtleyebileceğimiz konusunda yılgınlık, umutsuzluk baŐgstermektedir. Bu ise çeşitli sapmaların da kaynağıdır; böylesi bir olgu, kimilerini tamamen akademik mücadeleye hapsederken, kimileri de akademik mücadeleden kopup tamamen “politik” alana hapsolmaktadır.

Mazlum: 1960'ların ikinci yarısından beri ülkemizde onlarca yerel, merkezi gençlik örgütlenmesi geldi geçti. Ve Şu bir gerçek ki, Dev-Genç izgisi, ülkemizde akademik mücadeleyle politik mücadele arasında bugüne kadar oluşmuş en uyumlu geleneğin de temsilcisidir. Akademik mücadeleyle politik mücadeleyi böyle tutarlı ve istikrarlı biçimde birleştiren başka hiçbir gençlik örgütlenmesi yoktur. Bu anlayiŐın temeli, devrimcilerin önderliğinde çok sağlam biçimde atılmıştır. Bu temelın nasıl atıldığını gösterecek bir alıntıyla devam edelim.

1969 Haziranı, gençliğin mücadelesinin olduğua yükseldiği bir dönemdir. TBMM'nin niversite reform tasarısını kanunlaŐtırmaması üzerine, Ğretim yeleri bu durumu protesto ediyor. Devrimci Gençlik de Ğretim üyelerini desteklemek amacıyla birçok fakülteyi işgal ediyor. Talepler tamamen akademiktir, işte bu gelişme karşısında o günlerdeki yaklaşımlar Şöyleydi:

“Bu olayların öncesinde.. FKF Merkez Yürütme Kurulu, fakültelerindeki fi-

kir kulüpleri yöneticilerine, akademik nedenlerle de olsa öğrenciler arasındaki bir kıpırdanışın hemen başına geçilmesini, **akademik nedenlerle** başlayan harekete her zaman politik bir nitelik kazandırılabilceğini söyledi... Buna rağmen, Doğu Perinçek ve arkadaşlarının SBF'deki temsilcilerinden Cemiyet ve Fikir kulübü başkanları ortak bir bildiri yayınlayarak, yapılacak herhangi bir boykot veya işgalin **tembel öğrenci hareketi** olacağını, bu hareketin kesinlikle karşısına dikileceklerini açıkladılar. Yine aynı günlerde, FKF üyesi olan AÜTB ikinci başkanının da imzasıyla 'bugünlerde yapılacak bir gençlik hareketi siyasi iktidarın işine yarar, vb...' gibisinden saçma sapan tahlillerle dolu bir bildiri daha yayınladı." (THKP-C Dava Dosyası, syf. 306, Yar Yayınları)

Bu anlayış ve gelenek, 1970'li, 80'li, 90'lı yıllarda da hep geçerli oldu esasında. Dev-Genç hemen hiçbir dönem, bir tek yanlılık içine düşmedi. Koşullar bazen politik sorunları öne çıkartır, bazen akademik sorunları; orada doğru politik önderliğin kıstası, tuzağa ve kısır döngüye dönüşebilecek tek yanlılık içine buna rağmen sürüklenmemektir. Mesela 1970'lerin sonunda anti-faşist mücadele ön plana çıkan sorundu. Buna rağmen, akademik talepler, kültürel faaliyetler ihmal edilmemeye çalışılmıştır. Şurası açık ki; bir gençlik örgütlenmesi, akademik mücadeleyle politik mücadeleyi bütünleştirdiği ölçüde güçlenir, bu bütünlük bozulduğu ölçüde o kaçınılmaz olarak zayıflayacaktır.

Kemal: Evet, sanırım bu bütünlüğün önemini ortaya koymuş olduk. Şu sonuç ortaya çıkıyor, bugün akademik mücadeleyi şu veya bu biçimde küçümsemek, şu veya bu gerekçeyle ihmal etmek, içine düşebileceğimiz en önemli yanlışlardan biridir.

Özlem: Fakat şunun da gözönünde bulundurulması gerekir, bugün oligarşi, gençliğin ekonomik-demokratik-akademik mücadelesi karşısında, tüm öteki kesimlere davrandığından daha saldırgan ve acımasız davranmaktadır. Tabii gençliğin kitlesel bir cevap verememesi de bu pervasızlığın sahiplerini daha da cesaretlendirmektedir... Bu da gençlik açısından adeta bir kısır döngü yaratıyor. Okuldan atma, uzaklaştırma gibi baskı ve cezalar, gençliğin önüne bir barikat gibi dikiliyor. Tabii ki bunu aşacak yolları bulmalıyız. Kitlelerin içine girip, bu kaygıları ve korkuları dağıtacak yöntemler geliştirmeliyiz.

Hali hazırda, kimi üniversitelerde devrimcilerin okula bile gitmediği veya gidemediği bir ortam oluşmuş durumda. Böyle bir ortamda ise elbette sistemli, kapsamlı, planlı bir kitle çalışmasından söz etmek pek mümkün değildir.

Aslında şunu da belirtmek gerekir; faşistler, dinciler, kimse hakim değil kitleye. **Apolitizm** hakim. Bunu kırmak üzerine ise daha fazla yoğunlaşmak

gerekıyor. Daha kalıcı örgütlenmeler için farklı yöntemler, farklı bir dil geliştirmek gerekiyor.

Mazlum: Bu noktada da dönüp dönüp kitle çalışması üzerinde ducağız tabii. Çünkü başka yolu yok. Gençliğe, sorunlarına bir bütün olarak vakıf olmak gerekir. Vakıf olmak, sorunları alt alta sıralamak değildir. Bir kaç bildiriyle, afişle şu şöyle çözülür demek de tabii ki kitle çalışması değildir. Geçen sohbetimizde M. Ali Baran'dan aktarıldığı gibi, böyle bir tarzla sonuç almayı beklemek, boşunadır. Zaten böyle olamayacağının kanıtı da bizzat bugünkü somut durumdur. Kitle çalışması ve bunun sonucunda kitlelerle **kalıcı** ilişki kurmak, bunun ötesinde bir muhtevaya sahiptir. Devrimci kadrolarla, gençliğin örgütlenmeleriyle kitleler arasında farklı türden bir bağı gerektirir. Kitleler, sorunlarına çözüm bulunmasını ister. Söz konusu olan ekonomik-demokratik (veya akademik) mücadeleyle, bu daha da önemlidir. *“Elbette, gençliği kimi reformistlerin yaptığı gibi, ekonomik taleplerle sınırlandırıp, düzen içi çözüm arayışlarında tutmayacağız.”* Ama ekonomist bir anlayışı etkisizleştirmenin yolu da, gençliğin çok çeşitli taleplerini, tepkilerini örgütlemek, belli bir hedefe kanalize etmekten geçer.

Özlem: Sanırım tüm bu açılardan da varolan gençlik örgütlenmelerinin/derneklerinin daha etkili, işlevli, kapsayıcı hale getirilmesi de öncelikli sorunlardan biridir. Çok genel anlamda *“varolan dernekleri güçlendirmek, öğrenci örgütlenmesinin olmadığı yerde yenilerini kurmak”* anlayışıyla hareket edilecektir. Fakat varolanları güçlendirmenin hangi temelde gerçekleştirilebileceği, hem gençlik konusunda, hem demokratik kitle örgütlerinin niteliği konusunda daha somut ve net olmayı gerektirir.

Bir DKÖ'nün kuruluşu ve işleyişinde, her zaman söylediğimiz gibi demokratik merkezîyetçilik ilkesi esas olacaktır. Bu noktada kitle katılımı, toplantıların yürütülüş tarzı, iç işleyişi mutlaka demokratik esaslar üzerine oturmalıdır. Derneklerde ona katılma kıstasına sahip olan herkes, eşit haklara sahip olmalı, kendini özgürce ifade edebilmeli, karar hakkına sahip olmalıdır.

Yani klasik olarak “Demokratik Merkezîyetçilik” diye adlandırılan ilkeye, gençlik örgütlenmeleri içinde canlılık kazandırılmalıdır. Bu, bir gençlik örgütlenmesinin daha geniş gençlik kitlesi için bir çekim merkezi haline gelmesinin olmazsa olmaz şartlarından biridir.

Kemal: Tabii, aslında bu konuda da geleneğimiz içinde çok etkileyici örnekler var. Ta FKF'nin, Dev-Genç'in 60'lı yıllardaki örnekleri var. Tüm fakültelerin bir foruma dönüştürüldüğü, binlerce öğrencinin katılımıyla kararlar alındığı örnekler var. Mesela 90'lardaki boykot komiteleri gibi örnekler var. Öğrenci Meclisleri deneyimi var.

Öncelikle gençlik derneklerinin kendi üyeleri arasında bunu hayata geçir-

mek, gençliğin mcadesinin gelişmesinde önemli bir rol oynayacaktır. Böyle bir sürecin parçası olan her Dev-Genli, neyi nasıl yapacağını bilerek, en geniş kitleler içinde daha güvenli, inisiyatifli ve iradi hareket edecektir. Ki, devrimci gençliğe tek tek bu güveni, iddiayı kazandırmak da eğitimin, kitle çalışmasının, gençliğin örgütlenmesinin en önemli yanlarından biri olarak görülmelidir.

Gençlik meclisleri tarzındaki örgütlenmelerin, bugün için kurumsal olarak oluşturulup oluşturulmaması bir yana, bu tür örgütlenmelere hayat veren anlayış, sürekli gündemde tutulmalı, mevcut gençlik örgütlenmeleri içinde de hayata geçirilmeye çalışılmalıdır.

Meclisleri gündeme getiren anlayış ve ihtiyaç nedir; önemli olan gençliği hala büyük oranda etkisi altında tutan düzen ideolojilerine karşı savaşıp, bu ideolojileri yenmek için gerekli koşulların oluşturulması ve g toplamaktır. Dediğim gibi önemli olan bir anlayışa, böyle bir kültüre sahip olmak, bu kültürü geliştirmektir. Bu koşullara göre meclis bünyesinde olur, dernek bünyesinde olur, hiçbir kurumsal örgütlenmeye sahip olmadan da olur.

Bugün gençliğin sorunlarından biri *“iktidarın gençliği kaale almaması, gençliğe söz, karar hakkı vermemesidir”* diyoruz değil mi? Burada gençliğin taleplerinin dikkate alınmaması kadar önemli bir başka nokta, gençliğin aşağılanması, toplumsal bir kesim olarak yok sayılmasıdır. O halde bir gençlik örgütlenmesi, işe, kendi bünyesinde bu “kaale alınmama” durumuna, söz ve karar hakkı gasbına son vererek başlamalıdır. Sorun, bugün düzenden veya daha sınırlı anlamda lise ve üniversitelerdeki sistemden memnun olmayan, hak ve adalet isteyen bütün gençlik kesimlerinin kendilerini ifade edebileceği yerler yaratmaktır. Gençlik rgtlenmesi demek, esasında bu demektir. Kitle yoksa, dernek bir Şey ifade etmez elbette. Ama dernekler de kitle için kendilerini ifade edebilecekleri bir yer olmalıdır. Bu anlamda işleyişiyle, yaşayışıyla, ilişkileriyle, sıradan olmamalıdır hiçbir gençlik derneği.

Mazlum: Burada sınıfsal ve sosyolojik açıdan bir yanlığya da düşülmemelidir. Gençlik, halk sınıf ve tabakalarından ayrı, onlardan soyutlanmış bir güç değildir. Kendine özgü bazı özellikler taşısa da, geldiği sınıf ve tabakaların özelliklerini taşır, ona göre Şekillenir.

Bu anlamda gençlikte karşı karşıya olunan sorunlar, kısmen diğer alanlarda da geçerli olan sorunlardır. Her dönemin sorunlarını, taleplerini doğru tespit etmek gerekir. Bugün gençlik örgütlenmelerinin içinde bulunduğu durumu 12 Eylül’le izah etmek de yerinde değildir. 1980 sonlarında, 90 başlarında gençlik kitesellik ve militanlık boyutuyla, önemli bir atılım yapmış, ancak sonra tekrar bir gerileme yaşanmıştır. Apolitizm asıl bu süreçte pekişmiştir. Nasıl, hangi yöntemlerle pekiştirilmiştir, oligarşinin politikalarının henüz gençliği tam kuşatamadığı yanlar nelerdir? Kitle çalışmasına, propagandaya, yeni bir dil geliştirmeye dair tüm sorular, ancak bu tartışmalar yapıla-

rak cevaplanabilir. Ama burada kısaca Şunu belirtebiliriz:

Oligarşi ne yaparsa yapsın, gençliğin bazı karakteristik özelliklerini yokedemiyor. Hele bizim gibi ülkelerde, az çok aydın karakteri taşıyan bir gençliği tümüyle susturmak mümkün değildir. Nitekim susturamamıŐlardır. Gençliğin kimi kesimleri var ki, kendi akademik hakları konusunda duyarlıdır. Kimi kesimler, hemen hiçbir konuda tepki göstermezken, faşist saldırılar söz konusu olduğunda mücadelede yer alıyorlar. Kimi kesimler var ki, yozlaşmadan rahatsızdırlar. Kimi kesimlerin anti-emperyalist duygu ve tepkileri güçlüdür... Sonuçta bu tepki ve duyarlılıkların hepsi bir yerlere kanalize olacaktır ve kısmen olmaktadır da. EĞer devrimci gençlik, mevcut örgütlenmeleriyle, çalışma tarzıyla çekim merkezi olamazsa, elbette bu duyarlılıkları başka güçler istismar eder.. Mesela, emperyalizme karşı tepkileri faşistler, “Atatrklk dernekleri” vb. altında örgütlenen “ulusalcılar” kendi kanallarına çekerken, mesela, yozlaşmaya karşı duyulan tepkiyi de islamcılar rgtleyebilir... Bu tepkileri devrimci gençlik örgütlenmesi içinde düzene karşı kanalize etmek için mutlaka yapılabilirler Şeyler vardır. Fakat bunu yapabilmek için bu duyarlılıkların her fakülte, sınıf özelinde somut olarak tespit edilmesi, kitlelerle bu duyarlılıkları ynlendirebileceğimiz bir bağ içinde olunması gerekir. İlişkiler, eylemler, sloganlarımız, bildirilerdeki dilimiz, afiŐlerimiz, yaşam biçimimiz, her Şey bu bağın bir biçimi ve parçasıdır.

Kısacası, duyarlılıkları kucaklayabilecek kapasiteye, yanlış, çarpık, apolitik düşüncelerle savaŐma cesaretine, güvenine ve en önemlisi de bu savaşı yürütebilecek araç ve örgütlenmelere sahip olmalıyız. **Gençlik kadroları, gençlik örgütlenmeleri**, kendilerine daha fazla güvenmeli ve daha iddialı olmalıdırlar.

Özlem: Bu dileğine katılıyorum ben de. Gençliği örgütleyecek olan, bgnk sorunları üzecek, mevcut durumu değiştirecek olan Dev-Genç izĐisi ve geleneğidir. Tabii genç arkadaşlarımız bu tarihi çok iyi zmsemelidirler. Mesela bu sohbet içinde ele alıp tartıştığımız akademik mücadele-politik mücadele ilişkisi, gençlik kitlelerinin karar ve eylem süreçlerine katılımının sağlanması, gençlik kadrolarının sahip olması gereken nitelikler gibi pek çok sorunun cevabı, bu tarihin değişik evrelerinde zengin biçimler içinde var. Gençliğin kiteselleŐmesi yalnız bu izĐide mümkündür; “*İniyasitif, koordinasyon, kolektifler*” gibi adlar altında bunu yapmaya çalışan reformizm hiçbir zaman bunu baŐaramadı. Çünkü sorun sadece **rgtlenmenin biçiminde** değil. Daha bütünlüklü. Şu veya bu biçimde “gençliğin kiteselleŐmesini” sağlamak adına ortaya çıkan reformistler, daha en başta gençliği gençlik yapan özellikleri mahkum etmektedirler. İlk bölümde de sözettiğimiz “Gençlik hareketi” kmsemesinin altında bu vardır. Gençliğin sahip olduğu militanlık, radikallik, dinamizm, en st düzeyde sorumluluk ve duyarlılık, en st düzeyde fedakarlık ve cüret, reformizmin mahkum etmeye çalıştığı özellikler-

dir. Bunun karşısında ‘‘ağır, oturaklı’’ reformizmin statükoculuğu vardır. Böyle bir anlayış, gençliğin hangi sorununa çözüm, hangi ihtiyacına cevap olabilir!

Dediğim gibi, çözümler, cevaplar, 1960’ların sonlarından bugüne gelen Dev-Genç’tedir. Fakat bu tarihe ‘‘reçete’’ aramak için değil, kavramak için bakılmalıdır. Farklı sorunlar, farklı dönemler, farklı çözümleri gerektirir. Dev-Genç’in tarihinde bu yaratıcılığu bulabiliriz her şeyden önce.

Kemal: Evet arkadaşlar ve sevgili okurlarımız, gençlik üzerine sohbetimizi yavaş yavaş sona erdirelim burada. Özetlemek gerekirse; gençliğin bugünkü belli başlı ihtiyaçlarını şöyle sıralayabiliriz: Kitleleşmenin önünü açacak sabırlı bir kitle çalışması; mevcut dernek tarzı örgütlülöklere kitlelerin kendini ifade edebileceği bir işleyiş kazandırılması, az çok örgütlü, duyarlı gençliğin gücünü birleştirmesini sağlayabilecek cephe anlayışıyla hareket eden örgütlenmeler, gençliğe yönelik faşist saldırılara, yozlaştırma saldırılarına, soruşturma terörüne karşı gençliğin kendini savunabileceği örgütlenmeler.. Gerek bu saydıklarımız, gerek yukarıda söylediklerimiz, bunların hiçbiri tek başına bir reçete değildir, olamaz. Zaten genel olarak mücadele ve örgütlenmenin bu tarz reçeteleri yoktur. Ama bunlar doğrultusunda atılacak her adım gençliğin önünü açacaktır. Mücadele ve örgütlenmenin sadece bir yanını oluşturması gereken konulara, biçimlere hapsolmak, seslendiğimiz kesimlerin daralması demektir. Tersine bunu genişletmeliyiz; örgütlenme mücadeleyi, mücadele örgütlenmeyi büyütecektir..

Evet sevgili okurlarımız, bir sonraki sohbetimize kadar şimdilik hoşçakalın.

Konu: Hapishanelerde Mücadele -1

Tutsak düşmek başka, teslim olmak başkadır!

Sevgili Yürüyüş okurları merhaba! Merhaba, bugünkü sohbetimizin de konusu olan büyük direnişin bayrağını taşıyan direnişçilerimiz.

Evet bu haftaki sohbetimizde hapishaneleri ele alacağız. Daha tam bir deyişle, konumuz “hapishanelerde mücadele”. Sohbetimize F Tipleri’nden yakın zamanda tahliye olan Ertuğrul arkadaşımız da katılıyor. Hapishaneleri, **bir mücadele alanı olarak** ele alıp, bu alanın özelliklerini ve bu özelliklere uygun politikaları tartıştığımızda, 7. yılına giren direniş, neden ve nasıl devam ediyor, bunu da bir kez daha somut olarak görmüş olacağız.

Hepimizin bildiği gibi, hapishaneler, Türkiye solunun tarihinde oldukça ağırlıklı bir yer tutuyor. Dolayısıyla, hapishanelerde mücadele ve direniş üzerine de geniş bir külliyat var. Ama bu külliyatın geniş hacmine karşılık, teorik olarak çoğu kesim açısından hapishanelerde mücadele meselesi yüzeysel geçirilmiştir ve öyle yapılmaya devam edilmektedir.

Mesela sık sık “*Sol kendi gündemiyle meşgul*” deniyor. Kuşkusuz, solun sürekli olarak işkenceler, hapishaneler, infazlar üzerinden siyaset yapması, daraltıcı bir yan taşır. Ancak bunu yine de “*solun kendi gündemi*” olarak adlandırmak yerinde bir tanımlama değildir. Çünkü hapishaneler meselesi “*solun kendi gündemi*” değildir. O zaman bu sohbetimize şöyle başlayalım: Hapishanelerin halkla, halkın mücadelesiyle ilgisi nedir?..

Mazlum: Aslında bu soru, ülkemizdeki devrim mücadelesi açısından son derece önemli ve doğru cevaplanması gereken bir sorudur. Öyle ki, birazdan daha somut da göstereceğimiz gibi devrimci halk iktidarını kurma hedefinde ne kadar iddialı, tutarlı ve kararlı olduğunu da gösteren konulardan biridir.

Öncelikle kısaca şunu belirtmeliyiz: Bilindiği gibi, örgütsüz, kendiliğinden mücadelelerle iktidarı almak, devrimci halk iktidarını kurmak mümkün değildir. Halkın sömürü ve zulme karşı tepkilerini aynı cephe içinde birleştirip güçlendirecek ve iktidara yöneltecek önder bir güç gereklidir. Bu önderliğe

devrimciler taliptir. Bu anlamda da devrimcilerin güçlenmesi demek, halkın iktidar mücadelesinin güçlenmesi demektir. Yani, bu da faşizmin sonunun yaklaşması demektir.. Faşizm bu sonu engellemek için öncelikle devrimcileri safdışı bırakmayı esas alır. Devrimcileri yoketmek, örgütlülüklerini dağıtmak, halkla bağıını koparmak ve etkisizleştirmek, düzen için varlık yokluk meselesidir.

Bunun için başvurduğu şiddet –işkence, infaz, kaybetme vb.– politikasının yanında kullandığı pek çok araçtan biri de hapishanelerdir. Üstelik hapishaneler kendi hukuk sistemi çerçevesi içinde ve son derece **yasal** ceza infaz kurumlarıdır. Yani bu açıdan infazlara, faili meçhullere göre oligarşi için çok daha elverişli araçlardır.

Kısacası şöyle diyebiliriz; emperyalizm ve işbirlikçileri açısından hapishaneler devrimcileri safdışı bırakarak, halkın mücadelesini engellemenin temel araçlarından biridir. Halkın mücadelesiyle ilgisi bu noktada çok açıktır tabii ki.

Ertuğrul: Bu noktada isterseniz, sorunun ikinci boyutuna geçebiliriz. Faşizm devrimcileri sadece hapishanelere doldurmakla yetinmez. Esas olan tutsak edilmiş devrimciyi orada teslim almaktır.

Tutsak olsun ya da olmasın her devrimcinin tutsaklığa bakış açısı, hapishaneleri kavrayışı net olmalıdır. Tutsaklık her devrimcinin karşılaşabileceği bir bedeldir. Ve eğer tutsaklık doğru kavranamamışsa, devrimci bu bedeli nasıl ödeyeceğini bilemez, savrulur, devrimci mücadelenin dışına düşer. Ki faşizmin istediği de budur. Devrimciyi tutsak etmek, faşizmin ilk adımındır. Faşizm bununla devrimciyi **fiziki olarak** mücadeleden koparmıştır. İkinci ve daha önemlisi ise, bizi **düşünsel olarak da** devrim mücadelesinden uzaklaştırmak, yani teslim almaktır. Bu yüzden bizi dört duvar arasına kapatmakla yetinmez. İkinci adımında, hapishaneleri devrimci tutsakların düşüncelerini teslim alma aracı haline dönüştürmek vardır. Ve bu ikinci adım, **özel bir hapishaneler politikasını** gerekli kılar. Eğer böyle bir amaç söz konusu olmasaydı, tutup dört duvarın arkasına atmak oligarşiye yeterdi. Yetmediği için özel politikalar geliştiriliyor. Zaten esir durumundaki insanlara **“teslim olun!”** diye çağrılar yapmanın anlamı işte burada saklıdır. Veya ozanın **“mesele esir düşmekte değil, teslim olmamakta”** dediği ayrım noktası işte budur.

Daha düz bir şekilde söylessek, tutsaklık başka şey, teslimiyet başka şeydir. Faşizm aradaki bu farkı elbette gayet iyi biliyor ve birincisiyle yani tutsak etmekle yetinmeyip ikincisini, yani düşünsel olarak teslim almayı sağlamaya çalışıyor.

Bu politika, devrimci mücadelenin gücüne ve durumuna göre, egemen sınıfların içinde bulunduğu duruma göre, farklı dönemlerde farklı yöntemler içerebilir.

Kemal: Bu farklı dönem ve farklı politikalar meselesini somutlamak için 12 Eylül dönemini ele alalım isterseniz; Cunta onbinlerce devrimciyi hapis-hanelere doldurmuştu ve onlara **“siz siyasi değil, askeri tutsaksınız”** diyordu. Bu, öylesine bir söz değildi kuşkusuz. Bu sözün özü şuydu. Hapishanede bulunan tüm personel, subayından astsubayına, askerinden aşçısına kadar tutsağın komutanıdır. Tutsak onların karşısında “hazırolda” duracak, onların tüm talimatlarına uyacak, asla emirlere ve üstlerine karşı gelmeyecektir. Dayak da yese, küfür de işitse, işkence de görse, ses çıkarmayacak, diremeyecektir. Tek tip elbise giyecek, saçları üç numara kesilmiş olacak, kısacası, cunta ne şekilde emrediyorsa, o şekle bürünecektir.

Cuntanın tutuklulara biçtiği **“asker kişi”** statüsü aslında **“teslim olmuş kişi”** demektir. Karşısında hazırolda durulması istenen “asker”, esas olarak düzenin temsilcisiydi. Esas duruş, düzene itaat etmenin göstergesi olacaktır... Yani o esas duruş gösteren artık bir devrimci olmaktan, sömürüye isyan etmekten vazgeçmiş, faşizme, sömürü düzenine biat etmiş bir birey olacaktır. Onbinlerce devrimcinin hapishanelere doldurulmuş olduğunu düşünürsek, böyle bir boyun eğmenin hakim duruma gelmesi durumunda, halkın mücadelesinin ne onulmaz ve onarılması güç bir yara alacağı, ülkedeki devrim mücadelesinin ne kadar uzun bir dönem için bastırılmış olacağı açıktır.

Böyle bir durumda ne yapılacak? Ölünecek ama teslim olunmayacak veya ölmek için, ya teslim olunacak, ya “ara yollar” aranacak... değil mi?

Ertuğrul: Hapishaneler konusunda kavranması gereken temel nokta bu; tutsaklıkla teslimiyet arasındaki bu keskin çizgi hiç gözden kaçırılmamalıdır. Çünkü bu çizginin halkın iktidar mücadelesi açısından da en başta vurgulandığı gibi, büyük önemi var. Çizgi geçilip teslim olunursa, bu, halkın iktidar mücadelesini geriletecek, ama bu çizgi her koşulda korunursa, faşizm hedefine ulaşamayacaktır.

Faşizmin son derece ayrıntılı düşünülmüş, uzun vadeli hapishane politikaları varsa, devrimcilerin de hapishanelere yönelik politika ve taktikleri olacaktır. Hapishaneler de bir mücadele alanıdır sözünün esprisi buradadır zaten. Bu tesbiti, yani **“hapishanelerin de bir mücadele alanı olduğu”**nu teori de herkes kabul eder. Ama iş, bu alana özgü ciddi politikalara, bir mücadele alanı olarak bu alanın kendine özgü çatışmalarına karar vermeye gelince, hapishanelerin **“bir mücadele alanı”** olduğu değil, **“yatılıp çıkılacak yerler olduğu”** düşüncesi ön plana çıkar.

Hapishaneler, sadece devrimcilerin kapalı kapılar ardında tutsak edildiği yerler değil, iki iradenin yani faşizmin ve devrimci iradenin sürekli bir çatışma halinde olduğu mücadele alanlarıdır. Tutsak düşen bir devrimci, eğer hala devrimci olarak kalmaya kararlıysa, savunduklarını savunmaya devam edecekse, bu alanda mücadeleye devam eder. Eğer hapishaneleri bir mücadele alanı olarak görmüyorsa, **“dört duvar arasında neyin mücadelesini ve-**

receğim, esas mücadele dışarıda, o halde kendimi korumalıyım ve cezamı doldurup dışarı çıkmalıyım” diye düşünürse, aslında o artık hiçbir şeyin bedelini ödemiyor ve tutsak düşmeden önceki kavgasını sürdürmüyordur. Çünkü faşizmin sürdürdüğü hapishane politikası karşısında hiçbir politikası yoktur.

Özlem: Burada bir ek yapmakta yarar var sanırım. Burada sanki tek bir devrimciden sözeden bir üslup kullanıyor olsak da, esas önemli olan, süreçler ve halk kitleleri üzerinde belirleyici etkide bulunacak olan örgütlü güçlerin hapishaneler tavrı ve politikasıdır.

Bir mücadele alanı olan hapishanelerde faşizme karşı, faşizmin politikalarını bozacak bir programı olmayan, giderek teslimiyete, çürümeye kapı aralayan bir örgütlülüğün, halkın iktidar mücadelesine önderlik etmesi bir yana, o mücadelenin içinde bir biçimde yeralma konusunda bile ne kadar güvenilir, tutarlı olacağı tartışmalıdır.

Kemal: Yine 12 Eylül'den devam ettireyim ben; 12 Eylül döneminde, hapishanelerde teslim olan örgütlenmelerin o süreçten sonrasında devrim adına hiçbir iddialarının kalmamış olması, bu konuda son derece açık kanıtlar sunmaktadır bize.

Yani *“biz içeride durumu idare edelim, ama dışarıda en Marksist-Leninist, en komünist politikaları izleriz”* diye bir şey, söz konusu değildir. İçeriyle dışarı arasında siyasi çizgi anlamında bir ayırım konulamaz. Emperyalizme, faşizme karşı uzlaşmaz bir direniş çizgisini savunan hareketin pratiği dışarıda da, içeride de bu çizgiye uygun olur. Faşizmle doğrudan karşı karşıya bulunulan yerdeki her olumsuzluk, bir şekilde dışarıya da yansır; uzlaşmacılığın, teslimiyetçiliğin, statükoculuğun teorileştirilmesine zemin hazırlar.

Ülkemizde reformizmin düzen içi teorilerinin üretilmesinde, hapishanelerin son derece önemli bir rol oynadığı yadsınamaz.

Birçokları, 12 Eylül hapishanelerinde izlenen teslimiyetçi çizgiyle, örgüt olarak, kadrolar olarak devrim iddialarını, iktidar hedeflerini kaybetmişler, düzen içi bir solculuk noktasına sürüklenmişlerdir. Yine aynı teslimiyetçiliğin yarattığı ruh hali ve kültür içinde, düzen içi bir muhalefet anlamında bile, radikallikten, militanlıktan en uzak çizgiyi temsil etmektedirler.

Marksist-Leninistlerin önderliğinde başta Metris ve Sağmalcılar olmak üzere cunta hapishanelerinde yaratılan direnişler ise, kuşkusuz sonuçlarıyla, sonraki süreç üzerindeki etkileriyle farklı bir nitelik gösterir. Bu direnişlerin sonuçlarında, hapishanelerin bir mücadele alanı olarak nasıl ele alınması gerektiğinin, hapishane direnişlerinin nasıl şekilleneceğinin cevapları vardır. Bu cevaplar, Devrimci Sol tutsakları tarafından teorik olarak ortaya konulmuş, pratik olarak o dönemden başlayarak hayata geçirilmiş ve izleyen yıllar için-

de tüm göstergeleriyle kanıtlanmıştır.

Mazlum: Bunu şöyle özetleyelim istersen: Bu direnişler, **İÇERİSİ** bakımından, hem tutsaklık bilincinin sağlamlaşması, hapishanelerin mücadelede bir mevzi olarak kavranması açısından teorik-pratik önemli bir birikim sağlamış, sonraki tüm dönemler için değerli bir miras olmuş, **DIŞARISI** bakımından ise, 12 Eylül karanlığında zindanlardan dışarı yayılan bir ışık olmuş, halka moral vermiş, dışarıdaki mücadelenin toparlanmasında en önemli motivasyonlardan biri olarak rol oynamıştır. Tutsaklıkla teslimiyet arasındaki fark, özgür tutsak bilincinde işte böyle somutlanmıştır.

Bu durumun gösterdiği şudur: Ne teslimiyet, ne direniş, ne de statükoculuk, hapishane duvarlarıyla sınırlı kalmamakta, çok çeşitli biçimlerde dışarıya taşınmaktadır.

Kemal: Bu anlamda toparlayarak şunu bir kez daha belirtebiliriz. Hapishaneleri doğru değerlendirmek, burayı bir mücadele alanı olarak görüp bu alana özgü tutarlı politikalar üretmek, aslında devrim hedefinde ne kadar iddialı ve tutarlı olunduğunun da göstergesidir. Bazıları için bunu söylemek, içeriyle dışarı arasında “abartılı” bir bağ kurmaktır; ama öyle olmadığı, Türkiye’nin hapishaneler tarihinde çok açıktır. İçeriyle dışarı arasında kopmaz bir bağ var. Bu bağ, emperyalizmin ve işbirlikçilerinin çok daha özel ve planlı hapishane politikalarıyla daha da güçlenmiş bir bağlıdır...

Şöyle de ifade edebiliriz: hapishanelerde doğru bir direniş çizgisine sahip olabilmek için iktidar hedefinde iddialı ve kararlı olmak gerekir. Çünkü bu iddiaya sahip olunmadığında, herhangi bir zamanda, herhangi bir alanda, o ana kadar savunulandan vazgeçilebilir ve düzenin gösterdiği yollara kanalize olunabilir.

Hapishanelerin bir mücadele alanı olduğuna kimsenin itirazı olmadığına göre, orada da mücadele edilecektir ve eğer doğru taktikler hayata geçirmişseniz, içeride ve dışarıda devrimi ilerleten sonuçlar elde edersiniz. Bu mücadele alanındaki direnişiniz ve kazanımlarınız, size yeni mevziler kazanmak için hem maddi, hem manevi güç verir.

Özlem: Hapishanelerdeki her olay, saldırı veya direniş, halkın mücadelesiyle, devrim ve iktidar hedefiyle doğrudan ilgili olduğuna göre, dışarıda herhangi bir alanda çalışan devrimciler de hapishanelerde gelişen mücadeleye duyarsız kalmamalı, bu mücadeleyi kendi alanının özgünlüğü içinde bulunduğu alana taşımalıdır. Yani hem bulunduğu alanda en geniş kitlenin hapishanelerdeki mücadeleye desteğini sağlamak, hem de hapishanelerdeki direniş ruhunu kitlelere maddi, manevi güç olarak taşımak anlamında bu bütünlüğü sağlamalıdır.

Ertuğrul: Tabii bir de, her devrimci, bir gün kendisinin de tutsak düşebileceğini ve orada devrimci olarak kalabilmenin aynı bilinçle hareket etmekten geçtiğini unutmamalı.

Kemal: İsterseniz 7. yılına giren büyük direniş açısından ele alalım şimdi bu teorik gerçekleri. Hatırlanacağı gibi, Büyük Direniş sürecinin başında Ecevit'in "*IMF politikalarının uygulanabilmesi için hapishaneler sorununun çözülmesi gerekir*" şeklinde bir sözü vardı. Aynı dönemde burjuva basında da "*ülkenin birinci meselesi hapishane sorunu*" gibi sözler yerliyordu. Aslında bu sözler, hapishanelerin neden ve nasıl bir mücadele alanı olduğunu, faşizmin dilinden de gösteriyor bize.

Hapishanelere yönelik bu kapsamlı saldırı politikası, herkesin gözü önünde, son derece açık biçimde hazırlanıp uygulamaya konuldu.

Emperyalizmin ve oligarşinin bu alana verdikleri önemin bir başka göstergesi olarak, tüm düzen kurumları saldırı için seferber edildi.

Gelişmelerin açıkça gösterdiği gibi, faşizm, kendince "kökten çözüm" peşindeydi. Yani hedefi, ne tek tek devrimciler, ne de sadece devrimci tutsaklardı. Saldırının en geniş anlamdaki hedefi, devrimci örgütlülükleri yoketmekti. Bu, emperyalizmin 1990'larda ön plana çıkardığı tüm ihtilalci güçleri **fiziken veya politik olarak tasfiye etmek** hedefiyle de uyumlu bir hedefti.

Hatırlarsanız Çiller'den AB sözcüsü burjuva politikacılara kadar bir çok karşı-devrimci, bir çok ülkede ihtilalci örgütler bir şekilde tasfiye olurken, silahlı mücadeleyi bırakırken, şiddete dayalı devrim hedefinden vazgeçerken, ülkemizde çok sayıda örgütün halâ bu çizgide olmasından duydukları şaşkınlığı dile getiriyorlardı. Tabii ki emperyalist merkezlerde bu durum sadece izlenmiyor, aynı zamanda bu durumu değiştirecek plan ve politikalar da oluşturuluyordu. Bir yandan Buca, Ümraniye, Ulucanlar, Diyarbakır gibi hapishane katliamları, bir yandan hücre tipi hapishanelerin inşası, bu hazırlıklardan bağımsız değildi elbette.

Hedef, dediğim gibi ülkemiz devrimci hareketini yoketmekti. Halkı susturmanın, yağma ve talan politikalarını pürüzsüz uygulayabilmenin, halkı iktidar yürüyüşünden alıkoymanın, bağımsızlık mücadelesini ortadan kaldırmanın en önemli ön koşullarından biri buydu.

Öyle olmalıydı ki; herhangi bir alanda zulme karşı örgütlenmenin, devrim, bağımsızlık, sosyalizm için mücadele etmenin, faşizmin en vahşi saldırılarına maruz kalmak anlamına geleceği alenen gösterilmiş, gözler korkutulmuş olmalıydı.

Ertuğrul: Sözünü ettiğin saldırının kapsamı konusuna bir ek daha yapmak istiyorum. Arkadaşımızın belirttiği gibi, emperyalizm ve oligarşi, devrimci örgütlülükleri yoketmek istiyorlardı. Evet, fakat şunu egemen sınıfların

kendisi de çok iyi biliyor ki; sadece fiziki olarak örgütleri dağıtmak uzun vadedi bir çözüm değildir. Ve biliyorlardı ki, devrimin ruhu, sosyalizm düşü bu topraklardan silinmediği sürece, devrimci örgütlenmeler kendini yeniden yaratır. Nitekim ülkemiz somutunda da böyle olmuştur. Yokettiklerini düşündükleri her seferinde devrim yine karşlarına dikilmiştir. Bu yüzden tabiri caizse “*işî sağlama almalı*”, **devrim ve sosyalizmin ruhunu** ortadan kaldırmalıydılar. 2000’deki saldırının geniş kapsamlı olmasının esprisi buradadır. 19-22 Aralık, F tipleri, sansür, tecrit ve aynı paralelde dışarıda uygulanan baskı ve tecrit politikaları, sadece örgütsel anlamda değil, ideolojik, politik, kültürel, psikolojik, ahlaki, her yönüyle devrimi ve devrimciliği yoketmeyi hedefleyen bir saldırdır.

Emperyalizme ve oligarşiye meydan okuyan, cüretle darbeler vuran, inançlarını ölüm pahasına savunan devrimcilik yokedilip **uysallaştırıldığına**, işte o zaman emperyalizm ve oligarşi hedefine ulaşacaktı. İhtilalci düşünce ve gelenekler yokedildiğinde, zaten sol örgütsel olarak da çözülecekti. Uysallaşmanın devrim ve iktidar iddiası da kalmazdı.

Tecrit saldırısının karşısında, Kızıldere’deki cevabı, yani “*biz buraya dönmeğe değil, ölmeye geldik*” cevabını vermek, işte bu yüzden önemliydi. İşte bu yüzden F Tiplerine karşı direnişin çizgisi, Kızıldere’nin direniş çizgisi olmalıydı.

Mazlum: Biraz önce de değinildiği, örnekler verildiği gibi, saldırının kapsamı, araçları çeşitli dönemlerde farklı olabiliyor. Son dönemde öne çıkan; halka, boyun eğmezlerse, direnir, mücadele ederlerse, “sonlarının” nasıl olacağını tutsaklar üzerinden göstermektir. Bunu “göstermek” için haphaneler defalarca devrimcilerin kanıyla boyandı. Tabii ki, haphanelerdeki saldırıların yönelimini her zaman tek bir hedef, tek bir mesaj olarak ifade etmek eksik kalabilir. Halka böyle bir mesaj verilirken, bir yandan da tüm tutsak kitlesine yönelik gözdağı da verilmektedir. Örneğin Ulucanlar katliamında bu yan çok daha açıktır. Saldırının son aşamasında ise, yani 2000’de, politikanın adı tecrit, politikanın aracı katliam ve hücreler olmuştur.

Şimdi gelinen noktadan bakıldığında, faşizmin politikalarının karşısına çok güçlü, aşılabilir bir set örüldüğü ortadadır. Evet, saldırıyı tam olarak püskürten bir kazanım yok henüz. Ama tarihi açıdan bu daha tali bir yandır. Esas olan, saldırı şehitlerle, büyük bir iradeyle göğüslenmiştir.

Oligarşi başarılı olabilir miydi? Elbette olabilirdi de. Eğer devrimciler bu saldırı politikasını kavramamış olsalardı, faşizmi ve emperyalizmi iyi tanımlıyor olsalardı... tarihsel haklılıklarının farkında olmasalardı, iktidar iddiası ve hedefinde tutarlı ve kararlı olmasalardı, evet, oligarşi başarılı olabilirdi. Ama Marksist-Leninistler açısından elbette bu ihtimaller söz konusu değildi. Emperyalizmin ve oligarşinin işbirliğiyle uygulanmaya konulan bu politika en ince ayrıntısına kadar tahlil edilmiş, muhtevası, hedefi ortaya konulmuştur.

Nitekim, F Tipleri ve tecrit konusunda tüm devrimci demokrat kesimleri, kit-
le örgütlerini, halkımızı aydınlatan da yine Marksist-Leninstler olmuştur. So-
runu hapishanelerle, hapishane özelinde de mimariyle sınırlı görenleri uyar-
mış, uyandırmıştır. O günden bu yana da tecrite ilişkin söylenen her şey bir
bir yaşanmış, kanıtlanmıştır.

F Tipi hapishaneler saldırısının ilk aşaması, işte baştan beri ele aldığımız
“hapishaneler politikası” sorununda da ayırım noktası olmuştur. Birçok ör-
gtllk, bu politikaya tavrı almak için “hücrelere atılmayı” beklemekten ya-
naydı. Bu **bekle-gr** tavrında özünde bir **politikasızlık** ve elbette **statükocu-
luk** vardı. Hala statükoyu koruyabilir miyiz beklentisi hakimdi. Tabii bu bek-
lenti içinde olanların doğru bir politika üretmesi söz konusu olmadı. Devrim
iddiasındaki zayıflık, iktidarı hedeflemekten uzaklık, F Tipi hapishaneler sal-
dırısının ilk aşamasında, kendini statükoculuk, edilgenlik olarak göstermiş-
tir.

Kemal: Sanırım bu sohbetimizi önümüzdeki hafta da devam ettirmek
yararlı olacak. Direnişin içindeki bir çok aşama ve olgu, hapishanelerde m-
cadeleye kimin nasıl bir anlam yüklediğinin göstergesi olmaya devam etti
Çünkü. Önümüzdeki bölümde, bu süreci ele almak üzere, şimdilik hoşaka-
lın.

Konu: Hapishanelerde Mücadele -2

Esas olan, kimin iradesinin kazanacağıdır!

Sevgili okurlarımız, merhaba! “Hapishanelerde mücadele” konusundaki sohbetimize devam edeceğiz bugün. Gerçekte, içimden şöyle demek geliyor: Dünya tarihinin ve bu çağın insanları olarak bizlerin tanık olduğu bu eşsiz direnişin karşısında, artık hapishanelerde mücadelenin teorisi üzerine reformist, teslimiyetçi görüş ve tavırlar hala savunulabilir mi?..

Ben böyle sorunca diyeceksiniz ki, evet, hala bunları savunanlar var ve olacak. Doğru, haklısınız. Marksist-Leninist literatürdeki “**sapma**” kavramı da zaten tam da böylesi durumları karşılıyor. Sapmalar, tarihin ve pratiğin ortaya koyduğu olgulara rağmen, doğru çizgiyi kabul etmemektir bir yerde. Ve işte bu yüzden, böyle bir direniş, sözleri gereksiz kılrsa da, bu direnişin ve direniş dışındakilerin yerlerinin daha iyi kavranması için meselenin “teorisi” üzerinde durmaya devam etmek de bir gerekliliktir.

Hatırlayacağınız gibi “**Tutsak düşmek başka, teslim olmak başkadır**” demiştik sohbetimizin ilk bölümünde. Bu bölümde de hapishanelerdeki mücadelenin genel mücadele içindeki yeri ve buna bağlı olarak hapishanelerdeki mücadele ve eylem biçimleri konusunu ele alacağız. Tabii bu konuları yine 12 Eylül süreci veya büyük direniş süreciyle, yani pratikle birlikte değerlendireceğiz. Mazlum, istersen şu sık sık ısıtılıp ortaya atılan “hapishanelerin merkez olarak görüldüğü” teorisine bakalım. Hatta geçtiğimiz günlerde dergimizde yeralan bir yazıdan hatırlayacaksınız, Devrim Dergisi yazarları, *hapishanelerdeki mücadelenin silahlı mücadele yerine konulduğu* gibi ucube bir tez bile atmıştı ortaya.

Mazlum: O halde en başta şunu belirtelim. Cezaevleri merkez midir değil midir şeklinde devrimcilerin bir tartışması yoktur aslında. Bu “**spekülatif**” bir tartışmadır. Ve esas olarak da hapishanelerdeki sağcı, statükocu çizgileri gerekçelendirmek için ortaya atılmış bir tartışmadır.

Eğer bu spekülatif tartışmayı kabul edersek, o zaman hapishanelerde 12 Eylül’den bu yana ortaya çıkan iki çizgiyi “*hapishaneleri merkez kabul eden*”

çizgiyle”, “*dışarıyı merkez kabul eden çizgi*” diye mi ifade edeceğiz? Bu neyi ifade eder? Hiçbir şey! Çünkü gerçek ayrışma böyle değildir.

12 Eylül hapishanelerinde asıl olarak iki çizgi ortaya çıkmıştır. Birincisi hapishaneleri mücadelenin bir alanı olarak gören, teslimiyeti kabul etmeyen, faşizmin karşısında ideolojik sağlamlılığıyla aşılamayacak bir barikat ören çizgiydi. Diğeri ise revizyonistlerin daha 12 Eylül sabahı açığa vurdukları teslimiyetçi, uzlaşmacı çizgidir. Oportünist sol temelde bu çizgiden kopuk olmamakla birlikte, '83 sonlarına kadar direnme çizgisinde kaldı. Ancak mücadelenin ölüme varan büyük bedeller gerektirdiği dönemlerde bu çizgiden ayrılarak statükoculuğa, oradan teslimiyete kapı aralayan bir pratiğe vardı.

İşte bu süreçte “*hapishaneler merkez değildir*” tartışmaları yaratarak bu sağcı çizgiyi gerekçelendirme çabasına girdiler. Bu tartışmanın özü, sorumluluklardan ve bedellerden kaçmaktı. Devrim için mücadelenin, dahası emperyalizmin, faşizmin dayatmalarına karşı direnmenin mekanı yoktur. Bu noktadaki görev, içeride ya da dışarıda olmakla değişmez.

80'lerin ilk yarısında hapishaneler öne çıkmıştır. Dışarıda mücadelenin büyük ölçüde kesintiye uğraması nedeniyle hapishaneler en etkili muhalefet odağı olarak süreçte daha özel bir yer almıştır. Bu, kimsenin hapishaneleri “merkez” yapıp yapmamasına bağlı olmayan, nesnel koşulların yarattığı bir durumdur. Mesele, bu nesnellığe uygun bir direniş çizgisi oluşturmaktır. O dönem Devrimci Sol da bunu yapmıştı. Yani her Marksist-Leninist örgütün yapması gerekeni...

Kemal: Sanırım bu konuyu geçebiliriz. Nasıl ki Devrimci Sol tutsaklarının direniş çizgisinin haklılığı ve doğruluğu ispatlanmışsa, solun teslimiyetçi veya statükocu, uzlaşma çizgisinin de, düşmanın politikalarına başarı zeminini sunduğu da kanıtlanmış bir olgudur.

Ertuğrul: Bu ve benzeri tartışmaların, “ricat” teorilerinin ölüm orucunun gündeme gelmesiyle güncelleştiği hatırlanırsa, bu teorilerin neye hizmet ettiği daha iyi anlaşılır.

Bilindiği gibi, 1984'lerdeki “*cezaevleri merkez mi?*” tartışması gibi, bu süreçte de (2000-2007 direnişi öncesi-yayınevinin notu) “*fiili direniş*”le ölüm orucunu birbirinin karşısına koyan spekülatif bir tartışma geliştirilmeye çalışıldı. “Fiili direniş” üzerine yaptıkları tüm teoriler iflas etti. Kaldı ki, fiili direniş üzerine teori yapanların 19-22 Aralık pratiği de ortadadır. Ne F Tiplerinin açılmasına karşı, ne de F Tiplerinde direniş açısından fiili direniş, ancak ölüm orucunu tamamlayan bir parça oldu.

Bunlardan birini örnek olarak aktarmak istiyorum. Hergün rutin olarak üç kez sayılır tutsaklar. Bu hapishanelerin normal prosedürüdür ve özel durumlar dışında tutsakların karşı çıkmadıkları bir durumdur. Fakat tutsaklar sayım

için ayağa kalkmaz sayıma gelindiğinde, neredeyse orada verir sayımı. Bu uzun yıllardır böyledir ve kazanılmış bir hak, yerleşmiş bir statü idi. F Tipi hücrelerde ayakta, hazırolda sayım vermeyi dayattılar. Kabul etmedik tabii. Aylar boyunca, her gün sayımlarda dayak yedik bu yüzden. Ama ayağa kalmadık. Karşılarında hazırolda durmadık.

Bugün bazı yerlerde zaman zaman benzer dayatmalarda bulunulsa da, büyük oranda vazgeçtiler. Ölüm orucu süreci içindeki fiili direnişlerin örneklerinden sadece biridir bu. Buna benzer pekçok saldırı, dayatma ve keyfi uygulamalar var ve hiçbiri karşılıksız kalmıyor. Ancak tecrite karşı asıl barikatın içeride ve dışarıda sürdürülen ölüm orucuyla örüldüğü de tartışmasızdır.

Hapishanelerdeki mücadele açısından şu görülmelidir; **baskılar da, direnişin biçimleri de hiçbir kalıba sığdırlamaz.** Reformizmin, oportünizmin tartışmaları yanlış bir açmaza soktuğu nokta burasıdır. Aslolan, dört duvar arasındaki **irade** savaşıdır. Bakın daha en başta devrimciler nasıl ortaya koymuştu bu meseleyi:

"(...) Oligarşinin teslim alma politikası hiçbir zaman bir tek yaptırım ve uygulamayla sınırlı olmadığı gibi bir tek biçim altında da uygulanmaz. O, gün gelir tek sıra yürü, sırtını dön, saçlarını üç numara kes, gün aşırı sakal traş ol, komutanım de der, istiklal marşı söyle der. Gün gelir zorunlu spor yapmaktan, ahlak dersinden, Kemalist eğitimden söz eder. Gün gelir asker-siniz der, Tek Tip elbise giyeceksiniz der. Tüm bunlar tek tek teslim almayı gerçekleştirmez. Bir çoğu bir araya gelince siyasi kimliğin doğrudan yadsınması durumu ortaya çıkar. Bu anlamda önemli olan oligarşinin dayatma ve yaptırımlarının nasıl değerlendirildiği ve onlara karşı mücadele edileceğidir..." (Yeni Çözüm, Ocak 1988, Sayı:9)

Mazlum: Geçmişte baskıların biçimi açısından yapılan bir tartışmayı hatırlatmak istiyorum burada. Saçların üç numara kesilmesi şeklinde bir dayatması vardı oligarşinin. İlk bakışta önemsiz gibi görünebilir. Nitekim o zaman da gerek tutsaklar içinde, gerekse tutsak aileleri içinde bunu önemli bir sorun olarak görmeyenler vardı. Hapishane idaresi de *"nasıl olsa kökü sizde"* diye demagoji yapıyordu.

Devrimci Sol Tutsakları, normal zamanlarda da *"uzun saçın meraklısı"* olmadıkları halde saçların üç numara kesilmesine karşı tavrı aldılar. Peki neden? Çünkü:

"Devrimci düşünce tarzı, oligarşinin bütün dayatma ve yaptırımlarını reddetme, cezaevlerini sınıflar mücadelesinin bir alanı olarak görerek her koşulda uygun biçimleri geliştirmek, uygulamak, her yaptırımın ardından bir yenisinin geleceğini bilerek tüm yaptırımları reddedip siyasi kimliği korumak olmalıydı."

Bu iki farklı bakış açısı Tek Tip Elbise meselesinde de gündeme geldi. Ba-

zı hapisanelerde TTE'nin kalınlığı, inceliği tartışma konusu yapıldı. Devrimci Sol tutsakları o dönem tartışılan bu konuya bakış açılarını da şöyle ifade ediyordu:

"Bu anlamda tek tip elbise giyme doğrudan 'teslim alma' değildi ama 'tek tip elbise önemsiz, ön ilikleme önemsiz vb. vb.' şeklinde gelişen anlayışın 'teslim alma' anlayışına varabileceğini hep belirttik. Nitekim bugün gerek Mamak gerekse Diyarbakır cezaevlerinden çıkanlar 'bir yaptırıma uyunca ardı sıra bir yenisinin geldiğini ve giderek teslimiyetin sağlandığını' açıkça anlatıyorlar. Bunun için 'tek tip elbise giydim önemsiz, önemli olan diğer yaptırımlara karşı direnmektir' anlayışı eğer saflık değilse, hem 12 Eylül fel-sesefesini hem de devrimci direnişin ne olduğunu anlayamamaktır." (Sinan KÜKÜL, Bir Direniş Odağı Metris, syf. 507)

Bu örnekler bize şunu gösteriyor. Hapishanelerdeki mücadeleye ilişkin olarak ne zaman "cezaevi merkez mi, değil mi", "ölüm orucu yerine fiili direniş yapılmalı", "TTE veya hücre çok önemli değil, önemli olan beynin içindeki düşünceleri korumaktır" tarzında düşüncelerle karşılaşıldığında bilinmelidir ki, orada örtülmek istenen bir pasifizm, gizlenmek istenen bir uzlaşmacılık vardır.

Baskılar böyle çok çeşitli biçimlerde geliyorsa, buna karşı mücadele ve eylem biçimlerini nasıl belli kalıplara hapsedebilirsiniz?.. Türkiye solunun hapishaneler pratiği aslında bu konuda çok zengin. O pratiğe ilişkin de şu tesbitleri aktarayım burada:

"Direniş kendi kendini üretiyor, biçimlerini kendisi buluyordu. Pratik buralarda da teoriyi aşip geçiyordu. Sınıf mücadelesinin diğer alanlarındaki direnişten çok farklı özellikler taşıyan bir direniş çıkıyor ortaya. (...) Çok öz-gündür buralarda moral ve psikolojik üstünlüğünü göstermek, çok zaman anlamakta güçlük çekilir buradaki direnişi. (...) Çok yerde ziyarete çıkmak havalandırmada voltalamak moral güç kaynağı olurken, gün gelir buralarda aylarca değil yıllarca ziyarete çıkmamak, havalandırmada yürümeyi, güneşi görmeyi reddetmek psikolojik moral üstünlüğü yansıtan direnişin aldığı biçimler olur."

Mesele, ideolojik ve psikolojik olarak hep üstte olmaktır direniş, söylene-ne, denilene, yaptırılmak istenene karşı çıkmaktır. Bu anlamda direniş; bütün bu birbirine eklenen, birbirini tamamlayan direniş zincirini oluşturan bir çizgidir.

Ertuğrul: Bu süreçteki eylem biçimlerine de böyle bakmak gerekir. 19 Aralık'taki katliam saldırısı bilindiği gibi, feda eylemleriyle karşılandı. Politika üretmeyenler, düşmanın politikalarının çizdiği sınırların dışına çıkamazlar. Fedalar, daha o günden faşizmin devrimci ruhu, inancı, sosyalizm düşle-rini yoketme hedefine asla ulaşamayacağını ilanıydı. Feda eylemleri, dışa-

ndaki ölüm oruçları, bir eylem biçimi olarak, sınıflar mücadelesinde iddialı, kararlı olmanın tezahürleridir. Hatırlanacağı gibi, 19 Aralık öncesi, ölüm orucu direnişçilerine saldırı olursa “kendimizi yakarız” açıklaması yapılmıştı. Fidanların, İbililerin tavrı, cüretin, kahramanlığın ötesinde, siyasetteki ciddiyettir. Söylediğini yapma, sözlerinin arkasında durma ciddiyetidir.

Mazlum: Belki bazıları bunun yeterince farkında değildir. Ama hiç kuşku yok ki kitleler izliyor, kıyaslıyor, değerlendiriyor, not ediyor... Kimin ne dediğine, ne yaptığına bakıyor. Bütün bunların sınıflar mücadelesinde sonuçları zaman içinde ortaya çıkacaktır.

Ertuğrul: Evet bu da bir tarafa not edilmesi gereken bir siyasi sonuç. Ben devam edeyim. 19 Aralık katliamının aynı zamanda halka da gözdağı verme amacı taşıdığı açıktı. Ki bu korkuyu kısmen yarattığı da reddedilemez. Fakat devrimciler hazırlıksız değillerdi. Faşizmi iyi tanımalı, politikalarını, taktiklerini, manevralarını, ikiyüzlülüklerini iyi kavramalısınız ki, ona karşı politika geliştirebilesiniz. Ki bu geliştirdiğiniz politikaları hayata geçirmek de başlı başına bir hazırlık, inanç, iddia ve kararlılık işidir. Ama bunların en temelinde de siyasi irade yatar.

19 Aralık'taki Feda, dışarıda ölüm orucu, daha sonra F Tiplerindeki fedalar, bu süreçteki irade savaşının göstergeleridir. Zorla müdahale karşısında tutsakların geliştirdiği taktik, kendi başına bu direnişin görkemini göstermeye yeter. Bu cevabın adı feda'ydı... Tecrit duvarları ardında yükselen feda ateşleri, aslında aynı zamanda faşizmin direnişi kırma umutlarını, planlarını bir kez daha yakıp kavuruyordu.

Oligarşinin F Tiplerini yerleştirmek, direnişi kırmak için gündeme getirdiği hemen her politikası, bir karşı hamleyle bozuluyordu. Tahliye manevrasının karşısında Küçükarmutlu'da bir başka direniş odağı doğmuştu. Bu kararlılığı hazmedemeyen faşizm, Armutlu'ya saldırdı.

Aslında faşizm, tam bir çözümsüzlük içindeydi. Devrim ruhunu bu topraklardan söküp atma planıyla giriştiği bu işte, büyük bir direnişle karşılaşmış, bu direnişi kırmak için geliştirdiği her taktik, direnişi daha kökleştirmişti. Bu noktada pervasızca devam edecekti saldırı.

Sansür, direnişi yok sayma, saldırının psikolojik boyutunu tamamlıyordu. Unutulmamalı ki, biçimi değişse de faşizmin her saldırısında böyle bir boyut vardır. Fiziki ve psikolojik saldırılar, direniş cephesinde, muhatap bile alınmadıkları, bu işin artık çözülemeyeceği, boş yere direnip öldükleri düşüncesi yaratıp vazgeçilmesini sağlamayı hedefliyordu. Nitekim, bu saldırının etkili olduğu, solun direnişten “çözülmez”, “devlete geri adım attıramayız” gibi gerekçelerle çekilmesinde somutlaştı.

“Daha çok zarar görmemek için” bir an önce direnişi bırakma telaşı, artık

politik iddianın uzağındaki bir ruh haliydi. Bu bırakmalar, elbette faşizmi güçlendiren, o süreçteki taktiğinde direnişini bırakan örgütlenmeler nezdinde kısmi de olsa başarı sağladığı bir durumdu. Ki ardından direnişini yoketmeye yönelik saldırılar içeride ve dışarıda daha da yoğunlaştı. Sansür, zorla tıbbi müdahale arttı. Sansür'e sol demokrat aydın çevreler de katıldı. "Çoğunluk" örgütler bıraktığına göre, meseleyi tek bir örgüt sürdürdüğüne göre; orada başka örgütsel hesaplar vardı düşüncelerine göre... İlginç bir şekilde, faşizmin bu kapsamlı psikolojik saldırısına paralel bir noktaya düştüler; yani direnişini yok sayan, önemsemeyen, umursamayan bir duruma.

Özlem: Çoğunluğun her zaman "doğru" olmadığını somut bir örneğidir aslında bu durum. Keza, tek başınalık koşullarında siyasi iradenin önemini de gösteren bir durumdur.

Kemal: Gözden kaçırılmaması gereken yan, devrimcinin her yerde devrimci olduğu gerçeğidir. Hapishaneye girince kimsenin devrimciliği bitmiyor, devrimci kimlik ortadan kalkmıyor. Tam tersine bu kimliği ortadan kaldırmak isteyen oligarşidir ve bu anlamda da **hapishanelerde devrimci çizgi**, bu kimliği korumak için direnmek, gerekirse bedel ödemektir.

Devrimcilik tutsak düşmekle bitmediğine göre, devrimcinin devrimci görevleri de, hapishanenin kendine özgü koşulları içinde devam ediyor demektir. Eğer dışarıda olsaydık, dışarıda da düşmanın bize yönelik her türden saldırısına karşı koyacak, ona darbeler vuracak, mücadeleyi daha da büyütmek için emek sarfedecek, kadrolaşacak, olgunlaşacak ve kadrolaştıracaktık. Büyük iddiaların insanları olarak dönüşecek, dönüştürecektik. Bunlar, tutsak düşülmesine rağmen; gerçekleştirilmeye çalışılacak hedefler olmaya devam eder. Etmelidir. Hapishanelerdeki mücadelenin esası da budur.

Özlem: Bu noktada şu tartışmaya da değinebiliriz. Biliyorsunuz, bazı kesimler, oligarşinin saldırılarını, hatta katliamlarını devrimci tutsakların hapishanelerdeki "aşırılıkları"yla açıklıyorlar. Keza, bazıları da "*tutsakların dışarıda bile insanların sahip olmadığı imkanlar için direndiğini*" söyleyerek karşı çıkıyor bu direniş çizgisine.

Mazlum: Evet, Özlem önemli bir tartışmayı gündeme getirdi. Devrimci tutsakların hapishanelerdeki "aşırılıkları"(!), reformizmin, "çok lüks koşullar" için mücadele edildiği de daha çok Kürt milliyetçiliği tarafından dile getiriliyor. Oysa, devrimciler açısından sorun bütünüyle siyasi kimlik sorunudur. Daha 1984'de devrimci tutsaklar tarafından İstanbul Sıkıyönetim 3 Nolu Askeri Mahkemesi Başkanlığı'na verilen bir dilekçede bu olgu bakın nasıl açık ortaya konuyor:

"Asker değil siyasi tutukluyuz:

(...) *Şu anda tutsak olmamız ve askeri kamplarda bulunmamız bu gerçeği değiştirmez. Bu devleti yıkmaya, yerine proletarya diktatörlüğü kurmaya çalışmakla suçlananlar, bu devleti ayakta tutmak ve bizlere karşı korumakla görevli kurumların disipliniyle yaşamak zorunda değillerdir. Karşılıklı savaşan iki ordunun erleri düşmanın değil kendi ordusunun disiplinine ve kurallarına uymakla görevlidir.*

(...) *Kısacası; toplama kamplarında bulunmamız siyasal düşüncelerimizden ve amaçlarımızdan vazgeçmeyeceğimizi gerektirmeyeceği gibi, yaşantımızı inançlarımız doğrultusunda sürdürmemizi de engellemez."*

Devrimci tutsakların hapishanelerdeki yaşamlarını NEYE GÖRE ve NASIL biçimlendireceklerinin cevabı aktardığımız bu paragrafta çok açıktır.

Ertuğrul: Mesele, hiçbir zaman sadece "haklar" meselesi olmamıştır. Hapishanelerdeki direnişlerin zaferini ya da yenilgisini belirleyen de bu nedenle sadece haklar meselesi değildir.

Bu süreçleri az çok izleyenlerin bildiği gibi, oligarşi, direnişler karşısında geri adım atıyor, belli haklar kazanılıyor ancak ilk fırsatta bunları yeniden gaspediyor. Bu bir anlamda doğal olandır. Asıl olan, siyasi iradeler arasındaki savaştır. Düşman iradesinin kabul edilip edilmemesindedir. Hakların kullanımı ya da gaspı, bu irade savaşının araçlarıdır. Oligarşinin silahı hak gasplarıysa, tutsakların silahı direniştir. Bu durum hep böyle sürüp gelmiştir.

Özetlersem, mesele düşüncelerimizle yaşamak ve düşüncelerimize uygun örgütlü ve kolektif yaşama meselesidir. Bunun dışındaki her türlü iddia, yorum, hapishaneler gerçeğinin dışındadır. Özgür tutsaklar olarak "hapishaneler tüzüğü" müzde kendimizi şöyle tanımlamıştık, onu da aktarayım:

"Özgür tutsak, hapishaneleri, düşmanın okulu olmaktan çıkararak, buraları Partinin okulları, devrimin meşalesinin hiç sönmeyeceği yerler haline dönüştürmektedir. Parti-Cephe'li ruh ve coşkuda olan, bu ruhu ve coşkuyu çevresine de yayabilen, halkını seven, halkının değerlerini kendinde somutlayan, kuruluşumuz uğrunda bedel ödemeye hazır, ölümü sıradanlaştırır..."

Evet, hapishanelerdeki mücadele, 12 Eylül'den bu yana aslında bir siyasi kimlik mücadelesidir. Bugün hücrelerdeki mücadele de budur. Tecrit ve hücrelerle yokedilmek istenen bizim siyasi kişiliğimiz, düşüncelerimizdir. Ve biz bugünkü direnişimizin odağına yine **"düşüncelerimizle yaşamak istiyoruz"** hedefini oturtmadık mı?.. Biraz önce Kemal arkadaşımız iyi özetlemişti, yok "aşırılık"larmış, yok "çok ileri yaşam koşulları" isteniyormuş türünden iddiaların sahipleri de aslında, bu direnişin dışında olanlardır. Niye direniş dışında olduklarını bu tür spekülasyonlarla haklı, mazur göstermeye çalışıyor olsalar gerek.

Esasında 1980'lerin başından bu yana, bu tür "teori"lerin, bahanelerin, sahiplerini nerelere sürüklediği, onları nasıl zor durumlarda bıraktığı, nasıl

kendi kendileriyle çelişmek durumunda bıraktığı hatırlanacak olursa, bunların bir daha lafını bile etmemeleri gerek. Mesela statükocu teoriler, bazı grupları “TTE’leri giyip geri vermemek için direnmek” noktasına sürüklemişti. Mesela, bu teoriler, kimilerini, "siyasi cinayet", "intihar" dedikleri bir eylem biçimine başvurmak gibi bir tutarsızlıkla karşı karşıya bırakmıştı. Mesela bu teoriler, işin “biçim”i üzerinde spekülasyon yaptığı için, dışarıda ölüm orucu olur mu olmaz mı diye bir tartışma icat etmek, düşmanın tahliye rüşveti karşısında ne yapacağını bilememek durumunda bırakmıştı... Kısacası, buna benzer sonuçları çoktur bu teorilerin. Ancak direniş çizgisinin tek bir sonucu vardır ve bu çizgi hep istikrarlı, tutarlıdır.

Kemal: Artık toparlayalım isterseniz. Özetlersek; hapishanelerdeki mücadelenin özü, iradeyi hakim kılma sorunudur. Devrimciler, sınıf düşmanlarının kendisini en güçlü hissettiği yerler olan hapishanelerde de olsalar, bu irade savaşını sürdürürler. Hapishaneleri devrimin okulları haline getirmek, siyasi kimliği, devrimci iddiayı, sosyalist düşünceyi korumayı içeren bir hedeftir; ve bu anlamda da, bunu başarabilmek, irade savaşında baştan zaferi garantilemektir. Ki, hücrelerde dahi başarılan budur. Hücrelerde bu anlamda bugünden kazanılmış bir zaferden sözedebiliriz. Bu politika sonucundadır ki, oligarşi, tutsakları teslim alarak, bunun aracılığıyla ulaşmayı hedeflediği hiçbir hedefine ulaşamamıştır. Çünkü özgür tutsaklar, 12 Eylül’den bu yana burjuvaziye “işte bakın bunları teslim aldık” deme mutluluğunu tattırmamıştır ve büyük direnişin 7 yılı, 122 şehidi kanıttır ki, bu mutluluğu asla tadamayacaklardır... Sevgili okurlarımız büyük direnişin yaratıcılarını bir kez daha selamlayarak sohbetimizi burada bitiriyoruz. Şimdilik hoşçakalın.

Konu: Açlık ve Kapitalizm

Dünyanın sorunu 'açlık sorunu' değil, 'emperyalizm ve sömürgecilik sorunu'dur.

Merhaba sevgili okurlarımız! Konumuz açlık. Dergimizde de göreceksiniz, geçen hafta yayınlanan bir rapor, "Afrika'da 20 milyon kişi açlıktan ölmek üzere" diyordu. Bir başka rapor, yeryüzünde, her gün **24 bin kişinin açlıktan öldüğünü** söylüyordu. Her biri insanı "bu nasıl bir dünya?" diye isyan ettirecek rakamlar ve gerçekler bunlar. Açlık, bir diğer biçimiyle zaten gündemimizde. Üç direnişçi, açlığın koynunda gün gün ölüme yürüyorlar bildiğiniz gibi. Ve aslında bu iki "açlık" meselesi, birbirinden bağımsız da değil. Fakat biz bu sohbetimizde esas olarak ilk örnek verdiğim boyutu ele alacağız. Katı bir gerçek olarak sürekli önümüzde duran açlık sorununu değişik açılardan işleyelim diye düşündük.

Mazlum: Sanırım bir çerçeve çizmemizde yarar var. Niye dersiniz, aslında "açlık" öyle "ucu açık" bir konu ki, esasında tüm kapitalizmi ele almayı gerektirecek kadar da kapsamlı.

Keza, bu konuda açlığın tanımından tutun da açlığın nedenlerine kadar bir dizi farklı görüş ve tartışma söz konusudur. Dünya halklarının önemli bir bölümünü aç bırakan nedenler neler? Mesela, dünya kaynaklarının yetersizliği mi? Veya dünya nüfusunun çok artması mı? Yoksa, tarımın kötü yönetilmesi mi?.. Bunların herbirine ayrıntılı olarak giremeyecek olsak da, en azından açlığın tanımı ve nedenlerini somutlayabiliriz. Açlığın kapitalizmle nasıl bir neden-sonuç ilişkisi içinde varolduğunu işleyebiliriz.

Kemal: Evet, çerçevemiz bu olabilir. Ama önce isterseniz bu konuda mevcut dünya, hatta kısaca da ülkemiz tablosunu bir özetleyelim.

Özlem: Önce şunu belirtmek gerekir ki, sohbetimizin en başında aktarılan Afrika'daki durum yeni bir olgu değil. Afrika'dan, bacakları incecik, ka-

rınları kocaman çocukların resimleri, ben kendimi bildim bileli yeralır gazete sayfalarında. Yıllardır aynı ve son 15 yılda durum daha da vahimleşmiştir. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü FAO'nun dünya çapında yaptığı belirlemelere göre, dünyada **800 milyon** kişi açlık nedeniyle ölümlerle peneleşiyor. Dünya Bankası'nın yayınladığı bir araştırmaya göre de 1 milyardan fazla insan açlık sınırında yaşamaktadır. Son yapılan bazı araştırmalarda ise, 1.4 milyar kişinin açlık çektiği belirtilmektedir.

Farklı raporlara göre, rakamlar birkaç yüz milyon az ya da fazla olsa da, 1 milyarı aşkın insanın açlık sınırında olduğu ortada. Yani dünya nüfusunun altıda biri.

Açlığın en yoğun biçimde yaşandığı yerler sıralamasında tahmin edileceği gibi Afrika ülkeleri başta geliyor. 2000 başındaki bir araştırmaya göre ilk sırada Gine-Bissau var; 1.1 milyonluk nüfusun yüzde 87'si açlık sınırının altında. Günde 1 doların altında bir gelire yaşamaya çalışıyorlar. Bakın bu rakam çarpıcı; Gine-Bissau'da ortalama yaşam süresi 38! Evet, 38.

Dünyanın "açlık listesi"nin ilk sıralarında yer alan Zambiya, Nijer, Nepal, Hindistan, Kenya, Uganda, Ruanda, Moritanya, Zimbabve gibi ülkelerde de yaşam süresi 50'yi aşmıyor hiç.

Hindistan, 1 milyara yakın nüfusunun yarısı açlık sınırında olan bir ülke olarak, en fazla aç insanın yaşadığı ülke durumunda.

Dediğimiz gibi rakamlar, açlık listesindeki sıralamalar, zaman zaman kısmen değişse de, bu sonuçlar, emperyalist düzenin halklar üzerinde yarattığı yıkımın bir göstergesi, emperyalizmin artık gizleyemediği gerçeklerdir.

Mazlum: "Açlık tehlikesi" ile karşı karşıya olan ülkelerin tümünün emperyalizmin sömürgesi durumundaki ülkeler olması kuşkusuz bir rastlantı değildir. Hepsi, emperyalizmin yeraltı ve yerüstü zenginliklerini gaspettiği ülkelerdir... Keza, açlığın kitlesel olarak 1990'ların başından bu yana artış göstermesi de rastlantısal değil elbette.

Bir gazete başlığı: "*Sudan'da hergün yüzlerce kişi açlıktan hayatını kaybediyor.*"

Sayfada açlıktan kaburgaları tek tek sayılacak duruma gelmiş, derileri sarkmış, kemikleri erimiş çocukların ve kadınların fotoğrafları yer almaktadır... Bir damla süt için annesinin deriden ibaret göğsünü emmeye çalışan bir bebe; sandviç yiyen BM askerinin önünde sürünen ve çaresizce askere bakan bir ocuk... Bunlar da Sudan'daki açlık tablosunun fotoğraflarıdır.

Diyarbakır'da "yardım dağıtan" kamyonun karınlarını doyurmak için bir şeyler almaya çalışan insanların görüntülerini veya Bursa'nın çöp dağları arasında açlığını gidermek için yiyecek toplayan bir çocuğun kamyonun döktüğü çöplerin altında kalarak ölmesini ekleyin bu fotoğraflara.

Emperyalizmin bir yeni-sömürgesi olarak ülkemiz de bu gerçeğin dışında değil tabii. Tarım Bakanlığı ile FAO, bir süre önce ülkemizin “**açlık haritasını**” çıkarmışlardı. Bu haritada, 14 milyon kişinin açlık sınırında olduğu tespiti yapılıyor. Yani her yüz kişiden otuzbeşi açlık sınırında yaşıyor ülkemizde.

Düzen politikacıları, bu rakamlara itiraz edip, olabildiğince küçük göstermeye çalışıyorlar. 5 değil de 3 milyon olsa ne farkeder? Zaten bir ülkenin “**açlık haritası**”nın çıkarılması bile o ülke için yeterince utanç vericidir. Keza geçenlerde açıklandı, Fakir Fukara Fonu'na açız, muhtacız diye başvuruların sayısı 5 milyonu aşmıştır.

Ülkemizin yeraltı ve yerüstü kaynakları yüz milyonları besleyebilecek kapasitede olmasına rağmen nasıl çıkıyor böyle bir sonuç? Sorunun can alıcı noktası bu tabii ki.

Kemal: Bu konuda çok yerleşik bir deyim vardır; “*aç mezarı yok*” denir. Çünkü insanlar, çalışabildikleri veya dilenebildikleri sürece, açlıktan ölmezler. “*Yeterince iş vb. olmayınca, insan dilenebildiği ya da çalışabildiği sürece açlıktan ölmez, bu yüzden yoksulun aldığı başlıca özellik hırsızlık ve dilenciliktir.*” Bugün açlıktan ölümlerden söz edilebiliyorsa, demek ki, ülkeler ve insanlar o hale getirilmiştir ki, dilenecek bir ortam ya da çalacak bir şey bile kalmamıştır... Bu noktada ekonomik, sosyolojik olarak “açlığın” nasıl tanımlandığına değinelim isterseniz.

Özlem: Bu konuyu tespit ettiğimizde, konu oldukça çarpıcı geldi bana. Açlık, çok sözettiğimiz bir olgu ama, biraz bakınca üzerinde pek fazla da derinlemesine durmadığımızı gördüm. Şimdi bu konuda çıkardığım çeşitli tanımları sunmak istiyorum önce.

“**Açlık, besin ihtiyacının karşılanmadığı durumdur**” diyor bir tanım.

Bir raporda da “**En temel gıda ihtiyaçlarını karşılayamayan insanlara aç**” denilirken, “**Temel yaşam standartları için gerekli olan temel ihtiyaçlarını karşılayamayanlara yoksul**” deniliyor.

Buradaki tanım, sosyolojik ve ekonomik gerçekliğe oldukça yakındır. Açlık, doğrudan fiziki bir durumu dile getirirken, yoksulluk biraz daha sosyal bir olgu mahiyetine bürünmektedir. Açlığı belirleyen temel olgu “beslenme” iken, yoksulluğu belirleyen unsurlar ise konut, yakacak, yiyecek, giyecek, sağlık, eğitimidir.

Bu ayrıma karşın, yoksulluğun alt sınırlarıyla açlık arasında esasında o kadar kalın bir çizgi olmadığını da belirtmek gerekir. Keza, tüm ülkeleri kapsayacak bir genellemeden ziyade, döneme, ülkeye göre şekillenen tanımlar daha gerçekçidir. Mesela, Avrupa’daki yoksulluk sınırıyla, Afrika’daki yoksulluk sınırının ifade ettiği düzeyler farklıdır.

Fakat bu farklılıklardan önce şunları da belirtelim: Beslenme, insanın ev-

riminde ve toplumsal yaşamında büyük bir öneme sahip. Bu konuda bir kaç teoriye, olguya daha değinmek istiyorum.

Psikolojide, insan davranışları incelenirken, “*vücudun besin stokunun yeterli çizginin çok altına düşmesi halinde*”, tüm dengelerinin bozulacağı, düşüncenin her şeyden vazgeçip besin içgüdüsünde yoğunlaşacağı belirtilir. Ki genel ve doğal olan da budur. İnsanlık, her şeyden önce, yeterince doymakla başlamıştır. İnsanın ilk eylemi, kendini doyurma eylemidir. Bütün insansal değerler, bu ilk eylemin üstünde yükselir. Açıktır ki, doymayan insan, ne üreyebilir, ne çalışabilir, ne de düşünebilir.

Beslenme sorunu, tarih boyunca da bir çok olayın yönlendiricisi olmuştur. Göçler çoğunlukla kıtlıktan bolluğa doğru yapılmış, birçok savaşlar açlık sonucu çıkmıştır. Bazen kıtlıktakiler bolluktakilere saldırmış, bazen de bolluktakiler kıtlıktakilerin saldırılarını baştan önleme gerekçesiyle onlara saldırmışlardır.

Bugün de bir açıdan bakıldığında, yaşananların bu gerçeklere çok da uzak olmadığı görülebilir. Tabii kapitalizm ve emperyalizmle birlikte tüm bunların temelindeki etkenlerin değiştiğini hesaba katarak yapmak gerek bu benzetmeleri.

Mazlum: Marks, Grundrisse adlı kitabında, bu olguların tarih içindeki değişimini anlatmak için “*Açlık, açlıktır, ama çatal bıçakla yenen pişmiş etle giderilen açlık, ellerden, tırnak ve dişlerden yararlanarak parçalanan ve yutulan çiğ etle giderilen açlıktan farklıdır.*” şeklinde bir benzetme yapar.

Özlem: Devrimci Sol dergisindeki bir yazıda da bu konuda şöyle diyor-du: “*Ekonomik ve sosyal anlamda yoksulluğu doğru tanımlamak önemlidir. Yoksulluk sadece yiyecek hiçbir şey bulamayıp aç kalmak, başını sokacak bir yeri olmayıp sokakta kalmak değildir... Yoksulluk bir yaşam tarzı, bir ruh hali, toplumsal yaşamın bütünü içinde bir konum olarak şekillenmektedir. Evde Tv., buzdolabı var ama kaç günde bir et yiyebildikleri, ne kadar süt içebildikleri meçhuldür... Bunların her biri adaletsizliktir ve onların yoksulluğunun ifadesidir.*” (Sayı:13)

Kemal: Şimdi ben bu tanımı bir başka açıdan devam ettireceğim. Aslında asgari ücret denilen şey de, bir başka açıdan **açlık sınırını** tanımlar. Kapitalizm, bir açıdan bakıldığında açlıkla çelişir; çünkü kapitalizmde esas olan, işçiye ölmeyecek kadar ücret vermektir.

Kapitalizmin ilk dönemleri bu konuda çok çıplak bir şekilde böyle şekillenmiştir. İnsan vücuduna ne kadar azot, karbon girerse insanın ölmeyeceği hesaplanmış, ücretler ona göre belirlenmiştir. Kapitalist ekonomide, beslenme, tüketimin özel bir biçimidir ve bununla insan, kendi vücudunu yeniden üretir.

O dönemlerde günde 12-14-16 saat çalıştırılıyordu işçiler ve buna rağmen, kapitalistler “yemek molası” vermek zorunda kalmaktan şikayetçiydi. Bir kapitalist şöyle der: *“Sabah 6'dan akşam 9'a kadar çalışmaya izin veren bir madde ... bizim çok işimize gelirdi, ama bu çalışma saatleri hiç uygun değil. Makinelerimiz öğle yemeği saatinde hep duruyor.”* (Kapital, C.1, syf. 244)

Çünkü kapitalist esasında bu öğle yemeği meselesini, *“tıpkı buhar kazanına su ve kömür atar, pamuğa sabun katar, çarklara yağ koyarmış gibi -yani sanki iş araçları yardımcı malzeme ile beslenmiş gibi-”* görüyor.

Dolayısıyla, eğer işçi, birşey üretecekse, beslenmelidir. Değilse, açlıktan ölmesinin kapitalist için bir mahzuru yoktur. Hem ekonomik değer bakımından mahzuru yoktur, hem burjuva ahlaki açıdan! Bugün Afrika'nın, Asya'nın yoksulları açlıktan ölebilir. Çünkü, bu aç kitlelerin büyük bölümü, üretim sürecinin dışına sürülmüş kitlelerdir. Bu anlamda da, dünyamızda her gün 24 bin kişinin açlıktan ölmesi, kapitalist ekonominin kurallarıyla çelişmemektedir.

Mazlum: O halde şunu da ekleyelim: Bilindiği gibi, kapitalistin “kârı” dediğimiz olay esas olarak “artık değer”dir. Artık değeri, emekçinin, kendi emek gücünün değerini ürettikten sonra fazladan ürettiği değer olarak tanımlayabiliriz kısaca. Emekçinin kendi emek gücünü yeniden üretmesi ise onun asgari düzeyde beslenmesi demektir.

Bu açıdan kapitalistin sınırları vardır: artık-değeri belli bir oranın üzerine çıkaramaz; birincisi, çalışma süresini insanın yeniden çalışması için gerekli bir uyku süresi ayırmak gerektiği için mesela 16 saatin üstüne çıkaramaz; asgari ücreti de belli bir noktanın altına düşüremez.

Fakat bu ölçüler, dikkat edilirse, üretim sürecinin içindeki emekçiler için geçerlidir. Fakat bugün “işsizlik” diye de tarif ettiğimiz, üretim sürecinin dışında çok geniş kesimler, yüz milyonlar vardır. Açlık ve açlıktan ölümler de işte bu kesimlerde gündeme gelmektedir.

Kemal: Evet, asgari ücretle açlık sınırı çok yakındır birbirine... Asgari ücretten açlığa uzanabilen bu süreç, gerçekte işçilerin kapitalizm tarafından nasıl köleleştirildiğini de gösterir bize.

Bakın yine Kapital'den bir not aktaracağım.. Amerikalı köle sahipleri, kapitalizmin işçileri köleleştirme biçimine bakarak kendi köleciliklerini şöyle savunuyorlar: *“Çoğumuzun düşüncesi şudur ki, biz, genç kadınlarımızı, zorlama aracı olarak kamçı şakırtısı altında değil de, açlığın zulmü altında öldürmeye çalışırken, doğuştan köle sahibi olan ve hiç değilse kölelerini iyi besleyen, daha az çalıştıran ailelere böylesine şiddetle saldırmaya hakkımız yoktur.”* (Kapital, c.1, syf. 250)

Yine Kapital aktarıyor. Bir gazete, köle sahiplerini aforoz eden kiliseyi Şöyle eleştiriyor: "[Rahip] köle sahiplerini aforoz ediyor, ama Londralı otobüs Őofrleri ile biletlerini bir köpek creti ile hiç acımadan günde 16 saat çalıştıran sayın kişilerle birlikte dua etmektedir."

Marks bu bağımlılığı Şöyle zetliyor: "Romalı köle prangaya vurulurdu, ücretli emekçi, sahibine, görünmeyen bağlarla bağlanır. Bağımsızlık görüntüsü, iŐverenin devamlı olarak değişmesi ve bir de, bir sözleŐmenin (varsayılan hükümleri) ile sağlanır ve sürdürülür." (Kapital C. 1, syf. 548)

Özlem: Ben biraz bugüne gelerek devam edeyim. Zaman zaman Şöyle sözler duyarız: Sadece ABD'nin silaha yatırdığı para ile tüm dünya çapında açlık sorununun halledilmesi mümkün. Fransa, Almanya, İngiltere gibi diğer emperyalist ülkelerin silaha yatırdığı trilyonları da hesaba katarsanız, böyle bir sorunun çözümünün hiç zor ve imkansız olmadığı görülür... Evet, bunlarda doğruluk payı var. Ama bütün mesele de buradadır. Çünkü bu "keşke"li, "olsa"lı temenni, kapitalizmin doğasına, emperyalizmin varoluş biçimine aykırıdır.

Kaldı ki, yoksulluk ve giderek açlık, artık Afrika'dan, Asya'dan taşıp, biz-zat emperyalist ülkelerin kendi baŐkentlerine kadar uzanmaya başlayan bir olgudur. Buna ne denecek o zaman?

Emperyalistler, sosyalist sistemin yıkılışının ardından sömürü ve sömürgeciliğin dizginlerini koyuverdiler bilindiği gibi. Bu anlamda da dünya halkları üzerindeki sömürüyü kat be kat arttırırken, kendi emekçi halkları üzerindeki sömürüyü de arttırıyorlar. Onyıllardır sömürgelerden elde ettiği krlardan kendi halkına verdiği/vermek zorunda kaldığı "payı", Şimdi alabildiğine küçültme politikaları izliyorlar. Almanya'nın Harzt adı verilen kararları gibi... Ücretlilerin sağlık parasından kesintiler, emeklilik yaŐının yükseltilmesi, işten çıkmalarda tazminatların kısıtlanması gibi hak gasplarını içeren "ekonomi paketleri", emperyalist ülkelerin bir çoğunda son on yıl içinde uygulanmaya başlandı.

Bunun sonucunda ne oldu? Daha geçen ay Almanya'da yapılan bir araştırma, eski dengelerin alt st olduğunu gösteriyordu. SDP tarafından yapılan araştırmaya göre "yoksulluk ve cehaletin kol gezdiiği alt sınıfın sayısı **6 milyona yükseldi**". Özellikle doğu eyaletlerinde halkın yüzde 20'si **alt sınıfa** mensup... ABD'de benzeri kısıtlamalar yüzünden her yıl 40 bin ocuk daha 1 yaŐına gelmeden ölüyor. Dünyanın en büyük metropollerinden New York'ta onbinlerce a ve evsiz insan var sokaklarda. Bu sonuçlar daha da yoęunlaŐacaktır.

Burada Şuna da dikkat çekmekte yarar var; açlık, hiçbir yerde, tek başına ortaya çıkan bir olgu değil. Alar aynı zamanda sağlık hizmetlerinden yoksun demektir, sosyal, kültürel hizmetlerden yoksun demektir. 1.4 milyar

olarak ifade edilen bu kesim, aynı zamanda eğitim hakkından mahrum demektir. Bu yoksunlukların dışında dahası da var; açlığın olduğu her yerde, fuhuş, uyuşturucu yaygınlaşıyor demektir. Açlık ve fuhuş tarihin hemen her döneminde yan yana olmuştur. Ve bugün açlığın en yoğun yaşandığı kıta, aynı zamanda 8-10 yaşındaki çocukların fuhuş sektöründe kullanılmak üzere kaçırıldığı kıtadır...

Mazlum: Fakat burjuvaziye göre, aslında suçlu Afrika halkıdır. Açlığın nedeni, Afrikalıların, Asyalıların çok çocuk yapmalarıdır. Bu teori, **Malthusçuluk** diye bilinir. Evet, şimdi biraz da açlık konusundaki çeşitli burjuva açıklamalara bakalım.

Bir papaz olan Malthus'a göre insan nüfusu doğumlar nedeniyle hızla artarken, besin üretimi aynı hızla artmamaktadır. Bu nedenle doğumları kısıtlamak gerekir. İnsanların ölümüne yol açan savaşlar, salgın hastalıklar, cina yetler vb. bu açıdan yararlıdır ve engel olunmamalıdır. Malthusculuğun özeti, ona göre, *“sefalet de, açlık da, savaş da kapitalizmin suçu değildir; bunlar doğa yasalarının zorunluluğuyla olmaktadır. Mukadderdir, hiçbir güç bunları önleyemez, devlet bu konuya boşuna müdahale etmemelidir..”* Malthus'un bu düşüncesi, liberalizme gönderme yaparak *“bırakınız ölsünler”* şeklinde özetlenmiştir.

Aslında birçok burjuva ekonomisti, Malthus'un bu düşüncelerine doğru- dan veya örtük olarak katılır. **“Azalan verim yasası”** adıyla teorileştirmişlerdir bu düşüncüyü. Toprağın veriminin sürekli azaldığı ve asla yeniden eski haline getirilemeyeceği teorisiyle, nüfus arttıkça hayat standartlarının düşmesinin zorunlu olduğunu savunmuşlardır. O kadar ki bazı burjuva ekonomistler, modern bilimin, hastalıklara karşı mücadelede elde ettiği sonuçların, üretimdeki gelişmeleri aştığını söyleyerek, adeta tıbbın insan yaşamını uzatmasına da karşı çıkmaktadırlar. Tabii aslında bu gelişmiş tıp tekniklerinin sıradan emekçi halk kitleleri için kullanılmasını gereksiz görüyorlar. Burjuvazi bilindiği gibi, bu tür görüşlerinin devamı olarak, özellikle sömürge, yeni-sömürge ülkelere doğum kontrolü dayatmasında bulunmaktadır. Ki bu temelde geliştirilen burjuva teoriler de **“Yeni Malthusçuluk”** olarak adlandırılmaktadır. Eski Malthusculuğun *“bırakınız ölsünler”* politikası, yeni Malthusçulukta **“bırakmayın doğurmasınlar”** halini almıştır. Fakat temeldeki mantık ve amaç aynıdır.

Eski veya yeni **Malthusçuluk ve aynı çizgideki** teorilerde, hayat standartını düşürenin, toprağı verimsizleştirenin ve insanları aç bırakanın, kapitalist ekonomi olduğu gizlenmektedir.

Toprağın veriminin gittikçe azalmakta olduğu, toprağı verimliliğinin yeniden kazandırılmayacağı gibi teorilerin bilim dışı olduğu kanıtlanmıştır. Zaten halen dünya üzerinde henüz ekilmemiş 400 milyon hektarı aşkın bir toprak vardır. Ama en önemlisi, dünyadaki besin sorununu, açlık sorununu sadece

toprağa bağlamak, anti-bilimsel bir yaklaşımdır. Belirttiğimiz gibi, kapitalizmin, emperyalizmin alıktaki sorumluluğunu gizlemeye hizmet eder bu da.

Sorun sadece yetersiz üretimde değil; üretimden başlayarak, dağıtım, bölüşüm, her Şey sorundur. Ve bu sorunun adı da kapitalizmin ekonomi politiği ve emperyalizmin politikalarıdır.

Kemal: Evet, başta denildiği gibi, açlık ve beslenme sorunu, insanın insanlaşmasından başlanıp, artık-değere, oradan emperyalizmin küreselleşme politikalarına kadar uzatılabilecek bir konu. Bazı somut rakamlarla toparlamak istiyorum yine.

86 lke kendisine, kendi halkına yetişecek ürün yetiştirememe, ve bu ülkelerin dışarıdan gerekli ürünleri alacak parası da bulunmamakta. Bu ülkelerin yarısı Afrika'da ve bu ülkelerin hepsi sömürge ve yeni-sömürge. Ama Şu çok daha çarpıcı bir olgudur; Yugoslavya'da bugün 2 milyon kişinin yiyecek yardımına ihtiyacı olduğu belirtiliyor. Ve sadece bu olgu bize, açlık, yetersiz beslenme sorununun kaynağını göstermeye yetiyor. Rusya'da da bugün ağlardan sözediliyor. Sosyalizm döneminde, SSCB yurttaşları açlık diye bir Şeyi tanımıyorlardı. Sosyalizm yıkıldıktan sonra tanıştılar açlıkla. Yeryüzünde, teknoloji bu kadar gelişmişken, yeryüzünün kaynakları bu kadar bolken, gerçekte açlık diye bir Şeyin olmaması gerekir; ama bugün var; çünkü emperyalizm, bazı ülkeleri üretemez, kendi kendini yönetemez, kendi zenginliklerini kullanamaz hale getiriyor. Bugün dünyanın karşı karşıya olduğu açlık, kölecilik döneminde, feodalizm döneminde kıtlıkların sonucunda karşı karşıya kalınandan tümüyle farklı nitelikte bir açlıktır. Bu iradi yaratılan bir açlıktır ve yaratan da emperyalizmdir. Dolayısıyla, dünyada açlık sorununun zm, FAO'nun, UNICEF'in göstermelik kampanyalarından değil, bizzat "emperyalizm ve sömürgecilik sorunu"nun üzümünden geçiyor.

Strateji ve taktik devrimin pusulasıdır

Konu: Strateji ve Taktik

Sevgili Yürüyüş okurları, merhaba! Bugün Marksist-Leninist literatürün önemli iki kavramını ele alacağız: Strateji ve taktik.

Bu kavramların bilinçsiz veya bilinçli olarak yanlış kullanımlarına tanık oluyoruz. “Taktik” adına, aslında devrimci bir strateji ve taktik içinde değerlendirilemeyecek politikalar savunuluyor... Sohbetimizde bunları ele almak istiyoruz. Bu sorunlar neler mesela? Örnekleyerek başlayalım.

Mazlum: Devrimci mücadele ve devrimci politika, belli bir **hedefe yönelik** olarak yapılır. Bu hedef kaybolduğunda, veya devrimci hedeften vazgeçilip yerine düzen içi hedefler konulduğunda aslında o mücadelenin niteliği değişir. Yani o mücadele “devrimci mücadele” olmaktan çıkar...

Kürt milliyetçiliği, reformizm ve her türden sapma akım, uzlaşmacılıklarını, düzen içi tercihlere yönelmelerini hep “*taktik*” olarak sunarlar... Taktikler bir süre sonra stratejiye dönüşür... İktidar hedefinden vazgeçmek, ekonomik demokratik mücadelenin önemiyle açıklanıp, gizlenmeye çalışılır, bir süre sonra, bakmışsınız ki sıradan bir düzen örgütü olunmuştur... Yani bu örneklerde, stratejiyle taktik arasındaki ilişkinin çarpıtılması, ekonomik-demokratik mücadeleyle politik mücadele arasındaki ilişkinin çarpıtılması söz konusudur. Strateji ve taktiği doğru kavramak, bu çarpıtmaları görmemizi sağlar.

Keza, teorik olarak her grupta, strateji ve taktikler üzerine çeşitli tesbitler görülebilir. Ama birçok grubun pratiğine baktığınızda, o siyasi hareketin gerçekten bir stratejisinin olup olmadığı pek belli olmaz. Şu veya bu mücadele biçimine başvurması istikrarsızdır. Politikaları, tamamen günübirliktir. Güç dengelerine göre yön değiştirir.

Bu anlamda devrimci mücadelede “strateji” kavramı ve onunla aynı anlamda olmak üzere, hedef meselesi büyük önem taşır. Bu, devrimci savaşın zafere ulaşmasında tayin edici olacak düzeyde bir önemdir.

Kemal: Strateji nedir, Özlem arkadaşımıza söz vereceğim şimdi. Ama

önce şunu kısaca belirteyim: Stratejiye bir **teori** ve **program** kılavuzluk eder. Strateji de devrim sürecinin izlemesi gereken yol bakımından bir anlamda kılavuzdur; ama ikinci dereceden bir kılavuzdur; ona da yol gösteren Marksist-Leninist ideolojidir. Dolayısıyla biz burada Marksizm-Leninizm içindeki iki kavram olarak strateji ve taktiği ele alıyoruz. Evet Özlem..

Özlem: Stratejiyi “*belirlenen bir amaca ulaşmak için izlenen yol*” olarak tanımlayabiliriz.

Hedefimiz nedir? Hedefimiz devrim yapmaktır. Bu anlamda strateji, “*devrimi gerçekleştirmemizi sağlayacak yoldur*”.

Biraz önce Kemal arkadaşın belirttiği gibi, biz esas olarak strateji dediğimizde bundan genellikle “**devrim stratejisini**” anlarız. Marksist-Leninist literatürdeki yaygın kullanımı da böyledir. Fakat tabii, farklı konu ve soyutlama düzeylerinde, mesela işçi sınıfı içindeki çalışmamızın, veya örneğin, gecekonduları faşist unsurlardan kurtarma mücadelesinin stratejisi ve taktiklerinden de sözedebiliriz. Ama bu daha çok kelime anlamıyla bir kullanımdır.

Strateji, bir savaş planıdır. Devrimci savaşın stratejisi, devrime ulaşmak için geçilecek ara aşamaları ve hedefe ulaşmak için hangi sınıflara dayanacağını belirler ve tüm bunları kapsayan bir planı ortaya koyar. Dolayısıyla, bir stratejik plan, savaşın askeri seyrinden, sınıfların mevzilenmesine kadar askeri, politik, ideolojik bir çok yönü içerir. Savunma’da bu bütünlük şöyle anlatılır:

"Tabii ki, bir strateji bundan ibaret değildir. Tümüyle bir savaş yönetme sanatıdır. Savaşın yasalarını bulup çıkarmak ve bu yasaları inceleyerek mücadeleye uygulamaktır. Strateji kısa dönemin değil uzun dönemin planlanması, bu uzun dönem boyunca çelişki ve çatışmaları belirleyip, onları çözebilecek yöntemleri bulabilmektir." (Haklıyız Kazanacağız, Cilt 2, syf. 752)

Şimdilik tanım olarak benim belirteceklerim bunlar.

Mazlum: Strateji ve taktikler, mücadeleyi düşmanın **inisiyatifinden** ve **kendiliğindencilikten** kurtarır. Devrim güçlerinin (daha dar anlamda devrimci örgütün) belli bir stratejiye sahip olmaması veya bu stratejide belli bir kararlılık göstermemesi, inisiyatifin düşmanın eline geçmesine yolaçar. Mesela, PKK somutunda bu çok açıktır. Ülke gündemini belirleyebilecek, veya en azından kendi gündemini dayatabilecek, belli bir hedef doğrultusunda ilerleyebilecek güce sahip olmasına karşın, inisiyatif, hem stratejik, hem taktik açıdan esas olarak emperyalizm ve oligarşik cepheededir. PKK'nin gündemi, daha çok onların politika ve manevralarına tabi olan, başka bir deyişle onların peşinde sürüklenen bir gündemdir. Bir dönem “taktik” diye savundukları, zaman içinde stratejiye dönüşmüş ve kendi stratejisi silinmiştir.

Belli bir andaki, belli bir ülkedeki mücadelenin gelişimi demek, bu strate-

jinin doğru taktiklerle beslenmesi ve stratejik hedefe doğru ilerlemeler kaydediliyor olmasıdır. Devrim süreçleri açısından somut ölçü budur.

Kemal: Strateji meselesini biraz daha somutlaştıralım: Diyelim ki, bir ülkede strateji belirleyeceğiz. Nelere bakmamız gerekir? Başka bir deyişle, bir strateji nasıl ve nelerle oluşturulur? Stratejiyi belirlerken göz önünde tutmamız gereken temel kıstaslar hangileridir?

Özlem: Daha anlaşılır ve somut olması açısından maddeler halinde cevaplayabiliriz bu soruyu:

Stratejiyi oluştururken:

- Ülkenin siyasi, ekonomik, sosyal koşulları
- Ülkede egemen ve ezilen sınıflar kimlerdir, bu sınıf ve katmanların nitelik ve nicelik olarak durumları nedir?
- Ülkenin nasıl yönetildiği
- Egemen sınıfların sömürü biçimi, hakim üretim biçimi
- Karşı-devrimin siyasi, askeri gücü hangi düzeydedir, bu güçler, ülkenin nerelerinde güçlü, nerelerinde zayıftır, bunu belirleyen etkenler nelerdir
- lke yönetiminin ve devletin, diğer ülkelerin egemen sınıfları ve devletleriyle ilişkileri nasıldır, çelişkileri nelerdir?
- Egemen sınıfların kendi içindeki çelişkileri nelerdir?
- Ülkenin tarihi, bu tarihin sonucu olan olumlu ve olumsuz dinamikler nelerdir?..

Görüldüğü gibi, strateji tespit etmek, sıradan bir tespit değildir. Ülkenin sosyo-ekonomik yapısının tahlilinden başlayarak adım adım devrimin yolunun netleştirilmesidir.

Ancak bu teorik aşamalar doğru bir biçimde geçildiğinde, devrime nasıl yrneceği, hangi yolun izleneceği belirlenmiş olur.

Mazlum: Stratejinin tesbitinde doğrusu budur. Ben de “yanlışını” ortaya koyayım! Strateji ve taktik sorununu ele alışta, karşımıza çıkan üç temel yanlış anlayış vardır.

Birincisi; şablonculuktur. şu veya bu ülkedeki bir devrim stratejisini olduğu gibi tüm aşamaları ve şekillenmesiyle ülkemize taşımaya kalkmaktır.

İkincisi; değişen koşullar, karşı-devrimin dayatmaları karşısında stratejileri hemen vazgeçilebilir, değiştirilebilir olgular olarak görmektir. Akşamdan sabaha, nesnel koşullarda bir değişiklik olmadığı halde, sırf mücadelenin çeşitli zorlukları veya başka kayęı ve düzen içi hesaplar nedeniyle stratejiler değişemez.

Üçüncüsü; statükoculuktur. Ki bu da stratejiyi, bizi hedefe götürecektarza da açıp geliştirmeme tavrıdır. Stratejiyi bu şekilde ele almak da dogmatizmin yansıması olan bir başka eksikliklidir.

Yani, strateji oluşturulduktan sonra, artık mesele, bu stratejinin yaratıcı ve kararlı bir tarzda uygulanması meselesidir. Doğru strateji, dıştan gelecek her türlü engellere, kuşatmalara, dayatmalara rağmen sağa sola yalpalamadan uygulanabilirse, halkı hedefine ulaştırabilir. Yoksa, doğru bir stratejiye sahip olmak, tek başına yeterli olamaz.

Kemal: Evet, strateji meselesinde üzerinde ön çok durulması gereken noktalardan biri bu şablonculuktur. Her ülkenin stratejisi kendine özgüdür. Bazı temel noktalarda şu veya bu ülkenin devrim stratejisiyle paralellik taşısa da mutlaka somuttaki şekilleniş, kendi koşullarına uygun olmalıdır. Şablonculuk, baştan yenilgiye mahkum olmaktır.

Geçtiğimiz yüzyıl boyunca dünya, onlarca muzaffer devrime tanık oldu. Bunların ilki Sovyet devrimiydi. Sovyet devrimini, Bulgaristan, Yugoslavya gibi doğu Avrupa ülkelerindeki halk iktidarları izledi. Sonra peşpeşe Çin, Vietnam, Küba, Nikaragua devrim hedefine ulaşılan ülkeler oldular. Her devrim, diğer ülkeler için yalnızca moral güç olmakla kalmadı, aynı zamanda o ülkelerin devrim süreçlerini politik, stratejik, askeri pek çok açıdan da etkiledi. Bu etki doğaldı elbette. Ama işte şablonculuk dediğimiz olgu da bu noktada ortaya çıktı.

Şablonculuğu ortaya çıkaran esas etken, Marksizm-Leninizmin bir eylem kılavuzu olarak değil, dogma olarak kavranması hastalığıdır.

Marksizm-Leninizmin ortaya koyduğu evrensel ilkeler, bir reçete değil, her ülkenin kendi somutluğuyla şekillendirilecek ilkelerdir. Esas olan, devrimdir, iktidarın devralınması ve sosyalizmin inşasıdır. Marksist-Leninistler, bu hedeflere yönelik olarak, ülkelerindeki ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel durumun değerlendirmesini yapar, bunu çeşitli ülkelerin devrim deneyimleriyle birleştirir ve kendi yolunu belirler.

Ülkemizde sosyalizm hedefiyle siyasi arenaya çıkan ilk örgüt TKP'dir; ve TKP aynı zamanda şablonculuğun da taşıyıcısıdır.

Sonraki yıllarda kâh Sovyet, kâh Çin veya Arnavutluk veya Küba devrimlerini, olduğu gibi ülkemize uyarlamak isteyen daha pek çok siyasi hareket de tanık olduk. Sovyetik çizgiyi izleyen veya Çin modelini tekrarlamaya çalışan bu gruplar, ülkemiz solunda birbirinde oldukça uzak görünen gruplardır. Ama bu anlayışların özüne inildiğinde aynı şeyle karşılaşılır. Bu, Marksizm-Leninizmi dogmalaştıran, donduran, ondaki yaratıcılığu öldüren bir düşünce tarzıdır.

Oysa Marksizm-Leninizmin yöntemi iyi anlaşıldığında, tüm bu devrimlerde asıl örnek alınması gerekenin yaratıcılıkları ve Marksizm-Leninizmi kendi

lkelerine uyarlamadaki ustalıkları olduğu görülür.

Her devrim kendi özgünlüğü içinde zafere ulaşmıştır. Hatta biraz önce de belirtildiği gibi, aynı stratejik temelden hareket edilmiş olsa bile, devrime damgasını vuran bu ülkelerin zgnlĞdr. Mesela, Çin'de halk savaşı stratejisi temeldir... Küba da da yle... Ama ikisi çok çok farklı şekillenmiş iki devrimdir... Mesela, Nikaragua ve Küba devrimleri PASS temelinde şekillenmiştir... Ama Küba'da nc savaşı aşaması oldukça kısa sürerken Nikaragua'da uzun yılların ardından kitleler son sekiz ayda savaşa katılmış ve sonucunu belirlemiştir...

şablonculuk için ülkede hangi koşulların yaşanıyor olduğunun bir önemi yoktur. Ama bu şablonculuğun görünüm biçimidir; şablonculuğun esas olarak **iktidar sorunu** yoktur.

İktidar hedefi olanlar, iktidarı kazanmanın stratejisini belirlemek için kendi somutluklarını, özgünlüklerini çözümleyip, stratejilerini de öyle oluştururlar.

şablonculuk, başlangıçta iktidar ve devrim hedefi olanları, o hedeflerden de uzaklaştırabilir pekala. Çünkü şablon olarak uygulanmak istenen strateji, o hareketleri, sürekli açmazlarla, tıkanıklıklarla, başarısızlıklarla karşı karşıya bırakacaktır. Bundan sonrasında ise, ya tıkanıklıkları aşmak için o strateji gözden geçirilecek, ya da stratejide ısrar adına hedeften sapılacaktır.

Dünya devrimler tarihi bize şu çarpıcı gerçeği gösterir: **Hiçbir devrim bir diğerinin tekrarı değildir**. Gerçekten de bu şekilde yan yana konulabilecek istisnai iki örnek bile yoktur... Her devrim kendi topraklarında kendi rotasını, şekillenmesini yaratır.

Özlem: Bizim stratejik hedefimiz anti-emperyalist, anti-oligarşik devrimdir.

Strateji, hedefe varana kadar değişmez. Stratejinin değişmesi için ya ülke koşullarının, yani sosyo-ekonomik yapının, ya da uluslararası koşulların (mesela emperyalizmin niteliklerinin) değişmesi gerekir. Tabii ki burada tali değişikliklerden değil, sosyo-ekonomik yapının veya emperyalizmin tanımlanmasını değiştirecek boyut ve kapsamdaki değişikliklerden sözediyoruz.

Kemal: İsterseniz şimdi taktik meselesini de görüp, sonra ikisini birleştirelim. Buyur Mazlum.

Mazlum: Taktik; sürecin belli bir kesitine, belli bir konuya veya belli bir alana ilişkin olarak izlenen politika ve yöntemlerdir. Taktiği, stratejik hedefe ulaşmayı kolaylaştıran, hızlandıran tüm politika, eylem ve örgütlenmelerdir şeklinde de tanımlayabiliriz. Tanımın ortaya koyduğu gibi, taktik stratejiye tabidir. Savaşın bütününü değil, çeşitli dönemlerini, kesitlerini, hatta anlarını

kapsar.

Stratejik hedefi esas alarak üretilen taktikler, bir devrim süreci boyunca geri çekilmeden saldırıya, savunmaya kadar bir çok değişkenlik taşır. Önemli olan taktiğin, belirttiğimiz devrimci muhtevaya sahip olmasıdır. *"Taktik, her verili anda somut savaş durumuna en çok uygun düşen şu ya da bu çarpışmayı, şu ya da bu mücadeleyi kazanmayı, şu ya da bu kampanyayı, şu ya da bu eylemi başarıyla gerçekleştirmeyi hedefler."* (Stalin, Eserler, C-5, syf. 145)

Strateji süreçlere göre değişmezken, taktik değişir. Stratejinin temel aldığı mücadele biçimi, yöntemi, hedefi taktiğin de temel yöntemidir. Taktiğin başarısı, stratejinin başarısıdır.

Kemal: Biraz önce strateji nasıl belirlenir diye sormuştuk. Şimdi aynı soruyu taktik için soralım.

Özlem: Esasında taktiğin belirlenmesi için bakılması gerekenler, stratejinin bir parçası olarak sayılan unsurların, belli bir konjonktür, belli bir alan içinde tahlil edilmesidir diyebiliriz. Yani mevcut ekonomik, siyasi durum nedir, mevcut krizin derinliği ne durumdadır, derinleşme mi, yoksa yumuşama yönünde midir, emperyalizmin ve oligarşinin halka ve devrimcilere yönelik konjonktürel politikaları nelerdir, neyi hedeflemektedir?.. Bütün bunların cevaplanması gerekir. Ancak buna ek olarak bazı unsurlar da önem kazanır taktiklerde.

Bunların neler olduğunu şöyle açayım: Taktik, bir başka açıdan sınıflar mücadelesinde sürece müdahale etmektir; onu yönlendirmek, inisiyatif almaktır. Yani devrimci örgütün süreç üzerindeki inisiyatifidir. Bu anlamda taktiği belirlerken dikkate alınması gereken iki unsur öncelik kazanır: Birincisi; **O an içinde bulunulan koşullar**, ikincisi, **hareketin (veya kitlelerin) içinde bulunduğu koşullar**'dır. Taktikleri belirlerken politik analizin yanında güçlerin subjektif durumunun tahlili de mutlaka yapılır.

Bu subjektif durum tahlilinde, kitlelerin hoşnutsuzluğu, tepkileri ne düzeydedir? Oligarşinin politik-ideolojik saldırılarının ne kadar etkisi altındadırlar? Devrimcilere nasıl bakılmaktadır? Çelişkiler en çok hangi kesimlerde yoğunlaşmaktadır? Devrimci hareketin örgütsel durumu ne düzeydedir, kitlelerle ilişkilerinin yaygınlığı ve etkinliğinin düzeyi nedir?.. bunların belirlenmesi gerekir.

Kemal: Burada bir yanlış anlama olmaması açısından şunu belirtelim. Stratejinin tesbitinde o anki somut örgütsel gücün bir önemi yoktur. O strateji tespit edilirken, örgüt henüz yeni kuruluyor, hatta kurulmamış bile olabilir. Nitekim ülkemizde Türkiye Devriminin Yolu'nun yani stratejinin tesbiti, örgütün kurulmasından önce yapılmış, örgüt bir anlamda bu stratejinin ör-

gütü olarak kurulmuştur. Ama taktiklerde mevcut güçler çok daha önemlidir.

Hem kitlelerin, hem devrimci örgütün, hem en genel anlamda örgütlü güçlerin içinde bulunduğu koşullar, taktikleri büyük ölçüde etkiler; ancak bu da mutlak anlamda bir belirleyicilik değildir, öyle ele alınmamalıdır. Özlem'in saydığı noktaların herbirini tahlil edeceğiz tabii ki; fakat bu unsurların tahlil edilmesine mutlak bir belirleyicilik yüklediğinde –ki reformizm, oportünizm çoğu kez böyle yapar– pekala devrimci görevlerden *"Bu taktiği uygulamanın koşulları yoktur"* denilerek yan çizilebilir. Ki politika ve taktiklerin belirlenmesini böyle ele alan bir anlayış, karşı-devrimin dayatmaları karşısında savrulur, sürüklenir... Bu durumda, taktiğin özü unutulmaktadır esas olarak. Çünkü taktik, stratejiye ulaşmayı hızlandıran, devrimin yolunu açan bir unsurdur. Belirlenen politika, yöntem, eylem biçimi, bunu sağlamıyorsa, o, Marksist-Leninist anlamda bir taktik değildir. Dolayısıyla, mevcut güçler dengesinin elvermediği eylem ve mücadele biçimleri de bazen devrimci taktikler olabilir. Esas olan hangi tavrın, hangi politikanın devrimin önünü açacağıdır. 12 Eylül cuntasından sonraki silahlı direniş taktiği, 1984 ölüm orucu gibi taktikler ele alındığında belirtmek istediğimiz daha iyi anlaşılır.

Mazlum: Bu tür durumlarda reformizm, oportünizm *"gerçekçi olmak gerekir"* der ve gerçekçilik adına, "güçler dengesi"ni öne sürüp yan çizer bazı görevlerden.

Gerçekçi olmak önemlidir. Ama bu nesnelige teslim olmak şeklinde yorumlanamaz. Böyle yorumlandığında, orada hemen her türlü sapma boy verir. Nitekim, devrim ve iktidar hedefinden uzaklaşan hemen tüm hareketlerin açıklamalarına bakıldığında, *"gerçekçi olmanın"* teorileştirildiğini görürüz. Kürt milliyetçiliğin *"uluslararası güçler hakimdirler. Bu anlamda çözümü bizim de bu gerçeği görme temelinde aramamız gerekli. Sistem içine girmiş olarak, sıfırdan başlayarak... geliştirmemiz bizim için bir zorunluluk oldu. Bunu da herkesin iyi görmesi önemli."* sözleri, bu tarz bir "gerçekçiliğin" ve strateji ve taktiklerin nesnelige nasıl kurban edildiğinin karakteristik bir örneğidir.

Evet, devrimciler gerçekçidir; ancak devrimcilerin gerçekçilik anlayışı; devrimin önüne engel olan nesnelığın üzerine çıkacak taktiklerin tespit edilmesine yöneliktir. Yani o koşullara teslim olmak değil, o koşulları değiştirme iradesi yön verir taktik ve politikalara. Bu, nesneliği yok saymak demek değildir. Çünkü böyle bir yok sayma da sınıflar mücadelesi açısından olumsuz sonuçlara yol açar. Nesneliği yok saymak, sonuçta farklı türde bir kendiliğindenciliği, hayalciliği ve sürüklenmeyi, sapmaları doğurur.

Saldırıları göğüslemek yerine geri çekilmenin adını "taktik" koymak ülkemiz solunda sık rastlanan bir durumdur. Yukarıda belirttiğimiz gibi taktik, sürece müdahale anlamına gelir. Dolayısıyla, pratikte hiçbir karşılığı olmadığı

gibi mevcut durum üzerinde hiçbir etkisi de olmayacak kimi politikaları, taktik olarak adlandırmak mümkün değildir. Bu, olsa olsa, "taktik" in dejenere edilmesidir.

Bazen, belli taktikleri uygulamak açısından güçler dengesi elveriŐsiz görülebilir, yenilgiler alınabilir. Ama Stalin'in dediği gibi, *"Sonuç olarak, taktiklerin hareketi ve sonuçları, ... anlık etkisinin bakış açısından değil, fakat stratejinin amaçları ve olanakları açısından dikkate alınmalıdır."*

Mazlum: Bütün bu tartışmalar açısından önemli olan, devrimci örgütün hedefinin netliği, açıklığı ve o hedef doğrultusunda kararlılıkla yürümektir. Strateji ve taktikte esas olan budur. Değilse, eğer stratejik hedefiniz ana doğrultusundan sapmıŐsa, Marksist-Leninist bir hedef olmaktan çıkıp düzen içi bir hedef olmuŐsa, taktikleriniz de öyle olacaktır. Şöyle söyleyim; Stratejisi reformist, düzen içi olanın taktiğinin devrimci olması da mümkün değildir.

Bu anlamdadır ki, reformizmi belirleyen, mesela silahlı eylem yapıp yapmamak değildir. Reformist de "zme zorlamak" için çok büyük silahlı eylemler yapabilir; PKK buna bir örnektir. Yani falan hareket "reformist" olmuştur, eylem yapmaz, silaha baŐvurmaz, radikal, militan davranmaz diye bir Şey yoktur. Tersine "barış, uzlaşma" amaçları için de her Şey yapılabilir. İŞte strateji-taktik arasındaki ilişki bu noktada belirleyici bir önem kazanır. Asıl mesele, eylemin "ne için, hangi hedeflere ulaşmak uğruna yapıldığı"dır. Oligarşiyi barış'a zorlamak için eylemler yapmak, silahlı mücadeleyi bu amaçla yükseltmek, özünde uzlaşmacı, emperyalist zm çizgisini sürdürmektir.

Son olarak Şunu belirteyim; burada strateji ve taktiğe ilişkin, teorik olarak ele aldığımız anlayışa ilişkin, kendi pratiğimizden, solun pratiğinden olumlu ve olumsuz bir çok örnek verilebilir. Bu yazıyı okurken, tartışırken okurlarımız örneklerle zenginleŐtirirlerse, konu daha yerine oturacaktır. Devrimci anlamda strateji ve taktik, bir partinin iktidar iddiası ve bilincinin ifadesidir. Stratejisinde kararsız, taktiklerinde tutarsız bir hareket, pusulasız bir gemi gibidir ve onun istediği limana varması mümkün değildir... Diyerek sohbetimizi burada noktalıyorum. Şimdilik hoşçakalın.

Düzenin ‘Sağ’ının da ‘Sol’unun da Amacı Birdir

Konu: Burjuva Politikacı

Sevgili okurlarımız merhaba. Ecevit’in ölümü vesilesiyle, burjuva siyasetindeki aldatmacanın, kitleleri şu veya bu umutlarla oyalamanın ne kadar derin etkiler yaratmakta olduğunu bir kere daha görmüş olduk. Ecevit’in başbakan olduğu şu son yıllardaki vahşi katliamlarına, emperyalizme aleni uşaklığına rağmen o hâlâ “solcu” biri olarak görülüyorsa, burjuva siyasetinin “sağ-sol” oyununu hiç de küçümsememek gerektiği gayet açıktır. Yani mesele bizim “Ecevit sol değil” dememizle bitmiyor. Bu sistemi bütünüyle iyi kavramak ve bıkmadan etkili bir şekilde teşhir etmek durumundayız. Bu anlamda da bu haftaki sohbetimizde burjuva demokrasisi nasıl bir sistem içinde halkı aldatıyor, bu sistem içinde burjuva politikası nasıl yeralıyor, bunlar üzerinde duralım istedik. Evet, sohbetimize sistemin genel niteliğiyle başlayalım.

Mazlum: Önce şunu tespit etmiş olalım. İçinde bulunduğumuz devlet, en genel kategori açısından bir burjuva devlettir. Emperyalist dönemde, burjuva devlet, istisnai durumlar dışında, esas olarak iki biçimde varolur: Burjuva demokrasisi ve faşizm!...

Tekelci burjuvazinin tercihi öncelikle burjuva demokrasisidir. Eğer burjuva demokrasisiyle yönetemez noktaya gelirse, o zaman faşizme başvururlar. Çünkü *“Burjuva demokrasisi, burjuva egemenliğinin en güvenli biçimidir.”*

Neden böyledir?

Çünkü, burjuva demokrasisi, burjuvazinin egemenliğini gizlemek, devletin “sınıflar üstü” olduğu yanılsamasını yaratmak açısından en uygun yönetim biçimidir. Keza, aynı zamanda burjuva düzeninin çirkinliklerini en iyi örtten siyasal yönetim biçimi olması nedeniyle de burjuvazi için tercih sebebidir.

Bizim gibi ülkelerde ise, burjuva demokrasisini uygulamanın koşulu yoktur; emperyalizme bağımlı çarpık kapitalist yapı, ancak faşizmle sürdürülebilir. Ancak nasıl ki, emperyalist ülkelerde burjuvazinin tercihi faşizm değil

de burjuva demokrasisiyse, bizim gibi ülkelerde de tekelci burjuvalar açık bir faşizm uygulaması yerine burjuva demokrasisinin biçimsel olarak yürürlükte olduğu “gizli faşizmi” tercih ederler. Çeşitli sohbetlerimizde de belirttiğimiz gibi, bunu aynı zamanda demokrasicilik oyunu olarak da adlandırıyoruz. Burjuvazinin emperyalist ülkelerde burjuva demokrasisini tercih nedenleri neyse, bizim gibi ülkelerde de demokrasicilik oyununun tercih nedenleri aynıdır.

Yani demokrasicilik oyununda, sistemin faşist bir sistem olduğu, oligarşinin diktatrlğu olduğunu gizlemek daha kolaydır. Ecevitler’in, daha genel anlamda burjuva politikacıların rolü de burada ortaya çıkar işte. Öyle bir rol dağıtımı yapılmalıdır ki, gerçekten geniş kitleler bu sistemin burjuvazinin/oligarşinin egemenliği demek olduğunu gremesinler.

Kemal: Burjuva demokrasisi, demokrasicilik oyunu gibi kavramlar esas olarak bizim kullandığımız kavramlardır. Ülkemizdeki burjuva siyasetçiler mesela, “parlamentar rejim” kavramını daha çok kullanırlar. Çünkü bizim gibi ülkelerde (ve genel olarak burjuvazinin egemenliğindeki tüm ülkelerde), demokrasi bir yerde “ok partililik”le zdeleştirilmiştir. Çok parti varsa, demokrasi de vardır. Çok partililikle demokrasi arasında bu şekilde mutlak bir ilişki yoktur ama kitleleri böyle oyalamaya çalışmaktadırlar.

Çok partili rejim içinde, partiler arasında da görev paylaşımı vardır. Partiler, toplumun değişik kesimlerinin temsilcisi, sözcüsü görünümüyle çıkarlar siyaset sahnesine. Çünkü “parlamentar rejim”de düzen partilerinin asli görevlerinden biri de, kitlelerin taleplerini düzenin kurumları içine hapsedmektir. Her burjuva parlamentar rejimde, “sağ” ve “sol” görünümlü en az bir parti vardır. Değilse oyun sürmez, tıkanır. Bu sağ, sol, ilerici, gerici, muhafazakar ve benzeri sıfatlar olmazsa, kitlelerin taleplerini düzen içi kanallara akıtmak mümkün olmaz. Hatırlayın, 12 Eylül Cuntası bile, parlamentar sistemi yeniden dizayn ederken, bir sağ, bir sol parti kurdurmuştur.

Anlaşılacağı üzere, gerçek demokrasiyle alkası olmayan veya burjuvazinin diktatörlüğünü sürdürmenin bir biçimi olan “parlamentar rejimler”de siyasi partiler, farklı kesimlerin taleplerine az çok denklik içermek durumundadırlar. Dolayısıyla burjuva politikacılar da bu partilerin sıfatlarına göre şekillenir ve ona göre yer tutarlar.

Mazlum: Bu partilerin sağcılığı ve solculuğu arasındaki farklar, lkelelere göre farklı boyutlardadır. Mesela, ABD burjuva demokrasisi, iki parti üzerine kurulmuştur: Cumhuriyetçiler ve Demokratlar. ABD’nin “sağ”ı birincisi, “sol”u ikincisidir. Aslında her ABD seçimine ‘70-80 arasında parti katılır, sistem böylelikle ne kadar “demokratik” olduğunu kanıtlar ama aslında tekelci burjuvazinin doğrudan temsilcisi olan iki parti dışındaki partilere iktidar yolları çok çeşitli biçimlerde kapatılmıştır. burjuva demokrasisi, bir yanıyla ora-

larda da bir “demokrasıcılık oyunu” haline dönüşmüştür çoktan. Ama bazı ülkelerde sağ ve sol arasındaki farklar daha büyük ve keskin de olabilir. Bunu belirleyen o ülkedeki krizin derinliği, sınıflar arasındaki çelişkilerin keskinliğidir. Fakat her ne olursa olsun, burjuvazi açısından önemli olan, tüm bu partilerin “düzenin bekasını” garanti altına almasıdır. Düzen partilerinin ve bu partilerin liderlerinin solculuğunun, sağcılığının, islamcılığının, milliyetçiliğinin hangi sınırlara kadar genişleyebileceğini belirleyen budur. Oligarşi, bu ideolojik nitelikler, kendi statükolarını sarsacak düzeye geldiğinde müdahale eder, o partileri iktidardan uzaklaştırır.

Özlem: Hani hep “**merkez partisi**” falan diyorlar ya. Esas oligarşinin tercihi bu anlaşılan. Bir parti “merkeze” yaklaştıkça, iktidar şansı artıyor...

Mazlum: Bir yanıla öyle, ancak, bunun da sistem açısından elverişli olmadığı zamanlar vardır. Oligarşinin denetimi dışında gelişen bir toplumsal hareket varsa, o hareketin ideolojik niteliğine bürünmüş bir partiyi öne çıkarıp, o hareketi kendi denetimine almak, oligarşi için daha uygun olur. Mesela diyelim halkın devrimci mücadelesi yükseliyor, o zaman “düzen solunu” öne çıkarmak tercih edilir (nitekim 1977-78’lerde Ecevit aracılığıyla yapılan budur).

Öte yandan tüm partileri “merkeze” çekmek, oligarşinin kitleleri denetlemesini zorlaştırabilir. Mesela, bugün düzenin efendileri, sık sık yeni, vizyon sahibi “liderler” çıkmadığından şikayet ediyorlar. Çünkü düzen partileri politik açıdan büyük ölçüde birbirleriyle aynılaştırılmıştır. Liderler biraz da farklı ve köşeli politikaların ürünüdür. Düzen partilerinin birbirinden farklı söyleyecekleri bir şey kalmayınca, “çapsız” liderler dedikleri olgu ortaya çıkıyor. Bu anlamda, her ne kadar apolitikleştirme, düzen partilerini politikasızlaştırma gibi siyasetler uygulansa da, düzen partilerinin sağ, sol gibi sıfat ve görüşlerini tümüyle terketmesi de oligarşinin işine gelmez.

Özlem: Belirttiğin gibi, bu çerçevedeki sağ, sol gibi ideolojik kavramların kullanılması, oligarşiye bir zarar da vermez. Çünkü nasıl olsa, iktidara ister sağ, ister sol, ister islamcı, ister milliyetçi bir parti gelsin, ekonomide, siyasette, uluslararası ilişkilerde yapacağı üç aşağı, beş yukarı aynıdır.

Ülkemizde bu olgu çok aleni bir şekilde görülür. Ama aslında tüm burjuva devletlerde vardır bu durum. Tüm burjuva devletlerde, burjuva politikacısı aslında bir yanıla da tekeli burjuvazinin paralı memurlarıdır. Görünürde tüm yetki burjuva politikacısının elinde gibi gözükür ama öyle değildir.

Kemal: Evet, iyi bir noktaya değindin. Bunun daha somut görülmesi için burjuva devletin bir başka özelliğinden daha söz etmeliyiz.

Kapitalist devletin, kendinden önceki devletlerden en önemli farklılıkların-

dan biri, çok güçlü bir bürokratik aygıt oluşturmuş olmasıdır.

Bu bürokrasi, devleti oluşturan kurumlardır aynı zamanda.

Kurumların bir bölümünün yönetiminde ise, burjuva politikacılar yer alır. Mesela bakanlıklar, devleti oluşturan kurumların bir bölümünü oluşturur. Her bakanlığın kendine ait güçlü bir bürokrasisi vardır. “Demokrasibilik oyunu” nun gereği olarak, bu bakanlığın sorumluluk mevkiine “seçilmiş” bir burjuva politikacı getirilse de, etki ve yetki büyük ölçüde bürokraside kalmaya devam eder. Dolayısıyla, bu güçlü bürokratik aygıt, aynı zamanda burjuva politikacısının yapabileceklerinin sınırlarını da çizen bir aygıt durumundadır.

Zaten, burjuvalar, isteseler de devasa devlet mekanizmasını ve hayatın her alanına dal budak salmış sömürü makinasını bizzat kendileri yönetemezler. Çünkü bunu yapamayacak kadar küçük bir azınlıktırlar.

İşte bu noktada, devreye “**burjuva politikacısı**” dediğimiz tipler girer. Burjuva politikacısı, burjuvazi adına yönetimi üstlenecek temsilcilerdir. Bu politikacılar, doğal olarak -kendi sınıfsal kökenleri ne olursa olsun- temsilcisi oldukları sınıfın istediği özelliklere sahip olmak durumundadırlar. Yani, ideolojik olarak, kültürel, ahlâki olarak burjuva değer yargılarına uygun şekillenmelidirler.

Yani, burjuva politikacısı illa burjuva sınıfının içinden gelmez. O kadar burjuva yoktur. O halde halktan kendine kadro devşirecektir burjuvazi. “*İs-parta’dan çıkıp başbakan olan “Çoban Sülü”* hikayeleri de zaten işte böyle çıkar ortaya... Gerçi artık, giderek milletvekilliği adaylığı da büyük para isteyen bir iş haline getirilmiştir. Bir kenarda önemli bir birikimi olmayan hiç kimse kolay kolay bu işe soyunamamaktadır. Dolayısıyla, burjuvazinin “burjuva politikacısı” olarak hizmetine aldığı kesimler de daha çok orta-üst sınıflardan olmaktadır.

Mazlum: Bu durum, bugünkü AKP iktidarının düzen içindeki rolünü de anlatıyor değil mi? AKP’lilerin önemli bir kesimi halk kökenli... ama bu bir şeyi değiştirmiyor, teknelci burjuvaziye çalışıyorlar. Onların istedikleri politikaları uyguluyorlar. O koltukta oturabilmeleri de zaten buna bağlıdır.

Bu nedenledir ki, burjuva politikacı herkesle, her kesimle kavga edebilir; ama bir kesimle etmez: teknelci burjuvaziyle... Bazen zevahiri kurtarmak için kamuoyu önünde eleştiriyor, kavga ediyor gibi yapmak zorunda kalırlarsa, hemen perde arkasında gereken “düzeltme” yapılır, teknelci burjuvazi de zaten böylesi zorunlulukları bilir ve esnek davranır. Demokrasibilik oyunu böyle tiyatrolar sahneye konulmadan sürdürülemez.

Özlem: Aslında burjuva politikacısının hemen tüm yaşamı, biraz tiyatro gibidir. Sık sık rol yapmak zorundadır. Çünkü bir burjuva politikacısı, halkla konuşurken, halkın karşısındayken başka türlü davranmak, gerçekte ise

başka şeyler yapmak durumundadır.

Bir yandan halkı savunduğunu göstermelidir ama öte yandan tekelci burjuvaziye onun çıkarlarını savunduğunu da kanıtlamak zorundadır; ve öte yandan iki tarafı da idare ederken, kendi çıkarlarını da korumalıdır. Sanırım burjuva politikacının riyakarlığının, kişiliksizliğinin nesnel zemini de bu durumdur.

Mazlum: Bu durumu anlatan çok klasik bir örnek vardır. **Bay Fouche**, burjuva politikacısının karakteristik örneğidir.

Meclisteki milletvekillerinin küçük bir azınlığı hariç, hepsi birkaç parti dolanmıştır. Daha önce içinde buldukları partileri terkedip başka partilere geçmişlerdir.

Bu, az veya çok ama sürekli bir olgudur.

Çünkü, burjuvazi çıkarı neredeyse oradadır, çıkarı hangi politikadaysa, o politikanın savunucusudur. Burjuvazinin bu yapısı, burjuva politikacısında da aynen tezahür eder.

Stefan Zweig, burjuva politikacısının karakteristik örneği olarak anlattığı Joseph Fouche için şöyle diyor: *"O ömrü boyunca sadece bir tek yana bağlanmış ve bağlı kalmıştır; gücü elinde tutanlardan, çoğunluktan yanadır."* (Bir Politikacının Portresi Fouche, Stefan Zweig, syf. 23)

Zweig'in kitabında burjuva politikacısının kişiliksizliğiyle ilgili çok çarpıcı bir tasvir daha var, onu da aktarmak istiyorum: *"(...) Işıktan çekinen ve göze çarpmamasını seven bu adam bozgun anlarında direnebilen uç oluyor böylece. Girondisteler düşüyor, Fouche yerinde kalıyor. Jakobenler alaşağı ediliyor, Fouche kalıyor. Direktuvar, konsül, imparatorluk, krallık ve yine imparatorluk hükümetleri zayıflıyor ve çöküyorlar, fakat bir kişi, Fouche, aşırı geri duruşu, şahsiyetsizlikte gösterdiği şaşkıncı yüreklilik ve inançsızlığını aralıksız sürdürmesiyle yerinde kalıyor."* (Age, syf. 27)

Özlem: Fouche örneğini vermişken, Aziz Nesin'in Zübük'ünü hatırlamamak olmaz değil mi? Aziz Nesin'in "Zübük" romanı da burjuva politikacısı tipini çok çarpıcı anlatan kitaplardan biridir. *"Milletvekili olmak için her türlü düzenbazlığı çeviren; önce bir burjuva partisinden aday olan, sonra diğerine geçen; milletvekili seçildikten sonra ise, onu meclise gönderen halkı tanımayan, onları dolandırmaya çalışan; partisinin disiplinini, kararlarını takmayan, her fırsatta yükünü tutmaya çalışan"* bir milletvekili anlatılır Zübük'te. Tabii, burada önemli olan "Zübük"lerin kitleleri nasıl aldatabildiği, bu aldanmaya yolaçan nesnel ve öznel nedenlerin neler olduğudur. Sanırım bizim konumuz açısından da önemli olan budur.

Kemal: Evet, Fouche veya Zübük örneklerinde olduğu gibi, burjuva po-

litikasında bağlılık, vefa, emeğe değer verme gibi duygulara yer yoktur. Bunun en tipik örneklerinden biri de bu sohbetimizin vesilesi olan Ecevit'tir. Defalarca birlikte mücadele ettiği insanları yüzüstü bırakmıştır. Yerinin kapılacağı korkusuyla biraz öne çıkan engeller. O yüzden DSP, **“aile partisi”**, **“iki kişilik parti”** durumunda olmuştur hep. Aslında bu durum, diğer düzen partilerinde de şu veya bu ölçüde geçerlidir. Düzen partilerinde “demokrasi”nin “d”si bulunmaz. Zaten gerek de yoktur; çünkü neyi tartışıp, neyi karar alacaklar, her şey ya ABD veya AB, ya da IMF veya MGK tarafından belirlenmekte, onlara sadece bunların gereğini yapmak kalmaktadır.

DYP'den meclise girmiş, Adalet Bakanlığı da yapmış biri olan Hasan Denizkurdu, bu durumu şöyle anlatıyordu bir röportajda: *“Meclis'e girdiğimde beni kulluk beklediğini gördüm. Milletvekili parti başkanının kulu olursa yaşayabilir, aksi halde sindirip, yokediyorlar. Ankara'da seçimle gelen bir krallık oluşturmuşlar. İçlerine kimseyi almıyorlar. Yasama ve yürütme birbiri içine girmiş. Sahip oldukları büyük güçle yargıyı iyice sindirmişler. Sistemin kalbi Meclis, bir seçilmişler diktatörlüğüne dönüşmüş...”*

Bugünkü sistem içinde, burjuva partiler ve liderler, siyaset sahnesine özgün program ve sloganlarla çıkmak yerine, emperyalizme ve oligarşiye **“sizin programınızı en iyi ben uygulayım”** iddiasıyla çıkmaktadırlar. Özellikle 1980'lerden itibaren siyasi arenada partiler arasındaki yarış, bir yanıyla böyle şekillenmektedir. Tabii bu da kitlelerin düzen partilerinden yavaş yavaş da olsa kopuşunu beraberinde getirmiştir.

Bugün, kitlelerle düzen partileri arasındaki bağlar, 1980 öncesi kadar kuvvetli değildir. Kitleler de çok kolaylıkla parti değiştirebilmektedir. Öte yandan **“hiçbir partiye güvenmiyorum”** diyenlerin, seçimlerde oy vermeye gitmeyenlerin sayısında önemli bir yükseliş olmuştur bu süreç içinde. Ama tabii devrimci bir alternatifin olmadığı koşullarda bu gelişme henüz siyasi bir sonuç yaratmamaktadır.

Mazlum: Burjuva politikacısı, parlamenter sistem aldatmacasının ayrılmaz bir parçasıdır. Lenin seçimler ve parlamentoya ilgili şöyle der: *“(genel oy ve parlamento, özünde) belirli bir süre için parlamentoda halkı, yönetici sınıfın hangi bölümünün ayaklar altına alacağına, ezeceğine, dönem dönem karar vermek”*ten başka bir anlam ifade etmez.

Olayın özü budur. Yani burjuva siyaset sahnesinde, burjuva politikacısı sahneye çıktığında aslında halka şöyle diyor: *“Ben sağcıyım, oyunu bana ver, seni ben sömürüp ayaklarımın altında ezeyim...”* Bir başkası da sahneye çıkıp şöyle diyor: *“Oyunu sağcıya verme, solcuya ver. Ben solcuyum, oyunu bana ver, seni ben sömürüp ayaklarımın altında ezeyim...”*

Dediğimiz gibi, ağızlarından başka sözler dökülse de aslında söyledikleri bunlardır. Bizim meselemiz, daha doğrusu iki meselemiz, **birincisi**, sözlerin

arkasındaki bu gerçeği kitlelere göstermek ve **ikincisi**, oyunu hiçbirine verme deyip, devrimci bir alternatif yaratabilmektir. Parlamenter oyun, burjuvazinin “sağ-sol” oyunu esas olarak son tahlilde böyle bozulur elbette.

Özlem: Burjuvazinin kurduğu egemenlik sistemi, tarihsel olarak feodal mutlakiyetten daha ileri olmasına karşın, daha ilk baştan itibaren “zgrlk” ve “eşitliği” sadece kendisi için uygulayarak gericileşmeye başlamıştır. Burjuvazi için demokrasi, **sermayenin özgürce gelişeceği** bir sistemdir. Dolayısıyla demokrasiyi esas olarak kendisi için istemekte ve kullanmakta, devlet, işçi ve emekçiler için bir diktatörlük olmaya devam etmektedir.

Avrupa emperyalist ülkelerinde son zamanlarda daraltılıyor, gasbediliyor olsa da, hak ve özgürlüklerin nisbeten geniş olduğu bir gerçektir. Peki bu burjuvazinin inayetinin sonucu mu? Hayır. Burjuva demokrasisinin ilk zamanları böyle değildir. Seçme ve seçilme hakkı bile belli bir servete sahip olanların hakkıydı. Dolayısıyla emekçilerin oy hakkı yoktu. Kadınlara da oy hakkı yoktu. Ve burjuvaziye kalsaydı, her zaman da böyle olacaktı. Kanlarıyla burjuvazinin iktidarı elde etmesine destek vermiş olan emekçiler, burjuvazinin iktidarında da yine yasaklarla yzyzeydiler. Örneğin Fransa’da işçilerin birlik, sendika kurmaları yasaktı.

Velhasılı, burjuva demokrasisinin bugünkü boyutları, emekçi halkın yüzyılı bulan mücadeleleri sonucu oluştu. Bu mücadele sonucunda burjuva demokrasisinin sınırları emekçiler lehine genişledi.

Fakat bu sınırlar ne kadar genişlemiş olursa olsun, burjuva demokrasisinin, burjuva egemenliğinin bir mekanizması olduğu ve diktatörlüğü içerdiği gerçeği değişmemiştir. Bizim gibi zaten sömürge tipi faşizmin olduğu ülkelerde ise, durum zaten daha aleni biçimde böyledir. Dolayısıyla bir burjuva politikacısının ve burjuva partilerin içinde yer alacağı tarihsel ereve budur. O burjuva politikacı, faşizmin parlamentosunda, faşizme ve emperyalizme hizmet edecektir. Ancak kendini de halkın hizmetinde gibi sunacaktır.

Öte yandan, burjuvazinin kendisine verdiği görevler çerçevesinde, bazen halkı tehdit edecek, bazen vaatler yağdıracak, bazen ulusal, bazen dini yanları ne çıkacaktır... Çeşitli düzen partilerinin veya burjuva politikacıların dönem dönem değişen görüntüler sergilemelerinin nedeni de budur. O süreçte düzenin ihtiyaı neyse, “sağ” ve “sol” partilere sistemin bekası açısından nasıl bir görev düşüyorsa, ona göre kalıba girer düzen partileri ve politikacılar... Bu oyun böyle sürüp gider. Ta ki burjuvazinin parlamentosu dağıtılıp, partileri lağvedilip gerçek bir demokrasi kuruluncaya kadar...

Kemal: Kısaca toparlayarak sohbetimize burada noktayı koyalım. Biraz önce zlem güzel benzetmişti. Burjuva politikacılar tiyatro yapıyorlar. Evet, tek görevleri var, düzeni sürdürmek, düzeni sürdürürken, kendi çıkarlarını kollamak... Bunun için girmeyecekleri kılık yok. Bu anlamda düzen politika-

sında kullanılan, kullandırılmak istenen tüm kavramları, sıfatları sorgulayıcı bir gözle ele almak gerekir. Burjuvazinin sol dediğine sol, ilerici dediğine ilerici demek, o tanımları, sorgusuz sualsiz kabul etmek devrimci bir yaklaşımlamaz. Burjuvazinin ideolojik egemenliğine girmiş çeşitli kesimlerin yaklaşımı budur; sol adına onların kavramlarını, tanımlamalarını taşımaktadırlar halka. Biz tam tersine, o sıfatların arkasında gizli egemen sınıf çıkarlarını açığa çıkartıp, onları, kendilerine uygun gördükleri sıfatlarıyla değil, sınıfsal olarak gerçekte nerede durduklarıyla tanımlamalıyız.

Sıfatlar önemlidir. Onların sahte sıfatlarını ne kadar teşhir edip, gerçek sıfatlarıyla anılmalarını sağlayabilirsek, düzene karşı o ölçüde mevzi kazanmış oluruz. Evet, sevgili okurlarımız, Ecevit de, her burjuva politikacısı gibi riyakardı, halkçılığının halkçılıkla, solculuğunun solculukla ilgisi yoktu. Soydu, soyulmasını sağladı, zulmetti, zulümlere kapılar açtı ve zulümüyle elleri kan içinde çekip gitti. Adını hayırla yadtmeyeceğiz... Sevgili Yürüyüş okurları, burada çalışmamızı noktalıyoruz. Gelecek sohbetimize kadar hoşçakalın.